

From: Provincie Utrecht, Provinciehuis, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht
Location: Provincie Utrecht, Provinciehuis, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht
Importance: Normal
Subject: Overleg Aziatische hoornaar en meldpunt @PU
Start Date/Time: Wed 12/11/2024 12:00:00 PM
End Date/Time: Wed 12/11/2024 4:00:00 PM
[AGENDA 11 december 2024 - Intervinciaal overleg Aziatische hoornaar.docx](#)

11 december 24

Bij deze de agenda voor straks + een teamslink!

Goedemiddag,

Ik heb een datum geprikt voor ons overleg op het Utrechtse provinciehuis.

Meer details en de precieze tijden volgen nog!

Heb je specifieke punten die je wilt bespreken tijdens dit overleg? Ik hoor het graag.

Groeten 5.1.2e

Zoals afgelopen IPO afgesproken: een datumprikkertje om een LIVE overleg in te plannen op het provinciehuis van Utrecht.

Onderwerpen:

- Aziatische hoornaar: toekomst
- Meldpunt voor verschillende soorten: wat willen we, hoe en voor welke soorten; wat is er al, wat zijn onze opties.

Microsoft Teams

Hulp nodig? <https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Faka.ms%2FJoinTeamsMeeting%3Fomkt%3Dnl-NL&data=05%7C02%7C%40noord->

[holland.nl%7C82f124d572a945ef1c5408dd19d4d888%7C49f943ef3ce242d2b529ea37741a617b%7C0%7C0%7C638695124631175983%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMmIsIkFOIjoiTWFPbCIsIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C&sdata=NKMnOnDW7nbDp60G9bI8EsyhZN8oXuZGUvITeZOLYlo%3D&reserved=0](https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Faka.ms%2FJoinTeamsMeeting%3Fomkt%3Dnl-NL&data=05%7C02%7C%40noord-holland.nl%7C82f124d572a945ef1c5408dd19d4d888%7C49f943ef3ce242d2b529ea37741a617b%7C0%7C0%7C638695124631175983%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMmIsIkFOIjoiTWFPbCIsIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C&sdata=NKMnOnDW7nbDp60G9bI8EsyhZN8oXuZGUvITeZOLYlo%3D&reserved=0)

Nu deelnemen aan de vergadering: [https://teams.microsoft.com/l/meetup-](https://teams.microsoft.com/l/meetup-join/19%3ameeting_YTlhYjAxNTYtZjAxMS00MDZmLWE3NTMtZDY2YTJmMjUxMTI5%40thread.v2/0?context=%7b%22Tid%22%3a%2234d3e3d8-6573-48ba-80bb-8e2aa4ce99ab%22%2c%22Oid%22%3a%22c860616f-44c8-4fdb-a78f-148658b6660b%22%7d)

[join/19%3ameeting_YTlhYjAxNTYtZjAxMS00MDZmLWE3NTMtZDY2YTJmMjUxMTI5%40thread.v2/0?context=%7b%22Tid%22%3a%2234d3e3d8-6573-48ba-80bb-8e2aa4ce99ab%22%2c%22Oid%22%3a%22c860616f-44c8-4fdb-a78f-148658b6660b%22%7d](https://teams.microsoft.com/l/meetup-join/19%3ameeting_YTlhYjAxNTYtZjAxMS00MDZmLWE3NTMtZDY2YTJmMjUxMTI5%40thread.v2/0?context=%7b%22Tid%22%3a%2234d3e3d8-6573-48ba-80bb-8e2aa4ce99ab%22%2c%22Oid%22%3a%22c860616f-44c8-4fdb-a78f-148658b6660b%22%7d)

Vergadering-id: 359 633 135 21

Wachtwoordcode: qq24Re2E

Voor organisatoren:

Opties voor vergadering:

https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fteams.microsoft.com%2FmeetingOptions%2F%3ForganizerId%3Dc860616f-44c8-4fdb-a78f-148658b6660b%26tenantId%3D34d3e3d8-6573-48ba-80bb-8e2aa4ce99ab%26threadId%3D19_meeting_YTlhYjAxNTYtZjAxMS00MDZmLWE3NTMtZDY2YTJmMjUxMTI5%40thread.v2%26messageId%3D0%26language%3Dnl-NL&data=05%7C02%7C%40noord-holland.nl%7C82f124d572a945ef1c5408dd19d4d888%7C49f943ef3ce242d2b529ea37741a617b%7C0%7C0%7C638695124631218087%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMmIsIkFOIjoiTWFPbCIsIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C&sdata=6WbVP%2FBNf%2BS8Dar%2FAr7VKqQUtVUgRFFzINhOuSB9pR4%3D&reserved=0

niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

11/12/2024

13:00-17:00 (4,0 uur)

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e	?	Noord-Holland	5.1.2e	?
	5.1.2e				
	5.1.2e	-		5.1.2e	?
Flevoland	5.1.2e	-	Overijssel	5.1.2e	X
	5.1.2e	?			
Friesland	5.1.2e	-	Utrecht	5.1.2e	X
	5.1.2e			5.1.2e	-
Gelderland	5.1.2e	X	Zuid-Holland	5.1.2e	?
	5.1.2e	?		5.1.2e	X
				5.1.2e	
Groningen	5.1.2e	?	Zeeland	5.1.2e	-
Limburg	5.1.2e	?	Noord-Brabant	5.1.2e	X

Aanleiding/onderwerp:

Periodiek interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar + overleg over meldpunten

Agenda:

Aziatische hoornaar

1. Opening

2. StaVaZa AH provincies

Hoe ging dit jaar, eindstanden van nesten, projecten en aanbestedingen, reacties stakeholders etc.

3. Waarneming.nl

Willen wij nog ingaan op hun voorstel voor het toelaten van validators die persoonsgegevens mogen opvragen?

4. Vervolg bestrijding Aziatische hoornaar 2025 en verder

Hoe zien wij de toekomstige bestrijding of beheersing voor ons? Kunnen we een besluit nemen ergens over?

5. Imkerij als stakeholder + afspraak plannen

In het licht van de uitkomst van agendapunt 4: hoe gaan wij om met de imkerij?

Ook: Taskforce Aziatische hoornaar wilt graag een gesprek met ons om ons te informeren over alle nieuwe technieken die nesten opsporen effectiever en goedkoper moeten maken. Dit is voor ons een moment om een mededeling vanuit de provincies te doen over de laatste ontwikkelingen en de verwachte toekomst.

6. Toekomst van de AH in Nederland: een idee van 5.1.2e a.d.h.v.

Meldpunten sierups

5.1.2e Meer informatie verzameld over de procedures en samenwerkingen achter het normaliseren van de eikenprocessierups als alledaagse factor in het leven en het omgaan met de problemen van deze soort. Ook iets voor de Aziatische hoornaar?

8. Afsluiting

Kort verslag:

- 1. Opening**
- 2.**
- 3.**
- 4.**
- 5.**
- 6.**
- 7.**
- 8. Afsluiting**

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e (FRL)[5.1.2e @fryslan.fr]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e (OV)[5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (D)[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e (GL)[5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e (NB)[5.1.2e @ brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e (LB)[5.1.2e @prvlimburg.nl]

From: 5.1.2e)

Sent: Tue 6/25/2024 9:53:00 AM

Subject: FW: Selectieve vallen - Aziatische hoornaar

Received: Tue 6/25/2024 9:53:37 AM

Hoi,

Ter informatie: Een mailwisseling met 5.1.2e van het INBO in Vlaanderen. Het gaat over het gebruik van selectieve vallen en onderzoek naar de bijvangst.

Groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e

Verzonden: maandag 29 april 2024 11:21

Aan: 5.1.2e)

Onderwerp: Re: Selectieve vallen - Aziatische hoornaar

Hoi 5.1.2e ,

nog even meegeven dat we de "resultaten" van de voorjaarsvangst eveneens opgenomen hebben in het vespawatch dashboard:

↘ https://iasspeciesdashboard.shinyapps.io/VespaWatch_app/ (het laadt wat traag)

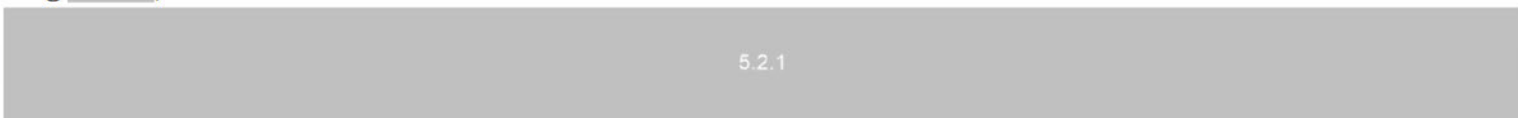
Daar kan je dus live volgen wat er aan AH gevangen wordt. We plannen dat uit te breiden met wat info over bijvangst ook naarmate die beschikbaar komt.

gs

5.1.2e

Op ma 29 apr 2024 om 09:38 schreef 5.1.2e < 5.1.2e @inbo.be>:

Dag 5.1.2e ,

"Koningin afvangen = nest vermeden"

- Geen verband voorjaarsvallen ~ nesten
 - vangtsucces laag
 - mortaliteit koninginnen (zeer) hoog (overleving ~ 1%)
 - competitive release
 - herkolonisatie
- Veel vallen scoren slecht op selectiviteit
- Te verantwoorden in onderzoekscontext

All That Glitters Is Not Gold: The Other Insects That Fall into the Asian Yellow-Legged Hornet *Vespa velutina* 'Specific' Traps

by Omar Sánchez and Andrés Arias

Department of Organisms and Systems Biology (Zoology), University of Oviedo, 33071 Oviedo, Spain

* Author to whom correspondence should be addressed.

Biology 2021, 10(5), 448; <https://doi.org/10.3390/biology10050448>

Bijgaande studie vond alvast geen verband tussen spring traps en de dichtheid van nesten. Mogelijke redenen: lage trapping rates van de vallen, hoge sterfte koninginnen, competitive release van concurrerende koninginnen of gewoon herkolonisatie vanuit de omgeving. Vangen dichtbij bijenkasten geeft geen betere resultaten (de soort is op dat moment niet op zoek naar eiwitten), eerder bij een waterbron en/of bij bloeiende planten. Ook de temperatuur speelt een rol, waarbij 10°C zowat de grens is waaronder je de vallen evengoed kan toe doen.

Verder is het tekenend dat velen spreken van "selectieve vallen" terwijl de selectiviteit van veel valtypes nog onbewezen is. Dat er wel degelijk bijvangst is gaan we nu dus wel met deze gegevens kunnen aantonen (zie o.a. de eerste resultaten <https://mijntuinlab.be/news/19/> en <https://mijntuinlab.be/news/20/>). Ik verwacht daarentegen geen verband tussen de voorjaarsvallen en de dichtheid aan nesten. De soort is sinds vorig jaar aan het exploderen (5.1.2e

721873 5.1.2e die je kan herbekijken [hier](#)). 0003

Alle info op <https://vespawatch.be/mijn-tuinlab/> (hier vind je ons 'standpunt' over spring queening dat in lijn is met de Franse aanpak, het protocol voor plaatsen val en vangstregistratie, instructies verzamelen bijvangst, link naar het invoerformulier op MijnTuinlab enz.).

De boodschap die aan imkers moet gegeven worden is dat kastbescherming veel nuttiger is dan actieve vangst en bestrijding, hoewel dat laatste natuurlijk altijd wel zal blijven gebeuren. In Vlaanderen willen we naar een systeem waarbij natuurgeld gebruikt wordt voor bestrijding in en om belangrijke natuurgebieden voor bestuivers. Daarbuiten bestrijding ikv overlastbeperking (imkers, volksgezondheid) maar eerder op eigen initiatief van melders of met steun van lokale besturen. De centrale regie wordt wel gehouden met een Vespa coördinator en het vespawatch systeem. Ondertussen krijgt ook de discussie over het weren van honingbijen in natuurgebied een nieuw elan...

Groeten

5.1.2e

Op ma 29 apr 2024 om 09:15 schreef 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>:

Beste 5.1.2e,

Wij krijgen in Zeeland nog steeds veel vragen over de selectieve voorjaarsvallen / koninginnenvallen. Het gaat dan vaak over de vraag voor subsidiëring of gratis vallen.

Wij zijn van mening dat deze vallen niet altijd een positief effect hebben. Deze vallen zijn niet altijd selectief en hebben veel bijvangst van andere soorten insecten. Sommige gebruikers adviseren om deze vallen vooral in het voorjaar te gebruiken. Dit is echter een kritische periode waarin ook veel andere (soms beschermde) insecten rond vliegen. Daarnaast is de effectiviteit van deze vallen onzeker. Er zijn nog geen wetenschappelijke onderzoeken die het gebruik ervan aanraden. De Provincie Zeeland stimuleert het gebruik van de voorjaarsvallen vooralsnog niet.

Klopt het dat er in Vlaanderen onderzoek wordt gedaan naar het effect van deze vallen om meer duidelijkheid te creëren? Het onderzoek loopt toch vanuit het INBO. Heb je hier misschien wat meer informatie over?

Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

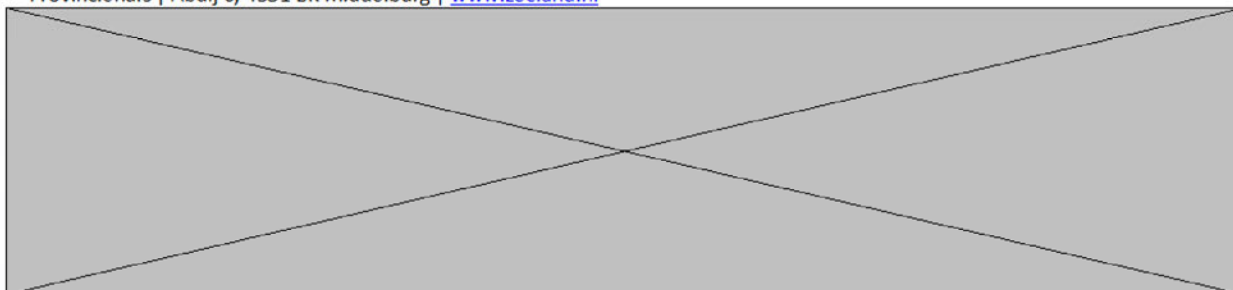
Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl

5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Overleg Inholland onderzoek Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

08/05/2024

15:00-16:00 (1,0 uur) + 0,5 uitloop

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e		Noord-Holland	5.1.2e	
				5.1.2e	
Flevoland	5.1.2e		Overijssel	5.1.2e	X
	5.1.2e				
Friesland	5.1.2e		Utrecht	5.1.2e	X
	5.1.2e			5.1.2e	X
Gelderland	5.1.2e		Zuid-Holland	5.1.2e	
	5.1.2e			5.1.2e	
Groningen	5.1.2e		Zeeland	5.1.2e	X
Limburg	5.1.2e	X	Inholland	5.1.2e	X
Noord-Brabant	5.1.2e	X			

Aanleiding/onderwerp:

Overleg met enkele provincies en Hogeschool Inholland. Inholland wil graag de provincies betrekken bij onderzoek naar de Aziatische hoornaar.

Agenda:

NVT

Notulen:

Onderaan de notulen staat een bijlage met extra informatie

Notulist: 5.1.2e 5.1.2e (UT)

Opstart

- Iedereen stelt zich even voor, wie ben je en van welke provincie kom je. 5.1.2e neemt deel aan het overleg als degene die het onderzoek aan het opzetten is en partijen betreft bij het onderzoek.

PowerPoint

- Zie voor de PowerPoint de bijlage in de email van deze notulen
- Het menu van de Aziatische hoornaar zou bestaan voor 40% uit honingbijen en 60% andere insecten

- Voor het onderzoek waar wij het vandaag over hebben wil Inholland (vanaf nu IH) een hbo-beurs aanvragen van 1,000,000 euro. Overigens, let op: een hbo-onderzoek is niet hetzelfde als een universiteitsonderzoek.
- Er zijn veel beoogde partners om mee samen te werken, onder wie NBV, IN (Imkers Nederland), BVNI (Beroepsvereniging Nederlandse Imkers), Taskforce AH, WUR en de provincies. Er zullen na ons nog een paar andere organisaties gevraagd worden, velen zijn al wel gecontacteerd.
- Ook natuurorganisaties staan ertussen, o.a. vanwege toegang tot natuurgebieden waar AH nesten zich kunnen bevinden.
- De Nederlandse Fruit organisatie stond er ook tussen maar dit blijkt wel echt een andere tak van sport te zijn, alhoewel het wel een organisatie is die bijen nodig heeft voor de bestuiving van planten. De schade aan fruit wordt niet meegenomen in dit onderzoek
- Ook de brandweer zou een partner kunnen zijn, alleen gaat dit in Nederland arbeid technisch niet werken en het inzetten van brandweer bij het bestrijden van AH roept weerstand op. Dus ook zij zullen niet meedoen

Het onderzoek

- Nederland is bijzonder vergeleken met andere EU-landen vanwege het hoge areaal aan landbouw versus natuur. Heeft dit invloed om het consumptiepatroon van de AH? En wat is de meest effectieve manier van bestrijden?
- Provincies betrekken omdat wij een nadrukkelijke rol hebben in de bestrijding van de AH
- Met eDNA kan het voedselpatroon van de AH bekeken worden, hiervoor zijn verwijderde AH nesten nodig (met inhoud). Door dit toe te passen op nesten uit verschillende gebieden kan een landschapsafhankelijk consumptiepatroon gevonden worden, als die er is.
- Parallel hieraan wil IH eind van de zomer ook AH vangen met vallen. Wanneer en hoe kun je die het beste inzetten? Dit is echter een soort van zijspoor van het hoofdonderzoek
- Het hoofdonderzoek zal 4-5 jaar duren
- Met de analyse van de data hoopt men ook uit te zoeken of men invloed kan uitoefenen op het verloop van de AH-cyclus, en de hoeveelheid nesten het jaar erop
- De onderzoeksvragen:
 1. Wat is het dieet van AH in NL
 2. In welke gebieden consumeren AH % meer of minder honingbijen
 3. Invloed van de dichtheid van AH op consumptiegedrag van de AH in een bepaald gebied
 4. Welke val heeft in welke locaties de minste bijvangst?
<Wat is de invloed van deze Invasieve exoot op het ecosysteem?>
 5. Welke bestrijding heeft invloed op het dieet van AH in een bepaald gebied?
 6. Welke selectiemethode is mogelijk voor het telen van resistent gedrag van honingbijen?
 7. Is deelname van brandweer nodig om de enorme hoeveelheid aan nesten op te ruimen? (die gaat weg!)

Vraag & Antwoord tussendoor (en Opmerkingen):

- **V:** Er valt wat te winnen bij het onderzoeken welke opsporingsmethode het beste is. En moet er niet ook meer gefocust worden op de invloed op het gehele ecosysteem? Nu wordt alleen gericht op de prooien van de predator.
A: Een heel ecosysteem analyseren is niet haalbaar. Dit is een hbo-niveau onderzoek, waardoor onderzoek vaker gefocust is op één soortgroep. Anders is het meer een universiteitsstudie
- **V:** Is het een idee om ook de concurrentie met de Europese hoornaar mee te nemen? Alhoewel het lastig kan zijn om ze 1:1 te vergelijken omdat de AH wordt geruimd en de EH niet.
A: Wellicht kunnen provincies waar de AH nog niet veel voorkomt vergeleken worden met de provincies waar de AH wel veel voor komt. Dus misschien kan volgend jaar in juni aan het begin van het seizoen bekeken worden waar dit soort onderzoek mogelijk is.
V: Hoe werkt het selecteren van bijen om bepaald gedrag te telen?
A: [eerste deel van het antwoord is gemist]. In Azië vertonen de bijen resistent gedrag door met een aantal individuen om de hoornaar heen te zitten en heel snel met de vleugels te fladderen. Dit wekt veel hitte op wat de AH kan doden. De vraag is wel of wij de weg willen inslaan van introductie van exotische bijenvolken. In principe zijn Nederlandse honingbijen al exotisch, en dan wordt het misschien nóg minder inheems. Ook zijn in het verleden al eens eerder exotische volken geïmporteerd, waardoor exotische mijten mee-geïntroduceerd zijn.
- **O:** Het INBO doet ook onderzoek, er kunnen overeenkomsten zijn met het onderzoek dat IH aan het voorbereiden is
- **O:** Wellicht kunnen groene vrijwilligers nuttig zijn in dit onderzoek. KNNV, Vlinderstichting etc.
- **O:** 5.1.2e merkt op dat onze interesse heel erg uitgaat naar biodiversiteit maar dat zij eigenlijk meer focussen op de honingbijen. Hiermee wordt een algemene dienst bewezen aan de biodiversiteit, maar biodiversiteit is niet de hoofdfocus.
O: Er is een kans dat provincies in de toekomst geen of minder nesten bestrijden. We mogen prioriteren. Dus dat doen we ook, maar prioritering gaat bij provincies snel in de richting van de biodiversiteit.
- **O:** Taskforce AH wil graag dat IH benadrukt dat de provinciale steun niet in het geding moet komen door het onderzoek van IH, want dit onderzoek staat los van de werkzaamheden die zij doen. TAH is bang dat de provincies misschien bij hen afhaken om met dit onderzoek mee te gaan doen. Het onderzoek is tijdelijk en de taskforce is dat niet
- **V:** Hoe wordt omgegaan met eventuele beleidsveranderingen? Dit kan invloed hebben op bepaalde elementen in het onderzoek.
A: Dat is helaas niet te voorspellen en we werken met wat we nu weten
- **O:** locaties waar minder imkers actief zijn zullen minder AH-waarnemingen hebben. De vraag is dus of alleen imkers wel gebied dekkend genoeg zijn? Is het voldoende om met alleen imkers op te sporen? Missen we dan geen gebieden? En als dat zo is, is dat dan erg? Misschien krijgen we hier ook een beeld van met dit onderzoek.

- **O:** Met de huidige verwijdermethode van 5.1.2e kan het onderzoek uitgevoerd worden. Dit kan met eDNA of doormiddel van de meatpackages van de AH. Het onderzoek is gespitst op zomernesten overigens, want die hebben de maximale consumptie, in tegenstelling tot voorjaarsnesten.
- **O:** Het geld komt trouwens NIET van LNV af maar van een potje dat speciaal bedoeld is voor onderzoek van hogescholen.

De financiën

- IH kan via financiering door SIAA 700,000 ophalen en de belanghebbende partijen zouden traditioneel gezien meebetalen, met in dit geval de overige 300,000.
- Het geld hoeft niet in 'cash' bijgedragen worden. Het verwijderen van nesten kan ook als cofinanciering ingebracht worden, door de bestrijdingskosten hiervoor te rekenen. Er zullen echter ook wat kosten bijkomen voor het verzamelen van de monsters uit de nesten.
- Er wordt gevraagd naar de aantallen nesten die in ZL, NB en LB, want daar zit momenteel de bulk van de AH-populatie. Zowel 5.1.2e als 5.1.2e gaan intern navragen of de provincie op deze manier zou kunnen bijdragen.
- Vraag: Zijn wij (provincies) bereid om een andere manier van cofinanciering aan te dragen in het geval dat het eerste voorstel niet lukt? Alle provincies zijn het met elkaar eens dat dit intern besproken moet worden om hier antwoord op te kunnen geven.
- 4 juni moet 5.1.2e een intentieverklaring indienen. Als wij ja zeggen hoeven wij alsnog niet mee te doen. Maar het is uiteindelijk wel handig als tenminste een aantal provincies ja zeggen en echt mee gaan doen.
- Het liefst hoort 5.1.2e binnen een week of wij ja zeggen. Het antwoord vanuit de provincies luidt: wij zoeken het uit en proberen binnen een week te reageren.
- 5.1.2e zegt dat hij graag dit breder zou willen trekken voor we iets kunnen zeggen. De helft van de provincies is namelijk niet aanwezig maar wellicht zijn zij ook geïnteresseerd. Vanwege de krappe tijdlijn wordt het echter lastig voor 5.1.2e om hierop te wachten. 5.1.2e zegt dat de kosten vooral uit het verzamelen van nesten komt, en daarmee voornamelijk uit de zuidelijke provincies.
- Hij gaat het er nu in principe vanuit dat wij ja zeggen maar checkt het nog even voor hij de boel uit stuurt.
- SIA wil een bewijs hebben waarom dit onderzoek nuttig is, aantoonbaar uit de beroepspraktijk. N2000 en Europese regelgeving is hiervoor geschikt.
- In juni wil IH nog een moment prikken om alle betrokkenen bij elkaar te krijgen en kijken of alle neuzen dezelfde kant op staan. De financiën moeten eind augustus rond zijn. In oktober wordt het voorstel ingediend.
- **V:** voor de financiering: moeten de provincies van tevoren al weten hoeveel we gaan uitgeven aan de nesten? Dat kan namelijk lastig zijn.
A: Nee, het moet echt een toezegging zijn van een bedrag dat zeker bijgedragen kan worden. Dus wellicht slimmer om rond de 50% van de verwachte uitgaven te zitten.
- **V:** Dragen de imkers ook bij?

A: Dat kan helaas niet financieel. Maar zij steken veel uren in de taskforce.

Wij komen in juni weer samen

BIJLAGE - Op verzoek heeft 5.1.2e het onderstaande toegevoegd; waar zeggen wij precies 'ja' op?

Beste allen,

Tekst bijgaande de uitnodiging voor het overleg over het onderzoek

Voor diegenen van de provincies die mee willen doen aan het onderzoek : deze vergadering is ingepland als afstemming over wie van de provincies mee wil doen, en met welke bijdrage als cofinanciering. Wat de cofinanciering inhoudt (hoe, welk bedrag en wat zijn de verplichtingen), dat zal nog door 5.1.2e als bijlage aan de notulen van het overleg van 8 mei worden toegevoegd; zelf zal ik het ook hieronder nog toevoegen. Mocht je op dit moment niet kunnen, maar wel willen meedoen, laat dat dan weten aan een ander iemand van de vergadering.

Tekst toegevoegd na overleg over het onderzoek

Zoals besproken: we moeten €300.000 euro aan cofinanciering bij de subsidie van € 700.000 euro toevoegen, samen dus een project van €1.000.000 euro voor de periode van 4 jaar na 1 juni 2025. Deze cofinanciering kan komen uit de kosten die jullie maken voor het verwijderen van de AH nesten. SIA (de hbo subsidieverstrekker) accepteert dit als bijdrage. Het is meteen het bewijs dat jullie de urgentie van het probleem inzien. Bovendien zijn de kosten iets groter dan alleen het nest ruimen: tijdelijke opslag van de nesten vóórdat ze naar onderzoek gaan en arbeidsuren die jullie besteden aan administratie en organisatie. **Ter voorbereiding is mijn suggestie:**

- Maak een reële schatting per jaar (2025-2029) van de kosten die jullie gaan maken voor het ruimen van de kosten. Nest ruimen, opslag, arbeidsuren bij jullie eigen organisatie. Maak ook een inschatting of door beleidsveranderingen in de komende jaren je minder of zelfs geen nesten meer gaat ruimen en zo geen cofinanciering kan bijdragen. Hoewel de AH zich waarschijnlijk snel verder zal verspreiden, zou ik nooit op een 100% cofinanciering op grond van je inschatting gaan zitten, maar neem een lager percentage, bv 50%.
- Bereid je organisatie voor dat er een handtekening gevraagd zal worden voor de cofinanciering. De aanvraag is weliswaar begin oktober, maar ik moet de handtekeningen van alle partners uiterlijk 1 september in mijn bezit hebben om mijn CvB te kunnen overtuigen. De hogeschool Inholland moet garant staan voor de volle € 1.000.000 euro, dus ook voor de 300.000 cofinanciering.
- Op deze dag (10 juli) gaan we kijken wie er mee doen, of er genoeg cofinanciering is, zodat er een 'go' is voor de rest van het proces. De verwachting is dat het lukt, waarschijnlijk zal de minimale inbreng minder dan de 50% zijn, zeker als er vele provincies meedoen. Of te wel: het risico is dan klein. We gaan dus de risico's inschatten en minimaliseren.

Een voorzichtige inschatting van de nestruimingskosten: in 2023 ruimden NBr, Limburg en Utrecht alleen al 192 nesten. Zelfs als er geen toename van AH plaatsvindt, zijn dat 768 nesten gedurende 4 jaar. Als een gemiddeld nest 1000 € aan ruiming kost, dan hebben we al meer dan 2,5 x de totale cofinanciering. Of wel : we komen dan uit op een percentage van 40% van de kosten als cofinanciering als alleen NBr, Limburg en Utrecht mee doen en er geen toename van het aantal nesten is.

Ik zal hier meesturen: updates van het plan, de ppt file van 8 mei, en de cofinanciering die SIA verlangt.

Er volgt nog een plenaire meeting eind juni, met alle partners. De uitnodiging krijgen jullie nog.

Tot 10 juli!

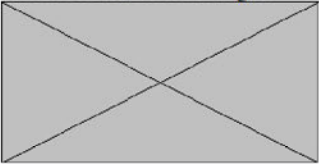
To: 5.1.2e | 5.1.2e @Noord-Holland.nl]
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e @naturalis.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 3/29/2024 2:56:35 PM
Subject: Second opinion beleidsadvies Aziatische hoornaar
Received: Fri 3/29/2024 2:57:16 PM

Beste 5.1.2e,
EIS Kenniscentrum Insecten heeft mij gevraagd het rapport dat 5.1.2e en 5.1.2e schreven over de uitbreiding van de Aziatische hoornaar, *Vespa velutina*, in Nederland en dan met name in Noord-Holland, te lezen en er vanuit mijn positie als entomoloog mijn onafhankelijke mening over te geven.

Het rapport en de daaraan ten grondslag liggende literatuur heb ik bestudeerd. Wat mij betreft is het beeld dat 5.1.2e en 5.1.2e schetsen realistisch. Hoewel de Aziatische hoornaar nog niet in grote aantallen voorkomt in de noordelijke delen van het land, is dat met hoge waarschijnlijkheid wel te verwachten en uiteindelijk onafwendbaar. De risico's hiervan op het gebied van volksgezondheid, economie - inclusief imkerij - en biodiversiteit zijn beheersbaar, waarbij in het rapport steeds kosten en baten tegen elkaar afgewogen worden om tot een weloverwogen advies te komen.

Ik onderschrijf dan ook de conclusies en onderbouwing daarvan zoals verwoord in 'Hoe verder met de Aziatische hoornaar? Beleidsadvies aan de provincie Noord-Holland gebaseerd op zes jaren praktijkervaring in ons land en een literatuurstudie'. Belangrijk zal zijn beleid te ontwikkelen dat realistisch en communiceerbaar is. Mijns inziens is dat mogelijk op basis van het onderhavige rapport.

Met vriendelijke groet,
Best regards,

5.1.2e
Onderzoeker, Entomoloog
Researcher, Entomologist

5.1.2e@naturalis.nl - www.naturalis.nl
+31(5.1.2e
Darwinweg 2, 2333 CR Leiden
Postbus 9517, 2300 RA Leiden

To: 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Tue 9/10/2024 8:23:25 AM
Subject: FW: Nieuwe besluitvormingsronde over uitbreiding Unielijst in 2024
Received: Tue 9/10/2024 8:23:00 AM

Deze ook, ben er uiteindelijk niet aan toegekomen om hier ooit op te reageren: dat is ook al te laat dus vooral ter info dit.

Van: KD invasieve-exoten
Verzonden: woensdag 20 maart 2024 15:27
Aan: KD invasieve-exoten
Onderwerp: Nieuwe besluitvormingsronde over uitbreiding Unielijst in 2024

Geachte mevrouw, meneer,
U ontvangt dit bericht omdat u betrokken bent of belang heeft bij het Europees beleid voor invasieve exoten (Exotenverordening nr.1143/2014). De Europese Commissie werkt aan een volgende uitbreiding van de Europese Unielijst voor zorgwekkende invasieve uitheemse soorten (verder; Unielijst) in 2024. Voor planten en dieren van de Unielijst gelden allerlei verboden, waaronder het verbod op bezit, handel, vervoer en kweek/fok.

De afgelopen tijd zijn risicobeoordelingen van (mogelijk) invasieve planten en dieren opgesteld. Het *Scientific Forum for Invasive Alien Species* (het Wetenschappelijk Forum waarin onafhankelijke vertegenwoordigers van alle lidstaten zitten) beoordeelt of de risicobeoordeling van iedere invasieve uitheemse soort van voldoende kwaliteit is (wetenschappelijke criteria ten aanzien van invasiviteit voor de inheemse flora en fauna; conform EU verordening 1143/2014). Indien een risicobeoordeling compleet is en van voldoende kwaliteit dan stuurt het Wetenschappelijk Forum deze naar de Europese Commissie. In juni 2024 gaat de Europese Commissie de risicobeoordelingen van (naar verwachting) 31 invasieve uitheemse planten en dieren bespreken met de lidstaten. De lidstaten kunnen dan hun zienswijze geven. De Europese Commissie zal vervolgens een voorstel doen voor plaatsing op de Unielijst waarover de lidstaten (is de planning) in het najaar van 2024 zullen stemmen.

Om een compleet beeld van de Nederlandse situatie te krijgen en relevante informatie over de 31 soorten te kunnen betrekken in de besluitvorming bied ik u de gelegenheid om eventuele informatie over de betreffende soorten die van belang is voor het keuzeproses met ons te delen. De Europese Commissie heeft eerder laten weten alleen belangen te kunnen meewegen als deze zijn onderbouwd; meningen of niet-onderbouwde stellingen hebben geen invloed op de keuze. Ik wil u daarom vragen uw opmerkingen bij de soorten zoveel als mogelijk te onderbouwen met feitelijke informatie.

U kunt uw opmerkingen uiterlijk 1 mei 2024 doorgeven via antwoord op deze email. Op deze wijze kan uw input in de besluitvorming worden meegewogen en bijdragen aan de vorming van het Nederlands standpunt. De Europese Commissie heeft alle risicobeoordelingen en ander ondersteunende informatie op de Europese website CIRCABC geplaatst. Deze informatie kunt u vinden via deze link:

[ias forum — Bibliotheek \(europa.eu\)](#)

Hieronder staan twee tabellen met in totaal 31 planten en dieren die in juni besproken kunnen gaan worden (de wetenschappelijke namen zijn te allen tijde leidend). De eerste tabel bevat 16 soorten waarvan de risicobeoordeling door het Wetenschappelijk Forum goedgekeurd is. De tweede tabel bevat 15 soorten die het Wetenschappelijk Forum binnenkort nog moet beoordelen, daarvan zijn 8 soorten recent (in 2023) in behandeling genomen. De tweede tabel bevat ook soorten die in het verleden al eens voor plaatsing op de Unielijst in aanmerking zijn gekomen, maar waarvoor destijds geen meerderheid was.

De 16 soorten waarvan de risicobeoordeling goedgekeurd is door het Wetenschappelijk Forum:

	Wetenschappelijke naam	Common name	Nederlandse naam*
1	Acridontheres cristatellus	Crested myna	Kuifmaina
2	Asterias amurensis	Northern Pacific sea-star	Niet bekend (zeester)
3	Bipalium kewense	Arrowhead flatworm	Hamerhoofdplatworm
4	Broussonetia papyrifera	Paper mulberry	Papiermoerbeï
5	Callinectes sapidus	Blue crab	Blauwe zwemkrab
6	Cervus nippon	Sika deer	Sikahert
7	Cherax destructor	Common yabby	Jabby

8	Cortaderia selloana	Pampas graas	Pampasgras
9	Delairea odorata	Cape ivy	Niet bekend (plant)
10	Faxonius immunis	Calico crayfish	Calicotrivierkreeft
11	Marisa cornuarietis	Ramshorn apple snail	Niet bekend (slak)
12	Mulinia lateralis	Dwarf surf clam	Amerikaanse strandschelp
13	Obama nungara	Nungara flatworm	Grote gevlekte landplatworm
14	Platydemus manokwari	New Guinea flatworm	Nieuw-Guineese landplatworm
15	Pycnonotus jocosus	Red-wiskered bulbul	Roodoor-buulbuul
16	Vespa mandarinia	Giant Asian hornet	Aziatische reuzenhoornaar

*naam zoals opgenomen in het Nederlands Soortenregister

En 15 soorten waarvan de risicobeoordeling nog in behandeling is bij het Wetenschappelijk Forum:

	Wetenschappelijke naam*	Common name	Nederlandse naam**
1	<i>Acacia Mearnsii</i>	Black wattle	Niet bekend (boom)
2	<i>Brachyponera chinensis</i>	Asian needle ant	Niet bekend (mier)
3	<i>Cherax quadricarinatus</i>	Australian red claw crayfish	Australische roodklauwkreeft
4	<i>Cipangopaludina chinensis</i>	Chinese mystery snail	Chinese moerasslak
5	<i>Misgurnus bipartitus</i>	Northern oriental weatherfish	Noord-Aziatische modderkruiper
6	<i>Misgurnus anguillicaudatus</i>	Oriental weatherfish	Aziatische modderkruiper
7	<i>Myiopsitta monachus</i>	Monk parakeet	Monniksparkiet
8	<i>Tradescantia fluminensis</i>	Small-leaved spiderwort	Niet bekend (plant)
9	<i>Zostera japonica</i>	Japanese eelgrass	Niet bekend (zeegras)
10	<i>Castor canadensis</i>	North American beaver	Canadese bever
11	<i>Neogale vison</i>	American mink	Amerikaanse nerts
12	<i>Crassula Helmsii</i>	New Zealand pigmyweed	Watercrassula
13	<i>Reynoutria Japonica</i>	Japanese knotweed	Japanse duizendknoop

	(voorheen Fallopia Japonica)		
14	Reynoutria x bohemica (voorheen Fallopia x bohemica)	Bohemian knotweed	Basterdduizendknoop
15	Reynoutria sachalinensis (voorheen Fallopia sachalinensis)	Giant knotweed	Sachalinse duizendknoop

* *cursief* gedrukte namen betreft soorten die in 2023 in behandeling zijn genomen
** naam zoals opgenomen in het Nederlands Soortenregister
Voor de volledigheid vindt u hier de [link naar de verordening](#) en de link naar de Europese [IAS webpagina](#) met achtergrondinformatie van de Europese Commissie.
Indien u deze berichten niet meer wilt ontvangen, dan kunt u dat aangeven met een antwoord op deze mail.
Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Natuur en Biodiversiteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @ggd.amsterdam.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 8/22/2025 9:04:42 AM
Subject: FW: Bestrijding Aziatische hoornhaar
Received: Fri 8/22/2025 9:04:48 AM

Goedemorgen 5.1.2e,

Ik heb je contact gegevens gekregen van je collega 5.1.2e 5.1.2e en ik wil heel graag in gesprek over bestrijding van Aziatische Hoornhaar, wij werken bijden voor de gemeente Amsterdam en heb een behoefte om meer te horen over de aanpak van de provincie. Wij maken ons ook zorgen over diversen persberichten.

Ik stel voor dat wij via teams overleggen. Zou jij aub willen aangeven welke tijd komt je het best uit voor een overleg?
Dinsdag 9 september om 11:00 uur
Dinsdag 9 september om 13:00 uur
Dinsdag 16 september om 14:00 uur

Alvast bedankt

Met vriendelijke groet

5.1.2e
Senior Adviseur Monitoring & Inspectie Ecologie, Plagen & Exoten
Verkeer & Openbare Ruimte | Stedelijk Beheer | Team Groen, Water & Wegen

Gemeente Amsterdam

M 5.1.2e
5.1.2e @amsterdam.nl
Werkdagen: ma, di, wo (ochtend), do, vrij

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Postbus 95089, 1090 HB Amsterdam

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: donderdag 14 augustus 2025 14:15
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Bestrijding Aziatische hoornhaar

Hi 5.1.2e

Ik ben zelf niet meer betrokken bij de AH.
Mijn collega 5.1.2e is hiermee bezig: 5.1.2e @noord-holland.nl.
Ik geloof dat hij zelf ook in gesprek is met andere gemeenten, dus daar kan je dan misschien bij aansluiten.

Groetjes,
5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 8 juli 2025 11:23
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: Bestrijding Aziatische hoornhaar

Goedemorgen 5.1.2e,

Werk jij nog bij de provincie? Ik zou graag met je in gesprek gaan over de toekomstige bestrijding van de Aziatische hoornaar, vooral in het licht van het nieuwsbericht van vorig jaar waarin werd vermeld dat de provincie na 2026 mogelijk stopt met de bestrijding. Zou de provincie hierover meer toelichting kunnen geven richting de gemeente?

Met vriendelijke groet

5.1.2e

Senior Adviseur Monitoring & Inspectie Ecologie, Plagen & Exoten
Verkeer & Openbare Ruimte | Stedelijk Beheer | Team Groen, Water & Wegen

Gemeente Amsterdam

M 5.1.2e

5.1.2e @amsterdam.nl

Werkdagen: ma, di, wo (ochtend), do, vrij

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Postbus 95089, 1090 HB Amsterdam

Let op!

**Van mei tot oktober
extreme verkeershinder
in en rond Amsterdam**

amsterdambereikbaar.nl/2025

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

To: 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl];
5.1.2e [5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e @fryslan.fr]; 5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e @overijssel.nl];
5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @noord-
holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e
[5.1.2e @ipo.nl]
From: 5.1.2e 1.2e
Sent: Tue 7/2/2024 8:41:51 AM
Subject: Contactpersonenlijst
Received: Tue 7/2/2024 8:42:08 AM
[Aziatische Hoornaar Provincies](#)

Beste collega's,

Om het leven iets makkelijker te maken deel ik mijn Aziatische Hoornaar contactpersonen lijstje. Dit kun je importeren in je outlook. Wanneer een mail naar alle exoten collega's uit moet dan kun je gewoon 'Aziatische hoornaar' intikken in het 'Aan'-vakje. Of een andere naam als je de lijst hernoemt ** Uiteraard kunnen contactpersonen toegevoegd worden, nu staat 5.1.2e er bijvoorbeeld niet in.

Hopelijk heeft iemand er wat aan,

Groeten 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e

Ik werk van maandag t/m donderdag.

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 2 juli 2024 08:17
Aan: 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e ; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e ; 5.1.2e @flevoland.nl'; 5.1.2e 5.1.2e ,
5.1.2e 5.1.2e

CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Ambitiedocument
Beste collega's,
Zouden jullie mijn mailadres kunnen vervangen door die van 5.1.2e (zie CC)?
Alvast bedankt!
Met groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>
Verzonden: maandag 1 juli 2024 15:53
Aan: 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.fr>; 5.1.2e
< 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>;
5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e ,
5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e
< 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Ambitiedocument

Hoi allen,
Bij deze het huidige concept ambitiedocument. Deze versie stuur ik zo door aan 5.1.2e 5.1.2e.NV.

Nog even het vervolgproces:

- Komende donderdag licht ik het proces toe bij de IPO WGNW en vragen we toestemming om het stuk via een schriftelijke ronde naar de AAC te krijgen.
- Tot en met 10 juli (en ook daarna overigens) kunnen jullie feedback geven op deze versie.
- Vanaf 11 juli gaat de taakgroep aan de slag met het verwerken van feedback.
- 1 augustus ontvangen jullie én jullie IPO-WGNW collega's het definitieve concept
- Tot en met 9 augustus kunnen jullie feedback geven op die versie.
- Vanaf 10 augustus verwerkt de taakgroep de laatste feedback en schrijft een oplegger voor de AAC.
- 21 augustus gaat de definitieve versie naar de AAC.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Team Natuur

Werkdagen op: ma di wo do

5.1

5.1.2e

[Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)

www.provinciegroningen.nl

Van: 5.1 5.1.2e <5.1.2e @brabant.nl>

Verzonden: woensdag 26 juni 2024 14:58

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @fryslan.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e <5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' <5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) <5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e @prvlimburg.nl' 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ipo.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Ambitiedocument

Goedemiddag 5.1.2e,

Het is toch nog knap lastig om met een kostenraming te komen. Zelfs als het een grove inschatting is. Daar waar ik een referentiepunt heb (bv vergelijkbare opdrachten uit het verleden), heb ik een inschatting gemaakt. Maar van andere soorten lukt dit niet omdat ik geen beeld heb van de benodigde maatregelen, welke ordegrte aan kosten er mee gepaard gaan of omdat ik geen in beeld heb van de omvang van het probleem. Stel ik wil alle vennen zonnebaars vrij hebben, dan moet ik eerst een beeld hebben van waar ze allemaal zitten en dat weet ik nu niet.

In de excel tabel heb ik per soort waar mogelijk een schatting gegeven.

5.1.2l

5.2.1

5.2.1

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e @brabant.nl | Werkdagen ma-wo |

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>

Verzonden: maandag 24 juni 2024 16:26

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e | 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e | 1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1 5.1.2e < 5.1.2e @ brabant.nl>; 5.1.2e @prvlimburg.nl' < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Ambitiedocument

Hoi 5.1.2e ,

Ik ga het huiswerk zelf aanvliegen met ongeveer de volgende insteek: welke bestrijdingsacties zouden we de komende jaren willen uitvoeren vanuit het oogpunt van biodiversiteit? Dat doe ik met de insteek dat ik onbeperkt geld zou kunnen opvoeren, maar wel met de kanttekening dat het ook ecologisch zinvol moet blijven (ons uitgangspunt is immers beschermen van de biodiversiteit) en ook met de insteek dat het budget enigszins realistisch moet blijven. Zeg maar met de gedachte dat we het geld wel (zinvol) weggezet krijgen.

Ik ga zeker rekening houden met soorten die nu nog beperkt of niet aanwezig zijn, maar die ik de komende jaren wel verwacht. Helpt dit bij het huiswerk?

Ik denk dat we zeker voor de 1 juli versie moeten accepteren dat het een (zeer) ruwe schatting is. Daar moet LNV dan maar mee zien te dealen.

Groeten,

5.1.2e

721880

0008

Team Natuur

Werkdagen op: ma di wo do

5.1

5.1.2e

[Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)www.provinciegroningen.nl

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>

Verzonden: maandag 24 juni 2024 14:34

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.nl>; 5.1.2e
 < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e
 < 5.1.2e @gelderland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e
 < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-
 utrecht.nl>; 5.1.2e | 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e | 2e
 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e @prvlimburg.nl'
 < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Ambitiedocument

Beste Ipo-leden,

Dank voor de organisatie. Zeer waardevol!

Het is wat mij betref kort dag om dit in detail uit te zoeken, maar ik ga mijn best doen. Ik heb nog een vraag over de excel tabel. In Kolom H – Kosten (Huiswerk) staat in de omschrijving: Vul per soort de geschatte kosten in voor uitvoering van de strategie in jouw provincie.

Zijn dit de kosten die we zouden maken, als we alles zouden willen aanpakken met een ongelimiteerd budget? Want het beleid is ook gemaakt met het budget in gedachten.

Is het de bedoeling om ook een inschatting te maken voor soorten waar nu nog geen waarnemingen van zijn? Maar bijvoorbeeld wel voorkomen in andere provincies?

Is het misschien ook interessant om de geschatte kosten en actuele kosten naast elkaar te plaatsen?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl

5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl>

Verzonden: donderdag 20 juni 2024 13:49

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.fr>; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>;
5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl'
< 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-
utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e)
< 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e @prvlimburg.nl' < 5.1.2e @prvlimburg.nl>;
5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: Ambitiedocument

Beste collega's,

Ondanks de regen heb ik dinsdag een prima excursie gehad. Ik hoop dat jullie het ook zo beleefd hebben. Er was het nodige te zien maar ik heb ook vele geanimeerde gesprekken waargenomen dus wat dat betreft moet ik constateren dat onze bijeenkomst ook in een behoefte voorziet.

Bijgesloten vinden jullie de presentatie van 5.1.2e een tabel/format die moet helpen om de openstaande vragen in te vullen. Ik hoop van harte dat het jullie lukt op tijd richting taakgroep te reageren. Stuur de reactie naar alle collega's dat kan ook weer inspirerend voor anderen werken. Ik ga zelf volgende week op vakantie maar 5.1.2e heeft de redactie van de 1 juli versie en zal ervoor zorgen dat de opmerkingen een aanvullingen verwerkt worden. Wellicht ten overvloede. De 1 juli versie zal met 5.1.2e worden gedeeld en zal dus niet vooraf nog een keer ter commentaar aan jullie worden voorgelegd. Hij zal wel met jullie worden gedeeld en jullie kunnen op deze versie opnieuw reageren en aanvullen zodat wij verderop in juli aan een nieuwe versie kunnen werken.

We zien jullie reacties tegemoet, groet,

5.1.2e

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch | Telefoon 5.1.2e | Fax 5.1.2e | [contact](#) | Twitter: @brabant | www.brabant.nl

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

Volg op Instagram: www.instagram.com/provincienoordbrabant

Dit e-mailbericht en de informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Dit bericht kan informatie bevatten waarop intellectuele eigendomsrechten rusten of die vertrouwelijk is of om andere redenen rechtens beschermd is. Kennisname en gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde (n) is verboden. Indien u deze email abusievelijk hebt ontvangen, brengt u ons dan op de hoogte waarbij u gevraagd zal worden het originele bericht te vernietigen.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Interprovinciale werkgroep Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

07/05/2024

13:00-14:30 (1,5 uur)

Werkgroep capaciteitsuitbreiding bestrijding AH

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e 1.2e			Noord-Holland	5.1.2e	X
					5.1.2e	-
Flevoland	5.1.2e		-	Overijssel	5.1.2e	
	5.1.2e		-			
Friesland	5.1.2e			Utrecht	5.1.1 5.1.2e	X
	5.1.2e					5.1.2e
Gelderland	5.1.2e		-	Zuid-Holland	5.1.2e	
	5.1.2e		X			5.1.2e
Groningen	5.1.2e		X	Zeeland	5.1.2e	
Limburg	5.1.2e		X	Noord-Brabant	5.1.1 5.1.2e	X

Aanleiding/onderwerp:

Eerste bijeenkomst voor de werkgroep capaciteitsuitbreiding bestrijding AH. Vandaag gaan we opstarten en brainstormen over wat we willen bereiken en welke acties hiervoor nodig zijn.

Agenda:

1. Opening
2. Zijn er al lopende acties voor capaciteitsuitbreiding/scholing?
3. Brainstormsessie
4. Concrete doelen en acties formuleren
5. Afsluiting

Kort verslag:

Notulist: Aantekeningen gemaakt door 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e

1. Opening

Waarom wordt gesproken over een capaciteitsprobleem?

- Er is één specialist voor heel Nederland die bestrijdt op een milieuvriendelijke wijze (NatuurlijkRob) wat het een kwetsbaar systeem maakt;
- De algemene lijn is dat de provincies geen gif willen laten gebruiken in de bestrijding van de Aziatische hoornaar;
- In het zuiden is er onvrede over het tempo waarin nesten werden verwijderd, er zijn wachttijden;
- De bestrijder maakt lange dagen om alles gedaan te krijgen;

- In het zuiden zijn niet alle nesten gevonden, maar dit ligt ook aan het grote aantal nesten;
- In het noorden is het niet langdurig haalbaar om nesten te laten verwijderen door een bedrijf dat helemaal vanuit Limburg moet komen

2. Zijn er al lopende acties voor capaciteitsuitbreiding/scholing?

Naar ons weten zijn er geen lopende acties op dit moment.

5.1.26 heeft het op zijn website over opleidingen maar dit zijn opleidingen om zijn eigen werknemers op te leiden.

3. Brainstormsessie

Wie kan bestrijden?

- Imkers halen soms embryo nesten weg (Bron: AD). Provincies hebben vragen gekregen van gemeenten, ongediertebestrijders, terreinbeheerders en vrijwilligers die ook iets willen doen. De gemeenten spraken zelfs al over het opleiden van hun bestrijders. Wij concluderen dat er vanuit verschillende doelgroepen zeker animo is voor een cursus.
- Dit zijn dus:
 - Commerciële ongediertebestrijders
 - Gemeentelijke ongediertebestrijders (ook commercieel)
 - Imkers uit imkersverenigingen
 - Andere groene vrijwilligers
- Ofwel: de commerciële groep en de vrijwillige groep

Hoe kunnen we capaciteit uitbreiden?

- Via subsidieroute: via subsidie kunnen imkers voor de materialen zorgen die zij nodig hebben om embyonesten te verwijderen.
- Via cursus: een landelijke cursus laten opzetten is voor beide doelgroepen een goede optie.

Over de cursus

- Eén optie is 5.1.26 vragen voor de cursus. Het is alleen niet duidelijk hoe hij hierin zou staan. Bovendien is hij commercieel dus hij zou zijn toekomstige werkvoorraad hiermee verminderen omdat hij concurrentie opleidt.
- Tweede optie is het KAD de cursus laten organiseren. Het KAD is ook neutraler dan 5.1.26. Het één sluit het ander echter niet uit want het KAD kan altijd 5.1.26 vragen om via hen aan de cursus bij te dragen.
- Wij zien het KAD zitten en zijn daar verder over gaan discussiëren.
- De landelijke commerciële cursus moet op zowel voorjaars- als zomernesten zijn gericht.
- Vrijwilligers/imkers vinden wij niet geschikt om zomernesten te laten verwijderen vanwege de specialistische aard van het werk en de risico's die erbij horen. Voorjaarsnesten kunnen zij echter wel verwijderen.
- Een ander soort cursus voor de vrijwillige groep parallel laten lopen aan de commerciële cursus is dan handig: de vrijwilligerscursus kan dan opsporing met de wiekpotmethodiek combineren met het verwijderen van zomernesten.
- Bij het KAD zijn de kosten voor een cursus invasieve exoten €325 voor één dag. Een opleiding is iets anders en dat kost €3200. Wij denken dat onze wens meer cursusmateriaal

is. Bovendien is de drempel veel lager qua kosten als het een cursus betreft i.p.v. een opleiding.

- €325 is voor een vrijwilliger veel geld. Voor de vrijwilligersgroep kunnen wij een gereduceerd tarief aanbieden zodat het ook financieel haalbaar blijft. Dit moeten wij financieel dan waarschijnlijk deels overnemen (subsidie)
- De cursussen kunnen één keer per jaar gegeven worden. Wellicht één keer per twee jaar, of in het begin één keer per jaar en op termijn minder vaak. Het ligt ook aan de (lokale) interesse die er voor de cursus is.
- Cursus voor vrijwilligers kan beter dicht bij huis gehouden worden: bijvoorbeeld door *inhouse* in het provinciehuis een cursus te laten geven door het KAD. Dit kan ook georganiseerd worden door bijvoorbeeld één cursus in de noordelijke provincies te geven (als er nog niet veel interesse is door de mate van invasie) en wat meer richting het zuiden (waar de interesse momenteel groter zal zijn).
- Een cursus voor vrijwilligers kan volledig theoretisch. Vooral imkers zijn goed bekend met nestjes, bijen en wespen, dus voorjaarsnestjes zijn niet zo spannend voor deze doelgroep. Een cursus voor het verwijderen van zomernesten heeft wél praktijkervaring vinden wij.
- Moeten we in de cursussen de voorjaarsvallen noemen? Het is een goed idee om dit wel te doen omdat wij dan controle houden over het verhaal. En kunnen benoemen wat de risico's zijn en waarom de provincies hier geen voorstander van zijn.
- Als wij de ongediertebestrijders willen contacteren over de cursus dan kan het handig zijn om uit te zoeken welke grote overkoepelende branche/bedrijven er zijn binnen dit werkveld.

Certificering

- We hebben gekozen voor een certificaat dat niet officieel is. Een echt certificaat is verbonden aan een certificeerder en/of via een examen. Wij willen een 'light' versie, wat meer een kenmerk is waarmee laten zien wordt dat de cursus gevolgd is. Het is aan de provincie om hierop te checken bij het inhuren van een bestrijder. Daarnaast is het een idee om in het contract aan te geven dat alleen de natuurvriendelijke bestrijdingswijze gebruikt mag worden binnen de opdracht.
- Het doel van de cursus is capaciteitsuitbreiding, meer mensen die weten hoe het op de natuurvriendelijke wijze moet. Een officieel certificaat draagt hier niet aan bij.
- Ook gemeenten kunnen geattendeerd worden op het bestaan van dit certificaat en om er op te letten

Financieel

- Dit project zou er procesmatig uit kunnen zien zoals waarneming.nl. We nodigen iemand van het KAD uit waarmee we praten over de mogelijkheden en onze wensen, en daarna besluiten wij of wij de opdracht willen geven. Ook hier is het dan een interprovinciale opdracht en uitgave.

Overzicht:

	Vrijwilligerscursus	Commerciële cursus
Voor wie	Imkers, groene vrijwilligers, terreinbeheerders	Commerciële ongediertebestrijders
Hoe vaak	Voorjaar, eens per jaar als dit gewenst is. Anders eens per twee jaar.	Voorjaar, eens per jaar als hier animo voor is, anders met langere tussentermijn.
Waar	Inhouse: lokaal op het provinciehuis	Bij het KAD
Theorie of praktijk	Theoretisch	Theorie + Praktijk
Onderwerpen	Voorjaarsnesten en wiekpotmethode	Voorjaarsnesten, zomernesten (, opsporing?)
Cursus of opleiding	Cursus, geen opleiding	Cursus, geen opleiding
Kosten	Gereduceerd tarief	Vol tarief (eigen investering)
Certificaat	Inofficieel certificaat van deelname	Inofficieel certificaat van deelname

4. Concrete doelen en acties formuleren

Wie	Wat
5.1.2e	Contact opnemen met KAD over cursus
5.1.2e	Regel overleg provincies + KAD over cursusopties
5.1.2e	Samenwerkingsdocument opzetten in Teams om wensen en ideeën voor de inhoud van de cursussen te verzamelen
Alle aanwezigen	Document in teams invullen en andermans bijdragen checken

5. Afsluiting

Na ongeveer een uur is het overleg afgesloten.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Tue 5/6/2025 3:23:13 PM
Subject: FW: Aziatische hoornaar 2025
Received: Tue 5/6/2025 3:23:19 PM
[Beheerplan Zendersets 2025 \(concept\).pdf](#)

Zoals ook in Whatsapp beschreven: het gaat mbt Aziatische hoornaar hierom.
Ik zie geen tel nr terug, misschien dat 5.1.2e die nog heeft?

Van: 5.1.2e

Verzonden: vrijdag 2 mei 2025 13:30

Aan: 5.1.2e

Onderwerp: FW: Aziatische hoornaar 2025

Hoi, zie hierbij ook, ik heb ook nog mail ontvangen met verzoek om geld voor zenderkits, alweer in maart. Met een vergelijkbare vraag.

Goed dus om hierover wel een standpunt te gaan bepalen op welke wijze we dit zouden moeten willen en kunnen beantwoorden.

Kunnen jullie daartoe een voorzet doen, in aansluiting op de mailwisseling van vandaag?

grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @live.nl>

Verzonden: woensdag 26 maart 2025 11:07

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @hotmail.com>; 5.1.2e @gmail.com < 5.1.2e @gmail.com>

Onderwerp: FW: Aziatische hoornaar 2025

Goedemorgen 5.1.2e,

Zoals telefonisch besproken stuur ik je hierbij de mails van 5.1.2e over de subsidieaanvraag voor zenderpakketten die hij naar 5.1.2e gestuurd heeft. Voor jou ter achtergrondinformatie, elders in het land heeft een provincie, ik meen Overijssel, subsidie voor zenderpakketten verleend en de zoekgroepen boeken hier goede resultaten mee. Het opsporen van nesten gaat vele malen sneller en eenvoudiger en wij denken dat dit in grote mate bijdraagt aan het op een verantwoorde manier van opsporen van AH-nesten, zonder stress en/of schade voor de biodiversiteit. Alle relevante (achtergrond)informatie staat in het bijgevoegde beheerplan.

Er zit nog geen offerte bij, maar deze kunnen wij opvragen en toesturen. Een set kost 2500,- euro, in het plan vragen we er 4 aan maar we zijn ook met minder blij als 4 sets subsidiëren niet mogelijk zou zijn.

Alvast bedankt voor het doorzetten van onze aanvraag naar de juiste persoon/personen, we hopen spoedig van jullie te horen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e en 5.1.2e

Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland

Van: 5.1.2e

Verzonden: Woensdag, 5 Maart, 2025 16:21

Aan: 5.1.2e

CC: 5.1.2e @live.nl

Onderwerp: Re: Aziatische hoornaar 2025

Hoi 5.1.2e,

Even een follow-up op mijn laatste bericht.

Het zou voor ons erg fijn zijn, met oog op de planning voor de zomerperiode, om indicatie te krijgen of de Provincie Noord-Holland de subsidiëring van zenderpakketten nog steeds overweegt of dat dit niet meer op tafel ligt.

Uit de provincie Overijssel zijn stukken beschikbaar (die tevens in handen zijn van de Provincie Overijssel) over de toepassing van zenders door vrijwilligers, offertes en subsidieaanvragen. Deze zou ik toe kunnen sturen als hier interesse naar is.

Voor de toepassing en het beheer van zenderpakketten door getrainde vrijwilligers hebben wij een conceptplan opgesteld, dit staat in de bijlage van deze mail.

Met vriendelijke groet,

Van: 5.1.2e

Verzonden: donderdag 30 januari 2025 15:34

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e @live.nl <5.1.2e@live.nl>

Onderwerp: Aziatische hoornaar 2025

Hoi 5.1.2e,

Hoe gaat het? Is er al iets te zeggen over de voorstellen uit ons laatste gesprek, zoals de subsidiëring van zenderpakketten en dergelijken? Ook ben ik benieuwd naar eventuele uitkomsten van het IPO over de Aziatische hoornaar.

Ik heb contact gehad met de Aziatische hoornaar-groep van bijenhouders in Overijssel. Vorig jaar deden zij mee aan een pilot van de firma Robor en kregen zendermateriaal in bruikleen, wat goed beviel. Dit jaar willen ze investeren in zenderpakketten en hebben ze subsidieaanvragen ingediend via (lokale) bijenhoudersverenigingen.

De subsidieaanvraag, aanschaf van materiaal en het beheer doen zij dus via aangesloten verenigingen.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

2025

BEHEERPLAN ZENDERSETS

Afbeeldingsbron: *Robor Nature bv.*

5.1.2e

Taakgroep Aziatische hoornaar Noord-
Holland
5-3-2025

Taakgroep Aziatische hoornaar Noord-Holland

De Taakgroep Aziatische hoornaar Noord-Holland is een samenwerkingsverband van belanghebbende in Noord-Holland actieve organisaties gericht op een evenwichtige, biodiversiteit veilige en wetenschappelijk onderbouwde multilaterale aanpak van uitdagingen die de komst van de Aziatische hoornaar inhoud voor de imkerij en verbonden sectoren.

E-mailadres: [REDACTED]@gmail.com

Contactpersonen voor dit beheerplan

[REDACTED]

[REDACTED]@hotmail.com

[REDACTED]

[REDACTED]@live.nl

Inleiding

De aanwezigheid van de Aziatische hoornaar in Nederland neemt sinds de eerste waarneming in 2017 gestaag toe. Deze uitheemse wespensoort vormt een groeiende uitdaging voor imkers en andere betrokkenen vanwege de verstoring van het foerageergedrag van honingbijen. Een effectieve aanpak is essentieel om de verspreiding van de soort te vertragen en de impact op bijenstanden te beperken.

Dit beheerplan beschrijft de inzet van zendersets als hulpmiddel bij het opsporen van nesten van de Aziatische hoornaar in Noord-Holland. Het plan biedt richtlijnen voor het beheer, de coördinatie en het gebruik van zenders, evenals voor de training van vrijwilligers en de verdeling van middelen. Door een gestructureerde aanpak te hanteren, kan de efficiëntie van de opsporingsinspanningen worden vergroot en kan sneller worden gereageerd op waarnemingen van Aziatische hoornaars.

Achtergrond

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina nigrithorax*) is een uitheemse sociale wesp die kolonies vormt met gemiddeld 400 werksters en tot wel 2.000 individuen (Rome et al., 2015). De soort kwam vermoedelijk in 2004 met een bootlading aardewerk naar het Franse Lot-et-Garonne en verspreidde zich sindsdien door Frankrijk en haar buurlanden (Haxiarte et al., 2006; Villemant et al., 2006). In Nederland werd de Aziatische hoornaar in 2017 voor het eerst waargenomen (Smit et al., 2017) en is sinds 2024 in alle provincies aanwezig. In Noord-Holland groeide het aantal nesten van drie in 2023 naar minstens 38 in 2024 (Claus, 2024). Een recent onderzoek schat de reproductiesnelheid op circa zeven nesten per jaar en de verspreidingssnelheid op 58 km per jaar (Zeegers & Buesink, 2024). De soort zal zich naar alle verwachtingen permanent in Nederland vestigen, met voorlopig een exponentiële groei van nest aantallen per regio tot een stabiel populatie maximum.

De Aziatische hoornaar is geen specialistische jager van honingbijen, maar door zijn hoge consumptie (ca. 38%, Rome et al., 2021) wel berucht als honingbijenjager. Vaak wordt deze verward met de Aziatische reuzenhoornaar (*Vespa mandarinia*), die hele kolonies van de westerse honingbij in korte tijd kan vernietigen, iets wat de Aziatische hoornaar niet doet (Zeegers & Buesink, 2024).

De schadelijkheid van de Aziatische hoornaar voor honingbijen ligt niet in het aantal gevangen honingbijen, maar in de verstoring van hun foerageergedrag. Aziatische hoornaars jagen in de aanvliegroete van bijenkasten (*hawking* genoemd), wat stress veroorzaakt en de foerageactiviteit vermindert. Requier et al. (2018) toonde aan dat deze activiteit sterk afneemt naarmate meer hoornaars aanwezig zijn – bij meer dan twaalf hoornaars stopte de vliegactiviteit nagenoeg volledig. Op basis van computermodellen kon vervolgens worden vastgesteld dat een hoog predatiescenario tot een verhoogd risico op wintersterfte onder honingbijen kolonies leidt.

De indirecte aard van dit schademechanisme maakt het lastig om het jaarlijkse verlies van bijenvolken in Europa en de economische impact als gevolg van Aziatische hoornaar predatie exact te bepalen. Predatiedruk verschilt per regio; in het oosten van Duitsland lijkt deze lager door het klimaat daar (Requier et al., 2024), terwijl imkers in Zeeland steeds vaker over problemen rapporteren.

Voor de lange termijn is een structurele aanpak noodzakelijk om verliezen te beperken. Op korte termijn helpt het verwijderen van nesten om de populatiedichtheid en bijbehorende problematiek te beheersen.

Belang van zender telemetrie

De Aziatische hoornaar maakt twee nesten per jaar: een voorjaarsnest laag bij de grond (in vogelhuisjes, struiken, schuren, dakranden) en een zomernest hoog in bomen (boven 10 meter). Zomernesten produceren nageslacht tussen oktober en november, wat leidt tot een verhoogde eiwitbehoefte en druk op bijenvolken.

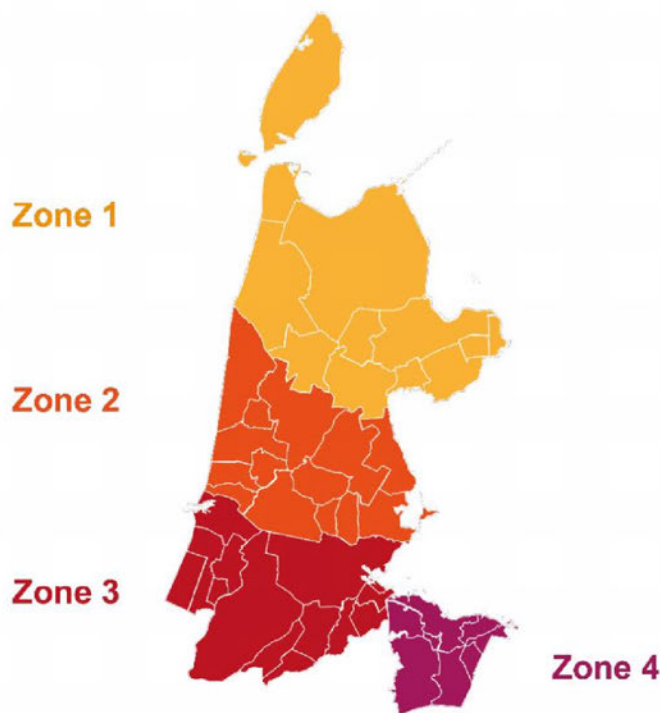
Vrijwilligers sporen de nesten op via meldingen op waarneming.nl en de tijdrovende wiekpottenmethode, waarbij hoornaars worden gevolgd tussen een lokmiddel en hun nest. Door de steile leercurve worden de meeste nesten pas in de voortplantingsperiode (vanaf oktober) gevonden, hoewel meldingen al in augustus verschijnen.

Dankzij betaalbare zenders en ontvangers van Robor kunnen nesten sneller en eenvoudiger worden opgespoord. In een pilot in Overijssel (2024) zijn zo de meeste zomernesten vóór oktober gelokaliseerd en verwijderd, wat de verspreiding vertraagt en bijenhouders beschermt.

Subsidies voor zendermateriaal en trainingen zijn cruciaal. De Taakgroep Aziatische hoornaar Noord-Holland (Taakgroep AHNH) wil een coördinerende rol spelen bij de vrijwillige opsporing met zenders. Verdere details over de implementatie volgen in dit document.

Zendergebieden

Om de zendersets effectief in te zetten en reistijden te minimaliseren worden vier zones over Noord-Holland voorgesteld op basis van gemeentegrenzen, stedelijke dichtheid en het verwacht aantal secundaire nesten in 2025 naar data van waarneming.nl. De vier zones zijn weergegeven in Figuur 1 en de gemeentes per zone in Tabel 1 in Bijlage 1 – Gemeentes per zone.

Figuur 1 Zoneverdeling Zender telemetrie

Zendersets bij verenigingsinventaris onderbrengen

Om de overdracht van subsidies/vondsten en het beheer te stroomlijnen wordt er per regio een bijhoudersvereniging gekozen om deze taken op zich te nemen en de zenderset en toebehoren in beheer te nemen. In de rest van deze tekst wordt naar deze gekozen verenigingen verwezen als *beherende verenigingen*. Voor het kiezen van deze beherende verenigingen worden de volgende criteria voorgesteld: 1. beschikbaarheid, 2. bereikbaarheid, 3. centrale ligging, 4. inventaris- en goederenverzekering, 5. ledenaantal. Als het clubgebouw van een vereniging onvoldoende beveiligd is voor diefstal of wanneer deze hier al actief mee te maken heeft, dan kan de zenderset onder worden gebracht bij een lid van deze vereniging mits deze voldoet aan de eerste drie hiervoor genoemde criteria en een aansprakelijkheidsverzekering heeft.

Centraal georganiseerde aanvragen en aankoop

De subsidieaanvraag bij de Provincie Noord-Holland wordt gelijktijdig ingediend door vier beherende verenigingen waarbij hetzelfde format wordt gebruikt en waarin verwijzing wordt gemaakt naar het uiteindelijke beheerplan. De beherende verenigingen kunnen hiernaast ervoor kiezen om bij omliggende gemeenten een aanvullende subsidieaanvraag te doen voor middelen zoals extra zenders, verrekijkers, vang en merkmateriaal, wespenlokmiddel, etc. Dit laatste geldt natuurlijk ook voor niet beherende verenigingen. De offerteaanvraag en aankoop van zenders en toebehoren kan per zone door de beherende vereniging worden uitgevoerd of er kan worden gekozen om een collectieve offerteaanvraag en aankoop uit te voeren – eventueel via een van de beherende verenigingen die het aangekochte materiaal vervolgens verdeelt aan de overige beherende verenigingen.

Trainingen voor Zender telemetrie

Om de zendersets effectief en naar behoren in te zetten is het van belang dat er over de provincie Noord-Holland meerdere personen verspreid zijn die bekwaam zijn in zender telemetrie. Hiertoe moet een training voor Zender telemetrie met één of meerdere bekwaame instructeurs georganiseerd worden. Bij deze training moet nadruk worden gelegd op de praktijk en deze dient daarom ook een groot praktijkonderdeel te bevatten. Per bijhoudersvereniging nemen hier een á twee personen aan deel.

Aan het eind van de training worden de deelnemers voorzien van een certificaat van succesvolle deelname dat ondertekend is door de instructeur en als bewijs dient dat zij zonder problemen de training hebben doorlopen en bekwaam zijn in het gebruik van de zendersets. In de rest van deze tekst wordt er naar deze succesvolle deelnemers gerefereerd met de term *gecertificeerd zenderaar*.

Beheer van zendersets

Zoals eerder beschreven worden de zendersets ondergebracht bij de beherende verenigingen die de taak van het beheer op zich nemen. Om de werklast verder te verdelen dient de beherende vereniging de zenderset (of een onderdeel hiervan) uit te lenen aan andere aangesloten verenigingen met gecertificeerde zenderaars. De beherende vereniging houdt schriftelijk bij aan wie de zenderset (of een onderdeel hiervan) is uitgeleend. Zowel de beherende vereniging als de in bruikleen nemende persoon tekenen hiervoor af. De aansprakelijkheid voor diefstal en schade ligt hierbij natuurlijk bij de in bruikleen nemende persoon of diens vereniging. Om correct gebruik en beheer van de zenderset (of een onderdeel hiervan) te garanderen wordt deze alleen aan gecertificeerde zenderaars uitgeleend.

Prioriteitsbepaling

Om een efficiënte inzet van de zendersets te garanderen en conflicten over de prioriteit van een Aziatische hoornaar melding te voorkomen is het van belang een centraal gecoördineerde prioriteitenlijst te gebruiken. Hiertoe wordt een Google Formulieren document en gekoppelde spreadsheet gebruikt. Personen die assistentie verzoeken bij het opsporen van een Aziatische hoornaar kunnen een verzoek indienen via dit formulier. Voor assistentie met een zender wordt van verzoekende persoon in de eerste plaats verwacht dat deze een open selectieve val heeft staan met een Aziatische hoornaar die gekoppeld is aan een wiekpot in de val. Een

selectieve val wordt hierbij gebruikt om later de zender zonder problemen terug te nemen door de hoornaar te vangen in de val na het sluiten van de val. De prioriteit van een assistentieverzoek wordt op basis van de volgende criteria van afnemende prioriteit bepaald: 1. een wiekpot-gekoppelde hoornaar, 2. jagende hoornars op de bijenstand van de melder, 3. datum en tijd van het assistentieverzoek. Het verzoek met de hoogste prioriteit wordt toegewezen aan de vereniging / gecertificeerde zenderaar die het dichtst bij de verzoekende persoon gesitueerd is. De beherende vereniging is in dit geval verplicht om de zenderset aan de betreffende vereniging / gecertificeerde zenderaar uit te lenen voor de duur van afwikkeling van dit verzoek.

Om de reistijd per persoon bij de overdracht te verminderen lijkt het gepast dat de ontvanger afreist naar de persoon die de zenderset (of een onderdeel hiervan) op dat moment in bezit heeft. Reiskostenvergoedingen kunnen centraal afgesproken worden of door de lokale bijenhoudersverenigingen zelf worden geregeld.

Referenties

- Rome, Q., Müller, F., Touret-Alby, A., Darrouzet, É., Perrard, A., & Villemant, C. (2015). Caste differentiation and seasonal changes in *Vespa velutina* (Hym.: vespidae) colonies in its introduced range. *Journal of Applied Entomology*, 139(10), 771–782
- Haxaire, J., Bouguet, J.-P., Tamisier, J.-P. 2006. *Vespa velutina* Lepeletier, 1836, une redoutable nouveauté pour la faune de France (Hym., Vespidae). *Bulletin de la Société entomologique de France*, 111(2): 194.
- Villemant, C., Haxaire, J., Streito, J. 2006a. Premier bilan de l'invasion de *Vespa velutina* lepeletier en France (Hymenoptera, Vespidae). *Bulletin de la Société entomologique de France*, 111(4): 535.
- Smit, J., R. van de roer, R. Fontein & A.H. de Wilde 2017. Eerste vondst van de Aziatische hoornaar *Vespa velutina nigrithorax* in Nederland (Hymenoptera: Vespidae). - *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 49: 1-10.
- Claus, S. (2024, december 17). De Aziatische hoornaar op tour in Noord-Holland. *BijPraten*, 46(164), 32–35.
- Zeegers, T., & Buesink, R. (2024, maart). *Hoe verder met de Aziatische hoornaar? – Beleidsadvies* (Rapport EIS2024-06). EIS Kenniscentrum Insecten.
- Rome, Q., Perrard, A., Müller, F., Fontaine, C., Quilès, A., Zuccon, D., & Villemant, C. (2021). Not just honeybees: predatory habits of *Vespa velutina* (Hymenoptera: Vespidae) in France. *Annales de La SociActAc Entomologique de France: International Journal Of Entomology*, 57(1), 1–11.
- Réquier, F., Rome, Q., Chiron, G., Decante, D., Marion, S., Ménard, M., Müller, F., Villemant, C., & Henry, M. (2018). Predation of the invasive Asian hornet affects foraging activity and survival probability of honey bees in Western Europe. *Journal of Pest Science*, 92(2), 567–578.
- Requier, F., Nürnberger, F., Rojas-Nossa, S. V., & Rome, Q. (2024). Spatial distribution of *Vespa velutina*-mediated beekeeping risk in France and Germany. *Journal Of Pest Science*

Bijlage 1 – Gemeentes per zone

Tabel 1 Gemeentes per Zender telemetrie zone

Zone 1	Zone 2	Zone 3	Zone 4
Den Helder	Alkmaar	Aalsmeer	Blaricum
Drechterland	Beemster	Amstelveen	Gooise Meren
Enkhuizen	Bergen	Amsterdam	Hilversum
Heerhugowaard	Beverwijk	Bloemendaal	Huizen
Hollands kroon	Castricum	Diemen	Laren
Hoorn	Edam-Volendam	Haarlem	Weesp
Koggenland	Heemskerk	Haarlemmermeer	Wijdereen
Langedijk	Heiloo	Heemstede	
Medemblik	Landsmeer	IJmuiden	
Opmeer	Purmerend	Ouder-Amstel	
Schagen	Uitgeest	Uithoorn	
Schagen	Waterland	Velsen	
Stede Broec	Zaandam	Zandvoort	
Texel			

To: 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e (FRL) 5.1.2e @fryslan.frl; 5.1.2e
(FL) 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e
(OV) 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e (D) 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e ,
5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e (NB) 5.1.2e @ brabant.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ noord-holland.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ pzh.nl; 5.1.2e
(FL) 5.1.2e @ flevoland.nl; 5.1.2e (LB) 5.1.2e @ prvl limburg.nl; 5.1.2e (ZL) 5.1.2e @ zeeland.nl

From: 5.1.2e
Sent: 8/27/2024 6:28:12 AM
Subject: ambitiedocument
Received: Tue 8/27/2024 6:28:36 AM
[Ambitiedocument provincies IUS 2024 Eindversie.pdf](#)

Beste collega's,

Vorige week heeft de taakgroep de laatste hand gelegd aan het definitieve concept van het ambitiedocument (zie bijlage) en deze met een oplegger bij het IPO aangeleverd. Hartelijk dank voor jullie inbreng in de vorm van op- en aanmerkingen op het eerdere concept. We hebben deze zoveel mogelijk proberen te verwerken.

De planning is nu dat het ambitiedocument voor de AAC van 5 september wordt geagendeerd om uiteindelijk in de BAC van september te worden vastgesteld. Daarna gaat hij naar LVVN. Op 27 september is er al een Regiogroep IPO-LVVN waarvoor het stuk waarschijnlijk ook wordt geagendeerd.

met vriendelijk groet namens de taakgroep,

5.1.2e

Interprovinciaal Ambitiedocument

Invasieve Uitheemse Soorten

21 augustus 2024

Colofon

Documentinformatie	
Titel	Interprovinciaal ambitiedocument invasieve uitheemse soorten
Auteur	-
Versie	0.4
Status	Eindversie
Datum	21 augustus 2024
Bestandsnaam	Ambitiedocument provincies IUS Eindversie

Versiebeheer				
Versie	Status	Datum	Beschrijving	Eindredactie
0.1	Concept	15 mei 2024	Eerste opzet	5.1.2e (Zuid-Holland)
0.2	Concept	1 juli 2024	Eerste concept	5.1.2e (Groningen)
0.3	Concept	1 augustus 2024	Tweede concept	5.1.2e (Groningen)
0.4	Definitief concept	21 augustus 2024	Definitief concept	5.1.2e (Gelderland) 5.1.2e 5.1.2e (Zuid-Holland) 5.1.2e (Utrecht) 5.1.2e (Fryslân)

Toelichting totstandkoming en vaststelling	
Dit ambitiedocument is opgesteld door de IPO-taakgroep invasieve exoten:	
5.1.2e (Gelderland) 5.1.2e (Utrecht) 5.1.2e (Fryslân) 5.1.2e (Limburg) 5.1.2e (Zuid-Holland) 5.1.2e (Groningen)	
Het document is ter vaststelling aangeboden aan de Ambtelijke Advies Commissie Landelijk Gebied (AACLG) op 23 augustus 2024. De AACLG heeft het document vastgesteld op 4 september 2024.	

Inhoudsopgave

Colofon	2
Begrippenlijst.....	4
1. Aanleiding, doel en leeswijzer	5
2. Ervaringen	5
3. Uitgangspunten.....	7
3.1 Wettelijk kader	7
3.2 Belang van biodiversiteit.....	8
3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak	8
3.4 Herstelmaatregelen.....	9
3.5 Voorbehoud van financiering	9
4. Ambitie en strategie per soort.....	9
4.1 Ruimte voor maatwerk	9
4.2 Bestrijdingsambitie	9
4.2.1 Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten).....	10
4.2.2 Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten)	10
4.2.3 Overige Unielijst-soorten	10
4.2.4 Overige invasieve uitheemse soorten	10
4.3 Bestrijdingsstrategieën.....	11
5. Middelen en instrumenten	12
5.1 Samenwerking	12
5.1.1 Capaciteit	12
5.1.2 Aanscherping afspraken exotenhandel	12
5.1.3 Opvang Invasieve uitheemse faunasoorten.....	12
5.1.4 Vroegtijdige signalering en eliminatie.....	13
5.1.5 Rollen verduidelijken.....	13
5.1.6 Internationaal	13
5.1.7 Toezicht en handhaving.....	13
5.2 Communicatie	14
5.2.1 Bewustzijn verhogen.....	14
5.2.2 Toegankelijkheid van kennis	14
5.3 Landelijke onderzoeksagenda	14
5.4 Landelijke aanpak invasieve uitheemse faunasoorten	15
5.4.1 Landelijke aanwijzing faunasoorten	15
5.4.2 Landelijke aanwijzing benodigde middelen en methoden	15
5.5 Financiën	15
5.5.1 Bestrijding.....	16
5.5.2 Opsporing en monitoring uitwerking	19
5.5.3 Onderzoek.....	19
5.5.4 Communicatie en educatie.....	19
5.5.5 Gebiedsplannen	19
5.5.6 Personeel	19
5.5.7 Totaaloverzicht kosten aanpak IUS voor een periode van 4 jaar	20
Bijlagen	21
Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort	21
Bijlage 2: Lijst van overige IUS.....	30

Begrippenlijst

Invasieve uitheemse soort(en) (IUS): uitheemse soorten waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten. Een uitheemse soort is een invasieve uitheemse soort wanneer deze zich snel (kan) verspreid(en) in oppervlakte en/of aantallen.

Bestrijding: handelingen met als doel een invasieve uitheemse soort terug te dringen, ongeacht het eindresultaat, ten behoeve van eliminatie dan wel beheersing

Eliminatie: handelingen met als doel om een invasieve uitheemse soort volledig uit de Nederlandse natuur te verwijderen.

Beheersing: het toepassen van dodelijke of niet-dodelijke maatregelen om de populatieomvang van een specifieke uitheemse invasieve soort tot een minimum te beperken. Het doel van beheersing is de impact van de invasieve uitheemse soort op de inheemse biodiversiteit te verlagen naar een acceptabel niveau. Wat acceptabel is verschilt per situatie. Beheersing kan ook toepasselijk zijn voor uitheemse invasieve soorten die impact hebben op andere maatschappelijke belangen als economie of volksgezondheid. In dit document wordt beheersing gebruikt in de context van het biodiversiteitsbelang.

Herstelmaatregelen: maatregelen gericht op het herstellen van schade aan biodiversiteit veroorzaakt door IUS en het optimaliseren en weerbaar maken van ecosystemen tegen vestiging van IUS. De maatregelen zorgen er ook voor dat inheemse soorten en hun leefgebieden in stand blijven en kunnen herstellen naar 'de oorspronkelijke waarden'. Deze maatregelen kunnen gericht zijn op:

1. *Herstel ecosysteem* – Het herstellen van een ecosysteem door het verhogen van de natuurwaarden. Vaak wordt hiervoor gekeken naar de potentie van het ecosysteem of er wordt toegewerkt naar het terugbrengen van het systeem naar een staat waarin het zich in het verleden bevond. Dit type herstel ziet onder anderen toe op het weerbaar maken van het ecosysteem tegen intrede van uitheemse invasieve exoten.
2. *Herstel na IUS* – Het herstellen van het ecosysteem naar de staat waarin het zich verkeerde voor uitheemse invasieve soorten zich vestigden. Uitheemse invasieve soorten worden verwijderd en de ruimte die zij innamen moet weer ingenomen worden door inheemse soorten.
3. *Nazorg* – nazorg kan een onderdeel zijn van herstelmaatregelen. Wanneer een uitheemse invasieve soort verwijderd wordt kunnen sporen, plantdelen of gemiste individuen weer uitgroeien of zich opnieuw invasief gaan gedragen. Nazorg betekent in deze context dat het gebied gecontroleerd wordt hierop en dat nieuwe planten en dieren alsnog verwijderd worden. Nazorg kan soms enkele jaren nodig zijn voordat de uitheemse invasieve soort definitief uit het gebied verdwenen is.

Exotenverordening: EU-verordening nr. 1143/2014 over de bestrijding van invasieve exoten. Deze verordening is opgesteld ten behoeve van het beschermen van de Europese inheemse biodiversiteit tegen invasieve uitheemse soorten. De Exotenverordening trad op 1 januari 2015 in werking.

Unielijst: de Europese lijst van zorgwekkende invasieve uitheemse soorten die van nature niet voorkomen op het grondgebied van de Europese Unie en die onder de werking van EU-verordening nr. 1143/2014 vallen en waarvoor maatregelen getroffen moeten worden. De lijst wordt met enige regelmaat herzien waardoor soorten ook van de lijst afgehaald kunnen worden of juist toegevoegd kunnen worden. De soorten die genoemd zijn op de Unielijst worden ook wel Unielijstsoorten genoemd.

1. Aanleiding, doel en leeswijzer

In 2018 heeft het Rijk de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de meeste Unielijssoorten overgedragen aan de provincies. De provincies hebben een belangrijke rol bij de aanpak van de aan de provincie toegewezen invasieve uitheemse soorten (hierna: IUS). Op verzoek van de Tweede Kamer werkt het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (hierna: ministerie van LNV) aan een nieuw landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten. Gezien de taak gevende rol van de provincies bij de aanpak van IUS heeft het ministerie van LNV aan de provincies gevraagd om de huidige ambities bij de aanpak van invasieve exoten tegen het licht te houden. Ook bij de provincies zelf leeft de behoefte om de provinciale ambities opnieuw scherp te stellen.

In de Regeling natuurbescherming (Rnb) zijn specifieke IUS aangewezen waarvan de verantwoordelijkheid voor de aanpak bij de provincies ligt. De provincies worden geacht om de aangewezen soorten actief te verwijderen of om deze te beheersen. Deze verantwoordelijkheid houdt nadrukkelijk niet in dat provincies in alle gevallen zelf de soort moeten (laten) verwijderen. Zij hebben daarin, met name voor de wijdverspreide soorten, veel beleidsruimte. De provinciale verantwoordelijkheid bestaat uit het uitwerken van een beleidsaanpak en het bieden van onder meer ondersteuning op het gebied van kennis, financiële middelen, coördinatie en/of stimulering van samenwerking.

De aanpak van IUS was tot voor kort een vrij nieuw beleidsterrein voor de provincies waarover aanvankelijk nog maar weinig kennis en ervaring voorhanden was. Daarbij komt dat een beheers- of bestrijdingsaanpak pas gaat spelen op het moment dat een IUS ergens opduikt, veelvuldig en invasief aanwezig is en/of problemen veroorzaakt en daarom noodzaakt tot maatregelen. Mede hierdoor was het aanvankelijk lastig om de ambities goed te formuleren en de benodigde middelen voor deze aanpak in te schatten.

De ervaring van de afgelopen jaren heeft echter tot nieuwe inzichten over aanpak en ambities geleid. Aangezien IUS zich niet houden aan provincie- of landsgrenzen ligt het voor de hand om gezamenlijke ambities vast te stellen en deze als input voor het landelijke Aanvalsplan Invasieve Exoten aan te bieden aan het ministerie van LNV.

Hieronder volgt een beknopte terugblik op de exotbestrijding door de provincies in de afgelopen jaren: welke ervaringen zijn hierbij opgedaan en waar liggen knelpunten (hoofdstuk 2)? Vervolgens worden de belangrijkste uitgangspunten voor dit ambitiesdocument kort toegelicht (hoofdstuk 3). Hierop volgt een toelichting over de ambities en bestrijdingsstrategieën van de provincies (hoofdstuk 4). Ten slotte leidt dit tot een overzicht van middelen en instrumenten om de aanpak van invasieve exoten in Nederland te verbeteren (hoofdstuk 5). Daarbij gaat het deels om acties die de provincies zelf kunnen en willen oppakken en deels om aanbevelingen aan het ministerie van LNV.

2. Ervaringen

Bij het in stand houden van de provinciale biodiversiteit hebben provincies oorspronkelijk (voor 2018) vooral te maken gehad met de opmars van en soms ook de bestrijding van IUS in het kader van de invulling van het natuurbeleid. Door de decentralisatie van het exotenbeleid hebben provincies sinds 2018 een wettelijke taak gekregen in het kader van de uitvoering van de Europese verordening nr. 1143/2014 (hierna: Exotenverordening). Een belangrijk onderdeel van deze verordening is de Unielijs, die op dit moment 88 soorten kent. Daarnaast zijn er ook IUS die niet op de Unielijs staan, maar die (lokaal) in Nederland wel een bedreiging vormen voor de inheemse (provinciale) biodiversiteit. Sinds 2018 zijn de provincies gericht aan de slag gegaan met zowel de Unielijssoorten onder de Exotenverordening als met de lokale IUS.

Het doel van de Exotenverordening is het voorkomen, beperken en matigen van de nadelige gevolgen voor de biodiversiteit van de opzettelijke en onopzettelijke introductie en verspreiding van IUS. Op hoofdlijnen zet de verordening in op drie sporen:

1. Preventie: voorkomen dat nieuwe IUS zich vestigen;
2. Snelle uitroeiing: vroegtijdig signaleren en snel elimineren van IUS;

3. Beheersen: het terugbrengen en onderhouden van een acceptabele populatiegrootte van wijdverspreide IUS, gericht op hun impact op de inheemse biodiversiteit.

Naast preventie, snelle uitroeiing en beheersing van IUS, moeten er ook herstelmaatregelen plaatsvinden op plekken waar ecosystemen zijn aangetast door invasieve exoten. De effectiviteit van bovenstaande sporen hangt namelijk nauw samen met continuïteit en de inzet van herstelmaatregelen. Sinds 2018 zijn provincies op basis van onder andere de drie sporen van de Exotenverordening aan de slag gegaan met het ontwikkelen van eigen beleid en programma's voor de bestrijding en beheersing van IUS. Daarnaast hebben de provincies ervaring opgedaan met de impact van de aanwezigheid van IUS en met de uitvoering van concrete bestrijdingsprojecten. De provincies rapporteren om de drie jaar aan het Rijk over de kosten van de uitvoering van deze taken (zie hierover de rapportage 'Kosten van bestrijding van Invasieve Exoten' die recent door BII12 is opgesteld). Daarnaast leveren ze om de zes jaar informatie aan aan het Rijk ten behoeve van een rapportage aan de EU. Uit de ervaringen van de voorbije jaren komen verschillende bevindingen naar voren:

- Belang van heldere rolverdeling: voor een effectieve bestrijding van IUS is het van groot belang dat taakstellende partijen (overheid) en uitvoerende partijen (grondeigenaren) op verschillende niveaus met elkaar afstemmen en van elkaar weten wat ze doen. Ook is van belang dat partijen weten wat hun taak en rol bij de aanpak van IUS is. De verschillende schakels moeten dus goed op elkaar aangesloten zijn, van preventie en signalering tot de uiteindelijke bestrijdingsactie en het monitoren van effecten van maatregelen en de ontwikkeling van de verspreiding van de IUS. Een ander knelpunt is dat veel betrokken partijen niet altijd een directe wettelijke taak en dus geen formele verantwoordelijkheden hebben, maar wel belangrijk kunnen zijn bij de aanpak, dan wel het voorkomen van verspreiding van IUS. Hulp van deze partijen is nodig, maar blijkt door gebrek aan formele verantwoordelijkheden (en daarmee gebrek aan (bestuurlijke) wil en middelen) lastig in te zetten.
- Provinciale verschillen: er zijn verschillen tussen provincies in de inzet op het thema invasieve exoten. Sommige provincies zijn direct gestart met het opstellen van beleid en de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen, terwijl vanuit andere provincies minder middelen (zowel financieel als in termen van uren) beschikbaar zijn.
- De geografische ligging van provincies: de geografische ligging van de provincies is ook een factor die tot verschil in prioriteit kan leiden. De zuidelijke provincies grenzen aan België (en Duitsland) en de oostelijke provincies aan Duitsland. Provincies die gelegen zijn aan een Rijksgrens worden sterk beïnvloed door het invasieve exotenbeleid van onze buurlanden. Daarnaast kunnen klimatologische verschillen tussen de provincies van invloed zijn op de opmars van bepaalde IUS.
- Exotenbestrijding gaat verder dan de Unielijst: op de Unielijst staan momenteel 88 invasieve uitheemse soorten. Er zijn echter ook ongewenste IUS die niet op de Unielijst staan maar wel een bedreiging kunnen vormen voor de (lokale) inheemse biodiversiteit. De provincies voelen zich daardoor genooddaakt de aanpak van IUS te verbreden ten opzichte van de Unielijst.
- Laaghangend fruit: er is op het uitvoerend niveau nog veel winst te halen. Zo is de aanpak van inheemse invasieve soorten op aangrenzende terreinen lang niet altijd op elkaar afgestemd waardoor de aanpak maar beperkt effectief is. Ter bevordering van samenwerking kan onderzocht worden of er mogelijkheden zijn voor koppelkansen. Dergelijke kansen ontstaan bijvoorbeeld bij weg- en waterbouwkundige reconstructies waarbij IUS uit berm of oever verwijderd kunnen worden. Een andere bevinding is dat er nog met regelmaat onbedoelde verspreiding van IUS plaatsvindt door onzorgvuldig werken. Een landelijke regeling voor specifieke uitheemse invasieve faunasoorten zou ervoor kunnen zorgen dat de twaalf provincies niet ieder voor zich vergunningen voor fauna-gerelateerde maatregelen hoeven af te geven. Dit zou tijd en middelen schelen waardoor de aanpak van invasieve uitheemse faunasoorten efficiënter uitgevoerd kan worden.
- Belang van handelingsperspectief: IUS zijn doorgaans soorten die zich na introductie snel verspreiden en lastig te verwijderen zijn. Hierdoor zijn bijvoorbeeld effectieve methoden nog niet altijd beschikbaar, financieel niet haalbaar of (ecologisch) niet proportioneel. Dit maakt

de bestrijding van deze soorten vaak erg lastig, zeker als ze eenmaal wijdverspreid voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan soorten die in een open watersysteem aanwezig zijn. Bestrijding van IUS komt niet van de grond als er geen haalbaar handelingsperspectief is.

- Beperkte middelen beschikbaar: provincies hebben de afgelopen jaren moeten prioriteren in hun aanpak van IUS door de beperkte middelen die beschikbaar zijn voor bestrijdingsmaatregelen. Bij de overdracht van de aanpak van IUS van het rijk naar de provincies zijn destijds geen financiële middelen beschikbaar gesteld aan de provincies. Hierdoor kunnen provincies niet in alle gevallen ingrijpen waar IUS schade toebrengen of overlast veroorzaken.
- Structurele aanpak wijdverspreide soorten: tot nu toe is de bestrijding van IUS op een projectmatige manier ingestoken (vaak via subsidies) met beperkte middelen voor nazorg. Ervaring leert dat er vaak langdurige beheermaatregelen nodig zijn om bestrijdingsprojecten duurzaam effect te laten hebben. In sommige gevallen komen we wellicht uit op een doorlopend beheer. In deze structurele extra beheerkosten wordt nu niet voorzien. Een verkenning is noodzakelijk om in kaart te brengen hoe je een meer duurzame aanpak kunt organiseren waarin projectmatige bestrijding gecontinueerd wordt in structurele blijvende beheermaatregelen. Gedacht zou kunnen worden een aan specifieke toeslag in het kader van de Subsidieregeling Natuur- en Landschap (hierna: SNL).
- Belang van preventie: De provincies zijn verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdings- en beheersmaatregelen als IUS zich in ons land vestigen of reeds gevestigd hebben. Voorkomen is echter beter dan blussen. Daarom is het belangrijk om ook aan preventie voldoende aandacht te besteden. Die verantwoordelijkheid ligt echter bij het Rijk. De provincies verzoeken het ministerie van LNV om bij het optellen van het landelijke aanvalsplan ruim aandacht aan dit onderwerp te besteden. Daarbij dient ook oog te zijn voor soorten die niet op de Unielijst staan. De provincies onderschrijven in dit verband het belang van pathway-analyses, dat is het in beeld brengen van de routes waarlangs IUS ons land binnenkomen. Met het oog op preventie willen de provincies ook samen met het Rijk kijken naar de communicatie richting specifieke doelgroepen.
- Belang van vroege signalering en snelle eliminatie: Als nieuwe IUS opduiken is het belangrijk snel tot actie over te gaan (rapid respons). Zo wordt voorkomen dat een soort zich daadwerkelijk vestigt en schade aan de biodiversiteit veroorzaakt. Een snelle eliminatie voorkomt ook dat er in een later stadium met meer inspanning en hogere kosten een soort alsnog verwijderd moet worden. Een vroegtijdige signalering is hiervoor noodzakelijk. Vandaar dat in hoofdstuk 5 (Middelen en instrumenten) aandacht gevraagd wordt voor een gebruikersvriendelijk meldingssysteem.

Verderop in dit ambitiesdocument is **nader** beschreven welke mogelijkheden voor verbetering we voor bovenstaande punten zien.

3. Uitgangspunten

Hieronder lichten we de belangrijkste uitgangspunten toe voor het formuleren van ambities voor de aanpak van IUS.

3.1 Wettelijk kader

De Exotenverordening werd in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb), die inmiddels is opgegaan in het stelsel van de Omgevingswet (hierna: Ow). In de context van dit ambitiesdocument zijn vooral de Ow en de regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving (hierna: Bkl) relevant. De hoofddoelen van de Ow zijn opgenomen in artikel 1.3. De Ow is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en

- b. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

IUS kunnen een negatieve invloed hebben op het bereiken van deze doelen hebben.

De Ow en het Bkl geven aan dat het bestrijden van de meeste IUS hoofdzakelijk een provinciale taak is (artikel 2.18, Ow, en artikel 3.67, Bkl). In de bijlage van het Bkl is een lijst opgenomen met soorten waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn. Ook het Rijk en de waterschappen zijn verantwoordelijk voor een aantal soorten, zoals rivierkreeften en muskusratten. De Unielijst is sinds de inwerkingtreding van de Exotenverordening drie keer geactualiseerd. De soorten die bij de laatste actualisatie van 2 augustus 2022 zijn toegevoegd, zijn nog niet opgenomen in het Bkl. De provincies hebben al wel ingestemd met de overdracht, de formele overdracht zal nog plaatsvinden via Algemene Maatregel van Bestuur (hierna: AMvB). In dit ambitiedocument gaan de provincies ervanuit dat zij voor deze soorten nog een wettelijke verantwoordelijkheid zullen krijgen.

Het Rijk is verantwoordelijk voor de juiste preventieve maatregelen (spoor 1). De provinciale verantwoordelijkheid ligt vooral bij het tweede en derde spoor van de Exotenverordening (snelle uitroeiing waar mogelijk, en anders beheersen) en waar nodig ook bij het zorgdragen voor herstelmaatregelen.

3.2 Belang van biodiversiteit

De Exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de biodiversiteit te voorkomen. Daarom focussen de provincies bij hun aanpak vooral op situaties waarin de beschermde inheemse flora en fauna in het geding is.

Een bredere belangenafweging kan spelen bij IUS die al wijdverspreid zijn of anderszins erg lastig uit te roeien zijn. Voor deze soorten zien de provincies andere overheden en terreineigenaren als medeverantwoordelijk voor de bestrijding, dit vanuit hun publieke taak en/of privaat eigendom. Met name daar waar het een publieke taak van een andere overheid betreft (bv. in het belang van volksgezondheid of waterkwaliteit) en niet zozeer (of in beperkte mate) het provinciale biodiversiteitsbeschermingsbelang. De kosten voor de bestrijding komen in dat geval ook niet voor rekening van de provincie. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties. Dit sluit een bijdrage van de provincie in de kosten op voorhand niet uit, maar het zwaartepunt van de bestrijding van IUS door provincies ligt bij het beschermen van biodiversiteit.

De provincie heeft naast haar natuurtaken ook een rol als (vaar)wegbeheerder en is in die rol ook zelf verantwoordelijk voor een goed beheer van bermen, vaarwegen en overige terreinen in haar beheer. Op de gronden die de provincie zelf beheert, kan zij zelf een bredere belangenafweging maken en dus soms IUS bestrijden die niet direct een groot risico voor de biodiversiteit vormen. Dit kan onder andere het geval zijn wanneer het belang van volksgezondheid of verkeersveiligheid in het geding komt.

3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak

De aanpak van IUS vraagt soms om een gebiedsgerichte aanpak en soms om een soortgerichte aanpak. Een soortgerichte aanpak is vooral passend voor IUS die nog te elimineren zijn. Een soort wordt dan bestreden ongeacht de plek waar deze aanwezig is. Met name voor de meer wijdverspreide soorten zal sneller een gebiedsgerichte aanpak worden gevolgd. Daarbij ligt het provinciale biodiversiteitsbelang vooral in Natura 2000-gebieden (hierna: N2000-gebieden) en de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN). Soms ligt het biodiversiteitsbelang in belangrijke gebieden voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten of Rode Lijstsoorten buiten de beschermde N2000-gebieden en het NNN. De provincies willen gebieden waarin belangrijke biodiversiteitswaarden aanwezig zijn zoveel mogelijk vrijwaren van IUS die een bedreiging voor de biodiversiteit vormen. Dit betekent overigens niet dat provincies alleen binnen natuurgebieden maatregelen zullen treffen. Om een gebied te vrijwaren van IUS kan het bijvoorbeeld effectief zijn om net daarbuiten een buffer in te richten met intensieve bestrijdingsmaatregelen.

3.4 Herstelmaatregelen

Er zijn verschillende typen herstelmaatregelen te onderscheiden. Allereerst blijken na een eerste ingreep, met name bij planten, vaak aanvullende maatregelen noodzakelijk, bijvoorbeeld als vorm van nazorg. Dat kan zijn dat er een bepaalde vorm van bestrijding een aantal jaren moet worden herhaald om een IUS volledig uit een gebied te verwijderen. Daarnaast kan het nodig zijn dat na een ingreep een habitat hersteld moet worden omdat bepaalde natuurwaarden zijn beschadigd. Een goed voorbeeld hiervan is de aanleg van een nieuwe rietkraag nadat de oude met de daarin aanwezige exoten is verwijderd. Dit type herstel maakt integraal onderdeel uit van de maatregelen die getroffen worden om IUS te bestrijden en is daarom meegenomen bij de uitwerking van de provinciale ambities. Dat betekent dat effecten ook gemonitord moeten worden ten einde waar nodig te kunnen besturen.

Een andere vorm van herstelmaatregelen die worden toegepast is het optimaliseren en weerbaar maken van ecosystemen tegen IUS. Dit is aan de orde op het moment dat een IUS niet geheel te verwijderen is uit het systeem. Op dat moment kan ervoor gekozen worden om het gebied op een dusdanige wijze aan te passen of (her) in te richten dat de IUS onderdrukt wordt door inheemse soorten en op deze wijze een beperkte invloed heeft op het inheemse ecosysteem. Deze aanpak is in dit ambitiedocument niet verder uitgewerkt en zal met name vorm moeten krijgen in het kader van de herstelmaatregelen die voor de N2000-gebieden getroffen moeten worden.

3.5 Voorbehoud van financiering

In dit document stellen de provincies nieuwe ambities vast voor de bestrijding van IUS. In de terugblik op de voorbije jaren is beschreven dat provincies vaak eigen middelen hebben ingezet voor de bestrijding van IUS. Het najagen van een hoger ambitieniveau is niet realistisch als er onvoldoende middelen voorhanden zijn. Daarom zal aan de hand van de bestrijdingsambities een financieringsbehoefte geschat worden. Zonder structurele financiering van het Rijk zal elke provincie een afweging moeten maken over de inzet die mogelijk is, waarbij duidelijk moge zijn dat de in dit document benoemde ambities dan niet kunnen worden behaald. In het financiële overzicht is ook de nazorg meegenomen (waaronder herstel- en beheermaatregelen gerelateerd aan de bestrijding), die nodig is om de effectiviteit van genomen maatregelen te garanderen. Op duurzaam herstel gerichte maatregelen die los staan van directe IUS bestrijding zijn niet meegenomen in dit overzicht. Deze worden al onder regulier beheer van natuurgebieden meegenomen.

4. Ambitie en strategie per soort

4.1 Ruimte voor maatwerk

IUS houden zich niet aan provinciegrenzen of landsgrenzen. Daarom is het voor een effectieve aanpak van groot belang dat er vanuit een gedeeld ambitieniveau gewerkt wordt bij de aanpak. Om die ambitie vervolgens concreter in te vullen hanteren de provincies ook een aanpakstrategie. Deze geeft meer duiding aan het type maatregelen dat gebruikt wordt en de rol die de provincies spelen bij de bestrijding van een specifieke soort. Onderstaand wordt toegelicht welke ambities en strategieën worden onderscheiden. Uiteindelijk wordt per soort een ambitieniveau en bestrijdingsstrategie bepaald.

Deze ambitie en strategie vormen een vertrekpunt voor bestrijdingsmaatregelen in het veld. Hoe die er concreet uitzien, is uiteindelijk vaak een kwestie van maatwerk. Het is belangrijk om per soort of gebied een zorgvuldige afweging te blijven maken over de toe te passen maatregelen, uiteraard met de interprovinciaal vastgestelde ambitie en strategie als uitgangspunt. Meer doen mag altijd. Minder doen kan in voorkomende gevallen, mits niet in strijd met de wettelijke verplichtingen uit de Exotenverordening en in overleg met de andere provincies, omdat dit direct gevolgen kan hebben voor het behalen van doelstellingen door andere provincies en de kosten die daarmee gemoeid gaan.

4.2 Bestrijdingsambitie

De provincies hanteren een onderverdeling in verschillende groepen om te komen tot een ambitieniveau bij de bestrijding van IUS. De eerste twee groepen zijn gebaseerd op de lijst van

soorten waarvoor de provincies een wettelijke taak hebben. Dit zijn soorten die op de Unielijst staan. De derde groep bestaat uit soorten die wél op de Unielijst staan, maar waarvoor andere bestuursorganen in beginsel de verantwoordelijkheid dragen. Daarnaast onderscheiden de provincies een vierde groep. Dit zijn soorten die niet op de Unielijst staan maar die, al dan niet onder specifieke omstandigheden, wél een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit vormen.

4.2.1 Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten)

Allereerst zijn er de zogenaamde 'artikel 17-soorten'. Dit zijn soorten van de Unielijst die zich meestal nog niet in Nederland gevestigd hebben of nog maar zeer beperkt aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt dat het ambitieniveau altijd eliminatie is. Dit houdt in dat het beheer als doel heeft om een soort volledig uit de natuur te verwijderen. Provincies hebben hiervoor de verantwoordelijkheid en nemen daarom het voortouw bij de bestrijding. Bij uitzondering kan een exemplaar van een soort met deze doelstelling wel in gevangenschap worden gehouden of in een botanische tuin, mits het risico op verspreiding naar de natuur met zekerheid wordt voorkomen. Daarbij geldt wederom als uitgangspunt: een soort mag geen bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit.

4.2.2 Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten)

Artikel 19-soorten zijn gevestigde IUS. Een soort kan als gevestigd worden beschouwd als deze drie opeenvolgende jaren in een gebied overleeft én voortgeplant heeft. Voor het aanpakken van deze soorten zijn twee mogelijkheden:

1. Artikel 19-soorten waar een eliminatiedoelstelling voor geldt. Veel van deze soorten kwamen al in Nederland voor bij de inwerkingtreding van de Exotenverordening. Ondanks het feit dat veel van deze IUS al wijdverspreid zijn, is eliminatie nog steeds een haalbare optie. Om deze soorten alsnog te elimineren is vaak wel een langdurige en gecoördineerde aanpak nodig. Provincies spelen daarbij een actieve rol, net als bij de artikel 17-soorten.

2. Artikel 19-soorten waarvan eliminatie onhaalbaar wordt geacht en waarbij ingezet wordt op beheersen. Bij dit ambitieniveau wordt niet langer complete verwijdering nagestreefd, maar is het doel om verdere achteruitgang van de biodiversiteit zoveel mogelijk te voorkomen. Bij deze bestrijdingsambitie hebben provincies meer beleidsvrijheid dan bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt. Dit betekent dat ze bij de aanpak van te beheersen soorten vaker een faciliterende en ondersteunende rol zullen aannemen, zoals het beschikbaar stellen van kennis en financiële middelen en het stimuleren van samenwerking.

4.2.3 Overige Unielijst-soorten

Op de Unielijst staat ook een aantal soorten vermeld die niet onder de provinciale verantwoordelijkheid vallen. Dit betreft onder andere de muskusrat en de beverrat, waarvoor de bestrijdingsverantwoordelijkheid bij de waterschappen is belegd. Daarnaast gaat het om mariene soorten en soorten die interessant zijn voor de visserij (uitheemse rivierkreeften en Chinese wolhandkrab). Deze soorten vallen onder de Visserijwet 1963 en de verantwoordelijkheid ligt bij het Rijk. Tenslotte valt de Nieuw-Zeelandse landplatworm onder verantwoordelijkheid van het Rijk. Aangezien andere bestuursorganen belast zijn met de aanpak van deze soorten, stellen de provincies voor deze soorten zelf geen bestrijdingsambitie vast. Toch kan het voorkomen dat de provincie vanuit het biodiversiteitsbelang zelf overgaat tot de aanpak van zo'n soort (denk bijvoorbeeld aan rivierkreeften) binnen een N2000-gebied indien de IUS een significant negatief effect heeft op de aangewezen doelsoorten van het gebied.

4.2.4 Overige invasieve uitheemse soorten

Daarnaast zijn er ook veel IUS aanwezig in de Nederlandse natuur die (nog) niet op de Unielijst staan. Denk bijvoorbeeld aan de Japanse duizendknoop, rimpelroos of watercrassula. Deze soorten kunnen een lokale bedreiging vormen voor de beschermde inheemse biodiversiteit, waardoor provincies de bestrijding van deze soorten in sommige gevallen toch als noodzakelijk beschouwen. In bijlage 2 is een indicatief, niet limitatief overzicht gegeven van soorten in deze categorie.

Bij de niet-Unielijst IUS is het uitgangspunt in beginsel beheersen tenzij het risico dusdanig groot is dat eliminatie wenselijk (en mogelijk) is. Eliminatie kan bijvoorbeeld nodig zijn in geval van hybridisatie met inheemse soorten (bv. de exotische oostelijke ringslang die mogelijk hybridiseert met de inheemse ringslang).

Het is mogelijk dat zich de komende jaren IUS zullen vestigen die nu nog helemaal niet in beeld zijn of op de Unielijst staan, maar lokaal wel invasief worden. Dit vraagt om vroegtijdige signalering om per geval snel de meest effectieve aanpak te kunnen bepalen. Hierbij zullen de provincies per geval een afweging moeten maken over de noodzaak van bestrijden.

Voor niet-Unielijst IUS geldt dat de provincies geen expliciete wettelijke taakstelling hebben voor de aanpak terwijl deze de provinciale biodiversiteit wel degelijk kunnen bedreigen. De provincies zijn in hun ambities op dit moment noodgedwongen beperkt door het ontbreken van structurele middelen hiervoor vanuit het Rijk.

4.3 Bestrijdingsstrategieën

De provincies hanteren zes verschillende bestrijdingsstrategieën bij de aanpak van IUS. De eerste strategie (eliminieren bij waarneming) is in beginsel van toepassing op alle artikel 17-soorten. Bij soorten die onder artikel 19 vallen kunnen verschillende strategieën van toepassing zijn, variërend van eliminieren bij waarneming tot het accepteren van een soort, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan handelingsperspectief bij de bestrijding. Onderstaande onderverdeling is een methode die door de provincies gebruikt is om de bestrijdingsstrategieën nader vast te stellen, maar kent niet dezelfde wettelijke basis als de onderverdeling in artikel 17-soorten en artikel 19-soorten. Hieronder wordt elke strategie kort toegelicht.

1. Elimineren bij waarneming: deze strategie heeft als doel om IUS volledig te verwijderen uit het milieu. Bij uitzondering kan een soort nog wel in gevangenschap worden gehouden of in een (botanische) tuin blijven staan mits het risico op verspreiding voldoende beperkt is.
2. Lokaal elimineren/bestrijden: deze strategie richt zich op het verwijderen van een IUS uit specifieke gebieden, bijvoorbeeld natuurgebieden met een bijzondere biodiversiteitswaarde. Hier is de eliminatieaanpak dus alleen lokaal van toepassing.
3. Aantallen reguleren: bij deze strategie wordt aanwezigheid van een IUS tot een bepaald niveau getolereerd. Er worden met een bepaalde regelmaat bestrijdingsacties uitgevoerd. In sommige gevallen kan ook een maximumstand vastgesteld worden, bijvoorbeeld bij vogels of zoogdieren.
4. Ecosysteemherstel: bij deze strategie verschuift de focus van bestrijding van een IUS naar het versterken van een ecosysteem om negatieve effecten van een IUS te voorkomen en te beperken. Door ecosystemen weerbaarder te maken kan verspreiding van een IUS in sommige gevallen tegengegaan worden.
5. Monitoren: bij deze strategie ligt de nadruk op het volgen van mogelijke vestigingen of de (eerste) verspreiding van IUS. Dit speelt voor IUS waarvan nog niet duidelijk is of en in hoeverre deze zich in het Nederlandse klimaat kunnen vestigen en verspreiden. Als een IUS zich vestigt of de verspreiding toeneemt, dan kan opgeschaald worden naar een andere strategie.
6. Accepteren/niets doen: bij deze strategie vinden er geen bestrijdingsmaatregelen plaats. Dit kan zowel van toepassing zijn op soorten zonder enig handelingsperspectief (eindstadium), als op soorten waarvan geen vestiging in Nederland wordt verwacht, bijvoorbeeld omdat de klimatologische omstandigheden ongeschikt zijn voor vestiging.

Provincies kunnen er in hun provinciaal invasieve exotenbeleid voor kiezen om voor een soort een hoger ambitie- en bestrijdingsniveau te hanteren dan interprovinciaal is vastgesteld. Bijvoorbeeld omdat een specifieke exoot in een bepaald natuurgebied een extra grote bedreiging vormt voor de inheemse biodiversiteit. Het is echter onwenselijk dat provincies zonder interprovinciale afstemming besluiten een lager ambitieniveau te hanteren. Dit zou er namelijk toe kunnen leiden dat aangrenzende provincies met hogere bestrijdingskosten te kampen krijgen of de interprovinciale doelstelling ook niet meer kunnen halen. Over het hanteren van een lager ambitieniveau dient eerst

interprovinciale afstemming plaats te vinden en vervolgens afstemming met het ministerie van LNV vanwege hun rol richting de EU.

Voor veel IUS op de Unielijst geldt gelukkig dat de kans klein is dat deze zich in Nederland vestigen. Deze soorten staan bijvoorbeeld op de Unielijst omdat ze een risico voor Zuid-Europese landen zijn, maar kunnen zich bij de huidige klimatologische omstandigheden niet vestigen in Nederland, of zijn bijvoorbeeld niet winterhard. Voor dergelijke soorten is het niet altijd nodig om een soort direct te elimineren bij waarneming, omdat het risico op vestiging en verspreiding heel klein is. Provincies kunnen besluiten de situatie eerst te onderzoeken en voor bepaalde tijd te monitoren om te controleren of een exemplaar inderdaad in deze korte periode is verdwenen.

Vergelijkbaar geldt ook voor individuele dieren dat het risico op vestiging en verspreiding erg klein is. Het dier kan zich immers alleen niet voortplanten. Daarom is het niet altijd nodig om direct elk waargenomen exemplaar te elimineren. Bij het afwegen van de noodzaak om direct in te grijpen, moet wel meegewogen worden of er misschien al andere losse exemplaren in naburige provincies zijn waargenomen, waardoor er toch een risico op voortplanting ontstaat. Ook is het belangrijk om dan de monitoring zorgvuldig in te richten om te controleren of het echt om één exemplaar gaat. Daardoor zal het vaak makkelijker zijn om ook een los exemplaar direct te elimineren.

De uitwerking van de bestrijdingsambities en - strategieën is opgenomen in bijlage 1.

5. Middelen en instrumenten

Provincies achten de volgende onderwerpen van belang voor verbetering van de aanpak van IUS in Nederland. Onderstaande onderwerpen zijn niet gerangschikt op noodzaak, provinciaal belang of andere criteria.

5.1 Samenwerking

5.1.1 Capaciteit

Een goede samenwerking tussen partijen is van groot belang om te komen tot een effectieve bestrijding van IUS. Provincies kunnen een belangrijke rol spelen bij een gecoördineerde, gebiedsgerichte samenwerking, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen en maatwerkplannen per gebied op te stellen. Nu komen veel provincies menskracht te kort om de regierol bij bestrijding van IUS goed op te pakken. Door geoordeelde middelen beschikbaar te stellen zou het Rijk ervoor kunnen zorgen dat er bij elke provincie **voldoende capaciteit** is voor de aanpak van IUS. Dat zou er ook toe bijdragen dat de regionale verschillen die er momenteel zijn, verkleinen. De provincies schatten in dat er minimaal 2.0FTE nodig is per provincie om alle taken zorgvuldig uit te kunnen voeren. Dan gaat het onder meer om het uitzetten en coördineren van bestrijdingsacties, het begeleiden van de monitoring van bestrijdingsacties, het verzorgen van communicatie, het afstemmen met gebiedspartijen en het uitvoeren van beleidsmatige taken.

5.1.2 Aanscherping afspraken exotenhandel

De bestrijding van IUS vindt plaats in verschillende fasen. Dit begint bij de risico-inschattingen die door Bureau Risicobeoordeling en Onderzoek (hierna: BuRO) van de NVWA (hierna: Nederlandse voedsel- en Warenautoriteit) worden opgesteld. Hierna volgt preventie, waarbij onder andere gedacht kan worden aan communicatie, regelgeving over handel, en transport van invasieve exoten en het toezicht daarop. Afspraken over handel in IUS via de tuincentra en dierenhandel dienen verder aangescherpt te worden. Zo bestaat er al wel een positieflijst voor zoogdiersoorten die als huis- en hobbydier gehouden mogen worden, maar voor andere soortgroepen bestaat een dergelijke lijst nog niet.

5.1.3 Opvang Invasieve uitheemse faunasoorten

Provincies zijn geen voorstander van de opvang van invasieve uitheemse faunasoorten door dierenopvangcentra. Deze maken namelijk geen onderscheid tussen inheemse en uitheemse dieren.

Dit betekent in de praktijk dat invasieve uitheemse faunasoorten zoals Nijlgans en halsbandparkiet na opvang weer in de vrije natuur worden losgelaten, wat niet wenselijk is en bovendien verboden. De provincies willen daarom in samenwerking met het Rijk hierover in gesprek met de koepel van de opvangcentra. Inzet is om te kijken of er afspraken te maken zijn over het euthanaseren van invasieve uitheemse faunasoorten.

Daarnaast hebben veel van deze opvangcentra geen vergunning vanuit het Rijk om deze invasieve uitheemse faunasoorten te mogen opvangen. Provincies kunnen hier geen vergunning voor afgeven omdat dit is voorbehouden aan het Rijk.

Verder zijn wij als provincies ook geen voorstander van het permanent opvangen van invasieve uitheemse faunasoorten. Dit omdat bij de opvang en/of verplaatsing het risico bestaat dat deze dieren nogmaals ontsnappen en in de vrije natuur terecht komen. Een recent voorbeeld betreft in het wild weggevangen wasberen welke in 2020 en 2024 zijn overgeplaatst naar dierentuinen in respectievelijk Drenthe en Friesland. Deze wasberen zijn vrijwel direct na aankomst ontsnapt uit hun nieuwe onderkomens en een aantal is nooit teruggevonden.

5.1.4 Vroegtijdige signalering en eliminatie

Vroegtijdige detectie van niet-gevestigde Unielijst IUS is van groot belang. Hierbij spelen betrouwbare waarnemingen een belangrijke rol. Waarnemingen kunnen zowel door professionals als door burgers gedaan worden. **Een gebruiksvriendelijk meldingssysteem** is daarom erg belangrijk, waarbij ook duidelijk moet zijn hoe de validatie van waarnemingen verloopt. Gevalideerde waarnemingen dienen zo snel mogelijk bij het verantwoordelijk bestuursorgaan doorgegeven te worden, met name bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt.

Vroegtijdige actie na eerste signalering is tevens cruciaal voor een effectieve bestrijding. Om dit gecoördineerd te laten verlopen zouden vooraf **draaiboeken** opgesteld kunnen worden. Hiermee kan op voorhand duidelijk worden gemaakt wie welke rol speelt in de keten en hoe de schakels van signalering, validatie, bestrijding en monitoring op elkaar aansluiten

Ook voor niet-Unielijst IUS is vroegtijdige signalering en risico-inschatting belangrijk en zijn de hier voorgestelde verbeterpunten relevant.

5.1.5 Rollen verduidelijken

In de eerste fasen van vroege bestrijding van IUS nemen het Rijk, haar uitvoeringsorganisaties en de provincies meestal het voortouw. Voor wijdverspreide soorten geldt dat ook andere bestuursorganen een rol kunnen krijgen bij de bestrijding van IUS. Het instellen van een **landelijk overleg** tussen de belangrijkste stakeholders zou eraan kunnen bijdragen dat de verwachtingen over en weer goed afgestemd blijven.

5.1.6 Internationaal

Over de bestrijding van IUS zijn internationale afspraken gemaakt. Met name voor soorten die zich snel over grote afstanden kunnen verspreiden kan het daarom ook van belang zijn om in internationaal verband de bestrijding af te stemmen. De provincies verwachten hierbij waar nodig ondersteuning vanuit het Rijk. Daarnaast hebben andere landen wellicht waardevolle ervaring met de bestrijding van IUS die nu, of in de toekomst, in Nederland aanwezig kunnen zijn. Het Rijk moet een rol spelen bij het verzamelen van internationale praktijkervaring.

5.1.7 Toezicht en handhaving

Op grond van artikel 11.108 van het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal) gelden bepaalde verboden voor handelingen die de verspreiding van IUS tot gevolg kunnen hebben. Het Rijk is op grond van artikel 3.69 van het Bkl aangewezen als bevoegde instantie als bedoeld in de Exotenverordening. Toezicht op en zo nodig handhaving van de verboden is van belang om ongewenste verspreiding van IUS tegen te gaan. Hier kan uiteindelijk ook een preventieve werking

van uitgaan, waardoor provincies minder bestrijdingsacties hoeven op te tuigen. **Voldoende capaciteit voor toezicht en handhaving** door het Rijk zijn daarom van belang.

5.2 Communicatie

5.2.1 Bewustzijn verhogen

Het bewustzijn over de impact van IUS is over het algemeen laag. Dit leidt ertoe dat er nog veel onnodige verspreiding van IUS plaatsvindt. Er ligt een rol voor zowel het Rijk als de provincies om te werken aan **een groter bewustzijn** onder het brede publiek over IUS. Het onbewust uitzetten van invasieve (water)planten of dieren kan aanzienlijke natuurschade veroorzaken en grote financiële gevolgen hebben. Ook professionals kunnen onbewust IUS verspreiden. Bijvoorbeeld door machines die gebruikt worden bij beheer en onderhoud niet goed te reinigen tussen het werken op verschillende plekken.

5.2.2 Toegankelijkheid van kennis

Tevens kan de **ontsluiting van kennis** verbeterd worden. Nu is veel informatie versnipperd waardoor er niet overal op basis van de laatste inzichten gewerkt wordt en het wel soms meerdere keren moet worden uitgevonden. Door kennis op landelijk niveau makkelijker toegankelijk te maken, kunnen alle partijen die zich bezighouden met het beheer en onderhoud van het groen gebruik maken van de laatste inzichten en leren van goede voorbeelden elders. Hiertoe zouden ook protocollen en praktijkadviezen opgesteld kunnen worden. Een dergelijke informatievoorziening is ook nodig voor particulieren en grondeigenaren.

5.3 Landelijke onderzoeksagenda

Voor sommige soorten staan de bestrijdingsmethoden nog in de kinderschoenen, of ontbreekt het in het geheel aan een effectieve bestrijdingsmethode of willen we meer inzicht in de effecten die de soort heeft of kan gaan hebben op bepaalde maatschappelijke belangen. Het instellen van **een landelijke onderzoeksagenda** kan bijdragen aan de ontwikkelingen van kosteneffectieve bestrijdingsmethoden onder regie van het ministerie van LNV. In ieder geval zouden provincies, waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders inspraak moeten krijgen in die onderzoeksagenda. De provincies zijn voorstander van het tot stand komen van een landelijk kennisplatform onder regie van het Rijk. Hier zou (wetenschappelijke) kennis verzameld kunnen worden uit het binnen- en buitenland, ook over soorten die hier nog niet zijn maar wel kunnen gaan voorkomen.

Concrete onderwerpen voor onderzoek die de provincies nu zien, zijn o.a.:

- Een overzicht/ wetenschappelijke onderbouwing van alle bestrijdingsmethoden die voor wijdverspreide IUS op de markt zijn en de effectiviteit hiervan;
- Het ontwikkelen van handelingsperspectief voor de bestrijding van uitheemse vissen en zoetwater invertebraten in open watersystemen;
- Het ontwikkelen van een integraal afwegingskader (en handelingsperspectief) voor houtopstanden (i.s.m. (boom)beheerders van de openbare ruimte);
- Het ontwikkelen van een handelingsperspectief voor de bestrijding van Afrikaanse klauwkikker;
- De impact van lettersierschildpadden op inheemse biodiversiteit;
- Het ontwikkelen van handelingsperspectief bij de bestrijding van hemelboom en in hoeverre de hemelboom daadwerkelijk tweehuizig is;

Een verkenning van methoden en effectiviteit om ecosystemen weerbaar en bestendig te maken in relatie tot IUS

Wij gaan er van uit dat het ministerie van LNV hierin het voortouw neemt en vragen daarom vooralsnog geen extra middelen voor financiering van onderzoek.

5.4 Landelijke aanpak invasieve uitheemse faunasoorten

5.4.1 Landelijke aanwijzing faunasoorten

De ruime juridische kaders van de Exotenverordening dienen geen beperking te vormen voor de aanpak van IUS. De Ow en de daaraan verbonden Amvb's bevatten een aantal regels die nu verdragend werken, met name bij de bestrijding van invasieve uitheemse faunasoorten. Vaak vindt bestrijding plaats met het geweer. Gebruik van het geweer is op grond van artikel 11.75 Bal alleen toegestaan als de bestrijding 'in opdracht van het ministerie van LVVN of van gedeputeerde staten gebeurt, of als de betrokken diersoorten zijn aangewezen bij ministeriële regeling'. Er is geen landelijke aanwijzing waardoor alle provincies nu afzonderlijk besluiten over de inzet van het geweer bij bestrijding van invasieve uitheemse faunasoorten. Al deze besluitvorming is voor bezwaar en beroep vatbaar, hetgeen vaak veel juridische en administratieve inzet vergt. Door provinciale verschillen (in voorwaarden en eisen aan de inzet van het geweer bij de bestrijding van invasieve faunasoorten) ontstaat onduidelijkheid bij uitvoerders als soorten provinciegrensoverschrijdend moeten worden aangepakt. De verschillende uitvoeringsvoorwaarden kunnen ertoe leiden dat men er voor de zekerheid -om bijvoorbeeld geen wetsovertreding te willen begaan- maar voor kiest om geen uitvoering te geven aan de aanpak.

Bij wijzigingen van de Unielijst is ook steeds nieuwe besluitvorming nodig. Uiteindelijk leidt dit tot regionale verschillen in de mogelijkheden om soorten te bestrijden en de voorwaarden die daarbij gelden. De knelpunten rond de uitvoering en het juridische besluitvormingsproces zijn weg te nemen met **een landelijke aanwijzing voor faunasoorten waarbij bestrijding met het geweer het meest effectief is**, zoals de Nijlgans, rosse stekelstaart, wasbeer of halsbandparkiet. De wasbeerhond valt hierbuiten omdat hier juist maatwerk gewenst is mede vanwege mogelijke verwisseling met de inheemse das. Dit voorstel vraagt om een aanpassing van de Omgevingsregeling (hierna: Or). De soorten zouden ook kunnen worden opgevoerd op de lijst met bejaagbare soorten, maar dat vraagt een wijziging op wetsniveau.

5.4.2 Landelijke aanwijzing benodigde middelen en methoden

De aanvullende verplichtingen ten aanzien van gebruik van het geweer (artikel 11.79, 11.80 en 11.81, Bal) kunnen in theorie ook een obstakel vormen. Om van deze eisen af te kunnen wijken, moeten Gedeputeerde Staten (hierna: GS) een maatwerkvoorschrift stellen op grond van artikel 11.31 Bal. Hier is sinds de inwerkingtreding van de Ow ook een aanvraag voor nodig, dit leidt tot aanvullende administratieve lasten voor provincies. Op het moment lijken alleen GS bevoegd te zijn om deze maatwerkvoorschriften te stellen (zie 11.24 en 11.25, Bal). In sommige gevallen kan het daarnaast wenselijk zijn om vangmiddelen in te zetten. Hiervoor is ook vaak een maatwerkvoorschrift nodig gelet op artikel 11.72 Bal. Daarbij gelden dezelfde knelpunten als bij maatwerkvoorschriften voor inzet van het geweer. Samenhangend met een landelijke aanwijzing voor faunasoorten zouden ook de benodigde middelen landelijk toegewezen moeten worden. Dit vergt mogelijk een grotere aanpassing van regelgeving.

5.5 Financiën

Sinds 2018 geven de provincies uitvoering aan de Exotenverordening en nemen zij in het kader van hun wettelijke taak, maatregelen om de aan hun toegewezen IUS van de Unielijst aan te pakken. Bij het sluiten van het Natuurpact met het ministerie van LVVN zijn er destijds echter geen middelen meegekomen voor dit onderwerp. Aanvankelijk hadden de provincies het idee dat de jaarlijkse uitgaven beperkt zouden blijven tot een ton per provincie; inmiddels praten we over enkele miljoenen. In de praktijk blijkt het maar moeilijk om de aanpak van IUS uit bestaande geldstromen te financieren. Soms lukt dat met middelen die beschikbaar gesteld zijn voor het herstel van de N2000-gebieden maar deze mogelijkheden zijn beperkt en ook aflopend. Daarom willen de provincies toe naar gelabeld geld voor de aanpak van IUS. Niet alleen voor het treffen van bestrijdings-, beheer- en herstelmaatregelen, maar ook voor communicatie, het ontwikkelen en/of actualiseren van gebiedsplannen, monitoring en voor de personele inzet. Die is op dit moment beperkt en dat betekent onder andere dat provincies eigenlijk alleen toekomen aan het passief toekennen van middelen voor bestrijding en geen actieve sturende rol op zich kunnen nemen.

Gelet op de huidige wettelijke taakverdeling is het goed kunnen oppakken van een actieve regierol door de provincie echter wel wenselijk. In onderstaande paragrafen worden voor een periode van 4 jaar de kosten in beeld gebracht voor beheersmaatregelen die de provincies treffen in de vorm van onder meer bestrijding, opsporing en monitoring, communicatie en educatie, gebiedsplannen en onderzoek en ook voor de personele inzet die nodig is voor de regie. Na de periode van 4 jaar zou er een evaluatie moeten plaatsvinden om ambities en de hiervoor benodigde middelen te herzien. De kosten die verder in dit hoofdstuk genoemd staan zijn een grove inschatting, IUS kunnen zich onvoorspelbaar gedragen waardoor kostenindicaties lastig te maken zijn. Wanneer een soort bijvoorbeeld onverwacht sneller toeneemt dan verwacht dan nemen de kosten voor het aanpakken ervan ook toe.

5.5.1 Bestrijding

Hieronder volgt een overzicht van de verschillende soortgroepen waar provincies maatregelen voor nemen. Ter illustratie worden met name de (opvallende) soorten genoemd die vaak al wijdverspreid voorkomen en waarbij voor bestrijding veel kosten worden gemaakt.

5.5.1.1 Zoogdieren

Bij zoogdieren gaat het met name om wasbeer, wasbeerhond, muntjak en sikahert. Van deze soorten zijn er regelmatig dan wel sporadisch waarnemingen. Enkele van deze soorten zijn inmiddels lokaal verspreid in ons land, maar nog in relatief lage aantallen. De ambitie van de provincies is om deze soorten volledig te elimineren. Hier wordt enerzijds uitvoering aangegeven door het verlenen van vergunningen aan de Faunabeheereenheid (hierna: FBE) die bestrijding mogelijk maakt. Via de FBE kunnen de wildbeheereenheden (hierna: WBE's) vervolgens uitvoering geven aan de bestrijding op basis van de afgegeven vergunning. De kosten van deze aanpak is relatief laag omdat dit hoofdzakelijk wordt uitgevoerd door vrijwilligers. Naast dit spoor kunnen ook opdrachten verstrekt worden via de FBE of direct via de provincies aan beroepskrachten, omdat er meer inspanning nodig is om een betreffende IUS daadwerkelijk terug te dringen. In Limburg wordt op deze wijze bijvoorbeeld de wasbeer bestreden.

Daarom rekenen we voor de periode van 4 jaar een bedrag van 2,2 miljoen euro voor de bestrijding. Daarnaast overwegen de provincies de mogelijkheid om met een apart meldpunt voor deze soorten te gaan werken en moet de monitoring, met name in de grensprovincies, beter geregeld worden. Hiervoor is in eerste instantie een bedrag van 500.000 euro gerekend. Vooralsnog gaan we daarom uit van een benodigd bedrag van 3 miljoen euro voor een periode van 4 jaar. Door hernieuwde instroom van IUS uit buurlanden zijn ook daarna structurele budgetten nodig om de eliminatiedoelstellingen te continueren.

5.5.1.2 Vogels

Bij de vogels gaat het met name om de Nijlgans, rosse stekelstaart en halsbandparkiet. De Nijlgans is reeds wijd verspreid en er wordt naar gestreefd om de populaties niet verder te laten toenemen. Bij de halsbandparkiet faciliteren de provincies het beheer door het afgeven van vergunningen om landbouwschade veroorzaakt door deze soort te kunnen voorkomen dan wel beperken. Hier wordt op dezelfde wijze uitvoering aangegeven als bij de aanpak van de zoogdieren door de inzet van de WBE's.

Voor de eliminatie van de rosse stekelstaart worden beroepskrachten ingezet omdat de ambities is om vanaf 2025 geen levensvatbare populatie meer te hebben in Nederland. Vervolgens zal de verdere inzet zich richten op het elimineren van enkele individuen. Voor de aanpak van de rosse stekelstaart -waarvan de relatief kleine populatie zich m.n. bevindt in het westen van Nederland- gaan we uit van een bedrag van 250.000 euro per jaar. Dit bedrag wordt m.n. verdeeld onder de westelijke provincies aangezien zich daar de meeste rosse stekelstaarten bevinden. Totaalbedrag is 1.000.000 voor 4 jaar.

5.5.1.3 *Reptielen en amfibieën*

Op dit moment hebben we vooral te maken met de lettersierschildpad. De Amerikaanse stierkikker hebben we namelijk uitgeroeid, de Afrikaanse klauwkikker heeft zich nog niet gevestigd en de verwachting van de NVWA is dat de gewone koningsslang zich niet in Nederland kan vestigen (ook niet bij extreme klimaatveranderingen). De lettersierschildpad plant zich onder de huidige omstandigheden niet voort in Nederland. De ambitie van de provincies is daarom om de lettersierschildpad niet actief te bestrijden, tenzij er een directe aanleiding is vanwege schade aan bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Vooralsnog rekenen we daarvoor een bedrag van 600.000 euro. Deze soort dient wel gemonitord te worden, met name met het oog op mogelijke voortplanting. En de soort wordt nog steeds door particulieren losgelaten. Voor de monitoring gaan we uit van een bedrag van 200.000 euro. Voor de mogelijke vestiging van andere soorten (zoals bijvoorbeeld Afrikaanse klauwkikker) hebben we een bedrag gerekend onder het kopje overige soorten. Totaalbedrag is 800.000 per 4 jaar.

5.5.1.4 *Vissen*

Voor het aanpakken van uitheemse invasieve vissen ontbreekt het vaak aan handelingsperspectief. De voornaamste mogelijkheden zitten in het aanpakken soorten, als zonnebaars en blauwband, in geïsoleerde systemen. Het vergroten van de systeembestendigheid is momenteel de meest kansrijke methode, waarvan ook inheemse soorten binnen het ecosysteem profiteren. De bedreiging zit met name in N2000-gebieden en Kaderrichtlijn Water (hierna: KRW) wateren. Vooralsnog gaan we uit van een bedrag van 200.000 voor onderzoek en voor bestrijding van blauwband en zonnebaars 300.000 voor 4 jaar. Totaalbedrag is 500.000.

5.5.1.5 *Ongewervelden*

De kosten bij de ongewervelden worden met name gemaakt voor de uitheemse rivierkreeften en de Aziatische hoornaar.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van de uitheemse rivierkreeften ligt bij het Rijk. Echter in toenemende mate raakt de problematiek van de rivierkreeften ook de provinciale belangen en taken met betrekking tot onderwerpen natuur en water. Provincies willen daarom in bepaalde gevallen toch op een aantal locaties deze soorten aanpakken. Daarvoor zijn middelen voor onderzoek nodig om een goede strategie per locatie te kunnen bepalen. Ook de uitvoeringskosten dienen te worden vergoed. De benodigde middelen zijn vooraf moeilijk in te schatten. Vooralsnog gaan we uit van een bedrag van 12 miljoen euro voor een periode van 4 jaar. Dit bedrag is voornamelijk bedoeld voor gebieden buiten N2000-gebieden. Indien we de aanpak van rivierkreeften binnen N2000-gebieden meenemen zal het bedrag minimaal verdrievoudigen.

De Aziatische hoornaar blijkt ondanks onze inspanningen zich steeds verder te verspreiden. Daarom herbezinnen de provincies zich over de aanpak van deze soort. Vooralsnog zetten de provincies tenminste de komende twee jaar in op het vertragen van de opmars van de Aziatische hoornaar richting het noorden. De noordoostelijke provincies zetten in deze periode in op volledige bestrijding. De verspreiding van deze soort verschilt op dit moment in de verschillende provincies door klimatologische omstandigheden, waardoor strategieën per provincie kunnen verschillen. Voor een periode van 2 jaar gaan wij uit van een bedrag van 4 miljoen euro. Daarmee komt het totaal voor deze categorie voor een periode van 4 jaar uit op 16 miljoen euro.

5.5.1.6 *Waterplanten van de Unielijst*

In deze categorie zijn het met name de waterwaaier, de grote waternavel, de waterteunisbloem en de kleine waterteunisbloem die voor hoge kosten zorgen. De problemen met de waterwaaier spelen vooral in de provincies met grote plassen (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel). De verspreiding van de kleine waterteunisbloem is nog beperkt tot de provincies Zuid-Holland, Gelderland en Flevoland. Grote waternavel en waterteunisbloem komen in elke provincie voor. De ambitie voor wat betreft de kleine waterteunisbloem is om de soort waar dit nog -naar redelijkheid- mogelijk is volledig te verwijderen. De ambitie voor de overige soorten is om deze selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden en KRW-wateren waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarvoor treden de provincies in overleg met de waterschappen.

We verwachten van de waterschappen bestuurlijke wil en (financiële) hulp om hieraan bij te dragen. Vooralsnog schatten we de provinciale kosten voor een periode van 4 jaar globaal in op 42 miljoen euro. Dit bedrag is waarschijnlijk zelfs nog een onderschatting van wat werkelijk nodig is, zeker in relatie tot N2000-gebieden.

5.5.1.7 *Landplanten van de Unielijst*

Er staan veel soorten landplanten op de Unielijst. De kosten zitten vooral in de zijdeplant, de reuzenberenklauw en de reuzenbalsemien. De zijdeplant heeft een beperkte verspreiding. Volledige eliminatie is hier nog mogelijk. De andere twee soorten zijn wijdverspreid. De ambitie is om deze twee soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de reuzenberenklauw selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000-middelen zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van deze soorten nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

5.5.1.8 *Waterplanten niet op Unielijst*

In deze categorie is het met name de watercrassula die voor hoge kosten zorgt. Aanvankelijk kwam de soort vooral voor op de Waddeneilanden, duingebieden en zandgronden in Zuidoost-Nederland maar intussen breidt deze zich uit over alle provincies en bedreigt ook natuurwaarden buiten de N2000-gebieden. Er bestaat geen effectieve eliminatiemethode tegen watercrassula en maatregelen zijn erg kostbaar. Inzet is om alleen op locaties waar belangrijke natuurwaarden zijn en er een handelingsperspectief is de soort te bestrijden. Vervolgens wordt na verwijdering inheems plantmateriaal aangebracht om de resterende watercrassula te onderdrukken. Dit vereist een systeemaanpak. Voor deze categorie schatten we de kosten globaal in op 5 miljoen euro per jaar, dus 20 miljoen voor een periode van 4 jaar. Dat is inclusief de kosten van vooronderzoek.

5.5.1.9 *Landplanten niet op de EU-lijst*

In deze categorie zitten veel soorten maar het zijn met name de Japanse duizendknoop, rimpelroos en Amerikaanse vogelkers die voor de meeste kosten zorgen. De eerste soort is wijdverspreid. De tweede en derde soorten zijn vooral een probleem in de duinen en in Zuid-Limburg. De soorten zijn moeilijk te bestrijden en vragen na een ingreep nog meerdere jaren om nazorg. De ambitie is om deze soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de Japanse duizendknoop selectief bestrijden. De opgave is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000-middelen zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van met name de Japanse duizendknoop nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 24 miljoen euro.

5.5.1.10 *Nieuwvestiging*

De mogelijkheid bestaat dat soorten zich nieuw of opnieuw gaan vestigen in Nederland. Dat geldt bijna voor alle onderscheiden groepen. Snel ingrijpen is van groot belang om schade aan biodiversiteit en hoge kosten in de toekomst te voorkomen. Soms wordt een nieuwvestiging pas later ontdekt en kost het toch de nodige moeite om deze te verwijderen. Daar komt bij dat er vaak ook kosten gemoeid zijn met het in beeld brengen van de verspreiding en het opstellen van een plan van aanpak. Vooralsnog gaan we daarom uit van een stelpost van 400.000 euro per provincie. Dat betekent dat we denken voor een periode van 4 jaar een bedrag van 4,8 miljoen voor nieuwvestigingen nodig te hebben.

5.5.1.11 *Samenvatting*

In totaal denken de provincies voor de aanpak van IUS de komende 4 jaar **124 100 000 euro** nodig te hebben.

5.5.2 Opsporing en monitoring uitwerking

Opsporing en monitoring zijn beide belangrijke onderdelen van het invasieve exotenbeleid. Vroegtijdige opsporing kan ervoor zorgen dat schade aan biodiversiteit in de toekomst voorkomen kan worden. Hierbij moet m.n. aandacht zijn voor die soorten die vanuit onze buurlanden ons land bereiken. Hiervoor dient een vorm van "grensbewaking" te worden uitgedacht.

Daarnaast is het van belang om het effect van bestrijdingsmaatregelen te monitoren, zo kan de effectiviteit van het beheer bepaald worden. IUS worden niet standaard meegenomen in monitoringsprogramma's. Dit betekent dat er nog veel werk is voor het opstarten van de opsporing en monitoring. Ook voor het Rijk is monitoring belangrijk om te kunnen rapporteren richting de EU. Graag gaan we dan ook gezamenlijk in gesprek met het Rijk over deze onderwerpen om deze verder te concretiseren. Vooralsnog nemen wij 6 ton op voor een verkenning ten behoeve van opsporing en monitoring.

5.5.3 Onderzoek

De provincies zijn voorstander van een landelijke onderzoeksagenda onder regie van het ministerie van LNV. Daarom vragen de provincies hier op dit moment geen extra financiële middelen voor. Zie voor toelichting paragraaf 5.3.

5.5.4 Communicatie en educatie

Eerder in dit ambtiedocument is al aangegeven dat de provincies ook voor zichzelf een rol weggelegd zien om de communicatie over IUS lokaal en regionaal te versterken. Provincies kunnen daarbij goed inspelen op de specifieke problematiek met IUS in hun regio. Dit vormt daarmee een aanvulling op een meer algemene bewustwordingscampagne die door het Rijk opgezet zou kunnen worden.

Lokale communicatie- én educatieprojecten kunnen daarnaast ook bijdragen aan het versterken van het lokale netwerk en de samenwerking in een gebied. De provincies denken met een bedrag van 100.000 euro per jaar, per provincie een goede stap te kunnen zetten om de communicatie over IUS vorm te geven.

In totaal leidt dit voor een periode van 4 jaar tot een totaalbedrag van 4,8 miljoen euro.

5.5.5 Gebiedsplannen

Gebiedsplannen kunnen bijdragen aan een betere samenwerking en een gerichtere aanpak van IUS. De provincies achten een bijdrage van 10.000 euro per gemeente en een bijdrage van 30.000 per waterschap passend om hier ondersteuning aan te geven. Een ondersteuningsregeling zou zowel provinciaal als landelijk ingesteld kunnen worden.

Een aantal provincies heeft al eerder zelf een ondersteuningsregeling ingesteld voor het ontwikkelen van gebiedsplannen. De middelen zouden in dat geval besteed kunnen worden aan het evalueren en actualiseren van die plannen.

In totaal leidt dit voor een periode van 4 jaar tot een totaalbedrag van 4.050.000 euro.

5.5.6 Personeel

Zonder ambtelijke capaciteit kunnen provincies hun coördinerende en uitvoerende rol bij bestrijding van IUS niet invullen. De provincies achten minimaal 2 FTE per provincie noodzakelijk om het gepresenteerde ambitieniveau voor de beheersmaatregelen waar te maken. De kosten hiervoor bedragen 221.000 euro per provincie per jaar. Voor de komende vier jaar leidt dat tot een totaalbedrag van ca. 10.608.000 euro.

5.5.7 Totaaloverzicht kosten aanpak IUS voor een periode van 4 jaar

Samenvattend kostenoverzicht aanpak invasieve exoten (bedragen in euro's):

Onderdeel	Kosten (€)
Bestrijdingsmaatregelen	124.100.000
Opsporing en monitoring	600.000
	4.800.000
Gebiedsplannen	4.050.000
Personeel	10.608.000
Totaal	143.358.000

Bijlagen

Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort

In onderstaande tabel zijn per soort de bestrijdingsambitie en -strategie opgenomen. Voor een aantal soorten zijn aanvullende opmerkingen bij de bestrijdingsstrategie vermeld gelet op bijzondere omstandigheden voor de betreffende soort. De kolom 'Artikel' verwijst naar de indeling die de provincies hanteren voor Unielijst-soorten. Deze kolom is daarom niet relevant voor de overige soorten. In de kolom 'Ambitie' verwijst de aanduiding 'E' op de doelstelling eliminatie en 'B' op de doelstelling beheersen. In hoofdstuk 4 is toegelicht op welke wijze de ambities en strategieën zijn bepaald.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Zoogdieren				
Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Status onbekend.
Axishert (<i>Axis axis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Status onbekend. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Status onbekend.
Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland. Soort wordt ook niet verwacht.
Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland of in het verleden aanwezig geweest.
Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland. Soort wordt ook niet verwacht.
Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibiricus</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland. Populatie in Tilburg wordt gedoogd wegens lage impact en verdere verspreiding. Uit natuur onttrekken wanneer soort zich wel invasief gaat gedragen.
Thaise eekhoorn (<i>Callosciurus finlaysonii</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland. De soort wordt ook niet verwacht. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.

Wasbeer (Procyon lotor)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Wasbeerhond (Nyctereutes procyonoides)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Vogels				
Heilige ibis (Threskiornis aethiopicus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Huiskraai (Corvus splendens)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland of in het verleden aanwezig geweest.
Nijlgans (Alopochen aegyptiacus)	19	B	Aantallen reguleren	Aanwezig in Nederland.
Roodbuikbuulbuul (Pycnonotus cafer)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland. Soort wordt ook niet verwacht Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Rosse stekelstaart (Oxyura jamaicensis)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Treurmaina (Acridotheres tristis)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Vissen en zoetwater invertebraten				
Amoergrondel (Percottus glenii)	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Status onbekend. Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Blauwband (Pseudorasbora parva)	19	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Aanwezig in Nederland. Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) <i>Channa argus</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) <i>Gambusia affinis</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Niet aanwezig. Eventueel verwacht (klimaatverandering). Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) <i>Gambusia holbrooki</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Gouden mossel <i>Limnoperna fortunei</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.

Zwarte dwergmeerval (<i>Ameiurus melas</i>)	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Aanwezig in Nederland. Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zonnebaars (<i>Lepomis gibbosus</i>)	19	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Aanwezig in Nederland Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Reptielen en amfibieën				
Afrikaanse klauwkikker (<i>Xenopus laevis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland of in het verleden aanwezig geweest. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Amerikaanse bruikikker (<i>Lithobates catesbeianus</i>) (Synoniem: <i>Rana catesbeiana</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland of in het verleden aanwezig geweest.
Gewone koningsslang (<i>Lampropeltis getula</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland. De soort wordt ook niet verwacht. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Lettersierschildpad (<i>Trachemys scripta</i>) 3 ondersoorten: Geelbuikschildpad (<i>Trachemys scripta scripta</i>) Geelwangschildpad (<i>Trachemys scripta troostii</i>) Roodwangschildpad (<i>Trachemys scripta elegans</i>)	19	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Aanwezig in Nederland. Lettersierschildpadden kunnen zich momenteel in Nederland niet voortplanten. De soort wordt daarom meestal getolereerd. Lokaal kan er echter wel schade aan biodiversiteit optreden waardoor het nodig kan zijn de soort lokaal te elimineren.
Insecten en platwormen				
Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina</i>)	19	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Aanwezig in Nederland. Ondanks forse inspanningen lukt het niet de opmars van deze soort te stuiten. Vooral nog zetten de provincies (tenminste de komende twee jaar) in op het vertragen van de opmars van de Aziatische hoornaar richting het noorden. De noordoostelijke provincies zetten in deze periode in op volledige bestrijding. Afhankelijk van de beschikbare middelen en de voortgang van de verspreiding kan besloten worden de ambitie af te schalen.

Dwergvuurmier (<i>Wasmannia auropunctata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Mochten deze soorten zich in de toekomst toch vestigen dan zullen provincies alleen acteren bij een direct risico voor de inheemse biodiversiteit. Bestrijding van overlast in de bebouwde omgeving is geen provinciale verantwoordelijkheid. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden. Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht.
Rode vuurmier (<i>Solenopsis invicta</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Mochten deze soorten zich in de toekomst toch vestigen dan zullen provincies alleen acteren bij een direct risico voor de inheemse biodiversiteit. Bestrijding van overlast in de bebouwde omgeving is geen provinciale verantwoordelijkheid. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
(geen nederlandse naam) <i>Solenopsis richteri</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Mochten deze soorten zich in de toekomst toch vestigen dan zullen provincies alleen acteren bij een direct risico voor de inheemse biodiversiteit. Bestrijding van overlast in de bebouwde omgeving is geen provinciale verantwoordelijkheid. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Tropische vuurmier (<i>Solenopsis geminata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Mochten deze soorten zich in de toekomst toch vestigen dan zullen provincies alleen acteren bij een direct risico voor de inheemse biodiversiteit. Bestrijding van overlast in de bebouwde omgeving is geen provinciale verantwoordelijkheid. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Terrestrische planten				
Afghaanse duizendknoop (<i>Persicaria wallichii</i>) (synoniem: <i>Koenigia polystachya</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Amerikaans bezemgras (<i>Andropogon virginicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Ballonrank (<i>Cardiospermum grandiflorum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

Boomwurger (<i>Celastrus orbiculatus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Chinese struikklaver (<i>Lespedeza cuneata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Fraai lampenpoetsergras (<i>Pennisetum setaceum</i>) (synoniem: <i>Cenchrus setaceus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Gestekelde duizendknoop (<i>Persicaria perfoliata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Gewone gunnera (<i>Gunnera tinctoria</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Hakea (<i>Hakea sericea</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Hemelboom (<i>Ailanthus altissima</i>)	19	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Aanwezig in Nederland. Bestrijding kan bestaan uit het bestrijden van één geslacht van de boom omdat het om een tweehuizige soort gaat.
Hoog pampagras (<i>Cortaderia jubata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering).
Japane klimvaren (<i>Lygodium japonicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Japans steltgras (<i>Microstegium vimineum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering).
Kudzu (<i>Pueraria montana</i> var. <i>Lobata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig, eventueel verwacht (klimaatverandering).
Mesquite (<i>Prosopis juliflora</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Oosterse hop (<i>Humulus scandens</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

Perzische berenklaauw (<i>Heracleum persicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig. Eventueel verwacht (klimaatverandering).
Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>)	19	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Aanwezig in Nederland.
Reuzenberenklaauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	19	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Aanwezig in Nederland.
Roze rimpelgras (<i>Ehrharta calycina</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Schijnambrosia (<i>Parthenium hysterophorus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Sosnowsky's berenklaauw (<i>Heracleum sosnowskyi</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, eventueel verwacht (klimaatverandering).
Struikaster (<i>Baccharis halimifolia</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Talgboom (<i>Triadica sebifera</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Walgacacia (<i>Acacia saligna</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Niet aanwezig in Nederland, eventueel verwacht (klimaatverandering). Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Zijdeplant (<i>Asclepias syriaca</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Water- en oeverplanten				
Alligatorkruid (<i>Alternanthera philoxeroides</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote vlotvaren (<i>Salvinia molesta</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote waternavel (<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.

Kleine waterteunisbloem (<i>Ludwigia peploides</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland. De eliminatie vergt een zeer hoge inspanning. De provincies willen blijven inzetten op eliminatie maar lokaal kan deze doelstelling te hoog blijken.
Moeraslantaarn (<i>Lysichiton americanus</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Aanwezig in Nederland.
Ongelijkbladig vederkruid (<i>Myriophyllum heterophyllum</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Parelvederkruid (<i>Myriophyllum aquaticum</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Smalle theeplant (<i>Gymnocoronis spilanthoides</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Status onbekend.
Smalle waterpest (<i>Elodea nuttallii</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Verspreidbladige waterpest (<i>Lagarosiphon major</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Waterhyacint (<i>Eichhornia crassipes</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Watersla (<i>Pistia stratiotes</i>)	19	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur. Deze soort is nog niet in het Bkl opgenomen, de overdracht moet nog plaatsvinden.
Waterteunisbloem (<i>Ludwigia grandiflora</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Waterwaaier (<i>Cabomba caroliniana</i>)	19	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland.
Overige Unielijst-soorten				
Amerikaanse zeebaars (<i>Morone americana</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Status onbekend. Kan voorkomen in zowel zoutwater als zoetwater en is daarom een gedeelde verantwoordelijkheid van het ministerie van LNVN en de provincies.

Beverrat (<i>Myocastor coypus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Aanwezig in Nederland. De waterschappen hebben een wettelijke bestrijdingstaak voor deze soort.
Californische rivierkreeft (<i>Pacifastacus leniusculus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen.
Chinese wolhandkrab (<i>Eriocheir sinensis</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen.
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius virilis</i>) (Synoniem: <i>Orconectes Virilis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen.
Gestreepte koraalmeerval (<i>Plotosus lineatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Niet aanwezig in Nederland, wordt ook niet verwacht. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen mocht deze soort zich toch voordoen.
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius limosus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes limosus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen.
Marmerkreeft (<i>Procambarus virginalis</i>) (Synoniem: <i>Procambarus fallax f. virginalis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN is verantwoordelijk voor het treffen van bestrijdingsmaatregelen
Muskusrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Aanwezig in Nederland. De waterschappen hebben een wettelijke bestrijdingstaak voor deze soort.
Rode Amerikaanse rivierkreeft (<i>Procambarus clarkii</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN verantwoordelijk is voor het treffen van beheermaatregelen.
Roestbruine Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius rusticus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	Niet aanwezig in Nederland. Het ministerie van LVVN verantwoordelijk is voor het treffen van beheermaatregelen.

(Synoniem: *Orconectes rusticus*)

Nieuw-Zeelandse
landplatworm
(*Arthurdendyus
triangulatus*)

-

-

Geen actie vanuit provincie

Niet aanwezig, kan in de toekomst wel voorkomen. Het ministerie van
LVVN is verantwoordelijk is voor deze soort.

Bijlage 2: Lijst van overige IUS

Hieronder is een indicatieve (niet-limitatieve) lijst opgenomen van IUS die (nog) niet op de Unielijst staan, maar die wel in beschermde natuurgebieden en soms daarbuiten door of in opdracht van provincies bestreden worden vanwege hun impact op de inheemse biodiversiteit of andere maatschappelijke belangen.

OVERIGE UITHEEMSE SOORTEN

Amerikaanse nerts
(*Neovison vison*)

Amerikaanse vogelkers
(*Prunus serotina*)

Aziatische duizendknopen
Diverse soorten:

Basterdduizendknoop
(*Fallopia x bohemica*)

Japanse duizendknoop
(*Fallopia japonica*)

Sachalinse duizendknoop
(*Fallopia salachinensis*)

Bamboe
(*Pseudosasa japonica*)

Canadese Guldenroede
(*Solidago canadensis*)

Dijkviltbraam
(*Rubus armeniacus*)

Gele maskerbloem
(*Mimulus guttatus*)

Halsbandparkiet
(*Psittacula krameri*)

Rhododendron
(*Rhododendron ponticum*)

Rimpelroos
(*Rosa rugosa*)

Robinia
(*Robinia pseudoacacia*)

Trosbosbes
(*Vaccinium corymbosum*)

Watercrassula
(*Crassula helmsii*)

Zwartbekgrondel
(*Neogobius melanostomus*)

Reactie 5.1.2e op website (31/10/2024)

5.1.2e @quicknet.nl

5.1.2e niks aan de tekst veranderd, alleen witregels en arcering toegevoegd.

Voorwoord Toen het EIS kenniscentrum Insecten uit Leiden hun beleidsadvies voor de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) begin 2024 had gepubliceerd, kwam er heel wat onbegrip over de voorgestelde handelingen – of het gebrek hieraan – die moeten ondernomen worden. Daarom heb ik het volledige beleidsadvies nog eens goed bestudeerd, samen met de literatuurlijst waarvan ik zo goed als alle wetenschappelijke studies al in mijn bezit had. Ikzelf ben in september 2018, bij de oprichting van de website www.vespawatch.be in Vlaanderen, gestart met de studie van deze invasieve exoot. De eerste jaren heb ik mij vooral verdiept in het insect zelf en hun nesten, daarna ging dit over op het zoeken en verdelgen van de nesten, om uiteindelijk meer en meer studie te doen naar het gedrag en de invloed op de biodiversiteit, de economie en de mens. Daaruit is in maart 2023 een 24 pagina tellende brochure verschenen die hiervan een grote samenvatting is.

Door het opzoekingswerk ben ik in contact gekomen met de heer 5.1.2e van de Jersey Asian Hornet Group. Hij is werkzaam bij de afdeling milieu van de overheid van Jersey¹. Gaandeweg werd er een PAN- European discussion group door hem opgericht waarbij zowel wetenschappers als mensen van de overheid uit verschillende landen op regelmatige basis overleg plegen. Deze groep wordt ook aangevuld met mensen die ofwel door hun werkzaamheden (zoals opgeleide verdelgers) ofwel door hun hobby (in dan vooral imkers) veel in contact komen met de Aziatische hoornaar. Tijdens deze overlegmomenten worden verschillende aspecten besproken, waaronder methoden om nesten op te sporen en te verdelgen, methoden om hoornaars selectief te kunnen vangen zonder veel invloed te hebben op andere insecten, maar er wordt ook overleg gepleegd over studies die verschijnen en hoe we die kunnen toetsen aan de werkelijkheid. Een lijst met deelnemers aan deze PAN-European discussion group vind je in de bijlagen. Helaas zijn er vanuit de Nederlandse overheid geen deelnemers aan deze overlegmomenten. Enkel 5.1.2e die verbonden is aan het EIS heeft sporadisch een paar meetings meegemaakt.

Tijdens mijn jarenlange vrijwillige inzet in de bestrijding van deze invasieve exoot, heb ik vele contacten opgebouwd met wetenschappers uit het buitenland. De belangrijkste daarvan zijn 5.1.2e van de University of Exeter², 5.1.2e van de University of Vigo³, De heer 5.1.2e van de Université de Tours⁴ en 5.1.2e auteur van *The Yellow-Legged Asian Hornet handbook*⁵. Ik volg ook al jaren conferenties over de Aziatische hoornaar in binnen- en buitenland, en heb op de COLOSS Vespidae conferentie in Pisa 2023 contacten gelegd met onderzoekers zoals de heer 5.1.2e /an het Muséum National d'Histoire Naturelle⁶. 1 <https://www.gov.je/News/2019/pages/asianhornet.aspx> 2 <https://ecologyconservation.exeter.ac.uk/people/profile/index.php?username=pjk208> 3 <https://www.researchgate.net/profile/Sandra-Rojas-Nossa> 4 <https://www.univ-tours.fr/annuaire/m-eric-darrouzet> 5 <https://www.asianhornethandbook.com/about> 6 <https://www.researchgate.net/profile/Quentin-Rome>

Bedenkingen en kritische noten bij het beleidsadvies Neem het beleidsadvies van het EIS bij de hand waar ik bedenkingen heb bij de aangeduide passages die aangeduid zijn. Bij elk ervan plaats ik hier mijn bedenkingen vanuit mijn jarenlange ervaring.

1 sinds 2003

Foutje in jaartal van EIS (niet 2003 maar 200

5.1.2e

11/05/2024 13:47

In alle literatuur wordt er gesproken van 2004, het jaar waarin het eerste nest van de Aziatische hoornaar werd ontdekt in Frankrijk?

2 Omdat de Aziatische hoornaar in de regel hoog in bomen nestelt

Er zijn 2 stadia waarin de nesten voorkomen. Nadat een koningin uit winterslaap gekomen is, begint ze met het bouwen van een embryonest waarin ze alleen is om het nest te bouwen en larven op te voeden tot werksters. Van zodra een eerste werkster geboren is, noemen we dit nest een primair nest. Dit nest zal uitgroeien tot ongeveer de grootte van een volleybal met daarin tientallen tot enkele honderden werksters. Deze nesten liggen laag bij de grond, meestal niet hoger dan 3m, en zijn in vele gevallen te vinden in door mensen gebouwde constructies zoals carports, tuinhuisjes, onder een afdak of veranda, maar ook in vogelhuisjes. Ze komen ook voor in struiken. Deze laatste impliceert dat de meeste steekincidenten voorkomen bij groenarbeiders of mensen die in hun tuin een haag of struik willen snoeien in het voorjaar. Door het veroorzaken van trillingen tijdens de snoeiwerken, zullen de aanwezige werksters het nest verdedigen. Het is pas vanaf de zomer, juli – augustus, dat een kolonie start met het bouwen van een secundair nest, meestal hoog in een boom, maar het kan ook aan een andere hoge constructie zoals een gebouw, elektriciteitspaal of zelfs een bouwkraan zijn. Niet alle kolonies verhuizen naar een secundair nest. 30% van de kolonies zullen het primaire nest verder uitbouwen en deze kunnen wel tot 1m groot worden.

3 De Aziatische hoornaar vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid.

Wegens het gevaar op steekincidenten bij de primaire nesten, of wanneer na een storm of een droge zomer wanneer een secundair nest uit een boom valt omdat een tak het gewicht niet meer kan dragen, kan het voorkomen dat iemand meerdere keren gestoken wordt. Vooral wie allergisch is aan steken, kan in anafylactische shock gaan met de dood tot gevolg. Elk jaar zijn er dan ook doden te betreuren na één of meerdere steken door de Aziatische hoornaar. Tot op vandaag zou dit nog niet gebeurd zijn in Vlaanderen en Nederland, maar moeten we daarop wachten om de ernst van de situatie in te zien?

4 de prooien in overgrote meerderheid algemene soorten, geen bedreiging voor de inheemse biodiversiteit

Verschillende studies (o.a. Villemant et al. 2011b) tonen aan dat niet enkel honingbijen op het menu van de Aziatische hoornaar staan. Uit één van deze studies waar ze ongeveer 2500 prooien onderzocht hebben, vonden ze 159 verschillende soorten prooien. Afhankelijk van het gebied (bosrijk gebied, agrarisch gebied, stedelijk gebied) vormen de honingbijen daar respectievelijk 33%, 35% en 66% van uit. Dit betekent dus dat respectievelijk 67%, 65% en 34% andere insecten gevangen worden om als voedsel te dienen voor de larven. Als we weten dat 1 nest Aziatische hoornaars tot 100.000 insecten, oftewel 11 kilogram, als voedsel voor de larven nodig 7 <https://www.mnhn.fr/fr/frelon-asiatique-a-pattes-jaunes> 8 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7909534/> heeft in 1 seizoen, dan moet dit wel een grote bedreiging zijn voor de inheemse biodiversiteit. Helaas is het onmogelijk om te bepalen hoe groot de invloed op de biodiversiteit is omdat dit te velde niet meetbaar is. Het is mijns inziens dan ook te gemakkelijk om te zeggen: er is geen bewijs dat de Aziatische hoornaar een negatieve invloed heeft op de biodiversiteit, want dit is gewoon niet meetbaar. Het tegendeel is evengoed waar, je kan ook niet bewijzen dat de Aziatische hoornaar wel een invloed heeft op de biodiversiteit. Maar betekent dit dat we daar geen rekening moeten mee houden? Moeten we wachten tot er wel kan vastgesteld worden dat de biodiversiteit zwaar onder druk staat door de Aziatische hoornaar die jaar na jaar tonnen aan insecten vangt? Er zijn

studies die aantonen dat het momenteel al niet goed gaat met het aandeel aan insecten. Eén van die studies spreekt zelfs over een afname van 75 procent biomassa aan vliegende insecten over een periode van 27 jaar in Duitsland⁹. Bestuiving van fruitbomen in het voorjaar loopt dus geen enkel risico. Het klopt inderdaad dat fruitbomen vooral in het voorjaar bestoven worden, wanneer er nog geen werksters van de Aziatische hoornaars actief zijn. Maar wanneer het aantal bestuivende insecten jaar na jaar vermindert, dan moet dit wel een invloed hebben op de bestuiving. Daarnaast is er een studie die wel degelijk de invloed van de Aziatische hoornaar op de bestuiving van planten behandelt. De Aziatische hoornaar is niet enkel een slechtere bestuiver ten opzichte van de insecten die dit normaal doen, maar door de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar, zullen de originele insecten ook een minder goede bestuiving kunnen realiseren¹⁰.

6 De kosten voor bestrijding zijn hoger dan de economische schade

De kosten voor bestrijding lopen inderdaad hoog op. De economische schade is daarentegen momenteel moeilijk te berekenen. Daar we niet kunnen nagaan of het aantal vruchten bij een plant minder is door de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar, zullen we dit nooit weten. Er zijn daarentegen wel tig voorbeelden van aangevreten fruit, evenwel niet enkel door de Aziatische hoornaar, waardoor het fruit niet meer voor consumptie vatbaar is. Maar het is niet enkel de fruitsector die hinder ondervindt van de aanwezigheid van de Aziatische hoornaars. **Er zijn al meerdere voorbeelden bekend van markten waar de hoornaars op bijvoorbeeld suikerrijke ontbijtkoeken vliegen en mensen daarom misschien niet geneigd zijn om deze aan te kopen. Ook op viskramen komen hoornaars af.** Ik heb het ook met eigen ogen gezien dat hoornaars rondvliegen op plaatsen waar de garnalen gekookt worden die door de paardenvissers van Oostduinkerke uit zee werden gehaald. Ook oesterbedrijven in Frankrijk hebben regelmatig te maken met Aziatische hoornaars.

7 hoewel dit aanzienlijk is, is het niet duidelijk dat dit leidt tot sterfte van volken honingbijen.

Een recente studie uit Frankrijk (Requier et al. 2023) vermeldt de kans dat 29,2 % van de bijenkolonies jaarlijks verloren gaat door de Aziatische hoornaar, wat neerkomt op een verlies van € 30,8 miljoen per jaar¹¹. Het staat ook al jaren vast dat de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar voor de bijenkasten een grote invloed heeft op de ontwikkeling van een volk. Dit wordt veelal omschreven als foraging paralysis waardoor er te weinig voedsel binnengebracht wordt door de bijen waardoor het volk verzwakt en de winter niet doorkomt. Het EIS moet maar eens gaan spreken met imkers die hele volken kwijtspeelt zijn doordat na een bepaalde tijd een volk zodanig verzwakt is dat de hoornaars zonder enige tegenstand een kast kunnen binnendringen om deze leeg te roven. Ook uit een studie over de effectiviteit van elektrische harpen toont aan dat niet-beschermd kasten heel hard de invloed ondervinden van de aanwezigheid van de Aziatische hoornaar¹².

8 Frequent sterfte onder volken is niet aannemelijk gemaakt en in elk geval zijn andere ... Uiteraard heeft de imkerij te maken met meerdere oorzaken voor het verzwakken van een volk, maar ook nu verwijs ik graag naar de opmerkingen gemaakt bij nummer 7.

9 Er is in ons land geen systematisch onderzoek gedaan naar prooikeuze, steekincidenten of ...

Ik vind het bizar dat het EIS een beleidsadvies geeft, terwijl ze zelf verklaren dat er geen onderzoek gedaan is naar meerdere aspecten over de Aziatische hoornaar. In dergelijk geval zou hun advies aan de provincies dan ook heel duidelijk moeten vermelden dat er eigenlijk geen beleidsadvies kan gegeven worden omdat dit ontoereikend is. Het is natuurlijk niet mogelijk om in de toekomst te kijken, maar enige voorzichtigheid inbouwen lijkt mij hier de enige juiste oplossing wat impliceert dat men voorlopig nog alles op alles moet zetten om de invasie te beperken, tot het moment dat er wel voldoende studie gedaan is.

10 Daarom kunnen in de herfst nieuwe koninginnen ver buiten het oorspronkelijk ...

In de herfst worden nieuwe koninginnen geboren. Zij verblijven een tweetal weken in het nest om aan te sterken en vooral om vetweefsel op te bouwen om in overwintering te kunnen gaan. Na het uitvliegen, keren deze koninginnen niet terug naar het nest, en paren ze met 1 of meerdere mannetjes vooraleer in winterslaap te gaan. Zoals al aangegeven, blijven de meeste koninginnen in de buurt van het nest waaruit ze geboren zijn. Uit persoonlijke ervaringen, en vanuit ervaringen door andere vrijwilligers in Vlaanderen die onderzoek doen naar overwinteringsplaatsen van de koninginnen, vinden we de meeste binnen de 300m van het nest. In het recentste boek van ^{5.1.2e} wordt er verwezen naar Caragata en Montesinos (2020) die de meeste hoornaars kunnen vangen binnen de 250m van het nest waaruit ze geboren zijn¹³.

11 Een nest ... kan tientallen tot meer dan honderd koninginnen produceren.

Deze cijfers zijn een grote onderschatting. In de beginjaren van de invasie in Vlaanderen spraken we nog van 50 koninginnen per nest, maar nu is het getal 500 per nest een meer accurate inschatting. Uit een persoonlijke studie van een nest op 1 november 2022 werden in het nest 548 koninginnen gevonden die klaar waren om uit te vliegen. Gemiddeld wogen deze koninginnen 0,77 gram met een minimum van 0,50 gram en een maximum van 1,03 gram. Er waren ook nog 561 mannetjes en 1079 werksters aanwezig in het nest. Er vlogen ook nog heel wat werksters rond. Het nest was gelegen naast de cafetaria van een subtropisch zwembad in een ¹²

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9825959/#:~:text=Electric%20harp%20effectively%20reduce%20predation%2C%20colony%20paralysis%20and%20colony%20death.> ¹³

https://www.researchgate.net/publication/339311032_Datos_ambientales_preliminares_del_avispon_asiatico_Vespa_velutina_Lepeletier_1836_Hymenoptera_Vespidae_en_Asturias_Espana klimopstruik. Het nest bevatte 10 volwaardige raten. Niet alle raten waren perfect cirkelvormig zoals dit bij de meeste vrij hangende nesten in bomen wel het geval is, omdat de struik heel veel takken had waardoor de hoornaars niet perfect konden bouwen.

12 Bestrijding na de eerste decade van november is naar de huidige kennis niet zinvol.

Volgend op mijn vorige punt, is het mijns inziens altijd zinvol om een actief nest te bestrijden. In Vlaanderen vinden we nog tot in december nesten met daarin nieuwe koninginnen. Er zijn ook al nesten gevonden in het voorjaar waarin nog koninginnen aanwezig waren. Deze koninginnen waren weliswaar niet bevrucht. Zoals eerder al aangegeven vindt de bevruchting buiten het nest plaats, maar omdat deze koninginnen niet waren uitgevlogen, waren ze niet bevrucht (dit werd onderzocht door ^{5.1.2e} die de spermatheca van deze koninginnen onderzocht heeft). Ik vermoed dat deze koninginnen na overwintering zouden zijn uitgevlogen om op zoek te gaan naar een mannetje om toch nog te kunnen paren. Er worden

EIS onderschat de hoeveelheid koninginnen uit een nest kan komen.

5.1.2e
11/05/2024 16:16

regelmatig in het voorjaar mannetjes gevonden, en naar analogie met andere wespensoorten zouden deze dan kunnen zorgen voor de bevruchting¹⁴. De meeste van deze vroeger mannetjes zijn evenwel diploid en kunnen dus niet zorgen voor nakomelingen.

13 Tientallen procenten van de nesten niet bestreden Omdat sinds 2023 er geen gecoördineerde bestrijding van de nesten in Vlaanderen meer is, zijn de gegevens onvolledig. Er zullen wel degelijk veel meer nesten bestreden zijn dan wat de database laat zien, omdat er na bestrijding geen terugkoppeling meer was naar Vespa-Watch. Tientallen is dan ook heel overdreven.

14 nesten in natuurgebieden om redenen van biodiversiteit vanuit de overheid geprioriteerd Het huidige beleid van het Agentschap Natuur en Bos (ANB) is, net zoals dat van het EIS, totaal weerzinwekkend. Enerzijds zegt het ANB dat er geen bewijs is dat de Aziatische hoornaar een negatieve invloed heeft op de biodiversiteit, maar in hun beleid willen ze enkel nog geld besteden aan het bestrijden van de Aziatische hoornaar in hun eigen natuurgebieden omwille van de biodiversiteit.

15 Figuur 12 De figuur vertoont niet enkel de nesten van de Aziatische hoornaars in Vlaanderen in 2023, maar ook de locaties met meldingen van individuen. Zo is het inderdaad niet moeilijk om een kaart te tonen waarin precies heel Vlaanderen vol zit van de Aziatische hoornaars. Dit is een schoolvoorbeeld van hoe je met een figuur iets kan bewijzen dat er niet is. Zoals in de tekst boven de figuur vermeld, is er gemiddeld een dichtheid van 0,52 nesten per km². In sommige streken van Frankrijk, Spanje en Portugal zijn er dichtheden van 20 tot 30 nesten per km². Wanneer de bestrijding gestopt wordt, dan kan er verwacht worden dat de dichtheden in Vlaanderen en Nederland ook zullen toenemen tot apocalyptische hoogtes en daardoor een heel grote invloed zullen hebben op de biodiversiteit.

16 beschrijving bestrijdingsmethode Momenteel wordt er in Nederland voornamelijk gewerkt met de stofzuigermethode om nesten te behandelen. Deze werkwijze lijkt me in de toekomst steeds minder haalbaar wegens het toenemend aantal nesten en de hoge kostprijs die dit met zich meebrengt wegens huur van hoogwerkers. Het adviesrapport Aziatische hoornaar 2023 van de provincie Zeeland vermeldt een gemiddelde bestrijdingskost per nest van 600 euro (zie verder). In Vlaanderen worden de meeste 14 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4586377/> (secundaire) nesten vanop de grond bestreden met de telescopische lans en gebruik van het wespenspoeder Permas-D op basis van Permethrine. Figuur 15 vermeldt het gebruik van poeder als belangrijkste reden om geen gif te gebruiken omdat vogels na bestrijding de nesten leegroven om de larven van de Aziatische hoornaars te voeden aan hun jongen of om zelf als voedsel op te eten. Maar, Permethrine is niet schadelijk voor vogels¹⁵. Op de Galapagos eilanden wordt Permethrine zelfs ingezet in vogelnesten ter bestrijding van de parasitaire vlieg *Philornis downsi*¹⁶ (Causton and Lincango 2014).

Alternatieve bestrijdingsmethode:
Wespenspoeder Permas-D (Permethrine). Gif
niet schadelijk voor vogels is.

5.1.2e
11/04/2024 16:18

17 Dit betekent dat de groei op jaarbasis gechat kan worden op een factor 7 Deze schatting is gebaseerd op het huidige beleid en met de cijfergegevens die momenteel beschikbaar zijn. In Vlaanderen was de toename van het aantal nesten sinds 2018 ongeveer x 2. Maar in 2022 werd de bestrijding gestopt op 31 oktober omdat het geld op was. Het jaar erna zagen we een toename van het aantal nesten x 5. Ook in 2024 werd deze toename verwacht omwille van het uitblijven van een globaal beleid. Deze versnippering in Vlaanderen zal een vertekend beeld geven. Daarnaast had ik begin 2024 al voorspeld dat dit jaar een

kleinere stijging zal kennen dan eerst verwacht. Daarvoor zijn meerdere zaken in overweging te nemen: de winter was warm, het voorjaar was nat en er werd in de lente massaal ingezet op het vangen van koninginnen. Dat de hoge temperatuur in de winter een invloed heeft op de winterrust van insecten heeft de universiteit van Wageningen al bewezen¹⁷. Doordat ze door de warme winter meer energie verbruikt hebben, zijn de koninginnen verzwakt uit winterslaap gekomen. Uit persoonlijk ervaring heb ik vastgesteld dat er zelfs een koningin was die slechts 0,36 gram woog toen ze aan het embryonest begon. In een studie over queen usurpation in de provincie Antwerpen waarbij een tiental nesten opgevolgd werden, is gebleken dat meerder nesten plots zonder koningin kwamen te zitten. Ook persoonlijk heb ik op meerdere plaatsen nesten vastgesteld waarbij er geen koningin meer aanwezig was. Heeft dit te maken met het feit dat ze zwak waren? Het kan ook zijn dat ze in een val terecht gekomen zijn. Zelfs de koninginnen die ik in gevangenschap heb gehouden met alle nodige voorziene zaken qua voedsel en nestmateriaal waren binnen de kortste keren dood. Maar ook het natte voorjaar zal ervoor gezorgd hebben dat koninginnen weinig suikers vonden om aan te sterken. Mijn vrees bestaat evenwel dat imkersbonden het massaal inzetten van de voorjaarsvallen zullen gebruiken om te bewijzen dat deze methode werkt en er daardoor minder nesten zullen zijn in 2024 dan eerst voorspeld.

¹⁸ aangeduide passage in de tekst Het EIS geeft een opsomming van de onzekerheden van de voorspelling. Echter, 1 belangrijk aspect komt hierin niet aan bod: het stopzetten van de verdelging zoals in hun advies ¹⁵ <http://npic.orst.edu/factsheets/PermGen.html> ¹⁶ https://www.researchgate.net/publication/269104015_Review_of_Chemical_Control_Methods_for_Use_against_Philornis_downsi_in_Nests_of_Threatened_Galapagos_Birds_with_an_In-depth_Nontarget_Risk_Assessment_of_Permethrin ¹⁷ <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=31743> aangegeven. Als de verdelging volledig stopt, zou het plotseling wel eens een hoge vlucht kunnen nemen en zal de jaarlijkse groei wel eens veel meer kunnen zijn dan de huidige factor 7.

¹⁹ wij kennen geen gevallen in Europa Dat 1 steek niet leidt tot een anafylactische shock is misschien correct, maar je kan nooit zeker zijn. Jaarlijks vallen er doden te betreuren. Toen ik in september in Jersey was, kwam het bericht binnen dat er een 77-jarige dame uit Saint-Malo (waar de ferry naar Jersey vertrekt) overleden was aan de gevolgen van 1 of meerdere steken van Aziatische hoornaars¹⁸. Het erge aan dit verhaal is, dat de gemeente op de hoogte was van het nest van Aziatische hoornaars omdat enkele dagen ervoor een andere wandelaar gestoken geweest is.

²⁰ In uitzonderlijke gevallen kan het nest van de Aziatische hoornaar ook in een haag hangen. Zo heel uitzonderlijk is dit echt niet.

En het zijn deze nesten die voor de meeste steekincidenten in het voorjaar zorgen wanneer deze hagen gesnoeid worden. Ik word meermaals opgeroepen in het voorjaar voor een nest in een haag waarbij iemand gestoken werd.

lagere nesten

5.1.2e

11/05/2024 16:19

²¹ al zijn daar geen bewijzen voor Zoals voorheen al aangegeven, het is onmogelijk om dit vast te stellen. Daarom moet er veel meer onderzoek gebeuren.

²² Zij geven hierbij aan dat de economische kosten van de Aziatische hoornaar nog niet in ...

Het blijft moeilijk om te voorspellen hoeveel miljoenen euro's de Aziatische hoornaar de gemeenschap kost. Daarbij moet niet enkel de kost voor het verdelgen in rekening worden gebracht, maar ook de kosten voor bescherming van bijenkasten, en misschien moet er ook in de toekomst gekeken worden hoe teelten van gewassen en fruit kunnen beschermd worden. Niemand kan voorspellen op welke wijze de Aziatische hoornaars zullen uitbreiden en welke schade ze zullen aanrichten.

23 De aantallen Aziatische hoornaar zijn dan bijzonder laag en op geen enkele manier ... Zie ook 5

24 De bijenwolf is een solitaire graafwesp en ieder vrouwtje vangt tussen de tien en ... Het EIS maakt hier een vergelijking met de bijenwolf als toppredator voor honingbijen in vergelijking met de Aziatische hoornaar. Wat zij evenwel niet in overweging nemen, is dat 1 werkster van de Aziatische hoornaar tot wel 70 keer per dag een bij komt wegvangen voor een bijenkast. Maar dat is niet de enige plaats waar bijen worden gevangen. Ook op foerageerplaatsen worden veel bijen gevangen. Dan is 10 tot 200 bijen op 1 volledig seizoen van een bijenwolf maar een peulenschil ten opzichte van de vele honderden bijen door 1 Aziatische hoornaar.

25 5-38% Zie ook 4, daar spreekt men van 33-66% honingbijen.

26 aangeduide passage Als dit nog niet echt goed onderzocht is, waarom geeft men dan een advies om bestrijding te stoppen? Zou het dan niet beter zijn om eerst meer onderzoek te doen naar de invloed van de Aziatische hoornaar. Deze invasieve exoot is nog maar 20 jaar in Europa aanwezig, en slechts 7 18 https://actu.fr/bretagne/saint-jouan-des-querets_35284/attaque-de-frelons-une-femme-de-saint-malo-meurt-en-randonnee-cest-un-drame_61641490.html jaar in Nederland, dus heel accuraat zijn de gegevens over deze predator nog niet. Het lijkt mij dan ook beter om eerst veel meer onderzoek te doen alvorens een advies uit te spreken over hoe de Aziatische hoornaar aan te pakken (of niet aan te pakken).

27 prooivluchten Het EIS gebruikt nog steeds de oude methode om nesten op te sporen. Door het bestuderen van prooivluchten, heeft men enkel een ruime schatting van waar een nest zich zou kunnen bevinden. Daardoor worden heel veel manuren ingezet waardoor deze methode inderdaad heel duur wordt. Tegenwoordig worden vooral de werksters gebruikt die suikers komen halen op wiekpotten om aan triangulatie te doen, en kan er ook veel berekend worden op welke afstand van de wiekpot het nest ongeveer hangt. Ook andere methodes met bijvoorbeeld een zender worden steeds meer ingezet waardoor een nest veel vlugger gevonden wordt. Het meeste werk wordt trouwens uitgevoerd door vrijwilligers, waardoor er geen dure manuren aangerekend moeten worden.

28 Soms is suiker lekker dan een bij Deze zin doet me vermoeden dat het EIS toch te weinig kennis heeft over de Aziatische hoornaar. Weten zij dat er een verschil is tussen suikerhalers en eiwithalers bij de Aziatische hoornaars? Weten zij ook waarom er van beide nodig zijn en voor wie de suikers en voor wie de eiwitten zijn? Ik ben nu misschien wel heel kritisch, maar dergelijke uitspraken zorgen voor veel scepsis.

29 De kosten voor het ruimen van een nest bedragen op dit moment gemiddeld zo'n 600 euro. Het is vooral de methode van bestrijden die ervoor zorgt dat dit zo een hoog bedrag is. Ik schat de kostprijs voor de bestrijding in Vlaanderen ergens tussen de 50 en 100 euro. Laaggelegen nesten (zeker als het over embryonest en kleine primaire nesten gaat) kunnen zonder grote kost verdelgd worden, zelfs door de mensen zelf die zo een nest aantreffen. Secundaire nesten zullen dan inderdaad wat duurder uitvallen, maar in vele gevallen niet meer dan 100 euro. Het gebruik van de telescoopstok zorgt ervoor dat er geen

dure hoogwerkers moeten ingehuurd worden waarbij meerdere personen moeten betaald worden. Vele nesten kunnen ook door 1 persoon bestreden worden. Daarnaast moeten ook veel meer mensen opgeleid worden om nesten te verdelen, waardoor er geen grote afstanden en dus transportkosten moeten uitbetaald worden. Het voorziene bedrag voor bestrijding kan dus gerust 6 keer lager liggen dan voorspeld.

30 Theoretisch In theorie kan er veel bewezen worden, zelfs het tegendeel van wat men wil bereiken. Maar het is nog nergens bewezen dat voorjaarsvallen de oplossing zijn. Dit is ook onmogelijk te onderzoeken. Je kan onmogelijk 2 gebieden onder een grote stomp plaatsen (voor wie de serie "under the dome" kent, gebaseerd op het boek van Stephen King) en in elk gebied 100 koninginnen loslaten waarbij 1 stomp voorzien is van voorjaarsvallen en de andere niet maar gerekend wordt op bijvoorbeeld queen usurpation.

Conclusie Uit vele wetenschappelijke studies blijkt dat er nog veel onderzoek moet gebeuren om de ware impact van deze invasieve exoot goed te kunnen begrijpen en inschatten. Dit werd hier dan ook meermaals aangehaald. Daarnaast is het beleidsadvies gebaseerd op veel te weinig onderzoek. Ik heb hier en daar wetenschappelijke studies aangehaald waarmee het EIS geen rekening heeft gehouden. Ik heb nog minstens evenveel studies liggen over de Aziatische hoornaar, en er komen er nog altijd steeds meer en meer bij. Daarom zou het geen goed idee zijn om deze invasieve exoot nu zijn gang te laten gaan. We moeten niet wachten tot we komen op het punt of no return waarin bestrijding niet meer mogelijk is en de schade aan de biodiversiteit onomkeerbaar. Mijn advies is dus: blijf de Aziatische hoornaar bestrijden totdat het echt duidelijk is welke schade hij aanricht aan biodiversiteit, economie en de mens. Of wordt er eerst gewacht totdat er een dode valt om daarna krachtig op te treden en het gevaar inzielt? Zal men wachten tot er ook in Nederland streken zijn waar er geen enkele imker meer te vinden is en men merkt dat de andere bestuivende insecten aan de beurt zijn en meer en meer op het menu van de Aziatische hoornaar komt te staan? Dit is een persoonlijke visie gebaseerd op mijn jarenlange ervaring met de Aziatische hoornaar zoals in het voorwoord beschreven. Ik moet evenwel ook toegeven dat ook ik fouten kan maken in mijn redeneringen. Ook mijn opmerking over Permethrine is gebaseerd op weinig onderzoek van mijnentwege, maar ik vermoed wel dat het correct is om te zeggen dat dit weinig schadelijk is voor vogels.

Indien er dan toch niet met Permethrine zou mogen gewerkt worden, dan is er nog de mogelijkheid om te werken met diatomeeënnaarde als bestrijdingsmiddel. Bijlage: deelnemers aan de PAN-European discussion group

5.1.2e senior scientist officer bij de overheid van Jersey
<https://www.gov.je/News/2019/pages/asianhornet.aspx> 5.1.2e University of Exeter, Engeland
<https://ecologyconservation.exeter.ac.uk/people/profile/index.php?username=pjk208> 5.1.2e
 University of Vigo, Spanje (<https://www.researchgate.net/profile/> 5.1.2e) 5.1.2e lid
 5.1.2e Asian Hornet Group 5.1.2e lid Jersey Asian Hornet Group 5.1.2e Naturalis,
 Nederland (<https://www.eis-nederland.nl/over-eis/bureau> 5.1.2e) 5.1.2e Animal and Plant
 Health Agency, National Bee Unit, Engeland 5.1.2e Danish beekeepers association,
 Denemarken (<https://www.researchgate.net/profile/> 5.1.2e) 5.1.2e Instituut Natuur- en
 Bosonderzoek, België (<https://pureportal.inbo.be/nl/persons> 5.1.2e) 5.1.2e beheerder
 5.1.2e Asian Hornet Group 5.1.2e Schuette, University of Hamburg, Duitsland
<https://www.researchgate.net/profile/> 5.1.2e 5.1.2e mede-oprichter Vespa-Watch,
 België ([https://www.vlaanderen.be/inbo/medewerkers/karelschoonvaere/publicaties?search-](https://www.vlaanderen.be/inbo/medewerkers/karelschoonvaere/publicaties?search-term=&themas=undefined&organisation-unit=-1&from=-1&until=-1&pageNumber=1&sorting=undefined&language-filter=-1&theme-filter=-1&type=-1)
[term=&themas=undefined&organisation-unit=-1&from=-1&until=-1&pageNumber=1&sorting=undefined&language-filter=-1&theme-filter=-1&type=-1](https://www.vlaanderen.be/inbo/medewerkers/karelschoonvaere/publicaties?search-term=&themas=undefined&organisation-unit=-1&from=-1&until=-1&pageNumber=1&sorting=undefined&language-filter=-1&theme-filter=-1&type=-1)) 5.1.2e Centre
 Wallon de Recherches agronomiques, België (<https://www.cra.wallonie.be/fr/> 5.1.2e) 5.1.2e

5.1.2e CABI, Zwitserland (<https://www.cabi.org/cabi-people>) 5.1.2e Olek, Danisch
beekeepers association, Denemarken 5.1.2e Animal and Plant Health Agency, National Bee Unit,
Engeland 5.1.2e Landesbetrieb Landwirtschaft Hessen, Duitsland (<https://de.linkedin.com/in>) 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e bestrijders van de Aziatische
hoornaar, Nederland 5.1.2e Project coordinator Asian Hornet strategy, States of Guernsey 5.1.2e
Semence, Animal and Plant Health Agency, National Bee Unit, Engeland 5.1.2e NATIVA,
Portugal (<https://anativa.org/en/about-us>) 5.1.2e Bee Health Delivery Lead, Scottish Government
5.1.2e Schotland, Scottish Government (AHW), Bee Health Policy Lead 5.1.2e
Wespenberater, Hamburg, Duitsland

To: 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 4/2/2025 9:29:00 AM
Subject: RE: EU rapportage invasieve exoten - periode 2019-2024
Received: Wed 4/2/2025 9:29:00 AM
[EU exoten rapportage NH 2019-2024.xlsx](#)

Ha 5.1.2e ,

Dank voor je antwoord. Bijgevoegd onze info die ik tot nu toe heb weten te verzamelen.
Via die collega van mij een eigen uitdraai laten maken van NDFF om e.e.a. nog even na te lopen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e @provinciegroningen.nl>
Verzonden: donderdag 27 maart 2025 08:25
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: EU rapportage invasieve exoten - periode 2019-2024

Hoi 5.1.2e ,

Ik gebruik zelf ook de NDFF om het aanwezigheidsdeel te checken; dus dat zal zeker kunnen. Zou ik wel moeten weten bij wie ik bij BIJ12 moet zijn en daarnaast is Brussel nieuwsgierig en die willen dan ook nog weten wat je aan die soorten hebt gedaan, dus hoewel het in principe zou kunnen, levert dat dus niet alle informatie op die nodig is.

Inschatten welke maatregelen er zijn getroffen, is misschien voor een andere collega in jullie team ook lastig over te nemen.

Wanneer ben je weer terug van vakantie? Het hoeft misschien geen heel groot probleem te zijn als je het daarna nog aanlevert, want we hebben nog behoorlijk wat tijd tot de deadline van Brussel.
Het invullen van de rapportage zou echt ruimschoots binnen een dag moeten kunnen.

Zie ook onze rapportage als voorbeeld; de helft van de soorten heb je waarschijnlijk sowieso niet en waarschijnlijk bestrijd je maar een paar soorten van de lange lijst.

Als je nu al verwacht dat het helemaal niet gaat lukken, ook niet na je vakantie, dan zou je misschien de input kunnen doorsturen die destijds vanuit NH voor de financiële rapportage aan BIJ12 is gestuurd.
Dan missen we alleen 2024, maar dat zou dan wel een behoorlijk indicatie van de soorten geven die bij jullie bestreden zijn. En de aanwezige soorten zou ik dan eventueel zelf nog in de openbare NDFF kunnen zoeken.

Groeten en ook alvast een fijne vakantie!

5.1.2e

Beleidsmedewerker Soortenbescherming
Team Natuur

Werkdagen op: ma di wo do

5.1

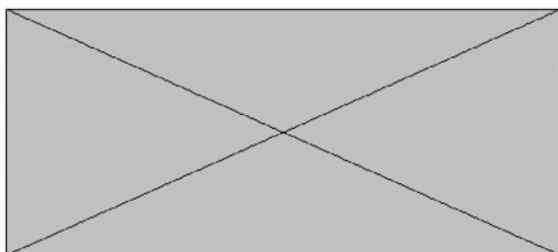
5.1.2e

[Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)

www.provinciegroningen.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 26 maart 2025 17:05

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>

Onderwerp: RE: EU rapportage invasieve exoten - periode 2019-2024

Hoi 5.1.2e,

Zoals je misschien gemerkt hebt lukt het me niet om de deadlines te halen. Ik weet eerlijk gezegd ook niet zo goed wanneer wel. Ik heb nog heel veel andere dingen te doen, ga vanaf 7 april op vakantie en ik heb geen vervanging (mijn collega vertrekt ook bij de provincie in dezelfde periode).

Dat gezegd hebbende kreeg ik van een andere collega de tip dat BIJ12 bij de NDFF een uitdraai zou kunnen laten maken voor de aanwezigheid van al deze soorten in alle 12 provincies. Zo kun je misschien vrij simpel vrij concreet inzicht krijgen in verspreiding en aantallen. Misschien is dat een idee om eens uit te zoeken?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

MSc

Beleidsadviseur

5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>

Verzonden: donderdag 27 februari 2025 14:13

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@overijssel.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @pzh.nl' <5.1.2e@pzh.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@ipo.nl>

Onderwerp: EU rapportage invasieve exoten - periode 2019-2024

Hoi collega's,

Bij deze het aangekondigde format voor de EU-rapportage invasieve exoten voor de periode 2019 tot en met 2024. Als jullie dit format voor jullie provincie invullen en aan mij toesturen, dan kan de taakgroep/ik de informatie bundelen en met LVVN invullen in het portal van de EU.

Wat is de deadline?

Maandag 17 maart, 12:00 uur. Mocht je door drukte of andere omstandigheden wat meer tijd nodig hebben, laat het dan alvast weten, dan kunnen we daar rekening mee houden.

Over welke jaren gaat de rapportage?

2019 tot en met 2024

Moeten we ook financiële gegevens aanleveren?

Alleen voor maatregelen in 2024; voor de andere jaren kunnen we de financiële rapportage van vorig jaar gebruiken.

Ik heb een vraag over het format?

Neem dan gerust met mij contact op.

Waar moet ik verder op letten?

In het format staan de invul-instructies steeds bovenaan de kolom, lees dus goed wat er gevraagd wordt. Ik heb keuze-menu's ingebouwd voor bepaalde kolommen om het wat makkelijker te maken waar dat kan.

We moeten rapporteren per Unielijs-soort; om het overzichtelijker te maken is de lijst opgeknipt in soorten die mogelijk aanwezig zijn geweest en onderverdeeld in artikel 17 en 19.

Als een soort niet aanwezig was, dan hoeft je niet de hele rij in te vullen en kan je aangeven dat de soort tijdens de rapportageperiode niet aanwezig was in jouw provincie.

Voor de overige exoten moeten we alleen voor de Aziatische duizendknopen verplicht rapporteren omdat daar een nationaal handelsverbod voor geldt; als je ook iets kwijt wil over de watercrassula, rimpelroos, etc. dan mag dat, maar dat is niet verplicht.

Hopelijk kan iedereen met het format uit de voeten!

Succes met het invullen allemaal,
Met hartelijke groet,

5.1.2e

Beleidsmedewerker Soortenbescherming
Team Natuur

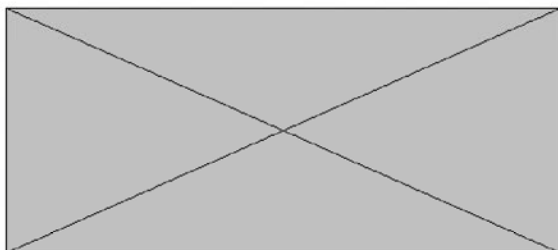

5.1

5.1.2e

📍 [Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)

🔗 www.provinciegroningen.nl

Invulformulier EU-rapportage aanpak Invasieve Uitheemse Soorten

Rapporteringsperiode

2019-2024

Provincie:	Noord-Holland
Naam invuller:	5.1.2e
Datum:	3/25/2025

DEEL IA - mogelijk aanwezige artikel 17 UNIELIJST SOORTEN		
Soortnaam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep
Amerikaanse voseekhoorn	<i>Sciurus niger</i>	Zoogdieren
Axishert	<i>Axis axis</i>	Zoogdieren
Grijze eekhoorn	<i>Sciurus carolinensis</i>	Zoogdieren
Muntjak	<i>Muntiacus reevesi</i>	Zoogdieren
Pallas' eekhoorn	<i>Callosciurus erythraeus</i>	Zoogdieren
Wasbeer	<i>Procyon lotor</i>	Zoogdieren
Heilige ibis	<i>Threskiornis aethiopicus</i>	Vogels
Rosse stekelstaart	<i>Oxyura jamaicensis</i>	Vogels
Treurmaina	<i>Acridotheres tristis</i>	Vogels
Amoergrondel	<i>Percottus glenii</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Zwarte dwergmeerval	<i>Ameiurus melas</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Afrikaanse klauwkikker	<i>Xenopus laevis</i>	Reptielen en amfibieën
Amerikaanse brulkikker	<i>Lithobates catesbeianus</i>	Reptielen en amfibieën
Boomwurger	<i>Celastrus orbiculatus</i>	Landplanten
Struikaster	<i>Baccharis halimifolia</i>	Landplanten
Smalle theeplant	<i>Gymnocoronis spilanthoides</i>	Water-/oeverplanten
Waterhyacint	<i>Eichhornia crassipes</i>	Water-/oeverplanten
DEEL IB - mogelijk aanwezige artikel 19 UNIELIJST SOORTEN		
Siberische grondeekhoorn	<i>Tamias sibiricus</i>	Zoogdieren
Wasbeerhond	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	Zoogdieren

Nijlgans	<i>Alopochen aegypticus</i>	Vogels
Blauwband	<i>Pseudorasbora parva</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Zonnebaars	<i>Lepomis gibbosus</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Lettersierschildpad	<i>Trachemys scripta</i>	Reptielen en amfibieën

Aziatische hoornaar	<i>Vespa velutina</i>	Insecten
Afghaanse duizendknoop	<i>Persicaria wallichii</i>	Landplanten
Gewone gunnera	<i>Gunnera tinctoria</i>	Landplanten
Hemelboom	<i>Ailanthus altissima</i>	Landplanten
Reuzenbalsemien	<i>Impatiens glandulifera</i>	Landplanten
Reuzenberenklauw	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Landplanten
Zijdeplant	<i>Asclepias syriaca</i>	Landplanten
Grote waternavel	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Water-/oeverplanten

Kleine waterteunisbloem	<i>Ludwigia peploides</i>	Water-/oeverplanten
Moeraslantaarn	<i>Lysichiton americanus</i>	Water-/oeverplanten
Ongelijkbladig vederkruid	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Water-/oeverplanten
Parelvederkruid	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Water-/oeverplanten
Smalle waterpest	<i>Elodea nuttallii</i>	Water-/oeverplanten
Verspreidbladige waterpest	<i>Lagarosiphon major</i>	Water-/oeverplanten
Waterteunisbloem	<i>Ludwigia grandiflora</i>	Water-/oeverplanten
Waterwaaier	<i>Cabomba caroliniana</i>	Water-/oeverplanten
Watersla	<i>Pistia stratiotes</i>	Water-/oeverplanten

DEEL IC - waarschijnlijk afwezige UNIELIJST SOORTEN

Indische mangoeste	<i>Herpestes javanicus</i>	Zoogdieren
Rode neusbeer	<i>Nasua nasua</i>	Zoogdieren
Thaise eekhoorn	<i>Callosciurus finlaysonii</i>	Zoogdieren
Huiskraai	<i>Corvus splendens</i>	Vogels
Roodbuikbuulbuul	<i>Pycnonotus cafer</i>	Vogels
(geen nederlandse naam)	<i>Channa argus</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
(geen nederlandse naam)	<i>Gambusia affinis</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
(geen nederlandse naam)	<i>Gambusia holbrooki</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Gouden mossel	<i>Limnoperna fortunei</i>	Vissen en zoetwater invertebraten
Gewone koningsslang	<i>Lampropeltis getula</i>	Reptielen en amfibieën
Dwergvuurmier	<i>Wasmannia auropunctata</i>	Insecten
Rode vuurmier	<i>Solenopsis invicta</i>	Insecten
(geen nederlandse naam)	<i>Solenopsis richteri</i>	Insecten

Tropische vuurmier	<i>Solenopsis geminata</i>	Insecten
Amerikaans bezemgras	<i>Andropogon virginicus</i>	Landplanten
Ballonrank	<i>Cardiospermum grandiflorum</i>	Landplanten
Chinese struikklaver	<i>Lespedeza cuneata</i>	Landplanten
Fraai lampenpoetsergras	<i>Pennisetum setaceum</i>	Landplanten
Gestekelde duizendknoop	<i>Persicaria perfoliata</i>	Landplanten
Hakea	<i>Hakea sericea</i>	Landplanten
Hoog pampagras	<i>Cortaderia jubata</i>	Landplanten
Japanse klimvaren	<i>Lygodium japonicum</i>	Landplanten
Japans steltgras	<i>Microstegium vimineum</i>	Landplanten
Kudzu	<i>Pueraria montana var. lobata</i>	Landplanten
Mesquite	<i>Prosopis juliflora</i>	Landplanten
Oosterse hop	<i>Humulus scandens</i>	Landplanten
Perzische berenklaauw	<i>Heracleum persicum</i>	Landplanten
Roze rimpelgras	<i>Ehrharta calycina</i>	Landplanten
Schijnambrosia	<i>Parthenium hysterophorus</i>	Landplanten
Sosnowsky's berenklaauw	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Landplanten
Talgboom	<i>Triadica sebifera</i>	Landplanten
Wilgacacia	<i>Acacia saligna</i>	Landplanten
Alligatorkruid	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	Water-/oeverplanten
Grote vlotvaren	<i>Salvinia molesta</i>	Water-/oeverplanten

DEEL 2 - Overige soorten

Aziatische duizendknopen	<i>Reynoutria x bohemica</i>	
(Japanse, Sachalinse en	<i>Reynoutria japonica</i>	
basterdduizendknoop)	<i>Reynoutria sachalinensis</i>	Landplanten

DEEL 3 - Algemene vragen

1. Beschrijf in hoeverre de provincie burgers informeert over invasieve exoten en de acties die van de burgers worden verzocht om verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan.

In NH is er samen met Friesland en Groningen een bewustwordingscampagne voor exoten op de Waddeneilanden opgestart, met maatregelen wat burgers zelf kunnen doen. Verder informeren we bewoners op onze eigen website.

2. Geef aan in hoeverre er sprake is van burgerparticipatie bij het treffen van beheersmaatregelen? (bijvoorbeeld de inzet van vrijwilligersbrigades die helpen bij bestrijding van wijdverspreide soorten, of het bieden van een subsidie voor vrijwilligers)

In de duinen wordt veel gebruik gemaakt van vrijwilligersclubs voor de aanpak van invasieve exoten, met name planten - meeste zijn echter geen Unielijst. Afschot van nijlganzen en wasbeerhonden vindt plaats op vrijwillige basis door jagers. Subsidie verder beschikbaar voor lokale aanpak + gebiedsgerichte samenwerking mbt Unielijst-planten + Noord-Hollandse probleemsoorten.

3. Ruimte voor alle aanvullende opmerkingen

Bestrijding rosse stekelstaart kan door vrijwilligers gedaan worden, maar wordt ook beroepsmatig uitgevoerd via de FBE. Dit kost 50k p/j, betaald door PNH

Invulinstructies

Je moet de tabel voor elke aanwezige Unielijst-soort invullen. De taakgroep heeft al een eerste inschatting gemaakt welke soorten aanwezig kunnen zijn. Is een soort in jouw provincie niet aanwezig, pas dan het eerste veld aan naar 'niet aanwezig' en laat de rest van de rij leeg.

Deel 1C hoef je alleen in te vullen als een soort binnen de rapporteringsperiode toch aanwezig was.

In deel 2 is alleen het invullen van de Aziatische duizendknopen verplicht. Daarnaast mag je overige soorten toevoegen.

Verspreiding van de soort	
art. 17/art. 19	<u>Is of was de soort aanwezig?</u>
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Onzeker of onbekend
17	Niet aanwezig
17	Onzeker of onbekend
17	Onzeker of onbekend
17	Momenteel in het milieu aanwezig
17	Onzeker of onbekend
17	Onzeker of onbekend
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Niet aanwezig
17	Onzeker of onbekend
19	Niet aanwezig
19	Momenteel in het milieu aanwezig

19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Onzeker of onbekend
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig

19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig

19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig

19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig
19 Momenteel in het milieu aanwezig

17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig
17 Niet aanwezig

17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig
 17 Niet aanwezig

nvt
 nvt
 nvt
 nvt
 nvt
 nvt
 nvt
 nvt
 nvt

Momenteel in het milieu aanwezig

van de burgers worden

de Waddeneilanden
 p onze eigen website.

elen? (bijvoorbeeld de inzet
 in een subsidie voor

xoten, met name planten - ijwillige basis door jagers. -planten + Noord-Hollandse
atig uitgevoerd via de FBE.

Artikel 17: geef in deze kolom aan waar de soort is aangetroffen, bijvoorbeeld met een plaatsnaam of naam van een natuurgebied.

Artikel 19: geef een globale indicatie van de verspreiding: 'N2000/NNN', 'alleen buiten natuurgebieden' of 'hele provincie'.

Geef in deze kolom aan (indien van toepassing) welke bestrijdingsmaatregelen **op initiatief van de provincie** zijn getroffen.

Verspreiding van de soort	Maatregelen
<u>Aanduiding van het gebied waar de soort zich bevindt</u>	<u>Beschrijving maatregelen</u>
Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 2 waarnemingen binnen 2 dagen in 2021, daarna nooit meer Geen waarnemingen sinds 2019 1 waarn eind 2021, 1 begin 2022, daarna nooit meer Een aantal onzekere waarnemingen tussen 2021 en 2024, misschien sporadische bezoeker, rond Oostvaardersplassen Met name Oostelijke Vechtplassen 5 individuele waarnemingen in 2022-2023 Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 Niet verwilderd, misschien wel als sierplant in tuinen Geen waarnemingen sinds 2019 Geen waarnemingen sinds 2019 1 waarneming in 2022	Afschot in heel NH binnen en buiten N2000, met lokmiddelen/voer/geluiden, geluiddemper, vangkooi
Waarschijnlijk max enkele individuen, gezien bij Naardermeer, Kennemerland-Zuid, gevonden bij Den Helder (dood aangereden)	Afschot 24u/7 in heel NH binnen en buiten N2000, met lokmiddelen/voer/geluiden, nachtzichtapparatuur, geluiddemper, vangkooi

Hele provincie	Afschot in heel NH met geweer, lokmiddelen/geluiden, roofvogels
Hele provincie	N.v.t.
Hele provincie	N.v.t.
Hele provincie	Bestrijding via 5.1.2e
In stedelijk gebied	
Sporadisch/niet bekend	
Hele provincie, o.a. Kennemerland-Zuid, Amsterdam, Noordholland Duinreservaat	
Regio Amsterdam/Haarlem/Oostelijke Vechtplassen	
Hele provincie	Maaien, uitsteken wortels
Kennemerland Zuid	
Hele provincie, o.a. Haarlem, Heemstede, Aalsmeer	Machinaal/handmatig verwijderen
Incidenteel verspreid, meestal buiten N2000 en op grens bebouwing	
Zuidelijke helft provincie	
Naardermeer, Oostelijke Vechtplassen	Indammen en baggeren
Hele provincie	
Hele provincie	
Sporadisch/niet bekend	
Oostelijke Vechtplassen	Machinaal/handmatig verwijderen, afdekken (w)
Oostelijke Vechtplassen	
Zuidelijke helft provincie	

Geef het aan als er een andere methode dan mechanische/fysieke verwijdering is toegepast (afschot valt binnen mechanisch/fysisch).

periode

Methode

Maatregelen

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

Mechanisch/fysisch

Jaarrond t/m 1 feb 2028

[illegible]

Mechanisch/fysisch

Jaarrond t/m 1 mrt 2028

Mechanisch/fysisch

Jaarrond t/m 30 nov 2029

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

Jaarrond

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

2025-2026

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

2025-2026

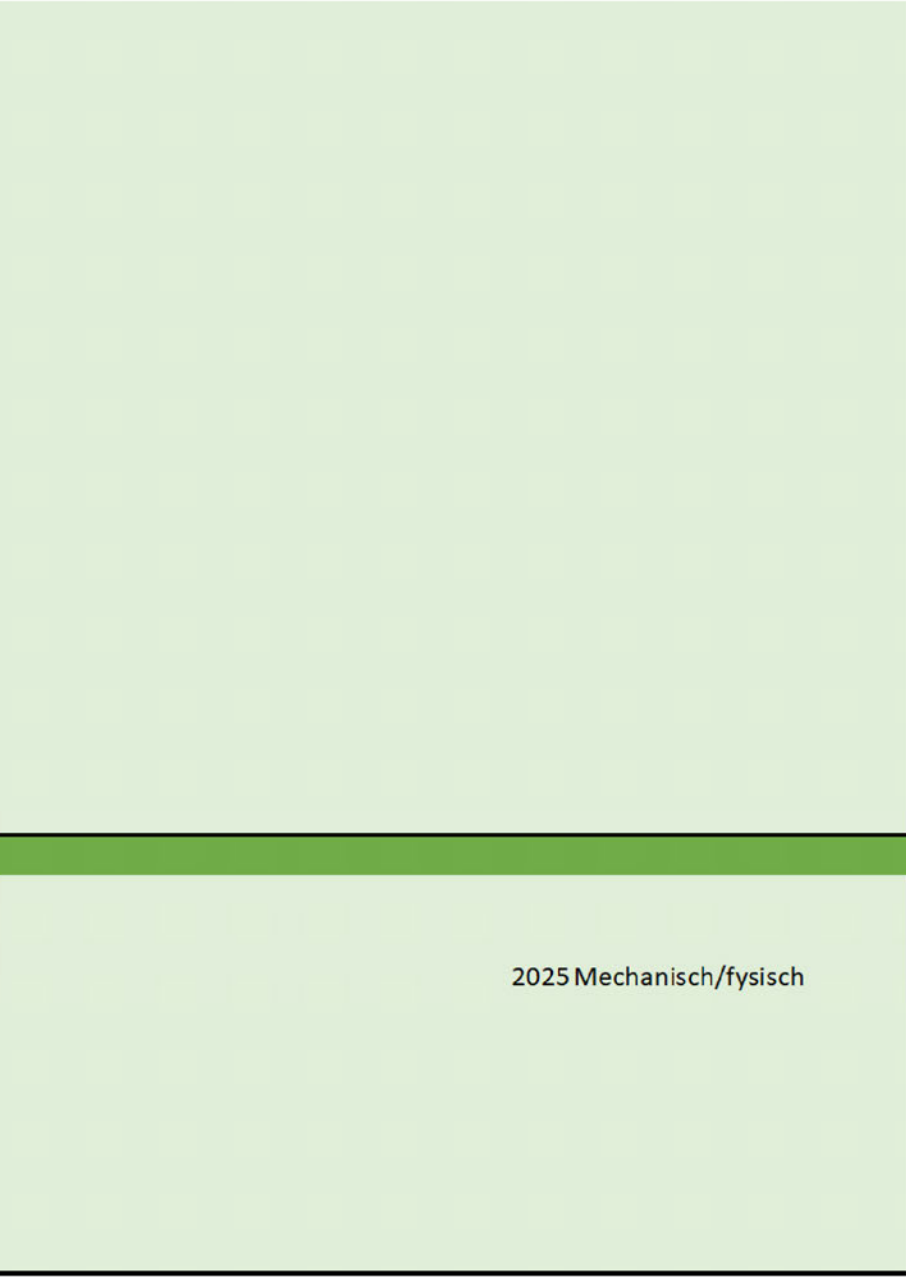
Mechanisch/fysisch

2025-2026

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

2024-2028

Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch
Mechanisch/fysisch

2025 Mechanisch/fysisch

Kies uit de opties

Kies uit de opties

Maatregelen

Doeltreffendheid

Zijn er neveneffecten van de maatregelen?

Gedeeltelijk uitgeroeid

Geen negatieve gevolgen waargenomen

Onbekend

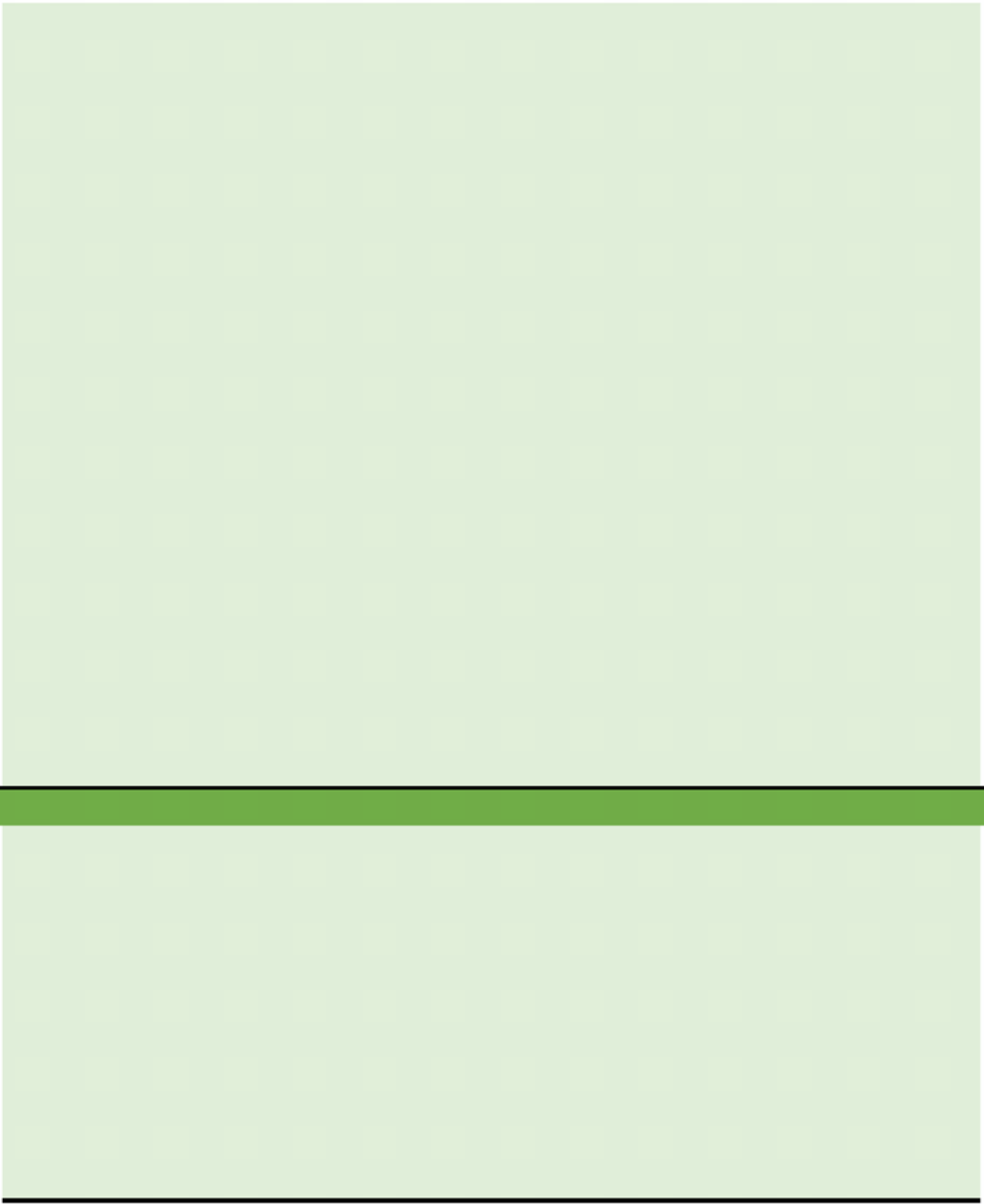
Geen negatieve gevolgen waargenomen

Gehele populatie ingedamd

Geen negatieve gevolgen waargenomen

Onbekend

Onbekend

Hier kan je aangeven of andere soorten gevolgen hebben ondervonden van de bestrijding. Zo ja, geef dan ook aan welke soort(en). (optioneel)

Geef hier de bestrijdingskosten voor 2024 aan (indien van toepassing)

Hier kan je extra opmerkingen kwijt (optioneel)

Hebben niet-doelsoorten gevolgen ondervonden?

Kosten bestrijding 2024

Aanvullende informatie

Geen negatieve gevolgen waargenomen

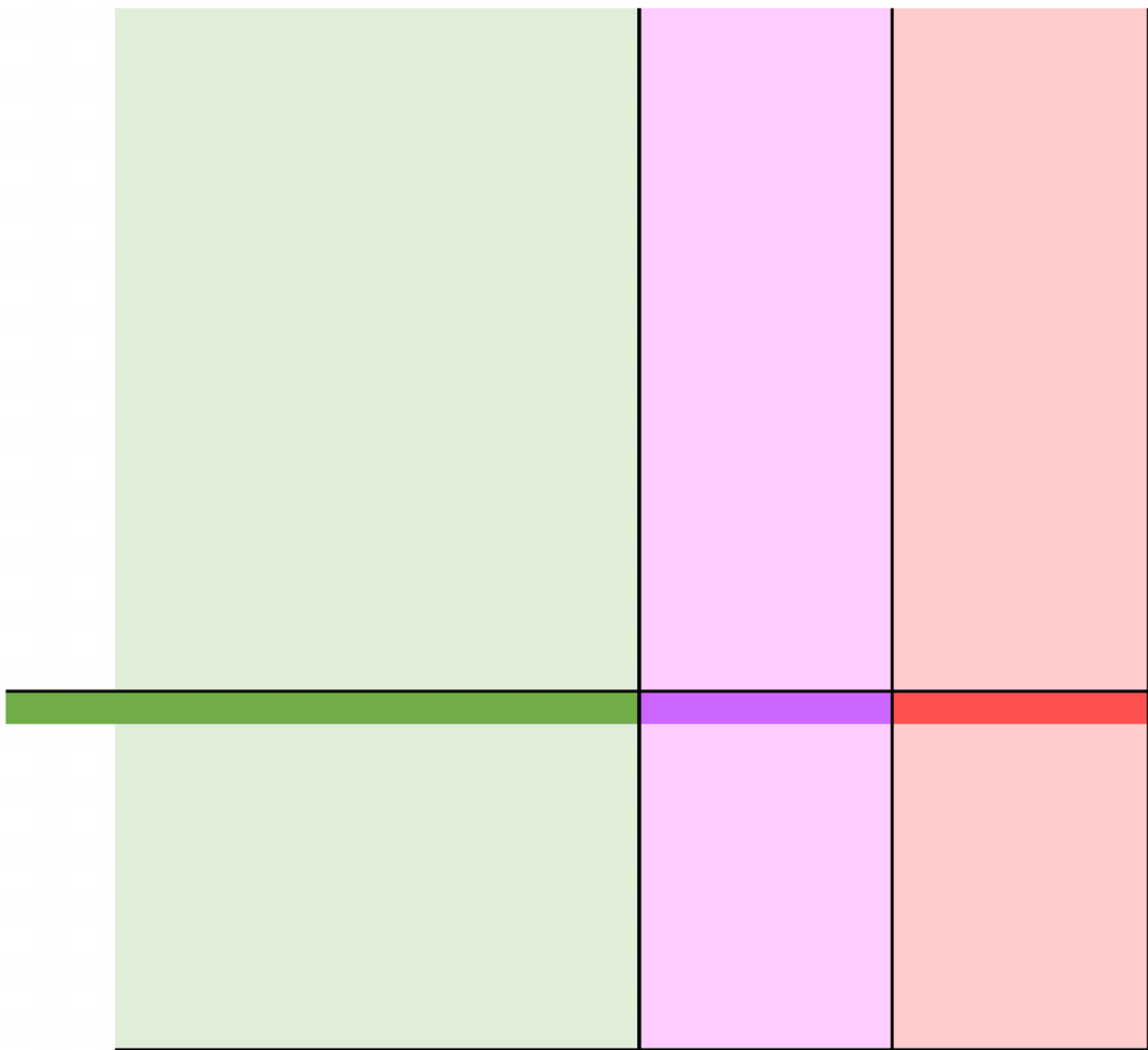
50,000

Geen negatieve gevolgen waargenomen

Vrijwillig, planvorming + ondersteuning via boekjaarsubsidie FBE (1,2 mln/j)

Nog geen afschot sinds nov '23, slechts enkele individuen aanwezig waarschijnlijk

Geen negatieve gevolgen waargenomen Onbekend	Vrijwillig, planvorming + ondersteuning via boekjaarsubsidie FBE (1,2 mln/j) N.v.t.	Matige afname 3% sinds 2017 28 nesten weggehaald in 2024 - lokaal erwijderen is effectief maar niet genoeg voor het indammen van de populatie

Momenteel Uitgeroeid Mechanisch Negatieve Uitgeroeid

Aanwezig Tijdelijk uitgeroeid Chemisch Negatieve Tijdelijk uitgeroeid

Aanwezig Gedeeltelijk uitgeroeid Biologisch Negatieve Gedeeltelijk uitgeroeid

Niet aanwezig Geen effect Andere Geen negatieve Populatie of gevolgen onder/binnen gewenste drempel

Onzeker of Onbekend Onbekend Populatie of gevolgen boven gewenste drempel

Gehele populatie ingedamd

Deel van de populatie ingedamd

Geen effect

Onbekend

To: 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 7/1/2024 2:36:31 PM
Subject: RE: Aziatische Hoornaar stafnota + Programma Invasieve Exoten
Received: Mon 7/1/2024 2:36:00 PM

Hoi 5.1.2e ,
Het is een beetje een grijs gebied inderdaad. Maar het idee achter 'faunabeheer' is toch vaak eerder afschot van zoogdieren en vogels. Dat zijn ook de soorten die mensen algemeen zien als overlast/schade veroorzakende dieren. Hoewel dat voor Aziatische hoornaars uiteraard ook geldt, is de regelgeving om in te grijpen bij insecten of andere kleine beestjes wel erg anders (vrijwel afwezig) dan wanneer je het hebt over het schieten van zoogdieren en vogels (tientallen regels). In die zin heeft het juridisch eigenlijk meer weg van plantenbestrijding dan dierenbestrijding. En omdat het verder aansluit bij invasieve exoten is het m.i. logischer om dat gewoon bij Rosan te houden.
Overigens haakt Jelle wel weer aan wanneer het gaat om afschot van exoten (zoals rosse stekelstaart (vogel) of wasbeerhond (zoogdier)).
Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 1 juli 2024 16:15
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Aziatische Hoornaar stafnota + Programma Invasieve Exoten

Hi,
Nabranden: valt de aanpak van de Aziatische hoornaar trouwens niet onder gedeputeerde Jelle (ipv Rosan) vanuit de portefeuille Faunabeheer?
Invasieve exoten = Natuur = Rosan, check check?
Met vriendelijke groet.

mw. 5.1.2e
Communicatieadviseur, team Woordvoering en Communicatieadvies
5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 1 juli 2024 16:10
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>

Onderwerp: RE: Aziatische Hoornaar stafnota + Programma Invasieve Exoten
Hi 5.1.2e ,

Dank voor je bericht. En leuk dat we elkaar vanochtend hebben leren kennen!
Aanpak Aziatische hoornaar
Aziatische hoornaar is met kleine h toch? Ik zou het in het hele stafstuk voluit schrijven, dus niet AH.
Zit het advies van EIS ook als bijlage bij de stafnota? Zou ik wel verwachten.
Er is ook overleg geweest in IPO-verband, lees ik. Hebben andere provincies al over dit onderwerp gecommuniceerd?
Zou ik wel graag willen lezen.

Zou een tegemoetkoming vanuit de provincie voor imkers bij verlies van honingbijen (mocht dit voorkomen) redelijk zijn? Zo ja/nee, dan toevoegen aan stafnota.

Omdat woensdag mijn vaste vrije dag is, kan ik helaas niet meeluisteren met de bespreking in de staf.

Wel kan ik daarna een nieuwsbericht over dit onderwerp opstellen. Lijkt me een goed idee. Heeft op zich geen haast.

Ergens vóór de zomer zou mooi zijn.

Programma Invasieve Exoten

Communicatiemoment is inderdaad bij GS-besluit, na de zomer dus.

Ik adviseer om het beleidsstuk in PNH-vormgeving te laten zetten. Dit al vóórdat het naar PS gaat doen, en daarna mogelijk nog een correctieronde.

Zie: [Opdrachten Mediaservices voortaan via Grafiportal | Het Plein \(noord-holland.nl\)](#)

Dan kunnen we het document openbaar maken na het GS-besluit en bij het persbericht.

Denk ook aan de begrijpelijkheid van de tekst voor de doelgroep. Dus let daarop bij het schrijven. Belangrijkste doelgroepen lijken mij – in deze volgorde: 1) TBO's, 2) Statenleden, 3) journalisten, 4) op de laatste plaats de bewoners. Dus in ieder geval medewerkers bij partnerorganisaties, Statenleden en journalisten moeten kunnen begrijpen wat er staat.

Houd me op de hoogte van de planning van het GS-besluit, omdat je dan nog een communicatieve bijlage van me nodig hebt.

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e

Communicatieadviseur, team Woordvoering en Communicatieadvies

5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: maandag 1 juli 2024 14:37

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Onderwerp: Aziatische Hoornaar stafnota + Programma Invasieve Exoten

Hi 5.1.2e,

Hier het [stafstuk](#) over de Aziatische Hoornaar dat woensdag in de staf komt.

Ik heb met 5.1.2e en 5.1.2e gesproken over het Programma.

De route die we nu kiezen is dat we het Concept Programma in GS brengen om vast te stellen.

Met het besluit om het programma na het reces in de Statencommissie te brengen om input op te halen.

We dachten dat het voor nu nog geen communicatieve bijlage nodig heeft, aangezien het om een concept programma gaat en we vragen aan PS om het te bespreken.

Wat vind jij daarvan?

Na het reces willen we dan het definitieve programma door GS laten vaststellen.

Dat wil ik tegen die tijd dan graag met je afstemmen wat betreft communicatie.

Hier nog een link naar het [Programma Invasieve Exoten](#).

En [de begeleidende brief naar PS](#) om het in de Statencommissie ter bespreking op de B-agenda te zetten.

Groetjes,

5.1.2e

Trainee – Sector Natuur & Recreatie

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Aanwezig: ma, di, wo, en do

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 1/6/2025 9:26:17 AM
Subject: Verzoek akkoord factuur verwijderen Hoornaars nesten
Received: Mon 1/6/2025 9:26:19 AM
[Natuurlijk 5.1.2e verwijderen Hoornaars nesten.pdf](#)

Hoi 5.1.2e,

Ben jij in afwezigheid van 5.1.2e akkoord met de factuur? En kan ik de factuur ook als prestatieverklaring gebruiken omdat hij het op de factuur al per nest heeft verwerkt?

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e

Realisator/ondersteuner – team Natuurbeleid en Monitoring, Planning & Control sector Natuur & Recreatie, Persoonlijk Ontwikkelbudget (PBDI)

T (5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

t.a.v. de heer 5.1.2e

5853 EM Siebengewald

5.1.2e yahoo.com

BTW: NL001846461B61

KvK: 74907751

FACTUUR

Datum: 23-12-2024

Factuurnummer: 2024067

Opmerking: Opdracht nummer
1200024839

BTW-nr klant

Aantal	Omschrijving	Stukprijs	Totaal	Btw
1	Voorlichting			21%
1	Primair nest Aziatische hoornaars verwijderd https://waarneming.nl/observation/318281954/ 10-07-24 Hilversum 1216CD 426 in struik			21%
1	Primair nest Aziatische hoornaars verwijderd https://waarneming.nl/observation/324849559/ 17-08-24 Krommenie 1562VN schuur			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330643919/ 12-10-24 Alkmaar 1815LG boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/327231473/ 06-09-24 Purmerend 1446AG boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/327707442/ 10-09-24 Amsterdam 1063TA op grond uit de boom gewaaid			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328477295/ 19-09-24 Hilversum 1215SN Boom	5.1.2f		21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/328068512/ 15-09-24 Velsen 1981BV Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/328497941/ 19-09-24 Amstelveen 1188BD Boom			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328514577/ 19-09-24 Amsterdam 1097EK Boom			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328518484/ 19-09-24 Huizen 1271TL Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329169163/ 26-09-24 Huizen 1272BP 5 boom			21%

buiten verzoek

Aantal	Omschrijving	Stukprijs	Totaal	Btw
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329265327/ 28-09-24 Amsterdam 1066DE Boom	5.1.2f		21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329647316/ 02-10-24 Hoorn 1622DS Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329661599/ 02-10-24 Hoofddorp 2141EC Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330467783/ 10-10-24 St 5.1.2g vlotbrug 1753GD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330496222/ 11-10-24 Amsterdam 1023AT 40 boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330956580/ 15-10-24 Naarden 1411KD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331580614/ 20-10-24 Bennebroek 2121GW Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331633930/ 21-10-24 Blaricum 1261BD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331914648/ 24-10-24 Naarden 1411DL Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332755587/ 23-10-24 Hilversum 1216NJ			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332591245/ 30-10-24 Akersloot 1921BP Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332397507/ 28-10-24 Julianadorp 1788RD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332570898/ 30-10-24 Oostzaan/Den Ijp 1127RN Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/333043472/ 03-11-24 Amsterdam 1096CN Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/333713528/ 13-11-24 Bussum 1402EK boom			21%
1	Korte rapportage met resultaat en evaluatie eind van project.			21%
Totaal excl btw		€		
Btw hoog 21% (€ 31.753,50)		€	5.1.2f	
Totaal te betalen		€		

Gelieve te betalen binnen 14 dagen dagen o.v.v. het factuurnummer op rekeningnummer: NL buiten verzoek

From: "Helpdesk Crediteuren" <5.1.2e@noord-holland.nl>
Date: Mon, 23 Dec 2024 10:40:55 +0100
To: "Facturen" <5.1.2e@noord-holland.nl>
Subject: FW: Factuur verwijderen nesten Aziatische hoornaars
Attachments: 2024067 (1).pdf

LET OP

De wintermaanden en feestdagen komen er weer aan. De organisatie gaat het boekjaar sluiten en verantwoorden aan Provinciale Staten. Let voor een goede verslaglegging op de volgende belangrijke data voor de afsluiting van het boekjaar 2024.

Alle onderstaande (workflow) taken moeten voor **vrijdag 20 december 2024 15:00** afgehandeld zijn.

Winkelwagens:

Laatste dag voor het **goedkeuren** van de winkelwagens door de budgethouder welke betrekking hebben op geleverde goederen, diensten en/of werken in 2024 (uit de geaccordeerde minute/winkelwagen/stukken moet duidelijk blijken dat de opdracht nog in 2024 is/wordt uitgevoerd).

Afhandelen inkomende facturen:

Laatste dag/tijdstip waarop facturen kunnen worden goedgekeurd en gekoppeld in SAP. Zorg dat alle taken/ goedkeuringen voor die tijd zijn afgehandeld zodat alle facturen ook daadwerkelijk in 2024 geboekt kunnen worden.

Afhandelen uitgaande facturen:

Laatste dag/tijdstip waarop opdrachten aangeboden kunnen worden (via Topdesk) voor het opstellen van een factuur.

Systemen weer open:

02 januari 2025 gaan de systemen weer open.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Namens Helpdesk CSC / Crediteuren

T 5.1.2e
Houtplein 33, 2^e etage ZW
(maandag t/m vrijdag van 8.30 -16.30 uur)

Meer informatie over Crediteuren en Debiteuren [klik hier](#)

Van: 5.1.2e <5.1.2e@yahoo.com>

Verzonden: maandag 23 december 2024 10:36

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; Helpdesk Crediteuren <crediteuren@noord-holland.nl>

Onderwerp: Re: Factuur verwijderen nesten Aziatische hoornaars

Beste,

Bij deze de factuur voor het verwijderen van nesten Aziatische hoornaars.

Mochten er nog vragen zijn hoor ik die graag.

met vriendelijke groet

5.1.2e
NatuurlijkRob
5.1.2e

On Monday, December 23, 2024 at 10:35:45 AM GMT+1, 5.1.2e <5.1.2e@yahoo.com> wrote:

Beste,

Bij deze de factuur voor het verwijderen van nesten Aziatische hoornaars.

Mochten er nog vragen zijn hoor ik die graag.

met vriendelijke groet

5.1.2e
NatuurlijkRob
5.1.2e

To: 5.1.2e 5.1.2e @fryslan.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl
From: 5.1.2e
Sent: Wed 8/7/2024 10:05:40 AM
Subject: Input ambitiedocument
Received: Wed 8/7/2024 10:05:00 AM
[Ambitiedocument provincies invasieve exoten 2024 v0 3 KG.docx](#)
[Planning exoten natuurherstel 2024-2030.docx](#)

Hoi allemaal, omdat 5.1.2e bij ons op vakantie is (en ik na dit mailtje ook) krijgen jullie onze input deze keer van mij,

Allereerst ontzettend bedankt voor dit ambitiedocument, ik denk dat er echt een goed fundament ligt om bij LVVN mee aan te komen.

Bijgevoegd wat opmerkingen op jullie stuk, en toegevoegd nog een planning voor we NH die we hier recent hebben opgesteld t.a.v. exoten en kosten. Dat is dus niet onze ambitie (die ligt hoger), dat is de financiële ruimte die we hebben om de komende jaren aan exoten te besteden.

Dat gezegd hebbende. Ik vind dat we véél te laag inzetten. De ambities die in dit stuk staan, zijn m.i. de ambities die we nu altijd al hebben. Realistisch, maar niet per sé ambitieus. Want het zijn ambities die ontstaan zijn uit de mogelijkheden die we nu al hebben qua middelen. En we weten dat we nú eigenlijk al niet genoeg hebben om die realistische ambities te behalen (denk Aziatische hoornaar), en dat er dus echt wel veel extra nodig is. We moeten dus een beeld schetsen wat we in het ideale geval zouden willen bereiken. Niet wat we nu denken te kunnen bereiken.

4 miljoen per provincie per jaar, dat is wat het ongeveer nu is, het nieuwe voorstel. Bovenop alle kosten die we nu al maken. Ik denk dat het echt te weinig is. In feite moeten we dit gelabelde nieuwe bedrag dan inwisselen met eigen potjes geld wat we nu al noodgedwongen gebruiken voor exotenbestrijding, omdat er nog geen gelabeld geld voor vrij was gemaakt. En die oude vier miljoen die dan vrijkomt uit eigen geld, zal denk ik daarom niet óók in exotenbestrijding gaan zitten. Want nee, we krijgen dan 4 miljoen p/j specifiek gelabeld voor exotenbestrijding, dus dan kan dat vrijgekomen eigen geld wel weer ergens anders voor ingezet worden (landbouwsubsidies ofzo).

Hoe meer geld er is, hoe meer er bereikt kan worden. Kleine waterteunisbloem uitroeien, watercrassula zoveel mogelijk uit N2000 krijgen, provinciebreed consistent reuzenbereklaauw/Japanse duizendknoop langs N-wegen, snelwegen of spoorwegen blijven verwijderen, rimpelroos en Amerikaanse vogelkers uit de duinen, halsbandparkiet terug naar 0, etc. M.i. veelal haalbare projecten, zolang er maar geld is. Onze ambitie moet daarom m.i. voor alle exoten zijn: zoveel mogelijk uitroeien en wegstrijken. Beroepsmatig, professioneel, met ingehuurde bedrijven.

Vergeet namelijk niet dat er nu ontzettend veel energie wordt gestoken in exotenbeheer door vrijwilligers, vooral in natuurgebieden en met enorme inzet van TBO's (die hun al beperkte eigen middelen daar ook voor moeten aanspreken). Mooi meegenomen, maar dat is geen duurzaam vangnet om op terug te vallen. En dat is eigenlijk ook niet hoe we de bestrijding m.i. zouden moeten willen zien.

Ik ben hier bewust cynisch over, omdat wij in de aanvraag bij de koplopersprojecten voor het PPLG in Noord-Holland erg streng op onszelf waren in realistisch plannen, en hoeveel kost het dan, en is het wel echt nodig? En wat kregen we? Aanzienlijk minder dan de andere provincies, die veel ruimer gingen zitten met hun uitvraag. Terwijl onze opgaven gelijkwaardig zijn aan de andere provincies. Dat is geen verwijt van mij naar de andere provincies, maar was voor ons in NH wel een leermoment over hoe het Rijk werkt. Dat willen we eigenlijk niet nog een keer meemaken, maar ik zie het hier nu wel gebeuren, voor ons allemaal. Zet daarom veel hoger hoog in, zou ik bepleiten. En laat LVVN dan maar bepalen wat ze echt nodig vinden. Desnoods bouwen we een evaluatie na 2 jaar in, om te kijken of die hoge kosten wel echt nodig zijn geweest.

Met de 4 miljoen per jaar per provincie gaan we het gewoon niet redden, zie ik voor me. Er gebeurt zoveel in exotenbestrijding waar wij geen zicht op hebben, of waar we niet voor betalen omdat het vrijwillig gebeurt. Als we dit professioneler aan willen pakken en het in het veld duidelijk wordt dat er extra geld beschikbaar komt, dan zul je zien dat al dat soort onbekende projecten ook met uitvragen naar de provincies gaan komen. Meer geld leidt tot meer werk. Meer geld leidt ook tot een professionelere markt, wat volgens mij hard nodig is. En niet alles kan natuurlijk betaald worden, dat begrijp ik ook wel. Maar dat zou niet onze uitgangspositie naar het Rijk moeten zijn. Die keuze moet het Rijk zelf maar maken: hoe ver willen ze dat wij kunnen gaan? Laat ze onze offerte maar betalen voor de opdracht die ze ons geven, zou ik zeggen. Ze hebben namelijk geen alternatief, zolang we maar als IPO gezamenlijk die boodschap uitdragen. Daarom denk ik ook dat we in het ambitiedocument veel strenger moeten zijn richting Rijk, waterschappen, gemeenten en andere instanties zoals RWS of Prorail. Niet "we willen met ze samenwerken", nee: "als wij onze verplichte wettelijke taakstelling die het Rijk ons heeft opgelegd willen behalen, is het noodzakelijk dat alle andere overheden/publieke instanties een vergelijkbare bestuurlijke/financiële inzet tonen. Om hun eigen publieke taken t.a.v. exoten op te pakken en daarmee onze taken te helpen, maar ook om het mogelijk te maken dat wij onze wettelijke verplichting überhaupt kunnen invullen".

Ik zou minstens op 3x zoveel gaan zitten. Dus 369.000.000 euro over 4 jaar heen. En minstens 3 fte per provincie. Laat het Rijk maar bepalen hoeveel we daadwerkelijk krijgen: wij zijn in ieder geval ambitieus en zien in dat er enorme problemen zijn, ook voor het Rijk (N2000, biodiversiteit, economische schade, volksgezondheid) waar echt heel veel geld

tegenaan moet worden gegoid als we deze problemen met elkaar willen oplossen. En verwoord dat dan ook veel steviger in de ambities. Bijv:

- Wij willen de Aziatische hoornaar boven de rivieren elimineren en verspreiding daar tegenhouden.
- Wij willen de Japanse duizendknoop en reuzenbereklaauw langs alle N-wegen, Rijkswegen en spoorwegen consistent weghalen om risico's voor de veiligheid te voorkomen – inclusief gemeenten subsidiëren om het op gemeentegronden ook te kunnen doen.
- Wij willen de kleine waterteunisbloem elimineren (en het zinnetje “lokaal kan deze doelstelling te hoog blijken” dan weghalen).
- Nijlgans: aantallen zoveel mogelijk terugbrengen naar nul (want zodra je er op landelijke schaal beroepsjagers op zet, kan het ineens hard gaan).

Ambitueus: ja, realistisch? Misschien niet, maar als we het niet eens kunnen proberen omdat er te weinig middelen zijn, is het sowieso niet realistisch. Nee heb je, ja kun je krijgen. En het is denk ik echt niet zo dat als we ambitieuzer en hoger inzetten dan het Rijk zelf nu verwacht, dat we dan helemaal niks krijgen. We krijgen dan hooguit minder dan wat we vragen.

Tot zover mijn utopische pleidooi/tirade! Laten we wat meer durf vertonen met elkaar, zou ik zeggen. Ik heb de wijsheid ook niet in pacht m.b.t. hoe we dat qua taalgebruik en rekensommetjes aan zouden moeten pakken. Maar als we het niet proberen, staan we misschien maar met één teen op de boot, in plaats van twee voeten. Vooral zo net na de landelijke verkiezingen en het hele politieke spel wat daar weer gespeeld zal gaan worden met financiën. En misschien lopen er her en der bij de provincies wel deskundige mensen die ons kunnen helpen dat verhaal nog veel mooier te verpakken richting het Rijk?

Voor nu voor wie al op vakantie is of nog gaat: fijne vakantie gewenst. En voor de rest: geniet nog even van het reces! Met vriendelijke groet,

5.1.2e

MSc

Beleidsadviseur

5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

@noord-holland.nl

Planning inzet invasieve exoten – PNH

Kostenraming Programma Invasieve Exoten:

2024–2025: €265.000

Programma Natuurherstel 2024–2030

In ons Programma Natuurherstel is €11.997.000 geraamd voor het verwijderen van invasieve exoten in N2000 en NNN gebieden.

Hieronder staat de berekening per gebied:

Maatregelpakket Duinen Den Helder–Callantsoog

Maatregel	Geraamde kosten
Verwijderen van rimpelroos (en andere exoten zoals grijs Kronkelsteeltje en Amerikaanse vogelkers)	€4.000.000
Verwijderen struweel, opslag en exoten duinbossen	€45.000
Totaal	€4.045.000

Maatregelpakket Zwanenwater & Pettemerduinen

Maatregel	Geraamde kosten
Nabeheer rimpelroos	€60.000
Verwijderen rimpelroos/Amerikaanse vogelkers + nabeheer	€345.000
Herstelmaatregelen, afspraken eigendom, en beheer grond nu in beheer bij HHNK (tegengaan exoten)	€700.000
Totaal	€1.105.000

Maatregelpakket Schoorlse Duinen

Maatregel	Geraamde kosten
-----------	-----------------

Terugdringen struweel (met name Amerikaanse vogelkers)	€500.000
Terugdringen invasieve exoten (rimpelroos, watercrassula, Amerikaanse vogelkers), plus monitoring	€500.000
Nabeheer exoten	€500.000
Totaal	€1.500.000

Maatregelpakket Noordhollands Duinreservaat

Maatregel	Geraamde kosten
Exotenbestrijding bossen (bosvitalisering)	€300.000
Onderzoek naar effectieve/uniforme bestrijding van verschillende soorten exoten in de duinen van Noord-Holland	€100.000
Totaal	€400.000

Maatregelpakket Kennemerland Zuid

Maatregel	Geraamde kosten
Verwijderen bosontwikkeling/invasieve en gebiedsvreemde soorten/bramen middenduin	€330.000
Verwijderen invasieve en gebiedsvreemde soorten binnenduin	€150.000
Nabeheer exoten	€200.000
Revitalisering bos: exotenbestrijding (Amerikaanse vogelkers) en omvormen naaldbos naar gemengd bos	€1.000.000
Exotenbeheer binnenduinbos	€500.000
Totaal	€2.180.000

Maatregelpakket Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Maatregel	Geraamde kosten
Aanpak invasieve soorten (o.a. appelbes, cranberry, Aziatische duizendknopen, late guldenroede, gele maskerbloem, reuze bereklauw) en nabeheer	€367.000
Aanpak invasieve soorten particulieren binnen N2000, inventariseren en oppakken op perceelniveau	€1.000.000
Totaal	€1.367.000

Maatregelpakket Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Maatregel	Geraamde kosten
Exotenbestrijding cranberry, Amerikaanse vogelkers en appelbes voor komende 10 jaar	€150.000
Nabeheer plaglocaties: verwijderen cranberry en andere ongewenste soorten	€100.000
Grondruil, bomen/opslag verwijderen, appelbes verwijderen, eventueel plaggen, nabeheer	€300.000
Totaal	€550.000

Maatregelpakket Oostelijke Vechtplassen

Maatregel	Geraamde kosten
Uitvoering werkplan voor de bestrijding van invasieve exoten (o.a. waterteunisbloem, Amerikaanse vogelkers, appelbes, reuzenberenklauw, reuzenspringbalsemien en Japanse duizendknoop)	€300.000
Pilot (met proefopstelling) voor beheersing rivierkreeft, onderzoek naar gevolgen aanwezigheid van invasieve rivierkreeften op habitattypen en soorten	€500.000
Totaal	€800.000

Maatregelpakket Naardermeer

Maatregel	Geraamde kosten
Aanvullende financiering hoogveenbosonderzoek, incl. eventueel verwijderen van appelbes	€50.000
Totaal	€50.000

Reservelijst

Op de reservelijst, de zijn maatregelen die kunnen worden ingezet indien budget overblijft of andere maatregelen door omstandigheden (nog) niet kunnen worden uitgevoerd, staan nog eens een bedrag van **€3.465.0000**. Deze kosten neem ik mee in het ambitiedocument.

- Structurele aanpak invasieve exoten/watercrassula; uitvoeringskosten quick responseteam 2024 t/m 2030 **€2.200.000**
- Nabeheer exoten 2028–2030 Noordhollands Duinreservaat **€105.000**
- Exotenbestrijding 2028–2030 Noordhollands Duinreservaat **€900.000**
- Monitoring en aanpak van invasieve soorten binnen N2000 gebied maar buiten eigendom TBO's Polder Westzaan **€200.000**
- Verwijderen exoten 2028–2030 IVOT **€60.000**

Totale geraamde kosten per jaar – invasieve exoten

Onderdeel	Geraamde kosten per jaar
Programma Invasieve exoten	€265.000
Natuurherstelmaatregelen invasieve exoten	€2.000.0000
Reservelijst natuurherstelmaatregelen invasieve exoten	€600.000
Totaal	€2.865.000

Interprovinciaal Ambitiedocument
Invasieve Exoten

1 augustus 2024

Colofon

Documentinformatie	
Titel	Interprovinciaal ambitiedocument invasieve exoten
Auteur	-
Versie	0.3
Status	Concept
Datum	1 augustus 2024
Bestandsnaam	Ambitiedocument provincies invasieve exoten 2024 v0_3

Versiebeheer				
Versie	Status	Datum	Beschrijving	Eindredactie
0.1	Concept	15 mei 2024	Eerste opzet	5.1.2e (Zuid-Holland)
0.2	Concept	1 juli 2024	Eerste concept	5.1.2e (Groningen)
0.3	Concept	1 augustus 2024	Tweede concept	5.1.2e (Groningen)
0.4	Definitief concept	21 augustus 2024	Definitief concept	

Toelichting totstandkoming en vaststelling	
Dit ambitiedocument is opgesteld door de IPO-taakgroep invasieve exoten:	
5.1.2e (Gelderland) 5.1.2e (Utrecht) 5.1.2e (Friesland) 5.1.2e Limburg 5.1.2e (Zuid-Holland) 5.1.2e (Groningen)	
Het document is ter vaststelling aangeboden aan de Ambtelijke Advies Commissie Landelijk Gebied (AACLG) op . De AACLG heeft het document vastgesteld op .	

Inhoud

Colofon.....	2
Begrippenlijst.....	5
1. Aanleiding, doel en leeswijzer.....	6
2. Terugblik.....	6
3. Uitgangspunten.....	7
3.1 Wettelijk kader.....	7
3.2 Belang van biodiversiteit.....	8
3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak.....	8
3.4 Voorbehoud van financiering.....	8
4. Ambitie en strategie per soort.....	9
4.1 Ruimte voor maatwerk.....	9
4.2 Bestrijdingsambitie.....	9
Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten).....	9
Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten).....	9
Overige Unielijst-soorten.....	10
Overige uitheemse soorten.....	10
4.3 Bestrijdingsstrategieën.....	10
5. Middelen en instrumenten.....	11
5.1 Samenwerking.....	11
Capaciteit.....	11
Aanscherping afspraken exotenhandel.....	11
Vroegtijdige signalering en actie.....	12
Rollen verduidelijken.....	12
Internationaal.....	12
Toezicht en handhaving.....	12
5.2 Communicatie.....	12
Bewustzijn verhogen.....	12
Toegankelijkheid kennis.....	12
5.3 Onderzoek en monitoring.....	13
Landelijke onderzoeksagenda.....	13
5.4 Juridisch kader.....	13
Landelijke aanwijzing faunasoorten.....	13
Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden.....	13
5.5 Financiën.....	13
Bestrijding.....	14
Communicatie en educatie.....	16
Gebiedsplannen.....	16
Personeel.....	17
Bijlagen.....	18
Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort.....	18
Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten.....	26

Begrippenlijst

Bestrijding: handelingen met als doel invasieve uitheemse soort terug te dringen, ongeacht het eindresultaat. **Uitroeiing:** de volledige en permanente verwijdering van de populatie van een invasieve uitheemse soort door middel van dodelijke of niet-dodelijke middelen.

Beheersing: dodelijke of niet-dodelijke op de populatie van een invasieve uitheemse soort toegepaste maatregelen, waarbij tegelijkertijd de gevolgen voor niet doelsoorten en hun habitats tot een minimum worden beperkt, met als doel het aantal exemplaren van de populatie van een invasieve uitheemse soort zo laag mogelijk te houden zodat — hoewel de soort niet kan worden uitgeroeid — de invasieve capaciteiten en de negatieve gevolgen voor de biodiversiteit, de aanverwante ecosysteemdiensten, voor de menselijke gezondheid of de economie tot een minimum worden beperkt. Handelingen met als doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen door invasieve uitheemse soorten te voorkomen en te beperken zonder volledige verwijdering van de betreffende uitheemse invasieve soort.

Eliminatie: handelingen met als doel om een invasieve uitheemse soort volledig uit de Nederlandse natuur te verwijderen.

Herstelmaatregelen: maatregelen om een verstoord ecosysteem beter in staat te stellen de gevolgen van verstoringen door de aanwezigheid van zorgwekkende invasieve uitheemse soorten het hoofd te bieden, te absorberen, zich eraan aan te passen of ervan te herstellen, en/of maatregelen om de preventie van een nieuwe invasie na een uitroeiingscampagne te ondersteunen.

Bestrijding: verzamelterm voor alle uitroeiings, beheers- en/of herstelmaatregelen die worden getroffen om een invasieve uitheemse soort terug te dringen.

Invasieve uitheemse soort: uitheemse soort waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten.

Exotenverordening: EU-verordening nr. 1143/2014 over de bestrijding van invasieve exoten.

Unielijst: de lijst met invasieve uitheemse soorten die van nature niet voorkomen op het grondgebied van de Europese unie en die op grond van EU-verordening nr. 1143/2014 in Europa bestreden moeten worden.

Ik zou het wel fijn vinden als hier een iets duidelijker onderscheid wordt gemaakt tussen het overkoepelende begrip "bestrijding" (wat ik beschouw als: maatregelen in breedste zin van het woord), en de letterlijke juridische definitie zoals die uit het Bkl volgen. In het bijzonder ontbreekt hier nog "herstelmaatregelen", wat uiteindelijk ook een belangrijke kostenpost voor provincies is.

Nu vind ik bestrijding en beheersing te veel op elkaar lijken. In mijn beleving was beheersing namelijk eigenlijk de definitie die nu bij best staat. Ik heb een tekstueel voorstel gedaan, geleend van de EU-verordening zelf.

5.1.2e

08/02/2024 11:09

Hieruit volgt niet duidelijk of er tekstueel een onderscheid wordt gemaakt tussen 'invasieve exoot' (Unielijst) en 'invasieve uitheemse soort' (Unielijst + niet-Unielijstsoorten)

5.1.2e

08/02/2024 11:01

Dit moet toch bestrijden, beheersen en/of elimineren zijn?

5.1.2e

08/02/2024 10:58

1. Aanleiding, doel en leeswijzer

De provincies hebben een belangrijke rol bij de aanpak van **invasieve exoten**. Op verzoek van de Tweede Kamer werkt het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV) aan een nieuw landelijk Aanvalsplan Invasieve exoten. Gezien de uitvoerende rol van de provincies bij de bestrijding van invasieve exoten, heeft het ministerie van LNV aan de provincies gevraagd om de huidige ambities bij de bestrijding van invasieve exoten tegen het licht te houden.

De exacte definitie van een invasieve exoot is niet in de begrippenlijst. Bedoelen we daarin Unielijst-soorten? Of wordt hier meer algemeen het begrip "Invasieve uitheemse soort" bedoeld?

5.1.2e
08/02/2024 11:00

Aanvullend op het nieuwe landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten, hebben zich andere ontwikkelingen voorgedaan, waardoor het wenselijk is de provinciale ambities opnieuw vast te stellen. Zo zijn er veranderingen in het juridisch kader geweest, en **de ook een** veranderende situatie in het veld. Enerzijds omdat de aanwezigheid van sommige **invasieve uitheemse soorten** toeneemt en, anderzijds omdat de provincies de afgelopen jaren ervaringen hebben opgedaan die van invloed zijn op de bestrijdingsambities. Aangezien invasieve exoten zich niet houden aan provincie- of landsgrenzen ligt het voor de hand om gezamenlijke ambities vast te stellen en deze als input voor het landelijke aanvalsplan invasieve exoten aan te bieden aan LNV.

Nu ik dit wat verder lees heb ik ook het idee de term 'invasieve exoot' en 'invasieve uitheemse soort' soms wat vrijblijvend door elkaar heen wordt gebruikt. Dat maakt duidelijk onderscheid maken tussen de termen nog relevanter.

5.1.2e
08/02/2024 11:17

Dit ambitiedocument start met een beknopte terugblik op de exotenbestrijding door de provincies in de afgelopen jaren: welke ervaringen hebben de provincies hierbij opgedaan en waar liggen knelpunten (hoofdstuk 2). Vervolgens worden de belangrijkste uitgangspunten voor dit ambitiedocument kort toegelicht (hoofdstuk 3). Hierop volgt een toelichting over de ambities en bestrijdingsstrategieën van de provincies (hoofdstuk 4). Tenslotte leidt dit tot een overzicht van middelen en instrumenten om de aanpak van invasieve exoten in Nederland te verbeteren (hoofdstuk 5). Daarbij gaat het deels om acties die de provincies zelf kunnen en willen oppakken en deels ook om aanbevelingen aan het Ministerie van LNV.

2. Terugblik

Op 1 januari 2015 is verordening nr. 1143/2014 (hierna: exotenverordening) van de Europese Unie over de bestrijding van invasieve exoten in werking getreden. Het doel van deze verordening is het voorkomen, beperken en matigen van de nadelige gevolgen voor de biodiversiteit van zowel de opzettelijke als de onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Op hoofdlijnen zet de exotenverordening in op **bestrijding via** drie sporen:

1. Preventie: voorkomen dat nieuwe invasieve soorten zich vestigen;
2. Snelle uitroeiing: vroegtijdig signaleren en snel elimineren van invasieve exoten;
3. Beheersen: **beheersen** en indammen van verspreiding van wijdverspreide invasieve exoten.

In de definitie van het woord beheersen op het woord beheersen gebruiken zonder dat vervolgens uit te leggen werkt niet helemaal

Naast het bestrijden van exoten, moeten er ook herstelmaatregelen plaatsvinden op plekken waar ecosystemen zijn aangetast door invasieve exoten. Een belangrijk onderdeel van de exotenverordening is de 'Unielijst', een lijst met invasieve soorten die van nature niet in Europa voorkomen en **waarvan de EU heeft besloten dat ze** bestreden moeten worden.

Dat gezegd hebbende. In de begrippenlijst zijn deze definities ook een plek kunnen krijgen, hoeft je ze hier niet opnieuw uit te leggen. Wat wijkt nu al af van hetgeen in de definities beschreven over die definities.

5.1.2e
08/02/2024 11:20

Vanaf 2018 hebben de provincies door het decentraliseren van het exotenbeleid een belangrijke rol gekregen in de uitvoering van de exoten-verordening. Hiervoor is gekozen omdat de taak aansluit op de verantwoordelijkheid die de provincies al hadden bij populatiebeheer en schadebestrijding en de uitvoering en regionale invulling van natuurbeleid en de regierol van de provincies bij gebiedsgericht beleid.

Sindsdien zijn provincies aan de slag gegaan met het ontwikkelen van eigen beleid en programma's voor de bestrijding van invasieve exoten. Daarnaast hebben de provincies uiteraard ervaring opgedaan met de uitvoering van concrete bestrijdingsprojecten. De provincies rapporteren aan het Rijk over de uitvoering van deze taken. Zie hierover de rapportage 'Kosten van bestrijding van Invasieve Exoten' die recent door BIJ12 is opgesteld. Uit de ervaringen die de voorbije jaren zijn opgedaan, komen verschillende bevindingen naar voren:

- **Belang van heldere rolverdeling:** voor een effectieve bestrijding van invasieve exoten is het van groot belang dat partijen met elkaar afstemmen en van elkaar weten wat ze doen. Ook is van belang dat partijen weten wat hun taak en rol bij de bestrijding is. De verschillende

schakels moeten dus goed op elkaar aangesloten zijn, van signalering naar de uiteindelijke bestrijdingsactie, tot en met de monitoring van effecten van bestrijdingsacties en van de ontwikkeling van de verspreiding van invasieve soorten. Een ander knelpunt is dat veel betrokken partijen niet altijd een directe wettelijke taak en dus geen verantwoordelijkheden hebben, maar wel belangrijk kunnen zijn bij de bestrijding, dan wel (voorkomen van) verspreiding van exoten. Hulp van deze partijen is nodig, maar blijkt door gebrek aan verantwoordelijkheden (en daarmee gebrek aan (bestuurlijke) wil en middelen) lastig in te zetten.

- Provinciale verschillen; er zijn behoorlijke verschillen tussen provincies in de inzet op het thema invasieve exoten. Sommige provincies zijn direct gestart met het opstellen van beleid en de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen, terwijl vanuit andere provincies minder middelen (financieel en uren) beschikbaar zijn. Dit leidt tot behoorlijke verschillen tussen verschillende regio's in de aanpak van invasieve exoten.
- Exotenbestrijding gaat verder dan de Unielijst; op de Unielijst staan momenteel 88 invasieve uitheemse soorten. Er zijn echter tal van ongewenste exoten die niet op de Unielijst staan en die volgens de provincies wel een belangrijke bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit. De provincies voelen zich daardoor genoodzaakt de aanpak van invasieve exoten te verbreden ten opzichte van de Unielijst.
- Veel laaghangend fruit; er is op het uitvoerend niveau nog veel winst te halen. Zo zijn bestrijdingsacties op aangrenzende terreinen lang niet altijd op elkaar afgestemd waardoor bestrijdingsacties maar beperkt effectief zijn. Ook vindt er nog met regelmaat verspreiding van invasieve exoten plaats door onzorgvuldig werken. Voor faunasoorten zou een landelijke regeling ervoor kunnen zorgen dat niet twaalf provincies ieder voor zich vergunningen moeten afgeven voor bestrijdingsmaatregelen.
- Belang van handelingsperspectief; invasieve uitheemse soorten zijn doorgaans soorten die zich snel verspreiden en lastig te verwijderen zijn. Dit maakt de bestrijding van deze soorten vaak erg lastig, zeker als ze eenmaal wijdverspreid voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan soorten die in een open watersysteem aanwezig zijn. Bestrijding van invasieve soorten komt niet van de grond als er geen duidelijk handelingsperspectief is. Daarnaast kost het doorlopen van vergunning- en onderzoeksprocedures, met name in Natura 2000-gebieden, veel kostbare tijd.
- Beperkte middelen beschikbaar; provincies hebben de afgelopen jaren moeten prioriteren in hun aanpak van invasieve exoten door de beperkte middelen die beschikbaar zijn voor bestrijdingsmaatregelen. Hierdoor kunnen provincies niet in alle gevallen ingrijpen waarin invasieve exoten schade toebrengen of overlast veroorzaken.

In het vervolg van dit ambitiedocument is beschreven welke mogelijkheden voor verbetering we voor bovenstaande punten zien.

3. Uitgangspunten

Hieronder lichten we de belangrijkste uitgangspunten toe voor het formuleren van ambities voor de aanpak van invasieve uitheemse soorten.

3.1 Wettelijk kader

De exotenverordening werd in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming, die inmiddels is opgegaan in het stelsel van de Omgevingswet. In de context van dit ambitiedocument zijn vooral de Omgevingswet en de regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) relevant. De hoofddoelen van de Omgevingswet zijn opgenomen in artikel 1.3. De omgevingswet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de woonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en;

- b. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Invasieve exoten kunnen een negatieve invloed op het bereiken van deze doelen hebben.

De Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) geven aan dat het bestrijden van invasieve exoten een provinciale taak is (artikel 2.18, Ow en artikel 3.67, Bkl). In de bijlage bij het Bkl is een lijst opgenomen met soorten waarvoor de provincie verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen. Het Rijk en de waterschappen zijn ook verantwoordelijk voor een aantal soorten, zoals rivierkreeften en muskusratten. De Unielijst is sinds de inwerkingtreding van de exotenverordening drie keer geactualiseerd. De soorten die bij de laatste actualisatie van 2 augustus 2022 zijn toegevoegd, zijn nog niet opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In dit ambitiedocument gaan de provincies ervanuit dat zij voor deze soorten nog een wettelijke verantwoordelijkheid zullen krijgen.

De provinciale verantwoordelijkheid ligt vooral bij het tweede en derde spoor van de exotenverordening (snelle uitroeiing waar mogelijk, en anders beheersen) en waar nodig ook bij het zorgdragen voor herstelmaatregelen.

3.2 Belang van biodiversiteit

De exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de inheemse beschermde flora en fauna te voorkomen. Daarom focussen de provincies hun exotenbestrijding vooral op situaties waarbij het biodiversiteitsbelang in het geding is.

Een bredere belangenafweging kan spelen bij invasieve exoten die al wijdverspreid zijn of anderszins erg lastig uit te roeien zijn. Met name voor de soorten die al wijdverspreid zijn, zien de provincies een medeverantwoordelijkheid voor andere overheden en terreineigenaren voor hun publieke taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding/beheer van wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid, en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid voor bestrijding van wijdverspreide exoten bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding en samenhangende kosten komen in dat geval voor diens rekening. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties. Dit sluit een bijdrage van de provincie in de kosten op voorhand niet uit, maar het zwaartepunt van de bestrijding van exoten door provincies ligt bij het belang van biodiversiteit.

De provincie heeft naast haar natuurtaken ook zelf een rol als (vaar)wegbeheerder en is in die rol ook zelf verantwoordelijk voor een goed beheer van bermen, vaarwegen en overige terreinen in haar beheer. Op de gronden die de provincie zelf beheert, zal de provincie zelf een bredere belangenafweging maken en dus soms exoten bestrijden die niet direct een groot risico voor de biodiversiteit vormen.

3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak

De aanpak van invasieve exoten vraagt soms om een gebiedsgerichte aanpak en soms om een soortgerichte aanpak. Een soortgerichte aanpak is vooral passend voor invasieve exoten die nog te elimineren zijn. Een soort wordt dan bestreden ongeacht de plek waar deze aanwezig is. Met name voor de meer wijdverspreide soorten zal sneller een gebiedsgerichte aanpak worden gekozen. Daarbij ligt het provinciale biodiversiteitsbelang vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden (N2000-gebieden) en de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Soms ligt het biodiversiteitsbelang in belangrijke gebieden voor vogel- en habitatrichtlijnsoorten of rode-Rode lijstsoorten buiten de beschermde N2000-gebieden en het NNN. De provincies willen gebieden waarin belangrijke biodiversiteitswaarden aanwezig zijn zoveel mogelijk vrijwaren van invasieve exoten die een bedreiging voor de biodiversiteit vormen. Dit betekent overigens niet dat provincies alleen binnen natuurgebieden maatregelen zullen treffen. Om een gebied te vrijwaren van exoten kan het bijvoorbeeld effectief zijn om net daarbuiten een buffer in te richten met intensieve bestrijdingsmaatregelen.

Ik vind dat de inzet van herstelmaatregelen een belangrijker spoor is wat we inzetten, qua kosten belangrijker dan bijvoorbeeld uitroeiing en beheersing. In NH gaan we tussen 2024-2030 bijna 12 miljoen investeren in de bestrijding van invasieve exoten, dat valt onder ons 'Natuurherstelprogramma'.

Het doel is niet zozeer exoten bestrijden, maar juist het behalen van de instandhoudingsdoelen. Het bestrijden van exoten is juist een middel om het doel te kunnen bereiken.

Wat mij betreft tillen deze drie sporen even en niet zoals het nu op me overkomt: "oh ja herstelmaatregelen doen we er ook nog even

5.1.2e
08/02/2024 11:30

Lastige hierbij is natuurlijk wanneer ofwel de belangen van bijv. andere overheid minder varen dan die van de provincie.

Of wanneer het belang van particuliere organisaties niet aansluit bij het provinciale belang.

Of wanneer het belang/wens van de andere organisaties verder reikt dan het belang van de provincie, maar dat die organisaties op zich zonder hulp van provincie of Rijk, niet in staat om hun eigen belangen te behalen. Terwijl de langere termijn natuurlijk eigenlijk in het voordeel van iedereen zou zijn.

Misschien komt dat nog, maar ik zou dat wel aanbeveling richting het Rijk zien, dat hier meer duidelijkheid over komt.

5.1.2e
08/02/2024 11:33

Concreet voorbeeld?

5.1.2e
08/02/2024 11:34

3.4 Voorbehoud van financiering

In dit ambitiedocument stellen de provincies nieuwe ambities voor de bestrijding van invasieve uitheemse soorten vast. In de terugblik op de voorbije jaren is beschreven dat provincies vaak eigen middelen hebben ingezet voor de bestrijding van invasieve exoten. Het najagen van een hoger ambitieniveau is niet realistisch als er onvoldoende middelen voor handen zijn. Daarom zal aan de hand van de bestrijdingsambities een financieringsbehoefte geschetst worden. Zonder financiering zal elke provincie een afweging moeten maken over de inzet die mogelijk is, waarbij duidelijk moge zijn dat de in dit document benoemde ambities dan niet kunnen worden behaald.

4. Ambitie en strategie per soort

4.1 Ruimte voor maatwerk

Invasieve uitheemse soorten houden zich niet aan provinciegrenzen of landsgrenzen. Daarom is voor een effectieve aanpak van groot belang dat er vanuit een gedeeld ambitieniveau gewerkt wordt bij de bestrijding. Om die ambitie vervolgens concreter in te vullen hanteren de provincies ook een bestrijdingsstrategie. De strategie geeft meer duiding aan het type maatregelen dat gebruikt wordt en de rol die de provincies spelen bij de bestrijding van een specifieke soort. Onderstaand wordt toegelicht welke ambities en strategieën worden onderscheiden. Uiteindelijk wordt per soort een ambitieniveau en bestrijdingsstrategie bepaald.

Deze ambitie en strategie vormen tezamen een vertrekpunt voor bestrijdingsmaatregelen in het veld. Hoe die bestrijdingsmaatregelen er concreet uitzien is uiteindelijk vaak een kwestie van maatwerk. Het is belangrijk om uiteindelijk per soort of gebied een zorgvuldige afweging te blijven maken over de toe te passen maatregelen. Uiteraard dienen de interprovinciaal vastgestelde ambitie en strategie wel als uitgangspunt te gelden. Meer doen mag altijd, minder doen in overleg met de andere provincies, omdat dit direct gevolgen kan hebben voor het behalen van doelstellingen door andere provincies en de kosten die daarmee gemoeid gaan.

4.2 Bestrijdingsambitie

De provincies hanteren een onderverdeling in verschillende groepen om te komen tot een ambitieniveau bij de bestrijding van invasieve exoten. De eerste twee groepen zijn gebaseerd op de lijst van soorten waarvoor de provincies een wettelijke taak hebben. Dit zijn soorten die op de Unielijst staan. De derde groep bestaat uit soorten die wél op de Unielijst staan, maar waarvoor andere bestuursorganen in beginsel de verantwoordelijkheid dragen. Daarnaast onderscheiden de provincies een vierde groep. Dit zijn soorten die niet op de Unielijst staan maar die, al dan niet onder specifieke omstandigheden, wél een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit vormen.

Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten)

Allereerst zijn er de zogenaamde 'artikel 17-soorten'. Dit zijn soorten van de Unielijst die zich meestal nog niet in Nederland gevestigd hebben en/of nog zeer beperkt aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt dat het ambitieniveau altijd eliminatie is. Dit houdt in dat het beheer als doel heeft om een soort volledig uit de natuur te verwijderen. Provincies hebben hiervoor de verantwoordelijkheid en nemen daarom het voortouw bij de bestrijding. Bij uitzondering kan een exemplaar van een soort met deze doelstelling wel in gevangenschap worden gehouden of in een botanische tuin, mits het risico op verspreiding naar de natuur voldoende beperkt is met zekerheid wordt voorkomen. Daarbij geldt wederom als uitgangspunt: een soort mag geen bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit.

Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten)

Daarnaast zijn er ook soorten van de Unielijst die al bij inwerkingtreding van de exotenverordening in Nederland voorkwamen. Dit zijn de gevestigde invasieve exoten, die vaak al wijdverspreid aanwezig zijn in de natuur. Binnen deze groep maken de provincies een beleidsmatig onderscheid in twee deelgroepen. Enerzijds gaat het om 'artikel 19a-soorten'. Dit zijn soorten waarvoor de provincies een eliminatie doelstelling hanteren, ondanks het feit dat de soort al wijdverspreid is. Om deze soorten alsnog te elimineren is vaak een langdurige en gecoördineerde aanpak nodig. Provincies spelen daarbij een actieve rol, net als bij de artikel 17-soorten.

Anderzijds zijn er ook soorten waarvoor geldt dat eliminatie als onhaalbaar wordt beschouwd. Dit zijn de 'artikel 19b-soorten', met de doelstelling beheersen. Bij dit ambitieniveau wordt niet langer complete verwijdering nagestreefd, maar is het doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen te voorkomen en te beperken. Bij deze bestrijdingsambitie hebben provincies meer beleidsvrijheid dan bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt. Dit betekent doorgaans dat provincies bij de bestrijding van artikel 19b-soorten vaker een faciliterende en ondersteunende rol zullen aannemen.

Overige Unielijst-soorten

Op de Unielijst staat ook een aantal soorten vermeld die niet onder de provinciale verantwoordelijkheid vallen. Dit betreft de muskusrat en de beverrat, waarvoor een bestrijdingsverantwoordelijkheid bij de waterschappen is belegd. Daarnaast gaat het om mariene soorten en soorten die interessant zijn voor de visserij (rivierkreeften en Chinese wolhandkrab). Deze soorten vallen dan ook onder de Visserijwet 1963. Aangezien andere bestuursorganen belast zijn met de bestrijding van deze soorten, stellen de provincies voor deze soorten zelf geen bestrijdingsambitie vast. Als het verantwoordelijke bestuursorgaan voor de betreffende exoot een beheers-aanpak hanteert, kan het voorkomen dat de provincie vanuit het biodiversiteitsbelang zelf een hogere ambitie bij de bestrijding hanteert, bijvoorbeeld in een beschermd natuurgebied en dan alsnog overgaat tot de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen.

Overige uitheemse soorten

Daarnaast zijn er ook veel exoten aanwezig in de Nederlandse natuur die (nog) niet op de Unielijst staan. Denk bijvoorbeeld aan de Japanse duizendknoop, rimpelroos of aan watercrassula. Deze soorten kunnen wel een lokale bedreiging vormen voor de beschermde inheemse biodiversiteit, waardoor provincies de bestrijding van deze soorten in sommige gevallen toch als noodzakelijk beschouwen. In bijlage 2 is een indicatief overzicht gegeven van soorten in deze categorie.

Bij de overige uitheemse soorten is het uitgangspunt in beginsel beheersen. Voor deze soorten geldt dat de provincies geen expliciete wettelijke verantwoordelijkheid bij de bestrijding hebben. Daardoor zijn er vaak in meerdere opzichten minder middelen beschikbaar om de bestrijding mee vorm te geven.

Daarnaast is het mogelijk dat zich de komende jaren uitheemse soorten zullen vestigen die nu helemaal niet in beeld zijn. Voor deze nieuwe soorten zullen de provincies per geval een afweging maken over de noodzaak voor bestrijding. Daarbij hanteren de provincies dezelfde uitgangspunten als beschreven in hoofdstuk 3.

4.3 Bestrijdingsstrategieën

De provincies hanteren zes verschillende bestrijdingsstrategieën bij de aanpak van invasieve exoten. De eerste strategie (eliminieren bij waarneming) is in beginsel van toepassing op alle artikel 17-soorten. Bij soorten die onder artikel 19 vallen kunnen verschillende strategieën van toepassing zijn, variërend van eliminieren bij waarneming (bij artikel 19a-soorten) tot het accepteren van een soort, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan handelingsperspectief bij de bestrijding. Onderstaande onderverdeling is een methode die door de provincies gebruikt is om de bestrijdingsstrategieën nader vast te stellen, maar kent niet dezelfde wettelijke basis als de onderverdeling in artikel 17-soorten en artikel 19-soorten. Hieronder wordt elke strategie kort toegelicht.

1. Elimineren bij waarneming; deze strategie heeft als doel het volledig verwijderen van een soort uit de natuur. Bij uitzondering kan een soort nog wel in gevangenschap worden gehouden of in een (botanische) tuin blijven staan mits het risico op verspreiding voldoende beperkt is.
2. Lokaal elimineren/bestrijden; deze strategie gaat minder ver dan volledige verwijdering en richt zich op het verwijderen van een soort uit specifieke gebieden, bijvoorbeeld natuurgebieden met een bijzondere waarde voor de biodiversiteit.
3. Aantallen reguleren; bij deze strategie wordt aanwezigheid van een invasieve soort tot een bepaald niveau getolereerd. Er worden met een bepaalde regelmaat bestrijdingsacties

Voorkeur lijkt mij dat we hier dan wel de bal het bevoegd gezag laten voornamelijk. Samen optreden met name. Dat wij meer willen, ho niet direct te betekenen dat wij ook de trekk enige verantwoordelijke van een project mo worden. Kunnen wel faciliteren, financieren, meewerken, versterken etc.

5.1.2e

08/05/2024 10:19

Wordt er aan zulke soorten eigenlijk niet juist relatief veel geld uitgegeven in het algemeen?

5.1.2e

08/05/2024 10:20

Ik zou dit toch liever zien als '100% beperkt'. Overigens is het sowieso volgens mij bijna niet haalbaar toch, om particulieren te dwingen invasieve exoten uit hun tuin te halen bijv.?

5.1.2e

08/05/2024 10:22

uitgevoerd. In sommige gevallen kan ook een maximumstand vastgesteld worden, bijvoorbeeld bij vogels of zoogdieren.

4. **Ecosysteemherstel**; bij deze strategie verschuift de focus van bestrijding van een invasieve soort naar het versterken van een ecosysteem om negatieve effecten van invasieve soorten te voorkomen en te beperken. Door ecosystemen weerbaarder te maken kan verspreiding van invasieve exoten tegengegaan worden.
5. **Monitoren**; bij deze strategie ligt de nadruk op het volgen van mogelijke vestigingen of de (eerste) verspreiding van een invasieve exoot. Als een soort zich vestigt of de verspreiding toeneemt, dan kan opgeschaald worden naar een andere strategie.
6. **Accepteren/niets doen**; bij deze strategie vinden er geen bestrijdingsmaatregelen plaats. Dit kan zowel van toepassing zijn op soorten zonder enig handelingsperspectief (eindstadium), als op soorten waarvan geen vestiging in Nederland wordt verwacht, bijvoorbeeld omdat de klimatologische omstandigheden ongeschikt zijn voor vestiging.

Provincies kunnen er in hun provinciaal exotenbeleid voor kiezen om voor een soort een hoger ambitie- en bestrijdingsniveau te hanteren dan interprovinciaal is vastgesteld. Bijvoorbeeld omdat een specifieke exoot in een bepaald natuurgebied een extra grote bedreiging vormt voor de inheemse biodiversiteit. Het is echter onwenselijk dat provincies zonder interprovinciale afstemming besluiten een lager ambitieniveau te hanteren. Dit zou er namelijk toe kunnen leiden dat aangrenzende provincies met hogere bestrijdingskosten te kampen krijgen of de interprovinciale doelstelling ook niet meer kunnen halen. Over het hanteren van een lager ambitieniveau dient daarom eerst interprovinciale afstemming plaats te vinden.

Voor veel invasieve uitheemse soorten geldt gelukkig dat de kans klein is dat deze zich in Nederland vestigen. Deze soorten staan bijvoorbeeld op de Unielijst omdat ze een risico voor Zuid-Europese landen zijn, maar kunnen zich bij de huidige klimatologische omstandigheden niet vestigen in Nederland, of zijn bijvoorbeeld niet winterhard. Voor dergelijke soorten is het niet altijd nodig om een soort direct te elimineren bij waarneming, omdat het risico op vestiging en verspreiding heel klein is. Provincies kunnen besluiten de situatie eerst één seizoen te monitoren, om te controleren dat een exemplaar inderdaad is verdwenen na de winter.

Vergelijkbaar geldt ook voor individuele dieren dat het risico op vestiging en verspreiding erg klein is. Het dier kan zich immers alleen niet voortplanten. Daarom is het niet altijd nodig om direct elk waargenomen exemplaar te elimineren. Bij het afwegen van de noodzaak om direct in te grijpen, moet wel meegewogen worden of er misschien al andere losse exemplaren in naburige provincies zijn waargenomen, waardoor er toch een risico op voortplanting ontstaat. Ook is het belangrijk om dan de monitoring zorgvuldig in te richten om te controleren dat het echt om één exemplaar gaat. Daardoor zal het vaak makkelijker zijn om ook een los exemplaar direct te elimineren.

De uitwerking van de bestrijdingsambities en - strategieën is opgenomen in bijlage 1.

5. Middelen en instrumenten

Provincies achten de volgende onderwerpen van belang voor een verbetering van de aanpak van invasieve exoten in Nederland. Onderstaande onderwerpen zijn niet gerangschikt op noodzaak, provinciaal belang of andere criteria.

5.1 Samenwerking

Capaciteit

Een goede samenwerking tussen partijen is van groot belang om te komen tot een effectieve bestrijding van invasieve exoten. Provincies kunnen een belangrijke rol spelen bij een gecoördineerde, gebiedsgerichte samenwerking, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen en maatwerkplannen per gebied op te stellen. Nu komen veel provincies menskracht te kort om de regio's bij bestrijding van invasieve exoten goed op te pakken. Door geoormerkte middelen beschikbaar te stellen zou het Rijk ervoor kunnen zorgen dat er bij elke provincie **voldoende capaciteit** is voor de aanpak van invasieve exoten. Dat zou er ook toe bijdragen dat de regionale verschillen die er momenteel zijn, verkleinen. De provincies schatten in dat er minimaal **1,5 FTE** nodig is per provincie om alle taken zorgvuldig uit te kunnen voeren. Dan gaat het onder meer om

Wij zijn voor een veel hogere inzet, voor alle. Laat LVVN maar bepalen hoeveel ze kwijt wil zijn voor dit enorme landelijke probleem.

Vergeet ook niet, meer beschikbare fte's bet dat er ook meer werk wordt 'ontdekt' of 'gevraagd' van buitenaf. 2,5-3 fte lijkt realistisch. In onze ervaring kost ook het aanpakken van specifieke projecten echt al wel veel tijd van verschillende mensen en specialismen, dus hoe meer mensen we sec op exoten kunnen zett hoe efficiënter en dus uiteindelijk ook hoe sneller en hoe goedkoper dingen geregeld kunnen worden.

Voorstel: 3 fte.

5.1.2e

08/07/2024 10:39

het uitzetten en coördineren van bestrijdingsacties, het begeleiden van monitoring van bestrijdingsacties, het verzorgen van communicatie en afstemming met gebiedspartijen.

Aanscherping afspraken exotenhandel

De bestrijding van invasieve exoten vindt plaats in verschillende fasen. Dit begint bij de risico-inschattingen die door de NVWA worden opgesteld. Hierna volgt preventie, waarbij onder andere gedacht kan worden over communicatie, **regelgeving over handel en transport van invasieve exoten** en het toezicht daarop. Afspraken over handel in exoten via de tuincentra en dierenhandel zouden verder aangescherpt kunnen worden. Zo bestaat er al wel een positieflijst voor zoogdiersoorten die als huis- en hobbydier gehouden mogen worden, maar voor andere soortgroepen bestaat een dergelijke lijst nog niet.

Vroegtijdige signalering en actie

Vervolgens is vroegtijdige detectie van niet-gevestigde invasieve exoten in de natuur van groot belang. Waarnemingen kunnen zowel door professionals als door natuurliefhebbers gedaan worden. **Een gebruiksvriendelijk meldingssysteem** is daarom erg belangrijk, waarbij ook duidelijk moet zijn hoe de validatie van waarnemingen verloopt. Gevalideerde waarnemingen dienen zo snel mogelijk bij het verantwoordelijk bestuursorgaan doorgegeven te worden, met name bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt.

Om de aanpak van nieuwe exoten soepel op te pakken zouden vooraf **draaiboeken** opgesteld kunnen worden. Hiermee kan op voorhand duidelijk worden gemaakt wie welke rol speelt in de keten en hoe de schakels van signalering, validatie, bestrijding en monitoring op elkaar aansluiten.

Rollen verduidelijken

In deze eerste fasen van de bestrijding van invasieve exoten nemen het Rijk en haar uitvoeringsorganisaties en de provincies meestal het voortouw. Voor wijdverspreide soorten geldt dat ook andere bestuursorganen een rol kunnen krijgen bij de bestrijding van invasieve exoten. Het instellen van een **landelijk overleg** tussen de belangrijkste stakeholders zou eraan kunnen bijdragen dat de verwachtingen over en weer goed afgestemd blijven.

Internationaal

Over de bestrijding van invasieve exoten zijn internationale afspraken gemaakt. Met name voor soorten die zich snel over grote afstanden kunnen verspreiden, zoals faunasoorten, kan het daarom ook van belang zijn om in internationaal verband de bestrijding af te stemmen. De provincies verwachten hierbij waar nodig ondersteuning vanuit het Rijk. Daarnaast hebben andere landen wellicht waardevolle ervaring met de bestrijding van invasieve exoten die nu, of in de toekomst in Nederland aanwezig kunnen zijn. Het Rijk moet een rol spelen bij het verzamelen van internationale praktijkervaring.

Toezicht en handhaving

Op grond van artikel 11.108 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden bepaalde verboden voor handelingen die de verspreiding van invasieve uitheemse soorten tot gevolg kunnen hebben. Het Rijk is op grond van artikel 3.69 van het Besluit kwaliteit leefomgeving aangewezen als bevoegde instantie als bedoeld in de Exotenverordening. Toezicht op en zo nodig handhaving van de verboden is van belang om ongewenste verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan. Hier kan uiteindelijk ook een preventieve werking van uitgaan, waardoor provincies minder bestrijdingsacties hoeven op te tuigen. **Voldoende capaciteit voor toezicht en handhaving bij het Rijk** zijn daarom van belang.

5.2 Communicatie

Bewustzijn verhogen

Het bewustzijn over de impact van invasieve exoten is over het algemeen laag. Dit leidt ertoe dat er nog veel onnodige verspreiding van invasieve exoten plaatsvindt. Er ligt een rol voor zowel het Rijk als de provincies om te werken aan **een groter bewustzijn** onder het brede publiek over invasieve exoten. Het onbewust uitzetten van invasieve (water)planten of dieren kan enorme financiële gevolgen hebben. Ook onder professionals dient het bewustzijn te vergroten. Door bijvoorbeeld machines die gebruikt worden bij beheer en onderhoud niet goed te reinigen tussen het werken op verschillende plekken, kunnen invasieve exoten makkelijk verspreiden.

Toegankelijkheid kennis

Tevens kan de **ontsluiting van kennis** verbeterd worden. Nu is veel informatie versnipperd waardoor er niet overal op basis van de laatste inzichten gewerkt wordt en het wel soms meerdere keren moet worden uitgevonden. Door kennis op landelijk niveau makkelijker toegankelijk te maken, kunnen alle partijen die zich bezighouden met het beheer en onderhoud van het groen gebruik maken van de laatste inzichten en leren van goede voorbeelden elders. Hiertoe zouden ook protocollen en praktijkadviezen opgesteld kunnen worden.

5.3 Onderzoek en monitoring

Landelijke onderzoeksagenda

Voor sommige soorten staan de bestrijdingsmethoden nog in de kinderschoenen of ontbreekt het in het geheel aan een effectieve bestrijdingsmethode. Het instellen van **een landelijke onderzoeksagenda** kan bijdragen aan de ontwikkelingen van kosteneffectieve bestrijdingsmethoden. Daarin zou het Ministerie het voortouw kunnen nemen. In ieder geval de provincies, waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders zouden inspraak moeten krijgen in die onderzoeksagenda.

Hierbij zou bijvoorbeeld een koppeling gemaakt kunnen worden met de Werkgroep plaagsoorten van de Unie van Waterschappen, [het-en-OBN](#) Natuurkennis van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) [of met](#), het Nederlands Expertise Centrum Exoten (NEC-E) [en het Kennisnetwerk Invasieve Exoten \(KNIE\)](#).

Concrete onderwerpen voor onderzoek die de provincies nu zien, zijn o.a.:

- Het ontwikkelen van handelingsperspectief voor de bestrijding van vissen en zoetwater invertebraten in open watersystemen;
- Het ontwikkelen van een handelingsperspectief voor de bestrijding van Afrikaanse klauwkikker;
- De impact van lettersierschildpadden op inheemse biodiversiteit;
- Het ontwikkelen van handelingsperspectief bij de bestrijding van hemelboom en in hoeverre de hemelboom daadwerkelijk tweehuizig is.

5.4 Juridisch kader

Landelijke aanwijzing faunasoorten

Het juridisch kader dient geen beperking te vormen voor de bestrijding van invasieve exoten. De Omgevingswet en de daaraan verbonden Amvb's bevatten een aantal regels die nu verdragend werken, met name bij de bestrijding van faunasoorten. Vaak vindt bestrijding van die soorten plaats met het geweer. Gebruik van het geweer is op grond van artikel 11.75, Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) alleen toegestaan als de bestrijding 'in opdracht van Onze Minister voor Natuur en Stikstof of van gedeputeerde staten gebeurt, of als de betrokken diersoorten zijn aangewezen bij ministeriële regeling'. Van een landelijke aanwijzing is geen sprake, waardoor elke provincie nu afzonderlijk moet besluiten over het gebruik van het geweer bij bestrijding van invasieve exoten. Al deze besluitvorming is voor bezwaar en beroep vatbaar. Bij wijzigingen van de Unielijst is ook steeds nieuwe besluitvorming nodig. Uiteindelijk leidt dit tot regionale verschillen in de mogelijkheden om soorten te bestrijden en de voorwaarden die daarbij gelden. Deze beperking is weg te nemen met **een landelijke aanwijzing voor faunasoorten waarbij bestrijding met het geweer het meest effectief is, zo als de rosse stekelstaart, wasbeer(hond) of halsbandparkiet**.

Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden

De aanvullende verplichtingen ten aanzien van gebruik van het geweer (artikel 11.79, 11.80 en 11.81, Bal) kunnen ook een obstakel vormen. Om van deze eisen af te kunnen wijken, moet GS een maatwerkvoorschrift stellen op grond van artikel 11.31. Hier is sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook een aanvraag voor nodig, wat leidt tot aanvullende administratieve lasten voor provincies. Op het moment lijkt alleen GS bevoegd te zijn om deze maatwerkvoorschriften te stellen (zie 11.24 en 11.25, Bal). In sommige gevallen kan het daarnaast wenselijk zijn om vangmiddelen in te zetten. Hiervoor is ook vaak een maatwerkvoorschrift nodig gelet op artikel

11.72 van het Bal. Hiervoor gelden dezelfde knelpunten als bij maatwerkvoorschriften voor gebruik van het geweer. Samenhangend met een landelijke aanwijzing voor faunasoorten zouden ook de benodigde middelen landelijk toegewezen moeten worden. Dit vergt mogelijk een grotere aanpassing van regelgeving.

5.5 Financiën

De provincies zijn sinds 2018 bezig met de bestrijding van invasieve exoten, in sommige gevallen soms al daarvoor. Bij het natuurpact zijn er echter geen middelen meegekomen voor dit onderwerp. Aanvankelijk hadden we het idee dat de jaarlijkse uitgaven beperkt zouden blijven tot een ton per provincie; inmiddels praten we over enkele miljoenen. In de praktijk blijkt het maar moeilijk om de aanpak van invasieve exoten uit bestaande geldstromen te financieren. Soms lukt dat met name met de middelen voor het herstel van de Natura2000-gebieden maar deze mogelijkheden zijn beperkt en ook aflopend. Daarom willen de provincies toe naar gelabeld geld voor de aanpak van invasieve exoten. Niet alleen voor het treffen van bestrijdings- en herstelmaatregelen, maar ook voor communicatie, het ontwikkelen en/of actualiseren van gebiedsplannen, monitoring en voor de personele inzet. Die is op dit moment beperkt en dat betekent onder andere dat provincies eigenlijk alleen toekomen aan het passief toekennen van middelen voor bestrijding en geen actieve rol op zich kunnen nemen. Gelet op de huidige wettelijke taakverdeling is het goed kunnen oppakken van Een actieve regierol door de provincie is echter wel wenselijk. In onderstaande paragrafen worden voor een periode van 4 jaar de kosten in beeld gebracht voor bestrijding, monitoring en onderzoek en ook voor de personele inzet. Na de periode van 4 jaar zou er een evaluatie moeten plaatsvinden om ambities en de hiervoor benodigde middelen te herzien.

Bestrijding

Zoogdieren

Bij zoogdieren gaat het met name om muntjak, wasbeer, en- wasbeerhond en sikahert. Van deze soorten zijn er regelmatig waarnemingen en wasbeheer, en- wasbebeerhond en sikahert hebben zich inmiddels ook in ons land gevestigd. De ambitie van de provincies is om deze soorten volledig te elimineren. De kosten van bestrijding zijn relatief laag omdat deze in de meeste provincies plaatsvindt door de vrijwillige jagers van wildbeheereenheden of medewerkers terreinbeherende organisaties. Aangezien het hier niet gaat om bestrijding van landbouwschade huren een aantal provincies beroepsjagers in en wordt er bij andere provincies ook gedacht aan een vergoeding voor de inzet van jagers. Daarom rekenen we voor de periode van 4 jaar toch met een bedrag van 1,5 miljoen euro voor de bestrijding. Daarnaast willen de provincie mogelijk met een apart meldpunt gaan werken voor de ze soorten en dient de monitoring, met name in de grensprovincies beter geregeld te worden. Vooral nog is hiervoor gerekend met een 500.000 euro. Vooral nog gaan we daarom uit van een benodigd bedrag van 2 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

(Inschatting van de kosten: er is gerekend met een bedrag van 100.000 euro voor 11 provincies. Voor Limburg is uitgegaan van een hoger bedrag, te weten 400.000 euro)

Vogels

Bij de vogels gaat het met name om de Nijlgans, rosse stekelstaart en halsbandparkiet. Deze De-De Nijlganssoort en halsbandparkiet is reeds wijd verspreid. Afschot van de Nijlgans vindt plaats in het kader van de bestrijding van landbouwschade door de wildbeheereenheden. Kosten zijn daardoor nihil. Hetzelfde geldt voor de halsbandparkiet die niet op de EU-lijst staat. Bij de overige vogelsoorten gaat het vooral om nieuwvestiging of eerste daadwerkelijke voortplanting. Daarvoor is onder het kopje nieuwvestiging een bedrag gerekend. De populatie van de rosse stekelstaart is relatief klein, maar wordt in verschillende provincies actief bestreden door professionele beheerteams. In Noord-Holland zijn de kosten hiervan 50.000 euro per jaar.

Reptielen en amfibieën

Op dit moment hebben we vooral te maken met de lettersierschildpad. De Amerikaanse stierkikker hebben we namelijk uitgeroeid en de klauwkikker heeft zich nog niet gevestigd. De soort plant zich onder de huidige omstandigheden niet voort. De ambitie van de provincies is daarom om de lettersierschildpad niet te bestrijden, tenzij er een directe aanleiding is vanwege schade aan bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Vooral nog rekenen we daarvoor een bedrag van

Deze regelgeving gold ook al onder de Wnb, viel onder 3.24-3.25-3.26 Wnb i.c.m. 3.10 e. Dus daar is niet per sé iets aan veranderd.

De vraag is wel in hoeverre dit wenselijk is. V we het wenselijk als het Rijk bijv. aan een iec ruimte biedt om 's nachts op pad te gaan me warmtebeeldkijkers?

Of zouden we het toch wat meer moeten wi zien als hoe het met de rat is geregeld nu? Geweer mag daarvoor algemeen gebruikt worden, als een algemene vrijstelling. Als je echter extra wil (luchtdrukgeweer, demper, nachtbeeld etc.) dan heb je aanvullend wel i specifiek vanuit de provincie nodig.

Zo houden we wat controle op die uitzonder die mensen willen gebruiken, en het nut erv snap dit uitgangspunt wel, maar het kan ook te ruim worden misschien.

5.1.2e
08/05/2024 10:40

Onze ervaringen die voortvloeien uit het nie ontwikkelde interprovinciale ganzenplan van provincies Utrecht, ZH, NH, Zeeland en Flev is eigenlijk dat de impact van strak aangestu beroepsjagers veel groter is dan wanneer je vrijwillige jagers moet leunen, zelfs bij vergo per soort. Het is niet gelukt bij rosse stekelst het is niet gelukt bij Nijlgans, het lukt niet bij wasbeer en wasbeerhond...

Want wij willen als provincies een resultaatverplichting en inspanningsverplich hebben. We willen met elkaar die populatie elimineren of zoveel mogelijk terugbrengen. kun je niet op gaan rekenen als je met vrijw aan het werk gaat, zelfs niet wanneer er per een vergoeding zou worden gegeven. Die resultaatverplichting en inspanningsverplich kun je niet van vrijwilligers vragen.

Ik ben sterk tegen dit idee, omdat hier een n van onvoorspelbaar opportunisme uit voort gaan vloeien: men houdt dan misschien zelf populatie in stand om dat geld te kunnen va

5.1.2e
08/07/2024 10:47

Dit kan niet in alle provincies, bijv. niet in NH wat ons betreft nog altijd onduidelijkheid wa ecologische en economische schade van dez soort is. M.a.w., ook al is het een exoot, is hi invasief?

Dit probleem kan natuurlijk makkelijk opgel worden als het Rijk deze op die aanwijzing z dan hoeven wij ons hoofd daar niet meer ov breken en dan kan iedereen lekker z'n gang i

5.1.2e
08/07/2024 10:50

600.000 euro. Deze soort dient wel gemonitord te worden, met name met het oog op mogelijke voortplanting. En de soort wordt nog steeds door particulieren losgelaten. Om daarvoor een alternatief te bieden willen wij toch een aantal opvangcentra financieel gaan ondersteunen. Voor de monitoring gaan we uit van een bedrag van 200.000 euro; voor de ondersteuning van opvangcentra rekenen we met een bedrag van 400.000 euro. In totaal komen we daarmee voor een periode van 4 jaar uit op een bedrag van 1,2 miljoen euro. Voor de mogelijke vestiging van andere soorten hebben we een bedrag gerekend onder het kopje overige soorten.

(Inschatting van de kosten: voor selectief ingrijpen is gerekend met 50.000 euro per provincie; voor de ondersteuning van opvangcentra is gerekend met 100.000 euro voor vier opvangcentra, verspreid over Nederland)

Ongewervelden

De kosten bij de ongewervelden worden met name gemaakt voor de uitheemse rivierkreeften en de Aziatische hoornaar.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van de uitheemse rivierkreeften ligt niet bij de provincies maar bij het Rijk. Echter in toenemende mate zorgen de uitheemse rivierkreeften voor een bedreiging van bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Provincies willen daarom selectief toch op een aantal locaties deze soorten gaan bestrijden. Daarvoor zijn ook middelen voor onderzoek nodig om een goede strategie per locatie te kunnen bepalen. Ook de uitvoeringskosten dienen te worden vergoed. De benodigde middelen zijn vooraf moeilijk in te schatten. Vooralsnog gaan we uit van een bedrag van 12 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

De Aziatische hoornaar blijkt ondanks onze inspanningen zich steeds verder te verspreiden.

Vooralsnog willen we de komende twee jaar nog op de oude voet verder, dat wil zeggen selectief bestrijden onder de grote rivieren en volop bestrijden boven de grote rivieren. Als deze methode niet effectief blijkt zullen we echter op termijn gaan afschalen, mede omdat de effecten van deze soort op de inheemse biodiversiteit mee te lijken vallen. Vooralsnog gaan we voor een periode van 4 jaar uit van een bedrag van 4 miljoen euro.

Daarmee komt het totaal voor deze categorie voor een periode van 4 jaar uit op 16 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: Bij de uitheemse rivierkreeften vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen euro per provincie voor een periode van 4 jaar. Bij de Aziatische hoornaar gerekend met 6 tot voor elk van de 4 zuidelijke provincies en van 2 ton voor de overige 8 provincies)

Waterplanten van de Unielijst

In deze categorie zijn het met name de waterwaaier (Cabomba), de grote waternavel, de waterteunisbloem en de kleine waterteunisbloem die voor hoge kosten zorgen. De problemen met de waterwaaier spelen vooral in de provincies met grote plassen: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel. De kleine waterteunisbloem is in zijn verspreiding nog beperkt tot de provincies Zuid-Holland, Gelderland en Flevoland. Grote waternavel en waterteunisbloem komen in elke provincie voor. De ambitie voor de kleine waterteunisbloem is om de soort volledig te verwijderen. De vraag is echter of dat haalbaar is. De ambitie voor de overige soorten is om deze selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden en KRW-wateren waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarvoor treden de provincies in overleg met de waterschappen. We verwachten van de waterschappen bestuurlijke wil en (financiële) hulp om hieraan bij te dragen. Vooralsnog schatten we de provinciale kosten voor een periode van 4 jaar globaal in op 18 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: voor elke provincie uitgegaan van 1 miljoen euro en voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel, Gelderland en Flevoland 1 miljoen extra ivm met de aanwezige soorten).

Landplanten van de Unielijst

Er staan veel soorten landplanten op de Unielijst. De kosten zitten vooral in de zijdeplant, de reuzenberenklauw en de reuzenbalsemien. De eerst soort heeft een beperkte verspreiding.

Volledige eliminatie is hier nog mogelijk. De andere twee soorten zijn wijdverspreid. De ambitie is om deze twee soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de reuzenberenklauw selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel

Ik vind het raar dat wij als provincies zulke opvangcentra gaan financieren.

Het is een Rijksbevoegdheid, de opvang van exoten regelen. Zij verlenen de vergunningen wij. Waarom zouden de provincies dan die opvangcentra moeten gaan subsidiëren? En wel zo'n ethisch duurzame oplossing om dat stimuleren? Wilde dieren permanent op gaan vangen ergens? Ook dat zijn vraagstukken.

Bij inheemse soorten snap ik beter dat we als provincies opvangcentra financieren, maar exoten? Wij gaan over de bestrijding in het veld niet over de opvang ervan als men het per se anders wil. Echt niet doen dit, zou ik zeggen.

5.1.2e

08/07/2024 10:52

Ik zou dit weglaten. Ambitie is mooi, maar n breken we met dit zinnetje die ambitie (en daarmee misschien de wil er geld voor uit te trekken) meteen weer af.

5.1.2e

08/05/2024 10:51

provincies de aanpak van deze soorten nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de reuzeberenklauw en reuzebalsemien toch overal aanwezig zijn. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen per provincie)

Waterplanten niet op Unielijst

In deze categorie is het met name de watercrassula die voor hoge kosten zorgt. De soort komt nu met name voor in het Oosten van Nederland en in de duinen en bedreigt ook natuurwaarden buiten de N2000-gebieden. Inzet is om alleen op locaties waar er een handelingsperspectief is, de soort ook te bestrijden. Na verwijdering wordt dan inheemse plantmateriaal aangebracht. Voor deze categorie schatten we de kosten globaal in op 2,5 miljoen euro per jaar, dus 10 miljoen voor een periode van 4 jaar. Dat is inclusief de kosten van vooronderzoek.

(Inschatting van de kosten: in 10 provincies speelt dit. Gerekend met drie projecten van 350.000 euro per provincie plus 50.000 voor iets anders)

Ik denk dat dit wel weinig is. Op Texel en Terschelling, en in de duinen, is door Friesland Noord-Holland al een veelvoud van 350.000 uitgegeven. Dat loopt in de miljoenen. Volge waren we op Texel bijna 8 miljoen kwijt voor bestrijding van watercrassula.

Dus om dat bedrag, verspreid over 12 provincies verspreid over vier jaar zo laag te houden... is echt veel te weinig.

08/05/2024 10:56

Landplanten niet op de EU-lijst

In deze categorie zijn het met name de Japanse duizendknoop en de rimpelroos en Amerikaanse vogelkers die voor hoge kosten zorgen. De eerste soort is wijdverspreid. De tweede en derde soorten is zijn vooral een probleem in de duinen en in Zuid-Limburg. Beiden De soorten zijn moeilijk te bestrijden en met name de Japanse duizendknoop vraagt vragen na een ingreep nog meerdere jaren om nazorg. De ambitie is om deze soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de Japanse duizendknoop selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van met name de Japanse duizendknoop nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de Japanse duizendknoop toch overal aanwezig is. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen per provincie)

Ik stuur een overzichtje voor ons mee wat de komende jaren van plan zijn, met bedragen. Ik denk zelf dat een miljoen (eigenlijk het totaalbedrag aan het eind) veel te krap is, in geval voor Noord-Holland.

08/05/2024 11:01

Nieuwvestiging

De mogelijkheid bestaat dat soorten zich nieuw of opnieuw gaan vestigen in Nederland. Dat geldt bijna voor alle onderscheiden groepen. Snel ingrijpen is van groot belang omdat dat ellende en hoge kosten in de toekomst voorkomen. Soms wordt een nieuwvestiging pas later ontdekt en kost het toch de nodige moeite om deze te verwijderen. Daar komt bij dat er vaak ook kosten gemoeid zijn met het in beeld brengen van de verspreiding en het opstellen van een plan van aanpak. Vooralsnog gaan we daarom uit van een stelpost van 400.000 euro per provincie. Dat betekent dat we denken voor een periode van 4 jaar een bedrag van 4,8 miljoen voor nieuwvestigingen nodig te hebben.

Samenvatting

In totaal denken de provincies voor de aanpak van invasieve exoten de komende 4 jaar een bedrag van 106 miljoen euro nodig te hebben.

Opsporing en monitoring

PM; dit onderdeel moet nog financieel uitgewerkt worden. Ook gelet op onze rapportageverplichting is het wel verstandig hier middelen voor te vragen en daarmee enerzijds de monitoring van de verspreiding vorm te geven en anderzijds ook effectmonitoring van ingrepen te kunnen doen. Verder zou een vorm van 'grensbewaking' hier ondergebracht kunnen worden om

snel te kunnen ingrijpen bij soorten die vanuit Duitsland of België binnenkomen. Het inzetten van eDNA kan daar misschien een waardevolle methode voor zijn.

Communicatie en educatie

Eerder in dit ambitedocument is al aangegeven dat de provincies ook voor zichzelf een rol weggelegd zien om de communicatie over invasieve exoten lokaal en regionaal te versterken. Provincies kunnen daarbij goed inspelen op de specifieke problematiek met invasieve exoten in hun regio. Dit vormt daarmee een aanvulling op een meer algemene bewustwordingscampagne die door het Rijk opgezet zou kunnen worden.

Lokale communicatie- én educatieprojecten kunnen daarnaast ook bijdragen aan het versterken van het lokale netwerk en de samenwerking in een gebied. De provincies denken met een bedrag van 100.000 euro per jaar, per provincie een goede stap te kunnen zetten om de communicatie over invasieve exoten vorm te geven.

In totaal leidt dit voor een periode van 4 jaar tot een totaalbedrag van 4,8 miljoen euro.

Gebiedsplannen

Gebiedsplannen kunnen bijdragen aan een betere samenwerking en een gerichtere aanpak van invasieve uitheemse soorten. De provincies achten een bijdrage van 10.000 euro per gemeente en een bijdrage van 30.000 per waterschap passend om hier ondersteuning aan te geven. Een ondersteuningsregeling zou zowel provinciaal als landelijk ingesteld kunnen worden.

Een aantal provincies heeft al eerder zelf een ondersteuningsregeling ingesteld voor het ontwikkelen van gebiedsplannen. De middelen zouden in dat geval besteed kunnen worden aan het evalueren en actualiseren van die plannen.

Personeel

Zonder ambtelijke capaciteit kunnen provincies hun coördinerende en uitvoerende rol bij bestrijding van invasieve exoten niet invullen. De provincies achten minimaal 1,5 FTE per provincie noodzakelijk om het gepresenteerde ambitieniveau voor de bestrijding waar te maken. De kosten hiervoor bedragen 170.000 euro per provincie per jaar. Voor de komende vier jaar leidt dat tot een totaal bedrag van ca. 8,2 miljoen euro.

Onderdeel	Kosten (C)
Bestrijdingsmaatregelen	106.000.000
Opsporing en monitoring	PM
Communicatie en educatie	4.800.000
Gebiedsplannen	4.050.000
Personeel	8.160.000
Totaal	123.010.000

Samenvattend kostenoverzicht aanpak invasieve exoten (bedragen in euro's)

Zou een oproep richting het Rijk om dit op te pakken hier een plek hebben?

5.1.2e

08/05/2024 11:02

Nee, dit lijkt me geen goed idee.

Ter voorbeeld: we zijn in NH bezig om een subsidieregeling voor die gebiedsplannen op te bouwen. We zetten daar nu 50.000 euro voor weg.

Als we in plaats daarvan 10.000 euro per gemeente zouden kunnen krijgen voor hetzelfde resultaat, plus drie waterschappen, dan krijgen daarvoor (44 gemeenten) 530.000 euro.

Dan stop ik liever de huidige subsidieregeling, maak ik wel een nieuwe voor dat nieuwe bedrag. Want die evaluatie van onze inzet van 50.000 euro kost echt geen 530.000 euro.

5.1.2e

08/05/2024 11:06

3

5.1.2e

08/07/2024 11:01

Op basis waarvan wordt dit bedrag per fte bepaald?

5.1.2e

08/07/2024 11:01

Bijlagen

Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort

In onderstaande tabel zijn per soort de bestrijdingsambitie en -strategie opgenomen. Voor een aantal soorten zijn aanvullende opmerkingen bij de bestrijdingsstrategie vermeld gelet op bijzondere omstandigheden voor de betreffende soort. De kolom 'Artikel' verwijst naar de indeling die de provincies hanteren voor Unielijst-soorten. Deze kolom is daarom niet relevant voor de overige soorten. In de kolom 'Ambitie' verwijst de aanduiding 'E' op de doelstelling eliminatie en 'B' op de doelstelling beheersen. In hoofdstuk 4 is toegelicht op welke wijze de ambities en strategieën zijn bepaald.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Zoogdieren				
Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Axisiert (<i>Axis axis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibiricus</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Populatie in Tilburg wordt gedoogd wegens lage impact en verdere verspreiding. Uit natuur onttrekken wanneer soort zich wel invasief gaat gedragen.
Thaise eekhoorn (<i>Callosciurus finlaysonii</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Wasbeer (Procyon lotor)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Wasbeerhond (Nyctereutes procyonoides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	-
Vogels				
Heilige ibis (Threskiornis aethiopicus)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Huiskraai (Corvus splendens)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Nijlgans (Alopochen aegyptiacus)	19b	B	Aantallen reguleren	-
Roodbuikbuulbuul (Pycnonotus cafer)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rosse stekelstaart (Oxyura jamaicensis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Treurmaina (Acridotheres tristis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Vissen en zoetwater invertebraten				
Amoergrondel (Percottus glenii)	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Blauwband (Pseudorasbora parva)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Channa argus	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia affinis	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia holbrooki	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gouden mossel <i>Limnoperna fortunei</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zwarte dwergmeerval <i>(Amelurus melas)</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zonnebaars (<i>Lepomis gibbosus</i>)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Reptielen en amfibieën				
Afrikaanse klauwkikker <i>(Xenopus laevis)</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaanse brulkikker (<i>Lithobates catesbeianus</i>) (Synoniem: <i>Rana catesbeiana</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Gewone koningsslang <i>(Lampropeltis getula)</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Lettersierschildpad <i>(Trachemys scripta)</i> 3 ondersoorten: Geelbuikschildpad <i>(Trachemys scripta scripta)</i> Geelwangschildpad <i>(Trachemys scripta troostii)</i> Roodwangschildpad <i>(Trachemys scripta elegans)</i>	17	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Lettersierschildpadden kunnen zich momenteel in Nederland niet voortplanten. De soort wordt daarom meestal getolereerd. Lokaal kan er echter wel schade aan biodiversiteit optreden waardoor het nodig kan zijn de soort lokaal te elimineren.
Insecten en platwormen				
Aziatische hoornaar <i>(Vespa velutina)</i>	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Ondanks forse inspanningen lukt het niet de opmars van deze soort te stuiten. Provincies willen blijven inzetten op bestrijding. Afhankelijk van de beschikbare middelen en de voortgang van de verspreiding kan besloten worden de ambitie af te schalen. De ambitie bij de bestrijding zal in noorden hoger liggen dan in het zuiden.
Dwergvuurmier <i>(Wasmannia auropunctata)</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is

19

Ik denk dat we deze ambitie hoger moeten insteken bij het Rijk.

Onze ambitie is vooral nu dit omdat we niet de middelen hebben om dit grootschalig aan te pakken.

Als het Rijk een andere, juist hogere ambitie tot uitroeien of minimaliseren zou delen, dan moet de portemonnee getrokken worden.

08/07/2024 11:05

De definities die hier worden gebruikt zijn verwarrend t.o.v. de definities uit de eerste hoofdstukken.

Door bestrijding/elimineren/beheersen enigszins onduidelijk door elkaar te gebruiken, wordt het ook moeilijk om te bepalen wat we nu precies willen.

Want bestrijden = elimineren, maar ook beheersen.

Dus dan zou het eerder lokaal elimineren of populatie beheersen moeten zijn, denk ik dan zelf.

Die definities moeten m.i. wel echt een redactieslag krijgen door tekst heen, zodat nergens onduidelijkheid kan ontstaan wat we er precies mee willen bereiken.

5.1.2e
08/07/2024 11:03

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
				nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rode vuurmier (Solenopsis invicta)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
(geen nederlandse naam) Solenopsis richteri	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Tropische vuurmier (Solenopsis geminata)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Terrestrische planten				
Afghaanse duizendknoop (Persicaria wallichii) (synoniem: Koenigia polystachya)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaans bezemgras (Andropogon virginicus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Ballonrank (Cardiospermum grandiflorum)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Boomwurger (Celastrus orbiculatus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Chineze struikklover (Lespedeza cuneata)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Fraai lampenpoetsergas (Pennisetum setaceum) (synoniem: Cenchrus setaceus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Gestekelde duizendknoop (Persicaria perfoliata)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

Alleen een verantwoordelijkheid van het Rijk?

5.1.2a
08/07/2024 11:05

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gewone gunnera (<i>Gunnera tinctoria</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Hakea (<i>Hakea sericea</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde-verantwoordelijkheid met het Rijk.
Hemelboom (<i>Ailanthus altissima</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Bestrijding kan bestaan uit het bestrijden van één geslacht van de boom omdat het om een tweehuizige soort gaat.
Hoog pampagras (<i>Cortaderia jubata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Japanse klimvaren (<i>Lygodium japonicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Japans steltgras (<i>Microstegium vimineum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Kudzu (<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Mesquite (<i>Prosopis juliflora</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Oosterse hop (<i>Humulus scandens</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Perzische berenklauw (<i>Heracleum persicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Reuzenberenklauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Roze rimpelgras (<i>Ehrharta calycina</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Schijnambrosia	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
(Parthenium hysterophorus)				
Sosnowsky's berenklaauw (Heracleum sosnowskyi)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Struikaster (Baccharis halimifolia)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Talgboom (Triadica sebifera)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Walgacacia (Acacia saligna)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Zijdeplant (Asclepias syriaca)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Water- en oeverplanten				
Alligatorkruid (Alternanthera philoxeroides)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote vlotvaren (Salvinia molesta)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote waternavel (Hydrocotyle ranunculoides)	19b	B	Lokaal elimineren	
Kleine waterteunisbloem (Ludwigia peploides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	De eliminatie vergt een zeer hoge inspanning. De provincies willen blijven inzetten op eliminatie maar lokaal kan deze doelstelling te hoog lijken .
Moeraslantaarn (Lysichiton americanus)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Ongelijkbladig vederkruid (Myriophyllum heterophyllum)	19b	B	Lokaal elimineren	
Parelvederkruid (Myriophyllum aquaticum)	19b	B	Lokaal elimineren	

Ook hier weer: ambitie is hoog inzetten. LNV moet maar bepalen wat ze ervoor over hebben.

5.1.2e
08/07/2024 11:06

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Smalle theeplant (Gymnocoronis splanthoides)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Smalle waterpest (Elodea nuttallii)	19b	B	Lokaal elimineren	
Verspreidbladige waterpest (Lagarosiphon major)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterhyacint (Eichhornia crassipes)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Watersla (Pistia stratiotes)	19b	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Wartereunisbloem (Ludwigia grandiflora)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterwaaler (Cabomba caroliniana)	19b	B	Lokaal elimineren	
Overige Unielijst-soorten				
Amerikaanse zeebaars (Morone americana)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Beverrat (Myocastor coypus)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Californische rivierkreeft (Pacifastacus leniusculus)	-	B	Lokaal elimineren	
Chineze wolhandkrab (Eriocheir sinensis)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (Faxonius virilis) (Synoniem: Orconectes Virilis)	-	B	Lokaal elimineren	

Waarom zouden we eigenlijk een ambitie opnemen zelf voor deze soorten, het is een Rijksbevoegdheid. Voorstel: onze ambitie is om het Rijk ertoe aan te zetten om actief projecten te gaan draaien om deze soorten lokaal te elimineren.

5.12e
08/07/2024 11:07

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gestreepte koraalmeerval (<i>Plotosus lineatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius limosus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes limosus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Marmerkreeft (<i>Procambarus virginialis</i>) (Synoniem: <i>Procambarus fallax</i> f. <i>virginialis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Muskusrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Rode Amerikaanse rivierkreeft (<i>Procambarus clarkii</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Roestbruine Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius rusticus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes rusticus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Nieuw-Zeelandse landplatworm (<i>Arthurdendyus triangulatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. De bestrijding van deze soort kan het beste via het fytosanitaire spoor worden ingericht.

Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten

Hieronder is een indicatieve lijst opgenomen van invasieve uitheemse soorten die (nog) niet op de Unielijst staan, maar die wel door provincies bestreden worden vanwege hun impact op de inheemse biodiversiteit.

OVERIGE UITHEEMSE SOORTEN

Amerikaanse nerts
(*Neovison vison*)

Amerikaanse vogelkers
(*Prunus serotina*)

Aziatische duizendknopen
Diverse soorten:

Basterdduizendknoop
(*Fallopia x bohemica*)

Japanse duizendknoop
(*Fallopia japonica*)

Sachalinse duizendknoop
(*Fallopia salachinensis*)

Bamboe
(*Pseudosasa japonica*)

Canadese Guldenroede
(*Solidago canadensis*)

Dijkviltbraam
(*Rubus armeniacus*)

Gele maskerbloem
(*Mimulus guttatus*)

Halsbandparkiet
(*Psittacula krameri*)

Rhododendron
(*Rhododendron ponticum*)

Rimpelroos
(*Rosa rugosa*)

Robinia
(*Robinia pseudoacacia*)

Trosbosbes
(*Vaccinium corymbosum*)

Watercrassula
(*Crassula helmsii*)

Zwartbekgrondel
(*Neogobius melanostomus*)

To: 5.1.2e @yahoo.com[5.1.2e @yahoo.com]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 8/5/2024 8:10:04 AM
Subject: Opdracht opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar
Received: Mon 8/5/2024 8:10:09 AM
[Opdracht bestrijden Aziatische Hoornaar 2024.pdf](#)

Geachte heer 5.1.2e
Bijgaan de opdracht opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar.
Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e

Realisator/ondersteuner – team Natuurbeleid en Monitoring, Planning & Control sector Natuur & Recreatie, Persoonlijk Ontwikkelbudget (PBDI)

T (5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Met deze brief informeer ik u dat ik akkoord ga met uw aanbieding van 3 juli 2024. Ik geef u hierbij opdracht voor het opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar (*Vespua velutina*) in Noord-Holland in 2024 en 2025 voor het totaalbedrag van € 46.676,50,00, exclusief btw, inclusief reis- en verblijfkosten, inclusief parkeerkosten en overige kosten. Overeengekomen betalingsritme is dat alleen de gemaakte kosten in rekening worden gebracht.

Het opdrachtnummer voor deze opdracht is: 1200024839

Met deze opdracht geeft u invulling aan de omschrijving, zoals weergegeven in de offerteaanvraag. Bij verschillen tussen de offerteaanvraag en de offerte prevaleert het gestelde in de offerteaanvraag.

De uitvoering van de opdracht start per direct en eindigt op 31 december 2025. Overschrijding van het bovengenoemde bedrag is niet mogelijk, tenzij de provincie Noord-Holland hiervoor schriftelijk toestemming verleent.

Indienen van uw factuur

U kunt uw facturen uitsluitend indienen na levering **en** acceptatie van de prestatie (dienst/product) door de provincie. Wanneer de prestatie niet voldoet aan de acceptatiecriteria is er sprake van een niet-geaccepteerde prestatie.

U dient iedere factuur in een aparte e-mail te sturen aan 5.1.2e@noord-holland.nl. Dit kan in de volgende formaten: XML (e-factuur)¹, PDF, Excel of Word. De provincie Noord-Holland betaalt een factuur binnen 30 kalenderdagen² na ontvangst, tenzij sprake is van een betwiste factuur.

Op uw factuur moeten de volgende gegevens staan vermeld:

- centraal factuuradres:
Provincie Noord-Holland
Sector CSC (FIA)
Houtplein 33,
2012 DE Haarlem
- 10 cijferig opdrachtnummer uit deze opdrachtmail van de provincie
- naam en adres (geen postbus) van uw organisatie
- factuurnummer en factuurdatum van uw organisatie
- btw-nummer van uw organisatie
- btw-bedrag
- KvK-nummer van uw organisatie
- IBAN van uw organisatie

Elke factuur die niet voldoet aan deze standaard factuureisen zal aan u worden geretourneerd en dus niet door de provincie worden verwerkt en uitbetaald.

Worden uw facturen in termijnen betaald? Dan dient u op de laatste factuur van de laatste termijn "Eindfactuur" te vermelden.

Onze Algemene Inkoopvoorwaarden

Op alle offerteaanvragen van de provincie Noord-Holland zijn de Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en diensten, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland op 16 mei 2023, van toepassing, met uitsluiting van de algemene voorwaarden van de leverancier of opdrachtnemer. Deze Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en diensten zijn te downloaden op https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Inkoop_en_aanbesteden/Documenten/Algemene_inkoopvoorwaarden

¹ zie bijgevoegd toelichting Elektronische factuur

² In verband met de wet op de betalingstermijn mag u maximaal 40 Euro invorderingskosten berekenen bij overschrijding van de betalingstermijn.

Uw contactpersoon

Namens de provincie Noord-Holland is uw contactpersoon voor deze opdracht de heer 5.1.2e
5.1.2e van de sector Natuur & Recreatie. Bij vragen of opmerkingen is hij bereikbaar op
telefoonnummer 5.1.2e

Ik zie uit naar een goede samenwerking en ik vertrouw op uw deskundige en voortvarende inzet.

Hoogachtend,

de commissaris van de Koning
in de provincie Noord-Holland,
namens deze,

Sectormanager Natuur en Recreatie

mw. 5.1.2e

Deze brief is digitaal vastgesteld en daarom niet ondertekend.

KvK nummer: 34362354
VAT/btw nummer NL.0010.03.124.8.08

[Aan welke eisen moeten facturen voldoen voor uw btw-administratie? \(belastingdienst.nl\)](#)

1 - 5

5.2.1

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 7/29/2024 8:15:02 AM
Subject: RE: Opdracht 5.1.2e
Received: Mon 7/29/2024 8:15:06 AM

Helemaal prima, dan, ik volg inkoop natuurlijk in dit soort zaken.

Grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 29 juli 2024 10:10
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: Opdracht 5.1.2e

Hoi 5.1.2e,
Zie hieronder. Ik had je opmerking over die aanbestedingsgrens toch maar even gelijk naar 5.1.2e gestuurd (ik wilde even zekerheid krijgen **) en dit was haar reactie.
Dus wat je voorstelde (nu versturen, later overleg) is nog steeds het geval en dat zal ik verder met 5.1.2e gaan oppakken.
Maar zij heeft dus nog wel een wat andere visie dan jij lijkt te hebben.
Maar goed, dat is wat leuks voor 5.1.2e om na zijn vakantie verder uit te zoeken, lijkt me.
Met vriendelijke groet,

5.1.2e MSc
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juli 2024 11:41
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Opdracht 5.1.2e
Goedemorgen 5.1.2e,

Met een uitzondering op de aanbestedingsregels voldoe je niet aan de aanbestedingswet. Door het aanvragen van een aangepaste offerte vallen we nu (en dan met de al gegeven opdracht) precies onder de aanbestedingsgrens. Zo voldoen we wel aan de wet.
Dus wat mij betreft is dit nu juist nog geen uitzonderingssituatie ook met het oog op de toekomst (toekomstig beleid van niet meer bestrijden) lijkt mij dit inkoop technisch de beste oplossing.
Opdrachtbrief versturen is dus geen probleem. Als 5.1.2e, jij of 5.1.2e nog een overleg hierover wilt hebben dan kan dit na mijn vakantie mondeling toelichten. Ik ben week 31, 34 en 35 met vakantie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Inkoopadviseur
Team Projectinkoop
Sector: CZ/SI
T 5344
M 5.1.2e
Houtplein 33, 2^E etage NO

Van: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 26 juli 2024 11:06

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: FW: Opdracht 5.1.2e

Hoi 5.1.2e,

Omdat 5.1.2e op vakantie is, pak ik momenteel even wat taken voor hem op. O.a. m.b.t. de offerte Aziatische hoornaar, waar hij met jou druk mee bezig is geweest.

Zie onderstaande reactie van 5.1.2e, zij is onze sectormanager. Hoe zie jij dit? Is dit inderdaad nu al een uitzonderingssituatie? En kunnen we inderdaad de opdrachtbrief nu voor de offerte versturen en op een later moment gaan redeneren dat we een uitzondering nodig hebben? Of moet dat hele verhaal toch eerst geregeld worden, voordat we überhaupt de opdrachtbrief kunnen versturen?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**

Beleidsadviseur 5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Verzonden: vrijdag 26 juli 2024 10:43

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Opdracht 5.1.2e

Hoi, had ik inderdaad nog niet op gereageerd naar 5.1.2e.

Ik ben natuurlijk wel akkoord. Deze moet nu uit, want er zijn nesten te bestrijden.

Wel vind ik dat we in overleg met inkoop ervoor moeten zorgen dat we dit zo vormgeven dat we een uitzondering op de aanbestedingsregels aanvragen. Door nu onder die grens te blijven vind ik kunstmatig. We kunnen goed motiveren waarom hij nu de enige partij is aan wie we opdracht kunnen geven. En strikt genomen moet je ook de vorige opdracht erbij optellen en dan klopt het eigenlijk al niet meer.

Dus voor nu maar wel uitsturen, maar ook terug in overleg met inkoop om een uitzonder aan te gaan vragen. Pas dan hebben we het stevig genoeg geregeld.

Grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 26 juli 2024 10:16

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Onderwerp: FW: Opdracht 5.1.2e

Hoi 5.1.2e,

Had jij 5.1.2e al ergens akkoord gegeven op de opdrachtbrief voor 5.1.2e?

Dan kan ik hem verder oppakken en in Verseon laten zetten voor alle officiële kruisjes.

Het gaat om deze opdracht: [Opdrachtbrief opsporen en verwijderen AH 2024-2025.docx](#).

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**

Beleidsadviseur 5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 19 juli 2024 11:18

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Opdracht 5.1.2e

Hi 5.1.2e,

Ik heb van 5.1.2e nog geen akkoord, daar was ik nog op aan het wachten.

Ja die offerte van 5.1.2e is een beetje slordig, ik weet wel dat in onze offerteaanvraag gewoon Noord-Holland staat en dat de offerteaanvraag boven de offerte gaat als er onduidelijkheid is.

Als jij de opdrachtbrief bij akkoord van 5.1.2e zou kunnen oppakken zou dat heel fijn zijn.

Als zij haar akkoord geeft moet de opdrachtbrief in verseon gezet worden (ik wilde dat aan 5.1.2e gaan vragen).

Dan moeten een manager (5.1.2e) en inkoopadviseur (5.1.2e) geloof ik hun akkoord geven, dan gaat de opdracht eruit.

5.1.2e heeft inmiddels al het nest in Hilversum verwijderd heeft hij mij verteld, dus mochten daar vragen over komen, dan weet je dat.

Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 19 juli 2024 10:57

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Opdracht 5.1.2e

Hoi,

Verwacht je hier nu nog iets van komende week? Heb je al akkoord van 5.1.2e ook over de offerte en opdrachtbrief?

Ik heb verder niet echt opmerkingen, hooguit bij punt 1 van de offerte waar nog provincie Gelderland staat ipv Noord-Holland.

En dat de opdrachtbrief natuurlijk nog geen zaaknummers/opdrachtnummers etc. heeft maar dat komt later wel.

Moet ik bij akkoord van 5.1.2e de opdrachtbrief verder oppakken? Of kan jij dat nu nog regelen voor je vakantie?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**

Beleidsadviseur : 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 17 juli 2024 14:56

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Opdracht 5.1.2e

Ha 5.1.2e,

Bij deze stuur ik je een vernieuwde offerte van 5.1.2e.

Hierin staat het precieze bedrag dat we aan hem kunnen betalen zonder over de aanbestedingsgrens heen te gaan.

Met jouw akkoord wil [deze opdrachtbrief](#) naar 5.1.2e sturen om hem in verseon te zetten.

5.1.2e staat in cc, zij is de inkoopadviseur waarmee ik dit besproken heb.

Groetjes,

5.1.2e

5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Aanwezig: ma, di, wo, en do

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 9/18/2024 9:34:04 AM
Subject: Communicatieve bijlage GS besluit programma invasieve exoten
Received: Wed 9/18/2024 9:34:10 AM
[Communicatieve bijlage Programma invasieve exoten.docx](#)

Hallo 5.1.2e,

De communicatieve bijlage is akkoord, zie bijlage. Het registratienummer ontbreekt nog.

Zou je deze aan de stukken voor GS willen toevoegen ajb? Dank!

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e

Communicatieadviseur, team Woordvoering en Communicatieadvies

5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

Onderwerp: Programma invasieve exotische exoten

Datum vergadering: 24 september 2024

Registratienummer:

Overweging om wel/niet te communiceren

Het aanpakken van invasieve exoten doen we al vanuit het Programma Natuur. Nu is er daarnaast het Programma invasieve exoten, een nieuw geschreven programma speciaal voor dit onderwerp. Er hoort een nieuwe subsidieregeling bij: de subsidieregeling invasieve exotische planten. Terrein beherende organisaties, gemeenten, waterschappen en grondeigenaren in N2000- of NNN-gebieden in de provincie Noord-Holland kunnen aanspraak maken op deze regeling. Snel ingrijpen is veel goedkoper dan langer wachten en grootschalig aanpakken, en dat natuurschade zo gering blijft.

Achtergrond (optioneel)

De provincie wil haar natuurgebieden in goede staat houden. Invasieve exoten vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. Het Rijk heeft de provincie verantwoordelijk gesteld de verspreiding en impact van invasieve exoten te beperken.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de provincie samen met natuurbeheerders, agrariërs, infrabeheerders, waterschappen en gemeenten een provinciaal programma voor de bestrijding van invasieve exoten opstelt. Dat programma is nu gemaakt. De algemene insteek van het programma is samenwerking, communicatie en kennisdeling.

Doel

Inwoners van Noord-Holland informeren over de nieuwe subsidieregeling en uitleggen waarom we invasieve exoten aanpakken.

Strategie

Nieuwsbericht op de website van de provincie (bij 'Algemeen' en 'Natuur') + inzet socials. Na publicatie wordt het bericht gedeeld in het netwerk van communicatieadviseurs en projectleiders van terreinbeherende organisaties.

Uw contactpersoon

5.1.2e

CZ/COM

Doorkiesnummer

5.1.2e

5.1.2e

@noord-

holland.nl

18 september 2024

2|3

Kernboodschap

De provincie Noord-Holland werkt in haar natuurgebieden aan de bestrijding van invasieve exoten. Invasieve exoten zijn planten of dieren die buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied zijn geïntroduceerd en de biodiversiteit aantasten. Met de nieuwe 'Uitvoeringsregeling subsidie bestrijding invasieve exotische planten' kunnen projecten worden gefinancierd die zijn gericht op het bestrijden van invasieve exotische planten in Natura 2000- en NNN-gebieden. Ook is de subsidie bedoeld voor het verbeteren van de samenwerking tussen partijen in de bestrijding van invasieve exotische planten.

Middelenmix

Nieuwsbericht op website van de provincie + inzet socials.

Nieuwsbericht

Subsidie voor snelle aanpak invasieve exotische planten

Met de nieuwe subsidie '[Uitvoeringsregeling bestrijding invasieve exotische planten](#)' stelt de provincie Noord-Holland jaarlijks € 250.000 beschikbaar voor het bestrijden van invasieve exotische planten in natuurgebieden. Met deze subsidie kunnen terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen en grondeigenaren in Natura2000- of NNN-gebieden snel ongewenste planten bestrijden.

Het geld is bedoeld voor de uitvoeringskosten en voor de verbetering van de samenwerking tussen organisaties, bijvoorbeeld voor het gezamenlijk opstellen van een gebiedsplan.

Invasieve exoten zijn planten (of dieren) die in een natuurgebied terecht zijn gekomen, maar daar niet horen. Ze kunnen zich goed aanpassen, verspreiden zich snel en tasten de biodiversiteit aan. Ze kunnen andere planten of dieren verdringen.

Voorbeelden van invasieve exotische planten zijn de reuzenberenklauw, de grote vlotvaren, de waterwaaier, de mahonie, de Aziatische duizendknoop, de Amerikaanse vogelkers en de rimpelroos. Voorbeelden van invasieve exotische dieren zijn de Amerikaanse voseekhoorn, de wasbeerhond, de zonnebaars, de Nijlgans en de Aziatische hoornaar.

Het Rijk heeft de provincie verantwoordelijk gesteld de verspreiding en impact van invasieve exoten te beperken. Hoe de provincie Noord-Holland dat doet in haar natuurgebieden staat beschreven het in Programma invasieve exoten. Zo levert de provincie bijvoorbeeld een financiële bijdrage aan het Kennisnetwerk Invasieve Exoten (KNIE). Ook werkt de provincie samen met Friesland en Groningen aan een communicatiecampagne over invasieve exoten op de Waddeneilanden.

Momenteel wordt vanuit het Uitvoeringsprogramma Natuur al op verschillende locaties overwoekering door invasieve exotische planten aangepakt, bijvoorbeeld het verwijderen van de Japanse duizendknoop: [zie deze video](#).

Communicatieadviseur: 5.1.2e

Datum: 18 september 2024

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e @gmail.com[5.1.2e @gmail.com]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 5/12/2025 1:04:08 PM
Subject: Re: voorstel datum overleg en agendapunten
Received: Mon 5/12/2025 1:04:15 PM

Hoi 5.1.2e ,

14 uur is ook prima, dank voor de update en tot as dinsdag!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Verzonden vanuit [Outlook voor iOS](#)

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: Monday, May 12, 2025 2:55:32 PM
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @live.nl>; 5.1.2e @gmail.com < 5.1.2e @gmail.com>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: voorstel datum overleg en agendapunten
Wanneer: dinsdag 20 mei 2025 14:00-15:00.
Waar: Microsoft Teams-vergadering

Hoi 5.1.2e ,

Dinsdag is wat mij betreft prima, hierbij een uitnodiging.
Tot dan!

Groet 5.1.2e

Microsoft Teams [Heeft u hulp nodig?](#)

[Nu deelnemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 312 352 582 501 0
Wachtwoordcode: d5Ty7kD6

Inbellen via telefoon

5.1.2e [„342183872#](#) Nederland, Amsterdam
[Een lokaal nummer zoeken](#)
Telefonische vergadering-id: 342 183 872#
Voor organisatoren: [Vergaderopties](#) | [Pincode voor inbellen opnieuw instellen](#)

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @live.nl>
Verzonden: vrijdag 9 mei 2025 16:40
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @live.nl>; 5.1.2e @gmail.com; 5.1.2e @gmail.com
Onderwerp: voorstel datum overleg en agendapunten
Urgentie: Hoog

Beste 5.1.2e ,

Zoals telefonisch besproken deze week stuur ik je een aantal dagen en tijdstippen door waarop 5.1.2e en ik beschikbaar

di 20 mei: tot 15:00 uur
wo 21 mei: tot 14:30 uur
do 22 mei: tussen 14:00 uur en 17:00 uur
vrij 23 mei: tussen 13:00 uur en 17:00 uur

Agendapunten:

- kennismaking
- bestrijding AH in NH: beleid en rol van de provincie
- subsidiering zendersets
- budget
- operationele afspraken
- betrokkenheid gedeputeerde / contactpersoon provincie
- communicatie en rol provincie hierin

Wij hopen jullie te kunnen ontmoeten op een van de voorgestelde data, zoals ik eerder aangaf speelt er veel en de tijd gaat nu dringen. Wij hebben echt behoefte aan overleg en verdere afstemming met jullie en we stellen het zeer op prijs dat jij en je collega op korte termijn met ons willen overleggen. Ik hoor graag welke dag en tijdstip past voor jullie.

Voor nu alvast een goed weekeinde gewenst!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e en 5.1.2e

Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend. Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

Gespreksverslag – Gesprek met de Provincie over de Aziatische Hoornaar bestrijding in Noord-Holland op 20MAY25

Aanwezig: vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland: 5.1.2e en

5.1.2e Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland: 5.1.2e en 5.1.2e

5.1.2e

1. Wettelijke context

- De Aziatische hoornaar staat op EU-lijst artikel 19: provincies hebben een beheersverplichting.
- De invulling van deze verplichting laat veel beleidsruimte open.
- Uitdaging: balans tussen nut, haalbaarheid, kosten en effectiviteit.

2. Beheersaanpak , opsporing en bestrijding

- Huidige aanpak (bestrijding via 5.1.2e wordt in meerdere provincies toegepast, maar lijkt onvoldoende voor beheersing. De provincie is zoekende hoe e.e.a. vorm te geven. Er is onvoldoende geld en capaciteit om dit alleen te doen en de provincie is in zekere mate afhankelijk van vrijwilligers (imkers, taakgroep AHNH)
- Conclusie: volledige uitroeiing lijkt niet meer haalbaar; verschuiving van bestrijding naar beheersing is volgens de taakgroep AHNH noodzakelijk
- Oproep vanuit de taakgroep aan provincie om efficiënter middelen in te zetten, o.a. door ondersteuning van opsporing via zendersets
- Belangrijk: behoefte aan opleiding en certificering voor imkers als zij ook nesten willen verwijderen?
- Vraag: kunnen imkers naast opsporing ook (gedeeltelijke) bestrijding uitvoeren? Zou 5.1.2e bereid zijn imkers op te leiden hoe AH-nesten op verantwoorde manier te verwijderen? **Actie** 5.1.2e inzicht krijgen in wettelijke kaders voor nestverwijdering en check met 5.1.2e terugkoppelen aan Provincie

Post meeting note: Navraag leert dat zolang er tijdens het bestrijden geen gebruik gemaakt wordt van biociden (of diatomeeënaarde) ook imkers nesten kunnen verwijderen. Een gedegen training door bv 5.1.2e is wel aan te raden om dit op een veilige en verantwoorde manier te kunnen doen. 5.1.2e heeft inmiddels 5.1.2e gesproken en hij heeft aangegeven in principe open te staan voor het organiseren van trainingen/opleidingen, e.e.a. is wel afhankelijk van wat men precies wil en wat er mogelijk is. (dit zal ook pas na dit seizoen kunnen worden georganiseerd)

3. Beheersbare situatie – wat houdt dat in?

- Provincie vindt belangrijk: voldoen aan de wet, beheersing zou deels gericht kunnen zijn op Natura2000 gebieden om daar biodiversiteit te kunnen beschermen.
- Wat is een beheersbare situatie? Aantal nesten per regio? Veiligheidsrisico's beperken?
- Geen consensus; wens is om vooral tijd te winnen en jaarlijks te evalueren.
- Een strategie kan zijn: combineren van professionele bestrijding en lokale opsporing.
- Aantal nesten per jaar?
- Vertraging van verspreiding?
- Bescherming van kwetsbare gebieden of soorten?
- Tijdwinst is cruciaal om aanpassing van ecosystemen te ondersteunen.
- **Actie** 5.1.2e meer verduidelijking geven over het begrip 'beheersbare situatie' met betrekking tot de Aziatische Hoornaar na overleg met bioloog i.o. en AH expert

➔ Beheersbare situatie – heroverweging van het begrip (*post meeting note*)

- Tijdens het overleg is regelmatig gesproken over een 'beheersbare situatie' als mogelijke eindsituatie waarin de populatie Aziatische hoornaars binnen bepaalde grenzen kan worden gehouden. De terechte vraag die gesteld werd: wat verstaan we onder een beheersbare situatie? Nader overleg met een veldexpert en imker wijst uit dat dit begrip in de praktijk in een aantal opzichten niet haalbaar is.
- Het kunstmatig laag houden van de populatie op provinciaal of landelijk niveau blijkt wetenschappelijk en organisatorisch onrealistisch. Hiervoor zou jaarlijks meer dan 95% van alle nesten vóór oktober vernietigd moeten worden én migratie van jonge koninginnen uit omliggende regio's volledig voorkomen moeten worden — beide zijn in de praktijk niet uitvoerbaar met de beschikbare middelen en mankracht.
- Wat wél mogelijk is, is het tijdelijk **vertragen van de populatiegroei** in de beginfase van vestiging. Deze tijdwinst is waardevol: ze biedt ruimte om de schade aan biodiversiteit en bijenvolken tijdelijk te beperken, kritieke gebieden te beschermen en imkers en ecosystemen in staat te stellen zich aan te passen. In Frankrijk is inmiddels in meerdere regio's een stabiele situatie ontstaan waarin de hoornaarpopulatie schommelt rond een ecologisch evenwicht. Dit wijst erop dat volledige beheersing geen realistisch doel is, maar dat **stabilisatie na vestiging wel degelijk optreedt**.
- Vanuit dit perspectief beschouwen we de huidige situatie als een **overgangsfase** waarin actieve opsporing en nestverwijdering op korte termijn nog effectief

kunnen zijn; en waar op langere termijn **kastbescherming** (zoals muilkorven en elektrische harpen) de meest effectieve beschermingsstrategie zal worden.

- Een voorbeeld van deze denkrichting komt van het Muséum National d'Histoire naturelle (MNHN) in Frankrijk, waar men adviseert om in gebieden met een middelhoge tot hoge dichtheid aan hoornaars de actieve bestrijding te stoppen, en imkers juist te ondersteunen bij investeringen in beschermingsmateriaal.
- Innovaties zoals **zendersets** maken het mogelijk om deze grens in de toekomst te verschuiven, en nestverwijdering langer effectief te houden.

Conclusie: De term 'beheersbare situatie' suggereert een einddoel dat in werkelijkheid niet haalbaar is. Beter is het te spreken van **tijdelijke groeivertraging, gerichte bescherming en ondersteuning bij aanpassing**. Deze herijking nemen we mee in het verdere gesprek met de provincie.

3. Rol van imkers & lokale partners

- Imkers spelen reeds een belangrijke rol bij opsporing van nesten.
- Vrijwilligers zijn moeilijk te motiveren vanwege de intensieve inspanning.
- Gemeenten zoals Haarlem en Velsen zijn bereid middelen (zoals zendersets) te financieren.
- Samenwerking tussen provincie, gemeenten, imkerverenigingen en terreinbeheerders is essentieel.
- **Voorstel:** imkers faciliteren via middelen zoals zendersets, cursussen en onkostenvergoeding.
- Mogelijke opsplitsing van taken:
 - Imkers: opsporing en verwijdering van kleine nesten
 - Provincie/professionals: bestrijding van grotere nesten
-

4. Monitoring, kennisdeling en impact

- Er wordt te weinig gemonitord op impact van hoornaars, zeker in kwetsbare gebieden zoals Natura 2000.
- Er is behoefte aan data over: effectiviteit van verwijdering, biodiversiteitsimpact, evolutie in waarnemingen.
- Imkers stellen dat de impact van de hoornaar onderschat wordt en baseren dat grotendeels op de ervaringen in Frankrijk, Spanje en België, en pleiten voor monitoring om (toekomstig) beleid te kunnen onderbouwen.
- Tijdwinst (via vertraging verspreiding) kan ecosystemen en bijen helpen zich aan te passen.

5. Financiën en middelen

- Verwijderen van een nest kost ± €1000; budget is beperkt.
- Een zenderset kost ca. €3500; wens om 12–14 sets beschikbaar te stellen in de provincie.
- Gemeentes (zoals Haarlem, Velsen, Purmerend en waarschijnlijk ook Amsterdam) tonen bereidheid om financieel bij te dragen (subsidies voor zendersets)
- Idee: taakgroep coördineert per regio, met (beperkte) structurele ondersteuning vanuit de Provincie.
- Vier zendersets voor de hele provincie wordt als onvoldoende ervaren.
- Gemeenten zouden subsidiering deels kunnen verlenen?

7. Samenwerking & vervolgstappen

-
- Provincie onderzoekt gesprek met gemeentes en wat hun rol en inzet kan zijn
- Imkers wordt gevraagd om een plan van aanpak voor de hele provincie aan te leveren (gebaseerd op Haarlem-model) -> actie 5.1.2e
- Gezamenlijk plan nodig voor:
 - Coördinatie opsporing
 - Inzet en training van vrijwilligers
 - Gebruik van middelen en subsidiestromen

8. Actiepunten

- **Provincie:** gesprekken voeren met gemeenten en afweging maken over financiering en taakverdeling, de taakgroep AHNH kan daaraan deelnemen
- **Provincie:** Gemeentecontacten en waarnemingen structureren via waarneming.nl
- 5.1.2e concreet plan aanleveren voor provinciale aanpak + rolverdeling opsporing/bestrijding gebaseerd op voorstel voor gemeente Haarlem
PM note: zie bijlage
- **Gezamenlijk:** inzicht krijgen in wettelijke kaders voor nestverwijdering (certificering)
PM note: zie notulen
- **Gezamenlijk:** Overlegmoment plannen na gesprekken met gemeentes
- 5.1.2e Afstemming met 5.1.2e over mogelijke rolverschuiving bij opsporing/bestrijding
PM note: zie terugkoppeling in notulen
- 5.1.2e meer verduidelijking geven over het begrip 'beheersbare situatie' mbt tot de Aziatische Hoornaar na overleg met bioloog i.o. en AH expert
PM note: zie terugkoppeling in notulen

To: 5.1.2e 5.1.2e @yahoo.com]; Natuurlijkrob Info[5.1.2e @natuurlijkrob.nl]
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 4/11/2025 3:35:21 PM
Subject: RE: Concept Rapport 2024 Aziatische hoornaars
Received: Fri 4/11/2025 3:35:00 PM
[rapport zoeken en bestrijden Aziatische hoornaars 2024 - Noord Holland concept 30-3-25.docx](#)

Beste 5.1.2e,

Het was leuk om het rapport te lezen. Hierbij het rapport met mijn opmerkingen.

Groet,

5.1.2e
Provincie Noord-Holland – Sector Natuur & Recreatie
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 2 april 2025 11:02
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @yahoo.com>; Natuurlijkrob Info < 5.1.2e @natuurlijkrob.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Concept Rapport 2024 Aziatische hoornaars

Beste 5.1.2e,

Ik kan het rapport reviewen, kun je het naar mij sturen?

Vriendelijke groet,

5.1.2e
Sector Natuur & Recreatie

T: +31 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: dinsdag 1 april 2025 09:44
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @yahoo.com>; Natuurlijkrob Info < 5.1.2e @natuurlijkrob.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Concept Rapport 2024 Aziatische hoornaars

Ha 5.1.2e,

Dank voor je mailtje. Ik ben inmiddels niet meer actief op dit dossier.
@ 5.1.2e of @ 5.1.2e, weten jullie misschien wie dit op kan pakken?
Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@yaho.com>

Verzonden: maandag 31 maart 2025 21:50

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; Natuurlijkrob Info <5.1.2e@natuurlijkrob.nl>

Onderwerp: Concept Rapport 2024 Aziatische hoornaars

Hoi 5.1.2e,

Bij deze het concept rapport seizoen 2024.

Zou je deze door willen lezen en je op en aanmerkingen door willen geven.

Dan kan ik die bekijken en kunnen we het rapport definitief maken.

En misschien een datum plannen om rapport en zo een keer live te bespreken,
en om te kijken wat er aan komend seizoen de planning is.

Groetjes 5.1.2e
NatuurlijkRob
5.1.2e

Bestrijden en zoeken van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

5.1.2e

In opdracht van:

Status uitgave	Eerste concept
Openbaar/ confidentieel	Openbaar
Rapportnummer	NatuurlijkRob 2025-01
Datum uitgave	31 Januari 2025
Titel	Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Provincie Noord-Holland.
Auteur	5.1.2e
Illustraties en foto's	5.1.2e
Foto's voorblad	Aziatische hoornaar met een Robor zender (links); Team NatuurlijkRob (midden); verwijderen van nest met de hoogwerker (rechts).
Bron kaartmateriaal	
Aantal pagina's	24 pagina's inclusief bijlages
Naam opdrachtgever	Provincie Noord-Holland.
Contactpersoon	5.1.2e
Wijze van citeren	5.1.2e 2024. Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Provincie Noord-Holland. NatuurlijkRob, Siebengewald.

NatuurlijkRob is niet aansprakelijk voor eventuele schade, alsmede voor schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden en/ of de gegevens die verkregen zijn uit dit onderzoek.

© NatuurlijkRob | Provincie Noord-Holland

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever en is haar eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, het internet, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever dan wel NatuurlijkRob, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding en probleemstelling	4
1.2 Gebiedsbeschrijving	6
1.3 Dankwoord	6
2. Materiaal & Methode	7
2.1 Verkrijgen van meldingen en deze valideren	7
2.2 Opsporen van nesten	8
2.2.1 Meldingen	8
2.2.2 Wiekpot methode	8
2.2.3 Telemetrie	9
2.3 Bestrijding	9
2.3.1 Diepvriezen	9
2.3.2 Opzuigen en nest in diepvriezer vanaf de grond en hoogwerker (e.a.)	9
2.3.3 Opzuigen vanaf de grond.	10
2.3.4 Mechanische bestrijding met diatomeecënaarde en perslucht met een lans	10
3. Resultaten	11
3.1 Voorlichting	11
3.2 Meldingen	11
3.3 Gevangen koninginnen	12
3.4 Gevonden nesten	12
3.5 Ervaringen met de wiekpot methode: oplossingen en honingraat	13
3.6 Ervaringen met telemetrie	14
3.7 Meldingen met open eindjes	14
3.8 Bestrijden nesten	14
3.8.1 Ervaringen met bestrijden nesten	14
3.8.2 Problemen die we tegen zijn gekomen tijdens bestrijding	16
4. Discussie en conclusies	17
4.1 Verhogen van efficiëntie	17
4.2 Gebruikte zoekmethodes effectief	17
4.3 Afweging van behandelingsmethodes	18
4.4 Meer mensen actief krijgen	18
4.5 Opvallende concentraties	19
4.6 Communicatie	21
5. Literatuur	22
Bijlage 1: Gevonden primaire en secundaire nesten Noord Holland	23
Bijlage 2: kaartjes die we uit delen. Voor en achterkant.	24

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en probleemstelling

De introductie van de Aziatische hoornaar was in Frankrijk in 2004, deze is onopzettelijk meegenomen met een scheepslading uit China (Slikboer en Zeegers, 2021), en dit heeft geleid tot een significante verspreiding in Frankrijk, Spanje, België, en later ook in Nederland, waar hij voor het eerst in 2017 werd waargenomen in Zeeland. Deze invasieve soort vormt een bedreiging voor inheemse flora en fauna, veroorzaakt overlast in de imkerij en vormt in sommige gevallen zelfs een gevaar voor mensen, vooral in de nabijheid van de nesten.

De Aziatische hoornaar heeft zich gestaag verspreid in Nederland, voornamelijk in de zuidelijke provincies, en is dit jaar voor het eerst in alle provincies van Nederland waargenomen en bestreden. Provincie Noord-Holland ervaart groeiende overlast van deze invasieve exoot.

Kenmerkend kleiner dan de Europese hoornaar, onderscheidt de Aziatische hoornaar zich door een zwart borststuk en gele uiteinde van de poten (in tegenstelling tot de bruinrode tinten bij de Europese variant). De levenscyclus van een Aziatische hoornaar begint in het voorjaar met een bevruchte koningin die een nest bouwt. De koningin doet in de eerste weken het werk van een werkster door te jagen en het broed te verzorgen. Als de eerste werksters geboren zijn legt de koningin deze taken neer. Werksters jagen op insecten, verzorgen larven en breiden het nest uit. Na de werksters komen mannetjes en koninginnen uit. In de herfst vliegen honderden koninginnen uit om te paren en verspreiden zich voor de winter, waarna ze het volgende jaar nieuwe kolonies stichten. De overvloed aan nieuwe koninginnen heeft bijgedragen aan de snelle verspreiding van de soort over Europa (Husemann et al., 2020).

Onderzoek toont aan dat de Aziatische hoornaar een ernstige bedreiging vormt voor insecten en dus voor de biodiversiteit. Een gemiddelde kolonie Aziatische hoornaars eet in een jaar meer dan 97.000 prooien ter grootte van een honingbij, wat neerkomt op 11,2 kg insecten, waaronder honingbijen (38,1%), vliegen (29,9%), sociale wespen en andere insecten (19,7%) (Rome et al., 2021).

Effectieve bestrijding richt zich op het vroegtijdig aanpakken van hoornaar koninginnen vóór de ontwikkeling van werksters (november-mei). Verdere bestrijding omvat de aanpak van embryonale en primaire nesten (mei-juni) en secundaire nesten (juni-december) om verspreiding te voorkomen (Soete, 2021; VBI/Vespawatch, 2022). Werksters vliegen tot 2 km van het nest, wat de mogelijkheid biedt om door terug volgen het nest te lokaliseren (Slikboer en Zeegers, 2021).

Het onderscheid tussen Aziatische en Europese hoornaar wordt vaak verward, wat de noodzaak benadrukt voor voorlichting, Webinars, en lezingen om observaties te melden en bewustwording te vergroten.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

Vanaf 2021 is NatuurlijkRob betrokken geweest bij een pilot om ervaring op te doen met het efficiënt lokaliseren en verwijderen van nesten, bij voorkeur zonder het gebruik van pesticiden.

De aanpak van deze pilot bleek een succes, waardoor veel provincies deze aanpak hebben overgenomen. In alle provincies (met uitzondering van Zeeland) zijn dit jaar op de deze manier nesten gelokaliseerd en verwijderd door Team NatuurlijkRob.

De meeste secundaire nesten zijn verwijderd met stofzuiger en daarna zijn ze in de vriezer geplaatst. Primaire nesten zijn verwijderd met vriesspray en stofzuiger. Tevens is er geëxperimenteerd met het inspuiten van scheerschuim, alvorens de nesten zijn verwijderd.

Primaire nesten zijn dit jaar veelvuldig weggehaald en in de vriezer gestopt door lokale imkers. Dit nadat het nest was gevalideerd op waarneming.nl. Door de vele lezingen over de Aziatische hoornaar is er een groeiende groep mensen die actief op zoek gaat en primaire nesten verwijdert.

Secundaire nesten zijn over het algemeen weggehaald met een hoogwerker en stofzuiger, ook hier werd scheerschuim in de invliegopening gespoten. Daarna werden de nesten met vriesspray verdoofd, en vervolgens in een plastic bak in de vriezer gestopt.

Wanneer een nest onbereikbaar bleek voor de hoogwerker is er gebruik gemaakt van een AirAdik-lans. Door deze mechanische bestrijding word er gebruik gemaakt van Diatomeeënaarde en het nest van binnen uit gezandstraald. Na deze behandeling word het hele nest uit de boom gestoten. Mocht de koningin de behandeling overleven moet ze helemaal opnieuw beginen. De meeste van deze nesten hebben we binnen 6 weken nog een 2de keer behandeld en verwijderd. We kunnen met deze methode tot 37 meter hoogte van af de grond nesten bestrijden.

Nesten die zich in een gebouwen bevonden, werden behandeld met Permas-D (werkzame stof: Permetrin). Om te voorkomen dat er veel Aziatische hoornaars met gif in de omgeving terecht komen, werden eerst met de stofzuiger zo veel mogelijk Aziatische hoornaars op gezogen om daarna het nest in te spuiten met Permas-D.

Er is bekend dat enkele nesten zijn behandeld door externe bedrijven, maar de exacte methoden zijn onbekend. Op sommige locaties zijn geen Aziatische hoornaars meer aangetroffen, wat mogelijk te wijten is aan interventies van externe bedrijven.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

1.2 Gebiedsbeschrijving

De opdracht heeft plaatsgevonden in de Provincie Noord-Holland. Overal waar een (te valideren) melding van een Aziatische hoornaar was, is er getracht er zo snel mogelijk te zijn om te zoeken naar het nest. Vanaf september hebben we alleen nog nesten weggehaald, en zelf niet meer actief gezocht naar nesten. Hierbij hebben we de lokale zoekgroepen zoveel mogelijk ondersteund in hun zoektocht door mee te kijken en advies te geven.

Wij hebben het hele seizoen als streven gehad om een gevonden nest binnen 5 werkdagen weg te halen. Dit is in bijna alle gevallen gelukt.

Daarnaast is in samenwerking met alle andere provincies (behalve Zeeland) ook daar het Aziatische hoornaar probleem aangepakt. Op dezelfde manier als hier boven beschreven.

1.3 Dankwoord

Zonder de tomeloze inzet van alle mensen die alert waren op het mogelijk voorkomen van de Aziatische hoornaar was het onmogelijk om alle nesten te vinden en bestrijden. Ik bedank deze mensen voor het doorgeven van hun waarnemingen met foto's. (zonder foto's blijken waarnemingen nauwelijks te valideren.)

5.1.2e (werkzaam bij de Provincie Noord-Holland) wordt bedankt voor zijn betrokkenheid vanuit hun opdrachtgeverschap en het gegeven vertrouwen.

En zeker niet te vergeten mijn team wat mij dit jaar ontzettend goed geholpen heeft.

5.1.2e voor haar inzet in het aansturen van de zoekgroepen, het valideren van de waarneming en het contact legde met de melders.

5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e en 5.1.2e voor het bestrijden en helpen met het opsporen van de nesten.

De firma Robor voor de fijne samenwerking om een goed product op de markt te brengen waarmee we weer een flinke stap in de goede richting zetten. In het opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaars.

Zeker wil ik ook alle vrijwilligers die mij op wat voor manier dan ook geholpen hebben in het veld bedanken. De mensen die mee hebben geholpen met zoeken naar Aziatische hoornaars en hun nesten in de omgeving van gevalideerde waarnemingen, en mensen die nesten hebben gevonden en ook hebben gemeld. En iedereen die een of meerdere dagen met mij op pad is geweest om te leren hoe het opsporen en bestrijden in zijn werk gaat.

Tot slot wordt iedereen bedankt voor hun hulp bij het onschadelijk maken van de nesten. Dit draagt bij aan het beheersen van problemen in de komende jaren.

2. Materiaal & Methode

2.1 Verkrijgen van meldingen en deze valideren

Voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar is het van groot belang dat zoveel mogelijk mensen waarnemingen van deze soort melden, en helpen bij het zoeken naar nesten. Met deze hulp kan de verspreiding en verdichting van deze invasieve exoot worden beperkt, wat tevens leidt tot vermindering van overlast. Waarnemingen kunnen worden gemeld met foto via waarneming.nl/go/vespa-velutina/. Het aanmaken van een account is hiervoor niet nodig. Helaas bleek dat het verschil tussen een Europese hoornaar en een Aziatische hoornaar, en andere insecten van vergelijkbare grootte, voor veel mensen moeilijk vast te stellen was.

Voor het verkrijgen van waarnemingen zijn er drie deels overlappende groepen mensen te onderscheiden: burgers, natuurliefhebbers en imkers. Alle drie de groepen zijn essentieel voor het opsporen van de nesten.

Burgers zien Aziatische hoornaars in hun tuin op fruit, rijpe bessen en druiven, evenals nectar drinkend op bloemen zoals klimop. Ze kunnen koninginnen vangen en invriezen. Hier zitten vaak primaire nesten in schuurtjes of vogelkastjes, of er zitten nesten in de spouwmuur of klimop. Een secundair nest zit vaak in de achtertuin in een boom. Zij verwarren de Aziatische hoornaars het vaakst met ander insecten soorten, door gebrek aan kennis van de soort.

Natuurliefhebbers zien Aziatische hoornaars jagen, foerageren op bloemen of fruit, of vinden nesten. De meesten zijn bekend met Waarneming.nl, wat enorm helpt. Rome et al. (2021) laten zien dat Aziatische hoornaars een zeer divers dieet hebben en ook schade kunnen toebrengen aan lokale (zeldzame) insectenfauna.

Imkers ervaren vooral hinder van jagende Aziatische hoornaars voor hun bijenkasten, wat leidt tot verlies van honing, dode bijen en stress bij de bijen, wat uiteindelijk resulterend in volkssterfte (Requier et al., 2019). Een groot deel van de imkers neemt het probleem van de Aziatische hoornaar serieus en houdt nauwlettend toezicht op hun kasten. Veel imkers hebben Aziatische hoornaars gemeld, en geholpen met zoeken. Sommigen waren zelfs zo toegewijd dat ze met slechts enkele aanwijzingen het gezochte nest vonden. Er is echter ook een kleinere groep imkers die hun eigen weg gaat, waardoor soms niet goed wordt opgelet bij de kasten, niets wordt gemeld of er niet wordt gezocht naar het nest. In sommige gevallen worden Aziatische hoornaars bij de kasten gedood, wat het zoeken (en vinden) van nesten vertraagt.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

2.2 Opsporen van nesten

Na het verkrijgen van gevalideerde meldingen wordt gekeken of het nest in de buurt is door naar vlieggedrag van dieren te kijken. Daarna worden enkele methodes ingezet om nesten te vinden. Deze worden hieronder beschreven.

2.2.1 Meldingen

Het meest eenvoudige zijn de meldingen die door mensen gedaan worden van nesten die zij gevonden hebben in bomen, nestkasten dan wel gebouwen. Deze zijn gevalideerd en zo nodig bezocht en opgeruimd

2.2.2 Wiekpot methode

In Vlaanderen is sinds 2020 de wiekpot methode in gebruik. (Vespawatch, 2020). Een wiekpot is een glazen pot gevuld een lokstof, (zoals een mengsel van zoete witte wijn, bier en suiker in de verhouding 1:1:1). In de deksel zit een 4mm groot gat met een lont (wiek van stof) gevuld met lokstof die op ooghoogte wordt opgehangen. Door Aziatische hoornaars individueel te merken met kleurcodes, kan de vliegrichting worden bepaald. Door het dier op de wiekpot weer los te laten, kan de vliegrichting en de tijdsduur totdat het dier weer terug is op de wiekpot worden getimed. Beschreven is dat hierbij 1 minuut gelijk staat aan het nest op 100 meter afstand; Dit geldt echter alleen bij de eerste 2 minuten. Onze standaard regel is nu;

<1 minuut dan sta je min of meer onder het nest. Dan zit die binnen de 100 meter

<2 minuten dan tel je 100 meter per minuut.

>2 minuten dan tel je 120 meter per minuut

>9 minuten dan tel je 130 meter per minuut

Door wiekpotten dan wel dieren te verplaatsen kan het zoekgebied van het nest worden verkleind.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

Links: een wespenval met stuk nest boven op de val. Midden links: helpen met nesten opsporen.
Midden Rechts: soms is het een hele uitdaging om zonder al te veel te slopen bij een nest te komen.
Rechts: een nest waarvan de ingang met scheerschuim is dicht gemaakt.

2.2.3 Telemetrie

De methode telemetrie is in 2018 succesvol beschreven door Kennedy et al (2019) voor de vondst van meerdere nesten. In 2020 is dit voor het eerst door de gebroeders Borre ingezet in Nederland (Berkhout, 2020).

Het zendertje moet aan de taille geknoopt worden. Het dier wordt vast gezet op een speciaal ontworpen "plankje". Vervolgens wordt er een dun draadje over de taille gedaan, en wordt de geactiveerde zender vastgeknoopt aan het lichaam. Het zendertje zendt een hoogfrequent signaal uit dat ontvangen kan worden met een antenne en ontvanger. Tussen de vangtijd en het loslaten van een dier zit vaak ongeveer één uur. Na het loslaten kan het vaak secundaire nest gelokaliseerd worden.

Dit jaar is er een nieuw systeem van de firma Robor op de markt gekomen. We hebben dit systeem goed getest dit voorjaar en daardoor zijn er heel veel extra nesten gevonden. Het systeem werkt een stukje anders dan het oude bekende systeem. Door goed te luisteren naar ons commentaar is er een makkelijk en diervriendelijk systeem ontwikkeld. Nu kunnen de hoornaars binnen 1 minuut gezenderd worden. De zenders zijn rond de 0,15 gram maar met een kortere antenne, waardoor de hoornaar nog makkelijker terug vliegt naar het nest. Doordat de zenders contact zochten met een iPhone werd op die manier de locatie van de zender doorgegeven. Waardoor heel makkelijk in de app te zien was waar men moest zoeken. De zoektijd is een flink stuk is-kleiner geworden. Als de Aziatische hoornaar volgens verwachting vliegt is het nest meestal binnen 1 a 2 uur gevonden.

Dit is een systeem wat makkelijk door de vrijwilligers toe gepast kan worden. En met een kleine cursus zeker. In Overijssel is dit seizoen getest met vrijwilligers. Daar waren ze super fanatiek. De meeste nesten waren binnen een week gevonden na dat de eerste melding van een werkster was gedaan. Zenders kunnen voor meerder nesten gebruikt worden als er wat tijd ingestopt wordt deze terug te vangen op de wiekpot, want de batterijen zijn oplaadbaar. Een goed voorbeeld hiervan is een zendergroep die met 4 zenders maar liefst 14 nesten vonden.

2.3 Bestrijding

2.3.1 Diepvriezen

Koninginnen, embryonale nesten en primaire nesten in vogelkastjes kunnen verzameld worden, eventueel in een potje dan wel een plastic box. Door ze minimaal 48 uur in een vriezer te stoppen bij -18 graden worden de Aziatische hoornaars gedood.

2.3.2 Opzuigen en nest in diepvriezer vanaf de grond en hoogwerker (e.a.)

Voor deze methode trekt een persoon een hoornaarpak aan inclusief helm met vizier. Met een rugzak accustofzuiger van Milwaukee type M18 Fuel Backpack Stofzuiger worden vanaf de grond of vanuit een hoogwerker tot 27 meter de Aziatische hoornaars in het nest opgezogen. Door de ingang van de nesten met scheerschuim af te sluiten kunnen de hoornaars niet meer uit het nest komen. Daarna worden zo goed als alle hoornaars opgezogen. Dan koelen we het nest met vriespray zodat als we er

een gat in stoten niet alle hoornaars weg vliegen. Het nest wordt afgezaagd en in een plastic bak gedaan. Deze wordt afgesloten met Ducktape. Vervolgens wordt er nog een wespenval met een stuk nest in de boom achter gelaten, dit om de achtergebleven Aziatische hoornaars weg te vangen zo dat die geen overlast veroorzaken in de omgeving.

Het nest gaat vervolgens in een vriezer (-18 graden Celsius) voor minimaal 48 uur, dit doodt de koningin en de rest van het volk gifvrij. Door de cilinder van de backpack stofzuiger met vriesspray in te spuiten, worden de opgezogen dieren verdoofd, zodat het overgieten in een apart bakje zonder moeite gaat. Ook deze gaan daarna de vriezer in.

2.3.3 Opzuigen vanaf de grond.

Er is dit jaar ook geëxperimenteerd met een stofzuigervariant waarbij vanaf de grond het nest wordt aangeprikt en opgezogen. Hoewel dit een snelle en effectieve methode lijkt, worden hierbij lang niet alle hoornaars die aanwezig zijn in het nest opgezogen. Kijkende hoeveel moeite wij moeten doen als we met de hoogwerker bij het nest staan en zelfs dan krijgen we niet alle Aziatische hoornaars opgezogen. Doordat het nest tijdens het verwijderen uit elkaar valt hebben veel Aziatische hoornaars de mogelijkheid om weg te vliegen, en kan het zijn dat de koningin het nest verlaat om ergens anders opnieuw te beginnen. Deze "rednesten" moeten vervolgens gelokaliseerd worden en opnieuw verwijderd, wat extra werk oplevert. Wij kiezen er op dit moment voor om nog niet op deze manier de nesten te verwijderen aangezien wij de resultaten nog onvoldoende vinden.

Wat is het verschil met deze methode en de methode onder kopje 2.3.2?

Lieven Toussaint
04/11/2025 17:32

2.3.4 Mechanische bestrijding met diatomeeënaarde en perslucht met een lans

Omdat enkele nesten onbereikbaar blijven voor een hoogwerker maken we hier gebruik van een lans uitbreidbaar tot 37 meter van AirAdik. Hiermee is dit jaar steeds meer ervaring opgedaan. Als middel is Diatomeeënaarde voor mechanische bestrijding gebruikt. Door de 5bar luchtcompressie wordt daarmee het chitinepantser kapot gemaakt, (soort van zandstralen) waardoor de Aziatische hoornaars het niet overleven. Daarna wordt het nest meteen uit de boom gestoten. Deze stukken worden weer zoveel mogelijk verzameld en in de vriezer geplaatst. De overgebleven Aziatische hoornaars zullen een red nest bouwen, vaak op de plek van het oude nest omdat we de bovenkant laten hangen. Daarom zijn de meeste nesten dan ook voor een 2de keer een week of 6 later behandeld. De koningin is dan als het goed is al gedood, waardoor het nest ten dode is opgeschreven. Wij kiezen er voor om omdat er nog steeds een nest hangt met activiteit, wat voor onrust kan zorgen. Om deze reden doen we ervoor om na ongeveer 6 weken nog een 2de behandeling te doen na ongeveer 6 weken. Omdat de koningin en al het broed verdwenen is het nest ten dode opgeschreven. Maar mocht de koningin de eerste behandeling het toch overleven dan wordt ze de 2de keer nog een keer mee gepakt. En dan vaak is het vaak dan te laat in het seizoen om nog succesvol jongen koninginnen groot te brengen.

3. Resultaten

3.1 Voorlichting

Door gedurende het hele jaar informatie te delen via de Facebookgroep Opsporing Aziatische hoornaars Nederland, hebben we mensen aangespoord meldingen te doen en betrokken te zijn bij zoekacties. Bovendien heb we op diverse voorlichtingsavonden presentaties gegeven, waarin we gedurende 2 uur informatie verstrekken over de Aziatische hoornaar. Tevens hebben we visite kaartjes van Aziatische hoornaar die we overal en nergens uit delen. Hierop kunnen mensen snel het verschil tussen de Aziatische hoornaar, Europese hoornaar en Stadsreus zien. Hier staat ook een QR-code op zodat mensen makkelijk een Aziatische hoornaar kunnen melden: (Bijlage 2). Daarnaast hebben diverse media (krant en tv) een dag meegelopen om daarna over de Aziatische hoornaar te berichten. Dit leverden veel nieuwe waarnemingen op. Dit hebben we in eerdere jaren voornamelijk alleen met lokale media gedaan maar dit jaar ook een aantal keer met landelijke media.

3.2 Meldingen

Doordat het aantal meldingen van Aziatische hoornaars storm liep, bleek het onmogelijk alle misdeterminaties aan te passen. Deze zijn dan ook als "afgekeurd" de boeken in gegaan. Alle waarnemers die geen foto bij een ingevoerde waarneming hadden geplaatst, zijn in het begin ook gemaild. Helaas leverde dit sporadische een nieuw aanknopingspunt op. Meldingen met foto's zijn verreweg de beste manier, omdat foutdeterminaties veel blijken voor te komen. Bijkomend voordeel is dat tevens kan het geslacht van de Aziatische hoornaar geverifieerd kan worden. Niet alle waarnemingen van losse individuen zijn na gemaild omdat het er op den duur te veel werden.

Tabel 1: Aantal nesten per provincie per maand (Januari is 2025)

Aziatische hoornaar nesten - per Provincie en Melding maand											
Sum of Aantal	Column 1										
Row Labels	Jan	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Grand Total
Noord-Brabant	7	22	97	34	54	91	70	155	149	54	733
Zeeland		10	82	40	41	48	64	104	42	39	470
Limburg	1	6	35	13	19	26	39	74	53	20	286
Gelderland		4	15	7	4	21	26	58	12	14	161
Zuid-Holland	1	6	11	9	6	8	14	29	34	12	130
Utrecht		4	8	11	7	2	10	17	26	3	88
Overijssel			4	5	8	17	15	6	5		60
Noord-Holland		1	4	1	2	1	9	13	3	1	35
Flevoland		1				1	3	11	8	1	25
Drenthe		2	1	1	1	2	11	6			24
Groningen			1			4	3	5	1	1	15
Friesland			1		2	2	1				6
Grand Total	9	56	259	121	144	223	265	478	333	145	2,033

Bronnen: 5.1.2e Natuurlijk Rob, waarneming.nl, Zeeland AH taskforce

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

3.3 Gevangen koninginnen

We hebben in het voorjaar actief meldingen van koninginnen beantwoord en het advies gegeven de koninginnen te vangen en ze in de vriezer te stoppen. Hier mee zijn in 2024 in Noord-Holland 9 koningin~~nen~~ gevangen en gedood. De piek lag in Nederland in de laatste 2 weken van april en eerste 2 weken van mei.

3.4 Gevonden nesten

In totaal zijn er 35 primaire dan wel secundaire nesten gevonden in Noord-Holland. Er zijn er 33 van verwijderd en zijn er 2 blijven hangen.

Bijlage 1 geeft de locaties aan voor de provincie Noord-Holland.

Tabel 2: Methodes die zijn ingezet om nesten van Aziatische hoornaars te bestrijden. Let op zitten paar dubbele locaties is omdat primair en secundair nest gevonden is.

	Noord Holland			Totaal
	Koningin gedood	Primair	Secundair	Subtotaal
Hoogwerker			16	16
Lans			6	6
Vriezer	9		2	11
Stofzuiger		2		2
Gif				0
totaal	9	2	24	35

Tabel 3: Koninginnen en gevonden nesten en hun locaties.

	Noord Holland			Totalen
	Koningin gedood	Primair	Secundair	Subtotaal
Boom			24	24
Gebouw		1		1
Nestkast				0
Struik		1		1
Compostbak				0
Niet van toepassing	9			9
Subtotaal	9	2	24	35

3.5 Ervaringen met de wiekpot methode: oplossingen en honingraat

Wanneer er een locatie is waar Aziatische hoornaars aan het drinken zijn op bijvoorbeeld klimop, dan blijken Aziatische hoornaars vrij eenvoudig op een wiekpot over te kunnen schakelen. Onze ervaring is dat trappit beter werkt en gemakkelijker gevonden wordt dan een Bier/witte wijn/suiker mengsel. Door trappit te gebruiken in een plantenspuit en het rond de wiekpot een beetje te vernevelen worden de potten nog sneller gevonden. Door een gat te maken van 4 mm waar het lont door past met een gaatje van 1 mm er naast kan de druk van de pot als die bijv. opwarmt. Dit zorgt ervoor dat de pot niet leegloopt. Zorg er om deze reden ook voor dat de lont niet over de rand van het deksel hangt.

Door meldingen van imkers en eigen ervaring dat er veel Aziatische hoornaars afkomen op uitgeslingerde honingraat en afgeschepte zegelwas, wordt dit ook op sommige locaties gebruikt.

Links: Bestrijding met Lans en Diatomeeënaarde. Midden: Secundaire nest met scheerschuim net uit de boom gehaald. Recht: Vriezer vol met nesten Aziatische hoornaars

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

3.6 Ervaringen met telemetrie

Dit jaar is er weer veel ervaring met telemetrie op gedaan. We zijn sneller en handiger geworden in het opsporen van de nesten aan de hand van telemetrie. Hierdoor kan steeds vroeger begonnen worden met zenderen van Aziatische hoornaars.

Wij werken met de lowland tag zenders uit België. Dit zijn de voor ons bekende zenders, die we de afgelopen jaren gebruikt hebben. Deze zenders zijn ook iets aangepast, maar door veel ruis op de lijn zijn deze soms lastig te volgen. Ook is het aanbrengen van de zenders redelijk specialistisch. Dit systeem kan men niet zomaar gebruiken zonder te weten wat men doet.

Tevens hebben we dit jaar een nieuw zendersysteem van Robor getest. Deze zenders zijn door iedereen die durft redelijk makkelijk aan te brengen. Daarnaast zijn deze zenders makkelijk terug te vinden doordat de Aziatische hoornaar via een app precies gevolgd kan worden. Dit is een groot voordeel t.o.v. de bestaande zenders. Hierdoor is het voor iedereen makkelijker om een nest op de sporen en wordt dit minder specialistisch werk.

Dit systeem werkt via de Apple "find my phone" functie. Het grote nadeel hiervan is dat er geen gebruik meer gemaakt mag worden van deze functie tenzij er een dure licentie wordt aangeschaft. Daarnaast moeten de zenders iets worden aangepast waarna ze te zwaar worden. Er wordt door Robor gewerkt aan een oplossing. Dat zal dit voorjaar door ons getest gaan worden.

3.7 Meldingen met open eindjes

Doordat er dit jaar behoorlijk wat meldingen waren in heel Nederland zijn er meerdere open eindjes waar nog Aziatische hoornaars gezeten hebben. In Noord-Holland zijn er in totaal twee nesten blijven hangen na 15 november.

3.8 Bestrijden nesten

3.8.1 Ervaringen met bestrijden nesten

Volgens team NatuurlijkRob is tot op heden de meest effectieve manier van nesten verwijderen de nesten volledig weghalen m.b.v. een stofzuiger en de nesten daarna invriezen.

Voor nesten laag bij de grond, is dit jaar vriesspray in combinatie met een accustofzuiger of een vlindernet gebruikt. Door de vriesspray worden de Aziatische hoornaars in het nest afgekoeld, waardoor er voldoende tijd is om ze veilig uit de struik te verwijderen. In het geval van nesten in vogelhuisjes hebben we de invliegopening afgeplakt met tape, het nest in een plastic box gestopt en vervolgens in de vriezer geplaatst.

Nesten op grote hoogte die bereikbaar waren met een bus-hoogwerker van 27 meter, zijn verwijderd met behulp van de hoogwerker in combinatie met een accustofzuiger. Bij aankomst bij het nest proberen we zo snel mogelijk de ingang van het nest af te sluiten. Daar is dit jaar scheerschuur voor gebruikt. Een takkenschaar of accu-motorkettingzaag werd gebruikt om het nest los te krijgen op het moment dat bijna alle Aziatische hoornaars waren opgezogen.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

Nadat het nest uit de boom was verwijderd, hebben we een wespenval opgehangen met een stuk nest boven op de val, daar door gaan de overgebleven hoornaars niet nog ergens anders een red nest bouwen. De val hangt aan een touwtje zodat het na verloop van tijd vanzelf naar beneden valt. Als er een voetpad onderdoor liep, hebben we deze vallen met een stevig touwtje vastgemaakt om te voorkomen dat ze vanzelf naar beneden zouden vallen en mogelijk mensen zouden raken.

Wanneer het weghalen van een nest op deze manier onmogelijk bleek, hebben wij gekozen voor mechanische bestrijding met een lans met Diatomeeënaarde en perslucht. Deze methode kunnen wij zonder problemen tot 37 meter uitvoeren en duurt ongeveer 45 minuten met twee personen.

Nadeel van deze methode is dat een klein deel van de dieren, die op het moment van de behandeling niet in het nest verblijven, blijft leven. Dit jaar hebben we de nesten meteen uit de boom gestoten na behandeling. In de meeste gevallen werd er een red nest gebouwd.

Omdat meestal de koningin de behandeling niet overleefd werd er na een 2de behandeling niet veel meer in het nest aan getroffen. Wij kiezen ervoor toch altijd een 2^e keer terug te komen en ook het red nest weg te halen. Dit omdat er toch dieren blijven in en uit vliegen en dit onrust onder bewoners in de buurt kan veroorzaken. Doordat het nest compleet uit de boom wordt gestoten is dit pas na 5 a 6 weken noodzakelijk.

We hebben dit jaar een aantal nesten verwijderd waarbij we de hoogwerker in combinatie met de lans hebben gebruikt om toch bij de nesten te kunnen komen.

We hebben onszelf dit seizoen als doel gesteld om gevonden nesten binnen 5 werkdagen te verwijderen. Gemiddeld zijn in Noord-Holland alle nesten zelfs binnen 3 werkdagen na de melding verwijderd.

Tabel 4: Gemiddeld aantal werkdagen per provincie

Aziatische hoornaar nesten - gemiddeld aantal werkdagen tussen Melding en Bestrijding

Average of Doorloop Column							
Row Labels	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Grand Total
Drenthe	11	2	2	3	4		3
Flevoland			11	3	4		4
Friesland		5	3	16			7
Gelderland	5	7	3	4	5		4
Groningen			2	-	3		2
Limburg	2	4	3	3	4	4	3
Noord-Brabant	5	5	3	3	5	9	4
Noord-Holland		7	3	2	6		3
Overijssel	3	4	4	4	4		4
Utrecht	5	1	3	5	3	4	4
Zuid-Holland			3	4	5		4
Grand Total	4	4	3	4	4	6	4

Bronnen: 5.12e /Natuurlijk Rob, waarneming.nl

3.8.2 Problemen die we tegen zijn gekomen tijdens bestrijding

Helaas zijn we dit jaar ondanks alle maatregelen om het bestrijden soepel te laten verlopen toch een aantal keer terug moeten gaan naar een plaats i.v.m. overlast door de achtergebleven Aziatische Hoornaars. Meestal kregen we zo'n melding dezelfde dag of de dag er na binnen. Deze meldingen zijn altijd binnen 24 uur opgepakt en opgelost. Meestal ging het om hoornaars in een secundair nest wat we verwijderd hadden. Ze vlogen dan terug naar het primaire nest, wat dan weer overlast gaf voor de bewoner waar dit nest zat. Soms kozen ze ook een nok van een huis uit om daar een red nest te bouwen. Sinds we een stuk nest op de wespenvallen plaatsen boven in de boom is dit niet meer voorgekomen. Twee gevallen van overlast sprongen er voor ons uit en worden hieronder beschreven.

In een geval waren de Aziatische hoornaars na het verwijderen van een nest een ontluchtings kanaal ingevlogen van een verwarmings ketel. Toen de bewoners een monteur lieten komen omdat de ketel steeds harder begon te stinken schrok deze zich natuurlijk kapot. Ik ben hier de volgende morgen naartoe gereden en heb de hele ketel schoon gemaakt. De monteur heeft de zelfde dag nog de ketel weer in elkaar gezet en hiermee was dit probleem opgelost.

Er is een geval geweest dat wij een nest hebben weg gehaald. In de buurt stond een raam open wat wij niet gezien hebben. Helaas is hier iemand gestoken toen ze het raam dicht wilden maken. Hier is toen een klacht bij de gemeente en later ook bij de provincie Brabant ingediend. De melder is uiteindelijk doorgestuurd naar mij (NatuurlijkRob) maar tot op heden heb ik nog niks van de melder gehoord. Wat wij altijd proberen te regelen is dat een omwonende via de buurt app laat weten dat er een nest Aziatische hoornaars wordt weggehaald en dat omwonende beter de ramen een dag dicht kunnen houden. Ook hiervoor helpt het dat we nu stukken nest op de wespen val achter laten, en zal dit soort overlast ook minder worden.

We zijn van plan om voor volgend seizoen waarschuwingsborden te laten maken om bij de afzetting van de hoogwerkers neer zetten. Afgelopen seizoen zijn er steeds al grote pionnen, -als nodig was met lint, neergezet om ons werkterrein af te zetten. Helaas is dit niet voor iedereen voldoende om afstand te houden. Er zijn zelfs mensen die de pionnen gewoon aan de kant schuiven om onder of vlak langs de hoogwerker af te gaan. Dit kan gevaarlijke situaties opleveren omdat er soms takken naar onder kunnen vallen of agressieve hoornaars rondvliegen. Ook proberen auto's soms vlak langs de hoogwerker op te rijden, met het gevaar een poot onder de hoogwerker uit te rijden, wat gevaar kan opleveren voor de persoon in de hoogwerker. Ondanks dat er altijd een 2de persoon op de grond staat om mensen aan te spreken gebeurde dit regelmatig.

Steek incidenten tijdens het weghalen van nesten is dit jaar ook een aantal keer voor gekomen. Ondanks waarschuwingen van ons dat mensen op afstand moeten blijven gebeurt het soms tocht dat mensen gestoken worden. Gelukkig dit jaar altijd met een goede afloop. Voor het geval er toch een keer iemand een allergische reactie heeft, zijn alle hoogwerkers uitgerust met anti histamine tabletten en een epi-pen.

4. Discussie en conclusies

4.1 Verhogen van efficiëntie

Ondertussen hebben we een aardig netwerk aan vrijwilligers opgebouwd, die we zo goed mogelijk helpen bij het zoeken naar nesten. Aangezien het aantal nesten dit jaar erg groot was, hebben we ook geprobeerd het aantal mensen met zenders te vergroten. Dit is redelijk gelukt, dit jaar zijn er ongeveer 25 zender sets van de firma Robor verkocht in Nederland.

Als de zoekgroepen een locatie hebben waar ze een Aziatische hoornaar kunnen vangen, blijkt het redelijk haalbaar om op een dag 2 of zelfs 3 nesten te vinden én te verwijderen. Ook hebben we de zoekgroepen in het voorjaar geadviseerd om de primaire nesten zelf weg te halen als ze dat durfde. Als een nest laag bij de grond zit, zoals de primaire nesten, kan deze meteen verwijderd worden. Als na invriezen meteen gecontroleerd wordt of de koningin nog in het nest zit, weten we of daar nog gezocht moet worden naar een 2^e nest.

We hebben voor elke hoogwerker die voor Natuurlijkrob de weg op gaat een lans tot 32 meter, zodat elk team zo effectief mogelijk kan worden ingezet bij de bestrijding. Waar nodig kunnen er stukken uitgewisseld worden tussen de lansen zodat we tot 37 meter van af de grond kunnen bestrijden.

4.2 Gebruikte zoekmethodes effectief

De methodes die we in 2024 hebben gebruikt, worden steeds effectiever. We worden steeds beter en sneller in het aanbrengen van de zenders, waardoor de Aziatische hoornaar makkelijker naar het nest kan terugvliegen nadat ze gezenderd is.

Door de nieuwe Robor zenders, waarvan de antenne kleiner is, kunnen de Aziatische hoornaars makkelijker terug vliegen naar het nest. Waardoor-Hierdoor gaat het vinden van het nest een stuk sneller-gaat.

Doordat we de hoornaar steeds beter leren begrijpen en ons zoekbeeld verbetert, zien we de nesten redelijk snel hangen.

Daarnaast is er elk half jaar een internationaal overleg met mensen uit heel Europa die vanuit passie of beroep betrokken zijn bij de Aziatische hoornaar. Tijdens deze bijeenkomsten worden ervaringen gedeeld en de koppen bij elkaar gestoken om een gezamenlijke aanpak en oplossingen te bespreken.

4.3 Afweging van behandelingsmethodes

Ook dit jaar is onze voorkeur uitgegaan naar het weghalen van de nesten met een hoogwerker en stofzuiger. Hiermee zijn we in één keer van het probleem af. Het is essentieel om voldoende tijd te nemen om zoveel mogelijk hoornaars op te zuigen, omdat dit anders overlast in de buurt kan veroorzaken. Hoewel de hoornaars dan niet agressief worden, kunnen ze elders proberen een nieuw nest te bouwen, wat soms tot overlast kan leiden. In Noord-Holland was 67% van de secundaire nesten te bereiken met een hoogwerker.

De lans is een goed en redelijk goedkoop alternatief voor nesten die onbereikbaar zijn voor een bus hoogwerker van 27 meter. Een andere optie zou zijn om een spinhoogwerker te huren. Nadeel hiervan is dat dit extra tijd met zich meebrengt om deze te organiseren en dus ook extra kosten. Ook zijn er nesten die niet of nauwelijks bereikbaar zijn met welke hoogwerker dan ook. Deze kunnen met een lans vaak wel bestreden worden. Dit jaar hingen er bijvoorbeeld verschillende nesten in een bos, dus onbereikbaar voor een hoogwerker. Om deze reden is voor ons bestrijden met een lans dus een goede 2^e keus.

4.4 Meer mensen actief krijgen

Gelukkig worden steeds meer mensen actief en het informeren van deze groep kan soms uitdagend zijn. Het geven van lezingen op meerdere locaties per jaar blijkt effectief, met een goede opkomst en positieve reacties van imkers die blij zijn met de extra informatie. We zijn bezig met het opzet van een website (www.hoornaar.eu) om alle informatie toegankelijk en gemakkelijk vindbaar te maken voor iedereen.

De verspreiding van selectieve vallen die goed getest zijn levert steeds meer koninginnen op. Met goede selectieve vallen werden er dit jaar weinig tot geen bijvangst gedood. Als er al iets gedood werd in de val waren het vaak mieren of slakken. Andere wespen enz. konden allemaal min of meer zonder probleem de selectieve val te verlaten. Het regelmatig controleren van vallen, bij voorkeur twee keer per dag, is van groot belang om effectief te zijn in het vangen van Aziatische hoornaar koninginnen zonder zelf schade aan de fauna aan te richten. Zo kunnen insecten die toch niet kunnen ontsnappen tijdig vrij gelaten worden.

Links: de bak van de ketel die helemaal vol zat met Aziatische hoornaars. Midden links: bestrijding van nest Aziatische hoornaar met hoogwerker. Midden rechts: achtergebleven hoornaars opzuigen die een voordeur hadden uit gekozen om zich te verzamelen. Recht: soms was het een heel eind lopen om bij een nest te komen. Gelukkig zijn er kruiwagens.

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

4.5 Opvallende concentraties

In Noord-Holland zijn er grote concentraties van gevonden nesten in gemeente Amsterdam (6), Haarlemmermeer (4), Hilversum (4), Huizen (3) en Gooise meren (3).

Tabel 5: concentraties van gevonden nesten per gemeente (provincie Noord-Holland)

Aziatische hoornaar nesten - Seizoen 2024 - per Gemeente (Noord-Holland)

Bronnen: 5.1.2a, Natuurlijk Rob, waarneming.nl

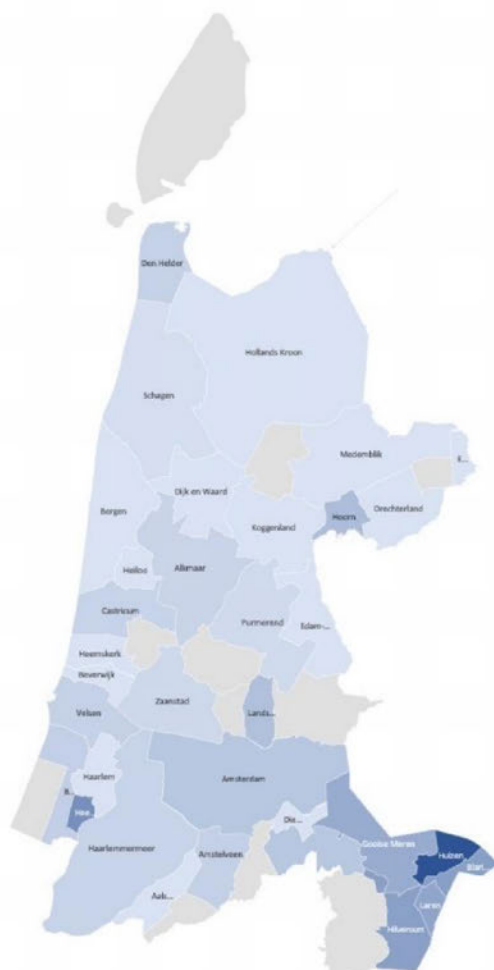
Gemeente	Aantal nesten			Succes%	Type nest			Nest dichtheid	
	Verwijderd	Niet Verwijderd	Totaal		Embryo	Primair	Secundair	per km2 (land)	Rangorde per km2
Provincie Noord-Hol	33	2	35	94%	5	4	26	0.03	9
Alkmaar	2	-	2	100%	1	0	1	0.02	16
Amstelveen	1	-	1	100%	0	0	1	0.02	11
Amsterdam	5	1	6	83%	0	0	6	0.04	9
Blaricum	1	-	1	100%	0	0	1	0.09	3
Bloemendaal	1	-	1	100%	0	0	1	0.03	10
Castricum	1	-	1	100%	0	0	1	0.02	15
Den Helder	1	-	1	100%	0	0	1	0.02	13
Gooise Meren	3	-	3	100%	0	0	3	0.07	6
Haarlemmermeer	3	1	4	75%	1	1	2	0.02	14
Heemstede	1	-	1	100%	1	0	0	0.11	2
Hilversum	4	-	4	100%	1	1	2	0.09	4
Hoorn	1	-	1	100%	0	0	1	0.05	7
Huizen	3	-	3	100%	1	0	2	0.19	1
Landsmeer	1	-	1	100%	0	0	1	0.04	8
Laren	1	-	1	100%	0	1	0	0.08	5
Purmerend	1	-	1	100%	0	0	1	0.01	18
Schagen	1	-	1	100%	0	0	1	0.01	19
Velsen	1	-	1	100%	0	0	1	0.02	12
Zaanstad	1	-	1	100%	0	1	0	0.01	17

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in Noord-Holland

Er zijn dit jaar in Nederland ook in één tuin 2 primaire nesten gevonden. Helaas zat nest 1 in de spouw waardoor er niet vastgesteld kon worden of er nog een koningin in zat. Het andere nest hing in een klimophaag. 50 meter verderop hing het secundaire nest van 1 van de 2 primaire nesten. De 2 nesten hingen ongeveer 15 meter bij elkaar vandaan.

In Noord-Holland is de grootste dichtheid van nesten voor de Gemeente Huizen. Hier zitten de meeste nesten per vierkante km. Dit zijn er 0,19 per vierkante kilometer.

Tabel 7: Kaart met concentraties van gevonden nesten per gemeente (Provincie Noord-Holland)

4.6 Communicatie

Het is van groot belang dat er effectieve communicatie plaatsvindt tussen de provincies en de gemeenten over de aanpak van het Aziatische hoornaar probleem. Gebrek aan bewustzijn kan leiden tot ondoeltreffende bestrijdingsmaatregelen, waaronder het gebruik van ongeschikte of niet toegestane pesticiden. Het lijkt erop dat er momenteel een gebrek aan informatie is bij sommige gemeenten over de aanpak van de provincies.

Ook wij blijven informatie verstrekken via onze facebook pagina en via de website (www.hoornaar.eu) om iedereen op de hoogte te houden over alles wat met de Aziatische hoornaar te maken heeft.

Een heel aantal gemeentes heeft ons om informatie gevraagd of alvast informatie ingewonnen wat wij het komende seizoen voor ze kunnen betekenen m.b.t. het bestrijden van de Aziatische hoornaar. Een mooi voorbeeld van een fijne samenwerking is in de gemeente Roosendaal. Daar is dit jaar 1 van de groen medewerkers een aantal keer met ons mee geweest. Hij is in een eigen pak mee naar boven geweest om te kijken wat we precies doen, en heeft gezorgd dat we goed bij de nesten konden komen. Ook andere gemeentes denken hier over na om dit te doen voor aankomend seizoen.

Links: de hoogwerker op een schuine helling en een krappe plaats. Midden: soms is een hoogwerker ook laag bij de grond voldoende om geen trap te hoeven gebruiken. Rechts: ook op onverharde grond kunnen we vaak goed bij het nest komen met onze hoogwerkers.

5. Literatuur

- Berkhout, P., 2020. Tukker Borre spoort nest van gevaarlijke hoornaars op met slimme microzender. Tubantia. 11 oktober 2020.
<https://www.tubantia.nl/hof-van-twente/tukker-borre-spoort-nest-van-gevaarlijke-hoornaars-op-met-slimme-microzender~ac161e83/>
- Husemann, M., Sterr, A., Maack, S. en Abraham, R., 2020. The northernmost record of the Asian hornet *Vespa velutina nigrithorax* (Hymenoptera, Vespidae). *Evolutionary Systematics*, 4, 1.
- Honeybeevalley, 2022. <https://www.honeybeevalley.eu/newsflash/hoornaarbestrijding-met-fipronil>
- Janssen, R., Voesten, R., Soete, D. & D. Drukker, 2022a. Voorkomen van verdere verspreiding van en overlast door de Aziatische hoornaar in Nederland. *Bijenhouden* 2022-4.
- Janssen, R., Voesten, R., Soete, D. & D. Drukker, 2022b. Nieuwe methoden succesvol in de strijd tegen de Aziatische hoornaar. *EIS Kenniscentrum Insecten*. 31-JUL-2022
<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=29534>
- Janssen, R., Voesten, R., in press. Aziatische hoornaar: sterke toename in zuidelijk Nederland en uitbreiding naar het noorden in 2022. *Bijenhouden* 2023-2.
- Kennedy, P.J., Ford, S.M., Poidatz, J., Thiéry, D. en Osborne, J.L., 2018. Searching for nests of the invasive Asian hornet (*Vespa velutina*) using radio-telemetry. *Communications biology*, 1(1):1-8.
- Van der Laan, C. 2021. De Aziatische hoornaar in Nederland. *Bijenhouden* 2021-3. 22-23
- Requier, F., Rome, Q., Chiron, G., e.a., 2019. Predation of the invasive Asian hornet affects foraging activity and survival probability of honey bees in Western Europe. *Journal of pest science* 92(2):567-578.
- Rome, Q., Perrard, A., Muller, F., Fontaine, C., Quilès, A., Zuccon, D. en Villemant, C., 2021. Not just honeybees: predatory habits of *Vespa velutina* (Hymenoptera: Vespidae) in France. *Annales de la Société entomologique de France (NS)* 57(1):1-11.
- Slikboer, L. en Zeegers, T., 2021. De Aziatische hoornaar in Nederland: Ervaringen 2017-2020. *EIS rapport EIS2021-07*.
- Soete, D., 2021. Aanpak van de Aziatische hoornaar in Vlaanderen. *Vespawatchers rapport*. 7pg.
- Soete, D., 2023. Gebruik van een (selectieve) val. 23 januari 2023 - Versie 1.
<https://www.facebook.com/groups/474218836579263/permalink/1109362236398250>
- VBI/Vespawatch, 2022 www.vespawatch.be/get-involved (geraadpleegd op 3 juni 2022).
- Van der Laan, C. 2021. De Aziatische hoornaar in Nederland. *Bijenhouden* 2021-3. 22-23
- Vrancken, T. 2023. Nestopsporing Aziatische hoornaar. 27/01/23 – versie 2.
- Download: <https://www.facebook.com/download/5788324774567045/Nestopsporing%20met%20verhuismethode.pdf>

Bijlage 1: Gevonden primaire en secundaire nesten Noord-Holland

Plaats	Datum vondst	Waarneming.nl	Type nest	Locatie	Datum verwijderd	Hoe verwijderd
Alkmaar	12-10-24	https://waarneming.nl/observation/330643919/	Secundair nest	Boom	14-10-24	Hoogwerker
Purmerend	06-09-24	https://waarneming.nl/observation/327231473/	Secundair nest	Boom	10-09-24	Hoogwerker
Amsterdam	10-09-24	https://waarneming.nl/observation/327707442/	Secundair nest	Boom	11-09-24	Vriezer
Velsen	15-09-24	https://waarneming.nl/observation/328068512/	Secundair nest	Boom	19-09-24	Hoogwerker
Hilversum	19-09-24	https://waarneming.nl/observation/328477295/	Secundair nest	Boom	19-09-24	Hoogwerker
Amstelveen	19-09-24	https://waarneming.nl/observation/328497941/	Secundair nest	Boom	19-09-24	Vriezer
Amsterdam	19-09-24	https://waarneming.nl/observation/328514577/	Secundair nest	Boom	19-09-24	Hoogwerker
Huizen	19-09-24	https://waarneming.nl/observation/328518484/	Secundair nest	Boom	19-09-24	Hoogwerker
Huizen	26-09-24	https://waarneming.nl/observation/329169163/	Secundair nest	Boom	26-09-24	Hoogwerker
Amsterdam	28-09-24	https://waarneming.nl/observation/329265327/	Secundair nest	Boom	03-10-24	Hoogwerker
Hoorn	02-10-24	https://waarneming.nl/observation/329647316/	Secundair nest	Boom	03-10-24	Hoogwerker
Hoofddorp	02-10-24	https://waarneming.nl/observation/329661599/	Secundair nest	Boom	21-10-24	Lans
St maarten vlotbrug	10-10-24	https://waarneming.nl/observation/330467783/	Secundair nest	Boom	14-10-24	Hoogwerker
Amsterdam	11-10-24	https://waarneming.nl/observation/330496222/	Secundair nest	Boom	14-10-24	Hoogwerker
Naarden	15-10-24	https://waarneming.nl/observation/330956580/	Secundair nest	Boom	17-10-24	Lans

Bestrijden en opsporen van nesten Aziatische hoornaars in
Noord- Holland

Bennebroek	20-10-24	https://waarneming.nl/observation/331580614/	Secundair nest	Boom	21-10-24	Lans
Blaricum	21-10-24	https://waarneming.nl/observation/331633930/	Secundair nest	Boom	29-10-24	Lans
Naarden	24-10-24	https://waarneming.nl/observation/331914648/	Secundair nest	Boom	29-10-24	Lans
Hilversum	23-10-24	https://waarneming.nl/observation/332755587/	Secundair nest	Boom	05-11-24	Hoogwerker
Akersloot	30-10-24	https://waarneming.nl/observation/332591245/	Secundair nest	Boom	05-11-24	Hoogwerker
Julianadorp	28-10-24	https://waarneming.nl/observation/332397507/	Secundair nest	Boom	29-10-24	Hoogwerker
Oostzaan	30-10-24	https://waarneming.nl/observation/332570898/	Secundair nest	Boom	12-11-24	Lans
Amsterdam	03-11-24	https://waarneming.nl/observation/333043472/	Secundair nest	Boom	05-11-24	Hoogwerker
Bussum	13-11-24	https://waarneming.nl/observation/333713528/	Secundair nest	Boom	20-11-24	Hoogwerker

Bijlage 2: kaartjes die we uit delen. Voor en achterkant.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 7/4/2024 8:55:11 AM
Subject: RE: Bestrijden Aziatische Hoornaar Provincie Noord-Holland
Received: Thur 7/4/2024 8:55:19 AM

Dank. Wil je met 5.1.2e afstemmen op welke manier we deze kunnen opdracht verlenen?
Er moet een soort afrekening achteraf mogelijk zijn namelijk. Omdat we van te voren nog niet weten hoeveel nesten het gaat betreffen.
Dank alvast,

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 4 juli 2024 08:58
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: Bestrijden Aziatische Hoornaar Provincie Noord-Holland
Hi 5.1.2e en 5.1.2e,
Bij deze alvast een offerte van 5.1.2e voor de bestrijding van de AH.
Ik heb gezegd dat ik komende week contact met hem op zal nemen.
Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @yahoo.com>
Verzonden: woensdag 3 juli 2024 13:51
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: Re: Bestrijden Aziatische Hoornaar Provincie Noord-Holland
Hoi 5.1.2e

Bij deze mijn offerte.
Ik hoop dat die zo goed is anders hoor ik het graag.
Mochten er nog vragen zijn dan hoor ik dat ook graag.
Ik reken voor elke Provincie min of meer de zelfde prijs. Ik kom zelf wel van uit Limburg dus voor Limburg is het voor mij wat korter rijden dan naar Noord Holland. Maar vind het wel zo eerlijk om overal min of meer de zelfde prijs te tellen. En mijn Teams komen door het hele land vandaan. Dus dat scheelt vaak ook wel weer wat met de reistijd. Ze hebben allemaal al een x aantal nesten met mij vorig jaar geruimd en dit jaar moeten ze ook weer allemaal eerst weer een paar nesten onder begeleiding van mij doen om te kijken of ze het nog allemaal weten hoe en wat. Zo dat we zeker weten dat het allemaal goed en verantwoord gebeurt. En we kunnen nog opschalen mocht dit nodig zijn. Maar dat weten we pas als het seizoen bezig is. Want om nu al 5 hoogwerkers klaar te hebben staan is ook weer niet nodig verwacht ik.
Met vriendelijke groet

5.1.2e
NatuurlijkRob
On Wednesday, June 26, 2024 at 12:59:46 PM GMT+2, 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl> wrote:

Ha 5.1.2e,

Ik heb van mijn collega's bij andere provincies begrepen dat jij veel doet aan bestrijding van de Aziatische Hoornaar.

Namens de Provincie Noord-Holland wil ik bij jou informeren of jij open staat, en de capaciteit hebt, om nesten weg te halen in onze provincie.

Ik begrijp dat je dit ook al vaker hebt gedaan.

Graag hoor ik van je of je een keer wil bellen hierover en wat de eventuele vervolgstappen zijn.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Trainee – Sector Natuur & Recreatie

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Aanwezig: ma, di, wo, en do

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend. Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

To: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 12/12/2024 3:53:34 PM
Subject: Terugkoppeling IPO Aziatische Hoornaar
Received: Thur 12/12/2024 3:53:44 PM

Ha 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik wilde alvast een korte terugkoppeling geven van het IPO Aziatische Hoornaar gisteren.

In de bijlage staan mijn volledige notules, die worden door 5.1.2e (Gelderland) nog gebundeld met andere notules om een verslag van te maken.

Interessant is om te zien hoe het andere provincies verloopt.

Je merkt een duidelijke scheiding in aantallen bestreden nesten het afgelopen jaar:

- Zuidelijke provincies (ZL, NB en Limburg): honderden nesten per provincie.
- Midden provincies (NH, ZH, Utrecht, Gelderland en Overijssel): tussen de 20 en 60 nesten per provincie.
- Noordelijke provincies: 5 – 10 nesten per provincie.

Zowel Noord-Brabant en Limburg gaan veel te hard door het budget heen en zullen het komende jaar niet meer alles kunnen bestrijden.

Overijssel en de noordelijke provincies willen sowieso nog graag doorgaan met bestrijden, zeker nu er met geavanceerde en goed betaalbare zenders gewerkt kan worden.

Er volgt in januari nog een gesprek met de Taskforce Aziatische Hoornaar (imkers) en de provincies. Dat zal vooral gaan over bestrijdingsmethoden.

Nog en ander belangrijk punt was het idee om een soort kennis platform Aziatische Hoornaar op te zetten à la het [Eikenprocessierups platform](#).

Hier zijn 5.1.2e (Groningen) en 5.1.2e (Overijssel) nu aan zet om uit te zoeken of wij ook zoiets zouden kunnen starten (wellicht via BIJ12).

Ik ga dit ook meenemen en uitwerken na het kerstreces.

Groetjes,

5.1.2e

To: 5.1.2e 5.1.2e@noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 8/22/2025 10:28:58 AM
Subject: RE: Proces voor meldingen Aziatische hoornaars
Received: Fri 8/22/2025 10:28:00 AM

Hoi 5.1.2e,

Ik heb geen contactpersoon bij waarneming.nl. Wij hebben een opdracht lopen bij een professionele bestrijder en die houdt de meldingen op waarneming.nl in de gaten, dus als iemand een melding maakt wordt die vanzelf opgepakt. Als diegene zijn mailadres heeft opgegeven kan het zijn dat de bestrijder contact met hen opneemt voor meer informatie. Daarnaast zijn er op vrijwillige basis ook imkers actief, die werken ook samen met onze bestrijder en kunnen komen om het nest te zoeken.

Het is niet altijd mogelijk om direct te reageren op een melding, dus het kan wel zijn dat men even geduld moet hebben.

We zouden in principe een melding kunnen doorzetten naar de bestrijder, maar dat doen we liever niet omdat we niet voor niks gebruik maken van waarneming.nl en het gaat veel te veel tijd kosten als men dat steeds gaan doen.

Groet

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
Verzonden: vrijdag 22 augustus 2025 11:35
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Proces voor meldingen Aziatische hoornaars

Hoi!

Daar ben ik weer. Naar aanleiding van de melder die met ons als provincie zijnde, contact opnam, wordt nu een situatie: van kastje naar de muur.

Wij hebben de melder dus opnieuw verwezen naar Waarneming.nl. Daar heeft de melder de onderstaande reactie op ontvangen.

Mijn vragen zijn eigenlijk:

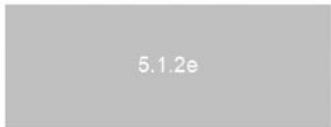
Heb jij bij Waarneming.nl nog een contactpersoon bij wie je dit onder de aandacht kan brengen?

Als een melder dus een (juiste) melding maakt bij dat platform, wat gebeurt er dan met de melding?

Kunnen wij als Servicepunt, als wij een melding verifiëren, deze zelf naar een behandelaar of bestrijder doorzetten?

Een nest melden kan via [Meld_nes](#)

De meldingen worden in de gaten via die weg kunnen jullie ook geco worden, maar voor jullie is de snel bestrijding via de provincie.

Met vriendelijke groet,
 van Waarneming.nl

Waarneming.nl is gratis beschikbaar iedereen.

[Steun Waarneming.nl met een](#)

↩ Beantwoorden

↪ Doors

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Teamleider Servicepunt PNH – Sector Netwerkmanagement en Gebruik

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 20 augustus 2025 17:24

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Proces voor meldingen Aziatische hoornaars

Hoi 5.1.2e,

Het lijkt me gek dat waarneming.nl melders doorverwijst naar ons, iedereen kan namelijk gewoon een melding maken. Een melding maken kan hier: [Voer waarneming in voor Aziatische Hoornaar - Waarneming.nl](#). Ik vermoed dat iemand contact met waarneming.nl heeft gezocht in plaats van gewoon een melding te maken op het platform.

Bij het maken van een melding is het belangrijk dat er een duidelijke foto wordt toegevoegd, zodat de bestrijder weet dat het daadwerkelijk om een Aziatische hoornaar gaat. Als dit erbij zit pakt hij (of andere imkers) het als het goed is op. Een kanttekening is wel dat het budget voor bestrijding dit jaar niet meer genoeg is om op alle meldingen af te gaan, dus het kan zijn dat niet alle meldingen worden opgepakt.

Als bovenstaande nog vragen oproept hoor ik het graag.
Groet,

5.1.2e

Sector Natuur & Recreatie

T:+31 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 20 augustus 2025 14:43

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Proces voor meldingen Aziatische hoornaars

Beste 5.1.2e,

Ik heb een vraag voor je met betrekking tot hoe wij om moeten gaan met meldingen over (mogelijke) locaties van Aziatische hoornaars.

Tot nu toe verwezen wij melders door naar **Waarneming.nl** om een melding te maken. Echter, vandaag ontvingen wij 721903

0035

het bericht dat de medewerkers van Waarneming.nl melders doorverwijzen naar de provincie Noord-Holland.

Op onze provinciale website staat een stukje informatie dat verwijst naar de bestrijding van Aziatische hoornaars namens de provincie tot 2025. Toch is het ons niet helemaal duidelijk wat het huidige proces is en welke informatie we aan de melders moeten geven om ze correct te helpen.

Zou jij ons kunnen voorzien van een duidelijke beschrijving van het proces dat gevolgd moet worden bij meldingen rondom Aziatische hoornaars? Ook hoor ik graag welke informatie we hierbij actief kunnen delen met melders, zodat onze dienstverlening optimaal blijft.

Ik kijk uit naar je reactie en eventuele bijbehorende documentatie.

Alvast bedankt voor je hulp!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Teamleider Servicepunt PNH – Sector Netwerkmanagement en Gebruik

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Beste,

Dank je wel voor je e-mail.

Wat vervelend om te horen dat jullie last hebben van een nest Aziatische hoornaars.

Waarneming.nl houdt zich niet bezig met de bestrijding van de Aziatische hoornaar. De bestrijding van de Aziatische hoornaar wordt door de provincies geregeld. Heb je vragen over de bestrijding van de Aziatische hoornaar? Neem dan contact op met de provincie.

Hebben jullie wel al een of meerdere meldingen gemaakt van de Aziatische hoornaars?

Meldingen van individuele dieren kun je [hier](#) doen.

Een nest melden kan via [Meld nest](#).

De meldingen worden in de gaten gehouden en via die weg kunnen jullie ook gecontacteerd worden, maar voor jullie is de snelste weg naar bestrijding via de provincie.

Met vriendelijke groet,

 van Waarneming.nl

Waarneming.nl is gratis beschikbaar voor iedereen.

 [Steun Waarneming.nl met een donatie](#)

↩ Beantwoorden

➡ Doorsturen

1 - 12

5.1.1c

Plan van Aanpak

Beheersing Aziatische Hoornaar provincie Noord-Holland

Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland

20 juni 2025

Aanleiding | context

De Aziatische Hoornaar was in 2016 nog niet aanwezig in Nederland. De aanwezigheid neemt vanaf 2017 zeer snel toe. <https://www.bijenhouders.nl/themas/aziatische-hoornaar/>

De Aziatische Hoornaar komt momenteel met name in de zuidelijke provincies voor, maar in Noord-Holland worden ook steeds vaker nesten gevonden. Uit waarnemingen blijkt dat de soort vanuit het zuiden van Nederland snel oprukt richting het noorden van Nederland. Onderstaande tabel geeft inzicht in de situatie in 2024.

Aziatische hoornaar nesten - Seizoen 2024 - Nederland per Provincie									
Provincie	Aantal nesten			Succes%	Type nest			Nest dichtheid	
	Verwijderd	Niet Verwijderd	Totaal		Embryo	Primair	Secundair	per km2 (land)	Rangorde per km2
Noord-Brabant	517	217	734	70%	120	143	471	0.15	2
Zeeland	431	39	470	92%	132	89	249	0.26	1
Limburg	244	42	286	85%	42	49	195	0.13	3
Gelderland	137	24	161	85%	19	25	117	0.03	6
Zuid-Holland	40	90	130	31%	17	20	93	0.05	5
Utrecht	72	16	88	82%	12	20	56	0.06	4
Overijssel	57	3	60	95%	4	22	34	0.02	7
Noord-Holland	33	2	35	94%	5	4	26	0.01	9
Flevoland	21	4	25	84%	1		24	0.02	8
Drenthe	24		24	100%	3	4	17	0.01	10
Groningen	12	2	14	86%		1	13	0.01	11
Friesland	6		6	100%	1	3	2	0.00	12
Grand Total	1,594	439	2,033	78%	356	380	1,297	0.06	

Bronnen: Michelle Smeets/Natuurlijk Rob, waarneming.nl, Zeeland AH taskforce

De Aziatische Hoornaar is een wesp die vliegen, hommels, limonadewespen en honingbijen in grote hoeveelheden eet en in Nederland geen natuurlijke vijanden heeft. De soort maakt in de zomer enorme nesten met veel werksters die op hun duizenden werksters kunnen hebben. Eén nest consumeert ongeveer 11 kg insecten, wat overeenkomt met zo'n 100.000 beestjes, en brengt aan het einde van het seizoen tientallen tot soms zelfs honderden nieuwe koninginnen voort die volgend jaar een eigen nest kunnen stichten.

Ook al zien we binnen wetenschappelijke kringen verschillende visies en opvattingen over de Aziatische Hoornaar, ervaringen uit onze buurlanden leren dat de impact van deze invasieve exoot voor de bestuiving, de bijenteelt en de fruitteelt groot is: de AH vormt een bedreiging voor de biodiversiteit, economie (landbouwsector) en de volksgezondheid. In Nederland is nog sprake van een vrij nieuwe situatie maar in buurlanden als België, Frankrijk en Spanje zien we inmiddels dat er nieuw beleid m.b.t. bestrijding wordt opgesteld n.a.v. de ervaringen en verkregen inzichten van de afgelopen jaren. Wij hopen ons voordeel te kunnen doen met deze 'learned lessons' als het gaat om de aanpak van de Aziatische Hoornaar binnen onze provincie.

Veiligheids- en gezondheidsrisico's

De taakgroep AHNH wil benoemen dat de komst van de Aziatische Hoornaar wel degelijk veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Net als veel andere wespensoorten zullen AH's steken als ze zich bedreigd voelen. De steek van de AH kan pijnlijker zijn, maar een enkele steek hoeft niet gevaarlijker te zijn dan de steek van andere soorten zoals de limonadewesp.

Gezondheidsrisico's worden groter wanneer de persoon meerdere keren wordt gestoken. Dit kan sneller gebeuren omdat AH's hun nest fanatiek zullen verdedigen. Wanneer een nest hoornaars zich bedreigd voelt, zullen zij gezamenlijk en agressief reageren. Het gif van de Aziatische hoornaar (**Vespa velutina**) werkt ook als een alarmferomoon, wat kan in nabijheid van het nest snel zal leiden tot talrijke steken.

In Spanje worden steekincidenten met een ernstige allergische reactie al gezien als een groeiend probleem. Anders dan de gewone wesp vallen de AH's gericht aan op de ogen, en maken daardoor slachtoffers - niet door allergische reactie - maar direct door de toxische werking van het gif. De AH spuit een vloeistof richting de ogen waarvan bekend is dat deze voor irritatie en langdurige pijnklachten kan zorgen.

In Bretagne heeft zich afgelopen jaar een steekincident met een dodelijke afloop voorgedaan en zo zijn er inmiddels meer ernstige incidenten bekend, zie ook de bronvermelding. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit soort incidenten ook in Nederland zullen plaats gaan vinden.

De AH maakt grote tot zeer grote nesten in de zomer (secundaire nesten). Deze hangen doorgaans (70% van de gevallen) hoog in de boom en zijn dan niet direct gevaarlijk, maar kunnen door hun gewicht uit de boom vallen. later in het seizoen of bij harde wind. Dit kan leiden tot risicovolle situaties in dichtbewoonde gebieden. De situatie is anders in het voorjaar: de voorjaarsnesten (primaire nesten) zijn kleiner, maar bevinden zich vaak wel op plekken waar men sneller in contact kan komen met het nest. Denk aan nestkastjes, heggen, schuurtjes en spouwmuren.

Inzet op beheersing

Het Ministerie heeft geconcludeerd dat volledige uitroeiing van de AH in Nederland niet langer haalbaar is en heeft de Europese Unie hiervan in kennis gesteld. Hierdoor is de status van de soort veranderd van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing) naar 'gevestigd' (doel: beheersen). Op het moment is de overheid bezig met een landelijk aanvalsplan invasieve exoten: [Contouren van een landelijk aanvalsplan invasieve exoten | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Sinds 2018 zijn de provincies verantwoordelijk voor de beheersing en bestrijding van invasieve exoten en het herstel van ecosystemen. Zij handelen hierbij vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheden en taken ten aanzien van natuurbescherming. De verantwoordelijkheid voor de aanpak van invasieve exoten betekent niet dat de provincie zelf alle maatregelen moet of kan uitvoeren. Wij denken dat alle betrokken partijen een eigen of medeverantwoordelijkheid hebben provindie samenvalt met hun (publieke) taak. De provincie heeft hierin een faciliterende en waar mogelijk coördinerende rol vanuit het provinciale natuurbelang. Voorbeelden van wijdverspreide soorten zijn reuzenberenklauw, uitheemse rivierkreeften, Nijlgans en inmiddels dus ook de Aziatische Hoornaar.

1. Aanpak van de beheersing | rolverdeling

Een effectieve aanpak van de bestrijding is essentieel om de verspreiding van de soort te vertragen, de impact op de biodiversiteit (bijenstanden en bestuiving) te beperken en de gevaren voor de gezondheid in te perken.

We onderscheiden drie stappen in de bestrijding van een AH-nest:

1. **Signaleren:** ten behoeve van de beheersing is het van belang dat verschillende partijen zich bewust zijn van de mogelijke gevaren en risico's van AH nesten. Wij denken daarbij aan gemeentelijke instanties, maar ook hoveniersbedrijven, gemeentelijke groenmedewerkers en uiteindelijk ook burgers. Dit kan mogelijk bereikt worden door betrokkenen op een juiste wijze te informeren door b.v. een

publiekscampagne. Belangrijk is dat de procedure van het melden van een AH beter bekend raakt; in de praktijk zien we helaas nog vaak dat instanties op eigen initiatief een verdelger inschakelen. De juiste weg op dit moment is om de melding via de website [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) te doen. Meldingen worden daar geverifieerd en doorgezet naar de geautoriseerde bestrijder. (Daar willen we wel bij opmerken dat dit de huidige situatie en afspraken zijn, maar wij zien ook mogelijkheden om in de toekomst bestrijding deels door imkers te laten uitvoeren).

We zien hier in eerste instantie een rol weggelegd voor de provincies en de Nederlandse Vereniging van Bijenhouders (NBV), maar ook voor de fruittelers, imkerverenigingen en natuurorganisaties.

2. **Opsporen:** het opsporen van de nesten is een zeer arbeidsintensieve aangelegenheid en gebeurt op dit moment vrijwel volledig door imkers, op basis van vrijwillige inzet. Het opsporen op de traditionele wijze, met behulp van lokpotten, kost per nest veel uren aan inzet van veel mensen, mede omdat het nest vaak hoog in bomen moeilijk te vinden is. Vooral zendersets (<https://youtu.be/18eSqq9o1BE>) versnellen het proces van opsporen enorm. Het zoekproces kan daarmee van meerdere dagen tot soms enkele weken worden teruggebracht tot één of twee dagen. Eventueel kunnen ook warmtecamera's worden ingezet.
3. **Vernietiging:** als het nest is gevonden wordt het door het aangewezen bedrijf geruimd. De provincie is daarin opdrachtgever. De provincie Noord-Holland beschikt over een beperkt budget, dat op dit moment hoofdzakelijk wordt ingezet voor het ruimen van de nesten.
AH-nesten moeten met de grootst mogelijke voorzichtigheid benaderd worden; in de buurt van het nest (binnen 5 meter) is de AH zeer agressief. Het weghalen van een nest moet gedaan worden door een professionele ongediertebestrijder in een speciaal pak dat extra bescherming biedt. Daarbij wordt een stofzuiger of een schepnet gebruikt om de hoornaars op te zuigen of te vangen. Het verwijderen van een nest moet op een milieuvriendelijke manier gedaan worden, dus niet met gebruikmaking van pesticiden.

2. Noodzaak tot versnelling van de opsporing en meer communicatie

De verwachting is dat er dit jaar in Noord-Holland tussen de 100 en mogelijk wel 175 nesten opgespoord en geruimd zullen worden. De imkerverenigingen binnen onze provincie willen in onderlinge samenwerking met de provincie Noord-Holland graag meer vaart gaan zetten achter de opsporing van nesten in onze regio.

De imkerverenigingen uit andere provincies zijn al in een eerdere fase gaan samenwerken bij de opsporing van AH-nesten. Gezien de toenemende urgentie is er op dit moment behoefte aan extra versnelling van de opsporing en nauwere samenwerking met de provincie Noord-Holland. Een duidelijkere communicatie over de AH is in onze ogen essentieel.

We denken sneller te kunnen opsporen door te gaan werken met zenderset, dat baseren we op de ervaringen van zoekgroepen uit andere provincies waar al subsidies voor zendersets verstrekt zijn (zoals in Overijssel). De communicatie kan worden geïntensiveerd door samenwerking en kennisuitwisseling.

We ondersteunen met onze inzet de provincie in haar taak. Dat vraagt een enorme inspanning van ons als imkerverenigingen en ook voor ons is het lastig voldoende vrijwilligers te vinden. Wij verwachten dat we met de inzet van zendersets meer imkers bereid zullen vinden te helpen met opsporen. We beschikken echter niet over budget en doen daarom een beroep op de provincie.

Wij denken minstens 2 zendersets nodig te hebben per regio. Wij zoeken als imkerverenigingen zelf al enige tijd naar de financiering van deze zendersets. Een zenderset kost circa 3000 – 3500 euro. We doen een beroep op de provincie Noord-Holland om samen met ons en de gemeentes te onderzoeken hoe we dit kunnen realiseren en hoe dat te budgetteren.

Omdat de AH zich niet aan gemeentegrenzen stoort, is inzet vanuit zowel de provincie als uit alle gemeenten noodzakelijk.

3. Beheer van de zendersets

De taakgroep zet zich in om zoveel mogelijk imkers te werven die in opsporingsteams ter plekke aan de slag gaan. Indien nodig informeren we omwonenden in situaties die daarom vragen. Wij stellen voor om de volgende afspraken te maken:

- De door de provincie gefinancierde zendersets blijven in eigendom van de provincie
- De zenderset wordt voor onbepaalde tijd overgedragen aan de taakgroep of imkervereniging, die het beheer op zich neemt
- Binnen de imkerverenigingen komt de zenderset onder verantwoordelijkheid van een coördinator AH, die ook in de afgelopen periodes al voor de bemensing en uitvoering van de opsporing heeft gezorgd
- De coördinator AH zal in overleg met de provincie en het bedrijf dat de zendersets levert, zorg dragen voor de opleiding van de gebruikers van de zenderset, of er wordt een training geboekt bij de vendor
- Uitgangspunt bij de operationele inzet is dat, bij signalering van een AH, de zenderset wordt ingezet in alle regio's in Noord-Holland. Als blijkt dat niet alle gesignaleerde AH's kunnen worden 'gezenderd', dan krijgen de gemeentes die de zendersets hebben gefinancierd voorrang. In de praktijk zal moeten blijken of de prioritering van de inzet van de zenderset soepel verloopt. We hopen niet in de situatie terecht te komen dat er te weinig opsporingscapaciteit is.
- Evaluatie: als het AH-seizoen voor dit jaar voorbij is, wordt de gehanteerde wijze van opsporing geëvalueerd.

Referenties

Voorbeelden van recente incidenten met de Aziatische hoornaar:

[Drie steekincidenten met Aziatische hoornaars in Reet, Wilsele en Begijnendijk: "Check hagen voor je ze snoeit" | VRT NWS: nieuws](#)

[Exotische Aziatische hoornaar nu ook in Hoofddorp gespot, nest weggehaald](#)

[Vrouw in ziekenhuis na aanval door vermoedelijk zwerm Aziatische hoornaars | Home | destentor.nl](#)

[Nest Aziatische hoornaars valt man aan in Avelgem | Focus en WTV](#)

Literatuur en bronnen

[Defensive behaviour of *Apis mellifera* against *Vespa velutina* in France: Testing whether European honeybees can develop an effective collective defence against a new predator - ScienceDirect](#)

[Defensive behaviour of the invasive alien hornet, *Vespa velutina*, against color, hair and auditory stimuli of potential aggressors - PMC](#)

[Aziatische hoornaar in Nederland - WUR](#)

[Aziatische hoornaar | Natuurpunt](#)

[A Review of Five Existing Hornet-Tracking Methods](#)

(N.B. De rubrieken 1 t/m 6 altijd in deze volgorde uitwerken)

1. Doel van de bespreking/toelichting

- In te stemmen met de voorgestelde beheerstrategie Aziatische hoornaar voor de periode 2026 t/m 2027

Toelichting

De invasieve exoot Aziatische Hoornaar (AH) wordt sinds 2024 professioneel bestreden in Noord-Holland. Doel van deze nota is om een update te geven over de situatie en een beheerstrategie voor te leggen voor de jaren 2026-2027.

Huidige situatie

Sinds 2024 heeft de provincie ingezet op volledige bestrijding van de AH via een professionele bestrijder. In totaal is er voor bestrijding in 2024 en 2025 een budget beschikbaar gesteld van 50.000. In 2024 heeft de bestrijder in totaal 33 nesten verwijderd. In 2025 zijn er tot op heden 5 nesten verwijderd. Er wordt verwacht dat het aantal dit jaar uiteindelijk groter zal zijn dan in 2024 (de meeste nesten worden verwijderd in het najaar). Omdat de kosten voor het verwijderen van een nest op ca. 1000,- euro liggen is het gereserveerde budget waarschijnlijk niet voldoende meer om dit jaar alle gemelde nesten te verwijderen.

Naast de professionele bestrijding zijn er ook nesten opgespoord en soms verwijderd door vrijwillige imkergroepen. Deze hebben zich verenigd in de 'Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland'. De vrijwilligers helpen de bestrijding met name door het opsporen van de nesten, waarna de professionele bestrijder deze komt verwijderen. Soms kunnen de vrijwilligers een voorjaarsnest zelf verwijderen.

Juridisch kader

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. In 2021 is geconcludeerd dat de Aziatische hoornaar een gevestigde soort is in Nederland, daarom is de status veranderd van 'artikel-17' naar 'artikel-19' soort. Dit betekent dat provincies geen verplichting meer hebben om de soort uit te roeien maar in plaats daarvan beheermaatregelen moeten treffen. De beheermaatregelen worden gebaseerd op een kosten-batenanalyse en hebben tot doel de impact op biodiversiteit, ecosysteemdiensten, volksgezondheid en economie te minimaliseren.

Inhoudelijke afwegingen voor beheerstrategie AH

Omdat het aantal AH-nesten toeneemt zullen de kosten bij een ongewijzigde strategie (volledige bestrijding van alle nesten) hoger worden. De ervaring in andere landen en de zuidelijke provincies is dat zelfs bij actieve bestrijding de opmars van AH niet volledig kan worden gestopt, daarom zullen de kosten & baten moeten worden afgewogen.

Het onderzoeksrapport 'Hoe verder met de Aziatische Hoornaar – Beleidsadvies' van Stichting EIS (besproken in staf van 6 mei 2024) concludeert dat er weinig risico's zijn voor de volksgezondheid en biodiversiteit. Er is vanuit verschillende hoeken kritiek op het rapport; er wordt gesteld dat er nog te weinig onderzoek is gedaan om conclusies te trekken, en dat de risico's voor de volksgezondheid en negatieve effecten op biodiversiteit worden gebagateliseerd. Recente wetenschappelijke studies laten zien dat de AH flexibel is en op veel verschillende soorten predeert (Rome et al., 2020; Pedersen et al., 2025; Herrera et al., 2025). De voornaamste prooi is de honingbij. Er zijn ook studies die aantonen aan dat de AH een negatief effect kan hebben op de mate van bestuiving van wilde planten vanwege de beïnvloeding van het gedrag en de predatie op inheemse bestuivers (Rojas-Nossa et al., 2023; Rojas-Nossa & Calvino-Cancela, 2020). Omdat er nog relatief weinig onderzoek is en er nog geen definitief antwoord is over de effecten van de AH op inheemse insecten, en het aantal inheemse bestuivers de afgelopen decennia al flink is afgenomen, kan het te overwegen zijn om vanuit een biodiversiteitsbelang een voorzorgsbeginnsel te hanteren.

De AH vormt daarnaast een grote zorg voor de imkerij. Omdat de belangrijkste prooi honingbijen zijn kan de AH potentieel schade toebrengen aan bijenvolken. Indirect zou ook de bestuiving van gewassen in het gedrang kunnen komen. De omvang van het verlies aan honingbijen en economische schade is echter niet onderbouwd. Een studie over de situatie in Frankrijk schat in dat de jaarlijkse schade door het verlies van bijenvolken kan oplopen tot 30 miljoen euro (Requier et al., 2023).

Een derde zorg is het gevaar voor steken van de AH. In nieuwsartikelen wordt een beeld geschetst dat de AH zeer agressief is en dat een steek gevaarlijk kan zijn. Een steek van de AH is echter niet gevaarlijker dan van andere soorten wespen. Omdat de voorjaarsnesten zich laag bij de grond bevinden bestaat er wel een risico dat mensen onbedoeld in contact komen met een nest. De AH kan in dat geval agressief worden en steken. Bij zomernesten is dit risico kleiner omdat deze zich meestal hoog in de boom bevinden. Als een nest zich op een onhandige plek bevindt kan het nodig zijn om een nest te verwijderen.

De afgelopen maanden zijn gesprekken gevoerd met imkers en gemeenten over de aanpak van AH in Noord-Holland. Vanuit beide stakeholders is er behoefte aan meer communicatie over de AH en de wens om de bestrijding voort te zetten.

. Imkerverenigingen willen een deel van de opsporing en verwijdering van nesten op zich nemen, maar vragen daarbij ondersteuning doormiddel van het beschikbaar stellen van zendersets. Zij hebben een plan gemaakt hoe zij het gebruik van de zendersets kunnen coördineren binnen de provincie. Een bijkomend voordeel is dat de kosten voor de professionele bestrijder omlaag zullen gaan omdat deze minder tijd kwijt zal zijn aan de opsporing van nesten.

Vorgestelde strategie

Het voorstel is om over te gaan naar een beheerstrategie waarbij de provincie niet meer alle nesten zal verwijderen maar focust op het zoveel mogelijk voorkomen van negatieve effecten. Dit doen we vanuit onze taak voor het beschermen van de biodiversiteit. Gemeenten en imkers zullen daarnaast zelf een verantwoordelijkheid hebben vanuit hun eigen publieke taak en/of eigendom. Wel kunnen wij hen hierin bijdragen door meer informatievoorziening en ondersteuning van imkers.

Concreet houdt dit in:

- Vanuit provincie alleen nog bestrijding in natuurgebieden
- Beschikbaar stellen van zendersets aan de Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland
- Duidelijke communicatie op onze webpagina over verantwoordelijkheden en wat men moet doen als men in aanraking komt met de AH

Vanuit het belang van biodiversiteit is dit het meest logisch, maar ik twijfel of het in de praktijk gaat werken. Ten eerste zullen er weinig nesten in natuurgebieden worden gevonden, en ik kan ook voorstellen dat het ingewikkeld is omdat terreinbeheerders mogelijk niet willen dat bestrijders in de natuurgebieden komen en ook slecht begaanbare terreinen zijn. Een andere optie is om te zeggen dat we X nesten per jaar bestrijden obv wie het eerst komt w eerst maalt, of alleen overlastgevende situaties (maar dat vinden we dus eigenlijk een verantwoordelijkheid van gemeenten, al heb ik het wel aangegeven dit niet te kunnen doen)

5.1.2e

09/12/2025 15:08

2. Voorstel tot besluitvorming

In te stemmen met de beheerstrategie 2026-2027 voor de Aziatische hoornaar.

3. Financiële, personele en juridische consequenties

Financieel: uitgaven voor bestrijding en aanschaf zendersets. De totale uitgaven ongeveer 50.000,-.

Bestrijding: €35.000,- beschikbaar voor 2026/2027.

Aanschaf 5 zendersets van ca. €3000,- per stuk – totaal €15.000,-

Totale kosten €50.000,- voor 2026/2027.

Geen personele en juridische consequenties.

4. Communicatieve consequenties

Persbericht opstellen en informatie op webpagina zetten.

Nog overleggen met communicatie

5.1.2e

09/12/2025 15:12

5. Wijze van totstandkoming

Overleg gehad met taakgroep Aziatische hoornaar Noord-Holland (vrijwilligersgroep van imkers) en gemeenten Haarlemmermeer en Purmerend (en Amsterdam).

Afstemming met overige provincies. Hieronder de stand van zaken per provincie:

- Groningen: bestrijding via professionele bestrijder, aantallen AH zijn nog laag (pas voor het eerst waargenomen in 2024)
- Friesland: bestrijding via professionele bestrijder, aantallen zijn nog laag (voor het eerst waargenomen in 2023)

- Drenthe: bestrijding met name via imkerverenigingen, aantallen AH zijn nog beperkt (pas voor het eerst waargenomen in 2024)
- Overijssel: gaat nog vol voor bestrijding via professionele bestrijder, ook financiering van zenders.
- Flevoland: bestrijding via professionele bestrijder.
- Gelderland: gaan de imkerij ondersteunen om de bestrijding op te pakken, ook door beschikbaar stellen zendersets.
- Utrecht: heeft een opdracht lopen met een professionele bestrijder om alle nesten te verwijderen.
- Noord-Brabant: bestrijdt nog dit jaar zolang er budget is, voornemen om bestrijding daarna af te schalen. Is momenteel in gesprek met imkerij en gemeenten voor een beheerplan waarbij ieder vanuit zijn eigen belang bestrijdt (provincie vanuit biodiversiteit).
- Limburg: alleen nog bestrijden vanuit biodiversiteitsbelang in geprioriteerde gebieden en acute situaties die gemeenten niet kunnen oplossen. Zetten deel van budget in om gemeente te ondersteunen bij bestrijding van overlastgevendende nesten.
- Zuid-Holland: professionele bestrijding van nesten alleen nog ten noorden van de A12
- Zeeland: in 2025 nog bestrijding van nesten zolang er budget is, dit wordt verder afgebouwd in 2026. Aantal waarnemingen is groot.

6. Verdere procedure

Bronnen:

Pedersen, S., Kennedy, P. J., O'Shea-Wheller, T. A., Poidatz, J., Christie, A., Osborne, J. L., & Tyler, C. R. (2025). Broad ecological threats of an invasive hornet revealed through a deep sequencing approach. *Science of The Total Environment*, 970, 178978. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2025.178978>

Herrera, C., Leza, M., & Jurado-Rivera, J. A. (2025). Assessing predation pressure of *Vespa velutina* on local fauna through DNA metabarcoding. *Journal of Zoology*. <https://doi.org/10.1111/jzo.70033>

Requier, F., Fournier, A., Pointeau, S., Rome, Q., & Courchamp, F. (2023). Economic costs of the invasive Yellow-legged hornet on honey bees. *Science of the Total Environment*, 898, 165576. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.165576>

Rojas-Nossa, S. V., & Calviño-Cancela, M. (2020). The invasive hornet *Vespa velutina* affects pollination of a wild plant through changes in abundance and behaviour of floral visitors. *Biological Invasions*, 22(8), 2609-2618. <https://doi.org/10.1007/s10530-020-02275-9>

Rojas-Nossa, S. V., O'Shea-Wheller, T. A., Poidatz, J., Mato, S., Osborne, J., & Garrido, J. (2023). Predator and pollinator? An invasive hornet alters the pollination dynamics of a native plant. *Basic and Applied Ecology*, 71, 119-128. <https://doi.org/10.1016/j.baae.2023.07.005>

Rome, Q., Perrard, A., Muller, F., Fontaine, C., Quilès, A., Zuccon, D., & Villemant, C. (2021). Not just honeybees: predatory habits of *Vespa velutina* (Hymenoptera: Vespidae) in France. *Annales de la Société entomologique de France (NS)* (Vol. 57, No. 1, pp. 1-11). Taylor & Francis.
<https://doi.org/10.1080/00379271.2020.1867005>

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 5/2/2025 11:10:22 AM
Subject: RE: Aziatische hornaar en bijenvereniging
Received: Fri 5/2/2025 11:10:00 AM

Op zich zullen de kosten niet hoog zijn (max 600 euro), weet alleen niet of het veel gedoe oplevert en of andere imkergroepen dan ook bij ons komen aankloppen.

buiten verzoek

buiten verzoek

Misschien kunnen we inderdaad antwoorden dat ons beleid voor dit jaar is om het via 5.1.2e te bestrijden en dat we voor de periode daarna kijken hoe we imkers kunnen ondersteunen. Uiteindelijk best een goede constructie als wij zenders beschikbaar stellen (of garant staan als ze verloren gaan) en dat de imkers zelf bestrijden, aangezien zij best gemotiveerd lijken.

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: vrijdag 2 mei 2025 12:10
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: FW: Aziatische hornaar en bijenvereniging

Zal ik hierop reageren dat we de inzet van de imkerij en gemeenten waarderen, maar dat we ondertussen al veel investeren in bestrijding via 5.1.2e en ons de komende tijd nog gaan beraden over verdere inzet op dit dossier? Beetje de strekking van de brief die 5.1.2e heeft geschreven richting H'meer (waar ik nog naar moet kijken). Dus dat we nu niet op deze vraag in zullen gaan?

5.2.1

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

MSc

Beleidsadviseur

5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @purmerend.nl>
Verzonden: donderdag 10 april 2025 11:04
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: Aziatische hornaar en bijenvereniging

Beste 5.1.2e,

Ik heb een vraag aan jou vanuit de provincie NH. Wij hebben in de gemeente Purmerend een bijenteelt vereniging Beemster, een vereniging die zich inzet voor hun bijen, de natuur en sinds vorig jaar actief zijn in het bestrijden van de invasieve exoot de Aziatische hornaar. Vorig jaar hebben zij met veel arbeid een nest opgespoord van deze exoot en laten bestrijden door de

provincie. Ze hebben hiervoor lokstof bekostigd en 1,5 week staan zoeken naar het nest dat zich in Purmerend bevond (er is er ook één te laat gevonden bij Twiske). Aangezien deze klus heel wat werk kost, heeft de gemeente Purmerend aangeboden om te ondersteunen waar nodig om de ecologie met o.a. wilde bijenpopulaties te beschermen. Hiervoor zijn wij voornemens een zenderkit t.w.v. 3100,- te bekostigen. Hierbij zitten 5 zenders die per stuk 120,- euro kosten. Met de zender wordt ervoor gezorgd dat de nesten sneller gedetecteerd kunnen worden en dat er dus ook meer nesten in de toekomst bestreden kan worden. Nu is de Bijenteeltvereniging Beemster een van de actiefste (en grotere) vereniging die de aziatische hornaar actief bestrijdt in onze regio. Het spreekt voor zich dat de vereniging daarmee een dienst bewijst voor de ecologie in de regio, maar hun werkgebied rondom Beemster strekt zich uit over verschillende gemeentes, waaronder gemeente Alkmaar. Het is voor de bestrijding uiteraard het meest effectief dat nesten worden gezocht en bestreden in onze omgeving i.p.v. tot de gemeentegrens. Echter hebben we daarbij wel een probleem m.b.t. politieke grenzen. De zenders die worden vastgemaakt aan de hornaar kunnen kwijt raken. Mijn leidinggevende is voornemens om alleen materiaal te bekostigen dat wordt gebruikt in Purmerend (exclusief de ontvanger van de zender). Het is echter ook niet wenselijk dat een vereniging die dit nobele werk uitvoert zelf 120,- moet betalen uit eigen portemonnee wanneer zij een zender kwijt raken. Ik probeer daarom met onze regiogemeentes een afspraak te maken dat ALS er een aziatische hornaar wordt waargenomen in de regio en er wordt gezocht m.b.v. de zenderkit en er een zender kwijtraakt, of de vereniging deze onverwachte kosten kunnen declareren bij de desbetreffende gemeente. Van gemeente Alkmaar en Landsmeer krijg ik doorgaans redelijk positieve berichten, maar ook de vraag of dit niet door de provincie bekostigd kan worden. In dat geval zouden alle 'verloren' zenders in de gehele omgeving bij jullie gedeclareerd kunnen worden en hoeven er geen afspraken gemaakt te worden tussen Purmerend en 5 andere gemeentes in de omgeving. Ik ben benieuwd of jullie voor mogelijk verloren zenders financieel bij kunnen staan, zodat de bijenvereniging hun nobele werk goed uit kunnen blijven voeren zonder te hoeven vragen om vergoedingen bij ons of andere gemeentes die wellicht minder positief zijn met hun werk.

Ik zie je reactie tegemoet.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

beleidsmedewerker dierenwelzijn en ecologie

T

5.1.2e

| Purmersteenweg 42, 1441 DM Purmerend |

| Schrijf je in voor onze [nieuwsbrief](#) |

| Volg ons op | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) |

Werkdagen ma, di, wo, do en vr

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 11/1/2024 7:31:31 AM
Subject: RE: Bestrijding Hoornaar 2024
Received: Fri 11/1/2024 7:31:34 AM

Hoi 5.1.2e, lijkt me een goede aanpak.

Ik zou nog wel even informeren bij 5.1.2e waar die 60 vandaan komen.

Als je 5.1.2e spreek ook goed om te bespreken hoe er meer mensen opgeleid kunnen worden, en of het een optie is dit aan imkers aan te bieden. Ik zie dat zij allemaal eigen initiatieven aan het opzetten zijn nu ook al. Goed om hen te voorzien van de goede informatie/kennis en ervaring zoals van 5.1.2e wellicht?

Grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 29 oktober 2024 11:03

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: Bestrijding Hoornaar 2024

Ha 5.1.2e en 5.1.2e,

Korte update over de Aziatische Hoornaar:

- NB en Limburg hebben aangegeven dit jaar alleen nog te bestrijden in Natura2000 gebieden vanwege de grote hoeveelheid nesten en gelimiteerd budget.
- 5.1.2e heeft inmiddels 18 nesten weggehaald in NH en er nog 2 op de wachtlijst staan. Dat is dus wel een heel andere hoeveelheid dan de 60 nesten die 5.1.2e (Haarlemmermeer) noemde.
- De Provincies Utrecht en Limburg geven aan dat ze 15 november stoppen met bestrijden voor dit jaar. Aangezien de meeste nesten daarna leeg worden aangetroffen.

- Ik wil dit voorbeeld gaan volgen, wellicht een weekje langer doorgaan. Vinden jullie het OK als ik dit met 5.1.2e te overleg?

Groetjes,

5.1.2e

To: 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 5/1/2025 8:32:39 AM
Subject: RE: Vraag: beleidsadvies EIS over de Azh
Received: Thur 5/1/2025 8:32:00 AM
FW: [Second opinion beleidsadvies Aziatische hoornaar](#)

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e,

Het rapport staat hier: [Leren leven met de Aziatische hoornaar](#).

Onderaan is een link naar het volledige rapport. Dus om ook op je belletje terug te komen: ja het staat openbaar, dus deel het gerust met jullie contacten.

Tweede punt van je belletje: de second opinion. In de mail bijgevoegd daarover de onafhankelijke review van 5.1.2e 5.1.2e van Naturalis, die gericht is aan ons. Deze graag niet delen.

Overigens staat zij wel benoemd op p. 2 bij review extern, maar haar second opinion staat niet verwoord in de tekst zelf. Lijkt me dan verstandiger om mensen eerst naar 5.1.2e zelf (of EIS) te verwijzen als ze meer willen weten over die externe review.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>
Verzonden: donderdag 10 april 2025 17:14
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>
Onderwerp: Vraag: beleidsadvies EIS over de Azh

Goedemiddag 5.1.2e en 5.1.2e,

In Brabant hebben we vorige week een startoverleg gehad over een gezamenlijke provinciale aanpak van de Aziatische hoornaar met gemeentes en imkers. Het beleidsadvies van EIS werd hierbij ook benoemd. Ik meen me te herinneren dat er een second opinion is geweest voor dit rapport.

Heb ik me dit goed herinnerd? En zo ja, is dat iets dat openbaar is en gedeeld mag worden? Ik hoor het graag!

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

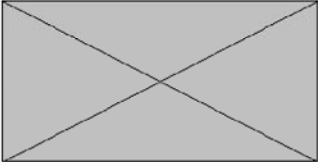
Laatste editie [Brabant Magazine](#) of volg op [Instagram!](#)

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 3/29/2024 3:54:58 PM
Subject: FW: Second opinion beleidsadvies Aziatische hoornaar
Received: Fri 3/29/2024 3:55:01 PM

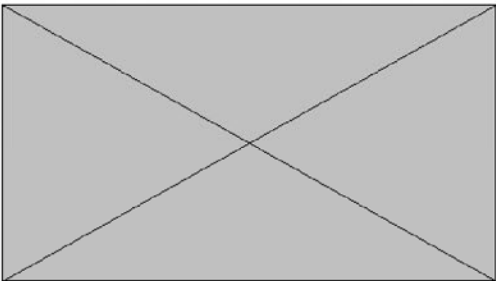
Van: 5.1.2e
Verzonden: vrijdag 29 maart 2024 15:57
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Second opinion beleidsadvies Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e,
EIS Kenniscentrum Insecten heeft mij gevraagd het rapport dat 5.1.2e en 5.1.2e schreven over de uitbreiding van de Aziatische hoornaar, *Vespa velutina*, in Nederland en dan met name in Noord-Holland, te lezen en er vanuit mijn positie als entomoloog mijn onafhankelijke mening over te geven.
Het rapport en de daaraan ten grondslag liggende literatuur heb ik bestudeerd. Wat mij betreft is het beeld dat 5.1.2e en 5.1.2e schetsen realistisch. Hoewel de Aziatische hoornaar nog niet in grote aantallen voorkomt in de noordelijke delen van het land, is dat met hoge waarschijnlijkheid wel te verwachten en uiteindelijk onafwendbaar. De risico's hiervan op het gebied van volksgezondheid, economie - inclusief imkerij - en biodiversiteit zijn beheersbaar, waarbij in het rapport steeds kosten en baten tegen elkaar afgewogen worden om tot een weloverwogen advies te komen.

Ik onderschrijf dan ook de conclusies en onderbouwing daarvan zoals verwoord in 'Hoe verder met de Aziatische hoornaar? Beleidsadvies aan de provincie Noord-Holland gebaseerd op zes jaren praktijkervaring in ons land en een literatuurstudie'. Belangrijk zal zijn beleid te ontwikkelen dat realistisch en communiceerbaar is. Mijns inziens is dat mogelijk op basis van het onderhavige rapport.
Met vriendelijke groet,
Best regards,

5.1.2e
Onderzoeker, Entomoloog
Researcher, Entomologist

5.1.2e @naturalis.nl - www.naturalis.nl
+31(5.1.2e
Darwinweg 2, 2333 CR Leiden
Postbus 9517, 2300 RA Leiden

To: 5.1.2e @fryslan.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e @provinciegroningen.nl;
5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @drenthe.nl;
5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e @ gelderland.nl;
5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @flevoland.nl;
5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e @provincie-
utrecht.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl;
5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e
5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e
5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e @minlnv.nl; 5.1.2e @nvw.nl

From: 5.1.2e
Sent: Fri 6/14/2024 1:20:08 PM
Subject: Interprovinciaal overleg invasieve exoten dinsdag 18 juni
Received: Fri 6/14/2024 1:21:10 PM
[Agenda taakgroepoverleg 18 juni 2024.docx](#)
[Bijlage 1 landelijk masterplan invasieve exoten.pdf](#)
[Bijlage 2 Soortenlijst.xlsx](#)

Beste mensen,

Met dank aan 5.1.2e bij deze een agenda met bijlagen voor komende dinsdag. Mijn vraag is of jullie deze bijlagen, met name de soortenlijst willen doornemen en bekijken of je het met de geformuleerde ambities en aanpak eens bent of niet. Het masterplan is meer als achtergrondinfo bedoeld. Ook wil ik jullie vragen alvast na te denken voor welke andere onderwerpen dan bestrijding we middelen van het Rijk willen hebben dan wel dat we LNV vragen dit te organiseren. Deze beide zaken stellen we dinsdag op het overleg aan de orde. 5.1.2e
5.1.2e van LNV en 5.1.2e van de NVWA sluiten aan.

Fijn weekend allemaal,

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: vrijdag 9 februari 2024 14:25
Aan: 5.1.2e ; 5.1.2e @provinciegroningen.nl ; 5.1.2e ; 5.1.2e @overijssel.nl ; 5.1.2e ;
5.1.2e @flevoland.nl ; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) ; 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e ; 5.1.2e @prvlimburg.nl ; 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: interprovinciaal overleg invasieve exoten (excursie)
Wanneer: dinsdag 18 juni 2024 11:00-17:30.
Waar: Microsoft Teams-vergadering
Collega's, conform afspraak verlengen we de excursie met een vergadering in de ochtend en een aansluitende lunch. Ik ga de mensen van LNV en NVWA ook voor de lunch en de excursie uitnodigen. Nadere mededelingen volgen nog.

Microsoft Teams-vergadering
Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte
[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)
Vergadering-id: 369 166 739 722
Wachtwoordcode: a3QmVi
[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)
[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

Agenda overleg taakgroep invasieve exoten

18 juni 2024, 11.00 -12.00 uur, Fysiek overleg invasieve exoten

Locatie:

Provincie Gelderland
Markt 11
6811 CG Arnhem

Genodigden:

Taakgroepleden invasieve exoten van provincies, Rijk, NVWA en IPO

Voorzitter

5.1.2e

Agenda

1. Korte voorstelronde (5 minuten)
2. Mededelingen LNV (max. 10 minuten)
3. Korte introductie over proces en verloop (5 minuten)
4. Presentatie over ambitiedocument door 5.1.2 5.1.2e.
- 5 Huiswerk om mee te nemen n.a.v. de presentatie

Huiswerk

Het overleg duurt slechts een uur. Om goed voorbereid te zijn is het van belang om bijlage 1 en 2 voorafgaand aan het overleg door te nemen

Bijlage(n)

Bijlage 1 Landelijk masterplan invasieve exoten
Bijlage 2 Soortenlijst

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
Ministerie van Economische Zaken

Onderbouwing strategie Unielijstsoorten

*Bouwstenen voor het bepalen van de strategie voor eliminatie
en beheer van Unielijstsoorten (EU-verordening 1143/2014)
in Nederland*

Versie 1.0

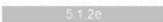
Status DEFINITIEF

Colofon

Versienummer 1.0

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering
Divisie Landbouw & Natuur

T

F

 nvwa.nl

Catharijnesingel 59 | Utrecht

Postbus 43006 | 3540 AA Utrecht

September 2016

INHOUD

TOELICHTING OP DOCUMENT	7
1. INTERPRETATIE ARTIKEL 16 T/M 19 EU-VERORDENING 1143/2014	9
2. UNIELIJSTSOORTEN ONDER ARTIKEL 17	11
2.1 Struikaster (<i>Baccharis halimifolia</i>)	12
2.1 Perzische berenklaauw (<i>Heracleum persicum</i>) Sosnowsky's berenklaauw (<i>H. sosnowskyi</i>)	14
2.1 Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	16
2.1 Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	17
2.1 Parthenium hysterophorus	18
2.1 Amoergrondel (<i>Percottus glenii</i>)	19
2.1 <i>Persicaria perfoliata</i> , syn. <i>Polygonum perfoliatum</i>	21
2.1 Kudzu (<i>Pueraria lobata</i>)	23
2.1 Amerikaanse brulkikker (<i>Rana catesbeiana</i>)	25
2.1 Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	27
2.1 Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	29
2.1 Heilige ibis (<i>Threskiornis aethiopicus</i>)	31
2.1 Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina</i>)	33
3. UNIELIJSTSOORTEN ONDER ARTIKEL 19	35
3.1 ELIMINATIEAANPAK	36
3.1.1 Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	36
3.1.2 Huiskraai (<i>Corvus splendens</i>)	38
3.1.3 Kleine waterteunisbloem (<i>Ludwigia peploides</i>)	40
3.1.4 Moeraslantaarn (<i>Lysichiton americanus</i>)	42
3.1.5 Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	44
3.1.6 Beverrat (<i>Myocastor coypus</i>)	46
3.1.7 Rosse stekelstaart (<i>Oxyura jamaicensis</i>)	48
3.2 BEHEERSAANPAK	50
3.2.1 Waterwaaier (<i>Cabomba caroliniana</i>)	50
3.2.2 Waterhyacint (<i>Eichhornia crassipes</i>)	52
3.2.3 Chinese wolhandkrab (<i>Eriocheir sinensis</i>)	53
3.2.4 Grote waternavel (<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>)	56
3.2.5 Verspreidbladige waterpest (<i>Lagarosiphon major</i>)	57
3.2.6 Waterteunisbloem (<i>Ludwigia grandiflora</i>)	60
3.2.7 Parelvederkruid (<i>Myriophyllum aquaticum</i>)	61
3.2.8 Blauwband (<i>Pseudorasbora parva</i>)	63
3.2.9 Rivierkreeften (diverse soorten)	65
4. STATUS NOG ONDUIDELIJK	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
4.1 Wasbeer (<i>Procyon lotor</i>)	70
4.2 Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibericus</i>)	72
4.3 Schildpadden (<i>Trachemys scripta</i> , 3 ondersoorten)	74
5. REFERENTIES	76

Toelichting op document

Doel

EU-verordening 1143/2014 verplicht lidstaten uitroeiings- of beheersmaatregelen te nemen tegen Unielijstsoorten die aanwezig zijn op hun grondgebied. Op 3 augustus 2016 is de eerste Unielijst van kracht geworden. Hierop staan 37 soorten. Een groot deel daarvan komt voor in Nederland, soms wijdverspreid. Eliminatie- en beheersmaatregelen zijn kostbaar, waardoor prioritering nodig is.

Dit document bevat informatie om een strategie voor de aanpak van Unielijstsoorten te formuleren. Het kan behulpzaam zijn bij het stellen van prioriteiten en bij het maken van gezamenlijke afspraken tussen overheden, terreinbeheerders en andere betrokkenen.

Inhoud van dit document

De uitroeiings- of beheersmaatregelen die lidstaten moeten nemen tegen aanwezige Unielijstsoorten op het grondgebied staan beschreven in Artikel 16 t/m 19. Voor de concrete toepassing van deze artikelen is echter nadere interpretatie nodig. In hoofdstuk 1 staan de concept-interpretatie van artikel 16 t/m 19, waarmee is gewerkt in dit document.

Per soort, die staat op de op 13 juli 2016 aangenomen Unielijst (Commission implementing regulation, 2016), wordt informatie gegeven voor een vast te stellen strategie in Nederland, met name gericht op eliminatie en beheer. Deze informatie richt zich op maatregelen voor in de 'groene ruimte', exclusief particuliere tuinen. De Unielijstsoorten zijn gegroepeerd naar het Artikel waaronder ze vallen: Artikel 17 (snelle uitroeiing, hoofdstuk 2) of Artikel 19 (beheersmaatregelen, hoofdstuk 3). Deze indeling volgt uit hoofdstuk 1.

Dit document bevat per soort een *doel* en bijbehorende *acties* voor eliminatie of beheer. Dit zijn doelen die de NVWA 'technisch realiseerbaar' acht. Andere overwegingen, zoals het kostenaspect of gebrek aan draagvlak, kunnen maken dat de uiteindelijke strategie voor een soort zal afwijken van wat in dit document staat.

Naast informatie over de actuele situatie en mogelijke managementopties bevat dit document ook informatie over de schadelijke effecten van de Unielijstsoorten in Nederland. Deze effecten zijn nu nog niet altijd aan de orde in ons land, bijvoorbeeld omdat de desbetreffende soort nu afwezig is of het aantal exemplaren ervan nog laag is. De effecten die zijn beschreven zijn de effecten die worden verwacht als de exoot zich in Nederland kan vestigen en verspreiden (zonder effectieve maatregelen die dat voorkomen). Voor de managementopties geldt dat hier de mogelijke aanpak op hoofdlijnen staat beschreven. Voor praktische toepasbaarheid is verdere uitwerking in detail vereist, waarbij ook aandacht nodig is voor bijvoorbeeld ongewenste neveneffecten van maatregelen: het middel moet niet erger zijn dan de kwaal.

Status van het document

In opdracht van de Stuurgroep invasieve exoten onder leiding van het ministerie van EZ is dit document opgesteld door de NVWA. Diverse experts en betrokkenen hebben commentaar geleverd op (onderdelen van) eerdere versies ervan. De inhoud van dit rapport is echter niet formeel goedgekeurd door deze personen en hun organisaties hebben zich er niet aan gecommitteerd. Het is dus een NVWA-rapport op basis waarvan discussie kan worden gevoerd over de te volgen aanpak van aanwezige populaties invasieve exoten in Nederland.

Dankwoord

De NVWA dankt de experts en betrokkenen die commentaar hebben geleverd op (onderdelen van) eerdere versies van dit document, in het bijzonder: 5.1.2e (Unie van Waterschappen), 5.1.2e (Werkgroep Plagsoorten), 5.1.2e (Natuurmonumenten), 5.1.2e (Staatsbosbeheer), 5.1.2e (Natuurmonumenten), 5.1.2e (Waterschap Vallei en Veluwe), 5.1.2e (Stichting EIS) en 5.1.2e (Alterra).

1. Interpretatie Artikelen 16 t/m 19 EU-verordening 1143/2014

Toelichting op deze paragraaf

In Artikel 16 t/m 19 schrijft de EU-verordening lidstaten voor wat te doen na het aantreffen van een Unielijstsoort op hun grondgebied. Artikel 16 gaat over het kennisgeven van vroegtijdige waarneming, artikel 17 over de verplichting tot snelle uitroeiing, artikel 18 over de mogelijkheid tot afwijking van deze verplichting en artikel 19 over de daaruit volgende beheersmaatregelen. Voor de concrete toepassing van deze artikelen is echter nadere interpretatie nodig. Hieronder staan conceptinterpretaties van deze artikelen.

Aan deze conceptinterpretaties kunnen geen rechten worden ontleend. De uiteindelijke, formele interpretaties kunnen hiervan afwijken.

Artikel 16 (Kennisgevingen van vroegtijdige detectie = notificatie)

Artikel 16 gaat over het schriftelijk informeren van de Commissie door de lidstaten n.a.v. het aantreffen van een Unielijstsoort op het grondgebied. Deze notificatieplicht geldt vanaf het moment dat de Unielijst formeel in werking is getreden (3 augustus 2016). Dit is bevestigd door de Europese Commissie (EC).

Interpretatie 1

Populaties van Unielijstsoorten die voor 3 augustus 2016 in Nederland aanwezig waren, vallen niet onder de notificatieplicht.

Artikel 16 stelt dat lidstaten moeten notificeren als zij Unielijstsoorten voor het eerst of na een periode van afwezigheid hebben waargenomen op 'hun grondgebied of een deel van hun grondgebied'. De Commissie heeft in het Comité invasieve exoten aangegeven dat een deelgebied een 'logische eenheid' is, bijvoorbeeld een fysisch-geografische eenheid. Nederland heeft binnen de grote EU slechts een klein oppervlaktegebied, maar wel met verschillende fysisch geografische eenheden zoals de Noordzee, het kustgebied, het veenweidegebied, het zeekleigebied, het rivierengebied, de hogere zandgronden en het Limburgse heuvelland. Op Europese schaal is het maken van onderscheid tussen deze kleine deelgebieden echter niet zinvol; dit zal vooral leiden tot extra administratieve lasten. Daarom wil het Ministerie van EZ Nederland als 'één gebied' zien in de context van Artikel 16.

Interpretatie 2

Nederland geldt als één gebied in de context van Artikel 16. Concreet: als een soort in Groningen aanwezig is en daarna ook in Noord-Holland opduikt, zal geen aparte notificatie worden gedaan.

Artikel 17 (Snelle uitroeiing in een vroeg stadium van invasie)

De EC heeft in het Comité invasieve exoten bevestigd dat het verzenden van een notificatie (Artikel 16) de plicht tot uitroeiingsmaatregelen triggert (Artikel 17). In de context van uitroeiing staat in Artikel 17 dat het gaat over het uitroeien van een 'populatie'. Een populatie is in de ecologische zin van het woord een groep dieren of planten die zichzelf in stand houdt door vermeerdering.

Interpretatie 3

Alleen de volgende Unielijstsoorten vallen onder de scope van Artikel 17 en daarmee ook Artikel 16 (omdat deze Artikel 17 triggert): soorten die na 3 augustus 2016 in Nederland worden geïntroduceerd en een populatie kunnen vormen.

Artikel 18 (Afwijkingen van de verplichting tot snelle uitroeiing)

Binnen twee maanden na de in artikel 16 bedoelde detectie van een invasieve uitheemse soort, kan een lidstaat op basis van degelijk wetenschappelijk bewijs besluiten geen uitroeiingsmaatregelen uit te voeren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De lidstaat stelt de EC hiervan in kennis. De EC kan het besluit van de lidstaat verwerpen.

Interpretatie 4

Uit interpretatie 3 volgt dat Artikel 18 alleen van toepassing is op Unielijstsoorten die op 3 augustus 2016 nog geen populatie hebben gevormd in Nederland, maar waarvan na toekomstige introductie blijkt dat uitroeiing conform Artikel 17 niet mogelijk is.

Artikel 19 (Beheersmaatregelen)

Interpretatie 5

Uit interpretatie 1 en 4 volgt dat de volgende Unielijstsoorten onder Artikel 19 vallen:
a) de Unielijstsoorten die voor 3 augustus 2016 al een populatie hebben gevormd in Nederland;
b) de Unielijstsoorten die na 3 augustus 2016 voor het eerst een populatie vormen maar waarbij uitroeiing (Artikel 17) niet mogelijk blijkt en Artikel 18 succesvol wordt toegepast.

Artikel 19 stelt dat lidstaten binnen 18 maanden nadat de Unielijst van kracht is, moeten beschikken over beheersmaatregelen voor Unielijstsoorten die 'wijdverspreid aanwezig zijn op hun grondgebied'. De Commissie heeft aangegeven dat de term 'wijdverspreid' in dit artikel ruim moet worden geïnterpreteerd, en dat het ook gaat om kleine populaties die al aanwezig waren voordat de Unielijst van kracht werd. Binnen Artikel 19 kan dus ook worden ingezet op volledige uitroeiing voor het gehele grondgebied. Uitspraak EC in het Comité invasieve exoten: "Als volledige uitroeiing van populaties die al aanwezig zijn kosteneffectief mogelijk is, dan vinden wij dat lidstaten dat moeten doen onder Artikel 19".

Interpretatie 6

Binnen de scope van Artikel 19 is het zaak een (kosten)effectieve aanpak te kiezen. Dit kan betekenen dat een soort in heel Nederland wordt uitgeroeid (Pallas' eekhoorn, huiskraai) of bijvoorbeeld slechts in een (klein) deel van de habitats actief wordt beheerst.

De Europese Commissie beschouwt planten die algemeen in tuinen voorkomen als 'wijdverspreid in de omgeving' (European Commission, 2016). Hiervoor geldt volgens de Commissie geen bezitsverbod; lidstaten moeten wel maatregelen gericht op tuineigenaren, zoals communicatie, in hun beheersplan opnemen.

Interpretatie 7

Voor planten die op de Unielijst staan en algemeen voorkomen in tuinen geldt geen bezitsverbod (artikel 7). Maatregelen gericht op tuineigenaren worden voor deze soorten ondergebracht in de managementaanpak (artikel 19).

2. Unielijstsoorten onder Artikel 17

In dit hoofdstuk staan de Unielijstsoorten die voor zover bekend nog geen populatie gevormd hebben in Nederland op het moment dat de Unielijst van kracht werd (3 augustus 2016).

Voor soorten die in dit hoofdstuk staan, geldt dat nieuwe waarnemingen snel moeten worden genotificeerd (Artikel 16). Vervolgens moeten binnen drie maanden na notificatie uitroeingsmaatregelen in gang worden gezet (Artikel 17), tenzij uitroeiing niet mogelijk is en derogatie aangevraagd kan worden (Artikel 18).

Voor de soorten die nu afwezig zijn in Nederland is meestal geen inschatting van de mogelijk toekomstige bestrijdingskosten gemaakt omdat dit onvoldoende betrouwbaar kon worden gedaan.

2.1 Struikaster (*Baccharis halimifolia*)

Doel

Vroegtijdige signalering en eliminatie

Acties

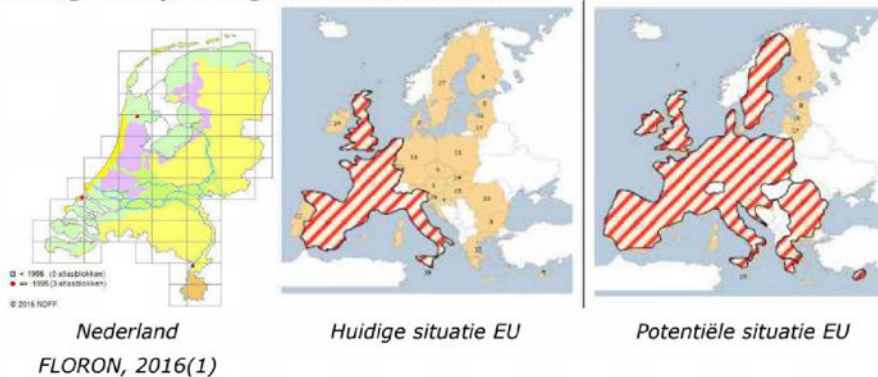
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Snelle verwijdering huidige populaties (max enkele)
3. Rapid response bij vondsten van nieuwe populaties

Foto: 5.1.2e

Bron: Q-bank

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Struikaster is in Nederland te koop als tuinplant en komt af en toe in de natuur terecht. Stand van zaken in 2016: individuele struikasterplanten komen maximaal op enkele plekken voor in Nederland, maar van populatievorming is, voor zover bekend, nog geen sprake.

Overwegingen

Als struikaster zich vestigt in Nederland, dan zijn forse negatieve effecten te verwachten; deze exoot vormt in korte tijd een dichte struiklaag en bedreigt op deze wijze zeldzame en bedreigde inheemse soorten aan de kust. Struikaster kan ook het habitat voor zeldzame broedvogels ongeschikt maken. De plant is gemakkelijk ontvlambaar en vergroot daarmee de kans op brand (Verbrugge *et al*, 2015). Pollen en zwevende plantdelen zijn allergeen voor mensen met een pollenallergie. Struikaster komt nu op maximaal enkele plekken voor in Nederland. In het verleden zijn struikasters actief geëlimineerd (door terreinbeheerders in samenwerking met de NVWA).

→ Voor Nederland is het volgen van eliminatiedoelstelling wenselijk en reëel.

Aanpak: vroegtijdige signalering & eliminatie

Een effectieve aanpak in Nederland is vroegtijdige opsporing en handmatige / mechanische verwijdering van kleine aantallen planten en nazorg in de jaren daarna.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Verwijderen huidig aanwezige planten	- Planten in NL (onder andere N-Holland) inventariseren en verwijderen	5.000 - 15.000
3. Rapid response nieuwe populaties	- Opstellen en uitvoeren eliminatieplan voor nieuw ontdekte planten / populaties	1.000 – 5.000*

* Per geval en uitgaande van vroege signalering, wat voor deze soort mogelijk moet zijn.

2.2 Perzische berenklaauw (*Heracleum persicum*) Sosnowsky's berenklaauw (*H. sosnowskyi*)

Doel

Vroegtijdige signalering en verwijdering van alle exemplaren

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response bij vondsten van nieuwe populaties
3. Opstellen berenklaauw-beheersplan

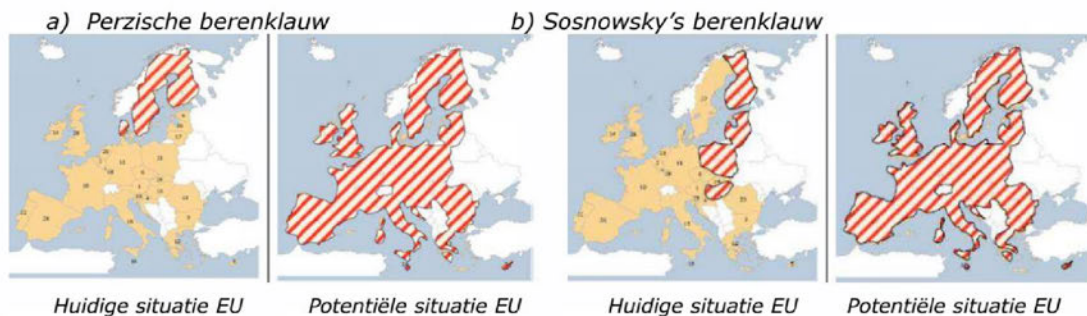

Sosnowsky's berenklaauw

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

De berenklaauwsoorten zijn in verschillende botanische tuinen in Europa geïntroduceerd. Handel in deze soorten is niet of nauwelijks aan de orde. Relevante introductieroutes zijn nu met name het meeliften van zaden in grond en machines en zaadverplaatsing via water (lange afstand) en wind (korte afstand). Situatie in 2016: zowel Perzische als Sosnowsky's berenklaauw komen in Nederland, voor zover bekend, niet in het wild voor.

Overwegingen

De potentiële impact van deze soorten is vergelijkbaar aan de reuzenberenklaauw (*H. mantegazzianum*), een exoot die wijdverspreid voorkomt in Nederland: Sosnowsky's, Perzische en reuzenberenklaauw kunnen in combinatie met zonlicht bij mensen onder andere ernstige huidbeschadigingen veroorzaken (Verbrugge *et al*, 2015). Met name op verstoorde gronden (bermen, langs rivieren, bosranden, etc.) kunnen berenklaauwen grote kolonies vormen en inheemse plantensoorten verdringen (EPPO, 2009). Grote kolonies van deze berenklaauwsoorten belemmeren de toegang tot recreatiegebieden, rivieroeveren en dergelijke. De soorten kunnen verder de erosie van oevers vergroten en daarmee de waterregulering verstoren (Verbrugge *et al*, 2015). Zowel Perzische als Sosnowsky's berenklaauw komen in Nederland, voor zover bekend, niet in het wild voor. Als er handel is in (één van) deze soorten, dan is die zeer beperkt. De belangrijkste introductieroute op wat langere termijn is secundaire verspreiding vanuit de gebieden waar deze soorten nu gevestigd zijn doordat zaden meeliften in grond en machines en zich verplaatsen via water (lange afstand) en wind (korte afstand).

Eliminatie van vroegtijdig ontdekte populaties Sosnowsky's en Perzische berenklaauw is mogelijk. Hierbij is wel aandacht nodig voor het kunnen herkennen van de diverse berenklaauwsoorten.

➔ Voor Nederland is op dit moment het volgen van een eliminatiedoelstelling reëel.

Advies: maak één plan van aanpak voor alle soorten berenklaauw

Wat betreft de risico's is het niet logisch Sosnowsky's en Perzische berenklaauw (de Unielijssoorten) aan te pakken, maar de reuzenberenklaauw (geen Unielijssoort, maar wel een soort die op de nominatie staat voor plaatsing op de Unielijs) te negeren. Een gecombineerde berenklaauwaanpak ligt vanuit risico-oogpunt voor de hand, waarbij de volgende hoofdlijnen kunnen worden gevolgd:

- Zonering van Nederland:
 1. stedelijk gebied (volksgezondheid)
 2. waterkeringen (dijkstabiliteit -> stroomopwaarts berenklaauwen bestrijden)
 3. moestuinen.
- Beschikbare kennis over bestrijding in Europa ontsluiten, waaronder begrazing met schapen.
- Pathway actieplan, gericht op tuinafval en gronddepots.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Een effectieve aanpak in Nederland voor Sosnowsky's en Perzische berenklaauw is:

- Vroegtijdige signalering en zo mogelijk eliminatie;
- Indien eliminatie niet mogelijk is, dan een generieke beheersaanpak berenklaauwen waarbij terreinbeheerders, waterschappen en gemeenten samenwerken.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response nieuwe populaties	- Uitvoeren eliminatieplan voor nieuw ontdekte populaties	p.m.
3. Generieke beheersaanpak	- Generieke beheersaanpak voor berenklaauwen maken en uitvoeren	> 1 miljoen (jaarlijks)*

* Verbrugge, L.N.H. et al (2015). Dit zijn kosten die nu al voor een deel worden gemaakt door gemeenten, etc.

2.3 Indische mangoeste (*Herpestes javanicus*)

Doel

Bij huidige klimaat geen bestrijdingsactie nodig

Acties

In de komende Jaren: geen

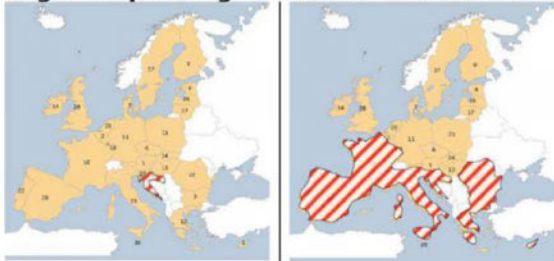

Foto:

Bron:

<https://commons.wikimedia.org/wiki>

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Een beperkt aantal particulieren in Nederland houdt mangoesten als huisdier. Situatie in 2016: voor zover bekend komt deze soort niet voor in de Nederlandse groene ruimte.

Overwegingen

Vestiging van de Indische mangoeste in Nederland is onwaarschijnlijk. Het klimaat in ons land is waarschijnlijk ongeschikt voor vestiging van de Indische mangoeste (Verbrugge *et al*, 2015). Voor de komende jaren lijkt er geen inzet nodig gericht op voorbereiding op en uitvoering van bestrijdingsacties.

→ In Nederland is voorlopig geen landelijk of provinciaal aangestuurde bestrijdingsactie nodig.

Aanpak Nederland: Geen actie nodig, tenzij in de toekomst populatievorming wel mogelijk blijkt.

2.4 Rode neusbeer (*Nasua nasua*)

Doel

Bij huidige klimaat geen bestrijdingsactie nodig

Acties

In de komende Jaren: geen

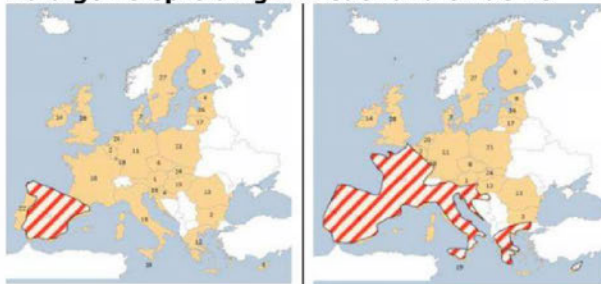

Foto: Quartl

Bron:

<https://commons.wikimedia.org/wiki>

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

De dierenhandel is de meest waarschijnlijke introductieroute naar Europa. Rode neusberen worden in Nederland in beperkte aantallen gehouden door particulieren en dierentuinen. Situatie in 2016: in Nederland zijn geen meldingen bekend van rode neusberen in de groene ruimte.

Overwegingen

Vestiging van de rode neusbeer in Nederland is onwaarschijnlijk. Het klimaat in ons land is waarschijnlijk ongeschikt voor vestiging (Verbrugge *et al*, 2015). Voor de komende jaren is geen inzet nodig gericht op voorbereiding op en uitvoering van bestrijdingsacties.

→ In Nederland is voorlopig geen landelijk of provinciaal aangestuurde bestrijdingsactie nodig.

Aanpak Nederland: Geen actie nodig, tenzij in de toekomst populatievorming wel mogelijk blijkt.

2.5 *Parthenium hysterophorus*

(Nog geen Nederlandse naam)

Doel

Bij huidige klimaat geen bestrijdingsactie nodig

Acties

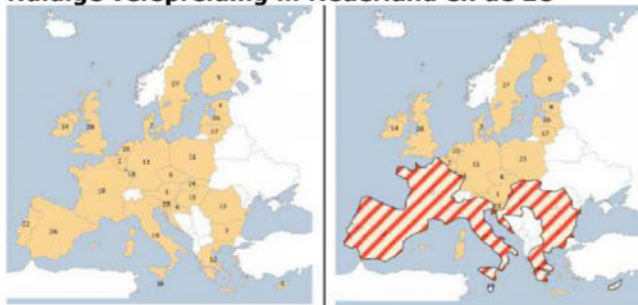
In de komende jaren: geen

Foto: 5.1.2e

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Parthenium hysterophorus lift onbedoeld mee met agrarische producten. Situatie in 2016: geen meldingen van deze plantensoort bekend in de Nederlandse groene ruimte.

Overwegingen

Vestiging van *Parthenium hysterophorus* in Nederland is onwaarschijnlijk. Het klimaat in ons land is waarschijnlijk ongeschikt voor vestiging (Verbrugge *et al*, 2015). Voor de komende jaren is geen inzet nodig gericht op voorbereiding en uitvoering van bestrijdingsacties. Deze soort lift onbedoeld mee met verhandelde (agrarische) producten zoals granen en potplanten. Dit betekent dat voor Nederland op dit moment vooral controle van handelsstromen relevant is.

→ In Nederland is voorlopig geen landelijk of provinciaal aangestuurde bestrijdingsactie nodig.

Aanpak Nederland: Geen actie nodig, tenzij in de toekomst populatievorming wel mogelijk blijkt.

2.6 Amoergrondel (*Percottus glenii*)

Doel

Eliminatie in geïsoleerde wateren

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Eliminatie in geïsoleerde wateren
3. Verkennen risico karpertansporten
4. Onderzoek

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Het is aannemelijk dat amoergrondel op termijn ons land binnenkomt via de grote rivieren. Amoergrondels kunnen verder mogelijk onbedoeld meeliften met karperruitzettingen voor de hengelsport. Situatie in 2016: afwezig in Nederland.

Overwegingen

Amoergrondel predeert op en concurreert met inheemse vissen, amfibieën en macrofauna. In Oost-Europa is daardoor sprake van populatieafnames van vissen en amfibieën, onder andere van vetje, kroeskarper en kamsalamander. Amoergrondel kan drager zijn van tientallen verschillende parasieten, waardoor overdracht van parasieten naar inheemse soorten mogelijk is. Amoergrondel kan de meest dominante soort in een watersysteem worden en heeft zo een grote invloed op het voedselweb met een vergelijkbaar effect als de zonnebaars (Spikmans *et al*, 2010). Dit is vooral het geval in meren, vijvers en poelen.

Op dit moment is amoergrondel niet gevestigd in Nederland. Enkele jaren geleden heeft de soort zich echter vanuit Oost-Europa verspreid naar de Donau in Duitsland. Gezien zijn snelle verbreiding is het aannemelijk dat de Amoergrondel via het Main-Donaukanaal ook in het stroomgebied van de Rijn terecht zal komen en zo in Nederland.

Effectief beheer lijkt alleen mogelijk in geïsoleerde wateren, bijvoorbeeld via droogzetting. Zodra introductie via de grote rivieren plaatsvindt, ligt het voor de hand derogatie aan te vragen voor eliminatie (Artikel 18 EU-verordening 1143/2014) omdat eliminatie in open wateren kansloos is.

Amoergrondel kan mogelijk meeliften met karperruitzettingen voor de hengelsport. Hoe reëel dit is, is echter onduidelijk. Dit introductierisico zou nader onderzocht en zo nodig kunnen worden aangepakt (zie blauwband).

- Zodra de amoergrondel Nederland via de grote rivieren bereikt, is beheer in geïsoleerde wateren de enige effectieve optie.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Zodra de amoergrondel Nederland via de grote rivieren bereikt, is beheer in geïsoleerde wateren de enige effectieve optie, bijvoorbeeld via droogzetting.

Voor het voorkomen van nieuwe introducties is het zaak goed te kijken naar het risico van karperuitzettingen voor de hengelsport, waarmee amoergrondel (net zoals blauwband) mogelijk onbedoeld kan worden geïntroduceerd in wateren. Zo nodig dit risico verminderen, bijvoorbeeld door een goede screening van kwekerijen en transporten.

Bij amoergrondel is het zinvol onderzoek op te starten naar de vraag: Is beperken van de impact mogelijk door aanpassing aan ecosysteem (ook in open wateren)? Hierbij wordt amoergrondel niet bestreden, maar de omgeving zodanig aangepast dat deze minder geschikt is voor vestiging van en schade door amoergrondel.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheer	- Eliminatie in geïsoleerde wateren	< 100.000* (jaarlijks)
3. Karpertransport	- Risicoverkenning - Zo nodig risicovermindering van karpertransporten	Beperkt p.m.
4. Onderzoek	- Ecosysteemaanpassing als beheersmaatregel	p.m.

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Uitgaande van vroegtijdige signalering.

2.7 *Persicaria perfoliata*, syn. *Polygonum perfoliatum*

(Nog geen Nederlandse naam)

Doel

Alert blijven: vroegtijdige signalering en eliminatie als vestiging mogelijk blijkt

Acties

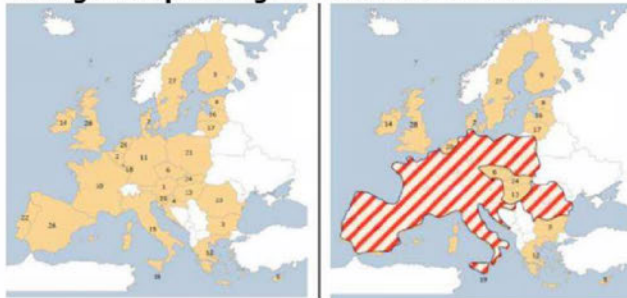
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response bij meldingen met potentie tot vestiging

Foto: 5.1.2e

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Persicaria perfoliata lift onbedoeld mee met granen of met grond van bijvoorbeeld geïmporteerde jonge bomen of struiken. Situatie in 2016: er zijn geen waarnemingen van *Persicaria perfoliata* in de Nederlandse groene ruimte bekend.

Overwegingen

Persicaria perfoliata groeit snel en kan andere planten snel en volledig bedekken waardoor deze verzwakken en afsterven. Dit veroorzaakt ook problemen bij bosverjonging omdat jonge bomen (zaailingen) afsterven. Verder kan de commerciële bosbouw problemen ondervinden, omdat *Persicaria perfoliata* jonge bomen overgroeit. De dichte begroeiing van deze planten met zijn stekels aan bladeren en stengels kan overlast veroorzaken voor mens en dier.

Het is onduidelijk of *Persicaria perfoliata* zich goed kan vestigen in Nederland en of bovenbeschreven schade hier ook kan optreden zoals in ieder geval wel zal gebeuren in warmere delen van de EU (Verbrugge et al, 2015).

Persicaria perfoliata lift onbedoeld mee met granen of met grond van bijvoorbeeld geïmporteerde jonge bomen of struiken. Dit betekent dat voor Nederland op dit moment vooral controle van handelsstromen relevant is.

- ➔ Voor de langere termijn is het relevant alert te blijven: vroegtijdig signaleren en, als vestiging mogelijk blijkt, te elimineren.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & elimineren als vestiging mogelijk blijkt

Stel op een later moment een effectieve eliminatieaanpak vast.

Actie	Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance - Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response - Eliminatie als <i>P. perfoliata</i> zich blijkt te kunnen vestigen	p.m.

2.8 Kudzu (*Pueraria lobata*)

Doel

Alert blijven: vroegtijdige signalering en eliminatie als vestiging mogelijk blijkt

Acties

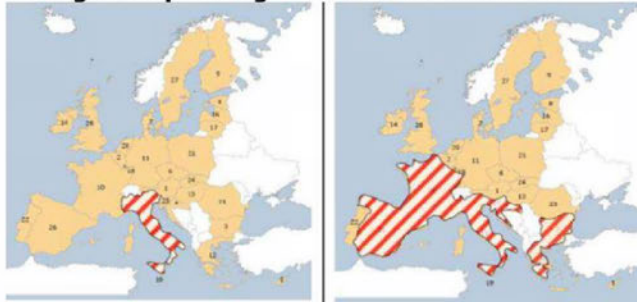
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response bij meldingen met potentie tot vestiging

Foto: 5.1.2e

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Kudzu werd lange tijd geïmporteerd als sierplant, als veevoedergewas, als plant om erosie tegen te gaan en als stikstofbinder in de landbouw. Dit gebeurt nu nauwelijks meer en met de verordening helemaal niet. Het introductierisico in Nederland is laag. Situatie in 2016: er is geen waarneming bekend van kudzu in de Nederlandse groene ruimte.

Overwegingen

Kudzu is een sterke en snelgroeiende klimplant. De soort overwoekert bomen en bosranden, die vervolgens afsterven onder het gewicht of door het gebrek aan licht. In Noord-Amerika en in Zwitserland gedraagt de soort zich zeer invasief door andere soorten te overwoekeren. Daarnaast brengt deze vlinderbloemige stikstof in de bodem. Op deze wijze heeft de soort grote impact op de structuur en soortensamenstelling van ecosystemen. Daarmee vormt Kudzu een groot risico voor bosranden, ooibossen en duingraslanden (Verbrugge *et al*, 2015).

Kudzu is een continentale soort, waarvan het op dit moment onduidelijk is hoe goed deze soort zich in Nederland kan vestigen, verspreiden en schade veroorzaken (Verbrugge *et al*, 2015). Het lijkt met name een soort die invasief is in gebieden met warme, natte zomers.

- ➔ Voor de langere termijn is het relevant alert te blijven: vroegtijdig signaleren en, als vestiging mogelijk blijkt, te elimineren.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & elimineren als vestiging mogelijk blijkt

Stel op een later moment een effectieve eliminatieaanpak vast. Effectieve maatregelen zijn vooral het toepassen van chemische bestrijdingsmiddelen en solarisatie, waarbij Kudzu wordt afgedekt met plastic zeil en de opwarming door de zon plantengroei onmogelijk maakt (De Hoop *et al*, 2016).

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response	- Eliminatie als <i>P. lobata</i> zich blijkt te kunnen vestigen	< 100.000

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Uitgaande van vroegtijdige signalering.

2.9 Amerikaanse brulkikker (*Rana catesbeiana*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie

Acties

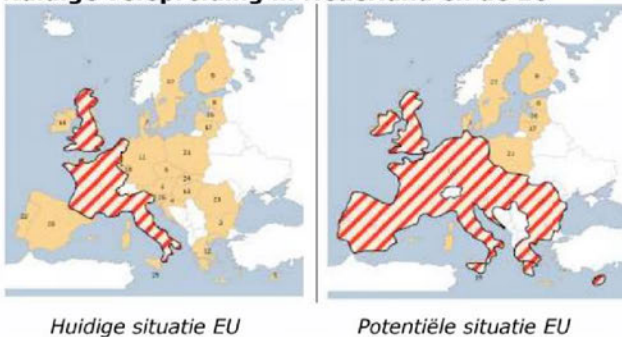
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response na waarnemingen

Foto: , 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

In Nederland kwamen Amerikaanse brulkikkers in de natuur terecht doordat ze ontsnapten bij of werden losgelaten door particulieren. Dit is nog steeds mogelijk, maar het grootste introductierisico is nu secundaire verspreiding vanuit België. Situatie in 2016: nadat twee populaties van de Amerikaanse brulkikker onder regie van de NVWA zijn geëlimineerd in Baarlo (Limburg), is de Amerikaanse brulkikker nu, voor zover bekend, niet gevestigd in de Nederlandse groene ruimte.

Overwegingen

Amerikaanse brulkikkers eten andere amfibieën. Deze soort concurreert met name met *Pelophylax* soorten (groene kikkers). Verder kunnen Amerikaanse brulkikkers vector zijn voor tal van pathogenen, waaronder *Ranavirus*, *Batrachochytrium dendrobatidis* (Bd) en chlamydia. *Ranavirus* en *Bd* veroorzaken sterfte bij inheemse amfibieën. Tot slot zorgt de Amerikaanse brulkikker voor overlast vanwege het naargeestige en verdragende geluid dat ze maken, met name wanneer dit in woonwijken is (Spitzen-van der Sluijs & Zollinger, 2010). Omdat de brulkikker vooral zijn kans grijpt in sterk verstoorde tuinvijvers is dit nogal eens het geval.

Populaties Amerikaanse brulkikkers in twee grote vijvers in Baarlo zijn de afgelopen jaren onder regie van de NVWA bestreden. Deze populaties zijn hierdoor vrijwel zeker geheel verdwenen en, voor zover bekend, zijn er geen andere populaties van de Amerikaanse brulkikker aanwezig in Nederland. In Noord-Brabant is het introductierisico groot, omdat net over de grens in België (Vlaamse Kempen) diverse populaties Amerikaanse brulkikker aanwezig zijn.

- ➔ Eliminatie van de Amerikaanse brulkikker is mogelijk, mits populaties vroegtijdig worden gesignaleerd.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Het is belangrijk bij de surveillance te focussen op het risicovolle grensgebied Noord-Brabant – België. Voor eliminatieacties geldt dat deze het beste kunnen worden uitgevoerd met de volgende maatregelen:

- drooglegging;
- wegvangen (populatie-uitputting) m.b.v. fuiken en zegen (voor de larven).

Beide methodes zijn succesvol toegepast in Baarlo. De eerste methode heeft een korte looptijd, wegvang duurt echter 2-3 seizoenen.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring (speciale aandacht voor grensgebied België)	20.000 – 25.000
2. Rapid response	- Eliminatie van populaties	25.000 – 100.000 *

* Kosten per populatie / locatie, gebaseerd op ervaringen in Baarlo. Bij vroegtijdige signalering richting de ondergrens, bij vrij late signalering (Baarlo) kosten naar €100.000.

2. 10 Grijze eekhoorn (*Sciurus carolinensis*)**Doel**

Vroegtijdige opsporing en eliminatie

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response na waarnemingen

Foto: 5.1.2e**Bron:** Nederlands Soortenregister**Huidige verspreiding in Nederland en de EU***Huidige situatie EU**Potentiële situatie EU*

In Nederland is handel en bezit van de grijze eekhoorn verboden sinds 2011. De kans op introductie in ons land is nog verder verminderd sinds de plaatsing van de soort op de EU-lijst in 2016. Situatie in 2016: er is in Nederland geen gevestigde populatie aanwezig. Wel wordt er af en toe een los exemplaar van de grijze eekhoorn waargenomen in de natuur.

Overwegingen

De grijze eekhoorn is een exoot die een bedreiging vormt voor de inheemse rode eekhoorn. De grijze eekhoorn is voedselconcurrent en drager van een parapokkenvirus waar hij zelf niet ziek van wordt, maar dat dodelijk is voor de rode eekhoorn. Net zoals in Groot-Brittannië het geval is, mag bij vestiging in Nederland verwacht worden dat de grijze eekhoorn ook hier de rode eekhoorn zal verdringen. In Groot-Brittannië is verder sprake van het verwijderen van bast bij beuk, eik en plataan. In Italië is ook sprake van geringe schade aan maïs, populier en hazelnoten (Dijkstra en Dekker, 2008).

In Nederland worden af en toe individuele ontsnapte of losgelaten exemplaren waargenomen. Handel en bezit van de grijze eekhoorn is in Nederland sinds enkele jaren verboden (Flora- en faunawet).

- Eliminatie van de grijze eekhoorn is mogelijk, mits populaties vroegtijdig gesignaleerd worden.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Het elimineren van kleine populaties is het meest effectief als deze worden weggevangen, eventueel in combinatie met afschot. Overweeg om, conform de Pallas' eekhoorn in Weert, (een deel van) de weggevangen eekhoorns te steriliseren en op te vangen, wat mogelijk is volgens EU-verordening 1143/2014.

(Lokale) communicatie is belangrijk omdat dit een aaibare soort is en medewerking noodzakelijk is voor het plaatsen van vallen in tuinen, etc.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response	- Eliminatie van populaties	10.000 – 150.000, afhankelijk van populatieomvang *

* Kosten per populatie, gebaseerd op ervaringen met de Pallas' eekhoorn in Weert e.o. Bij voegtijdige signalering richting de ondergrens, bij vrij late signalering (Weert) kosten naar €150.000.

2.11 Amerikaanse voseekhoorn (*Sciurus niger*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response na waarnemingen

Foto: 5.1.2a

Bron:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Sciurus_niger

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

In Nederland is handel en bezit van de Amerikaanse voseekhoorn verboden sinds 2011. De kans op introductie in Nederland is nog verder verminderd met de plaatsing van de soort op de Unielijst in 2016. Situatie in 2016: er is in Nederland geen gevestigde populatie aanwezig. Wel wordt er af en toe een los exemplaar van de Amerikaanse voseekhoorn waargenomen in de natuur, maar minder vaak dan de grijze eekhoorn.

Overwegingen

Het is waarschijnlijk dat de Amerikaanse voseekhoorn de inheemse rode eekhoorn kan verdringen. Beide soorten leven namelijk in dezelfde leefomgeving en in zijn huidige verspreidingsgebied is de Amerikaanse voseekhoorn dominant over andere soorten. De Amerikaanse voseekhoorn kan verder drager zijn van het West-Nijl-virus, waarvoor ook mensen vatbaar zijn. Dit virus blijft in stand in warme zomers en wordt verspreid door muggen (Dijkstra en Dekker, 2008). Deze muggen komen ook in Nederland voor. In het oorsprongsgebied is schade aan maïs gemeld.

In Nederland worden af en toe individuele ontsnapte of losgelaten exemplaren waargenomen. Handel en bezit van de Amerikaanse voseekhoorn is in Nederland sinds enkele jaren verboden (Flora- en faunawet).

- ➔ Eliminatie van de Amerikaanse voseekhoorn is mogelijk, mits populaties vroegtijdig gesignaleerd worden.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Het elimineren van kleine populaties is het meest effectief als deze worden weggevangen, eventueel in combinatie met afschot. Overweeg om, conform de Pallas' eekhoorn in Weert, (een deel van) de weggevangen eekhoorns te steriliseren en op te vangen, wat mogelijk is volgens EU-verordening 1143/2014.

(Lokale) communicatie is belangrijk omdat dit een aaibare soort is en medewerking noodzakelijk is voor het plaatsen van vallen in tuinen, etc.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response	- Eliminatie van populaties	10.000 – 150.000, afhankelijk van populatieomvang *

* Kosten per populatie, gebaseerd op ervaringen met de Pallas' eekhoorn in Weert e.o. Bij voegtijdige signalering richting de ondergrens, bij vrij late signalering (Weert) kosten naar €150.000.

2.12 Heilige ibis (*Threskiornis aethiopicus*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie indien daadwerkelijk populatievorming optreedt

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Rapid response na signalen van populatievorming

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

De huidige vogels in de Nederlandse natuur zijn ontsnapt uit dierenparken en privécollecties. Er bestaat de mogelijkheid dat enkele ibissen uit het buitenland naar Nederland komen, omdat ze grote afstanden kunnen afleggen. Situatie in 2016: Na het verdwijnen van de broedpopulatie als gevolg van succesvolle terugvangst van ontsnapte individuen worden er geen grote aantallen heilige ibissen meer gezien in Nederland. In 2015 is in De Wieden voor het eerst weer een broedpaar waargenomen (Wiedenweetjes, 2015).

Overwegingen

De heilige ibis is een omnivoor. Hij eet vooral amfibieën, schaaldieren, kleine knaagdieren, vissen, waterinsecten, insectenlarven en kuikens van andere vogelsoorten. Daardoor kan hij inheemse soorten bedreigen. In Frankrijk is waargenomen dat de heilige ibis de eieren en kuikens eet van een groot aantal vogelsoorten zoals sterns, zilverreigers, eenden, zeevogels en steltlopers. Ook is nestcompetitie mogelijk. Het is echter onbekend of dit ook effecten op populatieniveau heeft of kan hebben (Smits *et al*, 2010). Indien hoge aantallen aanwezig zijn, kan eutrofiëring van de wetlands optreden.

In het begin van deze eeuw kwamen enkele tientallen heilige ibissen voor in ons land, grotendeels ontsnapt uit een vogelpark. Maximaal werden 12 nesten gemaakt, in 2007, verdeeld over drie locaties. Vanaf 2009 zijn deze vogels zoveel mogelijk terug gevangen. Hierdoor werden in de periode 2010-2014 geen broedgevallen meer gemeld (SOVON, 2016). In 2015 is in De Wieden weer één broedpaar waargenomen (Wiedenweetjes, 2015). Uit dit broedpaar zijn in 2016 twee jongen voortgekomen (persoonlijke mededeling 5.1.2e Natuurmonumenten).

In de broedtijd vliegen nog andere solitaire vogels of duo's rond. Die kunnen, zo blijkt uit ringaflezingen, afkomstig zijn uit West-Frankrijk (SOVON, 2016). In Frankrijk wordt de populatie

heilige ibissen bestreden langs de Zuidwestkust, alhoewel het lastig blijkt de laatste exemplaren te elimineren.

- ➔ Heilige ibissen zijn in Nederland te elimineren, maar dit is alleen zinvol als er populatievorming plaatsvindt.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van (vermeerderende) populaties

Het is van belang de situatie in de Wieden en elders in Nederland goed te volgen. Zodra er sprake is van blijvende populatievorming, leg dan bij eliminatieacties de nadruk op:

- wegvangen van vogels die afkomstig zijn van en terugkeren naar parken en privécollecties;
- verkennen van wegvangen overige vogels als haalbare optie;
- eieren insmeren met koolzaadolie (met name in natuur- / rustgebieden);
- afschot.

Met name bij afschot is er de nodige maatschappelijke weerstand te verwachten, waardoor aandacht voor communicatie belangrijk is bij zo'n actie. Bij eventuele weggevangen exemplaren overwegen om deze op te vangen bij een dierenpark, wat mogelijk is volgens EU-verordening 1143/2014.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via FBE's, Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Rapid response	- Eliminatie als er populatievorming optreedt	< 100.000*

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Uitgaande van vroegtijdig ingrijpen.

2.13 Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*)

Doel

Verminderen impact

Acties

1. Surveillancesysteem opzetten
2. Imkers informeren en handelingsperspectief bieden
3. Populatiebeheer

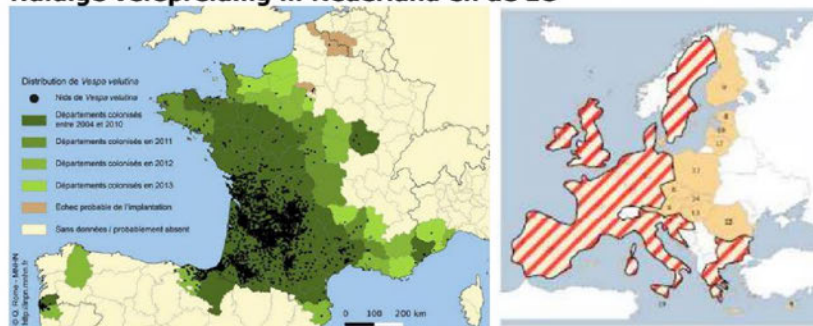

Foto:

Bron:

<https://commons.wikimedia.org/wiki>

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Aziatische hoornaars liften incidenteel als verstekeling mee naar Europa met transportcontainers. Zo zijn ze in 2004 ook in Frankrijk terechtgekomen. Over een aantal jaren lijkt secundaire verspreiding vanuit Frankrijk via België naar Nederland onvermijdelijk. Situatie in 2016: op dit moment zijn er geen waarnemingen bekend van de Aziatische hoornaar in Nederland.

Overwegingen

Vespa velutina is een generalistische predator van allerlei insecten: vliegen, bijen, wespen en met name sociale vliesvleugeligen. Van *V. velutina* wordt gemeld dat hij de kolonieontwikkeling van de honingbijen in Azië beperkt door voortdurende predatie op volwassen bijen. Populatieafname van wilde bijen, inclusief wellicht hommels is te verwachten (Matthews *et al*, 2014; CABI, 2016 (1)). In natuurgebieden heeft afname van bestuivers potentieel een negatief effect op de bestuiving van planten, waaronder potentieel ook beschermde plantensoorten (Verbrugge *et al*, 2015).

V. velutina is per ongeluk in Frankrijk geïntroduceerd, waarschijnlijk via een partij aardewerk uit China. Sinds zijn introductie in Zuid-Frankrijk heeft *V. velutina* zich binnen 3 jaar verspreid over 120.000 km², wat aangeeft dat de soort grote gebieden in een korte tijd kan koloniseren wanneer het klimaat gunstig is. Inmiddels heeft de soort zich naar het noorden van Frankrijk verspreid. Verdergaande verspreiding naar andere delen van de EU is niet tegen te gaan. In Nederland is *V. velutina* nog niet gevestigd.

Zodra de Aziatische hoornaar zich vanuit andere delen van de EU verspreidt naar en vestigt in Nederland is eliminatie onmogelijk. Beheer is mogelijk door nesten van *V. velutina* te vernietigen via een combinatie van inspuiten met een biocide, verwijderen en aanvullende verbranding (De Hoop *et al*, 2016). Schade aan honingbijen is te voorkomen door de korfingangen te verkleinen.

→ Zodra de Aziatische hoornaar zich verspreidt naar ons land, is alleen beheer mogelijk.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Bij verspreiding vanuit buurlanden is een beheersaanpak de enige mogelijkheid, waarbij de nadruk zou moeten liggen op:

- Vernietigen van nesten door een combinatie van inspuiten met een biocide, verwijderen en aanvullende verbranding. Met name op locaties waar de soort overlast geeft, zoals dat ook al voor de inheemse hoornaar gebeurt, bijvoorbeeld in de buurt van bebouwing of in de buurt van imkers;
- Risicocommunicatie richting imkers, inclusief handelingsperspectief om korfingangen te verkleinen.

Als zich op korte termijn via importroutes een populatie zou vestigen, dan heeft eliminatie alleen kans van slagen in een heel vroeg stadium van populatievorming.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. risicocommunicatie imkers	- Risicocommunicatie richting imkers, inclusief handelingsperspectief om korfingangen te verkleinen	<5.000
3. Populatiebeheer	- Verwijderen van nesten (ongediertebestrijding)	< 100.000*

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015).

3. Unielijstsoorten onder Artikel 19

In dit hoofdstuk staan de Unielijstsoorten die één of meerdere populaties gevormd hebben in Nederland op het moment dat de Unielijst van kracht werd (3 augustus 2016).

Voor deze soorten geldt dat lidstaten binnen 18 maanden nadat de Unielijst van kracht werd, moeten beschikken over doeltreffende beheersmaatregelen. Deze beheersmaatregelen moeten evenredig zijn met de gevolgen voor het milieu en zijn afgestemd op de specifieke omstandigheden van de lidstaten, gebaseerd op een kosten-batenanalyse. Zij worden op basis van de risico-evaluatie en hun kosteneffectiviteit naar prioriteit gerangschikt. De beheersmaatregelen bestaan uit dodelijke of niet-dodelijke fysieke, chemische of biologische maatregelen om een populatie van een invasieve uitheemse soort uit te roeien, te beheersen of in te dammen (Artikel 19).

In dit hoofdstuk is onderscheid gemaakt tussen de Unielijstsoorten die nog kunnen worden geëlimineerd in geheel Nederland en soorten waarvoor een beheersaanpak de enige mogelijkheid is.

De ingeschatte bestrijdingskosten zijn met nadruk een inschatting. Betrouwbare cijfers zijn voor vrijwel geen enkele soort beschikbaar.

3.1 Eliminatieaanpak

3.1.1 Pallas' eekhoorn (*Callosciurus erythraeus*)

Doel

Vroegtijdige signalering en verwijdering van alle exemplaren

Acties

Opzetten surveillancesysteem
Afronden wegvangactie Weert
Rapid response bij vondsten van nieuwe populaties

Foto: Ard van Roij

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

(Waarneming.nl, 2016)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Pallas' eekhoorn is in de EU lange tijd verhandeld als huisdier. In Nederland is handel en bezit van de deze soort verboden sinds 2011. Door uitzetting en ontsnapping zijn de dieren in de natuur gekomen. Situatie in 2016: de Pallas' eekhoorn heeft alleen in Weert e.o. een populatie gevormd, die inmiddels vrijwel volledig is weggevangen.

Overwegingen

De Pallas' eekhoorn verdringt de rode eekhoorn. Bij Weert was dit nagenoeg zeker al aan de orde (Verbrugge *et al*, 2015). Verder ontstaat schade aan bomen en productiebossen omdat de eekhoorns de schors strippen. Hierdoor neemt het risico op infecties van schimmel toe. Ook knagen Pallas' eekhoorns onder andere kabels en pvc leidingen kapot (Dijkstra en Dekker, 2008). De Pallas' eekhoorn heeft, voor zover bekend, op één locatie in Nederland een populatie gevormd. Dit is in Weert en de bossen rondom Weert. EZ en Provincie Limburg hebben in 2011 gezamenlijk een wegvangactie opgezet en gefinancierd. In de jaren daarna zijn ongeveer 250 Pallas' eekhoorns levend weggevangen en opgevangen in dierentuinen in Europa. Sinds 2013 wordt slechts incidenteel nog een enkele Pallas' eekhoorn waargenomen in het gebied. De actie zit in de afrondende fase.

→ Voor Nederland is het volgen van eliminatiedoelstelling wenselijk en reëel.

Aanpak NL: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Volg een eliminatieaanpak en leg daarbij de nadruk op:

- afronding van de actie in Weert e.o.;

- vroegtijdige opsporing en verwijderen van kleine populaties en nazorg in de jaren daarna.

Het elimineren van kleine populaties is het meest effectief als deze worden weggevangen, eventueel in combinatie met afschot. Overweeg om, conform de Pallas' eekhoorn in Weert, (een deel van) de weggevangen eekhoorns te steriliseren en op te vangen, wat mogelijk is volgens EU-verordening 1143/2014.

(Lokale) communicatie is belangrijk omdat dit een aaibare soort is en medewerking noodzakelijk is voor het plaatsen van vallen in tuinen, etc.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Afronden actie Weert e.o.	- Communicatie en publicatie - Wegvangen mogelijke incidentele exemplaren	5.000 10.000
3. Rapid response nieuwe populaties	- Eliminatie van populaties	10.000 – 150.000, afhankelijk van populatieomvang *

* Kosten per populatie, gebaseerd op ervaringen met de Pallas' eekhoorn in Weert e.o. Bij voegtijdige signalering richting de ondergrens, bij vrij late signalering (Weert) kosten naar €150.000.

3.1.2 Huiskraai (*Corvus splendens*)

Doel

Vroegtijdige signalering en realiseren nulstand

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Afronden eliminatieactie Hoek van Holland
3. Rapid response bij vondsten van nieuwe populaties

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

De huiskraai is waarschijnlijk naar Nederland meegelif met een schip uit Egypte.

Situatie in 2016: er is één populatie huiskraaien, in Hoek van Holland. Deze populatie is inmiddels op enkele exemplaren na verwijderd.

Overwegingen

In gebieden waar grote aantallen huiskraaien voorkomen, ontstaat predatie van vogels en andere kleine dieren, evenals verjaging van vogels. De huiskraai is een sterke concurrent van andere urbane vogels om voedsel en nestgelegenheid. De huiskraai is een echte cultuurvolger en komt niet voor in natuurgebieden. In andere landen zorgen exotische huiskraaien bij grote aantallen voor veel overlast, zoals geluidsoverlast, het stelen van voedsel van borden, verspreiden van afval, beschadiging van tv-antennes en elektriciteitsdraden. De toeristische sector ondervindt daar schade door grote aantallen huiskraaien, omdat ze voedsel van borden stelen en terrassen verontreinigen. Ook landbouwschade is mogelijk, door onder andere vraatschade aan bijvoorbeeld zacht fruit (Slaterus, 2009; Verbrugge *et al*, 2015).

Het introductierisico van huiskraaien in Nederland is laag. In Hoek van Holland is, voor zover bekend, de enige huiskraaipopulatie in Nederland (en de EU) aanwezig. De lopende eliminatieactie zorgt voor de nodige weerstand. Enkele jaren geleden hebben rechtszaken, aangespannen door Faunabescherming, de start van de actie fors vertraagd.

- Ondanks maatschappelijke weerstand is voor Nederland het volgen van een eliminatiedoelstelling wenselijk en reëel.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Bij een eliminatieaanpak zijn de volgende elementen belangrijk:

- afronding van de actie in hoek van Holland;
- vroegtijdige opsporing en verwijderen van kleine populaties door wegvangen en afschot.

De maatschappelijke weerstand tegen bestrijding van huiskraaien is (lokaal) groot. Aandacht voor communicatie is belangrijk.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Afronden actie Hoek van Holland	- Verwijderen laatste exemplaren	10.000
3. Rapid response nieuwe populaties	- Opstellen en uitvoeren eliminatieplan voor nieuw ontdekte populaties	10.000 – 30.000, afhankelijk van omvang populatie *

* Gebaseerd op ervaringen met de huiskraai in Hoek van Holland. Bij vroegtijdige signalering richting de ondergrens, bij vrij late signalering kosten naar €30.000. Vogels blijven niet lang onopgemerkt, dus snelle signalering is reëel.

3.1.3 Kleine waterteunisbloem (*Ludwigia peploides*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie

Acties

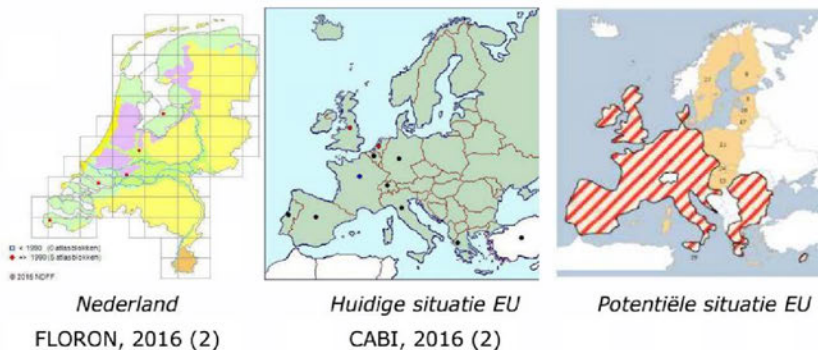
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Intensiveren eliminatieactie Tiengemeten en Lelystad
3. Rapid response bij vondsten van nieuwe vestigingen

Foto: 5.1.20

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Kleine waterteunisbloem is in Nederland verhandeld als vijverplant. Situatie in 2016: er zijn op dit moment enkele locaties bekend waar kleine waterteunisbloem voorkomt.

Overwegingen

Kleine waterteunisbloem vormt bij gunstige omstandigheden in korte tijd veel biomassa, waardoor dichte matten ontstaan. Hierdoor kunnen inheemse planten en aanwezige waterdieren verdwijnen. Het afsterven van grote massa's kleine waterteunisbloem kan in stilstaande wateren leiden tot zuurstofgebrek in het water en vissterfte. Dichte matten van waterteunisbloem belemmeren de doorstroming van water. Verminderde doorstroming leidt tot meer sedimentafzetting op de bodemt, waardoor de kans op overstrooming verder toeneemt. De plant veroorzaakt verder hinder voor de pleziervaart en beperkt recreatieve mogelijkheden (zwemmen, hengelsport) en heeft hierdoor een negatieve invloed op toerisme (Beringen en Van Valkenburg, 2014; Robert *et al*, 2013; Verbrugge *et al*, 2015).

De (potentiële) omvang van de schade is bij kleine waterteunisbloem groter dan bij waterteunisbloem, omdat de kleine waterteunisbloem zich ook vestigt in natuurgebieden. Hierdoor bedreigt deze exoot het behalen van (Natura2000) natuurdoelen, met name in slikken en vogelvoeragegebieden.

Sinds 2002 is kleine waterteunisbloem op enkele locaties aangetroffen: een natuurvriendelijke oever in Utrecht, een stadswater in Lelystad, de Biesbosch (natuurontwikkeling), Zeeuws-Vlaanderen (natuurontwikkeling) en Tiengemeten (natuurontwikkeling). Op de meeste locaties is deze exoot vroegtijdig ontdekt en is de eliminatie geslaagd. Eliminatie op Tiengemeten is, ondanks grote inspanningen sinds 2012, nog niet gerealiseerd, maar het aantal planten neemt wel af. Om eliminatie van kleine waterteunisbloem te bereiken is intensivering van de huidige aanpak nodig. In Lelystad is nog geen goede eliminatieactie opgezet, wel is de situatie 'onder controle' gehouden.

- Kleine waterteunisbloem is een voor Nederland risicovolle soort die nog volledig te elimineren is.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Bij een eliminatieaanpak zijn de volgende elementen belangrijk:

- Intensivering van de mechanische en handmatige verwijdering van de kleine waterteunisbloem bij Tiengemeten;
- Opstarten eliminatieactie in Lelystad;
- Rapid response (eliminatie) van nieuwe vestigingen.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Eliminatieacties	- Intensiveren eliminatieactie Tiengemeten	100.000 – 200.000
Tiengemeten en Lelystad	- Opstarten eliminatieactie Lelystad	10.000 – 30.000
3. Rapid response	- Eliminatie van nieuw ontdekte populaties	10.000 – 300.000,
nieuwe vestigingen		afhankelijk van populatieomvang *

* Kosten per populatie, gebaseerd op ervaringen in Tiengemeten

3.1.4 Moeraslantaarn (*Lysichiton americanus*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie van vestigingen

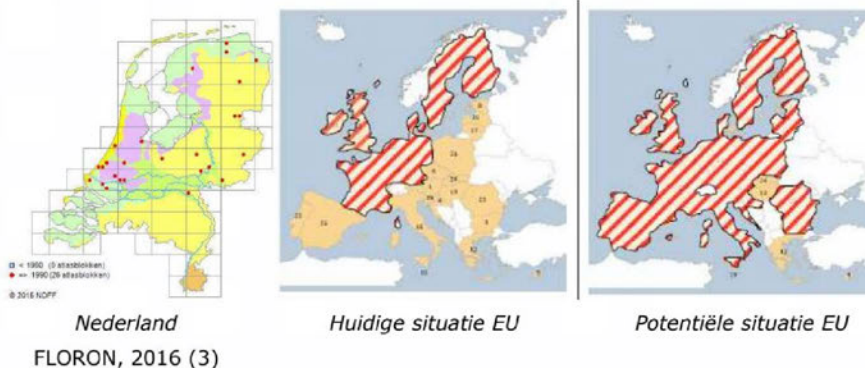
Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Elimineren bestaande vestigingen
3. Rapid response bij nieuwe vestigingen

Foto: 5.1.2e
Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Moeraslantaarn werd in Nederland verhandeld als vijverplant. Situatie in 2016: er zijn in Nederland een paar populaties van moeraslantaarn verspreid over het hele land in de groene ruimte. Daarnaast zijn er een groot aantal populaties van wisselende omvang aanwezig in parken en botanische tuinen.

Overwegingen

Jonge moeraslantaarnplanten breiden zich langzaam maar gestaag uit en vormen hierdoor na verloop van tijd een dichte vegetatie die andere planten wegconcurrert. Moeraslantaarn kan door de vorming van dichte populaties met name in moerasbossen en broekbossen inheemse soorten bedreigen (Verbrugge *et al*, 2015). In Nederland zijn enkele verwilderde populaties ontdekt in natuurgebieden. Moeraslantaarn groeit in moerasbossen die bedreigde planten bevatten. Moeraslantaarn is een vrij trage groeier die goed te verwijderen is door afsteken en afgraven. Op enkele plekken in natuurgebieden staat de soort echter samen met rode lijstsoorten. Afgraven is daar wel effectief, maar niet selectief waardoor ook rode lijst-soorten worden afgegraven. Een effectieve en selectieve maar niet toegestane optie is aanstrijken van individuele moeraslantaarns met glyfosaat. Een toepassing in dergelijke gevallen is alleen mogelijk met een tijdelijke ontheffing.

- Moeraslantaarn vormt door zijn trage groei in Nederland een matig risico, maar is wel volledig te elimineren.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie van kleine populaties

Deze soort is doorgaans goed te verwijderen door planten af te steken of af te graven.

In situaties waarbij het risico groot is dat via mechanische verwijdering ook rodelijst-soorten worden verwijderd, zou toepassing van glyfosaat een uitkomst kunnen bieden. Een toepassing in dergelijke gevallen is alleen mogelijk met een tijdelijke ontheffing.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Elimineren bestaande vestigingen	- Elimineren bestaande vestigingen - Verkennen glyfosaatoptie	<100.000* -
3. Rapid response nieuwe vestigingen	- Eliminatie van nieuw ontdekte vestigingen	5.000 – 25.000, per locatie, afh. van populatieomvang

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015).

3.1.5 Muntjak (*Muntiacus reevesi*)

Doel

Muntjaksituatie beter in beeld krijgen en muntjak mogelijk lokaal elimineren

Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Gerichte survey in Noord-Brabant
3. Mogelijk t.z.t. uitvoeren van lokale eliminatieacties

www.nonnativespecies.org.
Crown Copyright.

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Sinds 2005 is in Nederland het houden van een muntjak verboden voor particulieren. De meest waarschijnlijke introductieroute is secundaire verspreiding vanuit België.

Situatie in 2016: op enkele plekken in het land komen mogelijk enkele exemplaren muntjaks voor. Alleen in Noord-Brabant heeft zich mogelijk een populatie gevestigd.

Overwegingen

Muntjak veroorzaakt schade aan de verjonging van natuurlijke bossen. Grote schade aan bodemflora en fauna is ook mogelijk in hun leefgebied. Ze eten namelijk bodemflora, en bij te veel muntjaks zal dat de bodemlaag doen uitdunnen, waardoor het habitat van grondbroeders, kleine zoogdieren en ongewervelden zo sterk wordt aangetast dat zij kunnen verdwijnen. Verder concurreert muntjak met de ree om voedsel, waardoor reeën lokaal in aantal afnemen (Hollander, 2013).

De locatie waar in Nederland het risico van populatieontwikkeling het grootst is, is in de provincie Noord-Brabant (in en om Landgoed de Utrecht). Elders is er sprake van hooguit enkele losse individuen: op de Veluwe, in Oost-Zeeuws-Vlaanderen, bij Hilvarenbeek en mogelijk Ossendrecht, omgeving Eindhoven en de Maashorst, waarbij de situatie in de drie laatste gebieden niet goed bekend is. Elders in Nederland leven anno 2016 geen muntjaks (meer) (Hollander, 2016). Het gaat waarschijnlijk maximaal om enkele tientallen exemplaren in heel Nederland, maar helemaal zeker is dat niet. Muntjaks zijn lastig op te sporen en eenvoudig te verwarren met reeën.

Nieuwe introducties in Nederland zijn niet waarschijnlijk, omdat hier al jarenlang een handels- en bezitsverbod geldt voor deze soort. Dat is in Vlaanderen niet het geval. Daar kunnen muntjaks zich nog vanuit privéterreinen vestigen in de natuur. Vanuit de in de provincie Antwerpen aanwezige

populatie, waar actief beheer plaatsvindt, kan uitbreiding plaatsvinden richting de Nederlandse grens. Uitwisseling van muntjaks tussen Nederland en België is tot dusver nog niet vastgesteld (Hollander, 2016).

Voor de komende tijd is het meest relevant om in beeld te krijgen of zich in Noord-Brabant een zichzelf vermeerderende populatie ontstaat. Bij populatievorming is een eliminatieactie nodig om verdere populatie-uitbreiding en verspreiding te voorkomen. Gericht afschot is hiervoor één van de mogelijke maatregelen in samenwerking met de terreineigenaar en wildbeheer eenheden (Casaer *et al*, 2015). Goede communicatie over muntjakrisico's en hoe en waarom van ingrijpen is hierbij een vereiste.

- ➔ De muntjaksituatie in Nederland is niet helemaal helder. Het is nodig om dit beeld aan te scherpen en vervolgens, zo nodig, over te gaan op lokale eliminatie.

Aanpak Nederland: de muntjaksituatie scherper krijgen en mogelijk lokaal elimineren

Gericht afschot is de meest kansrijke maatregel voor lokale eliminatie. Zie Casaer *et al* (2015) voor een gedetailleerde beschrijving van managementopties.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via FBE's, Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Gerichte survey Noord-Brabant	- Gerichte survey naar populatieomvang en ontwikkeling bij risicolocatie in Noord-Brabant	20.000
3. Mogelijk uitvoeren lokale eliminatieacties	- Eliminatie bij populatievorming. Op dit lijkt de kans hierop het grootst in Noord-Brabant	<100.000*

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015).

3.1.6 Beverrat (*Myocastor coypus*)

Doel

Eliminatie van instroom vanuit Duitsland en mogelijk enkele exemplaren elders in Nederland

Acties

1. Surveillancesysteem
2. Elimineren

Foto: 5.1.2a

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

In Nederland waren er tot 1985 bedrijven die beverratten kweekten voor de pels. Ontsnappingsen uit dergelijke kwekerijen vormden een belangrijke bron van beverratten in het wild in Nederland. Op dit moment komen er vooral vanuit Duitsland beverratten Nederland binnen. Situatie in 2016: Nederland heeft geen eigen populatie beverratten meer, instroom vanuit Duitsland vindt wel plaats.

Overwegingen

De beverrat vormt in onze poldergebieden en langs rivieren een bedreiging voor de dijken, die kunnen verzwakken als de beverrat er holen in graaft. Waterschappen bestrijden daarom beverratten (en muskusratten) in Nederland. Verder veroorzaakt deze exoot door overbegrazing lokale uitsterving van waterplanten en de destructie van rietkragen en paaiplassen voor vis (Verbrugge *et al*, 2015). Doordat beverratten zich voeden met wortels en jonge scheuten van moerasplanten kan dit leiden tot erosie in kust- en rivierhabitats (CABI, 2016 (3)). Ook zijn beverratten een reservoir van verschillende ziektes en veroorzaken ze schade aan de landbouw. Ze foerageren onder andere op suikerbieten en maïs (Verbrugge *et al*, 2015).

Beverratten kwamen tot 2005 in nagenoeg geheel Nederland voor, maar door gerichte bestrijding is er geen binnenlandse populatie meer aanwezig. De meeste dieren worden gevangen nabij de Duits-Nederlandse grens als gevolg van (mogelijk toenemende) instroom uit Duitsland. Sporadisch wordt een zwervend dier elders in het land aangetroffen. In 2013 waren er 487 vangsten, in 2014 steeg dit aantal naar 1.044. In 2015 is het aantal vangsten verder toegenomen (UvW, persoonlijke mededeling). In de Biesbosch kwam de soort voor maar lijkt eliminatie succesvol na jaren van bestrijding.

→ Beverrat wordt al actief bestreden in Nederland met eliminatie als doel

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie

Muskusrattenbestrijders onder verantwoordelijkheid van de waterschappen bestrijden beverratten al in Nederland.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Meldpunten waterschappen (meldpuntmuskusrat.nl)	p.m.
	- Soort opnemen in Signaleringsproject Exoten	2.500
2. Eliminatie	- Eliminatie van instroom uit Duitsland en overige exemplaren	>1.000.000* (jaarlijks)

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015).

3.1.7 Rosse stekelstaart (*Oxyura jamaicensis*)

Doel

Vroegtijdige opsporing en eliminatie

Acties

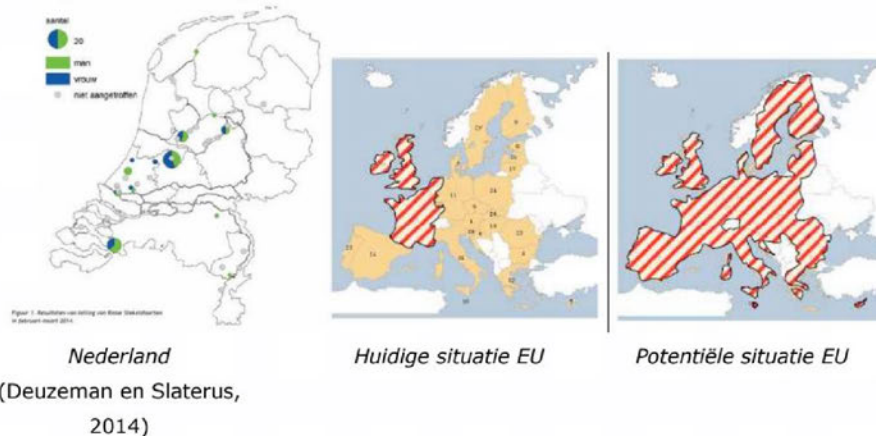
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Effectiever maken van de huidige aanpak
3. Rapid response na waarnemingen

Foto: 5.1.2a

Bron: Nederlands soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

De rosse stekelstaart werd verhandeld als siervogel. Het is waarschijnlijk dat aanwezige exemplaren in de Nederlandse wateren zijn ontsnapt of uitgezet. Ook is het mogelijk dat een deel van de eenden uit Engeland, waar een grote populatie was, naar ons land is gekomen. Situatie in 2016: in Nederland zijn tientallen rosse stekelstaarten aanwezig in wateren, onder andere op de Loenderveense plas, het Markiezzaat, de randmeren en de Starrevaart.

Overwegingen

De rosse stekelstaart is genetisch verwant aan de wereldwijd bedreigde witkopeend. Deze komt in Spanje voor. De rosse stekelstaart kan kruisen met de witkopeend waardoor bij aanwezigheid van beide soorten in hetzelfde gebied, de witkopeend zal verdwijnen (Cranswick en Hall, 2010). Hierdoor is de rosse stekelstaart de grootste bedreiging van het voortbestaan van de witkopeend. Binnen de Bern Conventie is afgesproken de rosse stekelstaart actief te bestrijden om te voorkomen dat deze eenden zich verder uitbreiden naar en in Spanje en de witkopeend doen verdwijnen. De NVWA heeft in Nederland afspraken gemaakt met provincies en FBE's over de bestrijding van de rosse stekelstaart. De snelheid en slagvaardigheid van de huidige bestrijdingsopzet is echter niet optimaal. Om een effectieve bestrijding te krijgen is een andere bestrijdingsorganisatie nodig.

- Rosse stekelstaarten kunnen in Nederland alleen worden geëlimineerd als er een slagvaardigere bestrijdingsopzet komt.

Aanpak Nederland: vroegtijdige signalering & eliminatie

Zet in op een andere, effectievere bestrijdingsorganisatie.

Actie	Ingescatte kosten (€)
1. Surveillance - Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring en wintertelling	20.000 – 25.000
2. Rapid response - Uitvoering geven aan effectievere bestrijdingsorganisatie	p.m.

3.2 Beheersaanpak

3.2.1 Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*)

Doel

Beheersing van de schade, waar mogelijk lokaal vroegtijdig opsporen en elimineren

Acties

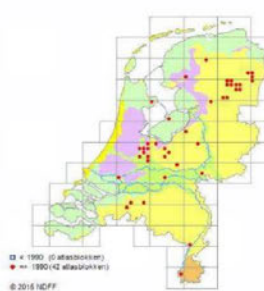
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Beheersaanpak
3. Onderzoek

Foto: 5.1.2e

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

FLORON, 2016 (4)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Waterwaaier werd in Nederland verhandeld als aquariumplant. Situatie in 2016: waterwaaier komt voor op een aantal locaties, verspreid over heel Nederland.

Overwegingen

Cabomba caroliniana verdringt onder bepaalde omstandigheden ondergedoken waterplanten en heeft effect op ecosystemen door lichtinterceptie en doordat uit de bodem opgenomen nutriënten bij afbraak in de waterkolom terecht komen. Afsterven van de planten kan leiden tot zuurstoftekort en daardoor een hogere beschikbaarheid van fosfaat. Op plekken waar deze soort veel voorkomt (zoals in Nederland al het geval is in onder andere het Vechtplassengebied) ondervinden pleziervaart, zwemrecreatie en hengelsport hinder. *Cabomba* belemmert de doorstroming en waterafvoer in watergangen (Matthews *et al*, 2013).

Op diverse plekken in Nederland is eliminatie van waterwaaier niet meer mogelijk.

- ➔ Waterwaaier is niet uit geheel Nederland te verwijderen. Op landelijke niveau bezien is een beheersingsstrategie de enige mogelijkheid.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Volg voor waterwaaier een zonering van de aanpak in Nederland, met daarin de volgende elementen:

- Waar mogelijk de plant vroegtijdig opsporen en elimineren. Dit is vrijwel uitsluitend haalbaar in geïsoleerde wateren;

- Bij niet elimineerbare populaties: beheersen door het gehele systeem in één keer effectief aan te pakken. De aanpak vooraf via goed onderzoek in beeld brengen om kans op succes te vergroten.

Afhankelijk van de dimensies van de watergang, waterbodem en type watersysteem zijn er verschillende beheerstrategieën mogelijk, o.a. hydro-venturi, maaikorf of maaiboot. Van belang is het verspreiden van fragmenten zoveel mogelijk te voorkomen en in de weken na de werkzaamheden herhaaldelijk te controleren op achtergebleven planten en deze bij ontdekking meteen handmatig te verwijderen. Ondiepe oevers kunnen twee groeiseizoenen worden afgedekt (Verbrugge *et al*, 2015).

Voor een (kosten)effectievere aanpak van waterwaaier is het zonvol de volgende onderzoeksvragen op te pakken:

- Hoe zijn habitats weerbaarder te maken tegen dominatie van *Cabomba*?
- Is biologische bestrijding van *Cabomba* effectief? (onder andere de snuitkever *Hydrotimetes natans* is een kandidaat voor biologische bestrijding).

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Lokaal elimineren / beheersen van niet-elimineerbare populaties	100.000 - 1.000.000 (jaarlijks)*
3. Onderzoek	- Biologische bestrijding	p.m.
	- Weerbaarder maken habitats	p.m.

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.2 Waterhyacint (*Eichhornia crassipes*)

Doel

Bij huidige klimaat geen landelijk of provinciaal aangestuurde bestrijdingsactie nodig

Acties

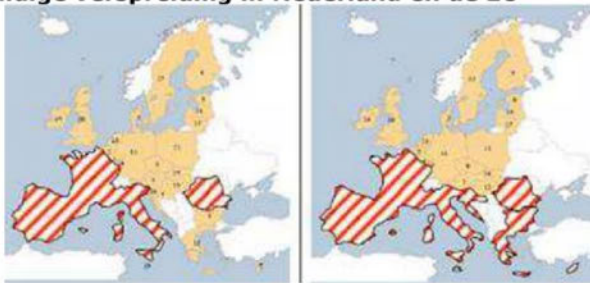
In de komende jaren: alert zijn op de ontwikkeling van winterharde waterhyacint

Foto: 5.1.2e van Valkenburg

Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Waterhyacint wordt in Nederland verhandeld als vijverplant. In Nederlandse wateren komt deze plant voor doordat vijvereigenaren ze daar uitzetten. Situatie in 2016: in de zomermaanden zijn er regelmatig meldingen van waterhyacint in heel Nederland.

Overwegingen

In de zomermaanden zijn er regelmatig meldingen van waterhyacint in heel Nederland, met name in stedelijk water. Het Nederlandse klimaat is nu echter niet geschikt voor vestiging van de waterhyacint omdat de plant afsterft in de winter (Verbrugge *et al*, 2015). In ons land bereikt de waterhyacint daarom niet de schadelijke dichtheden die in sommige tropische gebieden en het zuiden van de EU wel voorkomen. Wel zijn er signalen dat er winterharde waterhyacinten zijn die de Nederlandse winters wel overleven. Het is zaak hierop alert te blijven.

→ In Nederland is voorlopig geen landelijk of provinciaal aangestuurde bestrijdingsactie nodig.

Aanpak Nederland: Bij het huidige klimaat is geen bestrijdingsactie nodig. Wel is alertheid nodig op de ontwikkeling van winterharde planten. Bij ontwikkeling van winterhardheid is het belangrijk de aanpak te heroverwegen.

3.2.3 Chinese wolhandkrab (*Eriocheir sinensis*)

NB Voor de Chinese wolhandkrab is al een concept-beheersplan opgesteld o.l.v. het ministerie van EZ. Daarom is hier geen advies opgenomen over de te volgen strategie.

Doel

Zie beheersplan EZ

Acties

Zie beheersplan EZ

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Nederland

(waarneming.nl, 2016)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Hoewel in andere gebieden waar de Chinese wolhandkrab is terechtgekomen graafschade aan oevers en mogelijke competitie met andere bodemvoedsel etende soorten wordt vermeld (Rudnick *et al.*, 2000; Veldhuizen and Stanish, 2002), lijkt de impact op de biodiversiteit en overige schade door de Chinese wolhandkrab in Nederland beperkt (Soes *et al.*, 2007). De Chinese wolhandkrab komt in Nederland wijdverspreid voor, maar slechts lokaal in hoge aantallen.

Overwegingen

Negatieve effecten

Impact op de biodiversiteit en overige schade door de Chinese wolhandkrab komt in Nederland beperkt voor op lokale schaal. Het gaat hierbij vooral om negatieve effecten op vegetaties van ondergedoken waterplanten. De Chinese wolhandkrab komt in Nederland wijdverspreid voor, maar slechts lokaal in hoge aantallen.

Mogelijke maatregelen – landelijke eliminatie

Er zijn geen effectieve eliminatiemaatregelen bekend voor de Chinese wolhandkrab in Nederland (De Hoop *et al.*, 2016). Omdat de dieren een groot deel van het jaar in open watersystemen leven, is eliminatie onmogelijk.

Mogelijke maatregelen – beheer gericht op voorkomen van verspreiding

Voorkomen van verdere natuurlijke verspreiding is niet relevant omdat Chinese wolhandkrabben inmiddels voorkomen in alle Nederlandse leefgebieden die ze op natuurlijke wijze kunnen bereiken

5.1.2e Stichting EIS, persoonlijke mededeling).

Het is nog wel mogelijk nieuwe gebieden in Nederland te koloniseren als de krabben daar bijvoorbeeld door particuliere eigenaren worden uitgezet. Deze verspreidingsroute wordt aangepakt via het handels-, bezits- en uitzetverbod in EU-verordening 1143/2014.

Mogelijke maatregelen – beheer gericht op vermindering van negatieve effecten

In de literatuur zijn geen praktisch toepasbare beheersmaatregelen bekend met een goede effectiviteit (De Hoop *et al*, 2016). In theorie valt te denken aan: a) massaal wegvangen en b) aangepast peilbeheer in peilvakken.

a) Massaal wegvangen

Het gaat hier om het verlagen van aantallen krabben via ingrijpen op voortplantingsgericht trekgedrag. Dit vergt massale toepassing van selectieve bevissing, plaatsen van vallen of roosters bij sluizen en andere kunstwerken gedurende de migratie. Dergelijke acties om de populatieomvang blijvend te reduceren zouden echter een niet proportionele inspanning vergen, waarvan de slagingskans als gering wordt ingeschat onder meer vanwege het enorme aantal nakomelingen per individu.

b) Aangepast peilbeheer in peilvakken

Naast de bekende stroomafwaartse trek in het najaar, kent de Chinese wolhandkrab ook een stroomopwaartse migratiepiek in het voorjaar en de vroege zomer (Soes *et al*. 2007). In peilvakken zoals boezem en polders is het tijdens deze trek technisch gezien mogelijk de dichtheden te reduceren door vermindering van de waterinlaat, wat leidt tot verlaging van waterpeil. Dit is in praktijk echter lastig realiseerbaar omdat de stroomopwaartse trek in deze periode (april-juni) gewoonlijk samenvalt met een grote watervraag van onder andere de agrarische sector.

Overige overwegingen

De beroepsvissers zien de Chinese wolhandkrab als een belangrijk alternatief voor de palingvangst. De Nederlandse overheid heeft naar aanleiding van de Europese aalverordening de omschakeling van binnenvisserij van paling naar wolhandkrab gefaciliteerd. Vissen op Chinese wolhandkrab ten behoeve van consumptie gebeurt met name in het IJsselmeer en wateren in Noord-Nederland en is vanwege dioxinerisico's niet mogelijk in de 'gesloten gebieden' (zie figuur 1).

Figuur 1: Gesloten gebieden voor het vissen op onder andere Chinese wolhandkrab (situatie december 2014)

3.2.4 Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*)

Doel

beheersing van de schade, waar mogelijk lokaal vroegtijdig opsporen en elimineren

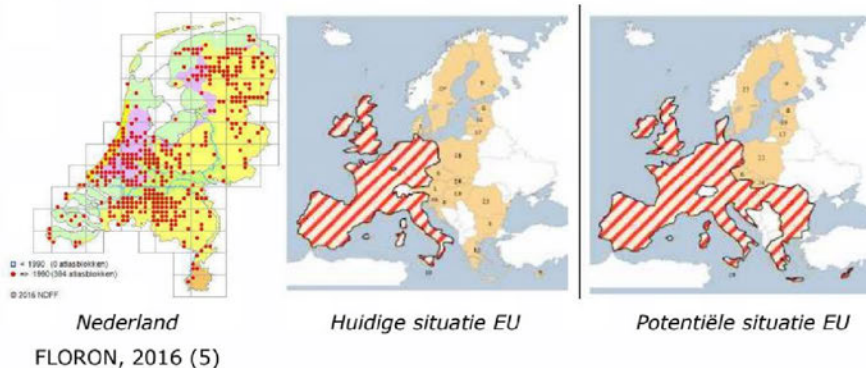
Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Beheersaankpak
3. Onderzoek

Foto: 5.1.2e
Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Grote waternavel is in Nederland gekomen door de handel in vijverplanten. Handel en bezit zijn in Nederland al meerdere jaren verboden. Situatie in 2016: grote waternavel komt wijdverspreid voor in heel Nederland.

Overwegingen

Grote waternavel groeit zeer snel en is in staat hele waterlichamen met een dichte mat van stengels te overgroeien, waardoor aanwezige inheemse waterplanten verdwijnen. De afname van licht- en zuurstofgebrek in het water is ook schadelijk voor de inheemse waterfauna. Verder kunnen de dichte matten van grote waternavel de doorstroming van watergangen belemmeren. De plantenmassa vergroot de kans op overstroming en kan losraken en zich ophopen bij gemalen, stuwen en andere waterwerken. De recreatieve mogelijkheden, zoals zwemmen, pleziervaart en hengelsport, nemen af (Hussner *et al*, 2012).

Grote waternavel komt wijdverspreid voor in Nederland en wordt vaak al actief bestreden door waterbeheerders. Slechts lokaal is met forse inspanning eliminatie te bereiken. Om een effectieve (beheers)aanpak te krijgen is het belangrijk het gehele watersysteem in één keer aan te pakken met één regievoerder. Dit gebeurt nu niet altijd, waardoor bestrijdingskosten fors toenemen. Biologische bestrijding van grote waternavel is een kansrijke (kostenefficiënte) bestrijdingsoptie (Verbrugge *et al*, 2015).

- Grote waternavel is niet uit geheel Nederland te verwijderen. Daarom is vanuit landelijk perspectief gezien een beheersstrategie de enige mogelijkheid.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Grote watervlinder is alleen (kosten)effectief aan te pakken via een watersysteemaanpak. Hiermee wordt bedoeld dat het gehele watersysteem in één keer moet worden aangepakt, bij voorkeur met één regievoerder.

Waar mogelijk de soort uit het gehele watersysteem elimineren, inclusief handmatige nazorg. De planten kunnen hierbij worden verwijderd met maaikorf of kraan. Van belang is het verspreiden van fragmenten zoveel mogelijk te voorkomen en in de weken na de werkzaamheden herhaaldelijk te controleren op achtergebleven planten en deze bij ontdekking meteen handmatig te verwijderen. Het jarenlang volhouden van deze aanpak heeft op verschillende plaatsen in Nederland geleid tot uitroeiing van de soort. Ook door afdekken met landbouwplastic of geotextiel gevolgd door handmatig verwijderen van overgebleven restanten kan de soort verdwijnen (Verbrugge *et al*, 2015).

Is eliminatie niet mogelijk, dan beheersen door de soort mee te nemen in regulier onderhoud.

Voor grote watervlinder is het zinvol onderzoek op te starten naar de mogelijkheden voor biologische bestrijding. Onder andere de Zuid-Amerikaanse kever *Listronotus elongatus* is hiervoor een kansrijke kandidaat.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Watersysteemaanpak	> €1.000.000* (jaarlijks)
3. Onderzoek	- Biologische bestrijding	p.m.

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.5 Verspreidbladige waterpest (*Lagarosiphon major*)

Doel

Waar mogelijk vroegtijdige opsporing en eliminatie, in Drents-Gronings grensgebied en mogelijk elders effectief beheer

Acties

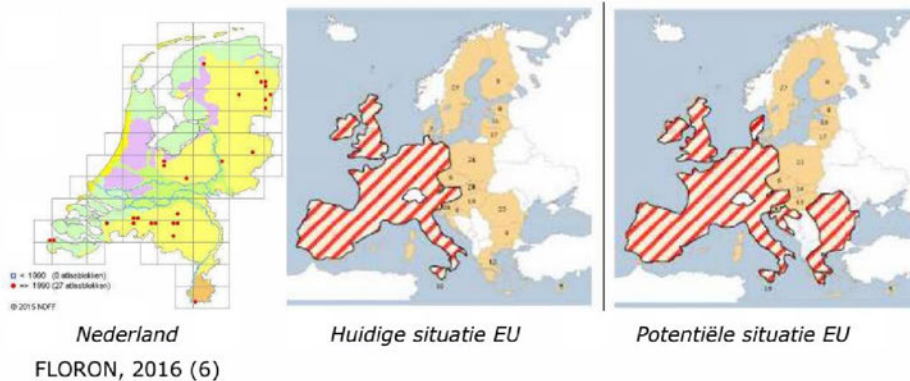
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Beheersaanpak

Foto: 5.1.2e

Bron: Q-bank

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Verspreidbladige waterpest is in Nederland gekomen door de handel in aquarium- en vijverplanten. Situatie in 2016: verspreidbladige waterpest komt op veel plekken in Nederland voor, met name in stedelijke gebieden.

Overwegingen

In landen met wat mildere winters dan Nederland, zoals Ierland, heeft verspreidbladige waterpest grote negatieve effecten op inheemse planten, vissen en andere dieren. Verspreidbladige waterpest verhoogt de pH-waarde in kleine afgesloten wateren, waardoor andere waterplanten verdwijnen. Bij overvloedige groei raken watergangen en waterinlaten verstopt. De plant veroorzaakt dan hinder voor de scheepvaart en beperkt recreatieve mogelijkheden (zwemmen, hengelsport) en heeft hierdoor een negatieve invloed op toerisme. Verspreidbladige waterpest overleeft de Nederlandse winters, maar de reductie in biomassa is fors. Hierdoor is op dit moment in Nederland de schade zoals die in Ierland wordt waargenomen nog niet aan de orde. Dit zou op termijn echter kunnen veranderen bij verdergaande klimaatverandering (Matthews *et al*, 2012).

In het Drents-Groningse grensgebied is de mogelijkheid van eliminatie niet meer waarschijnlijk zonder draconische maatregelen. Kleine beginnende vestigingen kunnen wel worden geëlimineerd door mechanische verwijdering, droogpompen (kleine geïsoleerde wateren) of afdekking met jute.

- ➔ Verspreidbladige waterpest is niet uit geheel Nederland te verwijderen. Op landelijk niveau bezien is een beheersstrategie de enige mogelijkheid, waarbij veel kleine vestigingen nog wel kunnen worden geëlimineerd.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Een effectieve aanpak in Nederland is een aanpak waarbij:

- Kleine vestigingen worden geëlimineerd door mechanische verwijdering, droogpompen (kleine geïsoleerde wateren) of alle planten volledig af te dekken met jute.
- Niet elimineerbare vestigingen, met name in Drents-Gronings grensgebied, worden beheerst via onder andere maaien (zoals smalle waterpest).

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Lokaal eliminatie / beheersen van niet-elimineerbare populaties	<€100.000 (jaarlijks)*

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.6 Waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*)

Doel

Kleine vestigingen elimineren en onderzoek naar biologische bestrijding als (kosten)effectieve beheersoptie

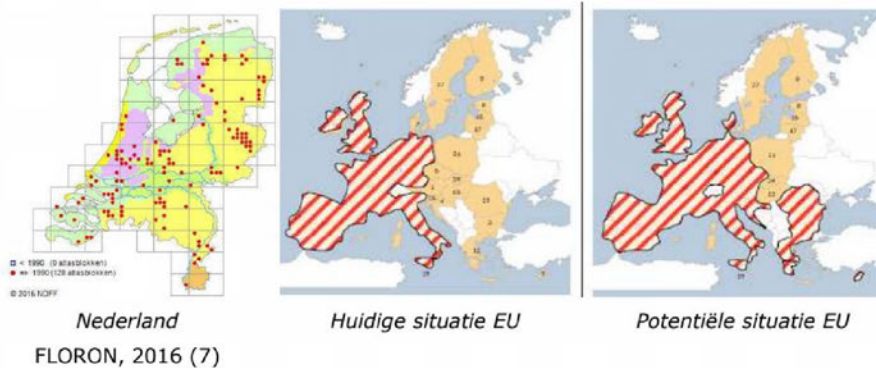
Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Beheersaanpak
3. Onderzoek

Foto: 5.1.2e
Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Waterteunisbloem is in Nederland gekomen door de handel in vijverplanten. Situatie in 2016: waterteunisbloem komt verspreid over heel Nederland voor.

Overwegingen

Waterteunisbloem kan snel voor veel biomassa zorgen, waardoor dichte matten ontstaan. Hierdoor kunnen inheemse planten en aanwezige waterdieren verdwijnen. Het afsterven van grote massa's waterteunisbloem kan in stilstaande wateren leiden tot zuurstofgebrek in het water en vissterfte. Dichte matten van waterteunisbloem belemmeren de doorstroming van water. Door de verminderde doorstroming wordt er ook meer sediment op de bodem afgezet, waardoor de kans op overstroming verder toeneemt. De plant veroorzaakt hinder voor de pleziervaart en beperkt recreatieve mogelijkheden (zwemmen, hengelsport) en heeft hierdoor een negatieve invloed op toerisme (Vanderhoeven, 2013).

Eliminatie uit Nederland is niet meer mogelijk. De meest effectieve beheersvorm is in een vroeg stadium kleine populaties elimineren via machinale (afgraven) en handmatige verwijdering. Lukt dit niet, dan waterteunisbloem meenemen in het reguliere onderhoud (vrijhouden van waterwegen) en accepteren dat de plant jaarlijks terugkeert.

Biologische bestrijding met bijvoorbeeld de kever *Lysathia ludoviciana* biedt in de toekomst mogelijk perspectief. Onderzoek hiernaar is zinvol.

- ➔ Waterteunisbloem is niet uit geheel Nederland te verwijderen. Op landelijk niveau bezien is een beheersstrategie nodig.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Een zinvolle aanpak in Nederland is een aanpak waarbij:

- Kleine vestigingen worden geëlimineerd door mechanische afgraving en handmatige nazorg;
- Niet-elimineerbare vestigingen worden meegenomen in het reguliere onderhoud (zie grote watervan).

Onderzoek naar biologische bestrijding als kosteneffectieve beheersmaatregel biedt perspectief. De kever *Lysathia ludoviciana* is een kansrijke biologische bestrijder.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Kleine vestigingen elimineren / regulier onderhoud bij grote populaties	100.000 – 1 miljoen (jaarlijks)*
3. Onderzoek	- Biologische bestrijding	p.m

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.7 Parelvederkruid (*Myriophyllum aquaticum*)

Doel

Beheersing van de schade, waar mogelijk lokaal vroegtijdig opsporen en elimineren

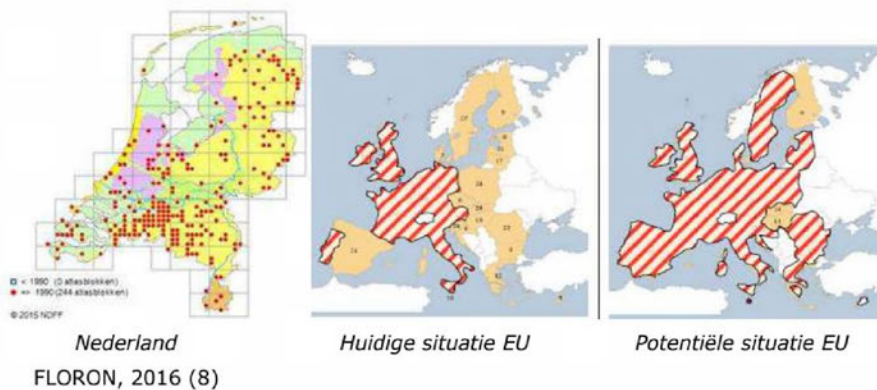
Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. Beheersaanpak
3. Onderzoek

Foto: 5.1.2e
Bron: NVWA

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Parelvederkruid is in Nederland gekomen door de handel in vijver- en aquariumplanten en komt sinds 1990 voor in de natuur. Situatie in 2016: parelvederkruid komt wijdverspreid over heel Nederland voor.

Overwegingen

Parelvederkruid kan onder gunstige omstandigheden – de grootste problemen doen zich voor in gebieden met een warmer klimaat dan nu in Nederland – snel voor veel biomassa zorgen, wat leidt tot dichte op het wateroppervlak drijvende matten. Hierdoor kunnen lokaal inheemse planten en dieren verdwijnen en onderwaterplanten afsterven en wordt de doorstroming van het water belemmerd. Het afsterven van grote massa's parelvederkruid kan in stilstaand water leiden tot zuurstofgebrek in het water, wat onder andere kan leiden tot vissterfte. De plant veroorzaakt hinder voor de pleziervaart en beperkt recreatieve mogelijkheden (zwemmen, hengelsport) en heeft hierdoor een negatieve invloed op toerisme (Lafontaine, 2013; Verbrugge *et al*, 2015).

Parelvederkruid komt wijdverspreid over heel Nederland voor. Op landelijke schaal is een beheersaanpak de enige optie. Het heeft de voorkeur parelvederkruid lokaal te elimineren, maar dit is uitsluitend mogelijk in een vroeg stadium in overzichtelijke watersystemen. Strategie bij niet-lokale eliminatie: waar mogelijk een effectieve (beheers)aanpak krijgen door het gehele watersysteem in één keer aan te pakken met één regievoerder. Bij beperken van schade door parelvederkruid is het belangrijk te voorkomen dat de soort dominant wordt.

- ➔ Parelvederkruid is niet uit geheel Nederland te verwijderen. Op landelijk niveau gezien is een beheersstrategie de enige mogelijkheid.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Voor deze soort geldt hetzelfde als de grote watervlinder: voor een effectieve bestrijding is een watersysteemaanpak nodig, liefst met één regievoerder. Waar mogelijk elimineren, in andere gevallen effectief beheren (zie grote watervlinder).

Het is op dit moment onduidelijk of er maatregelen mogelijk zijn om te voorkomen dat deze soort dominant wordt in een watersysteem. Onderzoek hiernaar is zinvol.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Watersysteemaanpak	100.000 – 1 miljoen (jaarlijks)*
3. Onderzoek	- Hoe dominantie van deze soort voorkomen?	p.m.

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.8 Blauwband (*Pseudorasbora parva*)

Doel

Eliminatie in geïsoleerde wateren

Acties

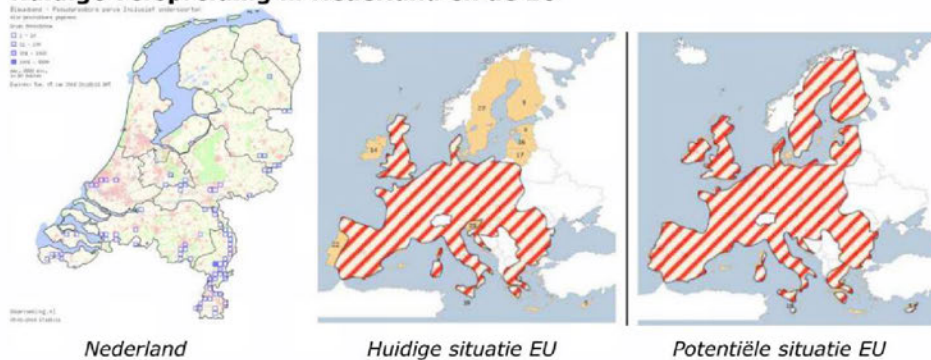
1. Opzetten surveillancesysteem
2. Eliminatie in geïsoleerde wateren
3. Verkennen opties voor verlagen introductierisico via karpertansporten

Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands Soortenregister

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Blauwband lift soms onbedoeld mee met karpertansporten voor visuitzettingen ten behoeve van de hengelsport, wat kan resulteren in populaties op nieuwe locaties. Daarnaast komt blauwband Nederland op natuurlijke wijze binnen via de grote rivieren. Situatie in 2016: de blauwband is op enkele plekken in Nederland gevestigd, met name in zijtakken van Rijn en Maas.

Overwegingen

Blauwband kan de parasiet *Sphaerothecum destruens* bij zich dragen. Deze ziekteverwekker verhoogt de sterftetekans en verlaagt het voortplantingssucces onder een aantal inheemse soorten. En daarmee beïnvloedt hij de biodiversiteit. Verder veroorzaakt de blauwband negatieve effecten op andere vissoorten door predatie op eieren en larven en voedselconcurrentie (Spikmans *et al*, 2010 en 2013).

In Nederland zijn enkele kernpopulaties blauwband aanwezig, met name in zijtakken van Rijn en Maas. Eliminatie of effectief beheer in en langs grote rivieren is niet mogelijk en toenemende verspreiding onvermijdelijk. De enige optie is beheer door bestrijding in geïsoleerde wateren, bijvoorbeeld via drooglegging.

Blauwband lift soms mee met karpertansporten voor visuitzettingen ten behoeve van de hengelsport. De soort kan hierdoor via viskwekerijen op nieuwe locaties een populatie te vestigen (zoals bij de populatie in het Zeeuwse Goes het geval was). Om dit introductierisico te beperken is het belangrijk een effectieve aanpak van deze pathway te verkennen.

➔ Beheer door bestrijding van blauwband in geïsoleerde wateren is de enige effectieve optie.

Aanpak Nederland: beheersaanpak

Voor het voorkómen van nieuwe introducties is het zaak goed te kijken naar de kans op introducties van blauwband via karperttransporten. Zo nodig dit risico verminderen, bijvoorbeeld door een goede screening van kwekerijen en transporten.

De enige effectieve bestrijdingsaanpak voor blauwband is bestrijding in geïsoleerde wateren, bijvoorbeeld door drooglegging. Ook het middel rotenon is elders effectief gebleken, maar dit is in Nederland op dit moment niet toegestaan. Bij bestrijden kan het ook waardevol zijn de inzet van sportvissers bij het wegvangen van blauwband te verkennen.

Bij blauwband is het zinvol onderzoek op te starten naar de vraag: Is beperken van de impact mogelijk door aanpassing aan ecosysteem (ook in open wateren)? De theorie hierachter is dat blauwband niet wordt bestreden, maar de omgeving zodanig aangepast dat deze minder geschikt is voor vestiging van en schade door blauwband (De Hoop *et al*, 2016).

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Beheersaanpak	- Eliminatie in geïsoleerde wateren, bijvoorbeeld via drooglegging	100.000 – 1 miljoen (jaarlijks) *
3. Karperttransport	- Verkennen introductierisico via karperttransporten - Zo nodig risicovermindering van karperttransporten	Beperkt p.m.
4. Onderzoek	- Ecosysteemaanpassing als beheersoptie	p.m.

* Verbrugge, L.N.H. *et al* (2015). Ingeschatte kosten bij huidige situatie.

3.2.9 Rivierkreeften (diverse)

NB. Voor de uitheemse rivierkreeften is al een concept-beheersplan opgesteld o.l.v. EZ. Daarom is hier geen advies opgenomen over de te volgen strategie.

Doel

Zie beheersplan EZ

Acties

Zie beheersplan EZ

Orconectus limosus

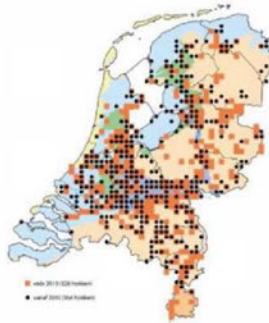
Foto: 5.1.2e

Bron: Nederlands soortenregister

De volgende vijf soorten rivierkreeften staan op de Unielijst en komen (daarom) in dit document aan de orde: Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectus limosus*), Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (*O. virilis*), Californische rivierkreeft (*Pacifastacus leniusculus*), Rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkia*) en Marmerkreeft (*Procambarus fallax f. virginalis*).

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectus limosus*)

Nederland
(Couperus, 2015)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (*O. virilis*)

Nederland
(Couperus, 2015)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Californische rivierkreeft (*Pacifastacus leniusculus*)

Nederland
(Couperus, 2015)

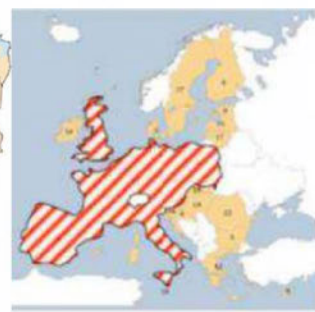
Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkia*)

Nederland
(Couperus, 2015)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Marmerkreeft (*Procambarus sp.*)

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Voorheen werden sommige soorten zoals de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft en Californische rivierkreeft elders in Europa uitgezet voor consumptie, waarna ze zich hebben verspreid naar Nederland. Op dit moment zijn er twee introductieroutes: de huisdierhandel voor aquaria waarbij dieren ontsnappen bij of worden losgelaten door particulieren, en de consumptieverkoop van levende kreeften aan particulieren waarna het overschot wordt losgelaten of exemplaren ontsnappen. Situatie in 2016: de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft komt wijdverspreid voor in Nederland. Het zwaartepunt van de verspreiding van de rode Amerikaanse rivierkreeft ligt in de randstad en rond enkele grote steden daarbuiten maar de soort breidt zich snel uit. Van de Californische rivierkreeft (Tilburg en Twente) is de verspreiding de afgelopen 10 jaar min of meer stabiel gebleven. Van de marmerkreeft zijn enkele (incidentele) vondsten bekend, maar er lijkt nog geen sprake van een gevestigde populatie (Couperus, 2015).

Overwegingen

Negatieve effecten

Via uitheemse rivierkreeften is de kreeftenpest in Europa terechtgekomen. De uitheemse kreeften zijn hier zelf niet gevoelig voor, maar de inheemse Europese rivierkreeft wel. Hierdoor is de inheemse soort in Nederland vrijwel volledig verdwenen. Uitheemse rivierkreeftsoorten eten verder onderwaterplanten en maken ze kapot. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor inheemse soorten die afhankelijk zijn van deze planten, zoals diverse soorten vissen, amfibieën en waterslakken. Deze negatieve effecten treden waarschijnlijk vooral lokaal op. Ook eten zij larven van vissen en amfibieën, waardoor lokale populaties, ook van kwetsbare soorten, sterk afnemen of zelfs kunnen verdwijnen. Bij de amfibieën zijn er al veel soorten die bedreigd zijn in hun voortbestaan. De rivierkreeften vormen voor deze soorten een extra bedreiging.

Door de graaf- en graasactiviteiten van de kreeften raakt water troebel en komen er meer voedingsstoffen in het water. Dit is ongewenst in wateren die juist helder moeten zijn. Graafgedrag veroorzaakt ook baggeraanwas. In de praktijk zijn toenames van 0,2-18% van het totale baggervolume waargenomen (Koese & Vos 2013). In sommige gevallen kunnen de kreeften natuurherstel frustreren; zo kunnen vraat en destructie van waterplanten een belemmering zijn voor veenvorming. De graafactiviteiten van rivierkreeften vormen ook een potentiële schadepost voor boeren, waterschappen en particulieren als oevers en beschoeiingen worden aangetast.

De "moerassoorten" van het genus *Procambarus* (in Nederland naast de rode ook de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft) lijken in Nederland meer schade te veroorzaken dan de andere (diepwater)soorten. In buitenwijken van Gouda veroorzaken de moerassoorten bijvoorbeeld graafschade in particuliere tuinen langs oevers. De herstellkosten bedragen hier € 90,- tot € 200,- per meter oever (Koese & Vos 2013). Als de rivierkreeften zich verder verspreiden kan deze schade op grotere schaal optreden.

Mogelijke maatregelen – landelijke eliminatie

In open wateren is eliminatie van rivierkreeften onmogelijk. Hierdoor is eliminatie in heel Nederland uitgesloten, ook voor soorten die nog slechts lokaal voorkomen. Er zijn laboratoriumexperimenten uitgevoerd met ziekteverwekkers en biociden. Over de effectiviteit en mogelijke neveneffecten in de praktijk is nog onvoldoende bekend (De Hoop *et al.*, 2016), waardoor toepassing voor de nabije toekomst uitgesloten is. Verspreiding over land is mogelijk en komt geregeld voor (veel waarnemingen), ook zonder dat het water droogvalt. Bij het elimineren van populaties in geïsoleerde wateren is dit een aspect om rekening mee te houden (kans op her-kolonisatie).

Mogelijke maatregelen – beheer gericht op voorkomen van verspreiding

Voorkomen van natuurlijke (secundaire) verspreiding is op landelijke schaal onmogelijk, en voor zover bekend ook lokaal niet effectief. Fysieke maatregelen zoals drooglegging of isolatie door aanbrengen van barrières zijn tijdelijke oplossingen: door hun graaf- en verspreidingsgedrag kunnen de kreeften droge periodes uitzitten in vochtige holen of via andere wateren de geïsoleerde plekken alsnog bereiken (Peay & Hiley, 2001; Kerby *et al.*, 2005).

Verspreiding van rivierkreeften vindt in Nederland ook plaats doordat kreeften bij particulieren ontsnappen of door particulieren actief worden losgelaten. Het gaat hierbij om de huisdierhandel en de verkoop van levende kreeften aan particulieren voor consumptie. De eerste verspreidingsroute wordt aangepakt via het handels-, bezits- en uitzetverbod in EU-verordening 1143/2014.

Mogelijke maatregelen – beheer gericht op verminderen van de negatieve effecten

Het blijvend reduceren van populatie uitheemse rivierkreeften is op grote schaal in open watersystemen vrijwel onmogelijk. Door toepassing van fuiken worden alleen de grotere kreeften weggevangen. De grotere kreeften, met name de mannetjes, onderdrukken door hun agressieve gedrag de ontwikkeling van net geboren jongen. Zodra deze grote kreeften worden weggevangen groeien er dus meer jongen op en zal de populatie op zichzelf niet afnemen (Holdich *et al.*, 1999). Wel verandert de populatie tijdelijk voor wat betreft de grootte van de dieren.

In geïsoleerde wateren of poldersystemen zijn lokaal wellicht maatregelen (combinaties) mogelijk om onder de schadedrempels te komen en te blijven. Zo lijkt de combinatie van wegvangen en (vis)predatie veelbelovend (Mueller & Frütiger, 2001; Hein *et al.*, 2006). Het is momenteel nog onbekend hoe effectief en goed toepasbaar dergelijke beheersopties precies zijn. Hiervoor is onderzoek nodig naar de (kosten)effectiviteit van maatregelen in geïsoleerde wateren of poldersystemen. Dit is niet alleen vanwege EU-verordening 1143/2014 relevant, maar ook vanwege de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) omdat de uitheemse rivierkreeften met name in geïsoleerde wateren een grote impact hebben op de KRW-waarden (Van der Meulen *et al.*, 2009; Van der Wal *et al.*, 2013).

Nog andere in Nederland gevestigde soorten

*Op de Unielijst staan niet alle rivierkreeftsoorten die in Nederland voorkomen. Soorten die wel in Nederland gevestigd zijn maar niet op de Unielijst staan zijn de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus acutus*) en de Turkse rivierkreeft (*Astacus leptodactylus*). Vanuit de EU-verordening zijn er voor deze soorten met de huidige Unielijst geen ge- en verboden van kracht. Bij verkenningen over risicoreductie van verspreidingsroutes en onderzoek naar effectieve beheersmaatregelen ligt het echter voor de hand alle in Nederland voorkomende uitheemse soorten in ogenschouw te nemen.*

4. Nog onduidelijk

4.1 Wasbeer (*Procyon lotor*)

Doel

p.m.

Acties

p.m.

Foto: 5.1.20

Bron: <https://commons.wikimedia.org>

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

De wasbeer mocht tot 2016 worden gehouden als huisdier en komt door ontsnapping of loslaten in de natuur terecht. Ook is het mogelijk dat wasberen ons land bereiken vanuit met name Duitsland. Situatie in 2016: momenteel komt de wasbeer incidenteel voor in Nederland. Mogelijk zijn er lokaal enkele gevestigde Populaties.

Overwegingen

Wasberen zijn alleseters; ze eten vooral voedsel dat eenvoudig te bemachtigen is. Ze eten bijvoorbeeld eieren, kuikens en volwassen vogels, vooral watervogels. In Europa is er geen bewijs gevonden dat wasberen een bedreiging vormen voor de soortenrijkdom of voor de aantallen van andere soorten. Wasberen kunnen wel lokaal effect hebben, bijvoorbeeld op eilanden: vooral voor (ernstig) bedreigde soorten kan predatie incidenteel een rol van betekenis spelen. De wasbeer vertoont ander gedrag dan vrijwel alle andere roofdieren in Europa omdat hij zowel op de grond als in bomen kan foerageren. Hij heeft daarmee een veel breder voedselspectrum tot zijn beschikking dan bijvoorbeeld de vos of boommarter. De wasbeer kan verder drager zijn van onder andere de wasbeerrondworm (*Baylisascaris procyonis*). In Duitsland bleek 70 % van de wasberen besmet te zijn met deze worm. Hoewel *Baylisascaris* bij de mens niet vaak voorkomt, kunnen de gevolgen wel ernstig zijn: oogklachten en neurologische klachten die soms zelfs fataal zijn. In stedelijk gebied en op landbouwbedrijven is schade mogelijk aan gebouwen, tuinen, fruitbomen, maïs, groenten en boomgaarden (Lammertsma *et al*, 2008; Zalewski, 2011; Verbrugge *et al*, 2015).

De wasbeer komt op dit moment incidenteel voor in Nederland. Waarschijnlijk betreft het vooral ontsnapte of losgelaten exemplaren. Er zijn twee locaties waar zich mogelijk een lokaal gevestigde populatie bevindt, namelijk in de omgeving van Doetinchem en de noordelijke Biesbosch. Wasberen komen in grote delen van Duitsland voor en de populaties groeien snel. In Duitsland beschouwt men de wasbeer als een ingeburgerde soort waarop de jacht in veel gebieden is gesloten (Lammertsma

et al, 2008). In de grensstreek zijn de aantallen nog relatief laag, maar als de huidige populatietrends doorzetten dan verandert dat naar verwachting op korte termijn (Van der Grift *et al*, 2015). Continue instroom van wasberen vanuit Duitsland is dan waarschijnlijk.

Het is niet reëel te veronderstellen dat eventuele beheersmaatregelen in Duitsland, voortkomend uit de EU-verordening 1143/2014, de toekomstig verwachte continue verspreiding naar Nederland kunnen voorkomen. De verwachte continue instroom uit Duitsland maakt het opstellen van een strategie voor de wat langere termijn lastig. Op dit moment zouden aanwezige populaties mogelijk nog effectief kunnen worden geëlimineerd, omdat het waarschijnlijk gaat om losgelaten / ontsnapte exemplaren. Zodra instroom van wasberen plaatsvindt, is (continu inspanning en kosten vergende) eliminatie waarschijnlijk niet haalbaar. Op dat moment lijkt het zinvoller de aanpak toe te spitsen op het wasbeervrij houden van eilanden en natuurgebieden met grondbroeders en kwetsbare koloniebroeders. Het wegvangen van wasberen is de meest kansrijke maatregel voor het elimineren en beheersen van wasbeerpopulaties (De Hoop *et al*, 2016).

Aanpak Nederland: p.m.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Aanpak	- P.m.	p.m.

4.2 Siberische grondeekhoorn (*Tamias sibericus*)

Doel

p.m.

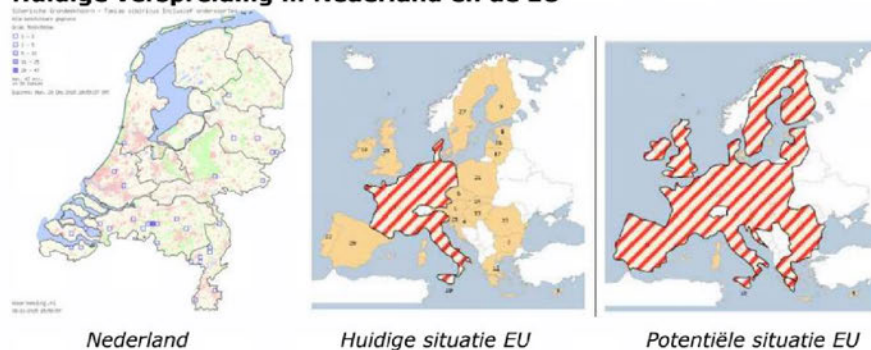
Acties

1. Opzetten surveillancesysteem
2. P.m.

Bron: EU-factsheet

Huidige verspreiding in Nederland en de EU

De Siberische grondeekhoorn wordt gehouden als huisdier. Door uitzetting en ontsnapping komen de dieren in de natuur terecht. Situatie in 2016: de Siberische grondeekhoorn is in Nederland gevestigd in een gebied bij Tilburg. Daarnaast wordt er af en toe elders een enkel dier waargenomen in de natuur.

Overwegingen

Siberische grondeekhoorn veroorzaakt mogelijk een achteruitgang in populaties grondbroedende vogels, maar concreet bewijs hiervoor ontbreekt (Verbrugge *et al*, 2015). Negatieve invloed op de inheemse rode eekhoorn zou wellicht mogelijk zijn in jaren van laag voedselaanbod (Dijkstra en Dekker, 2008).

Bij Tilburg en Weert zijn voortplantende populaties aanwezig. Daarnaast zijn er waarnemingen van de soort op meerdere locaties in Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Overijssel, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Drenthe. Het is niet uitgesloten dat daar ook sprake is van lokale voortplanting.

De aanwezige populaties in Nederland zijn nog wel te verwijderen, zoals ook voor de Pallas' eekhoorn is gedaan. Overwogen zou kunnen worden om, al dan niet in de vorm van onderzoek, weggevangen eekhoorns te steriliseren en weer vrij te laten. Als voldoende dieren worden gesteriliseerd, is dat waarschijnlijk een effectieve manier om de populatie te stabiliseren (De Hoop *et al*, 2016).

Bij het nemen van maatregelen is zorgvuldige communicatie noodzakelijk om maatschappelijke weerstand te beperken. Vanwege het ontbreken van een duidelijk risicoverhaal zal dit buitengewoon lastig zijn.

Verordening 1143/2014 biedt de mogelijkheid op basis van wetenschappelijke risicobeoordelingen soorten aan de Unielijst toe te voegen, maar ook om deze er weer vanaf te halen. Los van politieke overwegingen, is het inhoudelijk zinvol om een nieuwe uitgebreide, wetenschappelijk deugdelijke risicobeoordeling te maken. Het lijkt reëel dat niet kan worden aangetoond dat Siberische grondeekhoorn *waarschijnlijk aanzienlijke nadelige gevolgen zullen hebben voor de biodiversiteit of de aanverwante ecosysteemdiensten in Europa*, wat Artikel 4.3c (Verordening 1143/2014) als criterium voorschrijft voor opname op de Unielijst.

- De populatie(s) Siberische grondeekhoorn(s) zijn in Nederland te elimineren. Draagvlak zal echter minimaal zijn, omdat het een aaibare soort betreft en schade nauwelijks aan de orde lijkt.

Aanpak Nederland: p.m.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Aanpak	- P.m.	p.m.

4.3 Schildpadden (*Trachemys scripta*)

Doel

p.m.

Acties

p.m.

Geelwangschildpad

Foto:

5.1.2e

Bron: Nederlands soortenregister

Op de unielijst staat de waterschildpad *Trachemys scripta* met de bijbehorende ondersoorten: Roodwangschildpad (*Trachemys scripta elegans*), Geelbuikschildpad (*T. scripta scripta*) en Geelwangschildpad (*T. scripta troostii*).

Huidige verspreiding in Nederland (waarneming.nl, 2016) en de EU

Roodwangschildpad

Nederland

Geelbuikschildpad

Nederland

Geelwangschildpad

Nederland

Huidige situatie EU

Potentiële situatie EU

Deze drie ondersoorten van *Trachemys scripta* werden verhandeld en gehouden als huisdier. De schildpadden zijn in de Nederlandse natuur terechtgekomen doordat deze ontsnappen of worden losgelaten. Situatie in 2016: de drie schildpadondersoorten worden verspreid in Nederland waargenomen, vooral in en rond stedelijk gebied. Van de drie ondersoorten komt de geelwangschildpad het minst voor. In Nederland zijn nog geen gevestigde populaties aanwezig.

Overwegingen

De schildpadden kunnen ziekten en parasieten (zoals nematoden) introduceren en verspreiden die een risico vormen voor inheemse soorten. In het zuiden van Europa kan de geelbuikschildpad

concurreren om voedsel, zonplekken en nestplekken met de daar voorkomende bedreigde inheemse Europese moerasschildpad (*Emys orbicularis*). Volwassen geelbuikschildpadden kunnen flink bijten. De kans op dergelijke negatieve effecten in Nederland is nu klein, maar neemt in de toekomst toe. In Nederland zijn nu namelijk nog geen gevestigde populaties aanwezig. Reden hiervoor is dat de schildpadden zich nu niet kunnen voortplanten in ons land omdat de zomer niet lang warm genoeg is. De kans is aanwezig dat dit, door de klimaatverandering, over enkele tientallen jaren wel mogelijk is in ons land (Bugter *et al*, 2011). Het grootste risico lopen dan gebieden met een hoge ecologische waarde waarin bedreigde soorten leven als de boomkikker, de kamsalamander en de knoflookpad.

Schildpadden kunnen oud worden en nu aanwezige schildpadden kunnen zich mogelijk over enkele decennia gaan voortplanten. Verwijdering van deze exemplaren kan dus toekomstige problemen helpen verminderen. Eliminatie van de nu aanwezige vele schildpadden is mogelijk omdat voortplanting nu nog niet plaatsvindt. Dit kan bijvoorbeeld via drijvende zonneplaatsvallen, die ook in Spanje en Portugal met succes zijn gebruikt (De Hoop *et al*, 2016). Dergelijke maatregelen zijn duur en het maatschappelijk draagvlak zal ontbreken.

- De directe ecologische noodzaak ontbreekt nu voor eliminatie of beheersmaatregelen, maar wegvangen van schildpadden kan toekomstige problemen helpen voorkomen of verminderen.

Aanpak Nederland: p.m.

Actie		Ingeschatte kosten (€)
1. Surveillance	- Surveillance vormgeven, bijvoorbeeld via Signaleringsproject Exoten en/of Netwerk Ecologische Monitoring	5.000 – 10.000
2. Aanpak	- P.m.	p.m.

5. Referenties

- Beringen, R. & J.L.C.H. van Valkenburg. Kleine waterteunisbloem. Kijk op Exoten 10, november 2014, pag. 4-6.
- Bugter, R., F. Ottburg, I. Roessink, H. Jansman, E. van der Grift & A. Griffioen, 2011. Invasion of the turtles? Exotic turtles in the Netherlands: a risk assessment. Alterra report 2186. Alterra, Wageningen.
- Cabi, 2016 (1). www.cabi.org/isc/datasheet/109164. Geraadpleegd in augustus 2016.
- CABI, 2016 (2). www.cabi.org/isc/datasheet/31673. Geraadpleegd in augustus 2016.
- CABI, 2016 (3). www.cabi.org/isc/datasheet/73537. Geraadpleegd in augustus 2016.
- Casaer, J., Boone, N., Devisscher, S., Vercammen J., Adriaens T. (2015). Best practice voor beheer van Chinese muntjak *Muntiacus reevesi* in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2015 (INBO.R.2015.7092003). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
https://data.inbo.be/purews/files/11497829/Casaer_etal_2015_BestPracticeVoorBeheerChinesMuntjakMuntiacusReevesiInVlaanderen.pdf
- Commission Implementing Regulation (EU) 2016/1141 of 13 July 2016 adopting a list of invasive alien species of Union concern pursuant to Regulation (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council. C/2016/4295. http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2016/1141/oj
- Couperus, A.S. 2015. Kennisdocument rivierkreeften. IMARES rapport c190/15. 24 pp.
- Cranswick, P.A. & C. Hall, 2010. Eradication of the Ruddy Duck *Oxyura jamaicensis* in the Western Palaearctic: a review of progress and a revised Action Plan 2010–2015. WWT report to the Bern Convention.
- Deuzeman, S. en Slaterus, R. , 2014. Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland. Sovon-rapport 2014/36 .
- Dijkstra, V. & J. Dekker, 2008. Risico-analyse uitheemse eekhoorns. Rapport 2008. Zoogdiervereeniging.
- EPPO, 2009. EPPO data sheet on Invasive Alien Plants. *Heracleum mantegazzianum*, *Heracleum sosnowskyi* and *Heracleum persicum*. EPPO Bulletin 39:3 pp. 489-499.
- European Commission, 2016. Adoption of the first list of invasive alien species of Union concern. Questions & Answers. http://ec.europa.eu/environment/pdf/13_07_2016_QA_en.pdf. Brussels, 13 July 2016.
- FLORON, 2016 (1). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5462. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (2). Verspreidingsatlas Vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5499. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (3). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5528. Geraadpleegd in augustus 2016.

- FLORON, 2016 (4). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5533. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (5). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C2490. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (6). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5581. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (7). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C5335. Geraadpleegd in augustus 2016.
- FLORON, 2016 (8). Verspreidingsatlas vaatplanten. www.verspreidingsatlas.nl/%5C2497. Geraadpleegd in augustus 2016.
- Grift, E.A. van der et al, 2015. Onderzoek naar het voorkomen van de wasbeer in Nederland. Alterra.
- Hein, C. L., Roth, B., M., Ives, A. R. en Van der Zanden, M. J., 2006. "Fish predation and trapping for rusty crayfish (*Orconectes rusticus*) control: a wholelake experiment. ." Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences 63: 383-393.
- Holdich, D. M., Gydemo, R. en Rogers, W. D., 1999. A review of possible methods for controlling alien crayfish populations. Crayfish in Europe as alien species. How to make the best of a bad situation? F. Gherardi en Holdich, D. M. Rotterdam, Balkema, A. A.: 245-270.
- Hollander, H., 2013. Risicoanalyse muntjak. Rapport 2013.09. Zoogdiervereniging.
- Hollander, H., 2016. Verspreidingsonderzoek muntjak *Muntiacus reevesi* in Nederland – januari t/m maart 2016. Zoogdiervereniging. 46 pp.
www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwesite/Zoogdiersoorten/Muntjak/downloads/Muntjak%202016.pdf
- Hoop, de L, van Kleef, H.H., Leuven, R.S.E.W., Van der Loop, J., en De Hullu, E. 2016. Maatregelen voor het elimineren, beheersen en voorkomen van verspreiding van invasieve exoten van EU-belang in Nederland. Radboud Universiteit. Verslagen Milieukunde nr. 520. *In prep.*
- Hussner, A., L.Denys & J.van Valkenburg, 2012. NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Hydrocotyle ranunculoides* – From: Online Database of the European Network on Invasive Alien Species – NOBANIS www.nobanis.org Date of access: June 2016.
www.nobanis.org/files/factsheets/Hydrocotyle_ranunculoides.pdf
- Koese, B. & J. Vos, 2013. Graafactiviteiten van de rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkii*). Overzicht van de omvang in het beheergebied van het Hoogheemraadschap van Delfland en het Hoogheemraadschap van Rijnland. Stichting EIS-Nederland, Leiden.
- Kerby, J. L., Riley, S. P. D., Kats, L. B. en Wilson, P., 2005. "Barriers and flow as limiting factors in the spread of an invasive crayfish (*Procambarus clarkii*) in southern California streams." Biological Conservation **126**: 402-409.
- Lafontaine, R.-M., R.C. Beudels-Jamar, T. Delsinne, & H. Robert, 2013. Risk analysis of the Parrotfeather *Myriophyllum aquaticum* (Vell.) Verdc. Risk analysis report of non-native organisms in Belgium from the Royal Belgian Institute of Natural Sciences for the Federal

Public Service Health, Food chain safety and Environment. 40 p. Website:
<http://www.biodiversity.be/2639/download>

- Lammertsma, D.R., G.W.T.A. Groot Bruinderink & S. Broekhuizen, 2008. Wasberen (*Procyon lotor* L.1758) in Nederland; verspreiding, ecologie en mogelijk gevolgen voor Nederland. Alterra-Document 2. 22, Alterra, Wageningen. 25 p.
- Matthews, J., R. Beringen, F.P.L. Collas, K.R. Koopman, B. Odé, R. Pot, L.B. Sparrius, J.L.C.H. van Valkenburg, L.N.H. Verbrugge & R.S.E.W. Leuven, 2012. Risk analysis of non-native Curly Waterweed (*Lagarosiphon major*) in the Netherlands. Reports Environmental Science 418 . Radboud University, Nijmegen. 43 p.
- Matthews, J., R. Beringen, L.P.M. Lamers, B. Odé, R. Pot, G. van der Velde, J.L.C.H. van Valkenburg, L.N.H. Verbrugge & R.S.E.W. Leuven, 2013. Risk analysis of the non-native Fanwort (*Cabomba caroliniana*) in the Netherlands. Reports Environmental Science 442. Radboud University, Nijmegen. 46 p.
- Matthews, J., R. Creemers, H. Hollander, N. van Kessel, H. van Kleef, S. van de Koppel, A.J.J. Lemaire, B. Odé, G. van der Velde, L.N.H. Verbrugge & R.S.E.W. Leuven, 2014. Horizonscanning for new invasive non-native species in the Netherlands. Reports Environmental Science 461. Radboud University, Nijmegen. 115 p.
- Meulen, M., van der, Vos, J., Verweij, W. en Kraak, M. H. S., 2009. "Effecten van exotische rivierkreeften op de KRW-maatlatscores." H2O 14/15: 41-43.
- Mueller, K. W. en Frütiger, A., 2001. Effects of intensive trapping and fish predation on an (unwanted) population of *Procambarus clarkii*. Annual meeting of the North American Bethological Society. LaCrosse, WI.
- Peay, S. en Hiley, P. D., 2001. Eradication of alien crayfish. Phase II. Bristol, Environment Agency. p: 118.
- Robert, H et al., 2013. Risk analysis of the Water Primrose *Ludwigia peploides* (Kunth) P.H. Raven. 35 p. Website: <http://www.biodiversity.be/2638/download>
- Rudnick, D., K. M. Halat and V. H. Resh (2000). Distribution, Ecology and Potential Impacts of the Chinese Mitten Crab (*Eriocheir sinensis*) in San Francisco Bay, University of California, UCAL-WRC-W-881: p. 80
- Slaterus, R., B. Aarts & L. van den Bremer, 2009. De Huiskraai in Nederland: risicoanalyse en beheer. SOVON-onderzoeksrapport 2009/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Smits, R.R., P. van Horssen & J. van der Winden, 2010. A risk analysis of the sacred ibis in The Netherlands. Including biology and management options of this invasive species. Bureau Waardenburg, rapport 10-005. Culemborg.
- Soes, D. M., P. W. Van Horssen, S. Bouma and M. T. Collombon (2007). Chinese wolhandkrab: Een literatuurstudie naar ecologie en effecten, Bureau Waardenburg, 07-234: p. 70
- SOVON, 2016. Heilige ibis. <https://www.sovon.nl/nl/soort/1420>. Geraadpleegd in september 2016.

- Spikmans, F., N. van Kessel, M. Dorenbosch, J. Kranenbarg, J. Bosveld & R.S.E.W. Leuven, 2010. Plaag Risico Analyses van tien exotische vissoorten in Nederland. Nederlands Centrum voor Natuuronderzoek: Stichting RAVON, Radboud Universiteit Nijmegen, Stichting Bargerveen & Natuurbalans – Limes Divergens, Nijmegen.
- Spikmans, F., T. van Tongeren, T.A. van Alen, G. van der Velde & H.J.M. Op den Camp, 2013. High prevalence of the parasite *Sphaerothecum destruens* in the invasive topmouth gudgeon *Pseudorasbora parva* in the Netherlands, a potential threat to native freshwater fish. *Aquatic Invasions* 8: 355–360.
- Spitzen – van der Sluijs, A. M. & R. Zollinger, 2010. Risk assessment on the American bullfrog and the fungus *Batrachochytrium dendrobatidis*. Stichting RAVON, Nijmegen, the Netherlands.
- Vanderhoeven, S., 2013. Risk analysis of *Ludwigia grandiflora*, Risk analysis report of non-native organisms in Belgium. Cellule interdépartementale sur les Espèces invasives (CiEi), DGO3, SPW / Editions, 36 pages" <http://share.bebif.be/data/ias/Risk%20analyses/Ludwigia%20grandiflora2.pdf>
- Veldhuizen, T. and S. Stanish (2002). A Draft National Management Plan For the Genus *Eriochheir*, p. 117
- Verbrugge, L.N.H. *et al*, 2015. Expertpanelbeoordeling van (potentiële) risico's en managementopties van invasieve exoten in Nederland: Inhoudelijke input voor het Nederlandse standpunt over de plaatsing van soorten op EU-verordening 1143/2014. Verslagen Milieukunde nr. 486.
- Waarneming.nl, 2016. Geraadpleegd in augustus 2016.
- Wal, J. E. M. van der, M. Dorenbosch, A. K. Immers, C. Vidal Forteza, J. J. M. Geurts, E. T. H. M. Peeters, B. Koese and E. S. Bakker, 2013. "Invasive Crayfish Threaten the Development of Submerged Macrophytes in Lake Restoration." *PLoS ONE* 8(10): e78579.
- Wiedenweetjes, juli 2015. www.natuurmonumenten.nl/sites/default/files/Wiedenweetjes%20juli.pdf
- Zalewski, 2011. GB Non-native Organism Risk Assessment for *Procyon lotor*. www.nonnativespecies.org.

NAAM	VERANTWOORDELIJK BESTUURSORGAAN
------	------------------------------------

Zoogdieren

Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	Provincie
Axishert (<i>Axis axis</i>)	Provincie*
Beverrat (<i>Myocastor coypus</i>)	Waterschap
Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	Provincie
Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	Provincie
Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	Provincie
Muskusrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	Waterschap
Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	Provincie
Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	Provincie
Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibiricus</i>)	Provincie
Thaise eekhoorn (<i>Callosciurus finlaysonii</i>)	Provincie*
Wasbeer (<i>Procyon lotor</i>)	Provincie
Wasbeerhond (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	Provincie

Vogels

Heilige ibis (<i>Threskiornis aethiopicus</i>)	Provincie
Huiskraai (<i>Corvus splendens</i>)	Provincie
Nijlgans (<i>Alopochen aegyptiacus</i>)	Provincie
Roodbuikbuulbuul (<i>Pycnonotus cafer</i>)	Provincie*
Rosse stekelstaart (<i>Oxyura jamaicensis</i>)	Provincie

Treurmaina (<i>Acridothores tristis</i>)	Provincie
---	-----------

Vissen

Amerikaanse zeebaars (<i>Morone americana</i>)	Rijk
---	------

Amoergrondel (<i>Percottus glenii</i>)	Provincie
---	-----------

Blauwband (<i>Pseudorasbora parva</i>)	Provincie
---	-----------

Gestreepte koraalmeerval (<i>Plotosus lineatus</i>)	Rijk
--	------

Zonnebaars (<i>Lepomis gibbosus</i>)	Provincie
---	-----------

Zwarte dwergmeerval (<i>Ameiurus melas</i>)	Provincie
--	-----------

(geen Nederlandse naam) <i>Channa argus</i>	Provincie
--	-----------

(geen Nederlandse naam) <i>Fundulus heteroclitus</i>	Rijk
---	------

(geen Nederlandse naam) <i>Gambusia affinis</i>	Provincie
--	-----------

(geen Nederlandse naam) <i>Gambusia holbrooki</i>	Provincie
--	-----------

Overige mariene soorten

(geen Nederlandse naam) <i>Rugulopteryx okamurae</i>	Rijk
---	------

Reptielen / amfibieën

Afrikaanse klauwkikker (<i>Xenopus laevis</i>)	Provincie
---	-----------

Amerikaanse bruikikker (<i>Lithobates catesbeianus</i>) (Synoniem: <i>Rana catesbeiana</i>)	Provincie
--	-----------

Gewone koningsslang (<i>Lampropeltis getula</i>)	Provincie
---	-----------

Lettersierschildpad (<i>Trachemys scripta</i>)	
---	--

3 ondersoorten:	
Geelbuikschildpad (<i>Trachemys scripta scripta</i>)	Provincie
Geelwangschildpad (<i>Trachemys scripta troostii</i>)	
Roodwangschildpad (<i>Trachemys scripta elegans</i>)	

Insecten

Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina</i>)	Provincie
--	-----------

Dwergvuurmier (<i>Wasmannia auropunctata</i>)	Provincie
--	-----------

Rode vuurmier (<i>Solenopsis invicta</i>)	Provincie
--	-----------

Tropische vuurmier (<i>Solenopsis geminata</i>)	Provincie
(geen nederlandse naam) <i>Solenopsis richteri</i>	Provincie

Platwormen

Nieuw-Zeelandse landplatworm (<i>Arthurdendyus triangulatus</i>)	Provincie
--	-----------

Terrestrische planten

Afghaanse duizendknoop (<i>Persicaria wallichii</i>) (synoniem: <i>Koenigia polystachya</i>)	Provincie
---	-----------

Amerikaans bezemgras (<i>Andropogon virginicus</i>)	Provincie
--	-----------

Ballonrank (<i>Cardiospermum grandiflorum</i>)	Provincie
---	-----------

Boomwurger (<i>Celastrus orbiculatus</i>)	Provincie
--	-----------

Chinese struikklaver (<i>Lespedeza cuneata</i>)	Provincie
--	-----------

Fraai lampenpoetsergras (<i>Pennisetum setaceum</i>) (synoniem: <i>Cenchrus setaceus</i>)	Provincie
--	-----------

Gestekelde duizendknoop (<i>Persicaria perfoliata</i>)	Provincie
---	-----------

Gewone gunnera (<i>Gunnera tinctoria</i>)	Provincie
--	-----------

Hakea (<i>Hakea sericea</i>)	Provincie
-----------------------------------	-----------

Hemelboom (<i>Ailanthus altissima</i>)	Provincie
---	-----------

Hoog pampagras (<i>Cortaderia jubata</i>)	Provincie
--	-----------

Japanse klimvaren (<i>Lygodium japonicum</i>)	Provincie
--	-----------

Japans steltgras (<i>Microstegium vimineum</i>)	Provincie
--	-----------

Kudzu (<i>Pueraria montana</i> var. <i>Lobata</i>)	Provincie
--	-----------

Mesquite (<i>Prosopis juliflora</i>)	Provincie
---	-----------

Oosterse hop (<i>Humulus scandens</i>)	Provincie
---	-----------

Perzische berenklaauw (<i>Heracleum persicum</i>)	Provincie
--	-----------

Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>)	Provincie
Reuzenberenklauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	Provincie
Roze rimpelgras (<i>Ehrharta calycina</i>)	Provincie
Schijnambrosia (<i>Parthenium hysterophorus</i>)	Provincie
Sosnowsky's berenklauw (<i>Heracleum sosnowskyi</i>)	Provincie
Struikaster (<i>Baccharis halimifolia</i>)	Provincie
Talgboom (<i>Triadica sebifera</i>)	Provincie
Wilgacacia (<i>Acacia saligna</i>)	Provincie
Zijdeplant (<i>Asclepias syriaca</i>)	Provincie
<u>Water- en oeverplanten</u>	
Alligatorkruid (<i>Alternanthera philoxeroides</i>)	Provincie
Grote vlotvaren (<i>Salvinia molesta</i>)	Provincie
Grote waternavel (<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>)	Provincie
Kleine waterteunisbloem (<i>Ludwigia peploides</i>)	Provincie
Moeraslantaarn (<i>Lysichiton americanus</i>)	Provincie
Ongelijkbladig vederkruid (<i>Myriophyllum heterophyllum</i>)	Provincie
Parelvederkruid (<i>Myriophyllum aquaticum</i>)	Provincie
Smalle theeplant (<i>Gymnocoronis spilanthoides</i>)	Provincie
Smalle waterpest (<i>Elodea nuttallii</i>)	Provincie

Verspreidbladige waterpest
(*Lagarosiphon major*) Provincie

Waterhyacint
(*Eichhornia crassipes*) Provincie

Watersla
(*Pistia stratiotes*) Provincie

Waterteunisbloem
(*Ludwigia grandiflora*) Provincie

Waterwaaier
(*Cabomba caroliniana*) Provincie

Zoetwater invertebraten

(geen Nederlandse naam)
Limnoperna fortunei Provincie

Californische rivierkreeft
(*Pacifastacus leniusculus*) Rijk

Chinese wolhandkrab
(*Eriocheir sinensis*) Rijk

Geknobbelde Amerikaanse
rivierkreeft
(*Faxonius virilis*) Rijk
(Synoniem: *Orconectes Virilis*)

Gevlekte Amerikaanse
rivierkreeft
(*Faxonius limosus*) Rijk
(Synoniem: *Orconectes limosus*)

Marmerkreeft
(*Procambarus virginalis*) Rijk
(Synoniem: *Procambarus fallax f. virginalis*)

Rode Amerikaanse rivierkreeft
(*Procambarus clarkii*) Rijk

Roestbruine Amerikaanse
rivierkreeft
(*Faxonius rusticus*) Rijk
(Synoniem: *Orconectes rusticus*)

VESTIGINGSKANS/AANWEZIGHEID (zoals in de NVWA factsheets)	ARTIKEL	AMBITIE
Peildatum 2018 niet aanwezig, kan zich wel vestigen.	17	E
Aanwezig in Kroatië, zou zich in NL kunnen vestigen	17	E
Aanwezig.	-	-
Peildatum 2019: afwezig in NL, wel aanwezig elders in Europa en zou zich kunnen vestigen	17	E
Afwezig in NL, wel in Kroatië. Klimaat 'waarschijnlijk niet geschikt' voor vestiging.	17	E
Aanwezig.	17	E
Aanwezig.	-	-
Niet meer aanwezig, eerdere populatie is effectief bestreden. Wel elders in Europa en zou zich dus ook in NL kunnen vestigen	17	E
Niet aanwezig in NL. Klimaat waarschijnlijk niet geschikt en introductiekans klein.	17	E
Komt voor in NL.	19a	E
Aanwezig in Mediterraanse landen, in NL niet verwacht (alleen bij extreme klimaatverandering)	17	E
Aanwezig.	17	E
Aanwezig.	19a	E
Incidentele gevallen, zou zich kunnen vestigen	17	E
Effectief bestreden in het verleden. Kan zich dus wel vestigen.	17	E
Aanwezig	19b	B
Incidentele gevallen, maar kan zich naar verwachting niet vestigen.	17	E
Aanwezig	17	E

Incidentele gevallen, vestiging onwaarschijnlijk maar niet uitgesloten?	17	E
Zou zich kunnen vestigen. Nog niet aanwezig	-	-
Omstandigheden in NL zijn gunstig voor vestiging.	17	E
Aanwezig.	19b	B
Kan zich niet vestigen.	-	-
Aanwezig.	19b	B
Aanwezig.	17	E
Kan zich vestigen, maar kans op introductie is beperkt.	17	E
kan zich vestigen.	-	-
Kan zich vestigen, maar kans op introductie is beperkt.	17	E
Kan zich vestigen, maar kans op introductie is beperkt.	17	E
Kan zich niet vestigen.	-	-
Kan zich vestigen.	17	E
Effectief bestreden in het verleden. Kan zich dus wel vestigen.	17	E
Kan zich niet vestigen.	17	E
Aanwezig	17	B
Aanwezig.,	19A	E
Kan zich alleen vestigen in permanent verwarmde gebouwen.	17	E
Kan zich alleen vestigen in permanent verwarmde gebouwen.	17	E

Kan zich alleen vestigen in permanent verwarmde gebouwen.	17	E
Kan zich alleen vestigen in permanent verwarmde gebouwen.	17	E
Zou zich kunnen vestigen. Nog niet aanwezig	17	E
Aanwezig.	19b	B
Kan zich gezien het (toekomstige) klimaat niet vestigen.	17	E
nu te koud en nat, wellicht in de toekomst door klimaatverandering (in 2070)	17	E
Sinds 2009 aanwezig, eerste melding 2014. Nu op enkele locaties in het zuiden aanwezig. Aantallen nemen toe.	17	E
Nu te koud, wellicht in de toekomst door klimaatverandering (in 2070)	17	E
Kans op blijvende vestiging is gering door vorstgevoeligheid (verdraagt geen temperaturen beneden -7).	17	E
Afwezig. Nederland bied (toekomstig) mogelijk vestigingsklimaat.	17	E
Kans op vestiging in het wild is gering door vorstgevoeligheid.	19a	E
Afwezig. Wel aanwezig in zuid-Europa. Vestigingskans in NL wordt klein geacht. (soort komt uit zuidoost Australie)	17	E
Aanwezig. Vooral aangeplant maar kan verspreiden naar (half)natuurlijk gebied.	19b	B
Nog niet gevestigd, zou wel kunnen.	17	E
Zou zich vanaf 2070 kunnen vestigen door klimaatverandering.	17	E
Afwezig. Vestigingsmogelijkheid onbekend	17	E
Afwezig. Vestigingsmogelijkheid onbekend	17	E
Afwezig. Vestiging wordt (ook bij klimaatverandering) niet verwacht	17	E
Afwezig. Vestiging wordt (ook bij klimaatverandering) niet verwacht	17	E
Nog niet aanwezig, kans op introductie beperkt. Vestiging is wel mogelijk. De soort komt in Scandinavië al voor.	17	E

Wijdverspreid aanwezig	19b	B
Wijdverspreid aanwezig	19b	B
Afwezig. Vestiging wordt (ook bij klimaatverandering) niet verwacht	17	E
Klimaat is vooralsnog ongeschikt voor vestiging.	17	E
Klimaat is geschikt, nog afwezig, misschien in een enkele (botanische) tuin.	17	E
Komt incidenteel voor en zou zich kunnen vestigen. Meermaals effectief bestreden.	17	E
Afwezig. Zou zich rond 2070 eventueel kunnen vestigen als het meest extreme klimaatmodel uit komt.	17	E
Afwezig. Zou zich rond 2070 eventueel kunnen vestigen als het meest extreme klimaatmodel uit komt.	17	E
Aanwezig, kleine aantallen. Wordt actief bestreden.	19a	E
Het klimaat in NL is ongeschikt. Door klimaatverandering kan dit veranderen.	17	E
Incidenteel aangetroffen maar kan zich niet vestigen omdat de planten 's winters afsterven.	17	E
Aanwezig	19b	B
Aanwezig op een aantal locaties	19a	E
Aanwezig	19a	E
Aanwezig	19b	B
Aanwezig	19b	B
Kans op vestiging is aanwezig. Nog niet gevestigd.	17	E
Aanwezig	19b	B

Aanwezig	19b	B
Komt verspreid voor, maar sterft af in de winter en kan zich dus niet blijvend vestigen.	17	E
Niet winterhard, met klimaatverandering wordt het klimaat in NL wel matig geschikt.	19b	E
Wijsverspreid aanwezig	19b	B
Aanwezig, verspreid over Nederland.	19b	B
Niet uitgesloten dat de soort zich in NL kan vestigen. Maar niet direct verwacht, nog niet in NL aanwezig.	17	E
Aanwezig.	-	-
Aanwezig.	-	-
Aanwezig.	-	-
Aanwezig.	-	-
Aanwezig.	-	-
Aanwezig.	-	-
Kan zich vestigen, maar nog niet of nauwelijks aanwezig in Europa.	Heilige ibis(Threskiornis aethiopicus)	-

STRATEGIE**KOSTEN**

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Geen actie vanuit provincie n.v.t.

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Geen actie vanuit provincie
n.v.t.

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Populatie in Tilburg wordt gedoogd wegens
lage impact en verdere verspreiding. Uit
natuur onttrekken wanneer soort zich wel
invasief gaat gedragen.

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermde)
natuurwaarden

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Geen actie vanuit provincie

n.v.t.

Geen actie vanuit provincie

n.v.t.

Geen actie vanuit provincie

n.v.t.

Geen actie vanuit provincie

n.v.t.

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming
Wordt momenteel getolereerd wegens gebrek
aan voortplanting

n.v.t.

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Uit natuur onttrekken bij waarneming

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermde) natuurwaarden

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind n.v.t.

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Wanneer verwilderd: uit natuur onttrekken bij
waarneming

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermd) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermde) natuurwaarden

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind

Geen actie ondernemen zolang er geen
natuurlijke vermeerdering plaatsvind

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermde) natuurwaarden

Beheersing. Ingrijpen alleen bij bedreiging
natuurgebieden of (beschermde) natuurwaarden

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

Geen actie vanuit provincie	n.v.t.
-----------------------------	--------

To: 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ friesland.frl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ drenthe.nl; 5.1.2e @ drenthe.nl; 5.1.2e @ drenthe.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ overijssel.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ provincie- utrecht.nl; 5.1.2e @ provincie- utrecht.nl; 5.1.2e @ provincie- utrecht.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ noord- holland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ brabant.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ prvl limburg.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ ipo.nl

From: 5.1.2e
Sent: Tue 3/25/2025 8:12:18 AM
Subject: RE: provinciaal overleg invasieve exoten
Received: Tue 3/25/2025 8:12:30 AM

Beste mensen,

Ik ben vanmiddag verhinderd, maar 5.1.2e is er wel. Maar voor agendapunt 9. Er zijn in Flevoland in 2024 geen Rosse stekelstaarten gevangen of gedood.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
5.1.2e
Expertiseteam Natuur

Provincie Flevoland
Postbus 55 | 8200 AB | Lelystad
Visarenddreef 1 | 8232 PH | Lelystad

Werkdagen: maandag t/m donderdag

Vragen over lopende zaken naar: 5.1.2e @ flevoland.nl
Vragen over de wolf naar: 5.1.2e @ flevoland.nl
Vragen over exoten naar: 5.1.2e @ flevoland.nl
Vragen over stikstof naar: 5.1.2e @ flevoland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e @ gelderland.nl>
Verzonden: maandag 24 maart 2025 17:12
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @ zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ friesland.frl>; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e <5.1.2e @ drenthe.nl>; 5.1.2e @ drenthe.nl; 5.1.2e <5.1.2e @ overijssel.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @ provincie- utrecht.nl) <5.1.2e @ provincie- utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ provincie- utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ noord- holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ prvl limburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ ipo.nl>

Onderwerp: Re: provinciaal overleg invasieve exoten

Geen notulen maar wel een afsprakenlijstje. Is dat voldoende 5.1.2e ?
groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e @ zeeland.nl>
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 11:36
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @ friesland.frl>; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e <5.1.2e @ drenthe.nl>; 5.1.2e @ drenthe.nl <5.1.2e @ drenthe.nl>

5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-
utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>;
5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl> 5.1.2e : 5.1.2e @ipo.nl>

Onderwerp: RE: provinciaal overleg invasieve exoten

Hallo allemaal,

Zoals aangegeven in de datumprikker kan ik volgende week niet bij het overleg zijn. Ik heb geen vervanger kunnen vinden. Zou iemand notulen van het overleg willen maken?

Alvast een fijn overleg gewenst!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl
5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>

Verzonden: maandag 17 maart 2025 20:59

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e
< 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl>;
5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e
< 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>;
5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl> 5.1.2e : 5.1.2e @ipo.nl>

Onderwerp: RE: provinciaal overleg invasieve exoten

Beste mensen,

Op 25 maart hebben we het eerste interprovinciale overleg van dit jaar. Hieronder een concept-agenda. Graag hoor ik of jullie nog aanvullende punten willen bespreken. Tevens hoor ik graag of iemand onverhoopts toch verhinderd is.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Concept-agenda 25 maart

1. Opening en mededelingen
2. Overdracht voorzitterschap en taakverdeling (5.1.2e)
3. Stand van zaken rondom landelijk aanvalsplan (5.1.2e)
4. Samenwerking plaagsoortenwerkgroep (5.1.2e en 5.1.2e)
5. Bewustwordingscampagnes (5.1.2e en 5.1.2e)
6. Brusselse rapportage (5.1.2e)
7. Uitbereiding EU-lijst (5.1.2e)
8. Aziatische Hoornaar (5.1.2e)
9. Rosse Stekelstaart (5.1.2e)
10. Teams omgeving (5.1.2e)

11. MeerBomenNu/ Anne Paulownaboom (5.1.2e)
12. Afspraak juni overleg
13. Afsluiting

*** disclaimer***

<https://www.flevoland.nl/Content/Pages/Disclaimer-e-mail>

To: 5.1.2e @haarlemmermeer.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Wed 6/11/2025 11:49:28 AM
Subject: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde
Received: Wed 6/11/2025 11:50:33 AM

Hoi 5.1.2e ,

Zeker sprake van een misverstand, bedankt dat je je vraag nog even verduidelijkte.

Als opdrachtgever hebben we geen aparte voorwaarden opgelegd over specifieke middelen om de bestrijding uit te voeren, anders dan de algemene voorwaarde dat de opdrachtnemer alle van toepassing zijnde wettelijke eisen en overige overheidsvoorschriften dient na te leven.

5.1.2e gebruikt in de praktijk inderdaad diatomeeënaarde. Hij spuit het materiaal onder hoge druk via een telescopische lans tegen de hoog hangende nesten aan, waardoor ze mechanisch kapot worden gemaakt. Hij maakt gebruik van dit product: <https://www.perche-lance-telescopique.fr/>. Het is mij niet bekend of hij daarvoor een aparte vrijstelling/toestemming van het Ctgb heeft.

Ik ga ervan uit dat hij als deskundig bestrijder, en volgens onze voorwaarden, alles op orde heeft. En daar hebben we ook vertrouwen in. Ook omdat hij zich inzet voor een natuurvriendelijke manier van bestrijden.

We kunnen verder geen antwoord geven op de algemene vraag wat precies wel of niet mag, en wie dat dan wel of niet mag gebruiken en onder welke voorwaarden dat dan kan. Omdat de provincie hiervoor niet het bevoegd gezag is. Daarvoor moeten de imkers toch naar het Ctgb/NVWA.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @haarlemmermeer.nl>
Verzonden: dinsdag 10 juni 2025 09:36
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e ,

Hier is denk ik sprake van een misverstand. Het gaat niet zozeer om de bevoegdheden van de provincie, maar om het gegeven dat de door de provincie ingehuurd bestrijder (5.1.2e) dit middel kennelijk gebruikt. De vrijwilligers die zich bij ons melden gaven aan dat zij het niet direct bij 5.1.2e wilden vragen op basis waarvan, omdat zij zich niet in een potentiële situatie wilden plaatsen waarin duidelijk werd dat 5.1.2e wellicht een niet-toegestaan middel toepast. Daarom is ons verzocht om bij PNH als opdrachtgever na te vragen op basis waarvan 5.1.2e dit middel - al dan niet - toepast.

Het gaat dus niet om bevoegdheden van PNH om ons een vrijstelling te verlenen, maar of PNH 5.1.2e over een

dergelijke vrijstelling beschikt vanuit het Ctgb/anderzins. Net zoals 5.1.2e voorheen jaarlijks een vrijstelling kreeg voor CO2. Als er namelijk al iets geregeld is, hoeven we dat niet afzonderlijk te doen. Als er niks geregeld is, is ons duidelijk dat we naar het Ctgb moeten.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250

2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 10 juni 2025 09:24

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi 5.1.2e,

Bij mijn weten is er geen Ow-regelgeving waar de provincie bevoegd gezag voor is m.b.t. diatomeeënaarde. 11.72 Bal (middelen waar je niet buiten mee mag komen) is de enige grondslag, maar heeft het alleen over munitie, klemmen, vallen, strikken, vangkooien, lijm, netten en rodenators. Gif (als dat het al is) staat er gek genoeg niet eens tussen, maar wellicht wordt dat al door andere milieuwetgeving en CTGB-toestemmingen afgedekt?

Verder zijn Aziatische hoornaars geen beschermde soort en kan men ze dus zonder vergunning van de provincie bestrijden, met alle middelen die legaal beschikbaar zijn. In essentie werkt het qua regels op dezelfde manier als het gif wat voor ratten- en muizenbestrijding wordt gebruikt.

De enige manier waarop de provincie hierbij betrokken zou kunnen raken, is m.i. wanneer de maatregel negatieve effecten voor dierenwelzijn of andere beschermde soorten zou hebben (zorgplicht, voorkomen van onnodig lijden). Dus alleen handhavend.

Ik zou dus bij het CTGB aankloppen m.b.t. regulering. De NVWA houdt toezicht op het gebruik van (gewas)bestrijdingsmiddelen, vermoed ik zo.

Bijbehorende wetgeving is denk ik [EUR-Lex - 02009R1107-20210327 - EN - EUR-Lex](#) en [wetten.nl - Regeling - Wet 721917](#) beschermingsmiddelen en biociden - BWBR0021670.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

MSc

Beleidsadviseur

5.1.2e

Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

@noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 2 juni 2025 11:17

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e,

Vooruitlopend op het gesprek komt er een hele specifieke vraag bij mij langs. Ik heb werkelijk geen idee, hopelijk jij wel..

Kennelijk wordt er diatomeeënaarde (siliciumdioxide) toegepast voor de aanpak van de nesten van Aziatische hoornaar. Vanuit de vrijwilligers die helpen met de bestrijding kwam de volgende vraag:

Bij een check bij ECHA en het CTgb is onze conclusie dat diatomeeënaarde in Nederland is toegelaten ter bestrijding van oa kakkerlakken, bloedluis, mieren etc in de binnenruimte. Dus helaas niet ter bestrijding van de AH in de buitenruimte. Kan bij de provincie worden nagevraagd of diatomeeënaarde is toegestaan om te gebruiken in de buitenruimte ter bestrijding van de AH nesten, aangezien dhr. Voesten dit kennelijk toepast, en hoe dit is geborgd (vrijstelling?).

Doel van de vraag die ik hieruit afleid is dat de vrijwilligers de aarde ook kunnen toepassen, conform regelgeving.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer

Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

721917: 5.1.2e

0049

Mobiel nummer: 5.1.2e
Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp
www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:55

Aan: 5.1.2e) <5.1.2e@purmerend.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Goedemorgen allemaal,
Dan ga ik later vandaag even een datumprikker aanmaken voor ons. Komen er wat meer opties aan.
In ieder geval mooi dat jullie willen aanschuiven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e) <5.1.2e@purmerend.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:37

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik ben alle data niet beschikbaar helaas. Wel eens met het voorstel om gezamenlijk een gesprek in te plannen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
beleidsmedewerker dierenwelzijn en ecologie

721917

0049

T 5.1.2e

| Purmersteenweg 42, 1441 DM Purmerend |
| Schrijf je in voor onze [nieuwsbrief](#) |
| Volg ons op | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) |

Werkdagen ma, di, wo, do en vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@purmerend.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@haarlemmermeer.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Hi 5.1.2e,

Ik heb je email niet op tijd kunnen beantwoorden vrees ik. Bij deze alsnog.

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00
- of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

nee

ja

nee

nee, hemelvaartsdag

nee

Niet veel opties vrees ik op deze termijn. Misschien kunnen we naar alternatieven kijken 1e week van juni?

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

721917

0049

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: donderdag 22 mei 2025 10:56

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@purmerend.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Vanuit de gemeenten Haarlemmermeer (5.1.2e) en Purmerend (5.1.2e) hebben jullie beiden ons benaderd met vragen over de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Mijn collega 5.1.2e en ik zouden graag met jullie (als jullie dat oké vinden vanuit twee verschillende gemeenten) een gezamenlijk gesprek willen inplannen om dit te bespreken.

We zouden het daarbij graag met jullie (in zekere zin even als informele vertegenwoordiging van de gemeenten in bredere zin) willen sparren over:

- Wat we tot nu toe hebben gedaan aan de AH in NH, en hoe de zaken zich interprovinciaal ontwikkelen.
- Wat we (provincie, gemeenten en andere partijen) kunnen, willen en hebben te doen in dit dossier;
- Hoe we beperkte middelen slim zouden kunnen inzetten;
- En hoe provincie en gemeenten de samenwerking op dit dossier effectief zouden kunnen organiseren, ook in samenhang met imkers en andere belanghebbende organisaties.

Gelijk een aantal datumvoorstellen mijnerzijds:

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00 of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

Ik hoor graag of er een tijd tussen zit die jullie uitkomt. Alvast bedankt voor jullie tijd!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Beleid Aziatische Hoornaar – PNH

Huidig beleid PNH:

Tot en met 2025 wordt de Aziatische Hoornaar actief bestreden op kosten van de PNH. Deze opdracht is verleend aan 5.1.2e, grootte van de opdracht (t/m 2025) is €50.000.

Daarnaast wil de provincie met imkers onderzoeken of het mogelijk is een training op te zetten om te leren hoe nesten van de Aziatische hoornaar veilig verwijderd kunnen worden.

Beleidskader:

Dit beleid is gebaseerd op advies en onderzoek door EIS Kenniscentrum Insecten en een second opinion van Naturalis:

De Aziatische hoornaar vormt geen risico voor de volksgezondheid. Wel kunnen laaghangende nesten een risico vormen voor voorbijgangers. Het is in eerste instantie aan grondeigenaren om hier adequaat op te treden door dergelijke nesten met lint af te zetten. Wanneer een grondeigenaar dit zou nalaten of zelfs weigeren, ligt het voor de hand dat de betreffende gemeente optreedt door het toepassen van bestuursdwang (met spoed). Biodiversiteit vormt geen argument voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Door de opportunistische prooi keuze van de Aziatische hoornaar zijn vermeende risico's afwezig en volgens alle deskundigen leidt de inzet van lokvallen netto tot meer schade aan de biodiversiteit dan minder. Wanneer men zich toch zorgen maakt over schade voor de biodiversiteit, kan men overwegen bij de bestrijding nesten in natuur prioriteit te geven, zoals de Vlaamse overheid gedaan heeft. De honingbij is geen wilde soort in ons land, maar valt onder veehouderij.

Ook economische argumenten ontbreken in het afwegingskader, omdat de negatieve economische effecten van de aanwezigheid van Aziatische hoornaar in ons land verwaarloosbaar zijn.

Blijft over de zorgen van de imkerij. Aziatische hoornaars vangen, net als Europese en bijenwollen, veel honingbijen, maar tot grootschalig verlies van volken leidt dat niet. Sterker, zelfs in landen met veel hogere dichtheden Aziatische hoornaars is het verlies van bijenvolken niet of bijzonder slecht onderbouwd, wat gezien de enorme hoeveelheid literatuur opmerkelijk genoemd mag worden. Het verlies aan honingbijen en verstoring voor de kasten leidt ongetwijfeld tot enig verlies aan honingopbrengst. Dit verlies staat niet in verhouding tot de kosten van bestrijding.

De provincie Zeeland (2023) heeft vlak voor het finaliseren van dit rapport besloten de financiën voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar op termijn te gaan afbouwen. Op grond van bovenstaande overwegingen en de situatie in aangrenzend Vlaanderen, vinden wij dit besluit te billijken. In gebieden met incidentele nesten, zouden provincies ervoor kunnen kiezen om vanwege maatschappelijke onrust die nesten wel op te (laten) sporen en te (laten) bestrijden. Omdat dit ultimo het voeren van een 'loosing battle' is, is het zaak in het kader van verwachtingsmanagement dergelijk handelen te laten vergezellen van goede en realistische communicatie.

Wat doen andere provincies? (2024)

Drenthe: In 2024 18 nesten weggehaald. Vooralsnog blijven ze inzetten op alles bestrijden, maar voor de toekomst willen we wel serieus overwegen of de kosten opwegen tegen de baten.
(Alewijn Brouwer)

Flevoland

Friesland

Gelderland: In Gelderland zijn dit jaar 74 nesten door 5.1.2e verwijderd, 2 door een andere bestrijder (Pestis imperium) en nog een onbekend aantal door gemeenten of natuurclubs op eigen houtje. Dat is meer dan we hadden ingeschat begin van het jaar. Voor nu heb ik, net als een aantal van jullie, 5.1.2e laten weten dat we per 15 november voor dit jaar stoppen met AH-nesten verwijderen. Omdat ons begrote budget al is overschreden heb ik hem ook gevraagd om tussen 1 en 15 nov alleen nesten in N2000 gebied of op een plek waar ze steekgevaar geven te verwijderen. (5.1.2e)

Groningen

Limburg: Wij hadden een aanbesteding uitgezet voor 3 jaar (wij zitten nu in het tweede jaar) en zullen het aanbestedingsplafond van 215.000 euro dit jaar nog halen. Daarom hebben aan 5.1.2e laten weten dat wij de opdracht niet kunnen verlengen en ons zullen beraden over de toekomst. Als er dit jaar geprioriteerd moet worden hebben wij 5.1.2e gevraagd dit te doen conform de aanpak in Brabant.

Noord-Brabant: Momenteel bestrijdt 5.1.2e alleen nog nesten die binnen Natura 2000-gebied hangen en nesten met steekgevaar (in woningen/laag bij de grond). Rede hiervoor is dat het budget voor dit jaar al (ruim) is overschreven. Op 14 oktober waren er in Noord-Brabant al 214 nesten door 5.1.2e verwijderd. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van vorig jaar (en dan rekenen we de nesten die kosteloos door vrijwilligers zijn verwijderd nog niet eens mee).

Overijssel: Wij hebben inmiddels een eigen, door 5.1.2e opgeleide bestrijder in Overijssel. Die heeft nog geen capaciteitsprobleem. Hij werkt nauw samen met 5.1.2e, dus er is wat dat betreft geen frictie. De kosten van verwijdering passen nog binnen de begrote opdracht. Wij hebben inmiddels ook zenders en een opsporingsapparaat ter beschikking gesteld. Dat schijnt bijzonder goed te werken, gelet op het grote aantal nesten (voor Overijssel) dat gevonden is. Voor mij is dus niet een bepaalde einddatum heilig, maar eerder het aantal bezette nesten dat nog gevonden wordt.

Zeeland: Heeft het budget voor AH-bestrijding in 2024 opgeschroeft maar gaat de komende twee jaar afbouwen.

Zuid-Holland: Gaat ook tot en met 2025 door. Is gestopt met bestrijden onder de A12.

Datum vergadering

30 april 2024

Staf

Staf Klimaat, Energie, Water, Bodem en Natuur, Rosan Kocken

Unitmanager**Sectormanager**

5.1.2e

Directeur

Herman Schartman

Uw contactpersoon

5.1.2e

BEL/GRN

Telefoonnummer 5.1.2e

5.1.2e @Noord-Holland.nl

Bijlagen: 1) rapport Aziatische hoornaar, 2) nieuwsbericht concept

30 april 2024

1|2

Betreft: Onderzoeksrapport

aziatische hoornaar

Nota GS-staf

(N.B. De rubrieken 1 t/m 6 altijd in deze volgorde uitwerken)

1. Doel van de bespreking/toelichting

Informereren over het onderzoeksrapport aziatische hoornaar, waarna dit rapport gepubliceerd zal gaan worden. De provincie NH gebruikt dit als een van de onderleggers voor onze beleidsvorming voor de aanpak van deze exoot.

Toelichting:

De aziatische hoornaar is een invasieve exoot die afkomstig is van buiten Europa. Inmiddels is de verspreiding vanuit het zuiden van Europa naar het noorden steeds groter geworden. In Noord-Holland zijn er vorig jaar ongeveer vier nesten aangetroffen en bestreden. Van enkele daarvan waren de koninginnen al uitgevlogen waarmee we met behoorlijke zekerheid kunnen zeggen dat we dit jaar meer nesten zullen gaan zien in Noord-Holland.

Vanuit de imkerij wordt er veel publiciteit gezocht over deze hoornaar, omdat bekend is dat dit dier ook honingbijen kan eten.

Omdat de soort zich inmiddels in NH gevestigd lijkt te hebben, en omdat er veel vraag is naar beleid van de provincie is het nodig om beleid op te stellen hiervoor. De provincie is verantwoordelijk voor de bestrijding van de invasieve exoten die een gevaar zijn voor de biodiversiteit. Tot dit jaar was in alle provincies het beleid om de aangetroffen nesten te bestrijden. Het aantal bestrijders in NL blijkt inmiddels onvoldoende te zijn om de hoeveelheid opdrachten aan te kunnen. Inmiddels is Zeeland gestopt met generieke bestrijding omdat

de soort inmiddels te wijd verspreid is. Ook is het maar de vraag of de soort inderdaad een bedreiging vormt voor de biodiversiteit.

Voor de nieuwe beleidsvorming willen we een beeld hebben van de situatie;

- Is de Aziatische hoornaar aantoonbaar een gevaar voor de biodiversiteit?
- Wat is de verspreiding tot nu toe geweest, en kan daaruit een extrapolarisatie gemaakt worden, maw een voorspelling voor de toekomstige verspreiding in NH.
- Wat is de noodzaak en wat zijn de opties voor bestrijding? Voor en nadelen daarvan?

Samen met provincie Zuid Holland (die ook nieuw beleid op deze soort willen ontwikkelen) hebben we EIS kenniscentrum insecten gevraagd een literatuurstudie te doen naar bovenstaande vragen.

Ook is daarop door een onderzoeker van Naturalis een second opinion gegeven.

Het rapport is een feitelijke weerslag van dat literatuur onderzoek. Wij gebruiken dit als input voor onze beleidsvorming. Dat nieuwe beleid stemmen we af met de andere provincies, en met geïnteresseerde partijen zoals de imkerij.

2. Voorstel tot besluitvorming

Kennisnemen van het rapport.

3. Financiële, personele en juridische consequenties

geen

4. Communicatieve consequenties

Nieuwsbericht

5. Wijze van totstandkoming

In afstemming met 5.1.2e (BEL/NR) en 5.1.2e (CZ/COM)

6. Verdere procedure

Publicatie van het onderzoeksrapport door het onderzoeksinstituut, EIS kenniscentrum.

Publicatie van een nieuwsbericht op het platform nature today door EIS kenniscentrum

De publicatie van EIS kenniscentrum insecten kan vragen oproepen die ook terecht kunnen komen bij de provincie. We zullen hier voor nu een

reactieve woordvoeringslijn op voeren. Bij de tot stand koming en vaststelling van het bleid zullen we actief communicatie oppakken.

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Haarlemmermeer
Postbus 250
2130 AG HOOFDORP

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

5.1.2e

BEL/NR

Telefoonnummer 5.1.2e

5.1.2e@noord-holland.nl

1 | 2

Verzenddatum

Kenmerk

/

Uw kenmerk

11973877

Betreft: reactie op uw brief over plan van aanpak Aziatische hoornaar

Geacht college,

Wij hebben uw oproep om een plan van aanpak en duidelijke informatievoorziening ontvangen. In deze brief geven wij meer informatie over de aanpak van Aziatische hoornaar in de provincie Noord-Holland.

Wat is de aanpak op dit moment?

De Aziatische hoornaar is een artikel 19 soort op de Unielijst van invasieve uitheemse soorten. Dit betekent dat de provincie verplicht is deze soort te beheersen. In Noord-Holland wordt de Aziatische hoornaar sinds 2023 actief bestreden. Hiervoor heeft de provincie de gespecialiseerde bestrijder NatuurlijkRob ingehuurd. In 2024 zijn er door dit bedrijf 33 nesten verwijderd en ook dit jaar loopt de bestrijding van Aziatische hoornaars door via NatuurlijkRob. Daarnaast zetten vele vrijwilligers zich in. Door de ervaringen met het verwijderen van nesten ontwikkelen de methoden zich steeds verder. Zo is afgelopen jaar ervaring opgedaan met een nieuw zendersysteem dat makkelijker is te gebruiken. Hierdoor kunnen meer mensen de nesten opsporen en kunnen er dit jaar naar verwachting meer nesten worden verwijderd.

Aanpak na 2025

Het is niet mogelijk om te voorspellen hoe het aantal Aziatische hoornaars zich in Noord-Holland zal ontwikkelen. In andere Europese landen en de zuidelijke provincies is het niet gelukt om de opmars van de Aziatische hoornaar te stoppen. Wij gaan er vanuit dat dit in Noord-Holland ook het geval zal zijn.

Als de hoeveelheid nesten blijft toenemen zal het gezien de beperkte middelen en capaciteit van de bestrijder niet mogelijk zijn om de huidige werkwijze voort te zetten. Daarnaast is het de vraag of de baten opwegen tegen de kosten. Uit het rapport van EIS blijkt dat de

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (5.1.2e

Houtplein 33

2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

Kvk-nummer 34362354

Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Aziatische hoornaar geen risico vormt voor de inheemse biodiversiteit en dat de risico's voor de volksgezondheid minimaal zijn. Tegelijkertijd zijn er zorgen van imkers over het effect op hun honingbij volken, aangezien deze de voornaamste prooi vormt. Zowel uit het rapport van EIS en de studie van de Universiteit van Exeter blijkt echter niet dat dit tot grootschalige sterfte van bijenvolken leidt.

Bovenstaande is voor Noord-Holland reden om de strategie te verschuiven naar communicatie en ondersteuning van vrijwillige bestrijders, met als doel het reguleren van de aantallen. Bestrijding van nesten wordt enkelvoortgezet op de meest risicovolle locaties, hierin zijn we echter wel afhankelijk van eventuele middelen die voortkomen uit het landelijke aanvalsplan exoten.

Training voor vrijwilligers

Aangezien de voornaamste klachten over de Aziatische hoornaar vanuit de imkerij komen willen we hen in staat stellen om de bestrijding zelfstandig op te pakken. Onderdeel daarvan is dat we voornemens zijn om **dit jaar** een training te organiseren voor imkers over het opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar. Daarnaast onderzoeken we of het mogelijk is om financiële ondersteuning te geven of om materialen beschikbaar te stellen. Over de precieze invulling van de training en het tijdstip moet nog worden besloten, we trekken hierin graag met u op om het een geslaagd evenement te maken.

Als laatste willen we benadrukken dat we de inspanning van uw gemeente en vrijwilligers waarderen. Wij zullen de problematiek rondom de Aziatische hoornaar onder de aandacht blijven brengen bij het interprovinciale overleg en het Ministerie van LNV.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,
namens dezen,

Sectormanager Natuur en Recreatie

5.1.2e

Deze brief is digitaal vastgesteld en daarom niet ondertekend.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 9/12/2025 1:24:52 PM
Subject: Aziatische hoornaar
Received: Fri 9/12/2025 1:24:00 PM

Hoi 5.1.2e,

 [Stafnota beleid AH vanaf 2025.docx](#)

Ik heb uiteen geprobeerd te zetten welke beheerstrategie we zouden kunnen toepassen voor de AH, kan jij hier alvast feedback op geven? Loop nog wel te dubben over de mate waarin we willen bestrijden, alleen vanuit biodiversiteit (en hoe ziet dat er dan uit? Bijv. alleen in natuurgebieden bestrijden zitten ook haken en ogen aan) of ook breder dan dat, zie ook opmerking in het bestand.

Ik spreek gemeente Amsterdam hopelijk volgende week om nog even te horen hoe zij erin staan, evt kunnen we dan even testen hoe onze geplande aanpak bij hen valt.

@ 5.1.2e ook ter info

Groet 5.1.2e

To: 5.1.2e [5.1.2e]@haarlemmermeer.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e]@noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Tue 4/8/2025 12:26:38 PM
Subject: RE: Kennisgeving brief
Received: Tue 4/8/2025 12:26:43 PM

Hoi 5.1.2e,

Dank voor je bericht. Goed om te weten.

We hebben gewoon nog beleid voor deze soort staan. Dat beleid houdt in dat wij 5.1.2e nesten laten verwijderen als die gespot worden. Net zoals we dat tot nu toe altijd hebben gedaan.

Dat is in ieder geval dit jaar zeker nog het geval.

Mocht je meer willen weten, dan hoor ik dat graag van je.

Met groeten,

5.1.2e

mw. 5.1.2e 5.1.2e

Plv. sectormanager Natuur & Recreatie

T 5.1.2e

Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

5.1.2e @noord-holland.nl

www.noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: dinsdag 8 april 2025 14:24

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Onderwerp: FW: Kennisgeving brief

Beste 5.1.2e,

In afwezigheid van 5.1.2e, zie onderstaande. Geen spoed, maar waarschijnlijk wel goed om van af te weten.

Met vriendelijke groet,

**gemeente
Haarlemmermeer**

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer

Climate, Ruimte, Economie en Duurzaamheid

721924

0054

Telefoon: 5.1.2e
Mobiel nummer: 5.1.2e
Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp
www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 8 april 2025 14:22
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
Onderwerp: Kennisgeving brief

Hi 5.1.2e,

Alles goed bij jou, ik heb je al een tijd niet meer gespot bij de convenant overleggen?

Ik wilde je op de hoogte stellen dat er vanuit onze wethouder een brief aan gedeputeerde Kocken wordt verzonden over de Aziatische hoornaar. We krijgen helaas weinig gehoor (vermoedelijk door dossieroverdracht en beperkte bezetting) en er is veel behoefte aan regie. Ik weet niet of dit dan bij jou terecht komt, maar weet i.i.g. dat de gedeputeerde hier mogelijk bij of via jou op terugkomt.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e
Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e
Mobiel nummer: 5.1.2e
Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp
www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

To: 5.1.2e [5.1.2e @fryslan.frl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e
(OV)[5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (D)[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e
(GL)[5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e (NB)[5.1.2e @ brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @ provincie groningen.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @ Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @ pzh.nl]; 5.1.2e
(FL)[5.1.2e @ flevoland.nl]; 5.1.2e (LB)[5.1.2e @ prvl limburg.nl]; 5.1.2e (ZL)[5.1.2e @ zeeland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @ noord-holland.nl]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @ flevoland.nl]; 5.1.2e ,
5.1.2e [5.1.2e @ provincie-utrecht.nl]
From: 5.1.2e [5.1.2e]
Sent: Mon 6/24/2024 1:24:44 PM
Subject: Herinnering agenda AH overleg morgen
Received: Mon 6/24/2024 1:24:53 PM

Goedemiddag collega's,

Morgen hebben we weer een overleg over de Aziatische hoornaar. Hebben jullie nog agendapunten voor dan? Hieronder de punten die ik al heb gehad, hopelijk ben ik er geen vergeten.

- 1. Rondvraag/nieuws/hoe gaat het met de AH in jullie provincie
- 2. AH-onderzoek Inholland HS
- 3. Waarneming.nl
 - a) Wensen voor waarneming.nl
 - b) Inkoopprocedure
 - c) Specificatie jaarlijkse kosten
- 4. Capaciteit vraagstuk

Ik hoor het graag! Morgenochtend komt de agenda jullie kant op ** Tot dan!

p.s. Ik heb ook morgen weer een notulist nodig, als er vrijwilligers zijn dan hoor ik het ook graag.

Groeten 5.1.2e

5.1.1 5.1.2e
5.1.2e
Team NEL
5.1.2e @provincie-utrecht.nl

Ik werk van maandag t/m donderdag.
De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 5/1/2025 1:40:49 PM
Subject: RE: aziatische hoornaar
Received: Thur 5/1/2025 1:40:00 PM

Hoi 5.1.2e,

Hier de opzet voor een antwoord op de brief van gem. Haarlemmermeer: [Brief aziatische hoornaar Haarlemmermeer.docx](#)

Het komt erop neer dat we vanaf 2025 minder zullen gaan bestrijden en dat we meer op communicatie inzetten en de verantwoordelijkheid voor bestrijding meer bij imkers leggen. Er zit ook een toezegging voor de training in, maar daar moeten we het misschien nog even over hebben.

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>

Verzonden: vrijdag 11 april 2025 15:35

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: aziatische hoornaar

Het wordt weer mooi, het aziatische hoornaar seizoen is weer aangebroken. Je gaat een brief doorgestuurd krijgen, 5.1.2e met de vraag of jij de beantwoording op je wilt nemen.

In de stukken van 5.1.2e is nog info te vinden hiervoor. En als je nog vragen hebt, laat me dat dan weten.

grten

5.1.2e

mw. 5.1.2e 1.2e

Plv. sectormanager Natuur & Recreatie

T 5.1.2e

Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

5.1.2e [@noord-holland.nl](#)

www.noord-holland.nl

provincie Noord-Holland
t.a.v. de heer 5.1.2e
Houtplein 33
2012 DE Haarlem
Nederland

NatuurlijkRob
Beltweg 27
5853 EM Siebengewald
5.1.2e
@yahoo.com
BTW: NL001846461B61
KvK: 74907751

FACTUUR

Datum: 23-12-2024
Factuurnummer: 2024067
Opmerking: Opdracht nummer
1200024839
BTW-nr klant

Aantal	Omschrijving	Stukprijs	Totaal	Btw
1	Voorlichting	5.1.2f		21%
1	Primair nest Aziatische hoornaars verwijderd https://waarneming.nl/observation/318281954/ 10-07-24 Hilversum 1216CD 426 in struik			21%
1	Primair nest Aziatische hoornaars verwijderd https://waarneming.nl/observation/324849559/ 17-08-24 Krommenie 1562VN schuur			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330643919/ 12-10-24 Alkmaar 1815LG boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/327231473/ 06-09-24 Purmerend 1446AG boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/327707442/ 10-09-24 Amsterdam 1063TA op grond uit de boom gewaaid			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328477295/ 19-09-24 Hilversum 1215SN Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/328068512/ 15-09-24 Velsen 1981BV Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/328497941/ 19-09-24 Amstelveen 1188BD Boom			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328514577/ 19-09-24 Amsterdam 1097EK Boom			21%
1	Opsporen en verwijderen nest Aziatische hoornaars https://waarneming.nl/observation/328518484/ 19-09-24 Huizen 1271TL Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329169163/ 26-09-24 Huizen 1272BP 5 boom			21%

Gelieve te betalen binnen 14 dagen dagen o.v.v. het factuurnummer op rekeningnummer: NL81 buiten verzoek

Aantal	Omschrijving	Stukprijs	Totaal	Btw
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329265327/ 28-09-24 Amsterdam 1066DE Boom	5.1.2f		21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329647316/ 02-10-24 Hoorn 1622DS Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/329661599/ 02-10-24 Hoofddorp 2141EC Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330467783/ 10-10-24 St 5.1.2g vlotbrug 1753GD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330496222/ 11-10-24 Amsterdam 1023AT 40 boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/330956580/ 15-10-24 Naarden 1411KD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331580614/ 20-10-24 Bennebroek 2121GW Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331633930/ 21-10-24 Blaricum 1261BD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/331914648/ 24-10-24 Naarden 1411DL Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332755587/ 23-10-24 Hilversum 1216NJ			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332591245/ 30-10-24 Akersloot 1921BP Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332397507/ 28-10-24 Julianadorp 1788RD Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/332570898/ 30-10-24 Oostzaan/Den Ijp 1127RN Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/333043472/ 03-11-24 Amsterdam 1096CN Boom			21%
1	Secundair nest verwijderen Aziatische hoornaar https://waarneming.nl/observation/333713528/ 13-11-24 Bussum 1402EK boom			21%
1	Korte rapportage met resultaat en evaluatie eind van project.			21%
Totaal excl btw		€	5.1.2f	
Btw hoog 21% (€ 31.753,50)		€		
Totaal te betalen		€		

Gelieve te betalen binnen 14 dagen dagen o.v.v. het factuurnummer op rekeningnummer: NL81

buiten verzoek

Datum vergadering

3 juli 2024

Staf

Staf Klimaat, Energie, Water, Bodem en Natuur, Rosan Kocken

Unitmanager**Sectormanager**

5.1.2e

Directeur

Herman Schartman

Uw contactpersoon

5.1.2e

BU/BSP

Telefoonnummer 5.1.2e

5.1.2e @noord-holland.nl

Bijlagen:

26 juni 2024

1|1

Betreft: Huidige stand van zaken
en aanpak van de Aziatische
Hoornaar

Nota GS-staf

(N.B. De rubrieken 1 t/m 6 altijd in deze volgorde uitwerken)

1. Doel van de bespreking/toelichting

De Provincie krijgt veel vragen van imkers en gemeenten over de Aziatische Hoornaar (hierna 'AH') en onze aanpak. Doel van deze nota is de stand van zaken omtrent de AH te beschrijven en instemming te vragen op een voorstel voor de aanpak van de komende periode.

Huidige stand van zaken:

De AH is een invasieve exoot, een artikel 19 soort op de Unielijst van invasieve uitheemse soorten. Dit betekent dat de provincie verplicht is deze soort te beheersen. Het uitroeien van de AH is alleen verplicht als dit kosteneffectief mogelijk is.

De AH 'rukt op' vanuit het zuiden (zuid Europa) en is inmiddels in alle Nederlandse provincies aangetroffen. De zuidelijke provincies hebben de meeste ervaring met deze soort.

In Noord-Holland is vorig jaar voor het eerst een aantal nesten bestreden. Voor enkele nesten was de bestrijding te laat (koninginnen waren al uitgevlogen). Daarom verwachten we dit jaar dat er meer nesten gevonden gaan worden in NH.

Om te kunnen bepalen wat we kunnen verwachten en wat ons handelingsperspectief is hebben we, samen met Zuid-Holland, EIS-kenniscentrum Insecten gevraagd een advies uit te brengen over de

ontwikkeling van de AH. EIS concludeert in het onderzoek dat de AH geen bedreiging vormt voor biodiversiteit en volksgezondheid.

Bestrijding houdt de verspreiding van de soort op lange termijn niet tegen zoals blijkt uit ervaringen in het buitenland en in de zuidelijke provincies.

De provincies Utrecht, Zeeland, Limburg en Overijssel zijn nog wel actief aan het beheren en hebben inmiddels opdrachten of subsidies verleend om nesten actief te laten verwijderen. De provincie Zeeland heeft inmiddels besloten om de inzet af te gaan bouwen en uiteindelijk de bestrijding te beperken. Ook wil een aantal van de andere provincies nader onderzoek laten doen naar de vraag of de AH echt geen bedreiging voor de biodiversiteit vormt.

Imkers in Nederland zijn erg bezorgd over de AH omdat het idee is dat deze soort een bedreiging is voor de honingbijvolken. Dat idee wordt niet bevestigd door het onderzoek van EIS. Het kan wel eens voorkomen dat een AH bijen uit een bijenkast predeert. Maar dat is volgens het rapport getalsmatig niet zorgelijk. Dit zorgt er wel voor dat imkers ongerust zijn. De provincie heeft, in tegenstelling tot biodiversiteit, geen verantwoordelijkheid voor het behoud van honingbijvolken.

Het rapport adviseert om op de lange termijn niet in te blijven zetten op bestrijden, maar op het leren 'samenleven' met deze soort. Daarvoor is communicatie en goede voorlichting voor betrokkenen van belang.

In IPO verband zijn er in mei en juni een aantal overleggen geweest over een gezamenlijke aanpak van de Aziatische Hoornaar. De voorstellen die uit deze gesprekken zijn gekomen zijn als volgt:

- Voortzetten van Waarneming.nl als nationaal meldpunt voor de AH. Voor heel NL zijn de kosten: 10.000 euro ex btw per jaar om het systeem in stand te houden + Inregeling + communicatie.
- Onderzoeken of het mogelijk is om meer mensen, waaronder imkers, de mogelijkheid te bieden om zich bij te laten scholen in het veilig en verantwoord bestrijden van nesten van de AH.
- Bijdragen aan aanvullend onderzoek (Inholland) naar het dieet van de AH. Een bijdrage hieraan kan 'in kind' gedaan worden door het insturen van nesten/dieren die bestreden zijn.

Ambtelijk advies:

- 1) Gezien het feit er in NH nog weinig ervaring is met de AH en veel partijen zich zorgen maken adviseren we om de bestrijding

in ieder geval de komende twee jaar, te starten vanaf dit jaar, voort te zetten. Dat betekent dat zodra een nest wordt waargenomen de provincie opdracht geeft om dit te laten verwijderen.

- 2) Door met name imkers de kans te geven te leren om nesten te bestrijden zorgen we ervoor dat op de lange termijn imkers in staat zijn om nesten te bestrijden als zij van mening zijn dat die een bedreiging vormt voor hun bijenvolken.
- 3) Jaarlijks monitoren hoe dit verloopt, hoe de waarnemingen zich ontwikkelen en indien daar aanleiding voor is de aanpak te wijzigen. Dat kan bv zijn als de kosten voor de bestrijding te veel oplopen, of dat bestrijding niet meer mogelijk is als gevolg van een te grote verspreiding. Hiervoor zullen we zo nodig t.z.t. opnieuw extern advies inwinnen.
- 4) Bijdragen aan het landelijk onderzoek door het insturen van de AH nesten/dieren die zijn bestreden.

2. Voorstel tot besluitvorming

- Kennis te nemen van de huidige stand van zaken omtrent de Aziatische Hoornaar.
- In te stemmen met de aanpak om de komende twee jaar de bestrijding ongewijzigd door te zetten, in te zetten op de mogelijkheid voor scholing van imkers, de ontwikkelingen te volgen en eventueel aan het eind van deze periode de aanpak aan te passen aan de omstandigheden van dat moment.
- Met ambtelijke medewerking bij te dragen aan het aanvullende onderzoek naar het dieet van de AH.

3. Financiële, personele en juridische consequenties

De bestrijding in opdracht van de provincie kost ongeveer €1000 per nest. Het aantal nesten per jaar is nauwelijks te voorspellen. Voor de inzet van scholing van imkers verwachten we ook kosten te maken, die nog nader onderbouwd moeten gaan worden.

4. Communicatieve consequenties

Voorstel is om een proactief nieuwsbericht uit te brengen over de aanpak van de AH in NH dit jaar.

5. Wijze van totstandkoming

Afgestemd met 5.1.2e (BEL/NR).

6. Verdere procedure

Start communicatie via een nieuwsbericht over de aanpak van de provincie. We zullen bij een waarneming van een nest een opdracht verstrekken om dat te bestrijden, voor de jaren 24 en 25.

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e (5.1.2e) < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e @pzh.nl' < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @Brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: Interprovinciaal ambitiedocument invasieve exoten

Hallo collega's,

Zoals aangekondigd in de laatste IPO-WGNW, ontvangen jullie bij deze het huidige concept voor het interprovinciaal ambitiedocument invasieve exoten.

We schrijven dit document op verzoek van LVVN als input voor een landelijk aanvalsplan exoten. Het document heeft een aantal doelen:

- Gezamenlijke ambities afspreken voor de bestrijding van exoten, zo werken we naar hetzelfde einddoel toe;
- Het kostenplaatje dat daarbij hoort zoveel mogelijk inzichtelijk maken, zodat dat als onderlegger bij het landelijke plan kan;
- Aandachtspunten ter verbetering van de aanpak van exoten meegeven aan LVVN.

De taakgroep ontvangt jullie feedback graag uiterlijk 9 augustus. Vanaf 10 augustus gaat de taakgroep verder met het afronden van het document en het schrijven van een oplegger voor de AACLG.

Gelieve jullie feedback daarom te richten

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e en mijzelf.

5.1.2e @fryslan.frl

5.1.2e @ gelderland.nl

5.1.2e @prvlimburg.nl

5.1.2e @provincie-utrecht.nl

5.1.2e @pzh.nl

De taakgroep zou jullie willen vragen goed te kijken naar de bestrijdingsambities die nu genoemd worden per soort en ook naar de financiële paragraaf.

Bij de bestrijdingsmaatregelen is een korte toelichting op de kosteninschatting opgenomen (gemarkeerd in geel).

Het onderdeel opsporing en monitoring moet nog nader uitgewerkt worden. Suggesties daarvoor stellen we op prijs.

Verder willen we vanuit de taakgroep nog benadrukken dat hoewel voor veel soorten de bestrijdingsstrategie 'eliminieren bij waarneming' is, dat niet altijd hoeft te betekenen dat je direct tot actie overgaat.

Voor soorten die niet-winterhard zijn of voor losse exemplaren waarbij geen risico op voortplanting bestaat, zou je ook met monitoring kunnen volstaan. Dat staat ook toegelicht in de tekst, maar daar zit dus een zekere beleidsvrijheid in, is onze gedachte.

Verder was het voor de taakgroep lastig om de financiële input vanuit de verschillende provincies tot één geheel te smeden vanwege de bandbreedte die erin zat. Daarom hebben we vanuit de taakgroep nu een clustering per soortgroep gemaakt met een inschatting van het financiële plaatje wat daar per groep bij zou kunnen horen.

Dan heb ik de belangrijkste punten wel gehad, geloof ik. We kijken uit naar jullie reacties!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Team Natuur

Werkdagen op ma di wo do

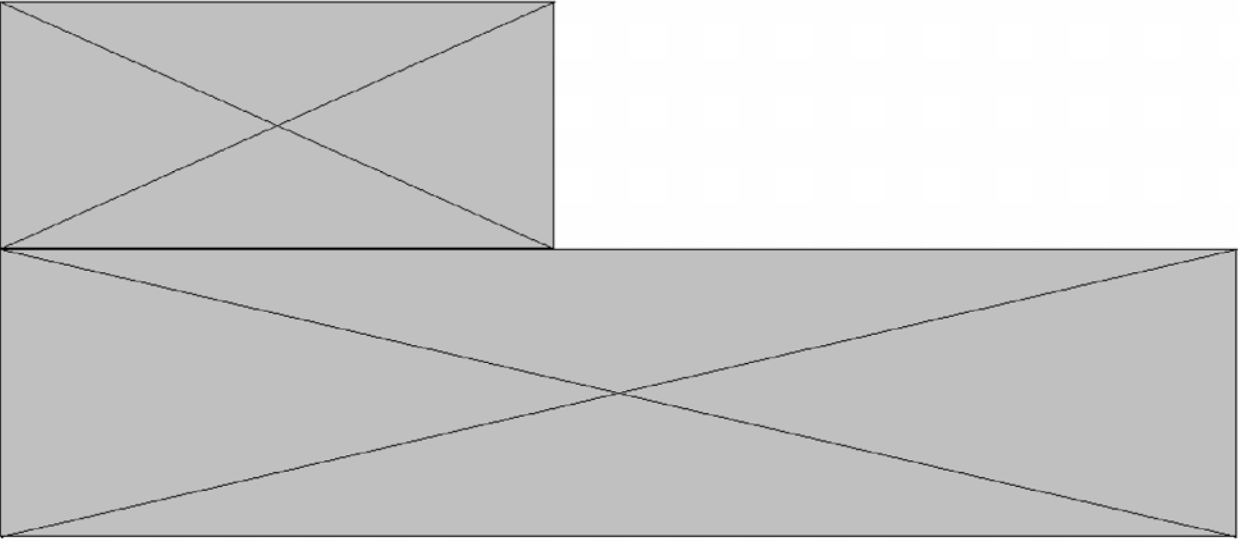
5.1

5.1.2e

📍 [Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)

🌐 www.provinciegroningen.nl

Interprovinciaal Ambitiedocument
Invasieve Exoten

1 augustus 2024

Colofon

Documentinformatie	
Titel	Interprovinciaal ambitiedocument invasieve exoten
Auteur	-
Versie	0.3
Status	Concept
Datum	1 augustus 2024
Bestandsnaam	Ambitiedocument provincies invasieve exoten 2024 v0_3

Versiebeheer				
Versie	Status	Datum	Beschrijving	Eindredactie
0.1	Concept	15 mei 2024	Eerste opzet	5.1.2e (Zuid-Holland)
0.2	Concept	1 juli 2024	Eerste concept	5.1.2e (Groningen)
0.3	Concept	1 augustus 2024	Tweede concept	5.1.2e (Groningen)
0.4	Definitief concept	21 augustus 2024	Definitief concept	

Toelichting totstandkoming en vaststelling	
Dit ambitiedocument is opgesteld door de IPO-taakgroep invasieve exoten:	
5.1.2e (Gelderland) 5.1.2e (Utrecht) 5.1.2e (Friesland) 5.1.2e (Limburg) 5.1.2e (Zuid-Holland) 5.1.2e (Groningen)	
Het document is ter vaststelling aangeboden aan de Ambtelijke Advies Commissie Landelijk Gebied (AACLG) op 5. De AACLG heeft het document vastgesteld op 5.	

Inhoud

Colofon.....	2
Begrippenlijst.....	5
1. Aanleiding, doel en leeswijzer.....	6
2. Terugblik.....	6
3. Uitgangspunten.....	7
3.1 Wettelijk kader.....	7
3.2 Belang van biodiversiteit.....	8
3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak.....	8
3.4 Voorbehoud van financiering.....	8
4. Ambitie en strategie per soort.....	9
4.1 Ruimte voor maatwerk.....	9
4.2 Bestrijdingsambitie.....	9
Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten).....	9
Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten).....	9
Overige Unielijst-soorten.....	10
Overige uitheemse soorten.....	10
4.3 Bestrijdingsstrategieën.....	10
5. Middelen en instrumenten.....	11
5.1 Samenwerking.....	11
Capaciteit.....	11
Aanscherping afspraken exotenhandel.....	11
Vroegtijdige signalering en actie.....	12
Rollen verduidelijken.....	12
Internationaal.....	12
Toezicht en handhaving.....	12
5.2 Communicatie.....	12
Bewustzijn verhogen.....	12
Toegankelijkheid kennis.....	12
5.3 Onderzoek en monitoring.....	13
Landelijke onderzoeksagenda.....	13
5.4 Juridisch kader.....	13
Landelijke aanwijzing faunasoorten.....	13
Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden.....	13
5.5 Financiën.....	13
Bestrijding.....	14
Communicatie en educatie.....	16
Gebiedsplannen.....	16
Personeel.....	17
Bijlagen.....	18
Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort.....	18
Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten.....	26

Begrippenlijst

Bestrijding: handelingen met als doel invasieve uitheemse soort terug te dringen, ongeacht het eindresultaat.

Beheersing: handelingen met als doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen door invasieve uitheemse soorten te voorkomen en te beperken zónder volledige verwijdering van de betreffende uitheemse invasieve soort.

Eliminatie: handelingen met als doel om een invasieve uitheemse soort volledig uit de Nederlandse natuur te verwijderen.

Invasieve uitheemse soort: uitheemse soort waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten.

Exotenverordening: EU-verordening nr. 1143/2014 over de bestrijding van invasieve exoten.

Unielijst: de lijst met invasieve uitheemse soorten die van nature niet voorkomen op het grondgebied van de Europese unie en die op grond van EU-verordening nr. 1143/2014 in Europa bestreden moeten worden.

1. Aanleiding, doel en leeswijzer

De provincies hebben een belangrijke rol bij de aanpak van invasieve exoten. Op verzoek van de Tweede Kamer werkt het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV) aan een nieuw landelijk Aanvalsplan Invasieve exoten. Gezien de uitvoerende rol van de provincies bij de bestrijding van invasieve exoten, heeft het ministerie van LNV aan de provincies gevraagd om de huidige ambities bij de bestrijding van invasieve exoten tegen het licht te houden.

Aanvullend op het nieuwe landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten, hebben zich andere ontwikkelingen voorgedaan waardoor het wenselijk is de provinciale ambities opnieuw vast te stellen. Zo zijn er veranderingen in het juridisch kader geweest en de veranderende situatie in het veld. Enerzijds omdat de aanwezigheid van sommige invasieve uitheemse soorten toeneemt en anderzijds omdat de provincies de afgelopen jaren ervaringen hebben opgedaan die van invloed zijn op de bestrijdingsambities. Aangezien invasieve exoten zich niet houden aan provincie- of landsgrenzen ligt het voor de hand om gezamenlijke ambities vast te stellen en deze als input voor het landelijke aanvalsplan invasieve exoten aan te bieden aan LNV.

Dit ambitiedocument start met een beknopte terugblik op de exotbestrijding door de provincies in de afgelopen jaren: welke ervaringen hebben de provincies hierbij opgedaan en waar liggen knelpunten (hoofdstuk 2)? Vervolgens worden de belangrijkste uitgangspunten voor dit ambitiedocument kort toegelicht (hoofdstuk 3). Hierop volgt een toelichting over de ambities en bestrijdingsstrategieën van de provincies (hoofdstuk 4). Tenslotte leidt dit tot een overzicht van middelen en instrumenten om de aanpak van invasieve exoten in Nederland te verbeteren (hoofdstuk 5). Daarbij gaat het deels om acties die de provincies zelf kunnen en willen oppakken en deels ook om aanbevelingen aan het Ministerie van LNV.

2. Terugblik

Op 1 januari 2015 is verordening nr. 1143/2014 (hierna: exotenverordening) van de Europese Unie over de bestrijding van invasieve exoten in werking getreden. Het doel van deze verordening is het voorkomen, beperken en matigen van de nadelige gevolgen voor de biodiversiteit van zowel de opzettelijke als de onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Op hoofdlijnen zet de exotenverordening in op drie sporen:

1. Preventie: voorkomen dat nieuwe invasieve soorten zich vestigen;
2. Snelle uitroeiing: vroegtijdig signaleren en snel elimineren van invasieve exoten;
3. Beheersen: beheersen en indammen van verspreiding van wijdverspreide invasieve exoten.

Naast het bestrijden van exoten, moeten er ook herstelmaatregelen plaatsvinden op plekken waar ecosystemen zijn aangetast door invasieve exoten. Een belangrijk onderdeel van de exotenverordening is de 'Unielijst', een lijst met invasieve soorten die van nature niet in Europa voorkomen en bestreden moeten worden.

Vanaf 2018 hebben de provincies door het decentraliseren van het exotenbeleid een belangrijke rol gekregen in de uitvoering van de exoten-verordening. Hiervoor is gekozen omdat de taak aansloot op de verantwoordelijkheid die de provincies al hadden bij populatiebeheer en schadebestrijding en de uitvoering en regionale invulling van natuurbeleid en de regierol van de provincies bij gebiedsgericht beleid.

Sindsdien zijn provincies aan de slag gegaan met het ontwikkelen van eigen beleid en programma's voor de bestrijding van invasieve exoten. Daarnaast hebben de provincies uiteraard ervaring opgedaan met de uitvoering van concrete bestrijdingsprojecten. De provincies rapporteren aan het Rijk over de uitvoering van deze taken. Zie hierover de rapportage 'Kosten van bestrijding van Invasieve Exoten' die recent door BIJ12 is opgesteld. Uit de ervaringen die de voorbije jaren zijn opgedaan, komen verschillende bevindingen naar voren:

- Belang van heldere rolverdeling: voor een effectieve bestrijding van invasieve exoten is het van groot belang dat partijen met elkaar afstemmen en van elkaar weten wat ze doen. Ook is van belang dat partijen weten wat hun taak en rol bij de bestrijding is. De verschillende

schakels moeten dus goed op elkaar aangesloten zijn, van signalering naar de uiteindelijke bestrijdingsactie, tot en met de monitoring van effecten van bestrijdingsacties en van de ontwikkeling van de verspreiding van invasieve soorten.

- Provinciale verschillen; er zijn behoorlijke verschillen tussen provincies in de inzet op het thema invasieve exoten. Sommige provincies zijn direct gestart met het opstellen van beleid en de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen, terwijl vanuit andere provincies minder middelen (financieel en uren) beschikbaar zijn. Dit leidt tot behoorlijke verschillen tussen verschillende regio's in de aanpak van invasieve exoten.
- Exotenbestrijding gaat verder dan de Unielijst; op de Unielijst staan momenteel 88 invasieve uitheemse soorten. Er zijn echter tal van ongewenste exoten die niet op de Unielijst staan en die volgens de provincies wel een belangrijke bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit. De provincies voelen zich daardoor genoodzaakt de aanpak van invasieve exoten te verbreden ten opzichte van de Unielijst.
- Veel laaghangend fruit; er is op het uitvoerend niveau nog veel winst te halen. Zo zijn bestrijdingsacties op aangrenzende terreinen lang niet altijd op elkaar afgestemd waardoor bestrijdingsacties maar beperkt effectief zijn. Ook vindt er nog met regelmaat verspreiding van invasieve exoten plaats door onzorgvuldig werken. Voor faunasoorten zou een landelijke regeling ervoor kunnen zorgen dat niet twaalf provincies ieder voor zich vergunningen moeten afgeven voor bestrijdingsmaatregelen.
- Belang van handelingsperspectief; invasieve uitheemse soorten zijn doorgaans soorten die zich snel verspreiden en lastig te verwijderen zijn. Dit maakt de bestrijding van deze soorten vaak erg lastig, zeker als ze eenmaal wijdverspreid voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan soorten die in een open watersysteem aanwezig zijn. Bestrijding van invasieve soorten komt niet van de grond als er geen duidelijk handelingsperspectief is.
- Beperkte middelen beschikbaar; provincies hebben de afgelopen jaren moeten prioriteren in hun aanpak van invasieve exoten door de beperkte middelen die beschikbaar zijn voor bestrijdingsmaatregelen. Hierdoor kunnen provincies niet in alle gevallen ingrijpen waarin invasieve exoten schade toebrengen of overlast veroorzaken.

In het vervolg van dit ambitiedocument is beschreven welke mogelijkheden voor verbetering we voor bovenstaande punten zien.

3. Uitgangspunten

Hieronder lichten we de belangrijkste uitgangspunten toe voor het formuleren van ambities voor de aanpak van invasieve uitheemse soorten.

3.1 Wettelijk kader

De exotenverordening werd in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming, die inmiddels is opgegaan in het stelsel van de Omgevingswet. In de context van dit ambitiedocument zijn vooral de Omgevingswet en de regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) relevant. De hoofdoelen van de Omgevingswet zijn opgenomen in artikel 1.3. De omgevingswet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en;
- b. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Invasieve exoten kunnen een negatieve invloed op het bereiken van deze doelen hebben.

De Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) geven aan dat het bestrijden van invasieve exoten een provinciale taak is (artikel 2.18, Ow en artikel 3.67, Bkl). In de bijlage bij het

Bkl is een lijst opgenomen met soorten waarvoor de provincie verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen. Het Rijk en de waterschappen zijn ook verantwoordelijk voor een aantal soorten. De Unielijst is sinds de inwerkingtreding van de exotenverordening drie keer geactualiseerd. De soorten die bij de laatste actualisatie van 2 augustus 2022 zijn toegevoegd, zijn nog niet opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In dit ambtiedocument gaan de provincies ervanuit dat zij voor deze soorten nog een wettelijke verantwoordelijkheid zullen krijgen.

De provinciale verantwoordelijkheid ligt vooral bij het tweede en derde spoor van de exotenverordening (snelle uitroeiing waar mogelijk, en anders beheersen) en waar nodig ook bij het zorgdragen voor herstelmaatregelen.

3.2 Belang van biodiversiteit

De exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de inheemse beschermde flora en fauna te voorkomen. Daarom focussen de provincies hun exotenbestrijding vooral op situaties waarbij het biodiversiteitsbelang in het geding is.

Een bredere belangenafweging kan spelen bij invasieve exoten die al wijdverspreid zijn of anderszins erg lastig uit te roeien zijn. Met name voor de soorten die al wijdverspreid zijn, zien de provincies een medeverantwoordelijkheid voor andere overheden en terreineigenaren voor hun publieke taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding/beheer van wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid, en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid voor bestrijding van wijdverspreide exoten bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding en samenhangende kosten komen in dat geval voor diens rekening. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties. Dit sluit een bijdrage van de provincie in de kosten op voorhand niet uit, maar het zwaartepunt van de bestrijding van exoten door provincies ligt bij het belang van biodiversiteit.

De provincie heeft naast haar natuurtaken ook zelf een rol als (vaar)wegbeheerder en is in die rol ook zelf verantwoordelijk voor een goed beheer van bermen, vaarwegen en overige terreinen in haar beheer. Op de gronden die de provincie zelf beheert, zal de provincie zelf een bredere belangenafweging maken en dus soms exoten bestrijden die niet direct een groot risico voor de biodiversiteit vormen.

3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak

De aanpak van invasieve exoten vraagt soms om een gebiedsgerichte aanpak en soms om een soortgerichte aanpak. Een soortgerichte aanpak is vooral passend voor invasieve exoten die nog te elimineren zijn. Een soort wordt dan bestreden ongeacht de plek waar deze aanwezig is. Met name voor de meer wijdverspreide soorten zal sneller een gebiedsgerichte aanpak worden gekozen. Daarbij ligt het provinciale biodiversiteitsbelang vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden (N2000-gebieden) en de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Soms ligt het biodiversiteitsbelang in belangrijke gebieden voor vogel- en habitatrichtlijn soorten of rode lijst soorten buiten de beschermde N2000-gebieden en het NNN. De provincies willen gebieden waarin belangrijke biodiversiteitswaarden aanwezig zijn zoveel mogelijk vrijwaren van invasieve exoten die een bedreiging voor de biodiversiteit vormen. Dit betekent overigens niet dat provincies alleen binnen natuurgebieden maatregelen zullen treffen. Om een gebied te vrijwaren van exoten kan het bijvoorbeeld effectief zijn om net daarbuiten een buffer in te richten met intensieve bestrijdingsmaatregelen.

3.4 Voorbehoud van financiering

In dit ambtiedocument stellen de provincies nieuwe ambities voor de bestrijding van invasieve uitheemse soorten vast. In de terugblik op de voorbije jaren is beschreven dat provincies vaak eigen middelen hebben ingezet voor de bestrijding van invasieve exoten. Het najagen van een hoger ambitieniveau is niet realistisch als er onvoldoende middelen voor handen zijn. Daarom zal aan de hand van de bestrijdingsambities een financieringsbehoefte geschetst worden. Zonder financiering zal elke provincie een afweging moeten maken over de inzet die mogelijk is.

4. Ambitie en strategie per soort

4.1 Ruimte voor maatwerk

Invasieve uitheemse soorten houden zich niet aan provinciegrenzen of landsgrenzen. Daarom is voor een effectieve aanpak van groot belang dat er vanuit een gedeeld ambitieniveau gewerkt wordt bij de bestrijding. Om die ambitie vervolgens concreter in te vullen hanteren de provincies ook een bestrijdingsstrategie. De strategie geeft meer duiding aan het type maatregelen dat gebruikt wordt en de rol die de provincies spelen bij de bestrijding van een specifieke soort. Onderstaand wordt toegelicht welke ambities en strategieën worden onderscheiden. Uiteindelijk wordt per soort een ambitieniveau en bestrijdingsstrategie bepaald.

Deze ambitie en strategie vormen tezamen een vertrekpunt voor bestrijdingsmaatregelen in het veld. Hoe die bestrijdingsmaatregelen er concreet uitzien is uiteindelijk vaak een kwestie van maatwerk. Het is belangrijk om uiteindelijk per soort of gebied een zorgvuldige afweging te blijven maken over de toe te passen maatregelen. Uiteraard dienen de interprovinciaal vastgestelde ambitie en strategie wel als uitgangspunt te gelden. Meer doen mag altijd, minder doen in overleg met de andere provincies, omdat dit direct gevolgen kan hebben voor het behalen van doelstellingen door andere provincies en de kosten die daarmee gemoeid gaan.

Dit stuk wordt via de ACLG vastgesteld. Waar gebeurt er als een provincie afwijkt van de ambitie/strategie/ "minder doet"? Moet deze verandering dan bestuurlijk goedgekeurd / aangekaart worden?

5.1.2e

08/07/2024 14:09

4.2 Bestrijdingsambitie

De provincies hanteren een onderverdeling in verschillende groepen om te komen tot een ambitieniveau bij de bestrijding van invasieve exoten. De eerste twee groepen zijn gebaseerd op de lijst van soorten waarvoor de provincies een wettelijke taak hebben. Dit zijn soorten die op de Unielijst staan. De derde groep bestaat uit soorten die wel op de Unielijst staan, maar waarvoor andere bestuursorganen in beginsel de verantwoordelijkheid dragen. Daarnaast onderscheiden de provincies een vierde groep. Dit zijn soorten die niet op de Unielijst staan maar die, al dan niet onder specifieke omstandigheden, wel een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit vormen.

Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten)

Allereerst zijn er de zogenaamde 'artikel 17-soorten'. Dit zijn soorten van de Unielijst die zich meestal nog niet in Nederland gevestigd hebben en/of nog zeer beperkt aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt dat het ambitieniveau altijd eliminatie is. Dit houdt in dat het beheer als doel heeft om een soort volledig uit de natuur te verwijderen. Provincies hebben hiervoor de verantwoordelijkheid en nemen daarom het voortouw bij de bestrijding. Bij uitzondering kan een exemplaar van een soort met deze doelstelling wel in gevangenschap worden gehouden of in een botanische tuin, mits het risico op verspreiding naar de natuur voldoende beperkt is. Daarbij geldt wederom als uitgangspunt: een soort mag geen bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit.

Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten)

Daarnaast zijn er ook soorten van de Unielijst die al bij inwerkingtreding van de exotenverordening in Nederland voorkwamen. Dit zijn de gevestigde invasieve exoten, die vaak al wijdverspreid aanwezig zijn in de natuur. Binnen deze groep maken de provincies een beleidsmatig onderscheid in twee deelgroepen. Enerzijds gaat het om 'artikel 19a-soorten'. Dit zijn soorten waarvoor de provincies een eliminatie doelstelling hanteren, ondanks het feit dat de soort al wijdverspreid is. Om deze soorten alsnog te elimineren is vaak een langdurige en gecoördineerde aanpak nodig. Provincies spelen daarbij een actieve rol, net als bij de artikel 17-soorten.

Anderzijds zijn er ook soorten waarvoor geldt dat eliminatie als onhaalbaar wordt beschouwd. Dit zijn de 'artikel 19b-soorten', met de doelstelling beheersen. Bij dit ambitieniveau wordt niet langer complete verwijdering nagestreefd, maar is het doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen te voorkomen en te beperken. Bij deze bestrijdingsambitie hebben provincies meer beleidsvrijheid dan bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt. Dit betekent doorgaans dat provincies bij de bestrijding van artikel 19b-soorten vaker een faciliterende en ondersteunende rol zullen aannemen.

Overige Unielijst-soorten

Op de Unielijst staat ook een aantal soorten vermeld die niet onder de provinciale verantwoordelijkheid vallen. Dit betreft de muskusrat en de beverrat, waarvoor een bestrijdingsverantwoordelijkheid bij de waterschappen is belegd. Daarnaast gaat het om mariene soorten en soorten die interessant zijn voor de visserij (rivierkreeften en Chinese wolhandkrab). Deze soorten vallen dan ook onder de Visserijwet 1963. Aangezien andere bestuursorganen belast zijn met de bestrijding van deze soorten, stellen de provincies voor deze soorten zelf geen bestrijdingsambitie vast. Als het verantwoordelijke bestuursorgaan voor de betreffende exoot een beheers-aanpak hanteert, kan het voorkomen dat de provincie vanuit het biodiversiteitsbelang zelf een hogere ambitie bij de bestrijding hanteert, bijvoorbeeld in een beschermd natuurgebied en dan alsnog overgaat tot de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen.

Overige uitheemse soorten

Daarnaast zijn er ook veel exoten aanwezig in de Nederlandse natuur die (nog) niet op de Unielijst staan. Denk bijvoorbeeld aan de Japanse duizendknoop, rimpelroos of aan watercrassula. Deze soorten kunnen wel een lokale bedreiging vormen voor de beschermde inheemse biodiversiteit, waardoor provincies de bestrijding van deze soorten in sommige gevallen toch als noodzakelijk beschouwen. In bijlage 2 is een indicatief overzicht gegeven van soorten in deze categorie.

Bij de overige uitheemse soorten is het uitgangspunt in beginsel beheersen. Voor deze soorten geldt dat de provincies geen expliciete wettelijke verantwoordelijkheid bij de bestrijding hebben. Daardoor zijn er vaak in meerdere opzichten minder middelen beschikbaar om de bestrijding mee vorm te geven.

Daarnaast is het mogelijk dat zich de komende jaren uitheemse soorten zullen vestigen die nu helemaal niet in beeld zijn. Voor deze nieuwe soorten zullen de provincies per geval een afweging maken over de noodzaak voor bestrijding. Daarbij hanteren de provincies dezelfde uitgangspunten als beschreven in hoofdstuk 3.

4.3 Bestrijdingsstrategieën

De provincies hanteren zes verschillende bestrijdingsstrategieën bij de aanpak van invasieve exoten. De eerste strategie (eliminieren bij waarneming) is in beginsel van toepassing op alle artikel 17-soorten. Bij soorten die onder artikel 19 vallen kunnen verschillende strategieën van toepassing zijn, variërend van elimineren bij waarneming (bij artikel 19a-soorten) tot het accepteren van een soort, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan handelingsperspectief bij de bestrijding. Onderstaande onderverdeling is een methode die door de provincies gebruikt is om de bestrijdingsstrategieën nader vast te stellen, maar kent niet dezelfde wettelijke basis als de onderverdeling in artikel 17-soorten en artikel 19-soorten. Hieronder wordt elke strategie kort toegelicht.

1. Elimineren bij waarneming; deze strategie heeft als doel het volledig verwijderen van een soort uit de natuur. Bij uitzondering kan een soort nog wel in gevangenschap worden gehouden of in een (botanische) tuin blijven staan mits het risico op verspreiding voldoende beperkt is.
2. Lokaal elimineren/bestrijden; deze strategie gaat minder ver dan volledige verwijdering en richt zich op het verwijderen van een soort uit specifieke gebieden, bijvoorbeeld natuurgebieden met een bijzondere waarde voor de biodiversiteit.
3. Aantallen reguleren; bij deze strategie wordt aanwezigheid van een invasieve soort tot een bepaald niveau getolereerd. Er worden met een bepaalde regelmaat bestrijdingsacties uitgevoerd. In sommige gevallen kan ook een maximumstand vastgesteld worden, bijvoorbeeld bij vogels of zoogdieren.
4. Ecosysteemherstel; bij deze strategie verschuift de focus van bestrijding van een invasieve soort naar het versterken van een ecosysteem om negatieve effecten van invasieve soorten te voorkomen en te beperken. Door ecosystemen weerbaarder te maken kan verspreiding van invasieve exoten tegengegaan worden.
5. Monitoren; bij deze strategie ligt de nadruk op het volgen van mogelijke vestigingen of de (eerste) verspreiding van een invasieve exoot. Als een soort zich vestigt of de verspreiding toeneemt, dan kan opgeschaald worden naar een andere strategie.

6. Accepteren/niets doen; bij deze strategie vinden er geen bestrijdingsmaatregelen plaats. Dit kan zowel van toepassing zijn op soorten zonder enig handelingsperspectief (eindstadium), als op soorten waarvan geen vestiging in Nederland wordt verwacht, bijvoorbeeld omdat de klimatologische omstandigheden ongeschikt zijn voor vestiging.

Provincies kunnen er in hun provinciaal exotenbeleid voor kiezen om voor een soort een hoger ambitie- en bestrijdingsniveau te hanteren dan interprovinciaal is vastgesteld. Bijvoorbeeld omdat een specifieke exoot in een bepaald natuurgebied een extra grote bedreiging vormt voor de inheemse biodiversiteit. Het is echter onwenselijk dat provincies zonder interprovinciale afstemming besluiten een lager ambitieniveau te hanteren. Dit zou er namelijk toe kunnen leiden dat aangrenzende provincies met hogere bestrijdingskosten te kampen krijgen of de interprovinciale doelstelling ook niet meer kunnen halen. Over het hanteren van een lager ambitieniveau dient daarom eerst interprovinciale afstemming plaats te vinden.

Zelfde opmerking als hierboven:

Voor veel invasieve uitheemse soorten geldt gelukkig dat de kans klein is dat deze zich in Nederland vestigen. Deze soorten staan bijvoorbeeld op de Unielijst omdat ze een risico voor Zuid-Europese landen zijn, maar kunnen zich bij de huidige klimatologische omstandigheden niet vestigen in Nederland, of zijn bijvoorbeeld niet winterhard. Voor dergelijke soorten is het niet altijd nodig om een soort direct te elimineren bij waarneming, omdat het risico op vestiging en verspreiding heel klein is. Provincies kunnen besluiten de situatie eerst één seizoen te monitoren, om te controleren dat een exemplaar inderdaad is verdwenen na de winter.

Dit stuk wordt via de AACLG vastgesteld. Waar gebeurt er als een provincie afwijkt van de ambitie/strategie/ "minder doet"? Moet deze verandering dan bestuurlijk goedgekeurd / aangekaart worden?

5.1.2e

08/07/2024 14:19

Vergelijkbaar geldt ook voor individuele dieren dat het risico op vestiging en verspreiding erg klein is. Het dier kan zich immers alleen niet voortplanten. Daarom is het niet altijd nodig om direct elk waargenomen exemplaar te elimineren. Bij het afwegen van de noodzaak om direct in te grijpen, moet wel meegewogen worden of er misschien al andere losse exemplaren in naburige provincies zijn waargenomen, waardoor er toch een risico op voortplanting ontstaat. Ook is het belangrijk om dan de monitoring zorgvuldig in te richten om te controleren dat het echt om één exemplaar gaat. Daardoor zal het vaak makkelijker zijn om ook een los exemplaar direct te elimineren.

De uitwerking van de bestrijdingsambities en - strategieën is opgenomen in bijlage 1.

5. Middelen en instrumenten

Provincies achten de volgende onderwerpen van belang voor een verbetering van de aanpak van invasieve exoten in Nederland. Onderstaande onderwerpen zijn niet gerangschikt op noodzaak, provinciaal belang of andere criteria.

5.1 Samenwerking

Capaciteit

Een goede samenwerking tussen partijen is van groot belang om te komen tot een effectieve bestrijding van invasieve exoten. Provincies kunnen een belangrijke rol spelen bij een gecoördineerde, gebiedsgerichte samenwerking, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen en maatwerkplannen per gebied op te stellen. Nu komen veel provincies menskracht te kort om de regierol bij bestrijding van invasieve exoten goed op te pakken. Door geoormerkte middelen beschikbaar te stellen zou het Rijk ervoor kunnen zorgen dat er bij elke provincie **voldoende capaciteit** is voor de aanpak van invasieve exoten. Dat zou er ook toe bijdragen dat de regionale verschillen die er momenteel zijn, verkleinen. De provincies schatten in dat er minimaal 1,5 FTE nodig is per provincie om alle taken zorgvuldig uit te kunnen voeren. Dan gaat het onder meer om het uitzetten en coördineren van bestrijdingsacties, het begeleiden van monitoring van bestrijdingsacties, het verzorgen van communicatie en afstemming met gebiedspartijen.

Aanscherping afspraken exotenhandel

De bestrijding van invasieve exoten vindt plaats in verschillende fasen. Dit begint bij de risico-inschattingen die door de NVWA worden opgesteld. Hierna volgt preventie, waarbij onder andere gedacht kan worden over communicatie, **regelgeving over handel en transport van invasieve exoten** en het toezicht daarop. Afspraken over handel in exoten via de tuincentra en dierenhandel zouden verder aangescherpt kunnen worden. Zo bestaat er al wel een positieflijst voor

zoogdiersoorten die als huis- en hobbydier gehouden mogen worden, maar voor andere soortgroepen bestaat een dergelijke lijst nog niet.

Vroegtijdige signalering en actie

Vervolgens is vroegtijdige detectie van niet-gevestigde invasieve exoten in de natuur van groot belang. Waarnemingen kunnen zowel door professionals als door natuurliefhebbers gedaan worden. **Een gebruiksvriendelijk meldingssysteem** is daarom erg belangrijk, waarbij ook duidelijk moet zijn hoe de validatie van waarnemingen verloopt. Gevalideerde waarnemingen dienen zo snel mogelijk bij het verantwoordelijk bestuursorgaan doorgegeven te worden, met name bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt.

Om de aanpak van nieuwe exoten soepel op te pakken zouden vooraf **draaiboeken** opgesteld kunnen worden. Hiermee kan op voorhand duidelijk worden gemaakt wie welke rol speelt in de keten en hoe de schakels van signalering, validatie, bestrijding en monitoring op elkaar aansluiten.

Rollen verduidelijken

In deze eerste fasen van de bestrijding van invasieve exoten nemen het Rijk en haar uitvoeringsorganisaties en de provincies meestal het voortouw. Voor wijdverspreide soorten geldt dat ook andere bestuursorganen een rol kunnen krijgen bij de bestrijding van invasieve exoten. Het instellen van een **landelijk overleg** tussen de belangrijkste stakeholders zou eraan kunnen bijdragen dat de verwachtingen over en weer goed afgestemd blijven.

Internationaal

Over de bestrijding van invasieve exoten zijn internationale afspraken gemaakt. Met name voor soorten die zich snel over grote afstanden kunnen verspreiden, zoals faunasoorten, kan het daarom ook van belang zijn om in internationaal verband de bestrijding af te stemmen. De provincies verwachten hierbij waar nodig ondersteuning vanuit het Rijk.

Toezicht en handhaving

Op grond van artikel 11.108 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden bepaalde verboden voor handelingen die de verspreiding van invasieve uitheemse soorten tot gevolg kunnen hebben. Het Rijk is op grond van artikel 3.69 van het Besluit kwaliteit leefomgeving aangewezen als bevoegde instantie als bedoeld in de Exotenverordening. Toezicht op en zo nodig handhaving van de verboden is van belang om ongewenste verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan. Hier kan uiteindelijk ook een preventieve werking van uitgaan, waardoor provincies minder bestrijdingsacties hoeven op te tuigen. **Voldoende capaciteit voor toezicht en handhaving** zijn daarom van belang.

5.2 Communicatie

Bewustzijn verhogen

Het bewustzijn over de impact van invasieve exoten is over het algemeen laag. Dit leidt ertoe dat er nog veel onnodige verspreiding van invasieve exoten plaatsvindt. Er ligt een rol voor zowel het Rijk als de provincies om te werken aan **een groter bewustzijn** onder het brede publiek over invasieve exoten. Het onbewust uitzetten van invasieve waterplanten of dieren kan enorme financiële gevolgen hebben. Ook onder professionals dient het bewustzijn te vergroten. Door bijvoorbeeld machines die gebruikt worden bij beheer en onderhoud niet goed te reinigen tussen het werken op verschillende plekken, kunnen invasieve exoten makkelijk verspreiden.

Toegankelijkheid kennis

Tevens kan de **ontsluiting van kennis** verbeterd worden. Nu is veel informatie versnipperd waardoor er niet overal op basis van de laatste inzichten gewerkt wordt en het wiel soms meerdere keren moet worden uitgevonden. Door kennis op landelijk niveau makkelijker toegankelijk te maken, kunnen alle partijen die zich bezighouden met het beheer en onderhoud van het groen gebruik maken van de laatste inzichten en leren van goede voorbeelden elders. Hiertoe zouden ook protocollen en praktijkadviezen opgesteld kunnen worden.

5.3 Onderzoek en monitoring

Landelijke onderzoeksagenda

Voor sommige soorten staan de bestrijdingsmethoden nog in de kinderschoenen of ontbreekt het in het geheel aan een effectieve bestrijdingsmethode. Het instellen van **een landelijke onderzoeksagenda** kan bijdragen aan de ontwikkelingen van kosteneffectieve bestrijdingsmethoden. Daarin zou het Ministerie het voortouw kunnen nemen. In ieder geval de provincies, waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders zouden inspraak moeten krijgen in die onderzoeksagenda.

Hierbij zou bijvoorbeeld een koppeling gemaakt kunnen worden met de Werkgroep plaagsoorten van de Unie van Waterschappen en OBN Natuurkennis van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) of met het Nederlands Expertise Centrum Exoten (NEC-E).

Concrete onderwerpen voor onderzoek die de provincies nu zien, zijn o.a.:

- Het ontwikkelen van handelingsperspectief voor de bestrijding van vissen en zoetwater invertebraten in open watersystemen;
- Het ontwikkelen van een handelingsperspectief voor de bestrijding van Afrikaanse klauwkikker;
- De impact van lettersierschildpadden op inheemse biodiversiteit;
- Het ontwikkelen van handelingsperspectief bij de bestrijding van hemelboom en in hoeverre de hemelboom daadwerkelijk tweehuizig is.

5.4 Juridisch kader

Landelijke aanwijzing faunasoorten

Het juridisch kader dient geen beperking te vormen voor de bestrijding van invasieve exoten. De Omgevingswet en de daaraan verbonden Armb's bevatten een aantal regels die nu vertragend werken, met name bij de bestrijding van faunasoorten. Vaak vindt bestrijding van die soorten plaats met het geweer. Gebruik van het geweer is op grond van artikel 11.75, Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) alleen toegestaan als de bestrijding 'in opdracht van Onze Minister voor Natuur en Stikstof of van gedeputeerde staten gebeurt, of als de betrokken diersoorten zijn aangewezen bij ministeriële regeling'. Van een landelijke aanwijzing is geen sprake, waardoor elke provincie nu afzonderlijk moet besluiten over het gebruik van het geweer bij bestrijding van invasieve exoten. Al deze besluitvorming is voor bezwaar en beroep vatbaar. Bij wijzigingen van de Unielijst is ook steeds nieuwe besluitvorming nodig. Uiteindelijk leidt dit tot regionale verschillen in de mogelijkheden om soorten te bestrijden en de voorwaarden die daarbij gelden. Deze beperking is weg te nemen met **een landelijke aanwijzing voor faunasoorten**.

Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden

De aanvullende verplichtingen ten aanzien van gebruik van het geweer (artikel 11.79, 11.80 en 11.81, Bal) kunnen ook een obstakel vormen. Om van deze eisen af te kunnen wijken, moet GS een maatwerkvoorschrift stellen op grond van artikel 11.31. Hier is sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook een aanvraag voor nodig, wat leidt tot aanvullende administratieve lasten voor provincies. Op het moment lijkt alleen GS bevoegd te zijn om deze maatwerkvoorschriften te stellen (zie 11.24 en 11.25, Bal). In sommige gevallen kan het daarnaast wenselijk zijn om vangmiddelen in te zetten. Hiervoor is ook vaak een maatwerkvoorschrift nodig gelet op artikel 11.72 van het Bal. Hiervoor gelden dezelfde knelpunten als bij maatwerkvoorschriften voor gebruik van het geweer. Samenhangend met een landelijke aanwijzing voor faunasoorten zouden ook de benodigde middelen landelijk toegewezen moeten worden. Dit vergt mogelijk een grotere aanpassing van regelgeving.

5.5 Financiën

De provincies zijn sinds 2018 bezig met de bestrijding van invasieve exoten, in sommige gevallen soms al daarvoor. Bij het natuurbestrijdingsplan zijn er echter geen middelen meegekomen voor dit onderwerp. Aanvankelijk hadden we het idee dat de jaarlijkse uitgaven beperkt zouden blijven tot een ton per provincie; inmiddels praten we over enkele miljoenen. In de praktijk blijkt het maar moeilijk om de aanpak van invasieve exoten uit bestaande geldstromen te financieren. Soms lukt

dat met name met de middelen voor het herstel van de Natura2000-gebieden maar deze mogelijkheden zijn beperkt en ook aflopend. Daarom willen de provincies toe naar gelabeld geld voor de aanpak van invasieve exoten. Niet alleen voor het treffen van maatregelen, maar ook voor communicatie, het ontwikkelen en/of actualiseren van gebiedsplannen, monitoring en voor de personele inzet. Die is op dit moment beperkt en dat betekent onder andere dat provincies eigenlijk alleen toekomen aan het passief toekennen van middelen voor bestrijding en geen actieve rol op zich kunnen nemen. Een regierol door de provincie is echter wel wenselijk. In onderstaande paragrafen worden voor een periode van 4 jaar de kosten in beeld gebracht voor bestrijding, monitoring en onderzoek en ook voor de personele inzet. Na de periode van 4 jaar zou er een evaluatie moeten plaatsvinden om ambities en de hiervoor benodigde middelen te herzien.

Bestrijding

Zoogdieren

Bij zoogdieren gaat het met name om muntjak, wasbeer en wasbeerhond. Van deze soorten zijn er regelmatig waarnemingen en wasbeheer en wasbeheer hebben zich inmiddels ook in ons land gevestigd. De ambitie van de provincies is om deze soorten volledig te elimineren. De kosten van bestrijding zijn relatief laag omdat deze in de meeste provincies plaatsvindt door de wildbeheereenheden. Aangezien het hier niet gaat om bestrijding van landbouwschade huren een aantal beroepsjagers in en wordt er bij andere provincies ook gedacht aan een vergoeding voor de inzet van jagers. Daarom rekenen we voor de periode van 4 jaar toch met een bedrag van 1,5 miljoen euro voor de bestrijding. Daarnaast willen de provincie mogelijk met een apart meldpunt gaan werken voor de ze soorten en dient de monitoring, met name in de grensprovincies beter geregeld te worden. Vooralsnog is hiervoor gerekend met een 500.000 euro. Vooralsnog gaan we daarom uit van een benodigd bedrag van 2 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

(Inschatting van de kosten: er is gerekend met een bedrag van 100.000 euro voor 11 provincies. Voor Limburg is uitgegaan van een hoger bedrag, te weten 400.000 euro)

Vogels

Bij de vogels gaat het met name om de Nijlgans. Deze soort is reeds wijd verspreid. Afschot vindt plaats in het kader van de bestrijding van landbouwschade door de wildbeheereenheden. Kosten zijn daardoor nihil. Hetzelfde geldt voor de halsbandparkiet die niet op de EU-lijst staat. Bij de overige vogelsoorten gaat het vooral om nieuwvestiging of eerste daadwerkelijke voortplanting. Daarvoor is onder het kopje nieuwvestiging een bedrag gerekend.

Reptielen en amfibieën

Op dit moment hebben we vooral te maken met de lettersierschildpad. De Amerikaanse stierkikker hebben we namelijk uitgeroeid en de klauwkikker heeft zich nog niet gevestigd. De soort plant zich onder de huidige omstandigheden niet voort. De ambitie van de provincies is daarom om de lettersierschildpad niet te bestrijden, tenzij er een directe aanleiding is vanwege schade aan bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Vooralsnog rekenen we daarvoor een bedrag van 600.000 euro. Deze soort dient wel gemonitord te worden, met name met het oog op mogelijke voortplanting. En de soort wordt nog steeds door particulieren losgelaten. Om daarvoor een alternatief te bieden willen wij toch een aantal opvangcentra financieel gaan ondersteunen. Voor de monitoring gaan we uit van een bedrag van 200.000 euro; voor de ondersteuning van opvangcentra rekenen we met een bedrag van 400.000 euro. In totaal komen we daarmee voor een periode van 4 jaar uit op een bedrag van 1,2 miljoen euro. Voor de mogelijke vestiging van andere soorten hebben we een bedrag gerekend onder het kopje overige soorten.

(Inschatting van de kosten: voor selectief ingrijpen is gerekend met 50.000 euro per provincie; voor de ondersteuning van opvangcentra is gerekend met 100.000 euro voor vier opvangcentra, verspreid over Nederland)

Ongewervelden

De kosten bij de ongewervelden worden met name gemaakt voor de uitheemse rivierkreeften en de Aziatische hoornaar.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van de uitheemse rivierkreeften ligt niet bij de provincies maar bij het Rijk. Echter in toenemende mate zorgen de uitheemse rivierkreeften voor een bedreiging van bijzondere natuuraarden in de natuurgebieden. Provincies willen daarom selectief toch op een aantal locaties deze soorten gaan bestrijden. Daarvoor zijn ook middelen voor

Nog benoemen dat het om een grove inschatting gaat? Invasieve soorten kunnen ook ineens gaan groeien bijvoorbeeld. De kosten zullen stijgen?

5.1.2e

08/07/2024 14:46

5.1.2e gaf aan dat deze teksten zullen verdwijnen. Ik vind deze teksten wel van toegevoegde waarde maar zou de markering weghalen.

5.1.2e

08/05/2024 14:42

De Rosse stekelstaart kan hier nog wel genoemd worden. Landelijk wordt er best wel wat tijd besteed. Het lijkt me goed om dat te benoemen.

5.1.2e

08/05/2024 14:36

Dit stuk leest niet helemaal goed denk ik. Bij bedragen benoemen voor hoeveel jaar de inschatting wordt gegeven, is denk ik handig. 200.000 voor monitoring is eenmalig / per 4 jaar en de 400.000 voor opvangcentra is eenmalig.

Hoe komt de 50.000 per provincie uit het stuk "inschatting van de kosten" terug in het totaal bedrag?

Als het stukje "inschatting van de kosten" wordt verwijderd is de 50.000 per provincie per jaar. Niet duidelijk denk ik.

5.1.2e

08/07/2024 15:12

Als ik alles bij elkaar op tel dan kom ik wel uit op 1,2 miljoen. Misschien nog iets anders verwoorden.

5.1.2e

08/07/2024 15:13

onderzoek nodig om een goede strategie per locatie te kunnen bepalen. De benodigde middelen zijn vooraf moeilijk in te schatten. Vooral nog gaan we uit van een bedrag van 12 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

De Aziatische hoornaar blijkt ondanks onze inspanningen zich steeds verder te verspreiden. De provincies maken verschillende beleidskeuzes voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. De noordelijke provincies zullen een andere aanpak hebben als de Zuidelijke provincies. Op provinciaal niveau zijn er in sommige provincies al beleidswijzigingen doorgevoerd, waarbij de bestrijding van de Aziatische hoornaar wordt afgebouwd. Vooral nog willen wegaat een deel de komende twee jaar nog op de oude voet verder, dat wil zeggen selectief bestrijden onder de grote rivieren en volop bestrijden boven de grote rivieren. Als deze methode niet effectief blijkt zullen we echter op termijn gaan afschalen, mede omdat de effecten van deze soort op de inheemse biodiversiteit mee te lijken vallen. Een ander deel van de provincies zet de bestrijding de komende 2 jaar door. Als blijkt dat dit niet effectief is, zal er op termijn ook afschaling plaatsvinden. Vooral nog gaan we voor een periode van 4 jaar uit van een bedrag van 4 miljoen euro. Daarmee komt het totaal voor deze categorie voor een periode van 4 jaar uit op 16 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: Bij de uitheemse rivierkreeften vooral nog uitgegaan van 1 miljoen euro per provincie voor een periode van 4 jaar. Bij de Aziatische hoornaar gerekend met 6 tot voor elk van de 4 zuidelijke provincies en van 2 tot voor de overige 8 provincies).

Waterplanten van de Unielijst

In deze categorie zijn het met name de waterwaaier (Cabomba), de grote waternavel, de waterteunisbloem en de kleine waterteunisbloem die voor hoge kosten zorgen. De problemen met de waterwaaier spelen vooral in de provincies met grote plassen: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel. De kleine waterteunisbloem is in zijn verspreiding nog beperkt tot de provincies Zuid-Holland, Gelderland en Flevoland. Grote waternavel en waterteunisbloem komen in elke provincie voor. De ambitie voor de kleine waterteunisbloem is om de soort volledig te verwijderen. De vraag is echter of dat haalbaar is. De ambitie voor de overige soorten is om deze selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden en KRW-wateren waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarvoor treden de provincies in overleg met de waterschappen. Vooral nog schatten we de kosten voor een periode van 4 jaar globaal in op 18 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: voor elke provincie uitgegaan van 1 miljoen euro en voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel, Gelderland en Flevoland 1 miljoen extra ivm met de aanwezige soorten).

Landplanten van de Unielijst

Er staan veel soorten landplanten op de Unielijst. De kosten zitten vooral in de zijdeplant, de reuzenberenklauw en de reuzenbalsemien. De eerst soort heeft een beperkte verspreiding. Volledige eliminatie is hier nog mogelijk. De andere twee soorten zijn wijdverspreid. De ambitie is om deze twee soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de reuzenberenklauw selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van deze soorten nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de reuzeberenklauw en reuzebalsemien toch overal aanwezig zijn. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooral nog uitgegaan van 1 miljoen per provincie).

Waterplanten niet op Unielijst

In deze categorie is het met name de watercrassula die voor hoge kosten zorgt. De soort komt nu met name voor in het Oosten van Nederland en in de duinen en bedreigt ook natuurwaarden buiten de N2000-gebieden. Inzet is om alleen op locaties waar er een handelingsperspectief is, de soort ook te bestrijden. Na verwijdering wordt dan inheemse plantmateriaal aangebracht. Voor deze categorie schatten we de kosten globaal in op 2,5 miljoen euro per jaar, dus 10 miljoen voor een periode van 4 jaar. Dat is inclusief de kosten van vooronderzoek.

Is het mogelijk om het vastgestelde beleid van Provincie Zeeland hier in mee te nemen?

Beleid in de komende 2 jaar wordt er afgesloten

Zie tekst voorstel --> Mag tekstueel nog verboden worden.

5.1.2e

08/05/2024 14:40

(Inschatting van de kosten: in 10 provincies speelt dit. Gerekend met drie projecten van 350.000 euro per provincie plus 50.000 voor iets anders)

Landplanten niet op de EU-lijst

In deze categorie zijn het met name de Japanse duizendknoop en de rimpelroos die voor hoge kosten zorgen. De eerste soort is wijdverspreid. De tweede soort is vooral een probleem in de duinen en in Zuid-Limburg. Beiden soorten zijn moeilijk te bestrijden en met name de Japanse duizendknoop vraagt na een ingreep nog meerdere jaren om nazorg. De ambitie is om deze soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de Japanse duizendknoop selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van met name de Japanse duizendknoop nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de Japanse duizendknoop toch overal aanwezig is. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen per provincie)

Nieuwvestiging

De mogelijkheid bestaat dat soorten zich nieuw of opnieuw gaan vestigen in Nederland. Dat geldt bijna voor alle onderscheiden groepen. Snel ingrijpen is van groot belang omdat dat ellende en hoge kosten in de toekomst voorkomen. Soms wordt een nieuwvestiging pas later ontdekt en kost het toch de nodige moeite om deze te verwijderen. Daar komt bij dat er vaak ook kosten gemoeid zijn met het in beeld brengen van de verspreiding en het opstellen van een plan van aanpak. Vooralsnog gaan we daarom uit van een stelpost van 400.000 euro per provincie. Dat betekent dat we denken voor een periode van 4 jaar een bedrag van 4,8 miljoen voor nieuwvestigingen nodig te hebben.

Samenvatting

In totaal denken de provincies voor de aanpak van invasieve exoten de komende 4 jaar een bedrag van 106 miljoen euro nodig te hebben.

Opsporing en monitoring

PM; dit onderdeel moet nog financieel uitgewerkt worden. Ook gelet op onze rapportageverplichting is het wel verstandig hier middelen voor te vragen en daarmee enerzijds de monitoring van de verspreiding vorm te geven en anderzijds ook effectmonitoring van ingrepen te kunnen doen. Verder zou een vorm van 'grensbewaking' hier ondergebracht kunnen worden om snel te kunnen ingrijpen bij soorten die vanuit Duitsland of België binnenkomen. Het inzetten van eDNA kan daar misschien een waardevolle methode voor zijn.

Opsporing en monitoring zijn beide belangrijke onderdelen van het exotenbeleid. Vroegtijdige opsporing kan ervoor zorgen dat grote problemen in de toekomst voorkomen worden. Daarnaast is het van belang om het effect van bestrijdingsmaatregelen te monitoren, zo kan de effectiviteit van het beheer bepaald worden. In veel provincie worden invasieve soorten niet standaard meegenomen in monitoringsprogramma. Dit betekent dat er nog veel werk is voor het opstarten van een plan, daarom schatten we de kosten voor de komende 4 jaar globaal in op 12 miljoen euro.

Communicatie en educatie

Eerder in dit ambitiesdocument is al aangegeven dat de provincies ook voor zichzelf een rol weggelegd zien om de communicatie over invasieve exoten lokaal en regionaal te versterken. Provincies kunnen daarbij goed inspelen op de specifieke problematiek met invasieve exoten in hun regio. Dit vormt daarmee een aanvulling op een meer algemene bewustwordingscampagne die door het Rijk opgezet zou kunnen worden.

Amerikaanse Vogelkers zorgt in Zeeland (en andere provincies?) ook voor veel werk en hoge kosten. Deze soort kan hier ook nog benoemd worden. In de afgelopen 6 jaar gemiddeld 900.000.

5.1.2e
08/07/2024 15:38

Kosten van andere soorten zoals Rimpelroos duizendknoop zitten voor Zeeland dus nog n die 900.000 inbegrepen.

5.1.2e
08/07/2024 15:49

De inschatting is gebaseerd op de teksten en grove inschattingen hierboven.

Ik wilde jullie graag helpen met een suggestie maar zeker aangepast worden.

5.1.2e
08/08/2024 10:39

Lokale communicatie- én educatieprojecten kunnen daarnaast ook bijdragen aan het versterken van het lokale netwerk en de samenwerking in een gebied. De provincies denken met een bedrag van 100.000 euro per jaar, per provincie een goede stap te kunnen zetten om de communicatie over invasieve exoten vorm te geven.

In totaal leidt dit voor een periode van 4 jaar tot een totaalbedrag van 4,8 miljoen euro.

Gebiedsplannen

Gebiedsplannen kunnen bijdragen aan een betere samenwerking en een gerichtere aanpak van invasieve uitheemse soorten. De provincies achten een bijdrage van 10.000 euro per gemeente en een bijdrage van 30.000 per waterschap passend om hier ondersteuning aan te geven. Een ondersteuningsregeling zou zowel provinciaal als landelijk ingesteld kunnen worden.

Een aantal provincies heeft al eerder zelf een ondersteuningsregeling ingesteld voor het ontwikkelen van gebiedsplannen. De middelen zouden in dat geval besteed kunnen worden aan het evalueren en actualiseren van die plannen.

Personeel

Zonder ambtelijke capaciteit kunnen provincies hun coördinerende en uitvoerende rol bij bestrijding van invasieve exoten niet invullen. De provincies achten minimaal 1,5 FTE per provincie noodzakelijk om het gepresenteerde ambitieniveau voor de bestrijding waar te maken. De kosten hiervoor bedragen 170.000 euro per provincie per jaar. Voor de komende vier jaar leidt dat tot een totaal bedrag van ca. 8,2 miljoen euro.

Onderdeel	Kosten (C)
Bestrijdingsmaatregelen	106.000.000
Opsporing en monitoring	PM
Communicatie en educatie	4.800.000
Gebiedsplannen	4.050.000
Personeel	8.160.000
Totaal	123.010.000

Samenvattend kostenoverzicht aanpak invasieve exoten (bedragen in euro's)

Bijlagen

Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort

In onderstaande tabel zijn per soort de bestrijdingsambitie en -strategie opgenomen. Voor een aantal soorten zijn aanvullende opmerkingen bij de bestrijdingsstrategie vermeld gelet op bijzondere omstandigheden voor de betreffende soort. De kolom 'Artikel' verwijst naar de indeling die de provincies hanteren voor Unielijst-soorten. Deze kolom is daarom niet relevant voor de overige soorten. In de kolom 'Ambitie' verwijst de aanduiding 'E' op de doelstelling eliminatie en 'B' op de doelstelling beheersen. In hoofdstuk 4 is toegelicht op welke wijze de ambities en strategieën zijn bepaald.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Zoogdieren				
Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Axisiert (<i>Axis axis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibiricus</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Populatie in Tilburg wordt gedoogd wegens lage impact en verdere verspreiding. Uit natuur onttrekken wanneer soort zich wel invasief gaat gedragen.
Thaise eekhoorn (<i>Callosciurus finlaysonii</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Wasbeer (Procyon lotor)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Wasbeerhond (Nyctereutes procyonoides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	-
Vogels				
Hellige ibis (Threskiornis aethiopicus)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Huis kraai (Corvus splendens)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Nijlgans (Alopochen aegyptiacus)	19b	B	Aantallen reguleren	-
Roodbuikbuulbuul (Pycnonotus cafer)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rosse stekelstaart (Oxyura jamaicensis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Treurmaina (Acridotheres tristis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Vissen en zoetwater invertebraten				
Amoergrondel (Percottus glenii)	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Blauwband (Pseudorasbora parva)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Channa argus	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia affinis	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia holbrooki	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gouden mossel <i>Limnoperna fortunei</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zwarte dwergmeerval <i>Amelurus melas</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zonnebaars (<i>Lepomis gibbosus</i>)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Reptielen en amfibieën				
Afrikaanse klauwkikker (<i>Xenopus laevis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaanse brulkikker (<i>Lithobates catesbeianus</i>) (Synoniem: <i>Rana catesbeiana</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Gewone koningsslang (<i>Lampropeltis getula</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Lettersierschildpad (<i>Trachemys scripta</i>) 3 ondersoorten: Geelbuikschildpad (<i>Trachemys scripta scripta</i>) Geelwangschildpad (<i>Trachemys scripta troostii</i>) Roodwangschildpad (<i>Trachemys scripta elegans</i>)	17	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Lettersierschildpadden kunnen zich momenteel in Nederland niet voortplanten. De soort wordt daarom meestal getolereerd. Lokaal kan er echter wel schade aan biodiversiteit optreden waardoor het nodig kan zijn de soort lokaal te elimineren.
Insecten en platwormen				
Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Ondanks forse inspanningen lukt het niet de opmars van deze soort te stuiten. Provincies willen op verschillende niveaus <u>blijven inzetten</u> blijven inzetten op bestrijding. De bestrijding wordt de komende jaren in een deel van Nederland afgeschaald. Afhankelijk van de beschikbare middelen en de voortgang van de verspreiding kan kunnen andere provincies ook besluiten besloten worden de ambitie af te schalen. De ambitie bij de bestrijding zal in noorden hoger liggen dan in het zuiden.

Ambitie in Zeeland ligt voor de Aziatische hoornaar al anders.

Misschien tekst voorstel toevoegen, zodat dit ook in lijn is met de beleidswijziging van Zeeland.

5.1.2e

08/05/2024 15:00

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Dwergvuurmier (<i>Wasmannia auropunctata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rode vuurmier (<i>Solenopsis invicta</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
(geen nederlandse naam) <i>Solenopsis richteri</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Tropische vuurmier (<i>Solenopsis geminata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Terrestrische planten				
Afghaanse duizendknoop (<i>Persicaria wallichii</i>) (synoniem: <i>Koenigia polystachya</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaans bezemgras (<i>Andropogon virginicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Ballonrank (<i>Cardiospermum grandiflorum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Boomwurger (<i>Celastrus orbiculatus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Chinese struikklaver (<i>Lespedeza cuneata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Fraai lampenpoetsergas (<i>Pennisetum setaceum</i>) (synoniem: <i>Cenchrus setaceus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gestekelde duizendknoop (<i>Persicaria perfoliata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Gewone gunnera (<i>Gunnera tinctoria</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Hakea (<i>Hakea sericea</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Hemelboom (<i>Ailanthus altissima</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Bestrijding kan bestaan uit het bestrijden van één geslacht van de boom omdat het om een tweehuizige soort gaat.
Hoog pampagras (<i>Cortaderia jubata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Japanse klimvaren (<i>Lygodium japonicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Japans steltgras (<i>Microstegium vimineum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Kudzu (<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Mesquite (<i>Prosopis juliflora</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Oosterse hop (<i>Humulus scandens</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Perzische berenklauw (<i>Heracleum persicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Reuzenberenklauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Roze rimpelgras (<i>Ehrharta calycina</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Schijnambrosia (Parthenium hysterophorus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Sosnowsky's berenklaauw (Heracleum sosnowskyi)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Struikaster (Baccharis halimifolia)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Talgboom (Triadica sebifera)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Wilgacacia (Acacia saligna)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Zijdeplant (Asclepias syriaca)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Water- en oeverplanten				
Alligatorkruid (Alternanthera philoxeroides)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote vlotvaren (Salvinia molesta)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote waternavel (Hydrocotyle ranunculoides)	19b	B	Lokaal elimineren	
Kleine waterteunisbloem (Ludwigia peploides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	De eliminatie vergt een zeer hoge inspanning. De provincies willen blijven inzetten op eliminatie maar lokaal kan deze doelstelling te hoog blijken.
Moeraslantaarn (Lysichiton americanus)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Ongelijkbladig vederkruid (Myriophyllum heterophyllum)	19b	B	Lokaal elimineren	
Parelvederkruid (Myriophyllum aquaticum)	19b	B	Lokaal elimineren	

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Smalle theeplant (Gymnocoronis splanthoides)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Smalle waterpest (<i>Elodea nuttallii</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Verspreidbladige waterpest (<i>Lagarosiphon major</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterhyacint (<i>Eichhornia crassipes</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Watersla (<i>Pistia stratiotes</i>)	19b	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Waterteunisbloem (<i>Ludwigia grandiflora</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterwaaler (<i>Cabomba caroliniana</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Overige Unielijst-soorten				
Amerikaanse zeebaars (<i>Morone americana</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Beverrat (<i>Myocastor coypus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Californische rivierkreeft (<i>Pacifastacus leniusculus</i>)	-	B	Lokaal elimineren / Geen actie vanuit provincie	Per provincie en per groeilocatie wordt er een afweging gemaakt in het nemen van bestrijdingsmaatregelen. De verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de rivierkreeften ligt bij het Rijk. Provincies kunnen ingrijpen wanneer natuurwaarden en/of de biodiversiteit ernstig in gevaar komen.
Chinese wolhandkrab (<i>Eriocheir sinensis</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius virilis</i>) (Synoniem: <i>Orconectes virilis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	

Deze opmerking geldt voor alle rivierkreeft
soorten in deze lijst:

Voor de rivierkreeften hebben de provincies
officieel nog geen verantwoordelijkheid, die
verantwoordelijkheid ligt nu nog bij het Rijk

Ik begrijp dat wij in sommige gevallen moeten
ingrijpen om de ecologische waarde en
biodiversiteit van bepaalde gebieden te
beschermen. Toch vraag ik mij af of het verstandig
is om hier als bestrijdingsstrategie lokaal
elimineren te benoemen. Hiermee trekken we
naar mijn idee alle verantwoordelijkheid naar ons
toe. Ik verwacht niet dat LNV dan nog actief actie
zal gaan ondernemen op deze soortgroep.

Voorstel om dit anders te formuleren: zie tekst.

5.1.2a
08/05/2024 15:06

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gestreepte koraalmeerval (<i>Plotosus lineatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius limosus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes limosus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Marmerkreeft (<i>Procambarus virginialis</i>) (Synoniem: <i>Procambarus fallax f. virginialis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Muskusrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Rode Amerikaanse rivierkreeft (<i>Procambarus clarkii</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Roestbruine Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius rusticus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes rusticus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Nieuw-Zeelandse landplatworm (<i>Arthurdendyus triangulatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. De bestrijding van deze soort kan het beste via het fytosanitaire spoor worden ingericht.

Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten

Hieronder is een indicatieve lijst opgenomen van invasieve uitheemse soorten die (nog) niet op de Unielijst staan, maar die wel door provincies bestreden worden vanwege hun impact op de inheemse biodiversiteit.

OVERIGE UITHEEMSE SOORTEN

Amerikaanse nerts
(*Neovison vison*)

Amerikaanse vogelkers
(*Prunus serotina*)

Aziatische duizendknopen

Diverse soorten:

Basterdduizendknoop

(*Fallopia x bohemica*)

Japanse duizendknoop

(*Fallopia japonica*)

Sachalinse duizendknoop

(*Fallopia sachalinensis*)

Bamboe

(*Pseudosasa japonica*)

[Boksdoorn](#)

(*Lycium barbarum*)

Canadese Guldenroede

(*Solidago canadensis*)

Dijkviltbraam

(*Rubus armeniacus*)

[Dwergmispel](#)

(*Cotoneaster*)

Gele maskerbloem

(*Mimulus guttatus*)

[Gewone sneeuwbes](#)

(*Symphoricarpos albus*)

Halsbandparkiet

(*Psittacula krameri*)

[Late guldenroede](#)

(*Solidago gigantea*)

[Mahonie](#)

(*Berberis aquifolium*)

Rhododendron

(*Rhododendron ponticum*)

Rimpelroos

(*Rosa rugosa*)

Robinia

(*Robinia pseudoacacia*)

Trosbosbes

(*Vaccinium corymbosum*)

Watercrassula

(*Crassula helmsii*)

[Westerse karmozijnbes](#)

(*Phytolacca americana*)

Zwartbekgrondel

(*Neogobius melanostomus*)

Onderstaande soorten toegevoegd. Dit zijn de soorten die in Zeeland in het beheerplan genoemd en verwijderd worden.

5.1.2e

08/08/2024 09:44

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Fri 5/2/2025 11:13:07 AM
Subject: Re: Aziatische hornaar en bijenvereniging
Received: Fri 5/2/2025 11:13:13 AM

Ja, dat is wel onze kernboodschap.

Destijds hadden we met 5.1.2e ook afgesproken dat we wel zouden zien of een subsidie voor de imkerij mogelijk is, om hen via een cursus oid toe te rusten goed met de AH om te kunnen gaan.

5.1.2e is volgens mij ook aan de slag geweest met het opleiden van meer bestrijders. ALs dat klopt en hij doet dat nog steeds, dan kunnen we ook daarnaar verwijzen.

Ik zie nu ook het antwoord van 5.1.2e. Ik voorzie dat het voor ons nauwelijks uitvoerbaar wordt als wij voor elke vereniging straks zenders moeten gaan vergoeden. Dat pad lijkt me niet heel nuttig. Efficiënter voor ons is om zaken te doen met een beroepsvereniging (zoals waar 5.1.2e bij betrokken is) of met iemand als 5.1.2e die op zijn beurt imkerverenigingen kan helpen met een opleidingsprogramma en zo nodig misschien wat zenders.

Dus de boodschap;

We zetten door op de afspraak met 5.1.2e, en we beraden ons op een kennisprogramma lijkt mij de goede voor nu.

met groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 2 mei 2025 12:09

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: FW: Aziatische hornaar en bijenvereniging

Zal ik hierop reageren dat we de inzet van de imkerij en gemeenten waarderen, maar dat we ondertussen al veel investeren in bestrijding via 5.1.2e en ons de komende tijd nog gaan beraden over verdere inzet op dit dossier? Beetje de strekking van de brief die 5.1.2e heeft geschreven richting H'meer (waar ik nog naar moet kijken). Dus dat we nu niet op deze vraag in zullen gaan?

Ik vind het eerlijk gezegd een bijzonder verzoek: ze willen zelf geen gedoe met samenwerking tussen gemeenten, terwijl het een idee is wat ze zelf hebben opgetuigd. Dus gaan ze maar bij de provincie aankloppen?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @purmerend.nl>

Verzonden: donderdag 10 april 2025 11:04

5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Beste 5.1.2e,

Ik heb een vraag aan jou vanuit de provincie NH. Wij hebben in de gemeente Purmerend een bijenteelt vereniging Beemster, een vereniging die zich inzet voor hun bijen, de natuur en sinds vorig jaar actief zijn in het bestrijden van de invasieve exoot de Aziatische hornaar. Vorig jaar hebben zij met veel arbeid een nest opgespoord van deze exoot en laten bestrijden door de provincie. Ze hebben hiervoor lokstof bekostigd en 1,5 week staan zoeken naar het nest dat zich in Purmerend bevond (er is er ook één te laat gevonden bij Twiske). Aangezien deze klus heel wat werk kost, heeft de gemeente Purmerend aangeboden om te ondersteunen waar nodig om de ecologie met o.a. wilde bijenpopulaties te beschermen. Hiervoor zijn wij voornemens een zenderkit t.w.v. 3100,- te bekostigen. Hierbij zitten 5 zenders die per stuk 120,- euro kosten. Met de zender wordt ervoor gezorgd dat de nesten sneller gedetecteerd kunnen worden en dat er dus ook meer nesten in de toekomst bestreden kan worden. Nu is de Bijenteeltvereniging Beemster een van de actiefste (en grotere) vereniging die de aziatische hornaar actief bestrijdt in onze regio. Het spreekt voor zich dat de vereniging daarmee een dienst bewijst voor de ecologie in de regio, maar hun werkgebied rondom Beemster strekt zich uit over verschillende gemeentes, waaronder gemeente Alkmaar. Het is voor de bestrijding uiteraard het meest effectief dat nesten worden gezocht en bestreden in onze omgeving i.p.v. tot de gemeentegrens. Echter hebben we daarbij wel een probleem m.b.t. politieke grenzen. De zenders die worden vastgemaakt aan de hornaar kunnen kwijt raken. Mijn leidinggevende is voornemens om alleen materiaal te bekostigen dat wordt gebruikt in Purmerend (exclusief de ontvanger van de zender). Het is echter ook niet wenselijk dat een vereniging die dit nobele werk uitvoert zelf 120,- moet betalen uit eigen portemonnee wanneer zij een zender kwijt raken. Ik probeer daarom met onze regiogemeentes een afspraak te maken dat ALS er een aziatische hornaar wordt waargenomen in de regio en er wordt gezocht m.b.v. de zenderkit en er een zender kwijtraakt, of de vereniging deze onverwachte kosten kunnen declareren bij de desbetreffende gemeente. Van gemeente Alkmaar en Landsmeer krijg ik doorgaans redelijk positieve berichten, maar ook de vraag of dit niet door de provincie bekostigd kan worden. In dat geval zouden alle 'verloren' zenders in de gehele omgeving bij jullie gedeclareerd kunnen worden en hoeven er geen afspraken gemaakt te worden tussen Purmerend en 5 andere gemeentes in de omgeving. Ik ben benieuwd of jullie voor mogelijk verloren zenders financieel bij kunnen staan, zodat de bijenvereniging hun nobele werk goed uit kunnen blijven voeren zonder te hoeven vragen om vergoedingen bij ons of andere gemeentes die wellicht minder positief zijn met hun werk.

Ik zie je reactie tegemoet.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

beleidsmedewerker dierenwelzijn en ecologie

T 5.1.2e

| Purmersteenweg 42, 1441 DM Purmerend |
| Schrijf je in voor onze [nieuwsbrief](#) |
| Volg ons op [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) |

Werkdagen ma, di, wo, do en vr

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

NatuurlijkRob

De heer 5.1.2e

Beltweg 27

5853 EM Siebengewald

Commissaris van de Koning

Uw contactpersoon

5.1.2e

BEL/NR

Telefoonnummer 5.1.2e

5.1.2e@noord-holland.nl

1 | 3

Verzenddatum

Kenmerk

/

Uw kenmerk

Betreft: Opdrachtbrief opsporen en bestrijden van Aziatische hoornaars in Noord-Holland
Opdrachtnummer:

Geachte heer 5.1.2e

Met deze brief informeer ik u dat ik akkoord ga met uw aanbieding van woensdag 17 juli 2024. Ik geef u hierbij opdracht voor het opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar (*Vespua velutina*) in Noord-Holland in 2024 en 2025 voor het totaalbedrag van € 46.676,50 exclusief btw, inclusief reis- en verblijfkosten, inclusief parkeerkosten en overige kosten.

Met deze opdracht geeft u invulling aan de omschrijving, zoals weergegeven in de offerteaanvraag. Bij verschillen tussen de offerteaanvraag en de offerte prevaleert het gestelde in de offerteaanvraag.

De uitvoering van de opdracht start uiterlijk op maandag 15 juli 2024 en wordt aangegaan tot en met woensdag 31 december 2025.

Overschrijding van het bovengenoemde bedrag is niet mogelijk, tenzij de provincie Noord-Holland hiervoor schriftelijk toestemming geeft.

Voorwaarden

Deze opdracht wordt verleend onder de volgende voorwaarden:

- Na deze opdracht kan de overeenkomst worden verlengd met 1 jaar tegen gelijkblijvende voorwaarden.
- Op alle offerteaanvragen van de provincie Noord-Holland zijn de Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en diensten, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland op 16 mei 2023, van toepassing, met uitsluiting van de algemene voorwaarden van de leverancier of opdrachtnemer. Deze Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (5.1.2e

Houtplein 33

2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

Kvk-nummer 34362354

Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

diensten zijn te downloaden op https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Inkoop_en_aanbesteden/Documenten/Algemene_inkoopvoorwaarden

- De provincie heeft het recht om de opdracht tussentijds te beëindigen met inachtneming van een opzegtermijn van een maand.
- De provincie wijst uw eigen leverings- en/of verkoopvoorwaarden nogmaals van de hand.

U kunt uw facturen uitsluitend indienen na levering **en** acceptatie van de prestatie (dienst/product) door de provincie. Wanneer de prestatie niet voldoet aan de acceptatiecriteria is er sprake van een niet-geaccepteerde prestatie.

U dient iedere factuur in een aparte e-mail te sturen aan

5.1.2e @noord-holland.nl. Dit kan in de volgende formaten: XML (e-factuur)¹, PDF, Excel of Word. De provincie Noord-Holland betaalt een factuur binnen 30 kalenderdagen² na ontvangst, tenzij sprake is van een betwiste factuur.

Op uw factuur moeten de volgende gegevens staan vermeld:

- centraal factuuradres:
Provincie Noord-Holland
Sector CSC (FIA)
Houtplein 33,
2012 DE Haarlem
- 10 cijferig opdrachtnummer uit deze opdrachtbrief van de provincie
- naam en adres (geen postbus) van uw organisatie
- factuurnummer en factuurdatum van uw organisatie
- btw-nummer van uw organisatie
- btw-bedrag
- KvK-nummer van uw organisatie
- IBAN van uw organisatie

Elke factuur die niet voldoet aan deze standaard factuureisen zal aan u worden geretourneerd en dus niet door de provincie worden verwerkt en uitbetaald.

Worden uw facturen in termijnen betaald? Dan dient u op de laatste factuur van de laatste termijn "Eindfactuur" te vermelden.

¹ zie bijgevoegd toelichting Elektronische factuur

² In verband met de wet op de betalingstermijn mag u maximaal 40 Euro invorderingskosten berekenen bij overschrijding van de betalingstermijn.

Uw contactpersoon

Namens de provincie is uw contactpersoon voor deze opdracht de heer 5.1.2e van de sector Natuur en Recreatie, bereikbaar op telefoonnummer 5.1.2e en via 5.1.2e [@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl).

Ik zie uit naar een goede samenwerking en ik vertrouw op uw deskundige en voortvarende inzet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,
namens dezen,

Sectormanager Groen

5.1.2e

Deze brief is digitaal vastgesteld en daarom niet ondertekend.

[Aan welke eisen moeten facturen voldoen voor uw btw-administratie?](https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/btw/administratie_bijhouden/facturen_maken/facturen_eisen/)
(https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/btw/administratie_bijhouden/facturen_maken/facturen_eisen/)

To: 5.1.2e @fryslan.fr]]]; 5.1.2e @provinciegroningen.nl]]]; H. 5.1.2e [5.1.2e @drenthe.nl]]]; 5.1.2e @overijssel.nl]]]; 5.1.2e @overijssel.nl]]]; 5.1.2e @gmf.milieu.net]]]; 5.1.2e @gmf.milieu.net]]]; 5.1.2e [5.1.2e @flevoland.nl]]]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]]]; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]]]; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]]]; 5.1.2e @pzh.nl]]]; 5.1.2e [5.1.2e @zeeland.nl]]]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]]]; 5.1.2e @gelderland.nl]]]; 5.1.2e @gelderland.nl]]]; 5.1.2e @noord-holland.nl]]]; 5.1.2e @pzh.nl]]]

From: 5.1 5.1.2e
Sent: Thur 12/12/2024 2:11:29 PM
Subject: Voorstel aanpak Aziatische hoornaar
Received: Thur 12/12/2024 2:12:04 PM
[Outlook-0hhrt0mg](#)
[Voorstel aanpak Aziatische hoornaar.docx](#)

Goedemiddag exotencollega's,

Gisteren hebben we gesproken over hoe we verder willen met de Aziatische hoornaar. Zoals aangegeven is mijn voorstel om, vergelijkbaar met de aanpak van de Eikenprocessierups, een landelijk team te organiseren met de belangrijkste belanghebbenden. Dit landelijke team staat aan de lat voor bijvoorbeeld een onderzoeksagenda, landelijke communicatielijnen en een kennisbank. Doel is om dubbel werk te voorkomen en één duidelijk verhaal te hebben dat gedeeld wordt door alle belanghebbende partijen. Op basis van de landelijke lijn en informatie werkt elke provincie de provinciale aanpak uit al dan niet met een eigen subteam. De inzet van de provincies ligt dan meer op de regierol dan concrete bestrijding.

Voor een succesvolle, breed gedragen aanpak is het belangrijk dat elke belanghebbende vanuit hun eigen belang/verantwoordelijkheid capaciteit en middelen beschikbaar stelt. Imkers vanuit risico voor honingbijen, gemeentes vanuit volksgezondheid, provincies vanuit biodiversiteit.

Deze aanpak heb ik afgelopen week al verder uitgewerkt wil ik bij deze delen. Dit is nog niet besproken met Brabantse belanghebbenden of bestuurders, dus graag nog vertrouwelijk behandelen.

Daarnaast stuur ik jullie de link van onze website over de aanpak van de Aziatische hoornaar. Hierin heb ik ook een achtergronddocument opgenomen met een stukje historie, aantalsontwikkelingen en juridisch kader. Voel jullie vrij om deze informatie te gebruiken.
[Aanpak Aziatische hoornaar - Brabant](#)

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e @brabant.nl |
Werkdagen ma-wo |

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch

5.1.2e

| [Contactformulier](#) | [Brabant.nl](#)

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

Laatste editie [Brabant Magazine](#) of volg op [Instagram!](#)

Voorstel aanpak Aziatische hoornaar

Auteur

5.1.2 5.1.2e

Datum

4 december 2024

Inhoud

Inhoud

Inhoud..... 1

Voorwoord.....2

1. **Juridisch Kader..... 3**

2. **Betrokken belangen..... 4**

 Biodiversiteit..... 4

 Volksgezondheid (steekgevaar)..... 4

 Landbouw en Imkerij..... 4

3. **Voorgestelde landelijke aanpak..... 5**

 Vorm een landelijk kernteam..... 5

 Stel provinciale kernteams op voor nadere uitwerking landelijke lijn..... 6

4. **Brabantse uitwerking aanpak exoten..... 7**

Voorwoord

De Aziatische hoornaar is een hoornaarsoort die oorspronkelijk voorkomt in Zuidoost-Azië en niet van nature in Europa voorkomt. De Aziatische hoornaar heeft zich in Nederland vanuit Vlaanderen gevestigd. In 2019 is het eerste nest in Noord-Brabant gemeld. Sinds de eerste melding in 2017 heeft de Aziatische hoornaar zich, ondanks bestrijdingsinspanningen, snel uitgebreid in Nederland.

Deze snelle uitbreiding heeft er toe geleid dat het voor de Provincie steeds moeilijker wordt om alle nesten op te sporen en te bestrijden. Om die rede worden mogelijkheden verkend om andere partijen te betrekken bij de aanpak van de Aziatische hoornaar vanuit hun belang en medeverantwoordelijkheid ten aanzien van Natuur, Landbouw en volksgezondheid. Voor de Aziatische hoornaar geldt sinds 2021 een beheersopgave in plaats van een eliminatieopgave. Dit betekent dat de provincie niet langer hoofverantwoordelijk is voor de aanpak van de Aziatische hoornaar. Wel moet verdere verspreiding en aantasting (van de biodiversiteit) zoveel als redelijkerwijs mogelijk worden voorkomen. Hierin hebben verschillende belanghebbenden een eigen verantwoordelijkheid.

Deze notie vormt een eerste voorstel voor een nieuwe aanpak van de Aziatische Hoornaar. Naast deze notitie is een achtergrond document opgesteld met meer informatie over de risico's van de Aziatische hoornaar en de aanpak zoals deze tot nu toe heeft plaatsgevonden.

De voorgestelde nieuwe aanpak is twee ledig. Enerzijds moet worden ingezet op een organisatiestructuur die zich richt op een centraal georganiseerde kennisdeling, die verder wordt uitgewerkt op provinciaal en gemeenteniveau. Daarnaast wordt een efficiënte slag voorgesteld voor de praktische organisatie rondom de opsporing en bestrijding van Aziatische hoornaars op lokaal niveau.

1. Juridisch Kader

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. De Unielijst maakt onderdeel uit van de Europese Verordening No. 1143/2024 waarin soorten zijn opgenomen die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit. Lidstaten zijn verplicht om maatregelen te treffen tegen deze soorten.

De noodzakelijke maatregelen zijn afhankelijk van het stadium waarin de introductie van een soort zich in een lidstaat bevindt. Vestiging van de soorten van de Unielijst in lidstaten moet voorkomen worden (preventie en eliminatie). Als de soort al is gevestigd in een lidstaat als hij op de lijst wordt geplaatst, dan moet de soort beheerst worden. Wanneer vestiging van een soort ondanks inspanningen niet voorkomen kan worden en volledige uitroeiing niet meer mogelijk wordt geacht, kan op verzoek van de lidstaat de status van de soort worden gewijzigd van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing), naar 'gevestigd' (doel: beheersen).

In 2021 is geconcludeerd dat de volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet meer mogelijk is waardoor de status van "vroeg stadium van invasie" is gewijzigd naar "gevestigd".

Sinds 2018 zijn de provincies (beleids-)verantwoordelijk voor de beheersing en bestrijding van invasieve exoten en het herstel van ecosystemen. Zij handelen hierbij vanuit hun wettelijke taken ten aanzien van natuurbescherming. De provincies kunnen zelf invulling geven aan deze verantwoordelijkheid en initiëren hiertoe onderzoek, doen aanbestedingen en richten zich op communicatie met andere partijen. De provincies mogen hierin prioriteren en hun eigen beleid bepalen.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van invasieve exoten betekent niet dat de provincie zelf alle maatregelen moet of kan uitvoeren. Bij gevestigde soorten met een beheersopgave hebben alle betrokken partijen een eigen of medeverantwoordelijkheid die samenvalt met hun publieke taak en/of eigendom. De provincie heeft hierin een faciliterende en waar mogelijk coördinerende rol vanuit het provinciale natuurbelang.

2. Betrokken belangen

De Aziatische hoornaar vormt een (mogelijk) risico voor de biodiversiteit, volksgezondheid, imkerij en landbouw. Partijen hebben vanuit een belang ten aanzien van deze aspecten dan ook een gedeelde verantwoordelijkheid in de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Biodiversiteit

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. De werksters van de Aziatische hoornaar vangen vliegende insecten als voedsel voor de larven. Prooidieren bestaan voornamelijk uit honingbijen, maar ook uit wilde bijen, wespen, vliegen en andere vliesvleugeligen. Dit heeft een direct effect op de prooidieren en een indirect effect op de bestuiving van (wilde) planten.

Volksgezondheid (steekgevaar)

Net als veel andere wespensoorten kunnen Aziatische hoornaars steken als ze zich bedreigd voelen. De steek van de Aziatische hoornaar kan pijnlijker zijn, maar is niet gevaarlijker dan die van andere soorten zoals de limonadewesp, tenzij de persoon een sterke overgevoeligheid heeft voor het gif. Het risico voor de gezondheid is groter wanneer de persoon meerdere keren wordt gestoken, bijvoorbeeld wanneer hoornaars hun nest gezamenlijk verdedigen. Grote zomernesten van de Aziatische hoornaar hangen doorgaans hoog in de boom waardoor de kans op een dergelijke situatie klein is. De voorjaarsnesten zijn kleiner, maar bevinden zich vaak wel op plekken waar men sneller in contact kan komen met het nest. Denk aan nestkastjes, heggen, schuurtjes en spouwmuren.

Landbouw en Imkerij

De Aziatische hoornaar is een opportunist dat het voedsel kiest dat het meest voorhanden is. Een van de voornaamste voedselbronnen van de Aziatische hoornaar zijn honingbijen. Ze zijn vaak te zien bij bijenkasten waar ze jagen op bijen. Vanuit imkers zijn dan ook grote zorgen over de gevolgen van de Aziatische hoornaar voor hun bijenvolken. Indirect zijn er (mogelijk) effecten voor de bestuiving van landbouwgewassen. Er zijn ook signalen dat werksters (vraat)schade veroorzaken aan zachte fruitgewassen zoals druiven en pruimen.

3. Voorgestelde landelijke aanpak

Vorm een landelijk kernteam

Huidig knelpunt:

Provincies geven in principe zelf invulling aan de aanpak van invasieve exoten. Op deze manier is er ruimte voor de regionale en lokale verschillen tussen de provincies en de exotenproblematiek ter plaatse. Echter wanneer een invasieve exoot zich snel uitbreidt over het land, is er behoefte aan een eenduidige aanpak en informatievoorziening. Dit zagen we ook bij de (niet invasieve) Eikenprocessierups.

Bij de aanpak van de Aziatische hoornaar zijn er veel verschillende "werkelijkheden" die al dan niet in de media komen. Ook zorgt een wisselende provinciale aanpak voor veel onduidelijkheid ("waarom doet provincie A dit wel en provincie B niet?").

Doel: Een centrale kennisbank, communicatielijnen en strategie of doelstelling (die per provincie verder uitgewerkt kan worden, punt 2)

Aanpak:

Zet een landelijk kernteam op met de belangrijkste belanghebbenden. Dit kernteam heeft als taak om een landelijke communicatielijnen op te zetten, kennis te verzamelen en te delen. Het team komt regelmatig samen, bijvoorbeeld eens per twee maanden om de laatste ontwikkelingen door te nemen.

Concrete acties kunnen bestaan uit:

- Inrichten van een landelijk informatiepunt (eventueel met meldingspunt) met actuele info t.a.v. bestrijding nesten, bescherming bijenkasten en risico's voor de volksgezondheid
- Strategisch communicatieplan opstellen. Bijvoorbeeld bij de eerste nieuwe hoornaars een persbericht opstellen + expert voor nadere uitleg.
- Invullen kennisleemten, uitwisselen kennis met andere landen tav Aziatische hoornaar.
- Beoordelen/verkennen nieuwe bestrijdings- of beheermethodes

Het is belangrijk om de voornaamste belanghebbenden te betrekken in dit kernteam. Voorstel:

1. LVVN: Biodiversiteits- en landbouwbelang. Zijn ook trekker van landelijke bijenstrategie.
2. Provincies: Biodiversiteitsbelang, schakel tussen landelijk/lokaal en hebben regierol tav exotenbestrijding.
3. Gemeente: Belang tav volksgezondheid en openbare orde.
4. NBV: Landelijke vertegenwoordiging van imkerij
5. LTO: Landelijke vertegenwoordiging fruitteilers
6. RIVM(?): Landelijke vertegenwoordiging t.a.v. volksgezondheid
7. KAD/Ctgb: vertegenwoordiging bestrijders/kennisdeling t.a.v. toegestane bestrijdingsmiddelen
8. WUR/EIS: wetenschappelijke onderbouwing/kennisvergaring

Stel provinciale kernteams op voor nadere uitwerking landelijke lijn

Knelpunt:

De statuswijziging van de Aziatische hoornaar betekende een verschuiving in de verantwoordelijkheden met betrekking tot de aanpak van de Aziatische hoornaar. Dit lijkt echter nooit breed of doeltreffend te zijn gecommuniceerd. Daarnaast is er de provinciale afspraak om hoornaarnesten zoveel mogelijk zelf (op te sporen) en te bestrijden. Hierdoor is er bij verschillende partijen het beeld ontstaan dat alleen de provincie verantwoordelijk of bevoegd is voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

De provincie heeft een regierol t.a.v. de aanpak van gevestigde soorten, maar heeft andere belanghebbenden nodig voor de beheersing.

Doel:

Het vaststellen van duidelijke kaders en een duidelijke rolverdeling obv landelijke lijn. Schakel tussen landelijke en regionale werkelijkheid.

Aanpak:

Zet een provinciaal kernteam. Dit kernteam heeft als taak om de landelijke communicatielijnen te vertalen naar een provinciale aanpak en om dit te communiceren met gemeentes en andere regionale belanghebbenden.

Concrete acties kunnen bestaan uit:

- Beschikbaar stellen van subsidie (door provincie)
- Communicatiestrategie gericht op lokale bladen
- Organiseren van jaarlijkse kennis dag Aziatische hoornaar voor gemeentes en/of imkers
- Opzetten van een nieuwsbrief

Het kernteam bestaat bijvoorbeeld uit de volgende mensen:

- Projectleider
- Beleidsadviseur invasieve exoten (inhoudelijk deskundig)
- Communicatieadviseur
- Vertegenwoordiger imkers (kan lokale imkervereniging zijn)
- Vertegenwoordiger zoekgroepen/bestrijders
- Vertegenwoordiger gemeente
- GGD (vanuit volksgezondheid?)

4. Brabantse uitgangspunten

Doelstelling

Voor de Aziatische hoornaar geldt een *beheersopgave*. De soort is niet meer uit te roeien in Noord-Brabant. Volledige provincie brede eliminatie is niet het doel.

Het landelijke kernteam stelt vast wat de doelstelling is. Bijvoorbeeld:

- Stoppen van de populatie groei (afzwakken groeicurve)
- Beschermen biodiversiteit dmv lokale uitroeiing
- Minimaliseren risico voor volksgezondheid
- etc

Communicatie

Het provinciale kernteam stelt een communicatiestrategie op rondom de Aziatische hoornaar met een aantal jaarlijks terugkomende communicatiemomenten. Bijvoorbeeld

- Start hoornaar seizoen
 - o oproep om koninginnen te vangen
 - o voorlichting over primaire nesten en steekgevaar
- Hoogseizoen:
 - o Informeren over zoekgroepen en waar werksters gemeld kunnen worden
- Najaar:
 - o terugkoppeling van het afgelopen jaar: resultaten

Het provinciale kernteam ontwikkelt of deelt (landelijk) communicatiemateriaal voor gemeentes, zoekgroepen en imkerverenigingen om inwoners te informeren.

- Flyers
- Informatie voor gemeentelijke websites
- Richtlijnen/adviezen voor imkers over hoe om te gaan met voorjaarsnesten (wat is wel en niet verantwoord)

Opsporing

- De provincie kan een partij opdracht geven om de diverse vrijwillige zoekgroepen te coördineren en uniformeren
- Vrijwillige zoekgroepen kunnen ondersteund worden met zendersets. Dit kan via een subsidieregeling, maar wellicht ook via een provinciale coördinator die de zender koopt en vervolgens uitleent aan de zoekgroepen.
- Zoekgroepen vormen een belangrijke schakel in de opsporing van Aziatische hoornaars, maar ook in de voorlichting. Inwoners zien dat er in hun wijk wordt gezocht en spreken de vrijwilligers hierover aan. Dit vergroot het lokale bewustzijn.
- Er kan worden ingezet op een samenwerking tussen lokale zoekgroepen en gemeentes. Bijvoorbeeld via een aanspreekpunt per zoekgroep of een koppeling met Fixie/Buitenbeterapps waarin meldingen kunnen worden doorgegeven.

Bestrijding

Hier sorteer ik alvast voor op de landelijke doelstelling, maar het geeft een inschatting van de mogelijkheden. Te denken valt aan een provinciale minimale inzet (dit moet in ieder geval worden bestreden) waarbij belanghebbende partijen zelf de keuze maken of ze meer willen doen.

1. Vanuit biodiversiteitsoogpunt kan wel overwogen worden om de soort lokaal uit te roeien. Bijvoorbeeld in Natura 2000-gebied of kenpopulaties wilde bijen, wespen of zweefvliegen. De bestrijding in deze gebieden zijn de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Brabant
2. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid kunnen locaties of situaties worden bepaald waarin secundaire nesten moeten worden bestreden. Denk aan secundaire nesten die laag bij de grond hangen, binnen een bepaalde straal van een school of zorginstelling etc. Gemeentes zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van deze nesten vanuit hun belang tav de openbare orde en volksgezondheid.
3. Voor alle primaire nesten en overige secundaire nesten maakt iedere gemeente zelf beleid t.a.v. de bestrijding. Overwogen kan worden om
 - a. Alle nesten te bestrijden ongeacht locatie (gemeente of particuliere grond)
 - b. Alleen nesten op gemeente grond te bestrijden
 - c. De kosten voor de bestrijding van nesten op particuliere terreinen te delen.

Kanttekening: met deze aanpak loop je wel het risico dat primaire nesten niet worden opgepakt, wat voor meer zomernesten zorgt met hogere kosten. Als we dit willen, moet ter compensatie extra aandacht zijn voor communicatie zodat particulieren kunnen worden overgehaald om voorjaarsnesten te laten bestrijden.

5. Verdere uitwerking

De provincie bouwt de bestrijding van Aziatische hoornaars af en pakt in plaats daarvan een coördinerende regierol op.

2025 vormt hierin een overgangsjaar waarin de bestrijding van Aziatische hoornaar nog door de provincie wordt uitgevoerd, tegelijkertijd zal in samenspraak met belanghebbenden een landelijke en provinciale aanpak worden opgesteld waarin duidelijke kaders worden gesteld voor de verschillende belanghebbenden.

Kern van de transitie is dat ieder vanuit zijn of haar eigen verantwoordelijkheid en belang de bestrijding van nesten op zich neemt. Globaal betekend dit het volgende:

- De Provincie bestrijdt nesten daar waar een concreet risico is voor de biodiversiteit. Bijvoorbeeld in kerngebieden van wilde bijen
- De gemeente bestrijdt nesten met een risico voor de volksgezondheid zoals laaghangende secundaire nesten
- Imkers nemen maatregelen om hun bijenkasten te beschermen, al dan niet gesteund door LTO of de Provincie (programma landbouw)
- Particulieren laten nesten op eigen terrein bestrijden. De gemeente kan uiteraard tegemoet komen en de kosten (deels) op zich nemen.

To: 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e @ friesland.fr];
5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @drenthe.nl];
5.1.2e @ overijssel.nl; 5.1.2e @ overijssel.nl]; 5.1.2e @ flevoland.nl; 5.1.2e @ flevoland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e @ flevoland.nl]; 5.1.2e (5.1.2e @ provincie-utrecht.nl); 5.1.2e @ provincie-
utrecht.nl]; 5.1.2e @ provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @ noord-holland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @ noord-holland.nl]; 5.1.2e @ pzh.nl]; 5.1.2e
(Sophie)[5.1.2e @ zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @ brabant.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @ prvl limburg.nl]; 5.1.2e
Ostendorff 5.1.2e @ ibo.nl]
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @ zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ minInv.nl]
From: 5.1.2e 5.1.2e
Sent: Fri 9/27/2024 8:56:44 AM
Subject: RE: interprovinciaal overleg invasieve exoten
Received: Fri 9/27/2024 8:57:08 AM
[Interprovinciaal overleg invasieve exoten - 26 september 20.docx](#)

Hallo allemaal,
Bij deze een verslag van wat we gisteren hebben besproken in het interprovinciaal overleg invasieve exoten.
De volgende bijeenkomst, 12 december, is weer via teams. In 2025 komt er weer een fysieke bijeenkomst, waarvan we
samen hebben besloten die in Utrecht te houden.
Met vriendelijke groet,
5.1.2e
Beleidsmedewerker Natuur
5.1.2e | 5.1.2e @ gelderland.nl | [www.gelderland.nl](#)
werkdagen: dinsdag | woensdag | donderdag | vrijdag
≡ provincie
Gelderland

Interprovinciaal overleg invasieve exoten - 26 september 2024

Aanwezig: 5.1.2e (gld), 5.1.2e (Ut), 5.1.2e (LVVN), 5.1.2e (IPO), 5.1.2e (Overijssel) met stagiair, 5.1.2e (Groningen), 5.1.2e (Zuid Holland), 5.1.2e (Drenthe), 5.1.2e (Limburg), 5.1.2e (Brabant), 5.1.2e (Flevoland), 5.1.2e (Zeeland).

1. Opening
2. Stand van zaken provinciaal ambitiedocument en landelijk aanvalsplan (5.1.2e en 5.1.2e)

Ambitiedocument is goedgekeurd door PHC, het kan nu bij LVVN worden aangeboden. In de aanbiedingsbrief komt nog een opmerking i.r.t. de kosten (die zijn indicatief). Als je nog iets hebt dat in de aanbiedingsbrief moet staan, kun je het aan 5.1.2e doorgeven.

5.1.2e : over de onderbouwing van de kosten kunnen we (kritische) vragen krijgen vanuit politiek, dat moet dus nog beter.

Binnen LVVN wordt met een team aan de implementatie van de natuurherstelwet gewerkt, misschien komt er 750 miljoen vrij voor het 'verslechteringsverbod'. Het is belangrijk dat exotenbestrijding daarin komt, want exoten zijn een drukfactor van belang.

5.1.2e werkt nu aan het aanvalsplan in contouren, i.s.m. een begeleidingsgroep van betrokken partijen. Het contour aanvalsplan gaat deze of volgende week naar de minister, en vervolgens naar de kamer. Kamer zou ook naar ambitiedocument kunnen vragen, dan krijgen ze dat ook te lezen.

Morgen is er ook 'regiegroep natuur' overleg, dat is een ambtelijk voorportaal ter voorbereiding op een bestuurlijk overleg. Ambitieocument zal genoemd worden.

3. Rondje provincies; wat speelt
 - In Drenthe zijn enkele nesten az hoornaar verwijderd, ook enkele wasbeerhonden geschoten.
 - In Friesland kregen ze persvragen omdat bleek dat er in mei nog meer wasberen uit de Aquazoo zijn ontsnapt. Ze zijn nog niet (allemaal) terecht.
 - Brabant: er is een tussenevaluatie van het Brabantse exotenbeleid, nadat GS het heeft goedgekeurd deelt ze het met ons. Brabant wil plan maken voor zwarte dwerg meerval, waarbij de samenwerking wordt opgezocht. Ook melding rondzwervende ibis. Zit ook in Wieden weerribben (Overijssel) maar broedt daar vooralsnog niet.
 - In Groningen is de coalitie van GS gevallen over een kwestie rond de bouw van een windmolenpark.
4. Stand van zaken soorten:
 - a. Aziatische hoornaar (5.1.2e)

Minder nesten dan verwacht door nat voorjaar. Overleg met waarneming.nl over opzet speciaal meldplatform voor az hoornaar leverde teleurstelling op: het bleek dat, nu we samen hebben besloten geen platform voor de AH te laten optuigen, het niet de bedoeling is dat bestrijders van AH toegang hebben tot de validatoren en waarnemers om de nesten te traceren (en verwijderen). Als we dat willen moeten we daar voor betalen middels een opdracht.

5.1.2e suggereert dat we misschien Bij12 kunnen vragen om een meldplatform (naar voorbeeld van het wasberen meldpunt) op te zetten. We gaan het in een volgend overleg nader over dit onderwerp hebben.

b. Rosse stekelstaart (5.1.2e)

5.1.2e (Zuid Holland) wacht nog op info over hoeveel er bestreden zijn. Bestrijding levert moeilijkheden op in Zeeland.

c. Uitheemse rivierkreeften (5.1.2e)

5.1.2e is nu projectleider. Universiteit Utrecht heeft onderzocht hoe de visserijwetgeving en natuurwetgeving op elkaar passen in geval van bestrijding van exotische kreeften. Als je naar N2000 en natuurwetgeving kijkt is er wel een rol voor de provincie. Waar overlappen bevoegdheden? Naar verwachting 7 oktober komt hun analyse. 5.1.2e stuurt de analyse aan ons doore, we hebben dan 3 weken tijd om erop te reageren, dan wordt het definitief en komt het tot een bestuurlijk overleg.

5.1.2e: het is de vraag of er genoeg capaciteit is voor bestrijding kreeften, is daar een visie op vanuit LVVN?

5.1.2e: er is in ambitiedocument aangegeven dat er middelen nodig zijn als de kreeften bestreden moeten worden. Probleem is dat er amper handelingsperspectief is.

d. Wasbeer en terugkoppeling expertmeeting (5.1.2e)

5.1.2e deelt inzichten en onderzoeksresultaten uit de expertmeeting wasberen (afgelopen maandag). 5.1.2e heeft de presentaties gedeeld via e-mail en 5.1.2e heeft haar conclusies voor Nederland (hoe nu verder?) en de situatie in Limburg op een rij gezet in haar presentatie, die ze ook per e-mail heeft gedeeld. Omdat de inhoud is gedeeld per mail komt die nu niet ook nog in dit verslag te staan.

5. Samenwerking met waterschappen (5.1.2e)

5.1.2e zoekt samenwerking op met de plaagdierenwerkgroepen van de waterschappen. Half oktober wil hij met hen in overleg. Voor die tijd kun je bespreekpunten rond deze samenwerking mailen naar 5.1.2e. 9 december is er ook een bijeenkomst met de waterschappen waar een aantal provincies bij zijn. Geopperd wordt dat misschien alle provincies daar bij moeten zijn.

6. Communicatie (5.1.2e)

Friesland is een campagne 'Wat sleep jij allemaal mee?' gestart om mensen bewust te maken van de gevaren van het (onbedoeld of expres) verslepen van planten en dieren naar waddeneilanden.

7. Rapportage EU (5.1.2e)

Wij leveren informatie aan LVVN voor de rapportage exoten aan de EU. EU hecht het meeste belang aan de artikel 17 soorten, dus lever daar in ieder geval zoveel mogelijk relevante data over aan.

8. Terugkoppeling Conferentie Neobiota (5.1.2e)

5.1.2e is op international exoten congres 'NEOBIOTA' geweest: [NEOBIOTA 2024 | International Conference on Biological Invasions](#)

Er werden diverse werkwijzes, ervaringen en onderzoeksresultaten gepresenteerd, zoals:

- In Groot Britannië experimenteren ze met een schimmel tegen reuzenbalsemien
- drijvend plastic in water draagt bij aan verspreiding van (vastgehechte) exoten via water.
- er is nog steeds veel handel in exoten als 'huisdier/plant'
- katten zijn een niet te onderschatten bedreiging voor inheemse biodiversiteit, kunnen daarmee ook als exoot worden beschouwd.

Op de vragen die wij 5.1.2e hadden meegegeven:

- Welke soorten in andere landen wel/niet worden aangepakt: er is veel variatie in de mate van last die diverse landen hebben van soorten en welke dat zijn, er zijn mn verschillen tussen zuidelijk Europese (aquatische soorten, pampasgras, monniksparkiet, hemelboom), noordelijk (wasbeerhond) en oostelijk (min of meer dezelfde als in Nederland) Europese landen.
- Detectie/monitoring: veel landen gebruiken iNaturalist en GBIF
Overall worden pieken in meldingen gezien nadat er aandacht voor een exoot in de media is geweest. Dat wil zeggen dat communicatie echt van belang is. Ook 'citizen science' blijkt goed te werken, maar vooral voor de 'mooie' soorten, daar is het publiek voor gemotiveerd.

9. Rondvraag en afsluiting

5.1.2e stelt voor om misschien in de toekomst ook in Nederland inhoudelijke 'thema bijeenkomsten' over invasieve exoten te organiseren. Hierop reageert

de groep positief, dit kan op basis van behoeften vanuit de provincies worden georganiseerd. Volgende bijeenkomst kunnen we het hier nader over hebben.

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 9/25/2025 8:15:04 AM
Subject: Aziatische hoornaar
Received: Thur 9/25/2025 8:15:08 AM

Hi 5.1.2e ,

Weet je al iets meer over de planning van nieuwe besluitvorming? Jij en 5.1.2e zitten op dit onderwerp toch? #zendersets? #educatie imkers?

Flevoland probeert speciale stofzuiger tegen Aziatische hoornaar

24-09-2025 | LELYSTAD (ANP) - Flevoland gaat een speciale stofzuiger inzetten om de Aziatische hoornaar beter te kunnen bestrijden. Met het nieuwe apparaat moeten hoog in bomen hangende nesten "efficiënt en veilig" vanaf de grond kunnen worden weggehaald. Vrijwilligers van de taskforce Aziatische hoornaar gaan met deze stofzuiger aan de slag.

Het laat volgens gedeputeerde 5.1.2e (natuur) zien "dat Flevoland inzet op innovatie en samenwerking in de strijd tegen invasieve exoten. We hopen dat deze aanpak bijdraagt aan het beperken van de plaagdruk en het beschermen van onze natuur." De Aziatische hoornaar komt van nature niet voor in Nederland, maar verspreidt zich wel snel en wordt gezien als een bedreiging voor insecten als hommels en bijen.

Onlangs maakte de provincie Zeeland bekend te stoppen met het bestrijden van de Aziatische hoornaar. De aanpak is kostbaar en het aantal meldingen over nesten blijft toenemen. De inzet is nu het aantal Aziatische hoornaars beheersbaar te houden.

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e
Communicatieadviseur

5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

[15-5, 15:30] 5.1.2e 5.1.2e : Hallo allemaal, mbt de AH zijn we in NH weer aan het afwegen wat onze vervolgstappen zullen worden. Blijven we als provincie investeren in nestverwijdering, of verschuiven we onszelf naar meer faciliteren, of trekken we onze handen ervan af? Door de imkerij wordt bij ons veel aandacht besteed aan zenders (met uiteraard ook een kostenplaatje daarbij) – dat wordt gepresenteerd als een effectieve manier om nesten op te sporen. Omdat ik alweer een tijdje niet goed scherp heb hoe het in de andere provincies gaat: wat wordt er momenteel zoal bij jullie gedaan, wat zijn toekomstplannen? Zijn er bijv. ervaringen met die zenders, via subsidies of opdrachten e.d.? En hoe wordt dat dan gekoppeld aan bestrijdingsmaatregelen, of vrijwilligerswerk via imkers?

[15-5, 16:09] 5.1.2e GLD: Wij wilden gaan afschalen en alleen nog in het NNN gaan bestrijden maar onze gedeputeerde wil dat we de imkerij gaan faciliteren en zij de bestrijding gaan organiseren. Daarvoor gaan we binnenkort het gesprek aan. Zenders beschikbaar stellen wilden we sowieso al gaan doen. 5.1.2e zal morgen wat op de mail zetten.

[15-5, 16:14] 5.1.2e LMB: Zenderen vooral zin als er ook een nestbestrijdingsplan/verdeling achter zit *. A.s. maandag gaat ons beleidsvoorstel naar het RO en als het goed gaat dan de week daarna naar GS. Onze insteek is om conform beheersopgave voor art 19 soorten bestrijding bij terreinorganisaties te leggen en als provincie alleen nog te bestrijden vanuit biodiversiteitsopgave in geprioriteerde gebieden en igv acute situaties die gemeenten niet kunnen oplossen. Wij willen de imkerij ondersteunen bij monitoring en coördinatie en bestrijding embryonesten maar verder niet (geen vallen/zenders). We willen budget inzetten om gemeenten te ondersteunen bij het opnemen van hun publieke taak bij de bestrijding van overlast/gevaarzettingen. Verder willen we onderzoek doen naar impact van hoornaar op geprioriteerde gebieden.

[15-5, 17:13] 5.1.2e Groningen: Wij hebben nog een opdracht lopen bij 5.1.2e en nog minder contact met/druk vanuit de imkers, ook omdat de aantallen nog lager zijn

[15-5, 17:59] 5.1 5.1.2e Brabant: In Brabant hebben we ook nog een opdracht bij 5.1.2e. Wij zien dit jaar als een overgangsjaar. Zolang er nog geld is wordt er bestreden en daarnaast zijn we met imkerij en gemeente bezig met het opstellen van een beheerplan/leidraad zodat vanaf volgend jaar iedereen vanuit zijn eigen belang bestrijdt. Gemeente vanuit steekgevaar, provincie biodiversiteit, imkers nestkastbescherming

[15-5, 17:59] 5.1 5.1.2e Brabant: We doen nog niets met het financieren van zenders en vallen. Vallen gaan we sowieso niet doen, zenderen mogelijk wel

[15-5, 18:03] 5.1 5.1.2e Brabant: Ik zie btw wel dat er vanuit brabantse partners behoefte is aan landelijke (ongekleurde) informatievoorziening. Ook zaken rondom wie in de toekomst wel/niet mag bestrijden en op welke manier zouden wellicht beter landelijk kunnen worden opgepakt

[16-5, 09:27] 5.1.2e Groningen: Aziatische hoornaar zal zeer waarschijnlijk terugkomen in het landelijk aanvalsplan waar zaken als eenduidige communicatie prima een plek kunnen krijgen

[16-5, 09:37] 5.1.2e Overijssel: Wij gaan nog vol voor bestrijding. We kijken eind van het jaar of met zendertoepassing de opmars van AH goed onder controle te houden is. Resultaat van dit jaar is dus bepalend voor volgend jaar. Schatting is dat het ons 35.000 gaat kosten, dat is geen onoverkomelijk bedrag

[16-5, 09:46] 5.1.2e 5.1.2e : Bedankt voor al jullie uitgebreide input! Geeft ons weer perspectief om verder te denken

[19-5, 08:03] 5.1 5.1.2e Brabant: 5.1.2e, ik heb in december 2024 een voorstel voor onze provinciale aanpak rondgestuurd met als uitgangspunt dat alle belanghebbenden hun medeverantwoordelijkheid pakken. Wellicht heb je daar ook nog iets aan.*

[21-5, 16:43] 5.1.2e LMB: Welke partijen kunnen wij aanschrijven voor onze aanbesteding AH? Welke marktpartijen naast 5.1.2e zijn jullie bekend?

[21-5, 16:45] 5.1.2e Overijssel: Onze vaste bestrijder voor AH is 5.1.2e. Ik kan me voorstellen dat 5.1.2e ook nog wel naar Drenthe of Gelderland (Achterhoek) wil rijden, maar Limburg zit er vast niet in

[21-5, 16:48] 5.1|5.1.2e Brabant: Je hebt in Brabant/Zeeland ook Traas, maar in het geruchtencircuit hoorde ik dat ze geen aziatische hoornaar meer bestrijden. Geen idee of het klopt.

[21-5, 16:50] 5.1|5.1.2e Brabant: Gaan jullie voor een gewone of Europese meervoudige aanbesteding?

[21-5, 16:58] 5.1.2e LMB: Gewone, zoveel geld hebben we niet, gaat maar voor 90.000 als gs akkoord gaat

[12-8, 16:14] 5.1|5.1.2e Brabant: Over hoornaars gesproken:

<https://nos.nl/artikel/2578420-aantal-aziatische-hoornaars-neemt-toe-bestrijders-hebben-het-druk>

[12-8, 16:15] 5.1.2e PZH: Gelukkig vertellen ze in dit artikel ook dat hij geen bedreiging vormt voor de biodiversiteit.

[15-8, 15:13] 5.1.2e Overijssel: Dat is nog maar de vraag 5.1.2e. Met de huidige dramatische achteruitgang van de insectenstand, kan de opmars van deze exoot toch een probleem gaan worden. 1 AH-nest eet 10 kilo insecten en dat zijn niet alleen honingbijen. Ik zou wat terughoudender zijn met scherpe conclusies

[15-8, 15:15] 5.1.2e LMB: we moeten de achteruitgang van de insectenstand niet direct op rekening van de Az hoornaar schuiven maar daar de echte factoren voor benoemen. Overigens zijn wij (Limburg) momenteel in gesprek met de WUR over een onderzoek ter onderbouwing van onze prioritering op verwijdering van nesten in natuurgebieden.

[15-8, 15:17] 5.1.2e Overijssel: Ha 5.1.2e, dat Ben ik met je eens hoor. Maar beweren dat AH geen effect heeft op onze insectenstand gaat mij iets te kort door de bocht.

[15-8, 15:18] 5.1.2e LMB: daarnaast ben ik in gesprek met de inspectie en de ctgb over de inzet van biociden. ik heb nu een concept doc voor bestrijders gemaakt dat ik komende week op onze website wil zetten (er staan nog 2 vragen open waar de inspectie/ctgb nog antwoord op moet geven). ..want het rijkelijk strooien met biociden is op dit moment een groter bedreiging dan de hoornaar

[15-8, 15:19] 5.1.2e LMB: klopt want dat heeft ook met dichtheden te maken etc en geldt altijd een voorzorgsbeginsel omdat niet alles zo goed te voorspellen valt in elke context

[15-8, 15:23] 5.1.2e Overijssel: Ben benieuwd hoe ver je komt met duidelijke antwoorden van CTGB. Ik hoorde onlangs dat Vlinderstichting plaatsing van een bericht over landbouwgif in natuurgebieden heeft teruggetrokken van internet, na een aantal dreigementen uit agrarische hoek.

[15-8, 15:23] 5.1.2e Overijssel: Ik vermoed dat CTGB zich heel formeel en weinig expliciet zal uitspreken.

[15-8, 15:27] 5.1.2e LMB: nou dat valt mee, na 2 maanden heb ik toch al redelijk concrete antwoorden, nog de laatste puntjes op "i". Zodra er duidelijkheid is en dit gecommuniceerd is naar de doelgroep (prof bestrijders) zullen wij vermoedens van overtreding actief gaan melden en de inspectie zal daarop gaan handhaven. We zitten als grensprovincie met veel overthecounter middelen uit België en ook middelen vanuit China die hier niet toegelaten zijn en toch door prof bestrijders worden ingezet met bezorgde burgerberichten tot gevolg.

[15-8, 15:31] 5.1.2e Overijssel: Heel terecht, die zorgen can burgers ... je zult maar naast zo'n gladiolen-akker wonen ... *

[23-8, 09:00] 5.1.2e LMB: <https://www.limburg.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/wilde-dieren-planten/invasieve-exoten/aziatische-hoornaar/#h9115d594-8052-4b24-8390-d3b802c559e0> => hier is nu een pdf met info voor bestrijders te vinden over wat wel en niet mag mbt biociden, afgestemd met de inspectie/ctgb

[26-8, 12:15] 5.1|5.1.2e Brabant: <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/4739533/60-miljoen-commerciele-honingbijen-in-de-biesbosch-wilde-bij-in-de-knel>

[26-8, 12:16] 5.1|5.1.2e Brabant: Toevallig is de Biesbosch bij mijn weten ook het enige Natura 2000 gebied in NB waar we dit jaar al meerdere Azh nesten hebben weggehaald.

[27-8, 17:06] 5.1.2e GLD: Tja, in de biesbosch zat blijkbaar het favoriete voedsel van de AH. Omroep Brabant noemt toch ook de AAh als bedreiging voor wilde bijen. Ik vraag me af wat de grootste bedreiging is: de Aziatische hoornaar of de concurrentie van de vele honingbijen.

[27-8, 17:07] 5.1.2e GLD: In Gelderland loopt het nu ook storm met secundaire AH nesten, en we hebben een probleem gehad met een door ons ingehuurde bestrijder die tegen de afspraak in toch een keer permas D heeft gespoten in een bosje...

To: 5.1.2e [5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl];
5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e @pzh.nl'; 5.1.2e @pzn.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e ,
5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl];
5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e @flevoland.nl'; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e
5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @fryslan.frl]; 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl];
5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl]

From: 5.1.2e 5.1.2e
Sent: Thur 7/10/2025 12:28:36 PM
Subject: Re: Aziatische hoornaar - effect volksgezondheid
Received: Thur 7/10/2025 12:29:17 PM
[Outlook-hgevmtxgp](#)
[2024 Medisch Contact Pas op voor de aziatische hoornaar.pdf](#)

Hoi 5.1.2e ,

Zo nu en dan krijg ik een melding dat iemand is gestoken, maar vaak zonder noemenswaardige bijwerkingen. Er zijn twee steekincidenten bij mij bekend die er uit sprongen:

- 1. Wij hebben vorig jaar een geval gehad waarbij een nest was bestreden en de overgebleven hoornaars via een openstaand raam in een kamer waren gaan schuilen (daarom is aandacht voor nazorg zo belangrijk). De persoon die toen gestoken werd, bleek wel allergisch te zijn en is in het ziekenhuis behandeld.
- 2. Ik heb een melding gehad over iemand die onwel was geworden, maar dat ging om meerdere steken en erg warme omstandigheden (30+ graden, warm pak aan). Dit was bij de bestrijding van een nest in Limburg (was in 2022/2023 zo uit mijn hoofd).

Het lijkt het me goed om scherp te hebben hoe het zit met de risico's (past ook mooi bij een landelijk infopunt voor de Azh □□). Want dit soort verhalen kunnen ook weer voor onrust zorgen, terwijl er ook andere verklaringen voor de heftige reactie kunnen zijn (bv de hitte in het bovengenoemde voorbeeld).

In het medisch tijdschrift *Medisch Contact* is vorig jaar wel een artikel gepubliceerd over de Aziatische hoornaar (zie bijlage). Vooral het krijgen van meerdere steken is gevaarlijk. Dan kan het gif zelf voor gezondheidsschade zorgen (ipv de allergische reactie).

Ik denk dat het RIVM een logische keuze is of anders de GGD of een koepel voor huisartsen?

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e @brabant.nl |
Werkdagen ma-wo |

Van: 5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl>

Verzonden: donderdag 10 juli 2025 13:54

Aan: 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl> 5.1.2e : 5.1.2e @prvlimburg.nl> 5.1 5.1.2e
< 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e @pzh.nl' < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1. 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>;
5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e
5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>

Onderwerp: RE: Aziatische hoornaar - effect volksgezondheid

Hoi,

Vanuit Drenthe hebben we dit soort meldingen nog niet,

Vanuit de wetenschap wordt aangegeven dat ze niet of nauwelijks agressiever zijn dan de gewone hoornaar, Ook de samenstelling van het gif is vergelijkbaar en niet ernstiger dan de gewone hoornaar.althans voor zover tot dusver bekend is.

Natuurlijk is de steek van any hoornaar altijd ernstiger dan van een gewone en kleinere wesp. Daarnaast is het zo dat A.z hoornaars hun naasten vaak dichterbij of in de bewoonde wereld plaatsen waardoor incidenten eerder optreden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Domein Landelijk Gebied-Thema Natuur

provincie Drenthe

5.1.2e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen

werkdagen: maandag-donderdag

5.1.2e | 5.1.2e@drenthe.nl

www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>

Verzonden: donderdag 10 juli 2025 13:45

Aan: 5.1.2e : 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e @pzh.nl' < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl' < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>

Onderwerp: Aziatische hoornaar - effect volksgezondheid

Hallo allemaal,

Er is bij ons net een melding binnen gekomen van een meneer die 2x is gestoken door een Aziatische hoornaar. Hij kreeg hier een heftige reactie op en is toen met ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Via via hoorde ik dat meneer geen allergie zou hebben. De precieze details weet ik (nog) niet. Een tijd terug kreeg ik van een andere melder te horen dat iemand naar de huisarts moest en daar een prik heeft gekregen. Ik weet dat er vorig jaar een aantal meldingen in het buitenland (Spanje?) waren. Vorig jaar waren die verhalen nog niet zo duidelijk en wat vaag. Na deze meldingen in onze provincie, vroeg ik mij af hoe dit bij jullie is?

Hebben jullie al meldingen ontvangen van personen die gestoken worden? Wat zijn de reacties/ reageren mensen hier ook heftig op?

Ik vind het zelf interessant om de vraag toch nog eens ergens op tafel te leggen en het standpunt over het effect van een steek misschien te herzien (indien nodig). Zijn jullie het hier mee eens en aan welke partijen denken jullie dan? RIVM, NVWA..?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl
5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

☒
Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch
5.1.2e | [Contactformulier](#) | Brabant.nl

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?
Laatste editie [Brabant Magazine](#) of volg op [Instagram!](#)

Allergische reacties en de direct toxische werking van het gif zijn riskant

Pas op voor de Aziatische hoornaar

De Aziatische hoornaar is bezig met een opmars in Nederland. De gezondheidsrisico's van steken en spuiten zijn niet gering. Artsen kunnen daar maar beter alert op zijn.

5.1.2e
patholoog, niet-praktiserend

5.1.2e
wetenschappelijk medewerker
entomologie, NIVIP, NVWA

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) zette voor het eerst haar gele pootjes op Franse bodem in 2004 en vanaf 2017 wordt deze invasieve exoot ook in Nederland waargenomen. Dit heeft ecologische, economische en maatschappelijke gevolgen. Het effect op de natuur veroorzaakt deze hoornaars doordat ze hun larven voeden met eiwitrijke delen – veelal de thorax – van vliegende insecten, vooral van de honingbij. Dit is gemakseten voor de opportunistische hoornaars: een bijenkast is te vergelijken met de drive-through van een fastfoodrestaurant. Met chirurgische precisie ontdoen ze het slachtoffer van hun kop, poten, vleugels en achterlijf, en laten deze eiwitarme delen, als het zwerfafval bij McDonald's, achter. Na het fijnkauwen van de bestanddelen van het borststuk vliegen ze hiermee terug naar het nest. De economische effecten zijn onder andere merkbaar aan

de kosten die gemaakt moeten worden voor monitoring en het verwijderen van nesten, en aan de gevolgen voor de bijenhouderij als sector. Dit laatste is tevens een maatschappelijk gevolg, waartoe ook het effect op de volksgezondheid gerekend kan worden. Het aantal nesten in Nederland neemt ondanks de bestrijding ervan exponentieel toe. En daarmee wordt ook een steeds groter publiek in Nederland blootgesteld aan de gevaren van deze wespachtige. Weet u wat te doen als een patiënt in aanraking is gekomen met het gif van een Aziatische hoornaar?

Bijtende vloeistof

In het algemeen komen de Aziatische hoornaars minder af op zoetigheid dan de 'limonadewesp'. In de zomer ligt de focus van de werksters op het foerageren van eiwitten als voedsel voor de larven. Zolang er dus broedzorg is, gaan ze niet op zoetigheid af. Pas eind september/oktober kunnen ze op druiven en appels worden waargenomen. Hoe dan ook zijn er risico's voor de mens. Recente publicaties uit Spanje, Portugal, Korea en Japan melden dat deze invasieve exoot niet alleen de bijen nieuwe problemen bezorgt. Hij hanteert namelijk een verdedigingsmechanisme dat de

pepik44/Adobe Stock

complicaties optreden in de vorm van neuropathische pijn en keratitis. Er zijn nog geen publicaties over de therapie voor deze langer aanhoudende oogsymptomen. Het hoornaarsgif bevat bijna driehonderd verschillende stoffen; diverse bestanddelen van het gif kunnen de symptomen verklaren. Uit waarnemingen lijkt het erop dat de hoeveelheid vloeistof die de hoornaars kunnen verspreiden groter is dan hun gifblaas kan bevatten. De exacte herkomst van de vloeistof is nog niet vastgesteld: is het gif, ontlasting, een andere vloeistof, of een combinatie daarvan?

Steek

Naast spuiten kan de Aziatische hoornaar ook steken. De lokale en allergische reacties na een steek zijn vrijwel identiek aan die van inheemse vliesvleugeligen, zoals bijen en wespen. In Frankrijk was er in de eerste vier jaar na introductie geen toename van het totale aantal insectensteken in departementen waar de Aziatische hoornaar was gesignaleerd. Recentere publicaties uit Spanje en Portugal tonen echter een ander beeld. Binnen enkele jaren is de Aziatische hoornaar in de delen van het Iberisch schiereiland waar deze soort zich heeft gevestigd, de voornaamste oorzaak geworden van anafylacti-

Door de bijtende vloeistof kon de man nauwelijks nog iets zien

menselijke gezondheid schade berokkent op een manier die we nog niet kennen van inheemse angeldragende insecten zoals hommels, bijen, wespen en Europese hoornaars. Een ervaren verdelger van hoornaarsnesten heeft dit aan den lijve ondervonden tijdens het verwijderen van een nest op 25 meter hoogte tussen de boomtakken. De gealarmeerde werkers slaagden erin om een bijtende vloeistof in zijn oog te spuiten, langs zijn veiligheidsbril. Hierdoor kon de man nauwelijks nog iets zien. Hij wist weer veilig beneden te komen, waar zijn collega gereed stond met een oogdouche. Gelukkig herstelde zijn zicht binnen enkele uren. Maar de branderige en drukkende pijn in en rondom het oog, evenals de roodheid en zwelling, verminderden pas na een dag.

Deze klachten zijn kenmerkend voor oogschade niet veroorzaakt door een steek, maar door het spuiten van een vloeistof vanaf een afstand door de Aziatische hoornaar. Het dragen van een veiligheidsbril, en als het toch misgaat, direct spoelen met water of zoutoplossing zijn aan te bevelen. Over het algemeen verdwijnen de symptomen binnen enkele uren tot dagen, maar in sommige gevallen kunnen

sche reacties door insectensteken, verantwoordelijk voor maar liefst 77 procent van de gevallen. Een samenvatting van het klinisch beeld en de behandeling van allergische reacties na insectensteken is beschikbaar op de website van het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC): vergiftigingen.info.

Voor driekwart van de patiënten die een allergische reactie ontwikkelen betreft het de eerste steek van deze hoornaar. Wel geven de meeste patiënten aan eerder gestoken te zijn door een wesp of bij. Bovendien bevat gif van de verschillende vliesvleugeligen stoffen die in meer of mindere mate op elkaar lijken. Beide bevindingen maken het aannemelijk dat er sprake is van kruisreactiviteit als gevolg van eerdere steken door andere vliesvleugeligen. Deze kruisreactiviteit maakte het ook mogelijk dat patiënten met een ernstige allergische reactie na een steek van de Aziatische hoornaar baat hadden bij immunotherapie met wespengif of het Europese hoornaarsgif in de tijd dat commercieel *Vespa velutina*-gif nog niet beschikbaar was (nu wel). Hierbij liet de behandeling met gif van de Europese hoornaar mogelijk

betere resultaten zien dan dat met wespengif. Publicaties over patiënten die na voltooiing van de therapie opnieuw werden gestoken door een Aziatische hoornaar zijn schaars en bevatten weinig casussen. Bij incidentele nieuwe steken van de invasieve exoot na afronding van de therapie zijn tot op heden geen recidieven van allergische reacties gemeld.

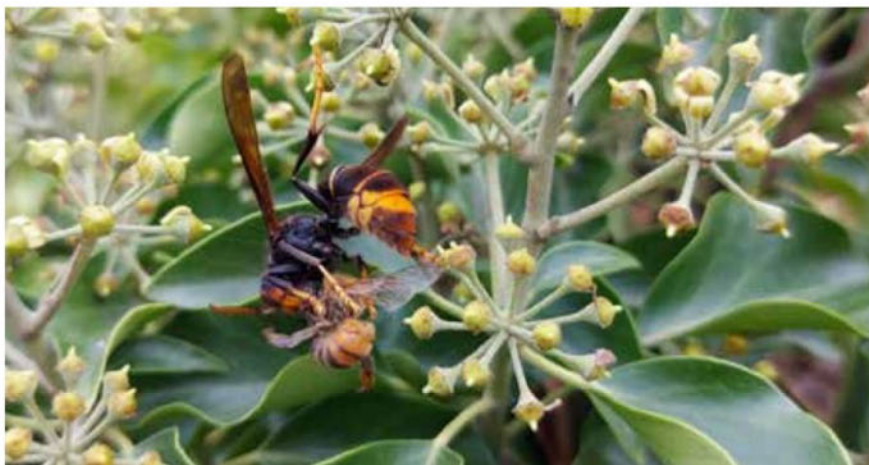
Toxische werking

De Aziatische hoornaar kan slachtoffers maken, niet alleen door ernstige allergische reacties, maar ook vanwege de direct toxische werking van het gif. In China hebben zelfs de meeste gestoken personen medische hulp nodig als gevolg van de direct toxische werking van het gif en niet als gevolg van anafylactische reacties. Bij meerdere steken kan het gif schade toebrengen aan organen, wat optreedt vanaf twaalf tot twintig steken binnen een korte periode bij volwassenen en vanaf vijf steken bij kinderen. Minder steken zijn voldoende als de hoornaars erin slagen het gif intravasculair te injecteren. Deze steken zijn niet ongevaarlijk. Het gif bevat toxines die hemolytisch, myotoxisch, neurotoxisch, vasodilatoir, nefrotoxisch en hepatotoxisch zijn. Acuut nierfalen komt bij één op de vijf patiënten voor met intoxicatie, waarschijnlijk als gevolg van rhabdomyolyse en stollingsstoornissen. De situaties waarin patiënten meerdere steken opliepen ontstonden als een nest al dan niet moedwillig werd bedreigd. In zo'n situatie worden werkers van de Aziatische hoornaar gerekruteerd om het nest te verdedigen. Het alarmferomoon in het gif trekt andere werkers aan en stimuleert ze om op dezelfde plaats te steken.

Alertheid geboden

Momenteel is er een exponentiële toename van het aantal nesten in Nederland. Op de website observation.org is te zien hoe de Aziatische hoornaar zich in Nederland heeft verspreid vanaf 2018. Ook verspreidt de soort zich langzaam verder noordwaarts, niet alleen binnen Nederland maar ook bijvoorbeeld richting Denemarken. Dit insect staat op de Unielijst, dit is een lijst van invasieve exotische soorten die in de Europese Unie schade toebrengen of dat in de toekomst waarschijnlijk zullen doen. Daarom zijn EU-landen verplicht om in de natuur aanwezige populaties van de Aziatische hoornaar op te sporen en te verwijderen. Vooralsnog lijkt de huidige bestrijding dit niet voldoende te bewerkstelligen. Het is nog niet duidelijk of we in Nederland ook een toename krijgen van intoxicaties. Wat wel duidelijk is, is dat we de incidentie van steken, ernstige reacties en overlijden als gevolg van de invasieve hoornaar nog niet kunnen achterhalen uit bestaande registraties. Dit geldt ook voor het monitoren en verbeteren van de effecten van behandelingen, zoals die voor langdurige oogschade, immunotherapie en de behandeling van toxiciteit veroorzaakt door het gif van de Aziatische hoornaar.

Als er verdenking bestaat op een anafylactische reactie kan biochemisch en (postmortaal) immunohistochemisch

Een Aziatische hoornaar (bovenste insect) vangt een bij (onderste insect).

Bij meerdere steken kan het gif schade toebrengen aan organen

onderzoek bijdragen aan de diagnostiek. Het stellen van de diagnose blijft een uitdaging als informatie over een insectenstEEK ontbreekt en door beperkingen in specificiteit en sensitiviteit van diagnostische tests. De recentelijk beschikbaar gekomen immunoCAP-test en specifieke immunotherapie maken een verbeterde diagnose en behandeling van allergische reacties mogelijk.

Goede registratie begint met de anamnese om te achterhalen door welk insect de patiënt belaagd is. Wellicht krijgt u de dader aangereikt in een potje of is het beestje vastgelegd met de smartphone, maar in de meeste gevallen is het door onbekendheid met de insecten niet meer te achterhalen. Komt u zelf een Aziatische hoornaar tegen? Maak dan een foto en meld dit op waarnemingen.nl. Opsporing en verwijderen van de nesten gaat aan de hand van deze meldingen. In ieder geval is alertheid ook vanuit medisch perspectief geboden. Een mogelijkheid zou zijn om hier met publiekgerichte acties zoals bijvoorbeeld met de tekenradar is gedaan, op in te spelen. Een stekenradar zou niet misstaan. ●

contact

5.1.2e @gmail.com
cc: 5.1.2e @medischcontact.nl

→ Meer over dit onderwerp vindt u bij dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.

To: 5.1.2e (FRL)[5.1.2e @fryslan.fr]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e
(OV)[5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e (GL)[5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e
(NB)[5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl];
5.1.2e (D)[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl];
5.1.2e (LB)[5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e
(ZL)[5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl
From: 5.1.2e, 5.1.2e
Sent: 5.1.2e 3/6/2025 3:37:46 PM
Subject: FW: Contract Aziatische hoornaar functies
Received: Thur 3/6/2025 3:38:35 PM
[Offerte Vespa velutina 2025.pdf](#)

Goedemiddag collega's,

In de bijlage vinden jullie de laatste en recente offerte van waarneming.nl voor het mogelijk maken van functies om als bestrijder ook contactinformatie op te kunnen vragen e.d.

- Een aantal dingen hierover:
- Als het contract loopt dan is het de bedoeling dat de provincies aangeven bij waarneming.nl wie er gemachtigd moet zijn voor de speciale functies. Dit kunnen jullie wat mij betreft gewoon zelf direct doen, voor jullie bestrijders.
 - Na contact met 5.1.2e (en 5.1.2e met haar vervanger tijdens de zwangerschap) begrijp ik dat de provincie geen toezeggingen heeft gedaan of bewust is van onderstaande afstemming. De betrokken partijen zijn dus vooral andere Brabantse organisaties.

5.1.2i

5.2.1

Groeten 5.1.2e

5.1.1 5.1.2e
5.1.2e

 provincie :: Utrecht
Ik werk van maandag t/m donderdag.

Van: 5.1.2e <5.1.2e@observation.org>
Verzonden: vrijdag 28 februari 2025 10:37
Aan: 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>
Onderwerp: Re: Contract Aziatische hoornaar functies

Beste 5.1.2e ,

In de bijlage vind je onze offerte voor 2025. Vorig jaar stond dit dossier onder druk en hebben we op een bepaald moment ons aanbod en onze prijs verlaagd. Hier is toen geen verdere actie op ondernomen.

Wel hebben we gemerkt dat er extra tijd nodig is voor overleg, met name in Brabant, waar de provincie Noord-Brabant en andere organisaties actief betrokken zijn. Daarom heb ik onze offerte voor 2025, inclusief een urenindicatie, vastgesteld op EUR 10.000 excl. BTW per jaar. Dit bedrag is eerder afgestemd met de 721948olders in Brabant en werd door alle betrokken partijen als billijk en realistisch beschouwd.

Daarnaast wil ik opmerken dat we in 2024 alle inzet zonder budget en zonder verdere afstemming hebben uitgevoerd. We hebben dit gedaan in het belang van een goede samenwerking en vanuit het vertrouwen dat alle partijen hechten aan een uiteindelijke zakelijke overeenkomst.

Ik hoor graag je reactie.

Met vriendelijke groet,

Groet,

5.1.2e

Op 27 feb 2025, om 17:06 heeft 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl> het volgende geschreven:

Beste 5.1.2e,

Excuses voor de vertragingen aan onze kant wat betreft een opdracht verlening. Het heeft onder anderen lang geduurd voor ik duidelijkheid had over verschillende zaken die wel nodig zijn om iets toe te kunnen zeggen.

Inmiddels is duidelijk geworden dat wij vanuit Provincie Utrecht het contract met [waarneming.nl](#) willen afsluiten voor onderstaande werkzaamheden voor het jaar 2025 (dus looptijd 01-01-2025 tot en met 31-12-2025). Daarna zal mogelijk een andere provincie het contract verder overnemen, dit is iets wat we te zijner tijd zullen moeten kortsluiten. Ik zal bij deze een officiële offerteaanvraag doen, aangezien de vorige waarschijnlijk inmiddels verlopen is en ik dit ook nodig heb voor het aanmaken van de opdracht in ons systeem.

Ik wil bij deze een officiële uitvraag doen voor een offerte voor de dienstverlening voor het jaar 2025, voor onderstaande functies binnen [waarneming.nl](#):

- 1. Faciliteren van de directie toegang voor door provincies aangewezen personen tot gevalideerde en niet-gevalideerde waarnemingen van de Aziatische hoornaar.
- 2. Faciliteren van toegang tot het validatieproces van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* en contacten met melders van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* voor door provincie aangewezen personen.
- 3. Afstemming met provincies en door provincies aangewezen personen zoals hierboven bedoeld.

Na het ontvangen en goedkeuren van de offerte zal ik de brief voor opdrachtverlening sturen waar ook de facturatiegegevens in staan.

Alvast bedankt,

Met vriendelijke groeten,

5.1.1 5.1.2e

5.1.1 5.1.2e

5.1.2e

Team NEL

5.1.2e @provincie-utrecht.nl

<image001.png>

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Provincie Utrecht

T.a.v. 5.1.2 5.1.2e

Postbus 80300

3508 TH Utrecht

Offerte

Monitoring Aziatische Hoornaar *Vespa velutina*

Naar aanleiding van eerdere afstemming en uw opdrachtverzoek sturen we u bij deze onze offerte betreffende de monitoring van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* in samenwerking met de provincies en de door hen aangewezen contactpersonen en bestrijders.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u verdere vragen en/of opmerkingen hebben, dan kunt u contact opnemen met uw contactpersoon.

De contactpersoon voor deze offerte is 5.1.2e bereikbaar per e-mail op

5.1.2e [@observation.org](mailto:5.1.2e@observation.org).

Aanleiding

Waarneming.nl is het meest gebruikte invoerportaal voor biodiversiteitswaarnemingen door burgers en professionals in Nederland. Waarneming.nl is onderdeel van Observation.org, dat wordt gebouwd en beheerd door Stichting Observation International.

De Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* is een invasieve exoot die zich in recente jaren in Nederland heeft gevestigd, en die door provincies actief wordt gevolgd en/of bestreden.

In overleg met vertegenwoordigers van de diverse provincies is vastgesteld dat aanvullende functionaliteit op het platform Waarneming.nl bijdraagt aan de doelstellingen van de provincies met betrekking tot de monitoring en de bestrijding van de Aziatische Hoornaar.

In deze offerte doen wij een voorstel om de betreffende functionaliteit en dienstverlening van 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025 beschikbaar te stellen aan door de provincies aangewezen personen.

Werkzaamheden en diensten

De werkzaamheden en diensten worden uitgevoerd door het team van Observation.org, dat door Stichting Observation International wordt gebouwd en beheerd.

De zaken hieronder beschreven als "Werkzaamheden provincies" moeten tijdens het project door medewerkers van provincies worden geleverd.

Functionaliteit

Werkzaamheden Observation

- Faciliteren van directe toegang voor door provincies aangewezen personen tot gevalideerde en niet gevalideerde waarnemingen van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina*.
- Faciliteren van toegang tot het validatieproces van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* en contacten met melders van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina* voor door provincie aangewezen personen.
- Afstemming met provincies en door provincies aangewezen personen zoals hierboven bedoeld.
- Projectleiding en administratie.

Werkzaamheden provincies

- Aanwijzen van personen voor monitoring en bestrijding van Aziatische Hoornaar *Vespa velutina*.
- Plannen van overleg voorjaar 2025 en najaar 2025.

Projectaanpak

Communicatie

Aanwijzing van personen zoals bovenstaand bedoeld wordt door Observation.org getoetst bij de provincies.

Evaluatie geschiedt op basis van door de provincies te plannen overleggen in voorjaar 2025 en najaar 2025.

Oplevering

Na mutaties in aangewezen personen zullen de wijzigingen in het platform binnen 5 werkdagen worden doorgevoerd..

Looptijd

De werkzaamheden starten direct na opdrachtverlening en lopen tot en met 31 december 2025.

In de evaluaties zoals hierboven benoemd zal eventuele verlenging van de opdracht na 31 december 2025 aan de orde komen.

Begroting

De werkzaamheden zijn als volgt begroot:

5.1.2f

De totale kosten zijn EUR 10.000 excl. BTW.

Kostenoverschrijding

Op basis van de ons verstrekte informatie menen we de opdracht met de in deze offerte beschreven capaciteit, en dus binnen de opgegeven begroting, te kunnen afronden.

Observation brengt geen kosten anders dan hierboven begroot in rekening bij opdrachtgever, tenzij opdrachtgever hiervoor expliciet toestemming heeft gegeven.

Indien Observation op enig moment vermoedt dat er reden is om aanvullende kosten in rekening te brengen, dan zullen we in gesprek gaan met opdrachtgever teneinde hier in goed overleg een oplossing voor te vinden.

Meerwerk

Meerwerk kan ontstaan door verzoeken van opdrachtgever die afwijken van hetgeen beschreven is in deze offerte.

Observation zal een verzoek dat buiten de offerte valt direct melden bij opdrachtgever, en met opdrachtgever in gesprek gaan om in goed overleg een oplossing te vinden.

Meerwerk wordt altijd in een aanvullende opdracht vastgelegd. Mocht opdrachtgever besluiten om een opdracht voor meerwerk te geven, dan zal Observation hiervoor een vergelijkbare tarieven als in deze offerte rekenen.

Facturatie

Facturatie geschiedt op basis van 100% bij opdrachtverlening.

Geldigheid en ondertekening

Deze offerte is geldig tot en met 10 maart 2025.

Namens Stichting Observation International,

.....

5.1.2e directeur
Aarlanderveen, 28 februari 2025

Voor goedkeuring, namens Provincie Utrecht,

.....

.....

To: 5.1.2e (FRL)[5.1.2e @fryslan.frl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e
(OV)[5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (D)[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e
(NB)[5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl];
5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e
(LB)[5.1.2e @prvimborg.nl]; 5.1.2e (ZL)[5.1.2e @zeeland.nl]
Cc: 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e (GL)[5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]

From: 5.1.2e [1.2e
Sent: 5.1.2e 6/25/2024 10:26:49 AM
Subject: Agenda overleg Aziatische hoornaar
Received: Tue 6/25/2024 10:27:24 AM
[Interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar 25 juni 2024.docx](#)

Goedemiddag!

Bij deze de agenda voor straks, voor het Aziatische hoornaar overleg.

Hopelijk tot dan,

Groeten 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e
Team NEL
5.1.2e [@provincie-utrecht.nl](#)

Ik werk van maandag t/m donderdag.
De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

25/06/2024

14:00-15:30 (1,5 uur)

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e	X	Noord-Holland	5.1.2e	X
Flevoland	5.1.2e		Overijssel	5.1.2e	?
Friesland	5.1.2e	X	Utrecht	5.1.2e	X
Gelderland	5.1.2e	?	Zuid-Holland	5.1.2e	?
Groningen	5.1.2e	X	Zeeland	5.1.2e	X
Limburg	5.1.2e	?	Noord-Brabant	5.1.2e	?

Aanleiding/onderwerp:

Regulier overleg/ Stand van zaken

Agenda:

1. Opening
2. Rondgang: nieuws?
3. Inholland: StaVaZa
4. Verzekering imkers (vraag vanuit Taskforce AH)
5. Capaciteit vraagstuk
6. Waarneming.nl
 - a) Wensen voor waarneming.nl
 - b) Inkoopprocedure
 - c) Specificatie jaarlijkse kosten
7. Gezamenlijke communicatie vanuit de provincies (over de aanpak)
8. Afsluiting

Notulen

Notulist:

1. Opening
2. Rondgang: nieuws?
3. Inholland: StaVaZa
4. Verzekering imkers (vraag vanuit Taskforce AH)
5. Capaciteit vraagstuk
6. Waarneming.nl
 - a) Wensen voor waarneming.nl
 - b) Inkoopprocedure
 - c) Specificatie jaarlijkse kosten
7. Gezamenlijke communicatie vanuit de provincies (over de aanpak)
8. Afsluiting

To: 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e (D) 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e
(FRL) 5.1.2e @fryslan.frl; 5.1.2e (FL) 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e
5.1.2e (OV) 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e
(D) 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e (GL) 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie groningen.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e (FL) 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e (LB) 5.1.2e @prv limburg.nl;
5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e (ZL) 5.1.2e @zeeland.nl
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl
From: 5.1.2e 5.1.2e
Sent: Tue 1/28/2025 1:53:02 PM
Subject: Re: Tabel 2024
Received: Tue 1/28/2025 1:53:15 PM
[Outlook-physzwtc](#)

Goedemiddag 5.1.2e ,

Naast het overleg met de Taskforce, ben ik ook erg benieuwd naar de ontwikkelingen rondom een landelijke werkgroep met de verschillende belanghebbenden zoals die er ook is bij de eikenprocessierups. Is hier al meer over bekend?
Het laatste dat ik heb meegekregen is dat bij ons hoornaaroverleg in december was geconcludeerd dat een landelijke taakgroep met belanghebbenden op zich wel wenselijk was.

Bespreekpunten voor het overleg met de taskforce zouden kunnen zijn:

- Planning NBV (wat wil/kan de NBV komend jaar doen? En op lange termijn? En staan de lokale afdelingen daar ook achter?)
- Richtlijnen voor het zelf verwijderen van nesten (welke nesten zouden imkers weg willen en kunnen halen, ook in relatie met aansprakelijkheid en gezondheidsrisico's)

Ik heb laatst met iemand van de Brabantse tak gesproken. Blijkbaar is er een ambitie bij de NBV (Noord-Brabant) om zelf secundaire nesten weg te gaan halen. Dit roept bij mij allerlei vragen op over de uitvoerbaarheid, organisatie en aansprakelijkheid. Vandaar het 2e punt.

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e @brabant.nl |
Werkdagen ma-wo |

Van: 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>
Verzonden: dinsdag 28 januari 2025 13:53
Aan: 5.1.2e (D) < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e (FRL) < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (NH) < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e (OV) < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e (D) < 5.1.2e @drenthe.nl>; 1.2 5.1.2e (GL) < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (LB) < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e (ZL) < 5.1.2e @zeeland.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: Tabel 2024

Goedemorgen collega's,

Het is alweer een tijdje geleden dat we het over de Aziatische hoornaar hebben gehad. Onderstaande tabel heb ik van 5.1.2e van de taskforce AH ontvangen (13 januari). Wellicht komt deze deels overeen met de laatste tabel die ik rondgestuurd had.

Voor onze korte termijn AH-planning: ik zal deze week een datumprikker rondsturen om een afspraak in te plannen met de provincies en de Taskforce AH (zoals besproken in het laatste AH-overleg), en volgende week een datum prikken. Ik ontvang graag agendapunten als jullie die alvast hebben.

Goedemorgen 5.1.2e ,

Inmiddels hebben we een overzicht van de verwijderde AH nesten van afgelopen jaar (gemaakt door 5.1.2e , Natuurlijk Rob en de AH-taskforce Zeeland):

Aziatische hoornaar nesten - Seizoen 2024 - Nederland per Provincie

Provincie	Aantal nesten			Succes%	Type nest			Nesten per km2 (land)
	Verwijderd	Niet Verwijderd	Totaal		Embryo	Primair	Secundair	
Noord-Brabant	517	217	734	70%	120	143	471	0.15
Zeeland	431	39	470	92%	132	89	249	0.26
Limburg	244	42	286	85%	42	49	195	0.13
Gelderland	137	24	161	85%	19	25	117	0.03
Zuid-Holland	40	90	130	31%	17	20	93	0.05
Utrecht	72	16	88	82%	12	20	56	0.06
Overijssel	57	3	60	95%	4	22	34	0.02
Noord-Holland	33	2	35	94%	5	4	26	0.01
Flevoland	21	4	25	84%	1		24	0.02
Drenthe	24		24	100%	3	4	17	0.01
Groningen	12	2	14	86%		1	13	0.01
Friesland	6		6	100%	1	3	2	0.00
Grand Total	1,594	439	2,033	78%	356	380	1297	0.06

Bronnen: Michelle Smeets/Natuurlijk Rob, waarneming.nl, Zeeland AH taskforce

Meer dan 2000 nesten zijn er gemeld waarvan er een kleine 80% zijn verwijderd. Wanneer kunnen we een afspraak in plannen met de provincies en taskforce om inzichten van het afgelopen jaar en plan van aanpak voor komend te delen?

Ik hoor het graag,

5.1.2e

5.1.1 5.1.2e

5.1.2e

Team NEL

5.1.2e [@provincie-utrecht.nl](https://twitter.com/provincie-utrecht.nl)

PROVINCIE :: UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch

5.1.2e | [Contactformulier](#) | [Brabant.nl](https://www.brabant.nl)

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

Laatste editie [Brabant Magazine](#) of volg op [Instagram!](#)

To: 5.1.2e 5.1.2e @odnhn.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 6/16/2025 1:07:37 PM
Subject: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde
Received: Mon 6/16/2025 1:07:00 PM

Hoi 5.1.2e ,

Nog bedankt voor het antwoord, voor nu weten we voldoende zo!

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@odnhn.nl>
Verzonden: dinsdag 10 juni 2025 08:22
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>
Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Goedemorgen 5.1.2e ,

Naar aanleiding van jouw mail heeft mijn collega heeft zich nog wat meer verdiept in de diatomeeënaarde. Hij geeft nu aan dat het product naar ons idee geen kwaad kan, omdat het alleen gemalen fossiele resten van kiezelwieren en diatomeeën zijn. Hij ziet daarom geen belemmering in het gebruik voor de Aziatische hoornaar.

Hopelijk is dit voldoende voor iedereen om verder te kunnen! Zo niet, dan weet je me te vinden en dan kunnen we altijd iets inplannen of gegevens uitwisselen ☐*

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Adviseur Natuurbescherming

Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)

T 5.1.2e
E 5.1.2e@odnhn.nl
W www.odnhn.nl

Aanwezig ma-di-wo

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
Verzonden: donderdag 5 juni 2025 10:04
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@odnhn.nl>
Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi,
Voordat we een overleg organiseren heb ik zelf al wat meer informatie over hoe diatomeeënaarde wordt toegepast (dit komt uit rapport van AH bestrijder 5.1.2e), misschien dat dat al genoeg informatie geeft:

"Omdat enkele nesten onbereikbaar blijven voor een hoogwerker maken we hier gebruik van een lans uitbreidbaar tot 37 meter van AirAdik. Hiermee is dit jaar steeds meer ervaring opgedaan. Als middel is Diatomeeënaarde voor

mechanische bestrijding gebruikt. Door de 5bar luchtcompressie wordt daarmee het chitinepantser kapot gemaakt, (soort van zandstralen) waardoor de Aziatische hoornaars het niet overleven. Daarna wordt het nest meteen uit de boom gestoten. Deze stukken worden weer zoveel mogelijk verzameld en in de vriezer geplaatst."

De inzet heeft niks met herintroduceren of uitzetten te maken, diatomeeënaarde wordt gebruikt om de nesten van AH te bestrijden door het in een nest te spuiten. De vraag van de vrijwilligers is of zij dit ook mogen toepassen in de bestrijding van AH nesten.

Mocht bovenstaande niet genoeg informatie zijn om te beoordelen of dat is toegestaan, zou je de contactgegevens van 5.1.2e dan kunnen sturen? Alvast dank!

Groet,

5.1.2e

Provincie Noord-Holland – Sector Natuur & Recreatie

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Verzonden: woensdag 4 juni 2025 10:12

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@odnhn.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Re: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi, ik denk dat een overleg nuttig is.

5.1.2e heeft contact met een bijenorganisatie, @ 5.1.2e zou het een idee zijn om deze mensen op onderstaande te bevragen?

Als blijkt dat deze werkwijze goed is, dan kan dat ook worden gebruikt in de voorlichting naar groepen toe.

Kunnen jullie beiden even afstemmen of een overleg georganiseerd kan worden met de bijenmensen en 5.1.2e?

grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@odnhn.nl>

Verzonden: woensdag 4 juni 2025 10:04

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi 5.1.2e,

Ik moest even wat navragen, want het is geen alledaagse vraag.

Het zou kunnen dat wij of RVO daar iets over moeten zeggen. Dat heeft dan weer te maken met de exacte inzet (of het herintroductie is of uitzetten bijv.).

Dus we hebben iets meer informatie nodig over de activiteiten. Dat kan natuurlijk schriftelijk, maar misschien kunnen we (of in ons geval waarschijnlijk 5.1.2e ☐*) ook met de betrokken personen overleggen hoe en wat precies.

We horen wel of er behoefte is aan een overleg!

Groetjes,

5.1.2e

Adviseur Natuurbescherming

Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)

T 5.1.2e
E 5.1.2e [@odnhn.nl](mailto:5.1.2e@odnhn.nl)
W www.odnhn.nl

Aanwezig ma-di-wo

Van: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Verzonden: maandag 2 juni 2025 14:29

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@odnhn.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: FW: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi 5.1.2e ,
Weet jij antwoord op onderstaande vraag?

Met groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 2 juni 2025 14:20

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>

Onderwerp: FW: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e ,

Vanwege 5.1.2e afwezigheidsmelder bij deze naar jou, zie onderstaande email. Het heeft geen acute spoed, maar aangezien onze vrijwilligers van de aarde gebruik willen maken bij bestrijding van de nesten dit seizoen en ik niet weet hoe lang 5.1.2e afwezig is leek het mij goed het toch naar jou door te sturen.

Met vriendelijke groet,

**gemeente
Haarlemmermeer**

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

721953

0076

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 2 juni 2025 11:17
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e,

Vooruitlopend op het gesprek komt er een hele specifieke vraag bij mij langs. Ik heb werkelijk geen idee, hopelijk jij wel..

Kennelijk wordt er diatomeeënaarde (siliciumdioxide) toegepast voor de aanpak van de nesten van Aziatische hoornaar. Vanuit de vrijwilligers die helpen met de bestrijding kwam de volgende vraag:

Bij een check bij ECHA en het CTgb is onze conclusie dat diatomeeënaarde in Nederland is toegelaten ter bestrijding van oa kakkerlakken, bloedluis, mieren etc in de binnenruimte. Dus helaas niet ter bestrijding van de AH in de buitenruimte. Kan bij de provincie worden nagevraagd of diatomeeënaarde is toegestaan om te gebruiken in de buitenruimte ter bestrijding van de AH nesten, aangezien dhr. Voesten dit kennelijk toepast, en hoe dit is geborgd (vrijstelling?).

Doel van de vraag die ik hieruit afleid is dat de vrijwilligers de aarde ook kunnen toepassen, conform regelgeving.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

721953

0076

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:55

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@purmerend.nl>; 5.1.2e

<5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Goedemorgen allemaal,
Dan ga ik later vandaag even een datumprikker aanmaken voor ons. Komen er wat meer opties aan.
In ieder geval mooi dat jullie willen aanschuiven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@purmerend.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:37

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik ben alle data niet beschikbaar helaas. Wel eens met het voorstel om gezamenlijk een gesprek in te plannen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
beleidsmedewerker dierenwelzijn en ecologie

T 5.1.2e

| Purmersteenweg 42, 1441 DM Purmerend |
| Schrijf je in voor onze [nieuwsbrief](#) |

721953

0076

Werkdagen ma, di, wo, do en vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@purmerend.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@haarlemmermeer.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Hi 5.1.2e,

Ik heb je email niet op tijd kunnen beantwoorden vrees ik. Bij deze alsnog.

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00
- of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

nee

ja

nee

nee, hemelvaartsdag

nee

Niet veel opties vrees ik op deze termijn. Misschien kunnen we naar alternatieven kijken 1e week van juni?

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer

Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250

2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: donderdag 22 mei 2025 10:56

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e)

<5.1.2e@purmerend.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Vanuit de gemeenten Haarlemmermeer (5.1.2e) en Purmerend (5.1.2e) hebben jullie beiden ons benaderd met vragen over de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Mijn collega 5.1.2e en ik zouden graag met jullie (als jullie dat oké vinden vanuit twee verschillende gemeenten) een gezamenlijk gesprek willen inplannen om dit te bespreken.

We zouden het daarbij graag met jullie (in zekere zin even als informele vertegenwoordiging van de gemeenten in bredere zin) willen sparren over:

- Wat we tot nu toe hebben gedaan aan de AH in NH, en hoe de zaken zich interprovinciaal ontwikkelen.
- Wat we (provincie, gemeenten en andere partijen) kunnen, willen en hebben te doen in dit dossier;
- Hoe we beperkte middelen slim zouden kunnen inzetten;
- En hoe provincie en gemeenten de samenwerking op dit dossier effectief zouden kunnen organiseren, ook in samenhang met imkers en andere belanghebbende organisaties.

Gelijk een aantal datumvoorstellen mijnerzijds:

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00 of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

Ik hoor graag of er een tijd tussen zit die jullie uitkomt. Alvast bedankt voor jullie tijd!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**

*Beleidsadviseur soortenbescherming en faunabeheer
Sector Natuur en Recreatie*

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend. Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

 Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen!

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De afzender van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

 Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen!

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

===== Disclaimer OD NHN: Deze informatie is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en mag niet worden gedeeld zonder toestemming van de zender. Als dit bericht verkeerd verzonden is, wilt u dan de zender daarover informeren? Doorsturen, openbaar maken, vermenigvuldigen of anderszins verstrekking van deze informatie aan derden is alleen met toestemming van de zender toegestaan. =====

===== Disclaimer OD NHN: Deze informatie is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en mag niet worden gedeeld zonder toestemming van de zender. Als dit bericht verkeerd verzonden is, wilt u dan de zender daarover informeren? Doorsturen, openbaar maken, vermenigvuldigen of anderszins verstrekking van deze informatie aan derden is alleen met toestemming van de zender toegestaan. =====

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 9/23/2024 12:09:20 PM
Subject: RE: Belangrijk! Waarneming.nl/AH
Received: Mon 9/23/2024 12:09:24 PM

Hey 5.1.2e,
Helemaal vergeten hierover terug te koppelen.
Ik heb hier opzich wel een mening over: namelijk dat ik wel vind dat we die opdracht dan aan waarneming.nl moeten verlenen.
Het is niet helemaal netjes gegaan hoe waarneming er heel laat mee komt dat we ze iets moeten geven hiervoor.
Aan de andere kant is het hun goed recht om terug naar de basis te gaan, zij winnen er immers niets mee om bestrijders toegang te geven tot extra data.
Aangezien wij wel willen (lijkt me) dat 5.1.2e moet kunnen communiceren met melders, is het in ons belang om waarneming.nl iets te gunnen.
Het lastige is vooral: hoe gaan we ze een opdracht geven vanuit alle provincies?
5000 euro is weinig geld als je het deelt door 12. Maar wel complex om te regelen.
Wat denk jij?

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 23 september 2024 13:45
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Belangrijk! Waarneming.nl/AH
Hoi, hebben wij hier een mening over **?
Met vriendelijke groet,

5.1.2e MSc
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>
Verzonden: donderdag 19 september 2024 13:54
Aan: 5.1.2e (FRL) < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e (OV) < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e (D) < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e (GL) < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e
5.1.2e (NB) < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e (FL)
< 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (LB) < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e (ZL) < 5.1.2e @zeeland.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>
Onderwerp: Belangrijk! Waarneming.nl/AH
Urgentie: Hoog
Beste exoten-collega's,

Wat betreft de Aziatische hoornaar: helaas zijn zaken met waarneming.nl & Aziatische hoornaar anders gelopen dan we verwacht hadden.

Eerder dit jaar hebben wij gesproken met 5.1.2e en twee andere medewerkers van waarneming.nl om een nationaal meldpunt op te zetten voor de Aziatische hoornaar. Aangezien de realiteit ons inmiddels heeft ingehaald hebben wij afgelopen maandag tijdens het interprovinciale AH-overleg nogmaals met elkaar bekeken of wij dit meldpunt noodzakelijk vinden. Tijdens dit overleg is collectief besloten dat we toch afzien van het opzetten van deze opdracht.

Deze ochtend hebben 5.1.2e 5.1.2e (G.) en ik met 5.1.2e gesproken om hem een terugkoppeling te geven: géén AH-meldpunt, maar mogelijk nog wel in de toekomst een product dat 'klaarstaat' en ingezet kan worden wanneer we snel een meldpunt willen inzetten voor bepaalde nieuwe soorten. Ook kan dan een account per provincie gemaakt worden waarmee lokale invasieve exoten waarnemingen beter in de gaten gehouden kunnen worden. Om deze keuze te maken wachten we het verloop van ons ambtiedocument af.

5.1.2e legde ons vervolgens uit dat het toelaten van bestrijders op het platform, die nummers en andere privé gegevens kunnen opvragen, normaal gesproken niet de bedoeling is van waarneming.nl. Intern zouden er ook discussies worden gevoerd hierover. De basis van het platform is dat mensen gegevens kunnen invoeren en dat er validatoren op zitten.

5.1.2e en andere (commerciële) bestrijders ook kunnen valideren om vervolgens contact op te nemen met melders, hebben zij destijds mogelijk gemaakt en daarmee liepen ze eigenlijk op de feiten vooruit. Het woord 'acquisitie' viel. Nu wij geen opdracht geven voor het uitgebreide AH-meldpunt, denkt waarneming.nl erover na om ook voor de AH weer terug te gaan naar de eerder beschreven basis. Dus wel data invoer, wel validatoren, maar geen validator die ook een commercieel belang heeft bij het vinden van nesten. 5.1.2e is hier ook van op de hoogte.

Dit verhaal lijkt ook verband te houden met de neutraliteit van het platform. Nu houden imkers ze nog wel eens verantwoordelijk voor het een en ander; voor de keuzes die waarneming.nl maakt en de mensen die ze 'extra' toelaten om te valideren. Ook het valideren met het idee om alles wat goedgekeurd wordt dood te maken stuit sommigen binnen waarneming.nl tegen de borst. Het liefst hebben ze dus dat wij een opdracht geven voor het toelaten van bepaalde validatoren, die ook daadwerkelijk onder onze opdracht werken. Dan kunnen ze dit ook communiceren: 'Deze mensen zijn hier in opdracht van de provincies die hun wettelijke taak uitvoeren door invasieve exoten te bestrijden etc. etc.' En ook: 'privé gegevens worden gevraagd vanwege...', blijkbaar krijgen ze hier ook veel vragen over- normaal gebeurt dit niet en mensen voeren vaak ook geen waarnemingen in met het doel om het te laten bestrijden.

Kortom: Waarneming.nl wil stoppen met gratis & vrijwillig buiten hun doelstellingen om bestrijdingsacties tegen de AH mogelijk te maken. Als wij dus nog wel willen dat 5.1.2e etc. na validatie de waarnemers kunnen contacteren voor privé gegevens en aanwijzingen, dan moet dit nu een opdracht worden!

5.1.2e heeft vast gezegd dat hij denkt dat ze voor €5.000 voor alle provincies de opdracht kunnen uitvoeren voor heel 2025. En dat we daarna weer verder kunnen kijken hoe de situatie er uit ziet. Dit moet hij echter intern nog checken, en hij komt er vandaag nog op terug zei hij. Ik mail dit naar jullie door als hij dit niet zelf ook al naar jullie mailt.

Overigens is dit ook voor ons drie de eerste keer dat we hier over gehoord hebben, en wij hebben ook geuit dat dit uit onverwachte hoek komt en we hier nog even over na moeten denken. De opdracht waar het in eerste instantie over ging zou een aanvulling zijn op wat er nu al is, en als het goed is heeft waarneming.nl toen niks gezegd over het valideren door bestrijders als onderdeel van de opdracht. (mocht dit wel besproken zijn in het gesprek tussen waarneming.nl en alle provincies, laat het ons vooral weten!). Verder is het gesprek van vandaag wel een net en vriendelijk gesprek geweest.

Ik ben benieuwd naar jullie mening hierover. Stuur gerust een antwoord met de rest in de aan/cc, dan kunnen we het ook van elkaar lezen.

Groeten 5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e

Team NEL

5.1.2e @provincie-utrecht.nl

PROVINCIE :: UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

To: 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl; 5.1.2e @ provincie groningen.nl;
5.1.2e @ frysland.nl; 5.1.2e @ frysland.nl; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @ provincie utrecht.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @ prvl limburg.nl; 5.1.2e @ pzh.nl; 5.1.2e @ pzh.nl
Cc: 5.1.2e @ zeeland.nl; 5.1.2e @ zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @ brabant.nl; 5.1.2e ,
5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e @ flevoland.nl; 5.1.2e @ flevoland.nl; 5.1.2e [5.1.2e @ noord-
holland.nl; 5.1.2e [5.1.2e @ noord-holland.nl; 5.1.2e @ drenthe.nl; 5.1.2e @ drenthe.nl
From: 5.1.2e
Sent: Fri 8/9/2024 1:15:19 PM
Subject: opmerkingen op het nieuwe IPO-InEx-stuk
Received: Fri 8/9/2024 1:16:12 PM
[Ambitiedocument provincies invasieve exoten 2024 v0 3 opm. prOverijssel.docx](#)

Beste collega's van de taakgroep,
Bijgaand mijn opmerkingen bij het IPO-InEx-stuk.
Ik heb al eerder aangegeven dat we in Overijssel al vrij vroeg aan de slag zijn gegaan met het maken van een Plan van Aanpak en
beleidsafwegingen toen de taakstelling voor aanpak van invasieve exoten naar de provincie kwam.
Wij hebben onze aanpak afgestemd op reële risico's en daarbij de prioritering 1. bedreiging volksgezondheid, 2. veiligheid
(hoogwater en verkeer), 3. ecologie en 4. economische schade aangehouden.
Dat staat in veel gevallen haaks op de etikettes van LNV en de vaak gebrekkige onderbouwing van de NVWA.
Ik heb dus best veel moeite met paragraaf 4.2
Veel opmerkingen dus, excuus daarvoor.
Maar het past niet op ons huidige beleid.
Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Beleidsontwikkelaar biodiversiteit en soorten

Eenheid Natuur & Milieu, team Natuurbeleid (NMNB)
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Email: 5.1.2e @overijssel.nl
Telefoon extern: 5.1.2e
Telefoon intern: (5.1.2e

Wat doet u al voor verhoging van de biodiversiteit in uw woonomgeving?

Interprovinciaal Ambitiedocument
Invasieve Exoten

1 augustus 2024

Colofon

Documentinformatie	
Titel	Interprovinciaal ambitiedocument invasieve exoten
Auteur	-
Versie	0.3
Status	Concept
Datum	1 augustus 2024
Bestandsnaam	Ambitiedocument provincies invasieve exoten 2024 v0_3

Versiebeheer				
Versie	Status	Datum	Beschrijving	Eindredactie
0.1	Concept	15 mei 2024	Eerste opzet	5.1.2e (Zuid-Holland)
0.2	Concept	1 juli 2024	Eerste concept	5.1.2e (Groningen)
0.3	Concept	1 augustus 2024	Tweede concept	5.1.2e (Groningen)
0.4	Definitief concept	21 augustus 2024	Definitief concept	

Toelichting totstandkoming en vaststelling	
Dit ambitiedocument is opgesteld door de IPO-taakgroep invasieve exoten:	
5.1.2e (Gelderland) 5.1.2e (Utrecht) 5.1.2e (Friesland) 5.1.2e Limburg) 5.1.2e (Zuid-Holland) 5.1.2e Groningen)	
Het document is ter vaststelling aangeboden aan de Ambtelijke Advies Commissie Landelijk Gebied (AACLG) op . De AACLG heeft het document vastgesteld op .	

Inhoud

Colofon.....	2
Begrippenlijst.....	5
1. Aanleiding, doel en leeswijzer.....	6
2. Terugblik.....	6
3. Uitgangspunten.....	7
3.1 Wettelijk kader.....	7
3.2 Belang van biodiversiteit.....	8
3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak.....	8
3.4 Voorbehoud van financiering.....	8
4. Ambitie en strategie per soort.....	9
4.1 Ruimte voor maatwerk.....	9
4.2 Bestrijdingsambitie.....	9
Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten).....	9
Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten).....	9
Overige Unielijst-soorten.....	10
Overige uitheemse soorten.....	10
4.3 Bestrijdingsstrategieën.....	10
5. Middelen en instrumenten.....	11
5.1 Samenwerking.....	11
Capaciteit.....	11
Aanscherping afspraken exotenhandel.....	11
Vroegtijdige signalering en actie.....	12
Rollen verduidelijken.....	12
Internationaal.....	12
Toezicht en handhaving.....	12
5.2 Communicatie.....	12
Bewustzijn verhogen.....	12
Toegankelijkheid kennis.....	12
5.3 Onderzoek en monitoring.....	13
Landelijke onderzoeksagenda.....	13
5.4 Juridisch kader.....	13
Landelijke aanwijzing faunasoorten.....	13
Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden.....	13
5.5 Financiën.....	13
Bestrijding.....	14
Communicatie en educatie.....	16
Gebiedsplannen.....	16
Personeel.....	17
Bijlagen.....	18
Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort.....	18
Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten.....	26

Begrippenlijst

Bestrijding: handelingen met als doel invasieve uitheemse soort terug te dringen, ongeacht het eindresultaat.

Beheersing: handelingen met als doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen door invasieve uitheemse soorten te voorkomen en te beperken zónder volledige verwijdering van de betreffende uitheemse invasieve soort.

Eliminatie: handelingen met als doel om een invasieve uitheemse soort volledig uit de Nederlandse natuur te verwijderen.

Invasieve uitheemse soort: uitheemse soort waarvan is vastgesteld dat de introductie of verspreiding ervan een bedreiging is of nadelige gevolgen heeft voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten.

Exotenverordening: EU-verordening nr. 1143/2014 over de bestrijding van invasieve exoten.

Unielijst: de lijst met invasieve uitheemse soorten die van nature niet voorkomen op het grondgebied van de Europese **u**nie en die op grond van EU-verordening nr. 1143/2014 in Europa bestreden moeten worden.

1. Aanleiding, doel en leeswijzer

De provincies hebben een belangrijke rol bij de aanpak van invasieve exoten. Op verzoek van de Tweede Kamer werkt het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) aan een nieuw landelijk Aanvalsplan Invasieve exoten. Gezien de uitvoerende rol van de provincies bij de bestrijding van invasieve exoten, heeft het ministerie van LVVN aan de provincies gevraagd om de huidige ambities bij de bestrijding van invasieve exoten tegen het licht te houden.

Aanvullend op het nieuwe landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten, hebben zich andere ontwikkelingen voorgedaan waardoor het wenselijk is de provinciale ambities opnieuw vast te stellen. Zo zijn er veranderingen in het juridisch kader geweest en de veranderende situatie in het veld. Enerzijds omdat de aanwezigheid van sommige invasieve uitheemse soorten toeneemt en anderzijds omdat de provincies de afgelopen jaren ervaringen hebben opgedaan die van invloed zijn op de bestrijdingsambities. Aangezien invasieve exoten zich niet houden aan provincie- of landsgrenzen ligt het voor de hand om gezamenlijke ambities vast te stellen en deze als input voor het landelijke aanvalsplan invasieve exoten aan te bieden aan LVVN.

Dit ambitiedocument start met een beknopte terugblik op de exotenbestrijding door de provincies in de afgelopen jaren: welke ervaringen hebben de provincies hierbij opgedaan en waar liggen knelpunten (hoofdstuk 2)? Vervolgens worden de belangrijkste uitgangspunten voor dit ambitiedocument kort toegelicht (hoofdstuk 3). Hierop volgt een toelichting over de ambities en bestrijdingsstrategieën van de provincies (hoofdstuk 4). Tenslotte leidt dit tot een overzicht van middelen en instrumenten om de aanpak van invasieve exoten in Nederland te verbeteren (hoofdstuk 5). Daarbij gaat het deels om acties die de provincies zelf kunnen en willen oppakken en deels ook om aanbevelingen aan het Ministerie van LVVN.

2. Terugblik

Op 1 januari 2015 is verordening nr. 1143/2014 (hierna: exotenverordening) van de Europese Unie over de bestrijding van invasieve exoten in werking getreden. Het doel van deze verordening is het voorkomen, beperken en matigen van de nadelige gevolgen voor de biodiversiteit van zowel de opzettelijke als de onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Op hoofdlijnen zet de exotenverordening in op drie sporen:

1. Preventie: voorkomen dat nieuwe invasieve soorten zich vestigen;
2. Snelle uitroeiing: vroegtijdig signaleren en snel elimineren van invasieve exoten;
3. Beheersen: beheersen en indammen van verspreiding van wijdverspreide invasieve exoten.

Naast het bestrijden van exoten, moeten er ook herstelmaatregelen plaatsvinden op plekken waar ecosystemen zijn aangetast door invasieve exoten. Een belangrijk onderdeel van de exotenverordening is de 'Unielijst', een lijst met invasieve soorten die van nature niet in Europa voorkomen en bestreden moeten worden.

Vanaf 2018 hebben de provincies door het decentraliseren van het exotenbeleid een belangrijke rol gekregen in de uitvoering van de exoten-verordening. Hiervoor is gekozen omdat de taak aansluit op de verantwoordelijkheid die de provincies al hadden bij populatiebeheer en schadebestrijding en de uitvoering en regionale invulling van natuurbeleid en de regierol van de provincies bij gebiedsgericht beleid.

Sindsdien zijn provincies aan de slag gegaan met het ontwikkelen van eigen beleid en programma's voor de bestrijding van invasieve exoten. Daarnaast hebben de provincies uiteraard ervaring opgedaan met de uitvoering van concrete bestrijdingsprojecten. De provincies rapporteren aan het Rijk over de uitvoering van deze taken. Zie hierover de rapportage 'Kosten van bestrijding van Invasieve Exoten' die recent door BIJ12 is opgesteld. Uit de ervaringen die de voorbije jaren zijn opgedaan, komen verschillende bevindingen naar voren:

- Belang van heldere rolverdeling: voor een effectieve bestrijding van invasieve exoten is het van groot belang dat partijen met elkaar afstemmen en van elkaar weten wat ze doen. Ook is van belang dat partijen weten wat hun taak en rol bij de bestrijding is. De verschillende

Ik vind dat we ergens in deze inleiding ook moeten aangeven dat er ook invasieve exoten waar het Rijk zelf voor aan de lat staat EN BE ONTWIKKELEN (!!!) daarvoor (dat slaat dan natuurlijk op de kreeften). Er horen dus 2 documenten te zijn: de interprovinciale visie Rijkvisie.

5.1.2e

08/09/2024 11:23

De Unielijst wordt regelmatig aangepast aan hand van verzoeken van lidstaten. De lijst be daarom ook veel soorten die niet in Nederland voorkomen en waarvoor het Nederlandse kl ook niet geschikt is voor permanente vestigi voortplanting, of waarvan de impact op de Nederlandse biodiversiteit zeer gering is.

5.1.2e

08/09/2024 11:27

.... al hadden bij populatiebeheer en schadebestrijding van inheemse soorten en uitvoering

5.1.2e

08/09/2024 11:29

.... ervaring opgedaan met de impact van de aanwezigheid van invasieve exoten en met d uitvoering van concrete bestrijdingsprojecte

5.1.2e

08/09/2024 11:31

schakels moeten dus goed op elkaar aangesloten zijn, van signalering naar de uiteindelijke bestrijdingsactie, tot en met de monitoring van effecten van bestrijdingsacties en van de ontwikkeling van de verspreiding van invasieve soorten.

- Provinciale verschillen; er zijn behoorlijke verschillen tussen provincies in de inzet op het thema invasieve exoten. Sommige provincies zijn direct gestart met het opstellen van beleid en de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen, terwijl vanuit andere provincies minder middelen (financieel en uren) beschikbaar zijn. Dit leidt tot behoorlijke verschillen tussen verschillende regio's in de aanpak van invasieve exoten.
- Buitengrenzen; verschillen worden ook veroorzaakt door de geografische ligging van een provincie. Provincies die gelegen zijn aan een Rijksgrens, worden sterk beïnvloed door het exotenbeleid van het buurland. Provincies gelegen aan Noord- of Waddenzee zetten in op bestrijding van mariene soorten. De binnenlandse provincies hebben daar geen bemoeienis mee.
- Exotenbestrijding gaat verder dan de Unielijst; op de Unielijst staan momenteel 88 invasieve uitheemse soorten. Er zijn echter tal van ongewenste exoten die niet op de Unielijst staan en die volgens de provincies wel een belangrijke bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit. De provincies voelen zich daardoor genoodzaakt de aanpak van invasieve exoten te verbreden ten opzichte van de Unielijst.
- Veel laaghangend fruit; er is op het uitvoerend niveau nog veel winst te halen. Zo zijn bestrijdingsacties op aangrenzende terreinen lang niet altijd op elkaar afgestemd waardoor bestrijdingsacties maar beperkt effectief zijn. Ook vindt er nog met regelmaat verspreiding van invasieve exoten plaats door onzorgvuldig werken. Voor faunasoorten zou een landelijke regeling ervoor kunnen zorgen dat niet twaalf provincies ieder voor zich vergunningen moeten afgeven voor bestrijdingsmaatregelen.
- Belang van handelingsperspectief; invasieve uitheemse soorten zijn doorgaans soorten die zich snel verspreiden en lastig te verwijderen zijn. Dit maakt de bestrijding van deze soorten vaak erg lastig, zeker als ze eenmaal wijdverspreid voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan soorten die in een open watersysteem aanwezig zijn. Bestrijding van invasieve soorten komt niet van de grond als er geen duidelijk handelingsperspectief is.
- Beperkte middelen beschikbaar; provincies hebben de afgelopen jaren moeten prioriteren in hun aanpak van invasieve exoten door de beperkte middelen die beschikbaar zijn voor bestrijdingsmaatregelen. Hierdoor kunnen provincies niet in alle gevallen ingrijpen waarin invasieve exoten schade toebrengen of overlast veroorzaken.
- OPM. Wat hier nog ontbreekt is dat samenwerking met andere partijen nodig is: bijv. waterschappen voor beverrat, muskusrat, maar misschien ook (in de toekomst) voor exotische vissen en de Gouden mossel. En het Rijk voor (daar zijn ze weer) de kreeften, de Wolhandkrab en mariene soorten. Het Rijk moet ook zorgen voor inperking van de aanvoerkant, dat gaat allemaal uiterst traaaaaaaaaaag.

Daarop staan diverse soorten die niet in Nederland voorkomen. Daarentegen zijn er tal van ongewenste exoten

5.1.2e

08/09/2024 11:37

Daar ben ik het niet mee eens. Overijssel blijft handelen op basis van risico.

5.1.2e

08/09/2024 11:38

Geldt voor zeker de helft van de lijst NIET. Doorgaans is dus geen terechte woordkeuze

5.1.2e

08/09/2024 11:40

In het vervolg van dit ambitiedocument is beschreven welke mogelijkheden voor verbetering we voor bovenstaande punten zien.

3. Uitgangspunten

Hieronder lichten we de belangrijkste uitgangspunten toe voor het formuleren van ambities voor de aanpak van invasieve uitheemse soorten.

3.1 Wettelijk kader

De exotenverordening werd in Nederland geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming, die inmiddels is opgegaan in het stelsel van de Omgevingswet. In de context van dit ambitiedocument zijn vooral de Omgevingswet en de regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) relevant. De hoofddoelen van de Omgevingswet zijn opgenomen in artikel 1.3. De omgevingswet is, met het

oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en;
- Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Invasieve exoten kunnen een negatieve invloed op het bereiken van deze doelen hebben.

De Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) geven aan dat het bestrijden van de meeste invasieve exoten een provinciale taak is (artikel 2.18, Ow en artikel 3.67, Bkl). In de bijlage bij het Bkl is een lijst opgenomen met soorten waarvoor de provincie verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen. Het Rijk en de waterschappen zijn ook verantwoordelijk voor een aantal soorten. De Unielijst is sinds de inwerkingtreding van de exotenverordening drie keer geactualiseerd. De soorten die bij de laatste actualisatie van 2 augustus 2022 zijn toegevoegd, zijn nog niet opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In dit ambitiedocument gaan de provincies ervan uit dat zij voor deze soorten nog een wettelijke verantwoordelijkheid zullen krijgen.

De provinciale verantwoordelijkheid ligt vooral bij het tweede en derde spoor van de exotenverordening (snelle uitroeiing waar mogelijk, en anders beheersen) en waar nodig ook bij het zorgdragen voor herstelmaatregelen.

3.2 Belang van biodiversiteit

De exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de inheemse beschermde flora en fauna te voorkomen. Daarom focussen de provincies hun exotenbestrijding vooral op situaties waarbij het biodiversiteitsbelang in het geding is.

Een bredere belangenafweging kan spelen bij invasieve exoten die al wijdverspreid zijn of anderszins erg lastig uit te roeien zijn. Met name voor de soorten die al wijdverspreid zijn, zien de provincies een medeverantwoordelijkheid voor andere overheden en terreineigenaren voor hun publieke taak en/of privaat eigendom. Daar waar bestrijding/beheer van wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid, en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid voor bestrijding van wijdverspreide exoten bij het betreffende bestuursorgaan en komen de met de bestrijding en samenhangende kosten komen in dat geval voor diens rekening. Hetzelfde geldt voor particulieren of particuliere organisaties. Dit sluit een bijdrage van de provincie in de kosten op voorhand niet uit, maar het zwaartepunt van de bestrijding van exoten door provincies ligt bij het belang van biodiversiteit.

De provincie heeft naast haar natuurtaken ook zelf een rol als (vaar)wegbeheerder en is in die rol ook zelf verantwoordelijk voor een goed beheer van bermen, vaarwegen en overige terreinen in haar beheer. Op de gronden die de provincie zelf beheert, zal de provincie zelf een bredere belangenafweging maken en dus soms exoten bestrijden die niet direct een groot risico voor de biodiversiteit vormen.

3.3 Gebiedsgerichte vs. soortgerichte aanpak

De aanpak van invasieve exoten vraagt soms om een gebiedsgerichte aanpak en soms om een soortgerichte aanpak. Een soortgerichte aanpak is vooral passend voor invasieve exoten die nog te elimineren zijn. Een soort wordt dan bestreden ongeacht de plek waar deze aanwezig is. Met name voor de meer wijdverspreide soorten zal sneller een gebiedsgerichte aanpak worden gekozen. Daarbij ligt het provinciale biodiversiteitsbelang vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden (N2000-gebieden) en de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Soms ligt het biodiversiteitsbelang in belangrijke gebieden voor vogel- en habitatrichtlijn soorten of rode lijst soorten buiten de beschermde N2000-gebieden en het NNN. De provincies willen gebieden waarin belangrijke biodiversiteitswaarden aanwezig zijn zoveel mogelijk

Het eerste spoor ligt voor een belangrijk deel op het Rijk (verbod op invoer en handel van invasieve exoten).

5.1.2e

08/09/2024 11:49

In Overijssel is destijds bepaald (in ons PvA-I) dat soorten die een risico vormen voor volksgezondheid en voor veiligheid de hoogste prioriteit krijgen. Dan pas de soorten die de inheemse biodiversiteit bedreigen, waarbij het verspreidingsrisico (mobiliteit en vruchtbaarheid) sturend is in de prioritering. Voor ons geldt de focus zoals die hier genoemd wordt, dus niet helemaal.

5.1.2e

08/09/2024 11:52

... uit te roeien zijn, of die nauwelijks enige impact hebben.

5.1.2e

08/09/2024 11:53

... maar wel voor volksgezondheid of veiligheid

5.1.2e

08/09/2024 11:58

Maar wel voor verkeersveiligheid en volksgezondheid

5.1.2e

08/09/2024 11:59

vrijwaren van invasieve exoten die een bedreiging voor de biodiversiteit vormen. Dit betekent overigens niet dat provincies alleen binnen natuurgebieden maatregelen zullen treffen. Om een gebied te vrijwaren van exoten kan het bijvoorbeeld effectief zijn om net daarbuiten een buffer in te richten met intensieve bestrijdingsmaatregelen.

3.4 Voorbehoud van financiering

In dit ambitiedocument stellen de provincies nieuwe ambities voor de bestrijding van invasieve uitheemse soorten vast. In de terugblik op de voorbije jaren is beschreven dat provincies vaak eigen middelen hebben ingezet voor de bestrijding van invasieve exoten. Het najagen van een hoger ambitieniveau is niet realistisch als er onvoldoende middelen voor handen zijn. Daarom zal aan de hand van de bestrijdingsambities een financieringsbehoefte geschetst worden. Zonder financiering zal elke provincie een afweging moeten maken over de inzet die mogelijk is.

4. Ambitie en strategie per soort

4.1 Ruimte voor maatwerk

Invasieve uitheemse soorten houden zich niet aan provinciegrenzen of landsgrenzen. Daarom is voor een effectieve aanpak van groot belang dat er vanuit een gedeeld ambitieniveau gewerkt wordt bij de bestrijding. Om die ambitie vervolgens concreter in te vullen hanteren de provincies ook een bestrijdingsstrategie. De strategie geeft meer duiding aan het type maatregelen dat gebruikt wordt en de rol die de provincies spelen bij de bestrijding van een specifieke soort. Onderstaand wordt toegelicht welke ambities en strategieën worden onderscheiden. Uiteindelijk wordt per soort een ambitieniveau en bestrijdingsstrategie bepaald.

Deze ambitie en strategie vormen tezamen een vertrekpunt voor bestrijdingsmaatregelen in het veld. Hoe die bestrijdingsmaatregelen er concreet uitzien is uiteindelijk vaak een kwestie van maatwerk. Het is belangrijk om uiteindelijk per soort of gebied een zorgvuldige afweging te blijven maken over de toe te passen maatregelen. Uiteraard dienen de interprovinciaal vastgestelde ambitie en strategie wel als uitgangspunt te gelden. Meer doen mag altijd, minder doen in overleg met de andere provincies, omdat dit direct gevolgen kan hebben voor het behalen van doelstellingen door andere provincies en de kosten die daarmee gemoeid gaan.

Dit stuk wordt via de AACLG vastgesteld. Waar gebeurt er als een provincie afwijkt van de ambitie/strategie/ "minder doet"? Moet de verandering dan bestuurlijk goedgekeurd / aangekaart worden?

5.1.2e

08/07/2024 14:09

4.2 Bestrijdingsambitie

De provincies hanteren een onderverdeling in verschillende groepen om te komen tot een ambitieniveau bij de bestrijding van invasieve exoten. De eerste twee groepen zijn gebaseerd op de lijst van soorten waarvoor de provincies een wettelijke taak hebben. Dit zijn soorten die op de Unielijst staan. De derde groep bestaat uit soorten die wel op de Unielijst staan, maar waarvoor andere bestuursorganen in beginsel de verantwoordelijkheid dragen. Daarnaast onderscheiden de provincies een vierde groep. Dit zijn soorten die niet op de Unielijst staan maar die, al dan niet onder specifieke omstandigheden, wel een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit vormen.

Nog niet gevestigde soorten (artikel 17-soorten)

Allereerst zijn er de zogenaamde 'artikel 17-soorten'. Dit zijn soorten van de Unielijst die zich meestal nog niet in Nederland gevestigd hebben en/of nog zeer beperkt aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt dat het ambitieniveau altijd **eliminatie** is. Dit houdt in dat het beheer als doel heeft om een soort volledig uit de natuur te verwijderen. Provincies hebben hiervoor de verantwoordelijkheid en nemen daarom het voortouw bij de bestrijding. Bij uitzondering kan een exemplaar van een soort met deze doelstelling wel in gevangenschap worden gehouden of in een botanische tuin, mits het risico op verspreiding naar de natuur voldoende beperkt is. Daarbij geldt wederom als uitgangspunt: een soort mag geen bedreiging vormen voor de inheemse biodiversiteit.

In Overijssel zijn de etikettes (17, 19a en 19b) minder belangrijk bij de keuze waar we op inzet. Wij kijken naar de risico's van de soorten. Ik dus veel moeite met de tekst van deze paragraaf 4.2. Het is een gemakkelijke invulling zonder te verdiepen in wat nu werkelijk aangepakt wordt.

5.1.2e

08/09/2024 12:12

Gevestigde invasieve exoten (artikel 19-soorten)

Daarnaast zijn er ook soorten van de Unielijst die al bij inwerkingtreding van de exotenverordening in Nederland voorkwamen. Dit zijn de gevestigde invasieve exoten, die vaak al wijdverspreid aanwezig zijn in de natuur. Binnen deze groep maken de provincies een beleidsmatig onderscheid

in twee deelgroepen. Enerzijds gaat het om 'artikel 19a-soorten'. Dit zijn soorten waarvoor de provincies een eliminatie doelstelling hanteren, ondanks het feit dat de soort al wijdverspreid is. Om deze soorten alsnog te elimineren is vaak een langdurige en gecoördineerde aanpak nodig. Provincies spelen daarbij een actieve rol, net als bij de artikel 17-soorten.

Anderzijds zijn er ook soorten waarvoor geldt dat eliminatie als onhaalbaar wordt beschouwd. Dit zijn de 'artikel 19b-soorten', met de doelstelling beheersen. Bij dit ambitieniveau wordt niet langer complete verwijdering nagestreefd, maar is het doel om ernstige schade en hinder aan openbare belangen te voorkomen en te beperken. Bij deze bestrijdingsambitie hebben provincies meer beleidsvrijheid dan bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt. Dit betekent doorgaans dat provincies bij de bestrijding van artikel 19b-soorten vaker een faciliterende en ondersteunende rol zullen aannemen.

Overige Unielijst-soorten

Op de Unielijst staat ook een aantal soorten vermeld die niet onder de provinciale verantwoordelijkheid vallen. Dit betreft de muskusrat en de beverrat, waarvoor een bestrijdingsverantwoordelijkheid bij de waterschappen is belegd. Daarnaast gaat het om mariene soorten en soorten die interessant zijn voor de visserij (rivierkreeften en Chinese wolhandkrab). Deze soorten vallen dan ook onder de Visserijwet 1963. Aangezien andere bestuursorganen belast zijn met de bestrijding van deze soorten, stellen de provincies voor deze soorten zelf geen bestrijdingsambitie vast. Als het verantwoordelijke bestuursorgaan voor de betreffende exoot een beheers-aanpak hanteert, kan het voorkomen dat de provincie vanuit het biodiversiteitsbelang zelf een hogere ambitie bij de bestrijding hanteert, bijvoorbeeld in een beschermd natuurgebied en dan alsnog overgaat tot de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen.

Overige uitheemse soorten

Daarnaast zijn er ook veel exoten aanwezig in de Nederlandse natuur die (nog) niet op de Unielijst staan. Denk bijvoorbeeld aan de Japanse duizendknoop, rimpelroos of aan watercrassula. Deze soorten kunnen wel een lokale bedreiging vormen voor de beschermde inheemse biodiversiteit, waardoor provincies de bestrijding van deze soorten in sommige gevallen toch als noodzakelijk beschouwen. In bijlage 2 is een indicatief overzicht gegeven van soorten in deze categorie.

Bij de overige uitheemse soorten is het uitgangspunt in beginsel beheersen. Voor deze soorten geldt dat de provincies geen expliciete wettelijke verantwoordelijkheid bij de bestrijding hebben. Daardoor zijn er vaak in meerdere opzichten minder middelen beschikbaar om de bestrijding mee vorm te geven.

Daarnaast is het mogelijk dat zich de komende jaren uitheemse soorten zullen vestigen die nu helemaal niet in beeld zijn. Voor deze nieuwe soorten zullen de provincies per geval een afweging maken over de noodzaak voor bestrijding. Daarbij hanteren de provincies dezelfde uitgangspunten als beschreven in hoofdstuk 3.

4.3 Bestrijdingsstrategieën

De provincies hanteren zes verschillende bestrijdingsstrategieën bij de aanpak van invasieve exoten. De eerste strategie (eliminieren bij waarneming) is in beginsel van toepassing op alle artikel 17-soorten. Bij soorten die onder artikel 19 vallen kunnen verschillende strategieën van toepassing zijn, variërend van elimineren bij waarneming (bij artikel 19a-soorten) tot het accepteren van een soort, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan handelingsperspectief bij de bestrijding. Onderstaande onderverdeling is een methode die door de provincies gebruikt is om de bestrijdingsstrategieën nader vast te stellen, maar kent niet dezelfde wettelijke basis als de onderverdeling in artikel 17-soorten en artikel 19-soorten. Hieronder wordt elke strategie kort toegelicht.

1. Elimineren bij waarneming; deze strategie heeft als doel het volledig verwijderen van een soort uit de natuur. Bij uitzondering kan een soort nog wel in gevangenschap worden gehouden of in een (botanische) tuin blijven staan mits het risico op verspreiding voldoende beperkt is.

.... bij de bestrijding of een lage ecologische impact van de aanwezigheid van de exoot.

5.1.2e

08/09/2024 12:19

2. Lokaal elimineren/bestrijden; deze strategie gaat minder ver dan volledige verwijdering en richt zich op het verwijderen van een soort uit specifieke gebieden, bijvoorbeeld natuurgebieden met een bijzondere waarde voor de biodiversiteit.
3. Aantallen reguleren; bij deze strategie wordt aanwezigheid van een invasieve soort tot een bepaald niveau getolereerd. Er worden met een bepaalde regelmaat bestrijdingsacties uitgevoerd. In sommige gevallen kan ook een maximumstand vastgesteld worden, bijvoorbeeld bij vogels of zoogdieren.
4. Ecosysteemherstel; bij deze strategie verschuift de focus van bestrijding van een invasieve soort naar het versterken van een ecosysteem om negatieve effecten van invasieve soorten te voorkomen en te beperken. Door ecosystemen weerbaarder te maken kan verspreiding van invasieve exoten tegengegaan worden.
5. Monitoren; bij deze strategie ligt de nadruk op het volgen van mogelijke vestigingen of de (eerste) verspreiding van een invasieve exoot. Als een soort zich vestigt of de verspreiding toeneemt, dan kan opgeschaald worden naar een andere strategie.
6. Accepteren/niets doen; bij deze strategie vinden er geen bestrijdingsmaatregelen plaats. Dit kan zowel van toepassing zijn op soorten zonder enig handelingsperspectief (eindstadium), als op soorten waarvan geen vestiging in Nederland wordt verwacht, bijvoorbeeld omdat de klimatologische omstandigheden ongeschikt zijn voor vestiging.

Provincies kunnen er in hun provinciaal exotenbeleid voor kiezen om voor een soort een hoger ambitie- en bestrijdingsniveau te hanteren dan interprovinciaal is vastgesteld. Bijvoorbeeld omdat een specifieke exoot in een bepaald natuurgebied een extra grote bedreiging vormt voor de inheemse biodiversiteit. Het is echter onwenselijk dat provincies zonder interprovinciale afstemming besluiten een lager ambitieniveau te hanteren. Dit zou er namelijk toe kunnen leiden dat aangrenzende provincies met hogere bestrijdingskosten te kampen krijgen of de interprovinciale doelstelling ook niet meer kunnen halen. Over het hanteren van een lager ambitieniveau dient daarom eerst interprovinciale afstemming plaats te vinden.

Voor veel invasieve uitheemse soorten geldt gelukkig dat de kans klein is dat deze zich in Nederland vestigen. Deze soorten staan bijvoorbeeld op de Unielijst omdat ze een risico voor Zuid-Europese landen zijn, maar kunnen zich bij de huidige klimatologische omstandigheden niet vestigen in Nederland, of zijn bijvoorbeeld niet winterhard. Voor dergelijke soorten is het niet altijd nodig om een soort direct te elimineren bij waarneming, omdat het risico op vestiging en verspreiding heel klein is. Provincies kunnen besluiten de situatie eerst één seizoen te monitoren, om te controleren dat een exemplaar inderdaad is verdwenen na de winter.

Vergelijkbaar geldt ook voor individuele dieren dat het risico op vestiging en verspreiding erg klein is. Het dier kan zich immers alleen niet voortplanten. Daarom is het niet altijd nodig om direct elk waargenomen exemplaar te elimineren. Bij het afwegen van de noodzaak om direct in te grijpen, moet wel meegewogen worden of er misschien al andere losse exemplaren in naburige provincies zijn waargenomen, waardoor er toch een risico op voortplanting ontstaat. Ook is het belangrijk om dan de monitoring zorgvuldig in te richten om te controleren dat het echt om één exemplaar gaat. Daardoor zal het vaak makkelijker zijn om ook een los exemplaar direct te elimineren.

De uitwerking van de bestrijdingsambities en - strategieën is opgenomen in bijlage 1.

5. Middelen en instrumenten

Provincies achten de volgende onderwerpen van belang voor een verbetering van de aanpak van invasieve exoten in Nederland. Onderstaande onderwerpen zijn niet gerangschikt op noodzaak, provinciaal belang of andere criteria.

5.1 Samenwerking

Capaciteit

Een goede samenwerking tussen partijen is van groot belang om te komen tot een effectieve bestrijding van invasieve exoten. Provincies kunnen een belangrijke rol spelen bij een gecoördineerde, gebiedsgerichte samenwerking, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen en maatwerkplannen per gebied op te stellen. Nu komen veel provincies menskracht te kort om de

Of dat de exoot hoog allergeen is of een bedreiging vormt voor verkeers- of hoogwaterveiligheid.

5.1.2e

08/09/2024 12:23

Te boude constatering. Graag minder scherp verwoorden.

5.1.2e

08/09/2024 12:21

Zelfde opmerking als hierboven:

Dit stuk wordt via de AACLG vastgesteld. Waargebeurt er als een provincie afwijkt van de ambitie/strategie/ "minder doet"? Moet de verandering dan bestuurlijk goedgekeurd / aangekaart worden?

5.1.2e

08/07/2024 14:19

Laat maar staan, maar dit klopt niet. Er zijn soorten die zich wel degelijk ongeslacht kunnen voortplanten (parthenogenese, afsnoering). Let er trouwens op dat we dit niet teveel op zoogdieren en vogels gaan foc (zoals ook bij LNV gemeengoed is). De bestrijdingskosten zitten bij de exotische pla

5.1.2e

08/09/2024 12:26

Mate van mobiliteit speelt dus een rol. Eén brulkikker in één van onze grensgemeenten direct een enorm risico. De schrijvers focuss zich teveel op grote zoogdieren en vogels! Kijk naar de lijst mensen (de helft zijn planten!) en je beeldvorming veranderen!

5.1.2e

08/09/2024 12:29

Vooral ook door andere partijen te stimuleren middels subsidieverstrekking. Hier zijn wij (Overijssel) het meeste geld aan kwijt (schat

5.1.2e

08/09/2024 12:34

regierol bij bestrijding van invasieve exoten goed op te pakken. Door geoormerkte middelen beschikbaar te stellen zou het Rijk ervoor kunnen zorgen dat er bij elke provincie **voldoende capaciteit** is voor de aanpak van invasieve exoten. Dat zou er ook toe bijdragen dat de regionale verschillen die er momenteel zijn, verkleinen. De provincies schatten in dat er minimaal 1,5 FTE nodig is per provincie om alle taken zorgvuldig uit te kunnen voeren. Dan gaat het onder meer om het uitzetten en coördineren van bestrijdingsacties, het begeleiden van monitoring van bestrijdingsacties, het verzorgen van communicatie en afstemming met gebiedspartijen.

Aanscherping afspraken exotenhandel

De bestrijding van invasieve exoten vindt plaats in verschillende fasen. Dit begint bij de risico-inschattingen die door de NVWA worden opgesteld. Hierna volgt preventie, waarbij onder andere gedacht kan worden over communicatie, **regelgeving over handel en transport van invasieve exoten** en het toezicht daarop. Afspraken over handel in exoten via de tuincentra en dierenhandel zouden verder aangescherpt kunnen worden. Zo bestaat er al wel een positieflijst voor zoogdiersoorten die als huis- en hobbydier gehouden mogen worden, maar voor andere soortgroepen bestaat een dergelijke lijst nog niet.

Vroegtijdige signalering en actie

Vervolgens is vroegtijdige detectie van niet-gevestigde invasieve exoten in de natuur van groot belang. Waarnemingen kunnen zowel door professionals als door natuurliefhebbers gedaan worden. **Een gebruiksvriendelijk meldingssysteem** is daarom erg belangrijk, waarbij ook duidelijk moet zijn hoe de validatie van waarnemingen verloopt. Gevalideerde waarnemingen dienen zo snel mogelijk bij het verantwoordelijk bestuursorgaan doorgegeven te worden, met name bij soorten waarvoor een eliminatie-doelstelling geldt.

Om de aanpak van nieuwe exoten soepel op te pakken zouden vooraf **draaiboeken** opgesteld kunnen worden. Hiermee kan op voorhand duidelijk worden gemaakt wie welke rol speelt in de keten en hoe de schakels van signalering, validatie, bestrijding en monitoring op elkaar aansluiten.

Rollen verduidelijken

In deze eerste fasen van de bestrijding van invasieve exoten nemen het Rijk en haar uitvoeringsorganisaties en de provincies meestal het voortouw. Voor wijdverspreide soorten geldt dat ook andere bestuursorganen een rol kunnen krijgen bij de bestrijding van invasieve exoten. Het instellen van een **landelijk overleg** tussen de belangrijkste stakeholders zou eraan kunnen bijdragen dat de verwachtingen over en weer goed afgestemd blijven.

Internationaal

Over de bestrijding van invasieve exoten zijn internationale afspraken gemaakt. Met name voor soorten die zich snel over grote afstanden kunnen verspreiden, zoals faunasoorten, kan het daarom ook van belang zijn om in internationaal verband de bestrijding af te stemmen. De provincies verwachten hierbij waar nodig ondersteuning vanuit het Rijk.

Toezicht en handhaving

Op grond van artikel 11.108 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden bepaalde verboden voor handelingen die de verspreiding van invasieve uitheemse soorten tot gevolg kunnen hebben. Het Rijk is op grond van artikel 3.69 van het Besluit kwaliteit leefomgeving aangewezen als bevoegde instantie als bedoeld in de Exotenverordening. Toezicht op en zo nodig handhaving van de verboden is van belang om ongewenste verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan. Hier kan uiteindelijk ook een preventieve werking van uitgaan, waardoor provincies minder bestrijdingsacties hoeven op te tuigen. **Voldoende capaciteit voor toezicht en handhaving** zijn daarom van belang.

5.2 Communicatie

Bewustzijn verhogen

Het bewustzijn over de impact van invasieve exoten is over het algemeen laag. Dit leidt ertoe dat er nog veel onnodige verspreiding van invasieve exoten plaatsvindt. Er ligt een rol voor zowel het Rijk als de provincies om te werken aan **een groter bewustzijn** onder het brede publiek over invasieve exoten. Het onbewust uitzetten van invasieve waterplanten of dieren kan enorme financiële gevolgen hebben. Ook onder professionals dient het bewustzijn te vergroten. Door

“zouden” vervangen door “dienen”. Maak het maar dwingender.

Voorts mis ik de “achtervang” aan de achterplanten en beesten die overbodig worden. Dit moet ook van alles nog voor geregeld worden (opvanglocaties, afvoer overtollige exotische planten) en daarin kan het Rijk ook een belangrijke rol spelen (bijv. door dierenhandtuinbranche mee te laten betalen aan de kosten voor een goede achtervang). Dat is typisch iets wat je landelijk moet regelen.

5.1.2e

08/09/2024 12:38

Dit klopt deels (zeker voor planten en tuinafval). Bij dieren geldt ook dat mensen het lastig vinden om overbodig geworden dieren te laten doden, dat er überhaupt geen opvang is. Waar moet men ineens heen met je Russische rattenslang als nieuwe partner niet heel enthousiast is van muizen die je in het diepvriesvak hebt liggen? Er moet dus ook opvang geregeld worden en het zover is, moet daar dan ook brede communicatie over plaatsvinden.

5.1.2e

08/09/2024 12:46

bijvoorbeeld machines die gebruikt worden bij beheer en onderhoud niet goed te reinigen tussen het werken op verschillende plekken, kunnen invasieve exoten makkelijk verspreiden.

Toegankelijkheid kennis

Tevens kan de **ontsluiting van kennis** verbeterd worden. Nu is veel informatie versnipperd waardoor er niet overal op basis van de laatste inzichten gewerkt wordt en het wiel soms meerdere keren moet worden uitgevonden. Door kennis op landelijk niveau makkelijker toegankelijk te maken, kunnen alle partijen die zich bezighouden met het beheer en onderhoud van het groen gebruik maken van de laatste inzichten en leren van goede voorbeelden elders. Hiertoe zouden ook protocollen en praktijkadviezen opgesteld kunnen worden.

Van sommige soorten is ook niet goed bekend nu de impact in de Nederlandse situatie is. Daarnaast ontsluiten van kennis is gebrek aan kennis ook een punt. De documenten van de NVW rammelen nogal eens op dit punt.

5.1.2e

08/09/2024 12:50

5.3 Onderzoek en monitoring

Landelijke onderzoeksagenda

Voor sommige soorten staan de bestrijdingsmethoden nog in de kinderschoenen of ontbreekt het in het geheel aan een effectieve **bestrijdingsmethode**. Het instellen van een **landelijke onderzoeksagenda** kan bijdragen aan de ontwikkelingen van kosteneffectieve bestrijdingsmethoden. Daarin zou het Ministerie het voortouw kunnen nemen. In ieder geval de provincies, waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders zouden inspraak moeten krijgen in die onderzoeksagenda.

Of kennis over de werkelijke impact!

5.1.2e

08/09/2024 12:51

Hierbij zou bijvoorbeeld een koppeling gemaakt kunnen worden met de Werkgroep plaagsoorten van de Unie van Waterschappen en OBN Natuurkennis van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) of met het Nederlands Expertise Centrum Exoten (NEC-E).

En ook internationaal, kijken naar wat er in aangrenzende landen al bekend/onderzocht

5.1.2e

08/09/2024 12:52

Concrete onderwerpen voor onderzoek die de provincies nu zien, zijn o.a.:

- Het ontwikkelen van handelingsperspectief voor de bestrijding van **exotische** vissen en zoetwaterinvertebraten in open watersystemen;
- Het ontwikkelen van een handelingsperspectief voor de bestrijding van Afrikaanse klauwkikker;
- De impact van lettersierschildpadden op inheemse biodiversiteit;
- Het ontwikkelen van handelingsperspectief bij de bestrijding van hemelboom en in hoeverre de hemelboom daadwerkelijk tweehuizig is.

5.4 Juridisch kader

Landelijke aanwijzing faunasoorten

Het juridisch kader dient geen beperking te vormen voor de bestrijding van invasieve exoten. De Omgevingswet en de daaraan verbonden Armb's bevatten een aantal regels die nu verdragend werken, met name bij de bestrijding van faunasoorten. Vaak vindt bestrijding van die soorten plaats met het geweer. Gebruik van het geweer is op grond van artikel 11.75, Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) alleen toegestaan als de bestrijding 'in opdracht van Onze Minister voor Natuur en Stikstof of van gGedeputeerde sStaten gebeurt, of als de betrokken diersoorten zijn aangewezen bij ministeriële regeling'. Van een landelijke aanwijzing is geen sprake, waardoor elke provincie nu afzonderlijk moet besluiten over het gebruik van het geweer bij bestrijding van invasieve exoten. Al deze besluitvorming is voor bezwaar en beroep vatbaar. Bij wijzigingen van de Unielijst is ook steeds nieuwe besluitvorming nodig. Uiteindelijk leidt dit tot regionale verschillen in de mogelijkheden om soorten te bestrijden en de voorwaarden die daarbij gelden. Deze beperking is weg te nemen met een **landelijke aanwijzing voor faunasoorten**.

Dan vervalt dus de provinciale afweging. Lijkt te grof.

5.1.2e

08/09/2024 12:58

Regelgeving en gebruik bestrijdingsmaterialen en -methoden

De aanvullende verplichtingen ten aanzien van gebruik van het geweer (artikel 11.79, 11.80 en 11.81, Bal) kunnen ook een obstakel vormen. Om van deze eisen af te kunnen wijken, moet GS een maatwerkvoorschrift stellen op grond van artikel 11.31. Hier is sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook een aanvraag voor nodig, wat leidt tot aanvullende administratieve lasten voor provincies. Op het moment lijkt alleen GS bevoegd te zijn om deze maatwerkvoorschriften te stellen (zie 11.24 en 11.25, Bal). In sommige gevallen kan het daarnaast wenselijk zijn om

vangmiddelen in te zetten. Hiervoor is ook vaak een maatwerkvoorschrift nodig gelet op artikel 11.72 van het Bal. Hiervoor gelden dezelfde knelpunten als bij maatwerkvoorschriften voor gebruik van het geweer. Samenhangend met een landelijke aanwijzing voor faunasoorten zouden ook de benodigde middelen landelijk toegewezen moeten worden. Dit vergt mogelijk een grotere aanpassing van **regelgeving**.

5.5 Financiën

De provincies zijn sinds 2018 bezig met de bestrijding van invasieve exoten, in sommige gevallen soms al daarvoor. Bij het **Natuurpact** zijn er echter geen middelen meegekomen voor dit **onderwerp**. Aanvankelijk hadden we het idee dat de jaarlijkse uitgaven beperkt zouden blijven tot een ton per provincie; inmiddels praten we over enkele miljoenen. In de praktijk blijkt het maar moeilijk om de aanpak van invasieve exoten uit bestaande geldstromen te financieren. Soms lukt dat met name met de middelen voor het herstel van de Natura2000-gebieden, maar deze mogelijkheden zijn beperkt en ook aflopend. Daarom willen de provincies toe naar gelabeld geld voor de aanpak van invasieve exoten. Niet alleen voor het treffen van **maatregelen**, maar ook voor communicatie, het ontwikkelen en/of actualiseren van gebiedsplannen, monitoring en voor de personele inzet. **Die-Het budget** is op dit moment beperkt en dat betekent onder andere dat provincies eigenlijk alleen toekomen aan het passief toekennen van middelen voor bestrijding en geen actieve rol op zich kunnen nemen. Een regierol door de provincie is echter wel wenselijk. In onderstaande paragrafen worden voor een periode van 4 jaar de kosten in beeld gebracht voor bestrijding, monitoring en onderzoek en ook voor de personele inzet. Na de periode van 4 jaar zou er een evaluatie moeten plaatsvinden om ambities en de hiervoor benodigde middelen te herzien.

Bestrijding

Zoogdieren

Bij zoogdieren gaat het met name om muntjak, wasbeer en wasbeerhond. Van deze soorten zijn er regelmatig waarnemingen en wasbeheer en wasbeheerhond hebben zich inmiddels ook in ons land gevestigd. De ambitie van de provincies is om deze soorten volledig te **eliminieren**. De kosten van bestrijding zijn relatief laag omdat deze in de meeste provincies plaatsvindt door de wildbeheereenheden. Aangezien het hier niet gaat om bestrijding van landbouwschade huren een aantal beroepsjagers in en wordt er bij andere provincies ook gedacht aan een vergoeding voor de inzet van jagers. Daarom rekenen we voor de periode van 4 jaar toch met een bedrag van 1,5 miljoen **euro** voor de bestrijding. Daarnaast willen de provincie mogelijk met een apart meldpunt gaan werken voor de ze soorten en dient de monitoring, met name in de grensprovincies beter geregeld te worden. Vooral nog is hiervoor gerekend met een 500.000 euro. Vooral nog gaan we daarom uit van een benodigd bedrag van 2 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

(Inschatting van de kosten: er is gerekend met een bedrag van 100.000 euro voor 11 provincies. Voor Limburg is uitgegaan van een hoger bedrag, te weten 400.000 euro)

Vogels

Bij de vogels gaat het met name om de Nijlgans. Deze soort is reeds wijd verspreid. Afschot vindt plaats in het kader van de bestrijding van landbouwschade door de **wildbeheereenheden**. Kosten zijn daardoor nihil. Hetzelfde geldt voor de halsbandparkiet die niet op de EU-lijst staat. Bij de overige vogelsoorten gaat het vooral om nieuwvestiging of eerste daadwerkelijke voortplanting. Daarvoor is onder het kopje nieuwvestiging een bedrag **gerekend**.

Reptielen en amfibieën

Op dit moment hebben we vooral te maken met de lettersierschildpad. De Amerikaanse stierkikker hebben we namelijk **uitgeroeid** en de klauwkikker heeft zich nog niet gevestigd. De soort plant zich onder de huidige omstandigheden niet voort. De ambitie van de provincies is daarom om de lettersierschildpad niet te bestrijden, tenzij er een directe aanleiding is vanwege schade aan bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Vooral nog rekenen we daarvoor een bedrag van 600.000 euro. Deze soort dient wel gemonitord te worden, met name met het oog op mogelijke voortplanting. En de soort wordt nog steeds door particulieren losgelaten. Om daarvoor een alternatief te bieden willen wij toch een aantal opvangcentra financieel gaan ondersteunen. Voor de monitoring gaan we uit van een bedrag van 200.000 euro; voor de ondersteuning van opvangcentra rekenen we met een bedrag van 400.000 euro. In totaal komen we daarmee voor

Ook hier weer teveel gefocust op zoogdieren en vogels. Daarom ontbreekt hier nu ook (voorbeeld) de juridische aandacht voor betreden van een particulier terrein waar bij

5.1.2e

08/09/2024 13:15

OPM. (Moet misschien niet in dit stukje over financiering, maar hangt wel samen met een tekortkoming van het Natuurpact: hierin is niet duidelijk afgesproken waar bevoegdheid

5.1.2e

08/09/2024 13:18

..... maatregelen, verantwoorde vernietiging of opvang, maar ook

5.1.2e

08/09/2024 13:20

Nog benoemen dat het om een grove inschatting gaat? Invasieve soorten kunnen ineens enorm gaan groeien bijvoorbeeld. De kosten zullen dan stijgen?

5.1.2e

08/07/2024 14:46

Begin met de planten. Daar zit 60-75% van de kosten!!!

5.1.2e

08/09/2024 13:22

Niet voor wasbeerhond. We lopen tegen het feit aan dat onterecht dassen worden geschoten. Onderscheid is zeer lastig bij deze nachtdieren. Daarnaast blijkt de impact van

5.1.2e

08/09/2024 13:26

Absurd bedrag

5.1.2e

08/09/2024 13:27

5.1.2e gaf aan dat deze teksten zullen verdwijnen. Ik vind deze teksten wel van toegevoegde waarde, maar zou de markering weghalen.

5.1.2e

08/05/2024 14:42

Daardoor blijft de ambitie te laag. Bestrijding geïntensiveerd worden. Maar dan moet hier juist wel extra geld voor uitgetrokken worden

5.1.2e

08/09/2024 13:29

De Rosse stekelstaart kan hier nog wel genoemd worden. Landelijk wordt er best wel wat tijd geld(?) aan besteed. Het lijkt me goed om dat benoemen.

5.1.2e

08/05/2024 14:36

Zou ik zo niet stellen, want die wordt nog steeds verhandeld en kan zo weer ergens opduiken. Bovendien vind ik het taalgebruik niet correct ("we" hebben uitgeroeid).

5.1.2e

08/09/2024 13:31

een periode van 4 jaar uit op een bedrag van 1,2 miljoen euro. Voor de mogelijke vestiging van andere soorten hebben we een bedrag gerekend onder het kopje overige soorten.

(Inschatting van de kosten: voor selectief ingrijpen is gerekend met 50.000 euro per provincie; voor de ondersteuning van opvangcentra is gerekend met 100.000 euro voor vier opvangcentra, verspreid over Nederland)

Ongewervelden

De kosten bij de ongewervelden worden met name gemaakt voor de uitheemse rivierkreeften en de Aziatische hoornaar.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van de uitheemse rivierkreeften ligt niet bij de provincies maar bij het Rijk. In de aanpak van deze kreeften zit echter weinig voortgang, waardoor deze kreeften zich ongebreideld verspreiden. Dat zorgt er inmiddels voor dat Echter in toenemende mate zorgen de uitheemse rivierkreeften voor een bedreiging vormen van bijzondere natuurwaarden in de natuurgebieden. Provincies willen daarom selectief toch op een aantal locaties deze soorten gaan bestrijden. Daarvoor zijn ook middelen voor onderzoek nodig om een goede strategie per locatie te kunnen bepalen. De benodigde middelen zijn vooraf moeilijk in te schatten. Vooralsnog gaan we uit van een bedrag van 12 miljoen euro voor een periode van 4 jaar.

De Aziatische hoornaar blijkt ondanks onze inspanningen zich steeds verder te verspreiden. De provincies maken verschillende beleidskeuzes voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. De noordelijke provincies zullen een andere aanpak hebben als de Zuidelijke provincies. Op provinciaal niveau zijn er in sommige provincies al beleidswijzigingen doorgevoerd, waarbij de bestrijding van de Aziatische hoornaar wordt afgebouwd. Vooralsnog willen wegaat een deel de komende twee jaar nog op de oude voet verder, dat wil zeggen selectief bestrijden onder de grote rivieren en volop bestrijden boven de grote rivieren. Als deze methode niet effectief blijkt zullen we echter op termijn gaan afschalen, mede omdat de effecten van deze soort op de inheemse biodiversiteit mee te lijken vallen. Een ander deel van de provincies zet de bestrijding de komende 2 jaar door. Als blijkt dat dit niet effectief is, zal er op termijn ook afschaling plaatsvinden. Vooralsnog gaan we voor een periode van 4 jaar uit van een bedrag van 4 miljoen euro. Daarmee komt het totaal voor deze categorie voor een periode van 4 jaar uit op 16 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: Bij de uitheemse rivierkreeften vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen euro per provincie voor een periode van 4 jaar. Bij de Aziatische hoornaar gerekend met 6 tot voor elk van de 4 zuidelijke provincies en van 2 ton voor de overige 8 provincies)

Waterplanten van de Unielijst

In deze categorie zijn het met name de waterwaaier (Cabomba), Ongelijkbladig vederkruid, de grote waternavel, de waterteunisbloem, en de kleine waterteunisbloem en Watercrassula die voor hoge kosten zorgen. De problemen met de waterwaaier spelen vooral in de provincies met grote plassen: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel. De kleine waterteunisbloem is in zijn verspreiding nog beperkt tot de provincies Zuid-Holland, Gelderland en Flevoland. Grote waternavel en waterteunisbloem komen in elke provincie voor. De ambitie voor de kleine waterteunisbloem is om de soort volledig te verwijderen. De vraag is echter of dat haalbaar is. De ambitie voor de overige soorten is om deze selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden en KRW-wateren waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarvoor treden de provincies in overleg met de waterschappen. Vooralsnog schatten we de kosten voor een periode van 4 jaar globaal in op 18 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: voor elke provincie uitgegaan van 1 miljoen euro en voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel, Gelderland en Flevoland 1 miljoen extra ivm met de aanwezige soorten)

Landplanten van de Unielijst

Er staan veel soorten landplanten op de Unielijst. De kosten zitten vooral in de zijdeplant, de reuzenberenklauw en de reuzenbalsemien. De eerste soort heeft een beperkte verspreiding. Volledige eliminatie is hier nog mogelijk. De andere twee soorten zijn wijdverspreid. De ambitie is om deze twee soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de reuzenberenklauw selectief bestrijden. De opgaven zijn groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel

Dit stuk leest niet helemaal goed denk ik. Bij bedragen benoemen voor hoeveel jaar de inschatting wordt gegeven, is denk ik handig 200.000 voor monitoring is eenmalig / per 4 en de 400.000 voor opvangcentra is eenmalig

Hoe komt de 50.000 per provincie uit het stuk "inschatting van de kosten" terug in het totaal bedrag?

Als het stukje "inschatting van de kosten" wordt verwijderd is de 50.000 per provincie per jaar. Niet duidelijk denk ik.

5.1.2e

08/07/2024 15:12

Als ik alles bij elkaar op tel dan kom ik wel uit 1,2 miljoen. Misschien nog iets anders verwoorden.

5.1.2e

08/07/2024 15:13

Ik mis de exotische vissen. Vreemd om daar helemaal niks over te vermelden.

5.1.2e

08/09/2024 13:52

Dat is echt veel te laag. Voor de aanpak van kreeften in De Wieden & Weerribben alleen naar schatting 5 miljoen per jaar nodig.

5.1.2e

08/09/2024 13:36

Is het mogelijk om het vastgestelde beleid van Provincie Zeeland hier in mee te nemen?

Beleid in de komende 2 jaar wordt er afgesloten

Zie tekst voorstel --> Mag tekstueel nog vertoond worden.

5.1.2e

08/05/2024 14:40

In Overijssel zijn we alleen al voor De Wieden & Weerribben 1,5 miljoen per jaar kwijt. Bestrijding van overige exotische waterplanten in de overgang is ook al gauw 5-10 ton. Kosten dus te laag ingeschat.

5.1.2e

08/09/2024 13:42

Reuzenberenklauw is vanuit ecologisch oog heel waardevol! Zeer veel insecten komen op nectar en het stuifmeel af. We pakken 'm juist vanwege gevaar voor volksgezondheid (aanrakingsallergie), dus juist op plekken waar veel mensen komen (bermen langs fiets- en wandelroutes, niet specifiek in natuurterreinen)

5.1.2e

08/09/2024 13:45

provincies de aanpak van deze soorten nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de reuzeberenklauw en reuzebalsemien toch overal aanwezig zijn. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen per provincie)

Waterplanten niet op Unielijst

In deze categorie is het met name de watercrassula die voor hoge kosten zorgt. De soort komt nu met name voor in het Oosten van Nederland en in de duinen en bedreigt ook natuurwaarden buiten de N2000-gebieden. Inzet is om alleen op locaties waar er een handelingsperspectief is, de soort ook te bestrijden. Na verwijdering wordt dan inheemse plantmateriaal aangebracht. Voor deze categorie schatten we de kosten globaal in op 2,5 miljoen euro per jaar, dus 10 miljoen voor een periode van 4 jaar. Dat is inclusief de kosten van vooronderzoek.

(Inschatting van de kosten: in 10 provincies speelt dit. Gerekend met drie projecten van 350.000 euro per provincie plus 50.000 voor iets anders)

Landplanten niet op de EU-lijst

In deze categorie zijn het met name de Japanse duizendknoop en de rimpelroos die voor hoge kosten zorgen. De eerste soort is wijdverspreid. De tweede soort is vooral een probleem in de duinen en in Zuid-Limburg. Beiden soorten zijn moeilijk te bestrijden en met name de Japanse duizendknoop vraagt na een ingreep nog meerdere jaren om nazorg. De ambitie is om deze soorten selectief te bestrijden, met name op locaties in natuurgebieden waar ze een bedreiging vormen voor de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast willen provincies bij het beheer van wegbermen het goede voorbeeld geven en de Japanse duizendknoop selectief bestrijden. De opgaven is groot en de financieringsmogelijkheden vanuit N2000 zijn beperkt. Omdat veel provincies de aanpak van met name de Japanse duizendknoop nog moeten opstarten schatten we de kosten voor de komende 4 jaar daarom globaal in op 12 miljoen euro.

(Inschatting van de kosten: deze is heel moeilijk te bepalen. Veel provincies noemen de soorten niet eens terwijl de Japanse duizendknoop toch overal aanwezig is. Niet geschoten is altijd mis. Daarom vooralsnog uitgegaan van 1 miljoen per provincie)

Nieuwvestiging

De mogelijkheid bestaat dat soorten zich nieuw of opnieuw gaan vestigen in Nederland. Dat geldt bijna voor alle onderscheiden groepen. Snel ingrijpen is van groot belang omdat dat ellende en hoge kosten in de toekomst voorkomen. Soms wordt een nieuwvestiging pas later ontdekt en kost het toch de nodige moeite om deze te verwijderen. Daar komt bij dat er vaak ook kosten gemoeid zijn met het in beeld brengen van de verspreiding en het opstellen van een plan van aanpak. Vooralsnog gaan we daarom uit van een stelpost van 400.000 euro per provincie. Dat betekent dat we denken voor een periode van 4 jaar een bedrag van 4,8 miljoen voor nieuwvestigingen nodig te hebben.

Samenvatting

In totaal denken de provincies voor de aanpak van invasieve exoten de komende 4 jaar een bedrag van 106 miljoen euro nodig te hebben.

Opsporing en monitoring

PM; dit onderdeel moet nog financieel uitgewerkt worden. Ook gelet op onze rapportageverplichting is het wel verstandig hier middelen voor te vragen en daarmee enerzijds de monitoring van de verspreiding vorm te geven en anderzijds ook effectmonitoring van ingrepen te kunnen doen. Verder zou een vorm van 'grensbewaking' hier ondergebracht kunnen worden om snel te kunnen ingrijpen bij soorten die vanuit Duitsland of België binnenkomen. Het inzetten van eDNA kan daar misschien een waardevolle methode voor zijn.

Te goedkoop ingeschat

5.1.2e

08/09/2024 13:46

Amerikaanse Vogelkers zorgt in Zeeland (en andere provincies?) ook voor veel werk en hoge kosten. Deze soort kan hier ook nog benoemd worden. In de afgelopen 6 jaar gemiddeld 900.000.

5.1.2e

08/07/2024 15:38

Kosten van andere soorten zoals Rimpelroos duizendknoop zitten voor Zeeland dus nog niet die 900.000 inbegrepen.

5.1.2e

08/07/2024 15:49

Hoe gaan we dit opschrijven?

Beide genoemde soorten hebben in Overijssel geen prioriteit. Bij ons zitten de kosten voor toegevoegde landplanten vooral bij Pontisch rododendron, Amerikaanse rododendron, de Ambrosia-soorten (zeer allergen), Trosbost Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers. Misschien aangeven dat er een lijst is van 25 exotische landplanten en dat provincies t verschillend op inzetten?

5.1.2e

08/09/2024 13:51

Nou, dat klinkt wel erg extreem, misschien vervangen door "problemen"?

5.1.2e

08/09/2024 13:53

Opsporing en monitoring zijn beide belangrijke onderdelen van het exotenbeleid. Vroegtijdige opsporing kan ervoor zorgen dat grote problemen in de toekomst voorkomen worden. Daarnaast is het van belang om het effect van bestrijdingsmaatregelen te monitoren, zo kan de effectiviteit van het beheer bepaald worden. In veel provincie worden invasieve soorten niet standaard meegenomen in monitoringsprogramma. Dit betekent dat er nog veel werk is voor het opstarten van een plan, daarom schatten we de kosten voor de komende 4 jaar globaal in op 12 miljoen euro.

De inschatting is gebaseerd op de teksten en grove inschattingen hierboven.

Communicatie en educatie

Eerder in dit ambitedocument is al aangegeven dat de provincies ook voor zichzelf een rol weggelegd zien om de communicatie over invasieve exoten lokaal en regionaal te versterken. Provincies kunnen daarbij goed inspelen op de specifieke problematiek met invasieve exoten in hun regio. Dit vormt daarmee een aanvulling op een meer algemene bewustwordingscampagne die door het Rijk opgezet zou kunnen worden.

Ik wilde jullie graag helpen met een suggestie mag zeker aangepast worden.

5.1.2e
08/08/2024 10:39

Lokale communicatie- en educatieprojecten kunnen daarnaast ook bijdragen aan het versterken van het lokale netwerk en de samenwerking in een gebied. De provincies denken met een bedrag van 100.000 euro per jaar, per provincie een goede stap te kunnen zetten om de communicatie over invasieve exoten vorm te geven.

In totaal leidt dit voor een periode van 4 jaar tot een totaalbedrag van 4,8 miljoen euro.

Gebiedsplannen

Gebiedsplannen kunnen bijdragen aan een betere samenwerking en een gerichtere aanpak van invasieve uitheemse soorten. De provincies achten een bijdrage van 10.000 euro per gemeente en een bijdrage van 30.000 per waterschap passend om hier ondersteuning aan te geven. Een ondersteuningsregeling zou zowel provinciaal als landelijk ingesteld kunnen worden.

Een aantal provincies heeft al eerder zelf een ondersteuningsregeling ingesteld voor het ontwikkelen van gebiedsplannen. De middelen zouden in dat geval besteed kunnen worden aan het evalueren en actualiseren van die plannen.

Personeel

Zonder ambtelijke capaciteit kunnen provincies hun coördinerende en uitvoerende rol bij bestrijding van invasieve exoten niet invullen. De provincies achten minimaal 1,5 FTE per provincie noodzakelijk om het gepresenteerde ambitieniveau voor de bestrijding waar te maken. De kosten hiervoor bedragen 170.000 euro per provincie per jaar. Voor de komende vier jaar leidt dat tot een totaal bedrag van ca. 8,2 miljoen euro.

Ik zou in het tabelletje ook een post opnemen voor uitbreiding van opvangmogelijkheden voor exotische dieren en verantwoorde afvoer (le vernietiging) door planten en ook voor diere

5.1.2e
08/09/2024 13:57

Onderdeel	Kosten (C)
Bestrijdingsmaatregelen	106.000.000
Opsporing en monitoring	PM
Communicatie en educatie	4.800.000
Gebiedsplannen	4.050.000
Personeel	8.160.000
Totaal	123.010.000

Samenvattend kostenoverzicht aanpak invasieve exoten (bedragen in euro's)

Bijlagen

Bijlage 1: Bestrijdingsambitie en -strategie per soort

In onderstaande tabel zijn per soort de bestrijdingsambitie en -strategie opgenomen. Voor een aantal soorten zijn aanvullende opmerkingen bij de bestrijdingsstrategie vermeld gelet op bijzondere omstandigheden voor de betreffende soort. De kolom 'Artikel' verwijst naar de indeling die de provincies hanteren voor Unielijst-soorten. Deze kolom is daarom niet relevant voor de overige soorten. In de kolom 'Ambitie' verwijst de aanduiding 'E' op de doelstelling eliminatie en 'B' op de doelstelling beheersen. In hoofdstuk 4 is toegelicht op welke wijze de ambities en strategieën zijn bepaald.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Zoogdieren				
Amerikaanse voseekhoorn (<i>Sciurus niger</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Axisiert (<i>Axis axis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Grijze eekhoorn (<i>Sciurus carolinensis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Indische mangoeste (<i>Herpestes javanicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Muntjak (<i>Muntiacus reevesi</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Pallas' eekhoorn (<i>Callosciurus erythraeus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Rode neusbeer (<i>Nasua nasua</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Siberische grondeekhoorn (<i>Tamias sibiricus</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Populatie in Tilburg wordt gedoogd wegens lage impact en verdere verspreiding. Uit natuur onttrekken wanneer soort zich wel invasief gaat gedragen.
Thaise eekhoorn (<i>Callosciurus finlaysonii</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Wasbeer (Procyon lotor)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Wasbeerhond (Nyctereutes procyonoides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	-
Vogels				
Hellige ibis (Threskiornis aethiopicus)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Huiskraai (Corvus splendens)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Nijlgans (Alopochen aegyptiacus)	19b	B	Aantallen reguleren	-
Roodbuikbuulbuul (Pycnonotus cafer)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rosse stekelstaart (Oxyura jamaicensis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Treurmaina (Acridotheres tristis)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Vissen en zoetwater invertebraten				
Amoergrondel (Percottus glenii)	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Blauwband (Pseudorasbora parva)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Channa argus	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia affinis	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
(geen Nederlandse naam) Gambusia holbrooki	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.

Wij zien vaak verkeerd afschot (dassen ipv. wasbeerhonden) en elimineren dus niet overal. Daarnaast is de wasbeerhond niet eens op de Unielijst gekomen vanwege ecologische impact, maar omdat hij bepaalde ziektekiemen kan verspreiden (wat overigens ook inheemse zoogdieren zoals vossen doen). Voor ons blijft dit daarom een 19b-soort.

5.1.2a

08/09/2024 14:00

Absurd voor een art. 17 soort!

5.1.2e

08/09/2024 14:17

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gouden mossel <i>Limnoperna fortunei</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zwarte dwergmeerval <i>(Amelurus melas)</i>	17	E	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Zonnebaars (<i>Lepomis gibbosus</i>)	19b	B	In gesloten water: lokaal elimineren In open water: nader te bepalen	Voor open water ontbreekt een handelingsperspectief.
Reptielen en amfibieën				
Afrikaanse klauwkikker (<i>Xenopus laevis</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaanse brulkikker (<i>Lithobates catesbeianus</i>) (Synoniem: <i>Rana catesbeiana</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	-
Gewone koningsslang (<i>Lampropeltis getula</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Lettersierschildpad (<i>Trachemys scripta</i>) 3 ondersoorten: Geelbuikschildpad (<i>Trachemys scripta scripta</i>) Geelwangschildpad (<i>Trachemys scripta troostii</i>) Roodwangschildpad (<i>Trachemys scripta elegans</i>)	17	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Lettersierschildpadden kunnen zich momenteel in Nederland niet voortplanten. De soort wordt daarom meestal getolereerd. Lokaal kan er echter wel schade aan biodiversiteit optreden waardoor het nodig kan zijn de soort lokaal te elimineren.
Insecten en platwormen				
Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Ondanks forse inspanningen lukt het niet de opmars van deze soort te stuiten. Provincies willen op verschillende niveaus blijven inzetten op bestrijding. De bestrijding wordt de komende jaren in een deel van Nederland afgeschaald. Afhankelijk van de beschikbare middelen en de voortgang van de verspreiding kan kunnen andere provincies ook besluiten besloten worden de ambitie af te schalen. De ambitie bij de bestrijding zal in noorden hoger liggen dan in het zuiden.

Kan zich niet voortplanten (te koud). De Russische rattenslang daarentegen wel.

6.1.2e
08/09/2024 14:19

Ambitie in Zeeland ligt voor de Aziatische hoornaar al anders.

Misschien tekst voorstel toevoegen, zodat dit ook in lijn is met de beleidswijziging van Zeeland.

5.1.2e
08/05/2024 15:00

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Dwergvuurmier (<i>Wasmannia auropunctata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Rode vuurmier (<i>Solenopsis invicta</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
(geen nederlandse naam) <i>Solenopsis richteri</i>	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Tropische vuurmier (<i>Solenopsis geminata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Alleen bij vestiging in de natuur, bij overlast in de bebouwde kom ligt de verantwoordelijkheid voor bestrijding bij andere overheden. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Terrestrische planten				
Afghaanse duizendknoop (<i>Persicaria wallichii</i>) (synoniem: <i>Koenigia polystachya</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Amerikaans bezemgras (<i>Andropogon virginicus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Ballonrank (<i>Cardiospermum grandiflorum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Boomwurger (<i>Celastrus orbiculatus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Chinese struikklaver (<i>Lespedeza cuneata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Fraai lampenpoetsergas (<i>Pennisetum setaceum</i>) (synoniem: <i>Cenchrus setaceus</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gestekelde duizendknoop (<i>Persicaria perfoliata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Gewone gunnera (<i>Gunnera tinctoria</i>)	19a	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Hakea (<i>Hakea sericea</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Hemelboom (<i>Ailanthus altissima</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	Bestrijding kan bestaan uit het bestrijden van één geslacht van de boom omdat het om een tweehuizige soort gaat.
Hoog pampagras (<i>Cortaderia jubata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Japanse klimvaren (<i>Lygodium japonicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Japans steltgras (<i>Microstegium vimineum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Kudzu (<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Mesquite (<i>Prosopis juliflora</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Oosterse hop (<i>Humulus scandens</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Perzische berenklauw (<i>Heracleum persicum</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Reuzenbalsemien (<i>Impatiens glandulifera</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Reuzenberenklauw (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	19b	B	Lokaal elimineren/bestrijden	
Roze rimpelgras (<i>Ehrharta calycina</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Schijnambrosia (Parthenium hysterophorus)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Sosnowsky's berenklaauw (Heracleum sosnowskyi)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Struikaster (Baccharis halimifolia)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Talgboom (Triadica sebifera)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Wilgacacia (Acacia saligna)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Zijdeplant (Asclepias syriaca)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Water- en oeverplanten				
Alligatorkruid (Alternanthera philoxeroides)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote vlotvaren (Salvinia molesta)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Grote waternavel (Hydrocotyle ranunculoides)	19b	B	Lokaal elimineren	
Kleine waterteunisbloem (Ludwigia peploides)	19a	E	Elimineren bij waarneming	De eliminatie vergt een zeer hoge inspanning. De provincies willen blijven inzetten op eliminatie maar lokaal kan deze doelstelling te hoog blijken.
Moeraslantaarn (Lysichiton americanus)	19a	E	Elimineren bij waarneming	
Ongelijkbladig vederkruid (Myriophyllum heterophyllum)	19b	B	Lokaal elimineren	
Parelvederkruid (Myriophyllum aquaticum)	19b	B	Lokaal elimineren	

Gelet op het grote risico van verspreiding van waterplanten (veel mobieler dan landplanten) zou ik alle soorten (als we toch bij de stickertjes blijven) maximaal op 19a zetten: overal elimineren. Verspreiding vindt plaats door golfslag, doorvaart en andere waterrecreatievormen en beheerwerkzaamheden. Inheemse waterplanten kunnen geheel verdwijnen.

5.1.2e

08/09/2024 14:23

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Smalle theeplant (Gymnocoronis splanthoides)	17	E	Elimineren bij waarneming	
Smalle waterpest (<i>Elodea nuttallii</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Verspreidbladige waterpest (<i>Lagarosiphon major</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterhyacint (<i>Eichhornia crassipes</i>)	17	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur.
Watersla (<i>Pistia stratiotes</i>)	19b	E	Elimineren bij waarneming	Deze soort kan zich in het huidige klimaat niet vestigen in de natuur. Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen en dus een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk.
Waterteunisbloem (<i>Ludwigia grandiflora</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Waterwaaler (<i>Cabomba caroliniana</i>)	19b	B	Lokaal elimineren	
Overige Unielijst-soorten				
Amerikaanse zeebaars (<i>Morone americana</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Beverrat (<i>Myocastor coypus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Californische rivierkreeft (<i>Pacifastacus leniusculus</i>)	-	B	Lokaal elimineren / Geen actie vanuit provincie	Per provincie en per groeilocatie wordt er een afweging gemaakt in het nemen van bestrijdingsmaatregelen. De verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de rivierkreeften ligt bij het Rijk. Provincies kunnen ingrijpen wanneer natuurwaarden en/of de biodiversiteit ernstig in gevaar komen.
Chinese wolhandkrab (<i>Eriocheir sinensis</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius virilis</i>) (Synoniem: <i>Orconectes Virilis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	

Deze opmerking geldt voor alle rivierkreeft soorten in deze lijst:

Voor de rivierkreeften hebben de provincies officieel nog geen verantwoordelijkheid, die verantwoordelijkheid ligt nu nog bij het Rijk

Ik begrijp dat wij in sommige gevallen moeten ingrijpen om de ecologische waarde en biodiversiteit van bepaalde gebieden te beschermen. Toch vraag ik mij af of het verstandig is om hier als bestrijdingsstrategie lokaal elimineren te benoemen. Hiermee trekken we naar mijn idee alle verantwoordelijkheid naar ons toe. Ik verwacht niet dat LNV dan nog actief actie zal gaan ondernemen op deze soortgroep.

Voorstel om dit anders te formuleren: zie tekst.

5.1.2e
08/05/2024 15:06

NAAM	ARTIKEL	AMBITIE	BESTRIJDINGSSTRATEGIE	OPMERKING
Gestreepte koraalmeerval (<i>Plotosus lineatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius limosus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes limosus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Marmerkreeft (<i>Procambarus virginialis</i>) (Synoniem: <i>Procambarus fallax</i> f. <i>virginialis</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Muskusrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	
Rode Amerikaanse rivierkreeft (<i>Procambarus clarkii</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Roestbruine Amerikaanse rivierkreeft (<i>Faxonius rusticus</i>) (Synoniem: <i>Orconectes rusticus</i>)	-	B	Lokaal elimineren	
Nieuw-Zeelandse landplatworm (<i>Arthurdendyus triangulatus</i>)	-	-	Geen actie vanuit provincie	Deze soort is nog niet in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. De bestrijding van deze soort kan het beste via het fytosanitaire spoor worden ingericht.

Bijlage 2: Lijst van overige uitheemse soorten

Hieronder is een **indicatieve** lijst opgenomen van invasieve uitheemse soorten die (nog) niet op de Unielijst staan, maar die wel door provincies bestreden worden vanwege hun impact op de inheemse biodiversiteit.

In Overijssel voorts nog (nu nog niet genoemd)
alsemambrosia, zandambrosia, driedelige
ambrosia, penninghertshooi, bezemkruiskru
zwarte appelbes, Amerikaanse eik (in N2000
rodo (in N2000), Jap. Bamboe (in N2000), Bc
gele dovenetel (in N2000), Sneeuwbes (in N
Stijve zonnebloem (in N2000), Sikahert, Am.
eekhoorn, Italiaanse kamsalamander,
Marmersalamander, Springkikker, Russische
rattenslang, Kesslers grondel, Marmergrondel,
Pontische stroomgrondel, Zwartbekgrondel,
Amerikaanse termiet

5.1.2e

08/09/2024 14:37

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 7/10/2025 7:12:49 AM
Subject: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar
Received: Thur 7/10/2025 7:12:53 AM

5.1.2e, ik neem jullie opmerkingen mee en vraag of de alinea kan worden toegevoegd aan de pagina.

Gisteren is dit artikel gepubliceerd: <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/350361/nesten-in-schuren-en-vogelhuisjes-plaag-van-aziatische-hoornaars-dreigt>. Wij hebben hier geen vragen vanuit NHnieuws over gehad. Maar wel goed dat er dus informatie staat op de website over ons beleid.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MA**

Communicatieadviseur, team Woordvoering en Communicatieadvies

M: + 5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkdagen ma, di, do en vr

www.noord-holland.nl

Bezoekadres: Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 8 juli 2025 11:58

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Hoi 5.1.2e,

Prima tekst, ons voorstel is een zin te verplaatsen en een zin te verwijderen zodat de tekst er als volgt uit ziet:

Aziatische hoornaar

De provincie Noord-Holland blijft in 2024 en 2025 nesten van de Aziatische hoornaar verwijderen via een professionele bestrijder. Inwoners kunnen helpen door waarnemingen van de Aziatische hoornaar of een nest te melden via [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl). Tegelijkertijd onderzoekt de provincie samen met gemeenten en imkerverenigingen hoe de aanpak er vanaf 2026 uit moet zien. Omdat volledige uitroeiing niet mogelijk is, verschuift de focus naar het beheersen van de verspreiding en het geven van voorlichting. De provincie onderzoekt ook of imkers en vrijwilligers in de toekomst zelf nesten kunnen leren verwijderen via een training.

Groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: vrijdag 4 juli 2025 13:55

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Dag 5.1.2e en 5.1.2e,

Op verzoek van 5.1.2e help ik jullie graag bij dit onderwerp. Het lijkt ons verstandig gezien de verschillende vragen over dit onderwerp om wat informatie over de Aziatische Hoornaar op de website van de provincie te zetten. Ons voorstel is om het toe te voegen aan de pagina over [Invasieve exoten](#). Hieronder een voorstel voor de alinea. Ik focus hierin op wat de provincie doet en wat inwoners zelf doen.

Aziatische hoornaar

De provincie Noord-Holland blijft in 2024 en 2025 nesten van de Aziatische hoornaar verwijderen via een professionele bestrijder. Tegelijkertijd onderzoekt de provincie samen met gemeenten en imkerverenigingen hoe de aanpak er vanaf 2026 uit moet zien. Omdat volledige uitroeiing niet mogelijk is, verschuift de focus naar het beheersen van de verspreiding en het geven van voorlichting. Inwoners kunnen helpen door waarnemingen van de Aziatische hoornaar of een nest te melden via [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl). Zo kan snel worden vastgesteld of het om deze invasieve exoot gaat en kan het nest – indien nodig – worden verwijderd. De provincie onderzoekt ook of imkers en vrijwilligers in de toekomst zelf nesten kunnen leren verwijderen via een training.

Ik lees in jullie beantwoording dat nog niet alles helder is en vaststaat wat betreft rol en verantwoordelijkheid van provincie. Daarom focus ik vooral op de huidige situatie. Zodra er iets verandert kunnen we de tekst aanpassen en indien nodig extra communicatie inzetten. Bijvoorbeeld richting imkers of naar inwoners. Daarvoor kunnen jullie dan ook contact opnemen!

Ik hoor graag wat jullie vinden van het voorstel!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e MA
Communicatieadviseur, team Woordvoering en Communicatieadvies
M: + 5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkdagen ma, di, do en vr

www.noord-holland.nl
Bezoekadres: Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Van: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: vrijdag 4 juli 2025 10:22
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
CC: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Hi 5.1.2e en 5.1.2e,

Bedankt, 5.1.2e (CC) pakt het op!

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e
Communicatieadviseur
5.1.2e | 5.1.2e @noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: donderdag 3 juli 2025 16:02
Aan: 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Hoi 5.1.2e,

Zie hieronder antwoorden op de vragen.
We krijgen wel vaak terug dat er behoefte is aan communicatie over de aziatische hoornaar, bijvoorbeeld wat te doen

je een nest tegenkomt (daarvoor moeten we deels ook wel ons beleid duidelijk gaan krijgen). Is het eventueel mogelijk om een pagina op onze website toe te voegen of heb jij ideeën hoe hierover te communiceren?

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 1 juli 2025 14:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Hi 5.1.2e en 5.1.2e,

Op de webpagina [Invasieve exoten](#) staat momenteel niets over de Aziatische hoornaar. Hij wordt wel genoemd in het beleidsdocument Programma Invasieve Exoten.

Vooruitlopend op de vragen van inwoners en journalisten die vast ook aan ons gesteld gaan worden:

Wat doet de provincie Noord-Holland wel/niet met de Aziatische hoornaar?

We hebben in 2024 en 2025 een opdracht bij een professionele bestrijder van Aziatische hoornaar lopen om nesten te verwijderen. Inmiddels is duidelijk dat elimineren niet mogelijk is en zijn we ons aan het beraden op onze inzet voor 2026 en verder. We zijn in gesprek met gemeenten en lokale imkerverenigingen om te bepalen wat de beste aanpak is.

Wat is onze rol/verantwoordelijkheid/verplichting? Onze visie op de omgang met dit dier?

Wij zijn volgens artikel 19 van de EU-Exotenverordening verantwoordelijk om beheersmaatregelen te treffen. Dit kan op verschillende manieren en we zijn ons dus aan het beraden hoe dit het beste vorm te geven. Omdat het nog niet helemaal duidelijk is wat de impact van Aziatische hoornaar is willen we de verspreiding zo veel mogelijk voorkomen maar de realiteit is ook dat we de verspreiding niet kunnen stoppen met de huidige beschikbare middelen. Daarnaast horen we veel behoefte om meer communicatie over hoe om te gaan met deze exoot dus daar willen we nog wel meer aandacht aan gaan besteden

Wat is er terecht gekomen met het voornemen om educatie voor imkers op te starten (zelf nesten leren verwijderen)?

Dit is nog niet gebeurd, we zijn in gesprek met imkers en op basis van hoe we ons beleid gaan vormgeven gaan we dat wel of niet meer organiseren.

Met vriendelijke groet,

mw. 5.1.2e
Communicatieadviseur

5.1.2e | 5.1.2e@noord-holland.nl | werkzaam op ma/di/do/vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 1 juli 2025 11:21

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Heads-up m.b.t. vragen over Aziatische hoornaar

Hoi 5.1.2e,

Misschien krijgen we hier niks over, maar er zingt op IPO-niveau wat rond over vragen die gesteld worden m.b.t. Aziatische hoornaar.

Zie bijgevoegde mails ter info.

Zou kunnen dat ze ook bij ons langskomen, dus dan weet je er alvast vanaf ☐* .

Met vriendelijke groet,

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

@noord-holland.nl

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Burgemeester en Wethouders van de gemeente Haarlemmermeer
Postbus 250
2130 AG HOOFDORP

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

5.1.2e

BEL/NR

Telefoonnummer 5.1.2e

5.1.2e@noord-holland.nl

1 | 1

Verzenddatum

Kenmerk

/

Uw kenmerk

11973877

Betreft: reactie op uw brief over plan van aanpak Aziatische hoornaar

Geacht college,

Wij hebben uw oproep om een plan van aanpak en duidelijke informatievoorziening ontvangen. In deze brief geven wij meer informatie over de aanpak van Aziatische hoornaar in de provincie Noord-Holland.

Wat is de aanpak op dit moment?

De Aziatische hoornaar is een artikel 19 soort op de Unielijst van invasieve uitheemse soorten. Dit betekent dat de provincie verplicht is deze soort te beheersen. In Noord-Holland wordt de Aziatische hoornaar sinds 2023 actief bestreden. Hiervoor heeft de provincie de gespecialiseerde bestrijder NatuurlijkRob ingehuurd. In 2024 zijn er door dit bedrijf 33 nesten verwijderd en ook dit jaar loopt de bestrijding van Aziatische hoornaars door via NatuurlijkRob. Daarnaast zetten vele vrijwilligers zich in. Door de ervaringen met het verwijderen van nesten ontwikkelen de methoden zich steeds verder. Zo is afgelopen jaar ervaring opgedaan met een nieuw zendersysteem dat makkelijker is te gebruiken. Hierdoor kunnen meer mensen de nesten opsporen en kunnen er dit jaar naar verwachting meer nesten worden verwijderd.

Aanpak na 2025

Het is niet mogelijk om te voorspellen hoe het aantal Aziatische hoornaars zich in Noord-Holland zal ontwikkelen. In andere Europese landen en de zuidelijke provincies is het niet gelukt om de opmars van de Aziatische hoornaar te stoppen. Wij gaan er vanuit dat dit in Noord-Holland ook het geval zal zijn.

Als de hoeveelheid nesten blijft toenemen zal het gezien de beperkte middelen en capaciteit van de bestrijder niet mogelijk zijn om de huidige werkwijze voort te zetten. Daarnaast is het de vraag of de baten opwegen tegen de kosten. Uit het rapport van EIS blijkt dat de

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (5.1.2e

Houtplein 33

2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

Kvk-nummer 34362354

Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Aziatische hoornaar geen risico vormt voor de inheemse biodiversiteit en dat de risico's voor de volksgezondheid minimaal zijn. Tegelijkertijd zijn er zorgen van imkers over het effect op hun honingbij volken, aangezien deze de voornaamste prooi vormt. Zowel uit het rapport van EIS en de studie van de Universiteit van Exeter blijkt echter niet dat dit tot grootschalige sterfte van bijenvolken leidt.

Bovenstaande is voor Noord-Holland reden om de strategie te verschuiven naar communicatie en ondersteuning van vrijwillige bestrijders, met als doel het reguleren van de aantallen. Bestrijding van nesten wordt enkel voortgezet op de meest risicovolle locaties, hierin zijn we echter wel afhankelijk van eventuele middelen die voortkomen uit het landelijke aanvalsplan exoten.

Training voor vrijwilligers

Aangezien de voornaamste klachten over de Aziatische hoornaar vanuit de imkerij komen willen we hen in staat stellen om de bestrijding zelfstandig op te pakken. Onderdeel daarvan is dat we voornemens zijn om **dit jaar** een training te organiseren voor imkers over het opsporen en bestrijden van de Aziatische hoornaar. Daarnaast onderzoeken we of het mogelijk is om financiële ondersteuning te geven of om materialen beschikbaar te stellen. Over de precieze invulling van de training en het tijdstip moet nog worden besloten, we trekken hierin graag met u op om het een geslaagd evenement te maken.

Als laatste willen we benadrukken dat we de inspanning van uw gemeente en vrijwilligers waarderen. Wij zullen de problematiek rondom de Aziatische hoornaar onder de aandacht blijven brengen bij het interprovinciale overleg en het Ministerie van LNV.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,
namens dezen,

Sectormanager Natuur en Recreatie

5.1.2e

Deze brief is digitaal vastgesteld en daarom niet ondertekend.

Agenda Interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

02/05/2024

13:00-14:30 (1,5 uur)

Overleg provincies Aziatische hoornaar

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e	1.2e	Noord-Holland	5.1.2e	X
				5.1.2e	X
Flevoland	5.1.2e		Overijssel	5.1.2e	X
	5.1.2e	X			
Friesland	5.1.2e		Utrecht	5.1.2e	X
	5.1.2e			5.1.2e	X
Gelderland	5.1.2e		Zuid-Holland	5.1.2e	
	5.1.2e			5.1.2e	X
Groningen	5.1.2e	X	Zeeland	5.1.2e	X
Limburg	5.1.2e	X	Noord-Brabant	5.1.2e	X

Aanleiding/onderwerp:

Stand van zaken Aziatische hoornaar

Agenda:

1. Opening (pg. 2)
 2. Rondgang: nieuws (pg. 2)
 3. Nabespreking Infosessie waarneming.nl (pg. 4)
 3. Rapport beleidsadvies AH (NH/ZH) (pg. 4)
 5. Landelijke lijn AH (pg. 5)
 6. Afsluiting (pg. 5)
- Bijlage 1. Rapportage gesprek tussen LNV, Taskforce Aziatische hoornaar en 'de Provincies' (pg. 6)
- Bijlage 2. App van 5.1.2e (pg. 6)

Kort verslag:

Notulist: 5.1.2e (Noord-Holland)

1. Opening

-

2. Rondgang:

Nieuws per provincie:

- 5.1.2e (ZH): geen nieuws, wel veel meldingen
- 5.1.2e (NB): 3 jaar contract met 5.1.2e verlengd voor de bestrijding, middels Europese aanbesteding.
- 5.1.2e (ZL): GS heeft besluit genomen: Financiële inzet wordt dit jaar verdubbeld. Daarna afgebouwd binnen 3 jaar. 5.2.1 Gemeentes, waterschappen, land-tuinbouw, imkers geven aan geïnteresseerd te zijn. 5.2.1

Gesprek gehad met gemeenten over AH, hier was veel interesse voor. Er is een datumprikker rondgestuurd en die ging zelfs een eigen leven leiden. Ondanks enkele niet aanwezige gemeenten was er een goede vertegenwoordiging tijdens het gesprek. Er waren verschillen in kennisniveau en er kwamen veel vragen over wie waarvoor verantwoordelijk is.

- 5.1.2e (NH): Wel gesprek met gemeente Haarlem gehad maar nog niet met de rest van de gemeentes.
- 5.1.2e (GR): In Groningen inmiddels twee koninginnen gevangen. Zij hebben ingezet op communicatie hierover. Landelijke lijn aanpak AH nog wel lastig onderwerp, maar daar komen we zo nog op.
- 5.1.2e (LB): Ook met 5.1.2e aan de slag.
- 5.1.2e (NH): Er zijn binnen de provincie lege nesten gevonden dit jaar, dus de verwachting is dat koninginnen zijn uitgevloegen en dus verdere verspreiding.
- 5.1.2e (OV): Verzoek van TU Enschede. Ze willen onderzoek doen naar het vergemakkelijken van detectie van AH met innovatieve technologie. Dus doen niet mee aan Inholland onderzoek (zie hieronder). Overijssel voelt zich een soort van wipwap tussen Noord en Zuid Nederland. Daarom ook vanuit daar behoefte aan het bespreken van de landelijke lijn. Verder pas 1 melding ontvangen van AH.

OV voelt zich nog wel genooddaakt om in te zetten op bestrijding en wilt dit blijven doen zo lang als dat haalbaar is. Er zijn veel voorlichtingsavonden voor Imkers geweest over o.a. vallen. Ze vinden dat deze manier goed werkt, zo blijf je aangehaakt bij de imkers. De imkers willen lokstof gesubsidieerd krijgen en daar gaat OV in mee.

Nationale bijenvereniging. Imkerkoepel Twente. OV heeft voor hen twintig vallen besteld, onder de voorwaarde dat ze voorlichting geven aan alle imkers in Overijssel. 5.1.2e vindt dat je die vallen niet moet gebruiken. Dit wordt tijdens de voorlichting ook verteld: EH kan er ook in komen en die moet je er juist weer uithalen want het is een beschermde soort. Door op deze manier te werken heeft OV een goed beeld over wat deze groep mensen doet. 5.1.2e (ZL): ZL krijgt ook vaak vragen over de vallen maar ZL is hier wel terughoudend in. Ze hebben wel contact gehad hierover, de mail zal doorgestuurd worden.

5.1.2e (NB): In Brabant zijn wel veel mensen die vallen hebben gebruikt. Zij worden daarover benaderd door de TU Delft met de vraag wat er precies met die vallen gebeurt.

- 5.1.2e (UT): In Utrecht zijn vorig jaar in totaal 15 meldingen geweest incl. alle nesten, dit jaar al 36. De waarnemingen die nu binnenkomen kunnen vaker/beter gevalideerd worden door het uploaden van foto's. Utrecht vreest dat er toch een paar nesten gemist zijn.

Er zijn gesprekken geweest met Imkers: UT krijgt signaal dat imkers niet blij zijn over het feit dat zij al het werk voor de zoekgroepen vrijwillig doen terwijl 5.1.2e als onze opdrachtnemer, daar indirect ook aan verdient. Er is besloten om in de nieuwe offerte voor 5.1.2e mee te nemen dat hij zorgt voor wiekpotten, lokvloeistof en zoekboxen voor de zoekgroepen zodat dit niet meer door henzelf betaald hoeft te worden.

Namens de provincies heeft 5.1.2e contact gehad met LNV en Taskforce AH: Taskforce wil met gemeentes in gesprek over AH. Dit doen ze onder anderen met een flyer: die wordt doorgestuurd. 5.1.2e en 5.1.2e hebben aangegeven dat het duidelijk moet zijn dat de taskforce niet onderdeel is van de overheid. Ook is gesproken over dat de Taskforce moeten nagaan wie hun publiek is. Dit om een overspoeling aan stadsreuzen én paniek te voorkomen. Er is ook over vespawatch gesproken. Blijkbaar, anders dan 5.1.2e dacht, is het een vanuit een lokale opsporingsapp uitgegroeid tot een zeer veel gebruikte app in zowel NL als België. Het doel is dus niet om zoals waarneming.nl observaties te registreren. Eén nationale opsporingsapp zou misschien handig kunnen zijn. 5.1.2e heeft ook een app gemaakt, voor opsporing van AH, volgens 5.1.2e is zijn app anders dan de andere apps.

5.1.2e (ZL): In het IPO gezegd dat we voor één partij zouden gaan, zoals waarneming.nl.

5.1.2e (OV): Fijn als je alles via een app hebt en gevalideerde data hebt. Maar wij kunnen dit als provincie verder niet verbieden.

5.1.2e (GR): Voor ons hangt het steunen van bepaalde platforms of apps af van de landelijke lijn wat betreft de aanpak van de AH.

Zie onderaan deze notulen een verslagje over het gesprek met LNV en gegevens over 5.1.2e app.

Inholland onderzoek

- Noord-Brabant en Limburg hebben een mail ontvangen van Inholland Hogeschool over onderzoek naar effecten van AH op inheemse soorten. Is daar al over nagedacht/dit ontvangen in deze groep? (Antwoord: meerdere provincies hebben de mail gehad maar niet iedereen heeft er iets mee gedaan). NB en LB hebben contact met hen opgenomen om een gesprek te organiseren over het onderzoek. Samenvatting uit de begeleidende mail bij de afspraak:

@ andere geïnteresseerden: deze afspraak komt van een datumprikker met 5.1.2e en 5.1.2e. Het is de informatie bespreken van een nieuw onderzoek in wording naar verbeteren van de efficiëntie van de aanpak van de Aziatische hoornaar en het meten van de impact op insecten in het algemeen en op bestuivende insecten, honingbijen én rode lijst soorten, in het bijzonder. Zie bijgaand concept voorstel. We hopen op deelname vanuit de provincies, maar we hopen ook op suggesties voor onderzoek (hoewel we al aardig wat potentiële onderzoeksvragen hebben). We hebben al een heel consortium met oa. alle imkerverenigingen, Naturalis en twee hogescholen en de WUR.

Het gaat om een RAAK pro aanvraag van 700.000 euro met daarnaast 300.000 eigen bijdrage (we proberen alles als in kind bijdrage) gedurende 4 jaar, met als beoogde startdatum 1 juni 2025.

- Het zou gaan om onderwerpen als opsporing nesten, bestrijding en impact op biodiversiteit. Vooral dat laatste vinden wij interessant.

- Het oriëntatie gesprek zal plaatsvinden op 8 mei 2024 in de middag. Er zal genotuleerd worden en de notulen wordt rondgestuurd.
- 5.1.2e (BR): Financiën zijn waarschijnlijk al geregeld. Komen bij provincies aan voor nesten omdat wij die al bestrijden. Mogelijk ook vanwege de support van provincies.
- 5.1.2e (UTR): 5.1.2e slaat al die nesten ook ergens op.

3. Nabespreking Infosessie waarneming.nl

- Friesland, Utrecht, Noord-Brabant, Zeeland, Noord-Holland, Overijssel, Groningen, Zuid-Holland en Limburg zijn het erover eens dat wij verder kunnen gaan met waarneming.nl als nationaal platform voor meldingen van AH.
- Het is zinvol tegen versnippering, het is fijn dat data geclusterd kan worden, koppelen van apps is handig, fijn dat het uitgebouwd kan worden voor andere soorten (op een later moment, als dit bevalt; heeft LNV hier een rol in trouwens?).
- We moeten wel kijken hoe we problemen voor bestrijders kunnen oplossen
- 5.1.2e (OV): Nadeel is het verhaal over cowboys, acquisitie van bestrijders die niet duurzaam/correct is. Kan je ondervangen. Veel voordelen, klein risico, algemeen positief.
 ↪ Er zijn ideeën geopperd om hierover te communiceren via bijvoorbeeld de bevestigingsbrief. Hier kan aangegeven worden dat niet meegegaan moet worden met bestrijders die niet met de provincie werken of dat alleen een bestrijder via de provincie vergoed wordt.

Conclusie: We kunnen hier dus mee verder.

- Hoe moeten we dit financieel aangaan?
 ↪ Wellicht is iets mogelijk via BIJ12
 5.1.2e (UT) zegt dat het Juridische advies bij een verleden project was dat het dan wel 11 facturen zouden worden. Zonder samenwerkingsovereenkomst is het moeilijk om dit soort dingen te regelen. Utrecht zoekt dit verder uit.
- Hoe gaan we dit met waarneming.nl -> wat willen we precies communiceren?
 ↪ Er wordt een gezamenlijk document opgesteld met daarin wat wij willen. Hiermee kunnen we naar waarneming.nl

4. Rapport beleidsadvies AH (NH/ZH)

- Het rapport wordt op maandag na dit overleg aangeboden aan GS/PS. Het rapport suggereert duidelijk om niet verder te gaan bestrijden. Noord-Holland wil dit niet zondermeer opvolgen en denken na over de meest effectieve oplossing. Zuid-Holland heeft de lijn aangaande AH nog niet uitgezet. Het is lastig om bestrijdingskosten te verantwoorden met dit rapport. Zij moeten dus keuzes gaan maken over het opsporen, bestrijden en opleiden (prioritering). Voor het bestrijden kan je bijvoorbeeld kiezen voor Natura2000 gebieden maar niet in de stad. Zuid-Holland zet over het algemeen in op exoten bestrijding in gebieden waar ze effect hebben op biodiversiteit, dus met name N2000 gebieden.
- Er zijn bedenkingen over het rapport, soms vreemde passages en sommige stukken missen voldoende onderbouwing (net iets te kort door de bocht). Vooral op ecologisch gebied wordt de onderbouwing soms gemist.

- De formule die gebruikt wordt om de toename van AH voor de komende jaren te voorspellen is niet duidelijk.
- In toekomstige onderzoeken kunnen we analyses van Belgische en Franse situatie meenemen.
- 5.1.2e (ZH): Wij hebben onze lijn aangaande AH nog niet uitgezet.

5. Landelijke lijn AH

- Het is moeilijk om één lijn te trekken. Omdat de situatie per provincie verschilt en de politieke mening per provincie kan verschillen. Dit vertaalt zich onder anderen in het beschikbare budget op dit onderwerp per provincie.
- Het noorden is geforceerd de lijn van de andere provincies te volgen als het gaat om loslaten. In ideale wereld doen we dit met elkaar en volgen we een ambitiedocument als dat er is. In de BAK is blijkaar ooit een masterplan/ambitiedocument voorgesteld.
 ↳ Er wordt op dit moment door 5.1.2e (ZH) gewerkt aan een nationaal ambitiedocument (hopelijk af in mei?). Dit is waarschijnlijk hetgeen wat voor ons een landelijke lijn gaat worden.
- Er wordt ook een maatregelenpakket per dichtheid/situatie voorgesteld. Of per bandbreedte.
- Er wordt ook voorgesteld nu in te zetten op onderzoek.
- Het is belangrijk om in de grensprovincies meer inzet te leveren om soorten buiten de deur te houden, en in het binnenland soorten uit te roeien.
 ↳ Volgens eerder besproken rapport zouden ongeveer 90% van de nesten effectief bestreden moeten worden om überhaupt populatiegroei tegen te houden. Dat is een hele lastige opgave. Eén nest missen is al funest en resulteert in verdere verspreiding. Bovendien is het in België en Frankrijk ook niet gelukt, waarom zou het ons wel lukken?
- Het zou interessant zijn als dit vanuit de EU bekeken zou kunnen worden. Zij kunnen een analyse maken van de situatie, hoe kunnen we dit met zijn allen beter doen de volgende keer? 5.1.2e kan 5.1.2e van LNV hiernaar vragen.

6. Afsluiting

- Afsluitend is besloten dat dit gesprek vaker gevoerd moet worden. 5.1.2e plant een nieuw overleg in over een maand.

↓ BIJLAGEN ↓

Bijlage 1: rapportage gesprek tussen LNV, Taskforce Aziatische hoornaar en 'de Provincies'

Aanwezig: 5.1.2e (LNV), 5.1.2e (TAH), 5.1.2 5.1.2e (namens provincies).

(Dit was bedoeld als email maar is blijven liggen, dus hierbij alsnog in deze vorm opgenomen in de notulen. De mail van de taskforce met de folder zal als aparte bijlage toegestuurd worden)

Op 19 maart heb ik namens ons, de provincies, gesproken met 5.1.2e (LNV) en 5.1.2e 5.1.2e (Taskforce AH) over provincie-overstijgende zaken wat betreft de Aziatische hoornaar. Het gesprek is gevoerd aan de hand van het discussiestuk dat ook tijdens een eerder overleg met enkele provincies en de NBV is toegestuurd. Bij deze een aantal hoofdpunten die uit het gesprek komen.

Contact met gemeenten

De taskforce plant om aankomende week alle gemeenten informatie over de Aziatische hoornaar toe te sturen en om met hen in gesprek te gaan. Dit doen ze met hun eigen folder, die zij zien als meer up-to-date informatie dan de paar jaar oude EIS informatie sheets. Wij hebben aangegeven dat het informeren van gemeenten over invasieve exoten eigenlijk onder de provinciale taak valt. En dat tenminste Utrecht, en wellicht ook andere provincies, óók in de planning hebben staan om met gemeenten in gesprek te gaan over de AH. De afspraak is nu dat de Taskforce mij laat weten wat er met de gemeenten gecommuniceerd wordt, zodat wij hier ook van op de hoogte zijn. Als wij zelf ook nog met gemeenten aan tafel willen dan kunnen wij hier op aanhaken/rekening mee houden. De Taskforce zal ook communiceren dat de provincies verantwoordelijk is voor het bestrijden van nesten.

De folder die rondgestuurd gaat worden staat in de bijlagen. Overigens mogen wij deze folder ook gebruiken en doorsturen als wij dat willen.

Communicatie

Wij willen voorkomen dat externe partijen denken dat de taskforce een onderdeel van de overheid is. Dit is belangrijk in de communicatie, wij hebben immers andere belangen bij de communicatie over de AH dan de Taskforce. Als brieven rondgaan namens de Taskforce kan dit het idee wekken dat het anders is, en wij hopen dat de Taskforce zich hier bewust van zal blijven. Daarnaast hebben we benoemd dat altijd nagedacht moet worden over de juiste doelgroep voor de communicatie. Om een wildgroei aan meldingen van stadsreuzen te voorkomen, en wilde paniek over 'schuimbekkende hoornaars' voor te zijn, is het beter om de doelgroep te beperken tot bijvoorbeeld (o.a.) mensen die met natuur bezig zijn. Als laatste, is er al een wildgroei aan informatie en leerpakketten (voor groene studies). Gebruik dus ook vooral wat er al voor handen is.

Apps en waarneming.nl

Er is nog steeds een hoop te doen om Vespawatch en Waarneming.nl. Ene 5.1.2e 5.1.2e heeft een tijd terug de app Vespawatch opgezet. Wij hebben het er al vaker over gehad omdat wij bang waren dat de app zou leiden tot versnippering van waarnemingsdata van de AH.

De Vespawatch app was eigenlijk bedoeld voor lokaal gebruik – voor het helpen met opsporen van AH met de wiekpotmethode. Blijkbaar sloeg de app aan en werd het aantal gebruikers veel groter dan verwacht en zelfs internationaal (België). Om de app überhaupt draaiende te kunnen houden met al deze gebruikers is geld nodig. Eigenlijk lijkt Vespawatch in dit licht een apart verhaal van Waarneming.nl te zijn, want de platformen hebben allebei een ander doel. Waarneming.nl en

Vespawatch staan echter niet helemaal los van elkaar, als een nest gevonden wordt willen we immers dat de melding ook op waarneming.nl komt.

Nu zagen **5.1.2a** en ik in dat een goed werkende nationale opsporingsapp zeker kan bijdragen aan het bestrijden van de AH. LNV zou hier eventueel ook financiering voor kunnen regelen. De vraag is nu: zien wij iets in deze app, en vinden wij het waard om hier tijd of geld in te investeren? Vanuit de provincies is géén belofte gedaan.

Als het antwoord 'ja' is, dan komen er nog meer vragen bij kijken: moet het dan per se deze app zijn, of willen we er zelf één laten ontwikkelen? Deze app is echter al massaal in gebruik door de doelgroep en een nieuwe app is dan misschien lastig aan de man te brengen. Mocht **5.1.2a** naar financiën vanuit LNV willen kijken is ook andere informatie nodig: waarom kan deze app zichzelf niet meer dragen? Wat is de meerwaarde van deze app? Waar moet die app allemaal aan voldoen voor zijn functie? Het is dus ook niet zomaar geregeld als er wel interesse is om financieel bij te dragen.

Vrijwilligheid van imkers is niet oneindig

Blijkbaar begint er onvrede te ontstaan binnen de groep vrijwilligers die zich inzet tegen de AH. Zowel tijdens dit gesprek als van NBV Utrecht begrijp ik: wij als provincies huren bestrijders in om de Aziatische hoornaar nesten te verwijderen, maar die nesten worden onder anderen gevonden door het vrijwillige werk van imkers die in bijvoorbeeld zoekgroepen zitten. Ook wiekpotten, lokmiddel en eventuele reiskosten komen voor eigen rekening terwijl het bestrijdingsbedrijf hier vervolgens aan verdient. Vrijwilligers zouden hier zelfs door gedemotiveerd raken, en er mee stoppen. De provincies kunnen de vrijwilligers helaas niet zomaar vrijwilligersvergoedingen bieden vanwege belastingtechnische moeilijkheden. Als provincies de vrijwilligers tegemoet willen komen dan kan dat wel dat via een omweg. We kunnen bv bij **5.1.2a** in zijn offerte laten berekenen dat hij bijvoorbeeld materialen voor de wiekpotten levert als onderdeel van zijn werkzaamheden.

Wij zullen eind mei weer met zijn drieën in gesprek gaan.

Bijlage 2: App van 5.1.2e

Overgenomen van een whatsappbericht dat ik van 5.1.2e ontvangen heb op 18 april.

Hoi allemaal.

Bij deze wordt onze app gelanceerd.

De app is te gebruiken via <https://hoornaarapp.nl>.

Registreer je om alle functies te ontgrendelen.

Problemen kun je het beste onder deze post melden, zodat we dubbele meldingen vermijden en iedereen op de hoogte is van de bekende issues.

Suggesties zijn altijd welkom, hoewel ik niks kan beloven.

Problemen melden:

- Graag in deze post melden of rechtstreeks naar mij
- Maak indien mogelijk een screenshot

Hoe voeg je de app toe aan je startscherm?

Android:

1. Open de Chrome-browser
2. Ga naar <https://hoornaarapp.nl>.
3. Tik rechtsboven op de drie stippen.
4. Kies 'Toevoegen aan startscherm'.
5. Geef de app een herkenbare naam (of laat de standaardnaam staan).
6. Tik op 'Toevoegen'.

iPhone:

1. Open Safari.
2. Ga naar <https://hoornaarapp.nl>.
3. Tik onderin (of op iPad bovenin) op de deelknop (vierkant met pijl omhoog.)
4. Scroll naar beneden en kies 'Zet op beginscherm'.
5. Tik op de naam van de app om deze te bewerken (optioneel).
6. Tik op 'Voeg toe'

Veel plezier en en vang de Aziatische hoornaar en het opsporen van de nesten.

Wat willen we met de app. We willen de data verzamelen van de selectieve vallen. Voer de data zo nauwkeurig mogelijk in wat betreft de val dan hebben we na een poos data om mee naar de provincie te kunnen laten zien.

We proberen het opsporen van de nesten zo makkelijk mogelijk te maken.

Er zullen geheid wat foutjes nog in zitten maar we zitten er klaar voor om deze zo snel mogelijk aan te passen we hebben de app met 14 man 2 weken lang getest. Dus hopelijk zijn de meeste er uit.

Hopelijk wordt de app in goede orde ontvangen.

Groetjes 5.1.2e

Interprovinciaal overleg Aziatische hoornaar

Datum en tijd:

30/04/2024

14:30-16:00 (1,5 uur)

Informatiesessie waarneming.nl als nationaal meldpunt

Aanwezig:

Drenthe	5.1.2e 1.2e	X	Noord-Holland	5.1.2e	X
				5.1.2e	-
Flevoland	5.1.2e	-	Overijssel	5.1.2e	X
	5.1.2e	X			
Friesland	5.1.2e	X	Utrecht	5.1.2e 5.1.2e	X
	5.1.2e			5.1.2e	X
Gelderland	5.1.2e	-	Zuid-Holland	5.1.2e	-
	5.1.2e	-		5.1.2e	X
Groningen	5.1.2e	X	Zeeland	5.1.2e	X
Limburg	5.1.2e	X	Extern	5.1.2e	X
Noord-Brabant	5.1.2e 5.1.2e	X	Waarneming.nl	5.1.2e	X
				5.1.2e	X
			Provincie	5.1.2e	X
				5.1.2e	X

Aanleiding/onderwerp:

Waarneming.nl kan als nationaal meldpunt voor de Aziatische hoornaar ingericht worden. In deze sessie wordt door waarneming.nl naar Vlaams voorbeeld gedemonstreerd hoe dit eruit kan komen te zien en wat de mogelijkheden zijn, inclusief kostenindicatie. Daarna is er ruimte voor vragen.

Agenda:

1. Opening met voorstelrondje: naam + functie (+ provincie)
2. Demonstratie door waarneming.nl
3. Ruimte voor vragen & discussie
4. Vervolg afspreken
6. Afsluiting

Notule

(begint op volgende pagina)

Notulist:

5.1.2e (Groningen) & 5.1 5.1.2e (Noord-Brabant)

1. Opening

5.1.2 5.1.2e van de provincie Utrecht zit het overleg voor. Aanwezig zijn vertegenwoordigers van Waarneming.nl en de provincies Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Brabant, Zeeland, Overijssel, Limburg, Noord-Holland, Flevoland, Friesland, Drenthe en Groningen. Provincie Gelderland is afwezig.

In overleg worden agendapunten 2 en 3 samengenomen; vragen kunnen tijdens de presentatie en demonstratie gesteld worden.

2. Introductie door 5.1.2e (presentatie)

5.1.2e geeft een bondige toelichting over het platform Waarneming.nl en de mogelijkheden die het biedt.

Waarneming.nl is een online platform met open natuurdata. Het platform bestaat inmiddels 20 jaar en is uitgegroeid tot een wereldwijd netwerk (onder de naam observation.org).

Waarneming.nl is een samenwerking met INBO in Vlaanderen aangegaan om een systeem (en landingspagina) voor o.a. monitoring nesten van Aziatische Hoornaar te ontwikkelen. Waarneming.nl wil voor Nederland graag een vergelijkbaar systeem ontwikkelen en aanbieden.

5.1.2e ziet momenteel veel ontwikkelingen op het gebied van invasieve exoten, zoals (ideeën over) nieuwe meldpunten en apps. Volgens hem is dit een zorgpunt omdat nieuwe meldpunten maar kort aandacht krijgen en vervolgens in de vergetelheid raken (vb.: Snap de exoot). Dit is niet effectief en versnipperd beschikbare data. Het is volgens hem beter om gebruik te maken van een bestaand platform dat al bij het brede publiek bekend is. Waarneming.nl wil dan ook graag het nationale meldpunt zijn voor de Aziatische hoornaar.

3. Toelichting systeem voor de Aziatische hoornaar (demonstratie)

5.1.2e geeft een nadere toelichting op het systeem voor de Aziatische hoornaar dat voor Vlaanderen is ontwikkeld. De oplevering aan Vlaanderen is gepland voor 5 mei. Tot die tijd wordt het meldpunt door Vlaanderen getest.

A. Informatieportaal/meldpunt

- Op de pagina van het meldpunt staat informatie beschreven over de soort. De informatie wordt bepaald door de opdrachtgever. Wij kunnen bijvoorbeeld tekst toevoegen over ons beleid of waarom de AH gemeld moet worden.
- In het Vlaamse systeem kunnen ook niet-ingelogde gebruikers waarnemingen meldingen doorgeven van nesten. Meerdere provincies geven aan dat anonieme meldingen (externe bron) lastig op te volgen zijn. In het systeem van Waarneming.nl is een volledig anonieme melding niet mogelijk; het enige dat daarom wel opgegeven moet worden is een mailadres. Het delen van dat mailadres met provincies is enkel mogelijk als er een aanvullende afspraak is tussen provincies en waarneming.nl over het gebruik van die gegevens, om misbruik te voorkomen (enkel voor exotenbestrijding, niet voor

bijvoorbeeld toekomstige e-mail lijsten).

- Bij het doorgeven van een melding zijn specifieke vragen toegevoegd die relevant kunnen zijn voor bestrijders, zoals nesthoogte, nestlocatie en nestomvang. Vind hier wel een balans in: meer vragen leiden tot meer gedetailleerde waarnemingen, maar hoe meer 'hoepels om doorheen te springen', hoe groter de kans dat een melder afhaakt.
- Om de locatie van het nest op de kaart te kunnen invoeren moet tot een bepaald detailniveau worden ingezoomd. De drempel voor dit detailniveau kan aangepast worden aan de wensen van de opdrachtgever. Ook kan gekozen worden voor een satelliet achtergrond zodat het misschien makkelijker is om een specifieke boom aan te klikken.
- In Vlaanderen is gekozen om het meldpunt te richten op nesten. Individuen en imago's kunnen elders op de site gemeld worden. Wij kunnen ervoor kiezen om het meldpunt in Nederland in te richten op alle soorten AH-meldingen.
- Het Vlaamse systeem stuurt een automatische bevestigingsmail aan iedere melder. Wat er precies in de brief staat wordt bepaald door de opdrachtgever. Dit kan handig zijn om bijvoorbeeld het vervolg van een melding te beschrijven.

B. Dataverwerking

- Het systeem heeft aan de achterkant een API, waarmee data uit Waarneming.nl gehaald kan worden voor gebruik in andere systemen. Het ontwikkelde systeem kan dus gekoppeld worden met eigen systemen van provincies. Data die via de API is geëxporteerd kan op mutaties gecontroleerd worden. Let wel: dit is alleen voor de data die is verzameld vanaf het moment dat het meldpunt online gaat. Oudere data kan op een andere manier geëxporteerd worden.
- Het systeem clustert waarnemingen binnen een bepaalde straal en doet een voorstel om daar één waarneming van te maken, zodat dubbelmeldingen het systeem minder belasten. Dit is ook overzichtelijker. In het systeem is eventueel ook te registreren of er bestrijding heeft plaatsgevonden, daar kunnen wij dus ook voor kiezen.

C. Kosten

- De kosten om dit systeem voor Nederland op te zetten, liggen op ca. **10.000 excl. BTW per jaar**, voor heel Nederland. Dit zijn de kosten voor het onderhoud, behandelen van publieksvragen en het inberekenen van de software. Voor extra wensen en features geldt over het algemeen: hoe meer bestaande technieken hergebruikt kunnen worden, hoe goedkoper het wordt.
- Het systeem kan (op termijn) ook gebruikt worden voor andere soorten, dit zou natuurlijk tot meerkosten kunnen leiden. Hoeveel die meerkosten zijn, hangt ook af van in hoeverre bestaande technieken hergebruikt kunnen worden. Als de software vergelijkbaar is met die van de Aziatische hoornaar dan is het makkelijker en dus goedkoper om een dergelijk portaal te maken.
Waarneming.nl heeft ook een plattere en bredere samenwerking met NVWA om waarnemingen van exoten te delen. Het is mogelijk om de techniek en programmatuur

die ontwikkeld is voor Vlaanderen ook op andere soorten toe te passen, zoals de tijger mug of wasbeer.

D. Andere besproken onderwerpen

- Door ongeduldige bestrijders en imkers is wat wildgroei aan apps ontstaan (zoals vespawatch). Apps kunnen aan het systeem van Waarneming.nl gekoppeld worden. Daarbij geeft Waarneming.nl aan dat zij wel graag één centraal meldsysteem faciliteren.
- Waarneming.nl heeft ook een waarschuwingssysteem voor exoten dat door provincies gebruikt kan worden.
(Klik op *accountnaam rechtsboven in scherm > Profiel > Alerts* om je soorten/locaties in te stellen)
- Onkundige/malafide bestrijders zouden aan de hand van de waarnemingen ter plekke hun diensten kunnen aanbieden aan bewoners of bedrijven. Dit is deels niet te voorkomen omdat gegevens openbaar zijn en iedereen kan in principe op het kaartje zien dat er een nest is gemeld en ernaartoe rijden. Deels is het wel mogelijk door de contactgegevens af te schermen. Hier ligt ook een rol voor de provincies om duidelijk te communiceren in welke gevallen (gifvrij e.d.) zij de kosten voor de bestrijding voor hun rekening nemen.
- Soms kan discussie tussen waarnemer en validator ontstaan. Het lijkt vaak veroorzaakt te worden door de communicatiestijl van de validator en een melder die niet had verwacht dat er vervolgvragen zouden komen. Dit heeft de aandacht van Waarneming.nl en ze proberen dit te voorkomen door bijvoorbeeld teksten te automatiseren en in gesprek te gaan met waarnemer en/of validator.

4. Vervolgafspraken

Provincies zullen het voorstel van Waarneming.nl komende donderdag (2 mei) onderling bespreken. Daarna neemt **5.1.2e** weer contact op met Waarneming.nl.

5. Afsluiting

5.1.2e sluit het overleg.

To: 5.1.2e 5.1.2e @live.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
Cc: 5.1.2e 5.1.2e @telfort.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @gmail.com]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 7/3/2025 2:07:48 PM
Subject: RE: Overleg Provincie Noord-Holland en Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland 20 mei j.l.
Received: Thur 7/3/2025 2:07:00 PM

Beste 5.1.2e ,

Dank voor het verslag en het plan, dat is zeker goede input die we kunnen gebruiken!

Wat ons betreft geen opmerkingen.

Wij gaan een aantal opties uitwerken en dit na de zomer voorleggen aan onze bestuurder om een besluit over te nemen.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

Provincie Noord-Holland – Sector Natuur & Recreatie

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @live.nl>

Verzonden: maandag 23 juni 2025 10:23

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@telfort.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @gmail.com>

Onderwerp: Overleg Provincie Noord-Holland en Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland 20 mei j.l.

Beste 5.1.2e en 5.1.2e ,

Hierbij het verslag van ons overleg vorige maand en een concept plan van aanpak voor de opsporing en bestrijding van de AH in Noord-Holland, gebaseerd op een eerder voorstel voor de gemeente Haarlem. Excuses voor het wat verlate tijdstip van uitsturen, omdat ik nogal druk ben en er v.w.b. dit verslag nog de nodige acties op mijn naam stonden lukte dat niet eerder.

Als jullie op- of aanmerkingen hebben op de notulen, laat het me weten zodat ik deze kan verwerken, anders graag jullie akkoord. Ik stel voor dat we het Plan van Aanpak verder bespreken tijdens een vervolgmeeting.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Taakgroep Aziatische Hoornaar Noord-Holland

offerte

Provincie Noord Holland

NatuurlijkRob
Beltweg 27
5853 EM Siebengewald

5.1.2e

5.1.2e

@yahoo.com

BTW: NL001846461B61

KvK: 74907751

Iban: NL81

buiten verzoek

Siebengewald, 03-07-2024

Betreft:
Ons kenmerk:
Uw kenmerk:
Contactpersoon:

offerte opsporen en bestrijden Aziatische Hoornaars

5.1.2e

Geachte Heer 5.1.2e

Bijgaande sturen ik zoals gevraagd onderhavige offerte voor het opsporen en bestrijden van Aziatische hoornaars in Noord holland. De indiener van deze offerte is bevoegd bestrijdingsmiddelen te gebruiken om Aziatische hoornaars te bestrijden. Tevens is de indiener voldoende opgeleid en ervaren om veilig in bomen te klimmen, vleig met een hoogwerke kunnen en mogen werken en hebben daarvoor ook bestemde materiaal. Deze offerte dient te worden gezien als een soort "strippenkaart". Wat niet gebruikt wordt, wordt niet in rekening gebracht en kan het volgende jaar alsnog gebruikt worden danwel laten vervallen. NatuurlijkRob heeft aankomend seizoen minimaal 3 teams van 2 man die zomernesten weg kunnen halen. De uurkosten zijn inclusief reistijd en reiskosten. De offerte heeft vijf onderdelen:

- 1) Het geven van voorlichting om meldingen van Aziatische hoornaars te krijgen (maart-november). In deze stap maken we via Facebook rugbaarheid aan de bestrijdingscampagne. Doordat we afhankelijk zijn van meldingen, verwachten we dat dit een grote factor van betekenis is om succesvol te zijn. De behandelingen van alle binnen gekomen waarnemingen via waarneming.nl voor de provincie Gelderland
- 2) reageren op meldingen in het voorjaar wanneer koninginnen hun voorjaarsnest aan het opbouwen zijn. In dat geval dient enkel de koningin gevangen en gedood te worden (maart-mei/juni). Dit is de meest efficiënte manier.

3) reageren op meldingen in het voorjaar en zomer wanneer de werksters vliegen. Deze werksters zijn klein en zullen ons naar het voorjaarsnest brengen nadat ze een zendertje van ons hebben omgehangen. Daarna zal het nest opgezocht worden en worden verdelgt (mei/juni-juli/aug). Het nest wordt uit elkaar gehaald en gezocht naar de koningin. Indien er geen koningin in het bestreden nest zit, is zij al verhuisd naar het zomernest. Dit nest moet dan nog opgespoord worden; waardoor dan ook stap 4 dient te worden doorlopen. Getracht wordt de zender nogmaals te gebruiken. Uit ervaring is dit vaak niet mogelijk omdat we de zender niet meer terug vinden.

4) reageren op meldingen in de zomer en herfst wanneer de werksters vliegen. Een werkster wordt gevangen en een 0.15gram zendertje wordt aan een werkster geknoopt. Hiermee wordt het nest gevonden en daarna dit nest verdelgd, waardoor voorkomen wordt dat er koninginnen uit kunnen vliegen; waarmee meer nieuwe nesten het volgende jaar voorkomen worden. Deze nesten hangen vaak hoog in de boom, en zullen daardoor met een Hoogwerker en accu stofzuiger bestreden worden. Voor de nesten waar geen Hoogwerken terplaatse kan komen hebben we een Hornet kit "AIRadik AIR-530-15 Carbon Hi-MOD" inclusief 6 verlengstokken van 3 meter lengte alsook de benodigde persluchtfels. Deze combinatie zorgt er voor dat nesten tot 30 meter vanaf de grond kunnen worden bestreden met diatomeeënaarde. Echter heeft die niet onze voorkeur omdat niet alle wespen dood gaan en je dus activiteit blijft houden.

5) Zeer korte en bondige evaluatie van de resultaten einde van project. Deze zal in januari opgeleverd worden.

6) We houden voor tijdens en na de opdracht contact over hoe en wat over het rijden en zeilen van de Aziatische hoornaar.

Met vriendelijke groet,

5.1.20 NatuurlijkRob

Uurprijs	5.1.21
kosten hoogwerker 1 dag	
kosten brandstof en slijtage per dag	
kosten zender	
Liter prijs trapit	
Prijs trapit per 5 lieter	
6 potten inclusief deksel 6*0,77	
6 Info folder wiekpot 6*0,25	

1) Voorlichting			
- Reageren op meldingen die via waarneming.nl binnen komen. 1 uur per maand voor 6 maanden	6	5.1.2f	
- ruchtbaarheid geven via Facebook en andere kanalen en terugkoppeling van uitgevoerde acties; hele jaar door om meldingen te krijgen 1 uur per maand voor 6 maanden	6		
2) Reageren op meldingen voorjaar - wegvangen koninginnen			
wordt vaak door de melder gedaan. Deze die het niet durven zal ik gratis opruimen	0		
3a) Voorjaarsnesten opsporen en verdelgen			
- administratie en aansturen zoekgroepen	4		
- werkster vangen en zenderen; 4 uur inclusief reistijd	4		
- zenders voor werksters; 0.15 gram zenders	1		
- opzoeken gezenderde dieren & bestrijden nest: 4 uur per nest	4		
- controleren of koningin in het nest zit; 1 nest 1 uur per nest	1		
3b) Voorjaarsnesten verdelgen			
- administratie en aansturen zoekgroepen	1		
-bestrijden nest: 3 uur per nest inclusief reistijd	3		
- controleren of koningin in het nest zit; 1 nest 1 uur per nest	1		
4a) Zomernesten opsporen en verdelgen			
- administratie en aansturen zoekgroepen	2		
- lokpotten ophangen 6 potten met infosheet per omgeving van een melding; 2 uur per locatie	0		
- werkster vangen en zenderen; 4 uur inclusief reistijd	4		

- zenders voor werksters; 0.15 gram zenders	1
- opzoeken gezenderde dieren: 1 nesten; 3 uur per nest	3
- Huuren van hoogwerker van 27 meter inclusief brandstof en verzekering	1
- weghalen nest met hoogwerker en stofzuigen 2 man 1,5 uur per nest en nest uit pluizen	3
4b) Zomernesten verdelen	
- administratie en aansturen zoekgroepen	3
- Huuren van hoogwerker van 27 meter inclusief brandstof en verzekering	1
- weghalen nest met hoogwerker en stofzuigen 2 man 3 uur per nest en nest uit pluizen	6
5) Korte rapportage met resultaat en evaluatie eind van project.	15
6) Wiekpotten met lokstof	
6 potten per locatie en 1 liter lokstof	1
7a) lokstof voor contactpersonen	
lokstof voor wiekpotten	3
verzendkosten lokstof	1
7b) Zoek boxen	
6 potten per zoek box en 1 liter lokstof	1
4 merkbuisjes per zoek box	1
2 vlinder netjes a 25euro per stuk	1
5 Plastic vang potjes met deksel	1
5 merkstiften om Aziatisch hoornaars te merken	1
1 Stopwatch	1
verrekijker	1
Pen en schrijfblok	1
compas	1
opberg box om alles in te bewaren	1

5.1.2f

7b) opleiden zoekgroepen in het opsporen van nesten met de wiekpot methode voor 20 personen		5.1.2f
opleiding voor 20 personen	20	
mijn uren voor 1 dag 8 uur inclusief reiskosten	8	

Totaal kosten per onderdeel			5.1.2f
1) Voorlichting	Kosten	totaal excl BTW	
2) Reageren op meldingen voorjaar - wegvangen koninginnen	Kosten	totaal excl BTW	
3a) Voorjaarsnesten opsporen en verdelgen	Kosten per nest	totaal excl BTW	
3b) Voorjaarsnesten verdelgen	Kosten per nest	totaal excl BTW	
4a) Zomernesten opsporen en verdelgen	Kosten per nest	totaal excl BTW	
4b) Zomernesten verdelgen	Kosten per nest	totaal excl BTW	
5) Korte rapportage met resultaat en evaluatie eind van project.	Kosten	totaal excl BTW	
6) Wiekpotten met lokstof	Kosten per nest	totaal excl BTW	
7a) lokstof voor contactpersonen	voor de contactpersonen	totaal excl BTW	
7b) Zoek boxen	kosten per box	totaal excl BTW	
7b) opleiden zoekgroepen in het opsporen van nesten met de wiekpot methode voor 20 personen	kosten per opleiding	totaal excl BTW	

Offerte zo als gevraag in de mail van 26 juni met aanvullingen op de ander vragen

Hoi 5.1.2f Vorig jaar in totaal 3 neten gevonden in Noord Holland. Hier van waren er 3 secundiar ik vind het lastig om een inschatting te geven. Hoeveel het er dit jaar gaan zijn kunnen er 10 zijn maar kunnen er ook zo maar 50 zijn. Ik zal er even voor de goed orde 40 aan houden. Ik heb in de offerte ook zoekboxen opgenomen want ander provicies vragen hier naar dus dan kun je kijken wat je hier mee wil doen. Dan heb je de prijzen vast. Met vriendelijke groet 5.1.2f
NatuurlijkRob

	aantal	prijs per stuk	totaal excl BTW per onderdeel
1) Voorlichting	1	5.1.2f	
2) Reageren op meldingen voorjaar - wegvangen koninginnen	0		
3a) Voorjaarsnesten opsporen en verdelgen	0		
3b) Voorjaarsnesten verdelgen	11		
4a) Zomernesten opsporen en verdelgen	9		
4b) Zomernesten verdelgen	20		
5) Korte rapportage met resultaat en evaluatie eind van project.	1		
6) Wiekpotten met lokstof	0		
7a) lokstof voor contactpersonen	0		
7b) Zoek boxen	0		
7b) opleiden zoekgroepen in het opsporen van nesten met de wiekpot methode voor 20 personen	0		
	totaal exclusief btw		5.1.2f

gemeente
Haarlemmermeer

INGEKOMEN 10 APR. 2025

Provincie Noord-Holland
T.a.v. Gedeputeerde R. Kocken
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Bezoekadres:
Taurusavenue 100
Hoofddorp
Telefoon 0900 1852

Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid
Contactpersoon 5.1.2e
Telefoon 0900 1852
Ons kenmerk 11973877
Bijlage(n) Geen
Onderwerp Plan van aanpak Aziatische hoornaar

Verzenddatum
7 april 2025

Geachte mevrouw Kocken,

In de gemeente Haarlemmermeer neemt het aantal meldingen van nesten van de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) sinds enkele jaren toe. Er is een werkwijze afgesproken met de provincie waarbij gevonden nesten worden doorgezet naar het provinciaal servicepunt. Deze meldingen worden vervolgens opgepakt door de gecontracteerde bestrijder, 5.1.2e n 2024 ontvingen wij het signaal van de Imkervereniging Haarlemmermeer dat nesten niet allemaal op tijd (konden) worden verwijderd door het gebrek aan capaciteit bij 5.1.2e Door een gebrek aan tijd en middelen bij de Imkervereniging vormt ook de tijdige opsporing van nesten een probleem. We hebben grote behoefte aan een plan van aanpak voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Ambtelijke afstemming 2023-heden

In december 2023 hebben wij de opmars van Aziatische hoornaar ambtelijk bij de provincie onder de aandacht gebracht. Er werd een plan van aanpak voor de bestrijding voorzien in februari/maart 2024. In dit plan zou onder andere de gewenste uitbreiding in de capaciteit van bestrijders en hoe deze te realiseren worden uitgewerkt.

In april 2024 hebben wij navraag gedaan naar de stand van zaken. Hierop zijn wij doorverwezen naar nieuwe behandelaars van het dossier. Een reactie bleef uit, ook na herhaaldelijke navraag in juni en oktober 2024.

Na wederom om informatie te hebben verzocht in november 2024 kregen we bericht dat:

- de aanpak tot eind 2025 ongewijzigd blijft. Dat betekent uitvoering van de bestrijding via 5.1.2e
- er in de tussentijd wordt gekeken hoe imkers/vrijwilligers kunnen worden ondersteund/opgeleid in het bestrijden – hier was nog geen plan van aanpak voor opgesteld,
- er in november 2024 overleg gevoerd zou worden met de Nederlandse Bijenhoudersvereniging (NBV),

- er eind 2024 interprovinciaal overleg zou plaatsvinden om de aanpak verder te bespreken.

In januari 2025 deden wij bij de provincie navraag naar de stand van zaken naar aanleiding van bovengenoemde overleggen. Tot op dit moment hebben wij geen terugkoppeling ontvangen.

Plan van aanpak mist

Het is goed om te zien dat de bestrijding via 5.1.2e in 2025 wordt doorgezet. We missen echter een plan van aanpak om de huidige beperkte capaciteit te ondervangen. We vrezen dat dit tot een snellere verspreiding en mogelijke incidenten met de Aziatische hoornaar kan leiden.

Aanvalsplan

We weten dat dat het Rijk werkt aan een Aanvalsplan Exoten. Dit moet - als er aanvullende middelen voor beschikbaar komen¹ - leiden tot een landelijk (uitvoerings)plan dat beschrijft welke aanpak en ambitie per soort haalbaar en proportioneel is. Wij verwachten dat Aziatische hoornaar hiervan ook onderdeel uitmaakt en de provincies worden betrokken voor de uitwerking.

In afwachting van het landelijk aanvalsplan kunnen wij niet stilzitten

Wij zullen daarom de Imkervereniging Haarlemmermeer financieel ondersteunen voor de aanschaf van materialen voor bestrijding. Hiermee kunnen aangetroffen nesten op gevaarlijke locaties worden verwijderd. Ook loopt de Imkervereniging tegen praktische beperkingen aan, zoals beperkt beschikbare gekoelde opslag voor verwijderde nesten. Wij onderzoeken of wij hiervoor in samenwerking met Meerlanden een oplossing kunnen bieden. De Imkervereniging bestaat echter uit vrijwilligers, waardoor tijdige opsporing niet bij de vereniging kan worden neergelegd.

Er is dringend behoefte aan een plan van aanpak en actieve informatievoorziening vanuit de provincie

Duidelijkheid is nodig over de voortzetting van de bestrijding na 2025 en de gekozen strategie. Blijft de focus op bestrijding? Of zet u in – zoals in provincie Zeeland – op risicobeheersing en communicatie? Kunt u ons informeren over het plan voor ondersteuning en opleiding van bestrijders, evenals de beleidsopvattingen naar aanleiding van de rapportage van EIS², het onderzoek van de Universiteit van Exeter³ en het interprovinciale overleg. Daarnaast verzoeken wij u dringend om in het kader van het Landelijk Aanvalsplan aandacht te vragen bij LVVN voor een landelijke aanpak van de Aziatische hoornaar.

¹ Nationaal Aanvalsplan Invasieve Exoten (LVVN, 18 december 2024)

² Hoe verder met de Aziatische hoornaar? – Beleidsadvies. Zeegers, T. & Buesink, R. (2024). EIS, Rapportnummer EIS2024-06.

³ Broad ecological threats of an invasive hornet revealed through a deep sequencing approach. Pedersen et al. (2025). Science of The Total Environment, Volume 970, 20 March 2025, 178978.

In afwachting van uw spoedige reactie, verblijf ik.

Hoogachtend,

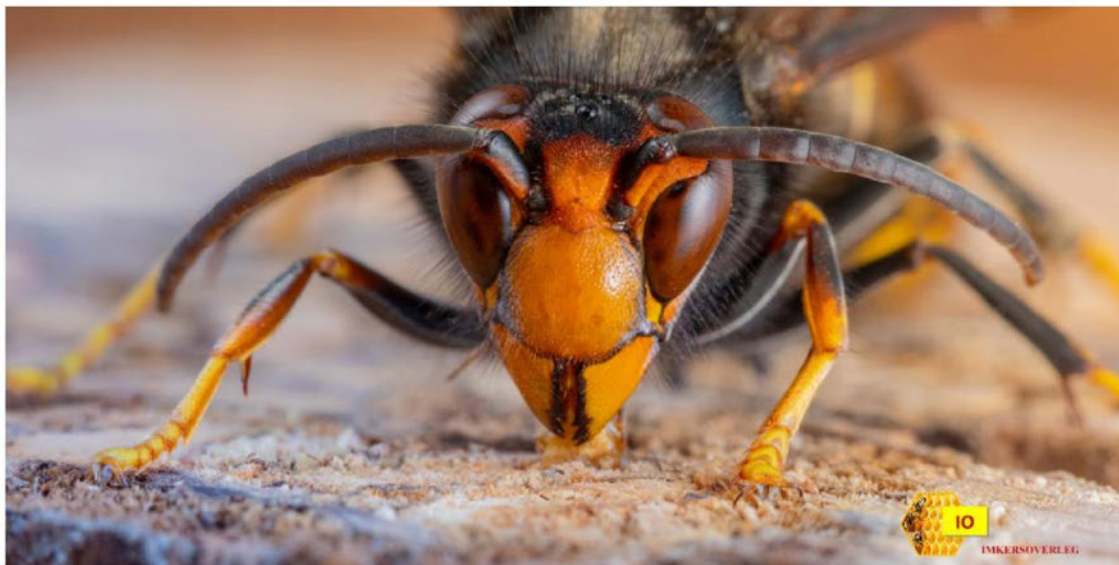
5.1.2e

Marjolein Steffens-van de Water
wethouder Fysieke Leefomgeving

Beheersing invasie Aziatisch hoornaar

Noodzaak voor landelijke aanpak tegen invasieve exoot

Door: 5.1.2e juni 2024 (update oktober)

In 2004 is de Aziatische hoornaar via een scheepslading uit China in Bordeaux, Frankrijk terechtgekomen. Deze invasieve soort verspreidt zich sindsdien snel richting Noord-Europa, ook in Nederland, dat volgens Artikel 19 van de Europese Invasieve Exotenverordening verplicht is om de soort te beheersen. Echter, de huidige beheersmaatregelen zijn onvoldoende door gebrek aan wetenschappelijk bewijs en effectieve coördinatie.

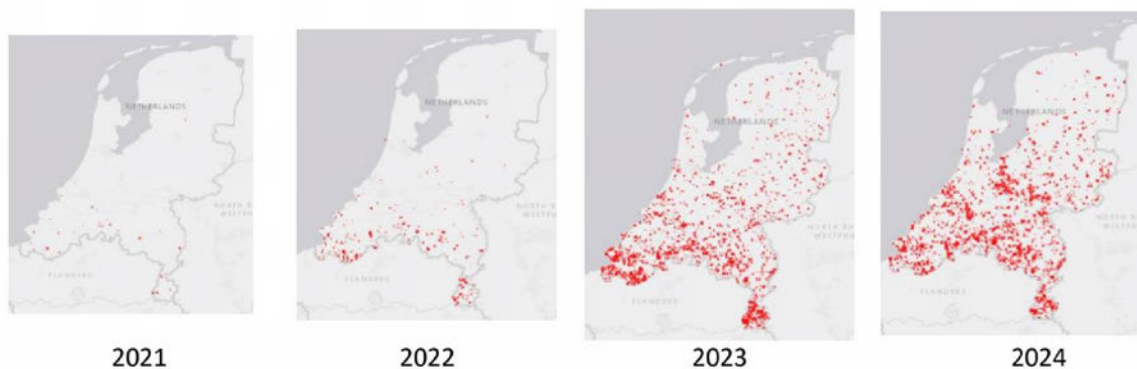
De Aziatische hoornaar heeft een enorme impact op honingbijen, de wilde bestuivers en daarmee een hele keten in de biodiversiteit. Eén nest kan tot 12 kg insecten consumeren en 500 koninginnen voortbrengen, wat leidt tot een exponentiële groei van nieuwe nesten. De aanpak van de verspreiding in Nederland is fragmentarisch en grotendeels afhankelijk van vrijwilligers, zonder adequate financiering of apparatuur.

Digitaliseringsinitiatieven voor opsporing worden belemmerd door commerciële belangen en gebrek aan financiering. Wetenschappelijk onderzoek ontbreekt om de impact en effectiviteit van maatregelen te kwantificeren. Toch tonen ervaringen uit andere landen aan dat beheersmaatregelen wel degelijk de impact kunnen verminderen.

Voor effectieve bestrijding in Nederland zijn drie belangrijke maatregelen nodig: het verwijderen van voorjaarsnesten, het opsporen en verwijderen van primaire en secundaire nesten, en verder onderzoek naar impact en beheersmethoden. Een landelijke coördinatie en financiering, mogelijk vanuit LIFE-fondsen van de Europese Gemeenschap, zijn essentieel. Niets doen kan leiden tot onbeheersbare situaties met negatieve gevolgen voor de imkerij, biodiversiteit en voedselvoorziening. Daarom is een dringende oproep gedaan voor een gecoördineerde landelijke aanpak om de opmars van de Aziatische hoornaar sterk te gaan beperken.

De opmars van de Aziatische hoornaar

In 2004 is de Aziatische hoornaar via Bordeaux in Frankrijk met een scheepslading uit China in Europa terechtgekomen. Sindsdien verspreidt deze invasieve exoot zich met een snelheid van 70 km per jaar, onder andere richting Noord-Europa. Nederland is gebonden aan Artikel 19 van de Europese Invasieve Exotenverordening, die beheersing van invasieve exoten vereist. Op dit moment is er nauwelijks sprake van beheersing. Eén van de grootste problemen in de aanpak van deze invasie is het ontbreken van wetenschappelijk bewijs dat de impact kwantificeert of de effectiviteit van de maatregelen aantoont. Het is daarom belangrijk dat er een landelijke aanpak komt die de opmars van de Aziatische hoornaar tot een beheersbaar probleem gaat maken.

Verspreiding Aziatische hoornaar in Nederland (bron: waarneming.nl)

Impact

De Aziatische hoornaar heeft geen natuurlijke vijanden en vermenigvuldigt zich jaarlijks met een factor 5 tot 7. Een nest Aziatische hoornaars kan tot 12 kg insecten eten. Elk nest brengt 500 koninginnen voort die volgend jaar een eigen nest kunnen starten. Het dieet bestaat voor 35-70% uit honingbijen, afhankelijk van de lokale situatie. Voor de rest foerageert de Aziatische hoornaar op wilde insecten. In Frankrijk zijn ruim 20 nesten per vierkante kilometer geteld. Deze invasieve soort is een gevaar voor de imkerij, de wilde bestuivers en andere insecten, en zo ook voor de bestuiving van cultuurfruit.

In Spanje en Portugal is inmiddels geconstateerd dat ook de bestuiving van wild fruit is verminderd en op die manier impliceert de biodiversiteit in de ketens die afhankelijk zijn van voedsel in de vorm van insecten en fruit aantast. In de Zuid-Europese landen, in de gebieden onder de 750 meter hoogte, is het voor imkers een bijna onhoudbare situatie geworden en veel kleinere imkers zijn er inmiddels mee gestopt.

Achterblijvende aanpak

De aanpak van de verspreiding van de Aziatische hoornaar in Nederland loopt sterk achter op de opmars van deze invasieve exoot. Volgens de Natuurwet 2015 ligt deze verantwoordelijkheid bij de provincies. Er is geen gemeenschappelijk beleid. De provincie Zuid-Holland heeft slechts €100.000 beschikbaar voor de bestrijding van alle exoten en heeft zich in 2023 beperkt tot het financieren van de verwijdering van minder dan 20 nesten. Er is maar een enkele verdelger actief, die exclusiviteit opeist en voor veel te hoge bedragen onderhandse regelingen heeft met enkele provincies.

Deze verdelger speelt maar een kleine rol in de opsporing van nesten. Dat wordt overgelaten aan honderden vrijwilligers, meest lokale en hobbymatige imkers, die daarvoor geen enkele compensatie krijgen. Ook beschikken zij niet over de noodzakelijke apparatuur zoals zenders en ontvangers, warmtebeeldcamera's en drones. De opsporing blijft dus ook achter. In Zuid-Holland zijn in de winter, nadat de bladeren van de bomen waren verdwenen, nog eens 50% extra nesten gevonden. Op hun beurt zorgen die niet-geruimde nesten dit jaar voor een vijfvoud aan nieuwe nesten.

Digitalisering

Betrokkenen hebben afgesproken waarnemingen van de Aziatische hoornaar en hun nesten te registreren op <https://waarneming.nl>. Hier wordt actief gemonitord door de genoemde verdelger uit eigen belang. Initiatieven voor opsporing met behulp van digitalisering worden actief tegengewerkt door bijvoorbeeld observation.org, eigenaar van waarneming.nl, omdat deze vergoeding eisen voor het commercieel gebruik van de data. Een initiatief uit de regio Leiden/Oegstgeest heeft de website <https://vespawatch.nl> opgezet, een tool met meer dan 500 gebruikers die vrijwilligers helpt bij de opsporing. Deze wordt ook als commercieel beschouwd. Verzoeken voor financiering bij de provincies, het Ministerie van LNV, de NVWA en de Nederlandse Bijenhoudersvereniging hebben tot nu toe niets opgeleverd. De genoemde verdelger heeft inmiddels een eigen website gebouwd (<https://hoornaarapp.nl>) voor de melding van nesten waarmee de registraties op waarneming.nl worden omzeild. Op die manier verliest Nederland nu het zicht op de werkelijke verspreiding van de Aziatische hoornaar. Beide app-ontwikkelaars werken elkaar actief tegen.

Verder wordt in Engeland gewerkt aan slimme camera's die met behulp van kunstmatige intelligentie (AI) de Aziatische hoornaar bij bijenkasten kunnen herkennen en erover kunnen alarmeren. Het spreekt voor zich dat zonder financiering dit in Nederland niet van de grond gaat komen. Er liggen dus heel veel kansen voor digitalisering, maar worden door gebrek aan coördinatie en financiering niet gebruikt.

Wetenschappelijk onderzoek

In opdracht van de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland heeft EIS Kenniscentrum Insecten een adviesrapport geschreven. Het is nu aan de provincies om hier beleid op te ontwikkelen. De auteurs zeggen daarin dat er geen wetenschappelijk bewijs is voor de impact op de biodiversiteit in het algemeen en de imkerij in het bijzonder. Er is geen gevaar voor de volksgezondheid en er is ook geen bewijs dat de bestuiving en de ontwikkeling van fruit er schade van ondervindt.

Deze conclusies komen niet overeen met de realiteit. Het klopt niet dat er geen gevaar is voor de volksgezondheid. Een steek van een hoornaar lijkt even gevaarlijk als dat van een gewone wesp, waarbij een allergische reactie kan ontstaan. Het gif bevat echter ook toxines die de organen aantasten. Een kind heeft genoeg aan 5 steken om in een levensbedreigende situatie te komen, een volwassene 20. Verder spuiten Aziatische hoornaar gif in de ogen, wat blindheid veroorzaakt. Wanneer een nest wordt verstoort, valt het hele nest aan. De primaire nesten in de struiken vormen zo een groot gevaar voor de volksgezondheid. De grote secundaire zomernesten zitten hoger in de boom en maar zijn levensgevaarlijk voor de mens als die dicht bij het nest komt. De schade voor het fruit is er ook, maar heeft weinig economische gevolgen, getuige de recordopbrengst van wijn in 2023 in Frankrijk. Het zijn vooral de plukkers die last hebben van steken van de hoornaars.

Het is feitelijk juist dat er onvoldoende wetenschappelijk bewijs is om tot andere conclusies te komen. Want er is simpelweg te weinig onderzoek gedaan. De kleine imkerij, die hier het meeste last van heeft, is niet in staat dergelijk onderzoek te initiëren of te financieren. De ketenimpact op de biodiversiteit is te complex om te meten, ook vanwege de invloeden van stikstof, klimaatveranderingen, en het gebruik van pesticiden en insecticiden. De wilde fauna gaat al jaren achteruit en de impact van de Aziatische hoornaar is daarbij alleen maar te beredeneren uit de aantallen en de verspreiding. De auteurs van het adviesrapport zijn daar echter niet naar op zoek gegaan.

Is het te laat?

Uit andere landen is bekend dat, na een periode van afwachten, het overgaan op beheersmaatregelen helpt de impact te verlagen. Zo is in Galicië (Noord-Spanje) de Aziatische hoornaar drastisch teruggedrongen na ingrijpen van de overheid. Ook is dit jaar er een breed pakket van maatregelen in West-Vlaanderen gestart met Europese steun. Ook voor Nederland is het nog niet te laat om een landelijk gecoördineerde aanpak te organiseren en zo invulling te geven aan artikel 19 van de Europese Invasieve Exotenverordening, die beheersing vereist. Dit moet niet alleen de verantwoordelijkheid zijn van de provincies, die daar onvoldoende middelen voor hebben,

De financiering kan afkomstig zijn van de LIFE-fondsen vanuit de Europese Gemeenschap, zoals België en Italië ook een aanvraag hebben ingediend voor een aanpak tegen Aziatische hoornaars ter bescherming van de biodiversiteit. Deze subsidie bedraagt miljoenen. Maar dit vraagt een landelijk sterke organisatie als partner bij de subsidieaanvraag en samenwerking met universiteiten in bijvoorbeeld Leiden en Wageningen voor onderzoek.

Wat is er mogelijk aan maatregelen?

In principe zijn er drie belangrijke maatregelen te nemen om verspreiding te voorkomen:

1. **Verwijderen van voorjaarsnesten** – Dit betreft het verwijderen van zogenaamde embryonesten, ter grootte van een pingpong- of tennisbal, die zich op beschutte plaatsen in tuinhuisjes, carports en vogelnestkastjes bevinden. Hier kunnen burgers een rol spelen, zoals in België waar de actie "Kijk in je kot" succesvol is geweest. Koninginnen kunnen zo geen grote zomernesten bouwen
2. **Opsporen en verwijderen van primaire en secundaire nesten** – Dit houdt in het waarnemen (zie digitalisering) en vangen met selectieve vallen van de Aziatische hoornaar om daarmee de nesten te lokaliseren. Nesten kunnen dan niet meer zorgen voor nieuwe koninginnen die volgend jaar een eigen nest kunnen beginnen. Dit vraagt om de opleiding van imkers, terreinbeheerders, groenondernemers en natuurorganisaties, en het beschikbaar stellen van vallen, detectie- en opsporingsmateriaal. Verder moeten meer verdelgers worden gecontracteerd en premies komen voor opgespoorde nesten.
3. **Onderzoek en experimenteren** – Verder (wetenschappelijk) onderzoek is nodig om de impact en de effectiviteit van de beheersmaatregelen te bepalen. Daarbij kan worden aangehaakt bij internationale initiatieven voor automatische herkenning (AI) en het gebruik van feromonenvallen waar met sekshormonen de mannelijke Aziatische hoornaars worden gevangen, zodat de nieuwe koninginnen niet meer kunnen worden bevrucht. Op verder onderzoek dringt ook de NBV aan.

Wat zijn de mogelijke negatieve gevolgen bij het uitblijven van beheersmaatregelen?

De imkerij is de eerste en belangrijkste getroffen sector. Maar wanneer de druk erg hoog wordt, kunnen ook sectoren zoals toerisme, campings, terrassen, enz. getroffen worden, of overlast veroorzaken in stedelijke gebieden, bij scholen, enz. Uit de Zuid-Europese landen is te leren dat burgers huis-tuin-en-keukenmiddelen gebruiken voor de bestrijding. Zo wordt kattenvlooiemiddel met Fipronil gebruikt en met gehakte vis of vlees als Trojaans Paard aangeboden, waarmee Aziatische hoornaars hun eigen nest vergiftigen. Ook zijn er paintballkogels verkrijgbaar met Permas-D, een insecticide tegen wespen, waarmee ondernemers, burgers, imkers en ook de plaatselijke brandweer nesten proberen kapot te schieten. Deze middelen hebben een grote impact op de biodiversiteit en kunnen worden gerekend tot de secundaire impact van het uitblijven van maatregelen.

Verder zullen imkers hun kasten gaan beschermen. Verschillende manieren bestaan om de Aziatische hoornaars te vangen of te weren, zoals de vermeend effectieve *Koldo Balesko*-val. Andere methoden als elektrische harpen, (selectieve) vallen hebben ook een impact biodiversiteit door onbedoelde bijvangsten. Het afschermen van bijenkast zal echter als gevolg hebben een nog grotere aanslag op de wilde insecten, wanneer honingbijen als grootse deel van het menu wegvallen.

Landelijke coördinatie noodzakelijk

Dialog met de Provincie Zuid-Holland heeft niets opgeleverd. Een voorgesteld plan van aanpak, zoals hierboven beschreven, is niet door de gedeputeerde aangenomen. Verder zal de aanpak in elke provincie gelijk moeten zijn om de effectiviteit ervan te kunnen meten, zonder de inmenging van commerciële bedrijven die de Aziatische hoornaar tot een verdienmodel hebben gemaakt. Om tot een effectieve aanpak te komen, zal er landelijke coördinatie moeten plaatsvinden. Het ministerie van LNV heeft via mevrouw 5.1.2e (beleidsmedewerker exoten) laten weten dat er met 88 exoten op de lijst geen tijd en middelen beschikbaar zijn voor een landelijke aanpak. Ook mijn suggestie om LIFE-subsidie aan te vragen, wordt afgewezen door gebrek aan tijd.

Oproep

Niets doen leidt tot een onbeheersbare situatie, met ongewenste neveneffecten die een nog grotere impact op de biodiversiteit, imkerij en uiteindelijk de voedselvoorziening hebben. Daarom roep ik u dringend op om tot een landelijk gecoördineerde aanpak te komen, waaraan ik eventueel als ervaren project/programmamanager mijn bijdrage zou kunnen leveren.

Bronnen

De reactie van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging (NBV) op het EIS-advies rapport is hier te lezen:
<https://www.bijenhouders.nl/ontwikkeling-aziatische-hoornaar/ontwikkelingen-aziatische-hoornaar-in-nederland/>

Het EIS-rapport zelf is hier te vinden:

https://www.imkersnederland.nl/userfiles/nieuws/265_aziatische_hoornaar_rapport_compleet_1.pdf

Bericht Medisch Contact over risico's Aziatisch Hoornaar:

<https://www.medischcontact.nl/actueel/laatste-nieuws/artikel/pas-op-voor-de-aziatische-hoornaar>

Informatie uit België:

- https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/102768958/WVL_NSdag_Aziatischehoornaar.pdf
- <https://www.vlaanderen.be/inbo> (zoeken: Aziatische hoornaar)
- <https://vespawatch.be/>
- <https://youtu.be/UMx3WTthw-8?> (Koldo Balesko val)
- <https://youtu.be/6ZsMqujp4T0> (geleerde lessen INBO en ANB)

Verder is er meer algemene informatie in Nederland beschikbaar onder:

- <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/aziatische-hoornaar>
- <https://www.bijenhouders.nl/themas/aziatische-hoornaar>
- <https://www.kad.nl/kennisbank/dierplagen/wespen/aziatische-hoornaar-vespa>
- https://www.imkersnederland.nl/userfiles/nieuws/265_informatiebulletin_over_de_aziatische_hoornaar_voor_gem_eenten_voorbeeld.pdf

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 9/8/2025 9:02:22 AM
Subject: RE: Ter info: Aziatische Hoornaar en 5.1.2e
Received: Mon 9/8/2025 9:02:29 AM

Hi 5.1.2e,
5.1.2e is mij aan het appen over het bestrijden van de Aziatische Hoornaar.

Zou je hem toevallig een mailtje willen sturen hierover?

Volgens mij is het vooral belangrijk dat hij ook zicht heeft op potentiële bestrijders en dat we dus niet alleen op 5.1.2e hoeven te bouwen.

Wie weet hebben we er iets aan!

Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 14 augustus 2025 10:10
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Ter info: Aziatische Hoornaar en 5.1.2e

Oh super! Lekker bezig.

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: donderdag 14 augustus 2025 10:10
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Ter info: Aziatische Hoornaar en 5.1.2e

Dank voor het doorsturen.

In principe zouden zij wel mee kunnen doen in de volgende aanbesteding voor bestrijding AH lijkt mij, is even uitzoeken hoe we dat aanbesteding technisch moeten regelen.

Voor jou ook ter info: 5.1.2e en ik hebben dit voorjaar al overleg gehad met 5.1.2e en 5.1.2e van de taakgroep AH, op basis daarvan en overleg met gemeente Haarlemmermeer en Purmerend werken we nu uit hoe de bestrijding er vanaf volgend jaar uit moet zien.

Groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Verzonden: woensdag 13 augustus 2025 11:20
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: Ter info: Aziatische Hoornaar en 5.1.2e

Ha 5.1.2e,

Het Aziatische Hoornaar dossier begint echt weer te leven.

5.1.2e (5.1.2e @icloud.com) heeft weer contact met mij gezocht over de AH, via whatsapp.

Ik geloof dat hij semi-officieel betrokken is bij de Nederlandse Bijenhoudersvereniging: [Noord Holland Midden – Nederlandse Bijenhouders Vereniging](#).

Hallo 5.1.2e
Ik heb ruim een jaar geleden contact gehad over de Aziatische Hoornaar.
Omdat er al collega's vanuit de bijenvereniging contact met je hadden heb ik mij toen even terug getrokken vanuit de bijenvereniging noord Holland midden.
Ik blijf echter een persoonlijke (zakelijke) interesse hebben in het beheersen van de Aziatische Hoornaar.
Nu is het budget vergeven aan 1 bestrijder die in Limburg zit (5.1.2e)
Maar als er straks weer ingeschreven kan worden zou ik met mijn zoon voor noord Holland kunnen mee doen.
Hoe kan ik dit het beste in de gaten houden?
Daarnaast zou ik graag met je in overleg hoe de provincie tegen het groeiende invasie van de hoornaar denkt op te
721972 want dit gaat echt problemen op leveren voor natuur en mens.

Groet

5.1.2e

Je mag mij ook bellen.

5.1.2e

Ik heb 5.1.2e geantwoord dat we dit jaar nog bij 5.1.2e zitten.

Maar wel een goed contact persoon als je met imkers wil zitten, en dus mogelijk een alternatieve bestrijder.

Dit ter info.

Groetjes,

5.1.2e

To: 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl; 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e 5.1.2e @fryslan.frl; 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl

Cc: 5.1.2e Lnv[5.1.2e @minlnv.nl]
From: 5.1 5.1.2e
Sent: Thur 7/17/2025 3:19:01 PM
Subject: FW: Stand van zaken aanpak Aziatische hoornaar juli 2025
Received: Thur 7/17/2025 3:19:12 PM
[Outlook-cauhjb2n](#)
[Outlook-ivyv2d2](#)
[2025-07-16 Geplande aanpak Aziatische hoornaar.pdf](#)

Goedemiddag,

Hierbij ook voor jullie, ter info, de voortgang van de Brabantse hoornaar aanpak. Wij zijn nu druk met het uitwerken van concrete richtlijnen en acties zodat de provincie en gemeentes gezamenlijk de bestrijding van de Aziatische hoornaar kunnen oppakken.

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e @brabant.nl |
Werkdagen ma-wo |

Van: 5.1 5.1.2e <5.1.2e @brabant.nl>
Verzonden: Donderdag, 17 Juli, 2025 17:12
Onderwerp: Stand van zaken aanpak Aziatische hoornaar juli 2025

Geachte Lezer,

U heeft aangegeven dat u graag geïnformeerd wilt worden over nieuwe ontwikkelingen rondom de Aziatische hoornaar. Vandaar dat u deze mail ontvangt. Bij deze stuur ik u een nieuwe update toe van de laatste stand van zaken

721973 0089

Momenteel wordt er druk gewerkt aan een concreet handelingskader van de Aziatische hoornaar. In de bijgevoegde bijlage vindt u een beschrijving van de geplande aanpak die nu wordt uitgewerkt.

Kern van de gezamenlijke aanpak is dat iedere partij vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en belang bijdraagt aan de beheersing van de Aziatische hoornaar. Hierin kunnen belanghebbenden zelf een afweging maken van de wijze waarop zij de Aziatische hoornaar beheersen. De provincie heeft hierin een coördinerende en faciliterende rol. Dit betekent dat de Provincie aan de lat staat voor kennisdeling en richtlijnen formuleert voor de aanpak van de Aziatische hoornaar. Doel van de aanpak is om de Aziatische hoornaar te beheersen zodat de schade aan diverse belangen zo veel mogelijk beperkt blijft. Dit betekent dat voor verschillende belangen een afweging wordt gemaakt in welke mate de (lokale) bestrijding van de soort opweegt tegen de kosten.

De voorgestelde aanpak is tweeledig. Er wordt zowel ingezet op een organisatiestructuur die zich richt op een centraal (en landelijk) georganiseerde kennisdeling als op een provinciaal/lokaal georganiseerde uitvoering van de bestrijding. Samengevat komt de aanpak op het volgende neer:

- Het handelingskader geeft richtlijnen voor de minimale benodigde (wettelijke) inspanning. Belanghebbenden maken zelf de afweging of zij een grotere inspanning willen leveren.
- De provincie neemt een coördinerende regierol. Dit betekent dat zij het initiatief neemt op het gebied van kennisdeling.
- De Provincie bestrijdt nesten daar waar een concreet risico is voor kwetsbare soorten of ecosystemen (belang biodiversiteit). Bijvoorbeeld in kerngebieden van wilde bijen.
- De gemeente bestrijdt nesten met een risico voor de volksgezondheid zoals laaghangende secundaire nesten (belang volksgezondheid en openbare orde).
- Imkers nemen maatregelen om hun bijenkasten te beschermen, al dan niet gesteund door de Provincie of gemeente. (belang landbouw/zorg voor eigendieren)

Meer weten?

Meer achtergrondinformatie over de aanpak van de Aziatische hoornaar tot dusver vindt u in het achtergronddocument dat op onze [provinciale website](#) is geplaatst. Hier vindt u ook nuttige informatie over de huidige aanpak en veelgestelde vragen. De statenmededeling waarin de voorgestelde aanpak van de Aziatische hoornaar is aangekondigd, vindt u [hier](#).

Met vriendelijke groeten,

5.1 5.1.2e

5.1 5.1.2e | 5.1.2e | Programma Natuur | 5.1.2e | 5.1.2e [@brabant.nl](#) |

Werkdagen ma-wo |

✉
Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch
5.1.2e | [Contactformulier](#) | [Brabant.nl](#)

Geplande aanpak Aziatische hoornaar

16 juli 2025

De provincie Noord-Brabant bouwt de bestrijding van Aziatische hoornaars af en pakt in plaats daarvan een coördinerende regierol op. 2025 vormt hierin een overgangsjaar, waarin de bestrijding van Aziatische hoornaar nog door de provincie wordt uitgevoerd (zolang er budget beschikbaar is), tegelijkertijd zal in samenspraak met belanghebbenden een provinciaal plan van aanpak worden opgesteld. Hierin worden duidelijke kaders en richtlijnen gegeven voor de verschillende belanghebbenden. Samenspraak met belanghebbende partijen gebeurt in de vorm van het Brabantse Hoornaaroverleg. Aan dit overleg nemen vertegenwoordigers van de gemeenten en imkerij deel, de belangrijkste belanghebbenden.

Deze notitie vormt de basis voor het gezamenlijke handelingskader van de Aziatische hoornaar. De voorgestelde aanpak is tweeledig. Er wordt zowel ingezet op een organisatiestructuur die zich richt op een centraal (en landelijk) georganiseerde kennisdeling als op een provinciaal/lokaal georganiseerde uitvoering van de bestrijding. Samengevat komt de aanpak op het volgende neer:

- Het handelingskader geeft richtlijnen voor de minimale benodigde (wettelijke) inspanning. Belanghebbenden maken zelf de afweging of zij een grotere inspanning willen leveren.
- De provincie neemt een coördinerende regierol. Dit betekent dat zij het initiatief neemt op het gebied van kennisdeling.
- De Provincie bestrijdt nesten daar waar een concreet risico is voor kwetsbare soorten of ecosystemen (belang biodiversiteit). Bijvoorbeeld in kerngebieden van wilde bijen.
- De gemeente bestrijdt nesten met een risico voor de volksgezondheid zoals laaghangende secundaire nesten (belang volksgezondheid en openbare orde).
- Imkers nemen maatregelen om hun bijenkasten te beschermen, al dan niet gesteund door de Provincie of gemeente. (belang landbouw/zorg voor eigendieren)

Achtergrond

Voor de Aziatische hoornaar geldt sinds 2021 een beheersopgave in plaats van een eliminatieopgave. Dit betekent dat volledige uitroeiing van de soort niet meer het doel is. Wel moet verdere verspreiding en aantasting van de biodiversiteit zoveel als redelijkerwijs mogelijk worden voorkomen. De beheersopgave betekent ook dat provincie niet als enige partij verantwoordelijk is voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Verschillende belanghebbenden zoals gemeenten, terreineigenaren en imkers een eigen verantwoordelijkheid en rol in de aanpak van deze soort. Dit is vergelijkbaar met andere wijdverspreide invasieve exoten zoals de reuzenberenklauw.

Tot en met 2024 heeft de provincie de bestrijding van de Aziatische hoornaar zo veel mogelijk in eigen handen gehouden. De snelle uitbreiding van de Aziatische hoornaar heeft er echter toe geleid dat het voor de provincie niet langer haalbaar is om alle nesten op te sporen en te bestrijden¹. Om die reden doet de provincie een beroep op andere partijen die vanuit hun eigen belang en medeverantwoordelijkheid voor natuur, landbouw en volksgezondheid te maken hebben met de Aziatische hoornaar.

Juridisch Kader

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. De Unielijst maakt onderdeel uit van de Europese Verordening No. 1143/2004 waarin soorten zijn opgenomen die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit. Lidstaten zijn verplicht om maatregelen te treffen tegen deze soorten.

De noodzakelijke maatregelen zijn afhankelijk van het stadium waarin de introductie van een soort zich bevindt in een lidstaat. Vestiging van de soorten van de Unielijst in lidstaten moet voorkomen worden (preventie en eliminatie). Als de soort al is gevestigd in een lidstaat bij plaatsing op de lijst, dan moet de soort beheerst worden.

Wanneer vestiging van een soort ondanks inspanningen niet voorkomen kan worden en volledige uitroeiing niet meer mogelijk wordt geacht, kan op verzoek van de lidstaat de status van de soort worden gewijzigd van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing), naar 'gevestigd' (doel: beheersen). In 2021 is geconcludeerd dat de volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet meer mogelijk is waardoor de status van "vroeg stadium van invasie" is gewijzigd naar "gevestigd".

Sinds 2018 zijn de provincies (beleids-)verantwoordelijk voor de beheersing en bestrijding van invasieve exoten van de Unielijst en het herstel van ecosystemen. Zij handelen hierbij vanuit hun wettelijke taken ten aanzien van natuurbescherming. De provincies kunnen zelf invulling geven aan deze verantwoordelijkheid en initiëren hiertoe onderzoek, doen aanbestedingen en richten zich op communicatie met andere partijen. De provincies mogen hierin prioriteren en hun eigen beleid bepalen.

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van invasieve exoten betekent niet dat de provincie zelf alle maatregelen moet of kan uitvoeren. Bij gevestigde wijdverspreide soorten met een beheersopgave hebben alle betrokken partijen een eigen of medeverantwoordelijkheid die samenvalt met hun publieke taak en/of eigendom. De provincie heeft hierin een faciliterende en waar mogelijk coördinerende rol vanuit het provinciale natuurbelang.

¹ Zie voor een verdere toelichting [\[Link\]](#)

Betrokken belangen

De Aziatische hoornaar vormt een risico voor de biodiversiteit, volksgezondheid en landbouw, waaronder de imkerij. Partijen hebben vanuit hun belang ten aanzien van deze aspecten dan ook een gedeelde verantwoordelijkheid in de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Biodiversiteit

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. De werksters van de Aziatische hoornaar vangen vliegende insecten als voedsel voor de larven. Prooidieren bestaan voornamelijk uit honingbijen, maar ook uit wilde bijen, wespen, vliegen en andere vliesvleugeligen. Dit heeft een direct effect op de prooidieren en een indirect effect op de bestuiving van (wilde) planten en mogelijk ook op andere insecteneters.

Volksgezondheid en openbare orde (steekgevaar)

Net als veel andere wespensoorten kunnen Aziatische hoornaars steken als ze zich bedreigd voelen. De steek van de Aziatische hoornaar kan pijnlijker zijn, maar is niet gevaarlijker dan die van andere soorten zoals de limonadewesp. Een steek van de Aziatische hoornaar is, net als bij andere wespensoorten, wel gevaarlijk wanneer de persoon allergisch is voor wespensteken. Het risico voor de gezondheid is groter wanneer de persoon meerdere keren wordt gestoken, bijvoorbeeld wanneer Aziatische hoornaars hun nest gezamenlijk verdedigen.

De voorjaarsnesten van de Aziatische hoornaar zijn klein en bevinden zich vaak op plekken waar men in contact kan komen met het nest. Denk aan nestkastjes, heggen, schuurtjes en spouwmuren. Grote zomernesten van de Aziatische hoornaar hangen meestal hoog in de boom waardoor de kans op steekincidenten klein is.

Landbouw en Imkerij

De Aziatische hoornaar is een opportunist die het voedsel kiest dat het meest voorhanden is. De voornaamste voedselbron van de Aziatische hoornaar is, mede als gevolg van de beschikbaarheid, de honingbij. Aziatische hoornaars zijn vaak te zien bij bijenkasten waar ze jagen op bijen. Hun aanwezigheid veroorzaakt stress bij het bijenvolk, waardoor er een hoger risico is op bijenvolksterfte in de winter. Vanuit imkers zijn dan ook grote zorgen over de gevolgen van de Aziatische hoornaar voor hun bijenvolken. Indirect zijn er (mogelijk) effecten voor de bestuiving van landbouwgewassen. Er zijn ook signalen dat werksters (vraat)schade veroorzaken aan (zachte) fruitgewassen zoals appels, peren, druiven en pruimen.

Voorgestelde aanpak

Voor de Aziatische hoornaar geldt een *beheersopgave*. De soort is niet meer uit te roeien in Noord-Brabant en volledige provincie brede eliminatie is dus *geen* haalbaar doel. Wel zal de soort beheerst moeten worden zodat de schade aan diverse belangen zo veel mogelijk beperkt blijft. Dit betekent dat voor verschillende belangen een afweging wordt gemaakt in welke mate de (lokale) bestrijding van de soort opweegt tegen de kosten.

Kern van de gezamenlijke aanpak is dat iedere partij vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en belang bijdraagt aan de beheersing van de Aziatische hoornaar. Hierin kunnen belanghebbenden zelf een afweging maken van de wijze waarop zij de Aziatische hoornaar beheersen. De provincie heeft hierin een coördinerende en faciliterende rol. Dit betekent dat de Provincie aan de lat staat voor kennisdeling en richtlijnen formuleert voor de aanpak van de Aziatische hoornaar.

De onderstaande aanpak wordt momenteel verder uitgewerkt in een concreet handelingskader en geeft een beeld van de richting waarin wordt gedacht.

Provinciale versus landelijke aanpak

Provincies geven in principe zelf invulling aan de aanpak van invasieve exoten. Op deze manier is er ruimte voor de regionale en lokale verschillen tussen de provincies en de exotenproblematiek ter plaatse. Hoewel deze notitie zich in eerste instantie richt op een Brabantse uitwerking, is er ook het besef dat de Aziatische hoornaar zich niet aan provinciale grenzen houdt. Daarom zal ook in interprovinciaal verband de samenwerking worden gezocht voor aspecten die om een landelijke uitwerking vragen. Denk bijvoorbeeld aan een gezamenlijke landelijke informatievoorziening.

Opsporing van nesten

- Zoekgroepen vormen een belangrijke schakel in de opsporing van Aziatische hoornaars, maar ook in de voorlichting. Inwoners zien dat er in hun wijk wordt gezocht naar Aziatische hoornaars en spreken de vrijwilligers hierover aan. Dit vergroot het lokale bewustzijn en ze bieden een laagdrempelige mogelijkheid voor contact en inzicht in wat men zelf kan doen.
- Er kan worden ingezet op een samenwerking tussen lokale zoekgroepen en gemeentes. Bijvoorbeeld via een aanspreekpunt per zoekgroep of een koppeling met gemeentelijke meldpunten waarin meldingen kunnen worden doorgegeven.
- De provincie kan een partij opdracht geven om de diverse vrijwillige zoekgroepen te coördineren en faciliteren
- Vrijwillige zoekgroepen kunnen ondersteund worden met zendersets. Dit kan via een subsidieregeling, maar wellicht ook via een provinciale coördinator die de zenders inkoopt en vervolgens uitleent aan de zoekgroepen.

Bestrijding van nesten

Voor de bestrijding van nesten wordt gedacht aan een gezamenlijke basis ambitie, waarin is vastgelegd welke nesten in ieder geval moeten worden bestreden, waarbij belanghebbende partijen zelf de keuze maken of ze meer willen doen.

1. Vanuit biodiversiteitsoogpunt wordt de soort lokaal uitgeroeid. Bijvoorbeeld bij leefgebieden van wilde bijen, wespen of zweefvliegen van de Rode lijst. De bestrijding in deze gebieden is de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Brabant.
2. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid en openbare orde worden locaties of situaties bepaald waarin secundaire nesten moeten worden bestreden, bijvoorbeeld via een risico gestuurde aanpak. Denk aan secundaire nesten die laag bij de grond hangen of binnen een bepaalde straal van een school of zorginstelling etc. Gemeentes zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van deze nesten vanuit hun belang voor de openbare orde en volksgezondheid.
3. Voor alle primaire nesten en overige secundaire nesten maakt iedere gemeente zelf een afweging over de gewenste extra inzet. Overwogen kan worden om:
 - a. Alle nesten te bestrijden ongeacht locatie (gemeente of particuliere grond)
 - b. Alleen nesten op gemeentegrond te bestrijden
 - c. Alleen primaire nesten te bestrijden. Dit zijn de kleinere voorjaarsnesten waar men sneller mee in aanraking komt (dus een groter steekgevaar). De bestrijding van deze nesten is goedkoper dan de bestrijding van secundaire nesten.
 - d. Een (gedeeltelijke) vergoeding of tegemoetkoming aanbieden voor de bestrijding van nesten op particulier terrein.
4. Terreineigenaren kunnen ervoor kiezen om nesten die niet door de gemeente of provincie worden bestreden zelf te bestrijden. Het gaat dan om nesten die *geen* concreet risico opleveren voor de volksgezondheid en/of biodiversiteit. Dit is vergelijkbaar met de aanpak van andere plaagsoorten waarvoor een terreineigenaar zelf maatregelen kan nemen als er sprake is van overlast.

Bescherming van bijenvolken

Het is niet langer haalbaar om alle nesten van de Aziatische hoornaar te bestrijden. De Aziatische hoornaar is daarmee één van de drukfactoren voor honingbijen (en wilde bijen) waarmee imkers te maken krijgen. Naast het aanpakken van de overige drukfactoren voor honingbijen zal dus ook gezocht moeten worden naar mogelijkheden voor imkers om hun bijenvolken te beschermen tegen de Aziatische hoornaar. Momenteel zijn er verschillende technieken beschikbaar of in ontwikkeling die bijenvolken tegen de Aziatische hoornaar beschermen. In het beheerplan worden deze vormen van hoornaar bescherming en eventuele bijbehorende financieringsmogelijkheden nader uitgewerkt.

Communicatie

De provincie stelt (in afstemming met belanghebbenden) een communicatiestrategie op rondom de Aziatische hoornaar dat ondersteuning biedt aan de coördinerende en faciliterende rol van de provincie. Hierbij is bijvoorbeeld aandacht voor het ontwikkelen en delen van communicatiemateriaal en jaarlijks terugkerende communicatiemomenten. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke trajecten.

Een communicatiekalender met daarin de boodschap, doelgroep en hoe we die het beste kunnen bereiken wordt in de werkgroep afgesteld.

Mogelijke communicatiemomenten voor belanghebbenden en/of het brede publiek zijn:

- Start hoornaar seizoen
 - o oproep om koninginnen te vangen
 - o voorlichting over primaire nesten en steekgevaar
- Hoogseizoen:
 - o Informeren over zoekgroepen en waar werksters en nesten gemeld kunnen worden
- Najaar:
 - o Terugkoppeling van het afgelopen jaar: resultaten

Mogelijk communicatiemateriaal voor gemeentes, zoekgroepen en imkerverenigingen om inwoners te informeren kan bestaan uit:

- Flyers
- Een (landelijke) website met onder andere informatie over herkenning, gedrag en risico's van de Aziatische hoornaar.
- Beschikbaar stellen van informatie voor gemeentelijke websites
- Richtlijnen/adviezen voor imkers en groenbeheerders over de omgang met nesten.
- Een jaarlijkse netwerkdag voor gemeentes voor het uitwisselen van ervaringen en informatie.

Financiën

Tot en met 2025 heeft de provincie middelen beschikbaar gesteld voor de maximale bestrijding van nesten van de Aziatische hoornaar. Doel was om zoveel mogelijk nesten te bestrijden. Deze aanpak, waarbij de provincie het voortouw neemt in de bestrijding, is niet langer haalbaar. Niet alleen neemt het aantal nesten, ondanks de maximale bestrijding, toe, maar de kosten wegen niet meer op tegen de baten. Vanaf 2026 wordt geen budget meer beschikbaar gesteld voor de maximale bestrijding van de Aziatische hoornaar.

In bovengenoemde aanpak wordt geborgd dat nesten die een direct gevaar vormen voor de biodiversiteit of volksgezondheid worden bestreden door de provincie, dan wel gemeente. Hiervoor moet door de betrokken partijen apart budget beschikbaar worden gesteld. In aanvulling op de nesten die in elk geval moeten worden bestreden, kunnen gemeentes en de provincie de afweging maken om aanvullend nesten te bestrijden. Dit is een financiële afweging die elke partij zelf maakt, de Provincie kan hier eventueel in ondersteunen.

Voor nesten die niet door de gemeente of provincie worden bestreden, geldt dat de eigenaar van het terrein waar het nest zich bevindt, zelf de kosten opbrengt voor het verwijderen van het nest. De terreineigenaar maakt zelf de afweging of het nest bestreden wordt.

De provincie stelt middelen beschikbaar voor de bestrijding van nesten die zij vanuit haar eigen verantwoordelijkheid moet bestrijden. Daarnaast worden aanvullend middelen gereserveerd voor het uitvoeren van de coördinerende rol van de provincie. Deze middelen zijn bedoeld voor het ontwikkelen van communicatiemateriaal, regie op opsporing en monitoring of eventueel als tegemoetkoming aan imkers die hun kasten willen beschermen. De precieze inzet van middelen wordt nog nader bepaald.

To: 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e (OV) [5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e (FL) [5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e (FL) [5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Mon 7/8/2024 7:27:59 AM
Subject: RE: Korte terugkoppeling & vervolg; onderzoek AH Inholland
Received: Mon 7/8/2024 7:28:11 AM

Dag 5.1.2e ,
Bedankt voor je reactie.
Vraag is natuurlijk of dat ons probleem is of het probleem van 5.1.2e .
Wij moeten ons daar in ieder geval niet door onder druk laten zetten in een afweging maken op basis van onze gezamenlijke ambities.
Ik ben onvoldoende bij de overleggen met InHolland aanwezig geweest. Als jullie daar nu al besluiten over kunnen nemen dan is dat wij mij betreft prima. Ik sluit mij aan bij de meerderheid.
Hgr.
5.1.2e

Van: 5.1.2e 5.1.2e
Verzonden: maandag 8 juli 2024 09:11
Aan: 5.1.2e 5.1.2e (OV) ; 5.1.2e (FL) ; 5.1.2e (FL) ; 5.1.2e 5.1.2e

CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Korte terugkoppeling & vervolg; onderzoek AH Inholland
Hoi 5.1.2e ,
Eens dat het qua planning niet mooi past bij de planning van het ambitiedocument. Ik zag dat 5.1.2e de handtekeningen voor cofinanciering uiterlijk 1 september binnen moet hebben. Vandaar dat hij de cofinanciering denk ik graag voor de zomer rond wil hebben. 2° helft augustus wordt denk ik te kort dag voor hem.
Groeten,
5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>
Verzonden: donderdag 4 juli 2024 12:28
Aan: 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e (OV) < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Korte terugkoppeling & vervolg; onderzoek AH Inholland
Dag 5.1.2e (en anderen),
Bedankt voor de terugkoppeling.
Mijn vraag is of een vervolgesprek met InHolland op 10 juli misschien niet wat te vroeg is.
Nu reageren wij als provincies allen individueel op wijze waarop wij om willen gaan met AH-bestrijding en onderzoek. Dit terwijl momenteel ook gewerkt wordt aan een gezamenlijk ambitiedocument waarin eveneens ingegaan wordt op de ambities t.a.v. AH-bestrijding en ambities t.a.v. onderzoek et cetera.
Als dit ambitiedocument medio augustus gereed is kan het ons wellicht helpen bij beantwoording van de vraag of wij wel dan niet iets zien in het onderzoeksvoorstel van InHolland.....
Misschien is het daarom een suggestie om het overleg van 10 juli te verplaatsen naar een moment dat wij meer inzicht hebben in ons eigen ambitiedocument?
Hgr.
5.1.2e

Van: 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

Verzonden: donderdag 4 juli 2024 11:06

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e (OV) < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e (NB) < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e (FL) < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>
CC: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e , 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: Korte terugkoppeling & vervolg; onderzoek AH Inholland
Goedemorgen,

Hierbij aanvullend een korte terugkoppeling van het overleg van gisteren over onderstaand onderzoek.

Plenaire bijeenkomst

Gisteren was de **plenaire bijeenkomst**. Hier werd de stand van zaken toegelicht met een presentatie door 5.1.2e en één van de onderzoekers. De onderwerpen zijn nog steeds deels biodiversiteit, deels wijze en efficiëntie van bestrijding en deels onderwerpen die relevant zijn voor imkers.

Er waren o.a. een aantal **provincies** aanwezig, **imkers** (veelal degene waar wij in het verleden ook mee om tafel hebben gezeten), 5.1.2e en mensen van Inholland.

Aangezien de meesten van ons aangegeven hebben dat wij niet zeer gemotiveerd zijn om bij te dragen aan het onderzoek, o.a. wegens de kosten, onderwerpen en onze mogelijk veranderende ambities, hebben wij (de aanwezige provincies gisteren) geprobeerd dit te communiceren.

Toen bleek dat Inholland **voornamelijk naar ons als provincies kijkt voor de cofinanciering**. En dat als wij niet willen bijdragen zij het onderzoek waarschijnlijk niet kunnen gaan uitvoeren. De vraag vanuit hen is dan natuurlijk ook: wat moet er gebeuren om ons wel aan boord te krijgen? Om geen politieke/ambitie discussie te starten in een politiek gevoelige setting heb ik gezegd dat het overleg dat volgende week gepland staat een goed moment is om het er onderling verder over te hebben. Dit is namelijk wel alleen provincies + Inholland. Overigens is 5.1.2e ook lid van een imkersvereniging.

Nabespreking aanwezige provincies en LNV

Gisteren hebben we nog even nagepraat met alleen de aanwezige provincies. We waren het met elkaar eens dat er druk op onze schouders is gekomen. Gezien de onderwerpen voelt het niet logisch om als provincies het hele onderzoek te betalen. Bij sommige provincies past cofinanciering ook niet in het huidige beleid en de onzekerheid van het aantal nesten dat we kunnen leveren over de jaren schiet ook niet op. Ze hebben er namelijk veel nodig. 5.1.2i

5.1.2i

Ik heb hierna 5.1.2e van LNV gebeld omdat we dachten dat LNV misschien nog wel geïnteresseerd is in dit onderzoek. Dit is echter niet het geval. Kort: de Aziatische hoornaar is al een artikel 19 soort en het is veel geld voor een onderzoek naar een soort waarvoor sommige provincies juist beginnen af te schalen.

Volgende afspraak

Woensdag 10 juli is de volgende bijeenkomst. Wie wil, schuif vooral aan. Mocht je onder voorwaarden als provincie wel willen bijdragen dan is dit waarschijnlijk het beste moment om het te bespreken. En als je als provincie niet wilt bijdragen ook. Iets zegt mij dat de mails die we van elkaar hebben gezien met de standpunten op zich wel duidelijk zijn. Laat maar even weten als je er ook bij gaat zijn. Zoals 5.1.2e ook al aangeeft, dit is denk ik wel een soort van GO of NO gesprek met Inholland, waarin we het best duidelijk kunnen zijn.

Mijn standpunt vanuit Utrecht is eigenlijk wel hetzelfde als de standpunten die de laatste dagen vanuit andere provincies zijn rondgestuurd.

Groeten 5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

 provincie :: Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: donderdag 4 juli 2024 10:01

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e (OV) <5.1.2e@overijssel.nl>; 5.1.2e (D) <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e (NB) <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e @gelderland.nl; 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.fr>; 5.1.2e (FL) <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e (FL) <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e @ipo.nl
CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Onderzoek AH Inholland - Vergadering woensdag 10 juli

Ha collega's,

Komende woensdag heeft 5.1.2e ons uitgenodigd om het te hebben over de financiering van het Inholland onderzoek. Vraag aan jullie of je hier bij kan zijn zodat we als provincies gezamenlijk onze vragen en/of bedenkingen uiten. Ik denk dat het verstandig is om woensdag wel duidelijkheid te kunnen geven of we wel of niet willen bijdragen. Vanuit Noord-Holland gaan we de komende twee jaar nog bestrijden.

Daarna willen we de bestrijding ook terugschalen en eventueel een cursus voor vrijwilligers opzetten om iets aan capaciteitsuitbreiding van bestrijders kunnen doen.

Wij baseren ons beleid op het EIS onderzoek, waar de conclusie is dat de AH geen bedreiging vormt voor biodiversiteit of volksgezondheid.

Tevens blijkt er uit de literatuur geen negatieve correlatie aan te tonen tussen dichtheden van Europese en Aziatische hoornaars.

Goed om te weten dat we ook om een second opinion hebben gevraagd op dit onderzoek, die is gegeven door Aglaia Bouma van Naturalis.

Zij onderschreef de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd en de conclusies ervan.

Om deze reden zien wij geen reden om ook aan cofinanciering van een tweede onderzoek te doen als dit een grote financiële verplichting met zich meedraagt.

De komende twee jaar zijn we wel bereid nesten te leveren, maar ik kan niet goed inschatten hoeveel dit er gaan zijn.

Hoop jullie zo op de hoogte te hebben gebracht van de stand van zaken en ons standpunt hierin.

Groetjes,

5.1.2e

Trainee – Sector Natuur & Recreatie

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

[@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Provincie
Noord-Holland

Aanwezig: ma, di, wo, en do

Aan dit bericht en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend. Het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

<< Disclaimer >>

Persoonsgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoonsgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet

Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hjiir](#) ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy

De provinsje Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet

721974

0091

Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch | Telefoon [5.1.2e](#) | Fax [5.1.2e](#) | [contact](#) | Twitter: @brabant
| www.brabant.nl

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

Volg op Instagram: www.instagram.com/provincienoordbrabant

<< Disclaimer >>

Persoonsgegevens en privacy

De provincie Fryslân giet sekuer mei jo persoonsgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hier](#) ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

To: 5.1.2e [5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e @fryslan.frl]; 5.1.2e @drenthe.nl[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e , 5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl] 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e , 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl)[5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provincie- utrecht.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @ipo.nl]

From: 5.1.2e
Sent: Thur 4/17/2025 2:43:01 PM
Subject: Verslag + actielijst provinciaal overleg invasieve exoten 25 maart
Received: Thur 4/17/2025 2:43:35 PM
[Verslag IPO overleg exotenbestrijding 25 maart 2025.pdf](#)

Hoi allen,

Mede met dank aan 5.1.2e, ontvangen jullie bij deze nog het verslag en actielijst van het laatste interprovinciale overleg exoten. Het verslag is ook in de Teams-omgeving te vinden!

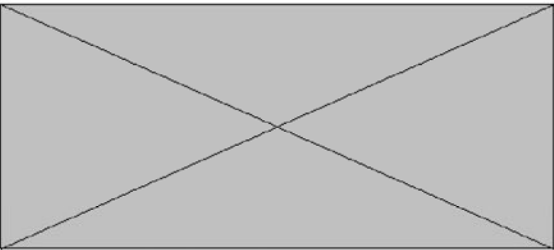
Voor vragen/opmerkingen weten jullie me te vinden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Beleidsmedewerker Soortenbescherming
Team Natuur

Werkdagen op: ma di wo do

- 5.1 5.1.2e
- Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen
- www.provinciegroningen.nl

Van: 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>
Verzonden: woensdag 19 maart 2025 11:37
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e

< 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>;
5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl> 5.1.2e < 5.1.2e @ipo.nl>

Onderwerp: RE: provinciaal overleg invasieve exoten

Hallo allemaal,

Zoals aangegeven in de datumprikker kan ik volgende week niet bij het overleg zijn. Ik heb geen vervanger kunnen vinden. Zou iemand notulen van het overleg willen maken?

Alvast een fijn overleg gewenst!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl
5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @ gelderland.nl >

Verzonden: maandag 17 maart 2025 20:59

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e @provinciegroningen.nl; 5.1.2e
< 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @ gelderland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl> 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>;
5.1.2e (5.1.2e @provincie-utrecht.nl) < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e 1.2e
< 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>;
5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @ brabant.nl>; 5.1.2e : 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e 5.1.2e @ipo.nl>

Onderwerp: RE: provinciaal overleg invasieve exoten

Beste mensen,

Op 25 maart hebben we het eerste interprovinciale overleg van dit jaar. Hieronder een concept-agenda. Graag hoor ik of jullie nog aanvullende punten willen bespreken. Tevens hoor ik graag of iemand onverhoopt toch verhinderd is.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Concept-agenda 25 maart

1. Opening en mededelingen
2. Overdracht voorzitterschap en taakverdeling (5.1.2e)
3. Stand van zaken rondom landelijk aanvalsplan (5.1.2e)
4. Samenwerking plaagsoortenwerkgroep (5.1.2e en 5.1.2e)
5. Bewustwordingscampagnes (5.1.2e en 5.1.2e)
6. Brusselse rapportage (5.1.2e)
7. Uitbereiding EU-lijst (5.1.2e)
8. Aziatische Hoornaar (5.1.2e)
9. Rosse Stekelstaart (5.1.2e)
10. Teams omgeving (5.1.2e)
11. MeerBomenNu/ Anne Paulownaboom (5.1.2e)
12. Afspraak juni overleg
13. Afsluiting

IPO overleg exotenbestrijding – 25 maart 2025

1. Opening en mededelingen
2. Overdracht voorzitterschap en taakverdeling 5.1.2e

5.1.2e neemt de voorzittersrol over van 5.1.2e algemene oproep om na te denken over inzet en inbreng voor de taakgroep, zodat we het werk goed verdelen.

3. Stand van zaken rondom landelijk aanvalsplan 5.1.2e

Contouren van het landelijke plan zijn aan de Tweede Kamer gestuurd. Er is een fiche voor de Voorjaarsnota ingebracht met de financiële claim. Afwachten hoe dat verder gaat. Op 9 april is een technische briefing voor de Tweede Kamer waarbij 5.1.2e aanschuift. In het BO Natuur staan het aanvalsplan en de rivierkreeften op de agenda.

4. Samenwerking plaagsoortenwerkgroep 5.1.2e en 5.1.2e

De afspraak is dat de agenda's worden gedeeld. Ook met de ontwikkelingen voor het landelijke aanvalsplan en de rivierkreeften kunnen we samenwerken. Misschien ook met een onderzoeksagenda en belangenbehartiging richting ministerie(s). 5.1.2e is contactpersoon.

5. Bewustwordingscampagnes 5.1.2e en 5.1.2e

Friesland heeft samen met Noord-Holland en Groningen de campagne 'wat sleep jij mee' opgezet. De campagne is goed opgepikt door de media. Gelderland heeft een opdracht aan IVN verleend om samen met TBO's, waterschappen en gemeenten met communicatie aan de slag te gaan. Brabant werkt voor Aziatische Hoornaar samen met gemeenten in de communicatie.

Bij LVVN lijkt er enthousiasme te zijn om communicatie ook in het landelijke aanvalsplan te verwerken.

We spreken af dat we materialen delen via de Teams-omgeving en dat de taakgroep gaat nadenken over hoe we de communicatie verder kunnen coördineren.

6. Brusselse rapportage 5.1.2e

5.1.2e werkt samen met LVVN aan de rapportage voor Brussel. Dat loopt heel behoorlijk. Een aantal provincies moet nog hun informatie aanleveren. 5.1.2e stuurt de Groningse rapportage als voorbeeld nog aan 5.1.2e en 5.1.2e

7. Uitbreiding EU-lijst 5.1.2e

5.1.2e praat ons bij over de uitbreiding van de Unielijst, waarvoor de consultatie net is afgelopen. 5.1.2e heeft de risicobeoordeling in de teams-omgeving gezet. Er zitten wel meerdere relevante soorten bij, zoals Canadese bever, Amerikaanse nerts, reuzenhoornaar, kreeften, mieren en aziatische duizendknopen.

8. Aziatische Hoornaar 5.1.2e

Utrecht heeft dit jaar een opdracht aan Waarneming.nl verleend, voor de volgende jaren zal een andere provincie die opdracht moeten overnemen.

5.1.2e geeft aan dat ze de coördinatie voor Aziatische hoornaar niet meer kan combineren met haar andere werkzaamheden en doet dus de oproep voor een vervanger.

Het idee leeft om te onderzoeken of we iets kunnen leren van het kennisplatform voor eikenprocessierups. Het kennisplatform heeft nu een opdracht vanuit de ministeries I&W, LNV en VWS.

Vanuit Gelderland wordt geprobeerd een goede methode te vinden om de bestrijding van Aziatische hoornaar te prioriteren.

Flevoland gaat een pilot doen met de stofzuigermethode (bestrijding zomernesten vanaf de grond).

5.1.2e oppert om de verspreiding van Aziatische hoornaar te evalueren. Daar gaan we in de taakgroep verder over brainstormen.

9. Rosse Stekelstaart 5.1.2e

5.1.2e vertelt dat uit de laatste telling een verdere daling van de populatie naar voren komt. 5.1.2e doet vanuit Noord-Holland het aanbod om andere provincies uitleg te geven over effectieve bestrijding van rosse stekelstaart.

Er wordt gevraagd naar de uitslag van de Franse DNA-analyse (vermoeden van de Fransen dat er verspreiding vanuit Nederland was). De DNA-analyse schijnt geen duidelijk resultaat te hebben opgeleverd.

10. Rivierkreeft 5.1.2e

In het BO Natuur staan de rivierkreeften op de agenda en daar zullen vervolgacties uit komen. In Zuid-Holland is de rivierkreeft politiek actueel, dus 5.1.2e is vanuit de taakgroep in elk geval aangehaakt, met 5.1.2e als achtervang.

11. Teams omgeving 5.1.2e

5.1.2e heeft vanuit Zeeland een Teams-omgeving beschikbaar gesteld die we kunnen gebruiken om bestanden en informatie te delen. Het is waarschijnlijk handig om één beheerder aan te wijzen. 5.1.2e overlegt dat nog met 5.1.2e

12. MeerBomenNu/ Anna Paulownaboom 5.1.2e

5.1.2e deelt zijn zorgen over de acties van Meer Bomen Nu waarbij exoten zoals de trosbosbes worden verspreid en ook over de aanplant van Anna Paulownaboom (vanwege een verdienmodel met CO2-credits). 5.1.2e heeft contact gehad met 5.1.2e van de NVWA over in hoeverre deze soorten en de aangeboden cultivars nou echt steriel zijn, waar geen zekerheid over lijkt te bestaan.

Binnenkort hebben 5.1.2e en 5.1.2e nog een gesprek met Urgenda/MeerBomenNu over hun uitdeelacties.

13. Afspraak juni overleg

5.1.2e heeft contact gehad met 5.1.2e van Overijssel over het veldbezoek in juni. 5.1.2e heeft een leuk voorstel gedaan voor een veldbezoek in Overijssel, maar wel verzocht of we de dag kunnen verplaatsen naar donderdag 12 juni. We stemmen in met het voorstel en verplaatsen het veldbezoek naar 12 juni.

14. Rondvraag

5.1.2e had nog een vraag via de mail gestuurd over in hoeverre provincies nog werken aan exoten vanuit de gebiedsgerichte aanpak (NPLG). Hoe gaan provincies daarmee om? Het beschikbare budget blijkt heel erg te verschillen tussen de provincies.

15. Afsluiting

Afspraken 25-3-2025

- 5.1.2e treedt op als aanspreekpunt voor de plaagsoorten-werkgroep van de waterschappen.
- Communicatievoorbeelden die provincies al hebben, verzamelen we in de Teams-omgeving.
- 5.1.2e gaat in de taakgroep bespreken of we het eerdere clubje voor communicatie weer willen opstarten en hoe we de communicatie rond exotenbestrijding vanuit de provincies eenduidig kunnen laten verlopen, ook met het oog op het landelijke aanvalsplan van LVVN.
- 5.1.2e pakt de EU-rapportage verder op met 5.1.2e van LVVN.
- 5.1.2e roept op: welke provincie wil de bestrijding van de Aziatische hoornaar volgens jaar gaan trekken (ipv Utrecht)? Allen over denken. (Coördinatie en de opdracht aan Waarneming.nl)
- Er komt een gesprek met de organisatie 'meerbomennu' over de exoten die zij op hun lijst van aan te planten boomsoorten hebben staan. Om deze reden willen (sommige) provincies hen niet met financiering tegemoet komen.
- 5.1.2e kijkt samen met de taakgroep naar een mogelijk evaluatie van de verspreiding van Aziatische hoornaar.
- Er mag nog gereageerd worden op de rondvraag van 5.1.2e via de mail over de gebiedsgerichte aanpak.
- 5.1.2e heeft aangeboden om kennis te delen over bestrijding rosse stekelstaart
- **Live bijeenkomst in Overijssel (wieden weerribben) wordt verplaatst naar do 12 juni.**

To: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 6/20/2024 9:44:14 AM
Subject: RE: Aanpak Aziatische Hoornaar
Received: Thur 6/20/2024 9:44:00 AM

Ik niet, nog niet teruggevonden in ieder geval, misschien 5.1.2e ?

Van: 5.1.2e

Verzonden: donderdag 20 juni 2024 09:41

Aan: 5.1.2e

CC: 5.1.2e

Onderwerp: RE: Aanpak Aziatische Hoornaar

Hi 5.1.2e ,

Oke ik ga aan de slag met de stafnota voor 1 juli.

Overigens hebben 5.1.2e en ik besloten om zijn planning van 1 juli voor het inbrengen van de subsidieregeling aan te houden maar dan met het programma erbij.

Ik probeer morgen al een eerste versie te hebben om naar je te sturen.

Heeft één van jullie toevallig de contactgegevens van 5.1.2e ?

Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>

Verzonden: woensdag 19 juni 2024 19:08

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Aanpak Aziatische Hoornaar

Hoi 5.1.2e , het was inderdaad wel fijn geweest als er inmiddels interprovinciaal al een duidelijkere lijn was geweest.

Jouw tekst en de vragen van 5.1.2e lezende, denk ik dat het toch goed is om eerst de gedeputeerde te informeren.

Dat betekent een stafnota met:

- Een korte samenvatting van de huidige stand van zaken.
- We hebben vervolgens de optie om niet meer nesten te laten opsporen en bestrijden of de optie om de bestrijding dit jaar nog uit te blijven voeren zoals vorig jaar.
- Is bekend wat de andere provincies doen? Zo ja, dan is het goed dat te beschrijven.
- Net als de onderwerpen waarover de provincies afspraken proberen te maken, dus een gezamenlijke cursus voor imkers om te leren bestrijden en een verbetering van het waarnemingssysteem. (als hiervoor gekozen wordt, dan is er toch ook het impliciete besluit genomen dat het beleidsadvies van EIS niet leidt tot een aanpassing van die lijn? En waarom is dat het geval?)
- Melden dat we veel vragen krijgen van imkers.
- Een ambtelijk advies: we kunnen voorstellen om dit jaar nog de bestrijding ongewijzigd voor te zetten, dus een opdracht aan 5.1.2e (hopelijk heb ik de naam goed) en bestrijden als er wordt waargenomen. En in de loop van dit jaar volgen hoe dit verloopt, hoe de waarnemingen zich ontwikkelen en eind van het jaar zo nodig een aanpassing op dit advies te maken.

Als je de stafnota nu aanmeldt dan kan je die op 1 juli in de staf brengen. Dus aanmelden voor woensdag 1200 uur, uploaden voor donderdag 1200 uur.

Dat geeft je ruim de tijd om te schrijven, en na te laten lezen door mij.

Ik zou ook even contact zoeken met 5.1.2e , omdat het goed is wellicht om een nieuwsbericht hierover te laten opstellen.

Er ligt al een concept hiervoor destijds gemaakt door 5.1.2e en 5.1.2e .

Ondertussen meld ik ook wel aan de bellers en mailers dat we het nog in overweging hebben.

Na 1 juli kunnen we dan duidelijkheid geven.

En ja, ik denk dus dat het slim is om alvast bij 5.1.2e te informeren of hij mogelijkheden ziet om zo nodig in NH te komen bestrijden. Ik heb nl begrepen dat hij nieuwemensen heeft opgeleid ook.

Een heel verhaal zo, geef maar aan of je nog vragen hebt hierover.

Grten

5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 19 juni 2024 12:16

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @Noord-Holland.nl>

Onderwerp: RE: Aanpak Aziatische Hoornaar

Hoi 5.1.2e ,

Ik denk dat we iets minder moeten laten weten wat onze interne overwegingen op dit moment zijn.

Ik zou daar pas wat over naar buiten gaan brengen als we daar wat concreter over zijn.

Dat geldt bijv. over het blijven voortzetten van de huidige werkwijze. Dat zou ik bijv. pas communiceren als we die opdracht daadwerkelijk geregeld hebben.

Ook de conclusies die we uit het EIS-rapport trekken: we willen daar denk ik wel zoveel mogelijk blijven optrekken met de andere provincies (die m.i. ook wel inzien dat die conclusie de toekomst zal gaan worden. Dat gevoel kreeg ik ook vanuit LNV gisteren bijv.). Ik zou dat dan iets meer brengen als: we kijken samen met de andere provincies hoe we de conclusies uit het rapport goed kunnen gebruiken in de toekomst.

Ik weet ook niet hoe concreet de waarneming.nl en cursussituatie nu al is? Ik zou ook dat pas communiceren als we daar echt concreet acties voor hebben uitgezet. Anders even met 5.1.2e van Utrecht afstemmen wat een goed moment zou zijn om daarover te communiceren?

Het mag dus wel wat algemener. Nu schep je verwachtingen die nog geen zekerheid zijn. Zou mijn voorstel zijn.

Ook al blijft het dan natuurlijk wat vaag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e MSc
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: woensdag 19 juni 2024 10:31

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@Noord-Holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Aanpak Aziatische Hoornaar

Hi 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik heb het volgende stukje tekst geschreven om te kunnen gebruiken als standaardantwoord op vragen over de Aziatische Hoornaar.

Mijn vraag aan jullie: vinden jullie dit ok om te gebruiken?

Tweede vraag: Om nesten te verwijderen moet er, neem ik aan, weer een opdracht worden verleend aan 5.1.2e. Is dat een goede taak voor mij om op te pakken?

Groetjes,

5.1.2e

De Aziatische Hoornaar is een invasieve Exoot. Zij is een 'Artikel 19' soort, wat wil zeggen dat EU lidstaten zich moeten richten op het beheeren van deze soort, i.p.v. uitroeien.

Voor dit jaar (2024) zal de aanpak van de Aziatische Hoornaar vanuit de Provincie Noord-Holland hetzelfde blijven als afgelopen jaar: bij een melding wordt een nest verwijderd.

Er zijn meerdere interprovinciale overleggen geweest over de Aziatische Hoornaar in de afgelopen weken. Hieruit zijn concreet de volgende punten/acties gekomen:

- De provincies zijn in gesprek met waarneming.nl om het gemakkelijker te maken om via dit platform AH nesten aan te geven.
- De provincies zijn in gesprek met het KAD om te kijken naar een manier om cursussen aan te bieden aan imkers/vrijwilligers.
 - Deze cursussen moeten mensen leren om op een verantwoorde manier hoornaar-nesten te verwijderen.

Het EIS Kenniscentrum Insecten heeft in opdracht van de Provincie Noord-Holland een studie gedaan naar de Aziatische Hoornaar en op basis van deze studie een advies uitgebracht.

Hieruit blijkt dat:

- Het niet rendabel is om nesten te blijven verwijderen.
- De Aziatische hoornaar geen bedreiging vormt voor de volksgezondheid.

Vanwege de hierboven genoemde punten zal de provincie zich op de lange termijn waarschijnlijk moeten gaan richten op een leven met de Aziatische Hoornaar.

We hopen met een goede kennisdeling, voorlichting, en het bieden van opleidingsmogelijkheden voor nieuwe bestrijders de imkerij te kunnen helpen om zich aan te passen.

Als ik de komende weken meer nieuws heb, dan zal ik dat doorgeven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Trainee – Sector Natuur & Recreatie

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

[@noord-holland.nl](mailto:5.1.2e@noord-holland.nl)

Aanwezig: ma, di, wo, en do

Geachte heer 5.1.2e

De provincie Noord-Holland doet heel graag zaken met betrouwbare opdrachtnemers die met ons meedenken en ons verder brengen. Daarom wil ik u graag uitnodigen om een offerte uit te brengen voor het opsporen en bestrijden van Aziatische hoornaars in Noord-Holland in 2024 en 2025. Hieronder vallen de volgende zaken: 1) Het geven van voorlichting om meldingen van Aziatische hoornaars te krijgen (maart-november). 2) Reageren op meldingen in het voorjaar wanneer koninginnen hun voorjaarsnest aan het opbouwen zijn. 3) Reageren op meldingen in het voorjaar en zomer wanneer de werksters vliegen om daarna het nest op te sporen en verdelgen. 4) Reageren op meldingen in de zomer en herfst wanneer de werksters vliegen. 5) Korte en bondige evaluatie van de resultaten einde van project.

In uw offerte geeft u aan welke kosten (exclusief btw) u in rekening brengt voor het uitvoeren van uw adviesdiensten. Het betreft hier een all-in-tarief, d.w.z. inclusief reis- en verblijfkosten en eventuele bureau- en administratiekosten.

Wilt u in de offerte ook uw IBAN nummer vermelden waarop u uw facturen betaald wilt krijgen? Dit zorgt voor een snelle administratieve afhandeling indien u de opdracht gegund krijgt.

Deadline

De provincie ontvangt uw digitale offerte uiterlijk dinsdag 23 juli 2024. U kunt de offerte sturen aan uw contactpersoon de heer, 5.1.2e emailadres 5.1.2e@noord-holland.nl.

Voorwaarden offerte:

1. Aan het uitbrengen van een offerte zijn voor de provincie Noord-Holland geen kosten verbonden ongeacht of de offerte tot het sluiten van een overeenkomst zal leiden.
2. Op alle offerteaanvragen van de provincie Noord-Holland zijn de Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en diensten, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland op 16 mei 2023, van toepassing, met uitsluiting van de algemene voorwaarden van de leverancier of opdrachtnemer. Deze Algemene Inkoopvoorwaarden Provincies 2023 voor leveringen en diensten zijn te downloaden op https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Inkoop_en_aanbesteden/Documenten/Algemene_inkoopvoorwaarden Bij het indienen van uw offerte dient u expliciet in te stemmen met de digitale terhandstelling van deze voorwaarden.
3. Uw inschrijving dient, indien van toepassing te voldoen aan de duurzaamheidscriteria: <https://www.mvicriteria.nl/nl>
4. De provincie Noord-Holland neemt vrijblijvende aanbiedingen niet in behandeling.
5. De provincie Noord-Holland wijst uw leverings- en verkoopvoorwaarden uitdrukkelijk af.

U hoort uiterlijk vrijdag 26 juli 2024 of de provincie Noord-Holland gebruik maakt van uw aanbieding. De provincie zal uw offerte strikt

vertrouwelijk behandelen.

Voor vragen of opmerkingen kunt u zich wenden tot uw
contactpersoon. Hij is bereikbaar op telefoonnummer 5.1.2e .

Hoogachtend,

de commissaris van de Koning
in de provincie Noord-Holland,
namens deze,

Sector Beheer, Strategie & Programmering

5.1.2e

KvK nummer: 34362354

VAT/btw nummer NL.0010.03.124.B.08

To: 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl];
5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @zeeland.nl];
5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl];
5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl] 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e
5.1.2e @fryslan.fri; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e @drenthe.nl;
5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e @pzh.nl

Cc: 5.1.2e 5.1.2e @ipo.nl

From: 5.1.2e

Sent: Tue 3/11/2025 12:13:03 PM
Subject: Uitbreiding Unielijst exoten - publieke consultatie
Received: Tue 3/11/2025 12:14:14 PM

[Start publieke consultatie \(inspraak\) voorstel EC uitbreiding Unielijst invasieve exoten; deadline 24 maart 2025](#)

Hoi allen,

Waarschijnlijk hebben jullie een tijdje terug de bijgevoegde mail ontvangen; waarin de publieke consultatie over uitbreiding van de Unielijst is aangekondigd.

De deadline voor deze consultatie vanuit Brussel is 24 maart. We hebben pas op 25 maart ons eerstvolgende interprovinciale overleg over exoten.

Vanochtend hebben we in de taakgroep kort stilgestaan bij deze consultatie. Via deze weg willen we jullie erop wijzen dat er de mogelijkheid is voor eenieder om te reageren op deze consultatie.

Vanuit de taakgroep zien we geen aanleiding om met een gezamenlijke reactie te komen. In een volgend stadium (als de lijst daadwerkelijk aangepast is), kunnen we met LVVN in de slag over de overdracht van soorten aan de provincies en de middelen die we dan misschien extra nodig hebben.

In deze voorgenomen uitbreiding zitten bijvoorbeeld soorten als de Aziatische duizendknopen en watercrassula; soorten waar we als provincies al druk mee bezig zijn. Als deze soorten op de Unielijst komen, komen onze inspanningen in het veld meer overeen met onze wettelijke taak.

De inschatting is dat deze uitbreiding in dat opzicht zou kunnen helpen in de vervolgdiscussies met het Rijk over de middelen die we nodig hebben voor de exotentaak.

Het lijkt ons niet raadzaam om de discussie over middelen en verantwoordelijkheden aan Brussel mede te delen; wij denken dat dat meer een discussie met LVVN is.

Tijdens het overleg op de 25^e zal 5.1.2e nog wel een korte toelichting geven op een aantal soorten in deze update van de Unielijst die voor ons relevant kunnen zijn.

Met vriendelijke groet,

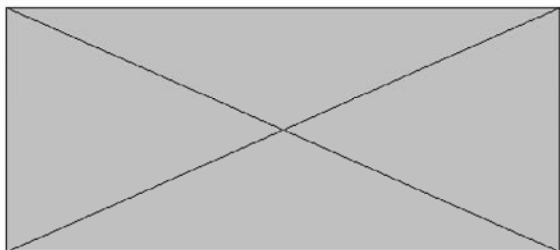
5.1.2e
Beleidsmedewerker Soortenbescherming
Team Natuur

Werkdagen op: ma di wo do

5.1.2e

📍 [Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen](#)

🌐 www.provinciegroningen.nl

To: KD invasieve-exoten[5.1.2e @minInv.nl]

From: KD invasieve-exoten

Sent: Tue 2/25/2025 2:07:52 PM

Subject: Start publieke consultatie (inspraak) voorstel EC uitbreiding Unielijst invasieve exoten; deadline 24 maart 2025

Received: Tue 2/25/2025 2:08:26 PM

[Annex - Ares\(2025\)1470705.pdf](#)

[Draft implementing regulation - Ares\(2025\)1470705.pdf](#)

Geachte mevrouw, meneer,

U ontvangt dit bericht omdat u betrokken bent of belang heeft bij het Europees beleid voor invasieve exoten (Exotenverordening nr.1143/2014). Ik vraag uw aandacht voor het volgende.

De Europese Commissie heeft een concepttekst voor de komende uitbreiding van de Unielijst van zorgwekkende invasieve uitheemse soorten opgesteld voor publieke consultatie (inspraak). De concepttekst is in te zien via de volgende link:

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14130-Updating-the-list-of-invasive-species-threatening-biodiversity-and-ecosystem-services-across-the-EU_en . Via deze link kunt u **tot 24 maart 2025 (deadline)** uw (eventuele) reactie sturen aan de Europese Commissie.

Ook in de bijlagen bij deze email kunt u de concepttekst vinden die de Europese Commissie als voorstel heeft geformuleerd.

Tevens zijn onderliggende rapportages publiek beschikbaar:

1. Risicobeoordelingen: <https://circabc.europa.eu/ui/group/98665af0-7dfa-448c-8bf4-e1e086b50d2c/library/1dd916e3-e138-43c1-8a88-44a03100a9da>

2. Documenten met maatregelen en kosten: https://circabc.europa.eu/ui/group/a3ea5ef8-c260-4966-817f-f10704176eee/library/c01488bb-2c26-42c8-9219-c7e435e1d661?p=1&n=10&sort=modified_DESC

In de concepttekst zijn in totaal 26 invasieve uitheemse soorten opgenomen. Dit betekent dat van de oorspronkelijke 31 soorten waarover ik u eerder heb geïnformeerd (zie mail hieronder) vijf soorten nu niet zijn meegenomen. De volgende vijf soorten zijn in deze besluitvormingsronde dus niet in het conceptvoorstel opgenomen:

- *Callinectes sapidus* (Blauwe zwemkrab)
- *Cortaderia selloana* (Pampasgras)
- *Cherax quadricarinatus* (Australische roodklauwkreeft)
- *Myiopsitta monachus* (Monniksparkiet)
- *Tradescantia fluminensis* (Vaderplant)

Na de publieke consultatie (en notificatie bij de WTO) zal de concepttekst ter stemming (gekwalficeerde meerderheid van stemmen) worden voorgelegd aan het IAS Comité waarin alle lidstaten van de Europese Unie zitting hebben. De stemming zal in het tweede of derde kwartaal van 2025 plaatsvinden.

N.B. Dit betreft een publieke consultatie wat betekent dat eenieder zelf of namens een brancheorganisatie direct kan reageren richting Europese Commissie (via de link). Er komt geen centraal gecoördineerde reactie vanuit het Rijk op deze publieke consultatie. Het Nederlands standpunt zal te zijner tijd tijdens de stemming in het IAS Comité worden uitgedragen.

Indien u deze berichten niet meer wilt ontvangen, dan kunt u dat aangeven met een antwoord op deze mail.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
DG Natuur en Visserij

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

Van: KD invasieve-exoten < 5.1.2e @minInv.nl>

Verzonden: woensdag 20 maart 2024 15:27

Aan: KD invasieve-exoten < 5.1.2e @minInv.nl>

Onderwerp: Nieuwe besluitvormingsronde over uitbreiding Unielijst in 2024

7223133 mevrouw, meneer,

0097

U ontvangt dit bericht omdat u betrokken bent of belang heeft bij het Europees beleid voor invasieve exoten (Exotenverordening nr.1143/2014). De Europese Commissie werkt aan een volgende uitbreiding van de Europese Unielijst voor zorgwekkende invasieve uitheemse soorten (verder; Unielijst) in 2024. Voor planten en dieren van de Unielijst gelden allerlei verboden, waaronder het verbod op bezit, handel, vervoer en kweek/fok.

De afgelopen tijd zijn risicobeoordelingen van (mogelijk) invasieve planten en dieren opgesteld. Het *Scientific Forum for Invasive Alien Species* (het Wetenschappelijk Forum waarin onafhankelijke vertegenwoordigers van alle lidstaten zitten) beoordeelt of de risicobeoordeling van iedere invasieve uitheemse soort van voldoende kwaliteit is (wetenschappelijke criteria ten aanzien van invasiviteit voor de inheemse flora en fauna; conform EU verordening 1143/2014). Indien een risicobeoordeling compleet is en van voldoende kwaliteit dan stuurt het Wetenschappelijk Forum deze naar de Europese Commissie. **In juni 2024** gaat de Europese Commissie de risicobeoordelingen van (naar verwachting) 31 invasieve uitheemse planten en dieren bespreken met de lidstaten. De lidstaten kunnen dan hun zienswijze geven. De Europese Commissie zal vervolgens een voorstel doen voor plaatsing op de Unielijst waarover de lidstaten (is de planning) in het **najaar van 2024** zullen stemmen.

Om een compleet beeld van de Nederlandse situatie te krijgen en relevante informatie over de 31 soorten te kunnen betrekken in de besluitvorming bied ik u de gelegenheid om eventuele informatie over de betreffende soorten die van belang is voor het keuzeproces met ons te delen. De Europese Commissie heeft eerder laten weten alleen belangen te kunnen meewegen als deze zijn onderbouwd; meningen of niet-onderbouwde stellingen hebben geen invloed op de keuze. Ik wil u daarom vragen uw opmerkingen bij de soorten zoveel als mogelijk te onderbouwen met feitelijke informatie.

U kunt uw opmerkingen **uiterlijk 1 mei 2024** doorgeven via antwoord op deze email. Op deze wijze kan uw input in de besluitvorming worden meegewogen en bijdragen aan de vorming van het Nederlands standpunt.

De Europese Commissie heeft alle risicobeoordelingen en ander ondersteunende informatie op de Europese website CIRCABC geplaatst. Deze informatie kunt u vinden via deze link:
[ias forum — Bibliotheek \(europa.eu\)](#)

Hieronder staan twee tabellen met in totaal 31 planten en dieren die in juni besproken kunnen gaan worden (de wetenschappelijke namen zijn te allen tijde leidend). De eerste tabel bevat 16 soorten waarvan de risicobeoordeling door het Wetenschappelijk Forum goedgekeurd is. De tweede tabel bevat 15 soorten die het Wetenschappelijk Forum binnenkort nog moet beoordelen, daarvan zijn 8 soorten recent (in 2023) in behandeling genomen. De tweede tabel bevat ook soorten die in het verleden al eens voor plaatsing op de Unielijst in aanmerking zijn gekomen, maar waarvoor destijds geen meerderheid was.

De 16 soorten waarvan de risicobeoordeling goedgekeurd is door het Wetenschappelijk Forum:

	Wetenschappelijke naam	Common name	Nederlandse naam*
1	Acridontheres cristatellus	Crested myna	Kuifmaina
2	Asterias amurensis	Northern Pacific sea-star	Niet bekend (zeester)
3	Bipalium kewense	Arrowhead flatworm	Hamerhoofdplatworm
4	Broussonetia papyrifera	Paper mulberry	Papiermoerbeï
5	Callinectes sapidus	Blue crab	Blauwe zwemkrab
6	Cervus nippon	Sika deer	Sikahert
7	Cherax destructor	Common yabby	Jabby
8	Cortaderia selloana	Pampas graas	Pampasgras
722313	Hedera laevis	Cape ivy	Niet bekend (plant)

10	<i>Faxonius immunis</i>	Calico crayfish	Calicotrivierkreeft
11	<i>Marisa cornuarietis</i>	Ramshorn apple snail	Niet bekend (slak)
12	<i>Mulinia lateralis</i>	Dwarf surf clam	Amerikaanse strandschelp
13	<i>Obama nungara</i>	Nungara flatworm	Grote gevlekte landplatworm
14	<i>Platydemus manokwari</i>	New Guinea flatworm	Nieuw-Guineese landplatworm
15	<i>Pycnonotus jocosus</i>	Red-wiskered bulbul	Roodoor-buulbuul
16	<i>Vespa mandarinia</i>	Giant Asian hornet	Aziatische reuzenhoornaar

*naam zoals opgenomen in het Nederlands Soortenregister

En 15 soorten waarvan de risicobeoordeling nog in behandeling is bij het Wetenschappelijk Forum:

	Wetenschappelijke naam*	Common name	Nederlandse naam**
1	<i>Acacia Mearnsii</i>	Black wattle	Niet bekend (boom)
2	<i>Brachyponera chinensis</i>	Asian needle ant	Niet bekend (mier)
3	<i>Cherax quadricarinatus</i>	Australian red claw crayfish	Australische roodklauwkreeft
4	<i>Cipangopaludina chinensis</i>	Chinese mystery snail	Chinese moerasslak
5	<i>Misgurnus bipartitus</i>	Northern oriental weatherfish	Noord-Aziatische modderkruiper
6	<i>Misgurnus anguillicaudatus</i>	Oriental weatherfish	Aziatische modderkruiper
7	<i>Myiopsitta monachus</i>	Monk parakeet	Monniksparkiet
8	<i>Tradescantia fluminensis</i>	Small-leaved spiderwort	Niet bekend (plant)
9	<i>Zostera japonica</i>	Japanese eelgrass	Niet bekend (zeegras)
10	<i>Castor canadensis</i>	North American beaver	Canadese bever
11	<i>Neogale vison</i>	American mink	Amerikaanse nerts
12	<i>Crassula Helmsii</i>	New Zealand pigmyweed	Watercrassula
13	<i>Reynoutria Japonica</i> (voorheen <i>Fallopia Japonica</i>)	Japanese knotweed	Japane duizendknoop
14	<i>Reynoutria x bohemica</i> (voorheen <i>Fallopia x bohemica</i>)	Bohemian knotweed	Basterdduizendknoop

15	<i>Reynoutria sachalinensis</i> <i>(voorheen Fallopia sachalinensis)</i>	Giant knotweed	Sachalinse duizendknoop
----	---	----------------	-------------------------

* *cursief* gedrukte namen betreft soorten die in 2023 in behandeling zijn genomen
** naam zoals opgenomen in het Nederlands Soortenregister

Voor de volledigheid vindt u hier de [link naar de verordening](#) en de link naar de Europese [IAS webpagina](#) met achtergrondinformatie van de Europese Commissie.

Indien u deze berichten niet meer wilt ontvangen, dan kunt u dat aangeven met een antwoord op deze mail.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Natuur en Biodiversiteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

To: 5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e (FRI) 5.1.2e @fryslan.frl]; 5.1.2e [5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (NB) 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e (D) 5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (FL) 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e (ZL) 5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl] 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provinciegroningen.nl]

From: 5.1.2e

Sent: Fri 5/16/2025 7:30:54 AM

Subject: Antwoord whatsapp-groepsvraag m.b.t. Aziatische hoornaar

Received: Fri 5/16/2025 7:31:15 AM

Hallo allen,

Een iets uitgebreider antwoord op de vraag van Noord Holland over bestrijding van AH dit jaar (5.1.2e had al kort geantwoord voor Gelderland):

Wij hebben afgelopen dinsdag onze gedeputeerde voorgesteld om nu alleen nog de AH nesten te laten verwijderen binnen het NNN plus 1 km rond de N2000 gebieden, aangezien daar de meeste populaties van kwetsbare vliegende insecten leven. Daarnaast stelden we voor om voor buiten het NNN de vrijwilligersgroepen (meestal imkers) te faciliteren door zendersets beschikbaar te stellen. Het vervolgens bestrijden van de gevonden nesten buiten NNN is dan wel voor hun eigen rekening. Dit omdat wij, als we alle nesten in de hele provincie willen laten verwijderen, dit jaar 2-4 ton kwijt zijn, exclusief opsporing, terwijl we in principe 50.000 beschikbaar hebben.

Maar onze gedeputeerde wil wel dat we ook buiten het NNN de bestrijding van de nesten blijven financieren, want hij vindt honingbijen ook belangrijk voor de biodiversiteit, als zijnde stuivers. Hij stelt voor dat we voor de organisatie van bestrijding buiten het NNN de partners die dat daar willen oppakken (NBV en taskforce) een plan laten maken en dat financieren. En daarnaast de zendersets t.b.v. opsporing aan vrijwilligers verstrekken. Daarvoor is dan wel een bijbehorend groter budget nodig, hij noemde een bedrag van 2 ton dat we zouden kunnen aanvragen via GS/PS. Dat bedrag is natuurlijk nog onzeker, aangezien het wel uit een andere begrote post weggehaald moet worden.

De NBV/taskforce hebben wel ideeën voor een plan om zoveel mogelijk nesten buiten het NNN te verwijderen, het komt neer op een fijnmaziger systeem van bestrijders, bv voor 3 Gelderse regio's 3 verschillende bestrijders. Ze hebben goede ervaringen met de methode 'stofzuiger met uitschuifbare carbon buis'. Hiermee wordt het hele nest vanaf de grond verwijderd, wat de kosten van een hoogwerker scheelt. Een paar weken later kan worden teruggekomen om een eventueel red nest van overgebleven werksters te verwijderen.

Volgende week vrijdag hebben 5.1.2e en ik een verkennend gesprek met NBV/taskforce AH om de plannen te concretiseren.

Voor de bestrijding van nesten binnen het NNN (dat zullen er naar verwachting weinig zijn: vorig jaar 5, dit jaar misschien 25, de overgrote meerderheid zit buiten natuurgebieden) zullen wij zelf een erkende bestrijder opdracht geven om op meldingen op waarneming.nl af te gaan. Dat zal inmiddels meervoudig onderhands uitgevraagd moeten worden.

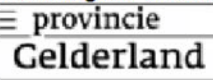
Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Beleidsmedewerker Natuur

5.1.2e | 5.1.2e @ gelderland.nl | www.gelderland.nl

werkdagen: dinsdag | woensdag | donderdag | vrijdag

 provincie
Gelderland

To: 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Tue 6/10/2025 8:07:21 AM
Subject: FW: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde
Received: Tue 6/10/2025 8:07:28 AM

Hoi beiden,

Ik zit even te zoeken wat wijsheid is. 5.1.2e suggereert dat 5.1.2e gebruik maakt van een middel wat volgens het CTGB niet buiten gebruikt zou mogen worden. Maar levert daarvoor geen concrete bewijzen.

Aan de andere kant krijg ik het gevoel: waar gaan we ons in mengen als we ons hier actief mee bezig gaan houden, en vooral ook dat ik wel vind dat 5.1.2e voor deze vraag wel erg snel onze kant op kijkt als opdrachtgever. Lijkt mij toch dat we vanzelfsprekend verwachten dat een opdrachtnemer zijn werk doet conform geldende wet- en regelgeving? En als 'ie dat niet zou doen – wie is er dan aan zet om de persoon daarop aan te spreken?

Als ik zelf een korte zoekslag doe vind ik bijv. ook wel genoeg van dat spul wat ook wel buiten gebruikt mag worden, en ook andere vormen van wespenpoeder die gewoon buiten gebruikt mogen worden. Er zit een enorme wereld van biocide gebruik achter – als wij ons hierin gaan verdiepen kunnen we nog een extra fte gaan aannemen straks.

Kortom: ja we kunnen 5.1.2e er natuurlijk over gaan bevragen, maar meer vanuit principe: wat zouden we als rol hierin moeten pakken?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @haarlemmermeer.nl>
Verzonden: dinsdag 10 juni 2025 09:36
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>
Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e,

Hier is denk ik sprake van een misverstand. Het gaat niet zozeer om de bevoegdheden van de provincie, maar om het gegeven dat de door de provincie ingehuurd bestrijder (5.1.2e) dit middel kennelijk gebruikt. De vrijwilligers die zich bij ons melden gaven aan dat zij het niet direct bij 5.1.2e wilden vragen op basis waarvan, omdat zij zich niet in een potentiële situatie wilden plaatsen waarin duidelijk werd dat 5.1.2e wellicht een niet-toegestaan middel toepast. Daarom is ons verzocht om bij PNH als opdrachtgever na te vragen op basis waarvan dhr. 5.1.2e dit middel - al dan niet - toepast.

Het gaat dus niet om bevoegdheden van PNH om ons een vrijstelling te verlenen, maar of PNH/ 5.1.2e over een dergelijke vrijstelling beschikt vanuit het Ctgb/anderzins. Net zoals 5.1.2e voorheen jaarlijks een vrijstelling kreeg voor 002 Als er namelijk al iets geregeld is, hoeven we dat niet afzonderlijk te doen. Als er niks geregeld is, is ons duidelijk

dat we naar het Ctgb moeten.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 10 juni 2025 09:24

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hoi 5.1.2e,

Bij mijn weten is er geen Ow-regelgeving waar de provincie bevoegd gezag voor is m.b.t. diatomeeënaarde. 11.72 Bal (middelen waar je niet buiten mee mag komen) is de enige grondslag, maar heeft het alleen over munitie, klemmen, vallen, strikken, vangkooien, lijm, netten en rodenators. Gif (als dat het al is) staat er gek genoeg niet eens tussen, maar wellicht wordt dat al door andere milieuwetgeving en CTGB-toestemmingen afgedekt?

Verder zijn Aziatische hoornaars geen beschermde soort en kan men ze dus zonder vergunning van de provincie bestrijden, met alle middelen die legaal beschikbaar zijn. In essentie werkt het qua regels op dezelfde manier als het gif wat voor ratten- en muizenbestrijding wordt gebruikt.

De enige manier waarop de provincie hierbij betrokken zou kunnen raken, is m.i. wanneer de maatregel negatieve effecten voor dierenwelzijn of andere beschermde soorten zou hebben (zorgplicht, voorkomen van onnodig lijden). Dus alleen handhavend.

Ik zou dus bij het CTGB aankloppen m.b.t. regulering. De NVWA houdt toezicht op het gebruik van (gewas)bestrijdingsmiddelen, vermoed ik zo.

Bijbehorende wetgeving is denk ik [EUR-Lex - 02009R1107-20210327 - EN - EUR-Lex](#) en [wetten.nl - Regeling - Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden - BWBR0021670](#).

T: 5.1.2e

M: 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e

@noord-holland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 2 juni 2025 11:17

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar => vraag diatomeeënaarde

Hi 5.1.2e,

Vooruitlopend op het gesprek komt er een hele specifieke vraag bij mij langs. Ik heb werkelijk geen idee, hopelijk jij wel..

Kennelijk wordt er diatomeeënaarde (siliciumdioxide) toegepast voor de aanpak van de nesten van Aziatische hoornaar. Vanuit de vrijwilligers die helpen met de bestrijding kwam de volgende vraag:

Bij een check bij ECHA en het CTgb is onze conclusie dat diatomeeënaarde in Nederland is toegelaten ter bestrijding van oa kakkerlakken, bloedluis, mieren etc in de binnenruimte. Dus helaas niet ter bestrijding van de AH in de buitenruimte. Kan bij de provincie worden nagevraagd of diatomeeënaarde is toegestaan om te gebruiken in de buitenruimte ter bestrijding van de AH nesten, aangezien dhr. 5.1.2e dit kennelijk toepast, en hoe dit is geborgd (vrijstelling?).

Doel van de vraag die ik hieruit afleid is dat de vrijwilligers de aarde ook kunnen toepassen, conform regelgeving.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer

Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:55

Aan: 5.1.2e) <5.1.2e@purmerend.nl>; 5.1.2e

<5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Goedemorgen allemaal,
Dan ga ik later vandaag even een datumprikker aanmaken voor ons. Komen er wat meer opties aan.
In ieder geval mooi dat jullie willen aanschuiven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl
5.1.2e @noord-holland.nl

Van: 5.1.2e) <5.1.2e@purmerend.nl>

Verzonden: dinsdag 27 mei 2025 08:37

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik ben alle data niet beschikbaar helaas. Wel eens met het voorstel om gezamenlijk een gesprek in te plannen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
beleidsmedewerker dierenwelzijn en ecologie

T 5.1.2e

| Purmersteenweg 42, 1441 DM Purmerend |

| Schrijf je in voor onze [nieuwsbrief](#) |

| Volg ons op | [Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) |

Werkdagen ma, di, wo, do en vr

Van: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>

Verzonden: maandag 26 mei 2025 16:47

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@purmerend.nl>

Onderwerp: RE: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@haarlemmermeer.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Hi 5.1.2e,

Ik heb je email niet op tijd kunnen beantwoorden vrees ik. Bij deze alsnog.

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00
- of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

nee

ja

nee

nee, hemelvaartsdag

nee

Niet veel opties vrees ik op deze termijn. Misschien kunnen we naar alternatieven kijken 1e week van juni?

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer

Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di (tot 14.30), wo, do

Postbus 250

2130 AG Hoofddorp

721984

0099

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

Van: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Verzonden: donderdag 22 mei 2025 10:56

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@haarlemmermeer.nl>; 5.1.2e)

<5.1.2e@purmerend.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>

Onderwerp: Gesprek inplannen Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Vanuit de gemeenten Haarlemmermeer (5.1.2e) en Purmerend (5.1.2e) hebben jullie beiden ons benaderd met vragen over de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Mijn collega 5.1.2e en ik zouden graag met jullie (als jullie dat oké vinden vanuit twee verschillende gemeenten) een gezamenlijk gesprek willen inplannen om dit te bespreken.

We zouden het daarbij graag met jullie (in zekere zin even als informele vertegenwoordiging van de gemeenten in bredere zin) willen sparren over:

- Wat we tot nu toe hebben gedaan aan de AH in NH, en hoe de zaken zich interprovinciaal ontwikkelen.
- Wat we (provincie, gemeenten en andere partijen) kunnen, willen en hebben te doen in dit dossier;
- Hoe we beperkte middelen slim zouden kunnen inzetten;
- En hoe provincie en gemeenten de samenwerking op dit dossier effectief zouden kunnen organiseren, ook in samenhang met imkers en andere belanghebbende organisaties.

Gelijk een aantal datumvoorstellen mijnerzijds:

- Maandag 26 mei tussen 09:00 of tussen 14:00-15:00
- Dinsdag 27 mei tussen 10:00-11:00 of tussen 13:00-15:00
- Donderdag 29 mei tussen 10:00-17:00
- Vrijdag 30 mei tussen 09:00-13:00

Ik hoor graag of er een tijd tussen zit die jullie uitkomt. Alvast bedankt voor jullie tijd!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e **MSc**
Beleidsadviseur 5.1.2e
Sector Natuur en Recreatie

T: 5.1.2e
M: 5.1.2e
Houtplein 33 2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

5.1.2e @noord-holland.nl

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

5.1.2e

HOE VERDER MET DE AZIATISCHE HOORNAAR? – BELEIDSADVIES

HOE VERDER MET DE AZIATISCHE HOORNAAR? – BELEIDSADVIES

maart 2024

TEKST

5.1.2e

REVIEW INTERN

5.1.2e

REVIEW EXTERN

5.1.2e

Naturalis Biodiversity Center

PRODUCTIE

EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden

RAPPORTNUMMER

EIS2024-06

CONTACTPERSOON EIS

5.1.2e

OPDRACHTGEVERS

Provincies Noord-Holland en Zuid-Holland

CONTACTPERSOON OPDRACHTGEVERS

5.1.2e

FOTO VOORZIJD

Aziatische hoornaar jaagt op honingbijen voor een bijenkast (foto Theo Zeegers)

FOTO ACHTERZIJD

Limonadewespen vormen een belangrijke prooi voor de Aziatische hoornaar (foto Waarneming.nl).

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	2
1 Vraagstelling	4
2 Omschrijving van de huidige situatie	5
2.1 Biologie	5
2.2 Toename in Nederland	7
2.3 Situatie in Vlaanderen	11
2.4 Juridische aspecten	11
2.5 Voorspelling van het verder toenemen in ons land	13
3 Aziatische hoornaar en bedreiging voor	16
3.1 Gezondheid	16
3.2 Biodiversiteit	18
3.3 Economie	18
3.4 Honingbijen	18
4 Opsporing en bestrijding	20
4.1 Huidige praktijk	20
4.2 Resultaten	22
4.3 Nieuwe technieken	22
5 Bouwstenen voor het beleidskader	24
6 Literatuur	26

SAMENVATTING

De Aziatische hoornaar is een invasieve exoot, die zich sinds 2003 vanuit Zuidwest-Frankrijk snel over grote delen van Europa verspreid heeft. De soort heeft in 2017 ook ons land via Vlaanderen bereikt. Het aantal nesten in Nederland en Vlaanderen stijgt nog steeds explosief, jaarlijks met een factor zeven, wat in 2023 resulteerde in meer dan 500 nesten in Nederland en meer dan 6400 in Vlaanderen. De soort vangt ook honingbijen en leidt daarom tot grote zorgen onder imkers. Daarom staat de soort op de Europese Unielijst van te bestrijden invasieve exoten.

In Nederland komt de soort overwegend voor ten zuiden van de grote rivieren. Voor 2024 wordt aantal nesten van ongeveer 3700 verwacht (met een forse onzekerheid). Verdichting ten zuiden van de grote rivieren zal naar verwachting doorgaan en in het midden van het land worden grotere aantallen verwacht. Voor Noord-Holland moet rekening gehouden worden met ten minste een tiental nesten.

Omdat de Aziatische hoornaar in de regel hoog in bomen nestelt, zijn de risico's op steekincidenten veel kleiner dan bij de Europese hoornaar en limonadewespen. Steekincidenten treden voornamelijk op bij ondeskundige bestrijding van nesten en het snoeien van hagen met een nest. Beide risico's zouden door voorlichting verminderd kunnen worden. De Aziatische hoornaar vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid.

De Aziatische hoornaar jaagt op insecten. Verschillende soorten vliegen, limonadewespen en de honingbij zijn in wisselende mate belangrijke prooien. De Aziatische hoornaar is in hoge mate een opportunistische jager en de prooikeuze wordt dus mede sterk bepaald door het aanbod ter plaatse. Daarmee zijn de prooien in overgrote meerderheid algemene soorten. De Aziatische hoornaar vormt geen bedreiging voor de inheemse biodiversiteit.

Er zijn geen harde cijfers over economische schade veroorzaakt door de Aziatische hoornaar. Schade uit fruit betreft vooral druiven, maar de mate is onzeker. Los daarvan is druiventeelt in ons land economisch gezien marginaal. De Aziatische hoornaar is vooral in de nazomer en herfst het talrijkst. Bestuiving van fruitbomen in het voorjaar loopt dus geen enkel risico. De kosten voor bestrijding zijn hoger dan de economische schade.

Honingbijen worden in belangrijke mate gevangen door de Aziatische hoornaar, de Europese hoornaar en de bijenwolf. De hoeveelheid gevangen honingbijen hangt zeer sterk af van de omstandigheden ter plaatse (het aanbod honingbijen). Een nest van de Aziatische hoornaar verzamelt per seizoen 1250-36.000 honingbijen. Hoewel dit aanzienlijk is, is het niet duidelijk dat dit leidt tot sterfte van volken honingbijen. Verbazingwekkend genoeg ontbreken in de literatuur cijfers over sterfte van volken. Frequent sterfte onder volken is niet aannemelijk gemaakt en in elk geval zijn andere oorzaken van sterfte van bijenvolken cijfermatig vele malen belangrijker.

Met het beschikbaar worden van ultra lichtgewicht zenders is de opsporing van nesten vele malen effectiever (en dus goedkoper) geworden. Desondanks worden tientallen procenten van nesten in Nederland en Vlaanderen niet tijdig (voor het uitvliegen van de nieuwe koninginnen) geruimd. De verwachting is dat bestrijding de opmars van de Aziatische hoornaar niet kan stuiten. Ook elders in Europa is dat niet gelukt. Een effectieve bestrijding vergt een echt (niet alleen waargenomen) bestrijdingspercentage van rond de 90-95%. Als een effectieve bestrijding al moge-

lijk zou zijn, wat wij betwijfelen, bedragen de kosten hiervan minstens twee miljoen euro voor 2024 en moet rekening gehouden worden met een jaarlijkse stijging met een factor 7. Nut en noodzaak van bestrijding zou heroverwogen moeten worden. De provincie Zeeland loopt hierin voorop. EIS Kenniscentrum Insecten adviseert overheden na te denken over een toekomst met de Aziatische hoornaar, in plaats van luchtkastelen van totale uitroeiing na te jagen en daar tientallen miljoenen in te investeren. Goede voorlichting aan de bevolking (inclusief imkers) over de redenen van de gemaakte keuzes is hierin van groot belang.

1 VRAAGSTELLING

De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina nigrithorax*) is een invasieve exoot, die sinds 2017 in ons land voorkomt. De soort staat op de Europese Unielijst van te bestrijden invasieve exoten en dient dus in beginsel bestreden te worden, al heeft zij tegenwoordig de status van 'Artikel 19' en hoeft zij dus niet langer koste wat kost uitgeroeid te worden. De soort komt momenteel voornamelijk voor ten zuiden van de grote rivieren, waar de aantallen in 2023 sterk zijn toegenomen. Ten noorden van de grote rivieren breidt het areaal zich langzaam maar gestaag uit. Dit, en in het bijzonder de vondsten van nesten in de provincie Noord-Holland in 2023, zijn voor de provincie Noord-Holland aanleiding geweest om EIS Kenniscentrum Insecten te vragen te helpen bij het opstellen van een beleidskader hoe om te gaan in de toekomst met de Aziatische hoornaar.

In dit advies behandelen wij de te verwachten aantallen voor de komende jaren en bespreken wij de risico's voor de volksgezondheid, de biodiversiteit, de economie en de imkerij. Op grond hiervan schetsen wij de bouwstenen die overheden zouden kunnen gebruiken om te komen tot het vaststellen van een beleidskader. De finale afweging hieromtrent is politiek en dus voorbehouden aan genoemde overheden. In Nederland is dankzij de waarneming van veel vrijwilligers, voornamelijk verzameld op Waarneming.nl, veel kennis over het voorkomen in plaats en tijd. Op grond van dergelijke kennis wordt hier een analyse gepresenteerd over afgeleide kennis, bijvoorbeeld vliegafstanden naar het nest. Er is in ons land geen systematisch onderzoek gedaan naar prooikeuze, steekincidenten of economische schade.

Om tot een onderbouwde beantwoording van dergelijke vragen te komen, is een uitgebreide literatuurstudie verricht. Wij beperken ons hierbij bewust tot literatuur die betrekking heeft op de Europese situatie. Literatuur uit het gebied van herkomst, Oost-Azië, betreft een sterk verschillende situatie, met ander habitat, andere soorten honingbijen, andere evolutionaire geschiedenis en ook meerdere soorten hoornaars. Veel literatuur komt uit Frankrijk, het Iberisch schiereiland en Italië. Enige voorzichtigheid moet betracht worden bij het zonder meer overnemen van die kennis voor de Nederlandse situatie. Dat geldt met name voor zaken die evident afhangen van het klimaat, zoals de fenologie. Omdat de Aziatische hoornaar vooral via Vlaanderen ons land bereikt heeft en nog steeds bereikt, is de situatie aldaar evident voor Nederland van belang.

2 HUIDIGE SITUATIE

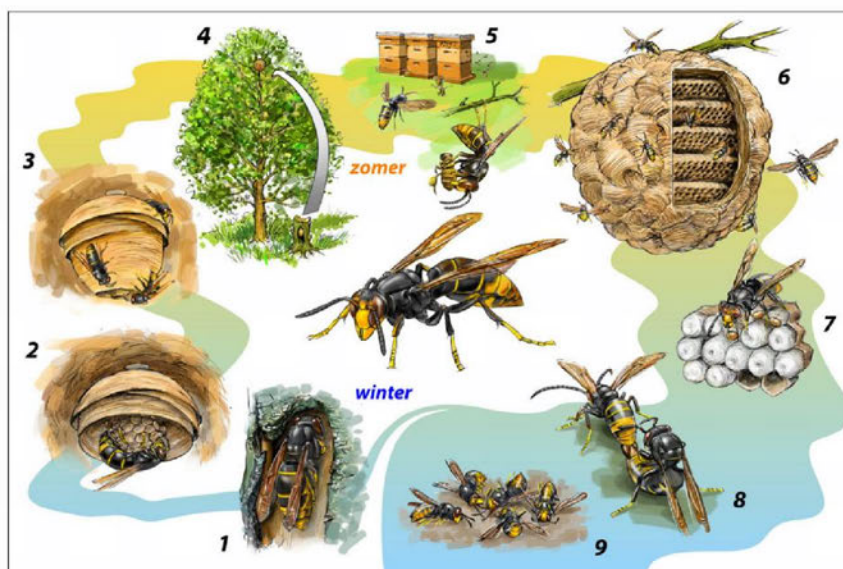
De Aziatische hoornaar is in Europa een invasieve exoot: het is een soort die hier niet van oorsprong voorkomt, zich snel verspreidt en potentiële schade kan berokkenen en natuur en mens. De introductie van een grote wesp in Europa heeft veel aandacht getrokken bij zowel insectenliefhebbers als bij het doorsnee publiek. Vanwege haar gewoonte om ook honingbijen te vangen maken imkers zich zorgen over het oprukken van deze soort. Vooral daarom staat de Aziatische hoornaar op de Europese Unielijst van te bestrijden invasieve exoten. Daarmee is het voorkomen van de soort beleidsrelevant voor de Nederlandse overheden. Door de sterke toename van de soort in 2023 heeft het dossier aan urgentie gewonnen.

De Aziatische hoornaar komt oorspronkelijk uit Zuidoost-Azië, waar ze wijdverspreid voorkomt. Het verspreidingsgebied bestaat uit India, Bhutan, Thailand, China, Laos, Vietnam, Maleisië en Indonesië. Er zijn ten minste tien ondersoorten bekend (Perrard et al. 2014). De donkere ondersoort (*V. v. nigrithorax*), die in Europa geïntroduceerd werd, heeft een natuurlijk verspreidingsgebied in Nepal, Bhutan en zuid-China. Voor een historisch overzicht van de introductie van de Aziatische hoornaar en de daarop volgende uitbreiding door Europa, verwijzen wij naar Slikboer & Zeegers (2021).

2.1 BIOLOGIE

Slikboer en Zeegers (2021) bespreken ook de herkenning van de Aziatische hoornaar, het onderscheid van de Europese hoornaar en de levenswijze van de Aziatische hoornaar. De levenscyclus wordt samengevat in onderstaande figuur 1 (Martin 2017). Belangrijkste eigenschappen van de Aziatische hoornaar zijn dat de soort leeft in volken van meerdere honderden werksters onder één koningin. Larven worden gevoerd met dierlijk eiwit, voornamelijk van insecten die de werksters in het veld vangen. Deze eigenschappen vinden we ook bij andere plooiwespsoorten, waaronder de Europese hoornaar en de limonadewespen. De zomernesten van de Aziatische hoornaar zijn groot tot zeer groot (95 cm. doorsnede gezien; figuur 2) en hangen meestal op anderhalve meter onder de top niet ver van de hoofdstam van een boom, doorgaans op grote hoogte (figuur 3-4). Dergelijke nesten zijn ondanks het formaat vaak verrassend moeilijk te zien, zolang er blad aan de bomen hangt.

Figuur 1 Levensloop van de Aziatische hoornaar, van overwintering van individuele koningin (1) via voorjaarsnest (2-3) en zomernest (4-6) naar uitvliegen nieuwe generatie koninginnen (7) en mannen (8) en het sterven van het volk (9). De breedte van de rivier illustreert de grootte van het volk (illustratie EIS / Jeroen de Rond).

Figuur 2 In september kunnen nesten de omvang van een skippybal krijgen (foto EIS / Linde Slikboer).

In uitzonderlijke gevallen hangt het zomernest in lage bomen of zelfs struiken of hagen (figuur 5) of, nog uitzonderlijker, tegen gevels (figuur 6). Nesten in holle bomen en dergelijke betreffen vrijwel zonder uitzondering Europese hoornaar.

Na het uitvliegen paren de nieuwe koninginnen en zoeken ze een plek om te overwinteren. Meestal blijft de koningin binnen enkele kilometers van het moedernest. In een klein maar relevant aantal gevallen vliegt de koningin zo ver als mogelijk van het moedernest. Hierbij kunnen afstanden van 70 km en vermoedelijk zelfs 115

km overbrugd worden. Daarom kunnen in de herfst nieuwe koninginnen (en ook mannen) ver buiten het oorspronkelijke verspreidingsgebied gevonden worden. Wanneer een dergelijke koningin succesvol overwintert en er vervolgens in slaagt een nieuw nest te beginnen, er is sprake van een nieuwe vestiging buiten het oorspronkelijke verspreidingsgebied. Goede voorbeelden hiervan zijn Meppel (2021), Jubbega (2023) en Zaandam (2023).

Figuur 3 & 4 Zomernesten van Aziatische hoornaar zitten meestal vlak onder de boomkruin dicht bij de hoofdstam van bomen en zijn vaak verbazingwekkend moeilijk te vinden (foto's Waarneming.nl & EIS / Theo Zeegers).

Figuur 5 Uitzonderlijke gevallen waarbij een nest in een haag hangt, moeten om veiligheidsredenen met lint afgezet worden (foto Waarneming.nl).

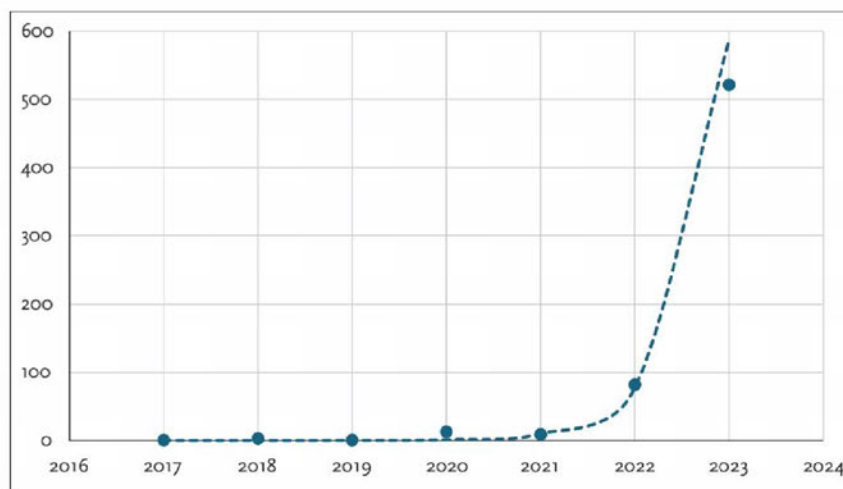

Figuur 6 In uitzonderlijke gevallen hangt het zomer-nest tegen een gevel (foto EIS / Wim Klein).

2.2 TOENAME IN NEDERLAND

De Aziatische hoornaar heeft zich in Nederland vanuit Vlaanderen gevestigd (Smit et al. 2018; Renneson et al. 2020). In de analyse van aantallen over tijd en geografie voor ons land baseren we ons op het aantal op Waarneming.nl gerapporteerde nesten. Het aantal geregistreerde nesten is het laatste jaar vrijwel exponentieel gestegen (figuur 7). In 2023 is het aantal van 500 nesten overschreden. Ook het areaal van de Aziatische hoornaar breidt zich uit. Ten noorden van de lijn Leiden – Ede worden nog erg weinig (negen = 1,7%) nesten gevonden. De provincie Groningen is de enige provincie waar nog geen nest van de Aziatische hoornaar gevonden is.

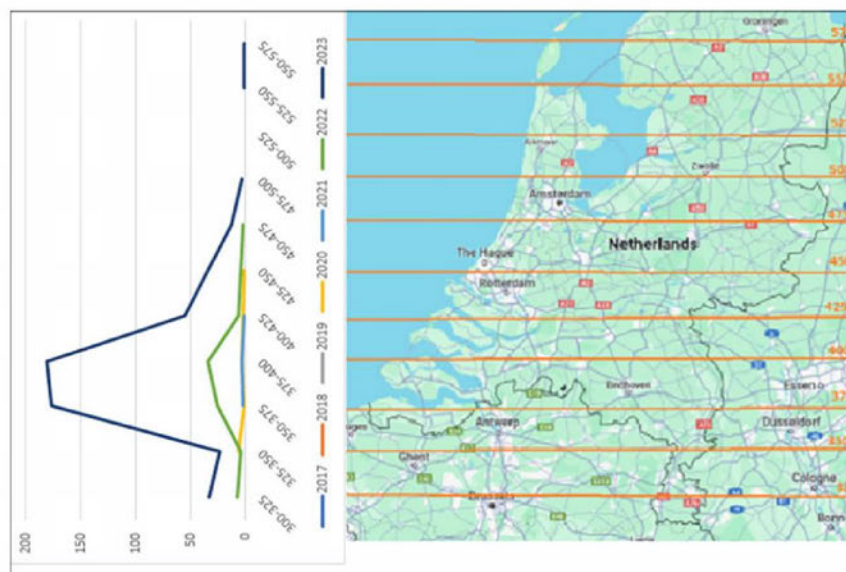
Figuur 7 Aantal geregistreerde nesten van de Aziatische hoornaar naar jaar (punten), met exponentiële regressie (stippellijn).

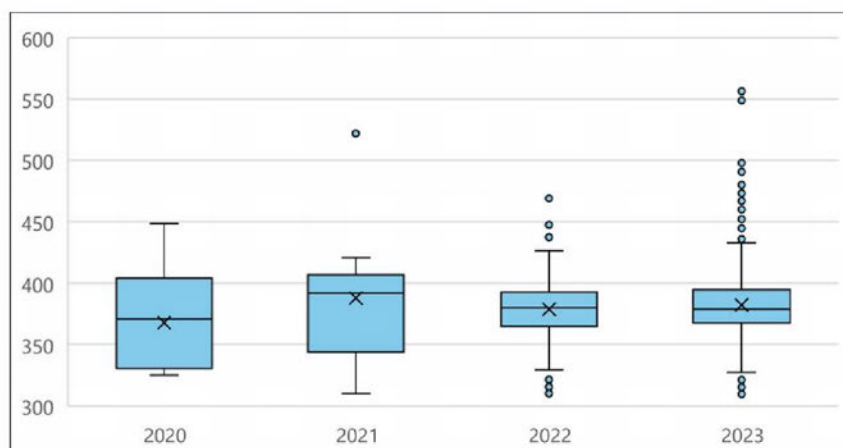
Veruit de hoofdmoot van de nesten is aangetroffen ten zuiden van de grote rivieren. Figuur 8 geeft meer inzicht in het verloop van het aantal nesten van zuid naar noord gebaseerd door de Y-coördinaat van de Amersfoort-coördinaten van de nestlocatie. Bedenk hierbij, dat gebieden met Y-coördinaten kleiner dan 375 deels in Vlaanderen liggen. Deze analyse beperkt zich tot Nederlands grondgebied. De dichtheden aan nesten in die gebieden, en daarmee de trefkans, liggen dus relatief hoger dan figuur 8 suggereert. Dit speelt met name voor Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg

Figuur 8 Links: aantal waargenomen nesten van de Aziatische hoornaar op Nederlands grondgebied naar jaar en breedtegraad. Rechts: corresponderende stroken van 25 km breed, gebaseerd op Amersfoort Y-coördinaat.

De relatieve spreiding van het aantal nesten over de zuid-noordas van ons land (Amersfoort Y-coördinaat) is constant over de jaren (figuur 9). Hieruit blijkt dat weliswaar de locatie van het meest noordelijke nest over de loop van de jaren naar het noorden verschuift, maar dat dat niet geldt voor het zwaartepunt en de kwartielen van de verspreiding. Met andere woorden: relatief vindt de groei van het aantal nesten over de jaren in het hele land evenveel plaats. De absolute toename van het aantal nesten komt dus niet door het verder naar het noorden oprukken van de Aziatische hoornaar, maar juist wel door de toename van het aantal nesten in het zuiden van ons land. Daarmee komt de gemiddelde dichtheid van waargenomen nesten ten zuiden van de grote rivieren uit op zo'n 0,05 / km². Lokaal, bijvoorbeeld in Zeeuws-Vlaanderen, kunnen de dichtheden veel hoger zijn.

Figuur 9 Box-and-whisker plot voor de Y-coördinaat van nesten van Aziatische hoornaar naar jaar, vanaf 2020. Aantal nesten daarvoor te laag. Blok: eerste tot derde kwartiel. Middelste streepje: mediaan. Kruisje: gemiddelde. Dun streepje: buitenste kwartielen (zonder buitenliggers). Punten: buitenliggers.

Nieuwe koninginnen

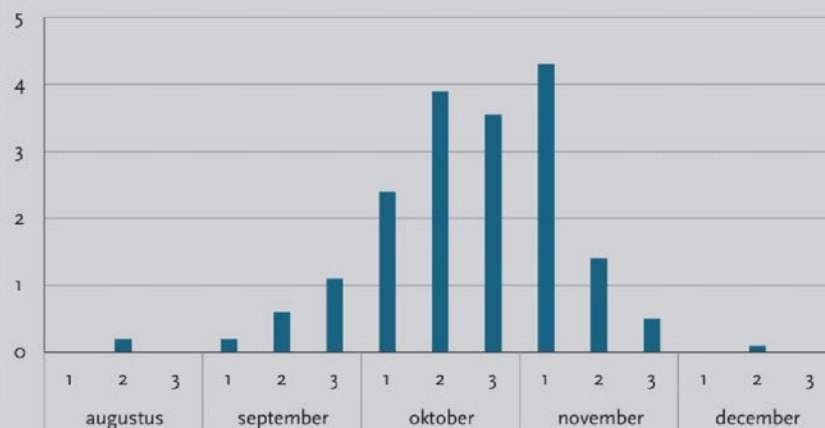
Een nest van de Aziatische hoornaar kan tientallen tot meer dan honderd koninginnen produceren. Deze verschijnen aan het einde van de levenscyclus, laat in de herfst. Primaire doel van de bestrijding moet dan zijn het bestrijden van de nesten voordat de nieuwe koninginnen uitgevlogen zijn. Daarom is het van groot belang kennis te hebben over het moment van verschijnen van de (meeste) koninginnen.

Probleem bij het beantwoorden van deze vraag is dat bij de Aziatische hoornaar de koninginnen weinig groter zijn dan de werksters (Pérez-de-Heredia et al. 2017). Weliswaar is het mogelijk bij verzamelde dieren in veel gevallen vast te stellen of een exemplaar een koningin is, wat precisie meting vergt, maar dit is bij dieren op foto's, bijvoorbeeld op Waarneming.nl, niet mogelijk. Toch kunnen we via een omweg wel iets zeggen over de fenologie van nieuwe koninginnen.

De nieuwe koninginnen moeten bevrucht worden door nieuwe mannetjes. Op grond hiervan mag verwacht worden dat de mannetjes ongeveer tegelijk met de koninginnen uitvliegen, maar gemiddeld genomen iets eerder. Dit blijkt in Frankrijk ook het geval te zijn (Villemant et al. 2011).

Mannetjes zijn in veel gevallen wel van foto te herkennen. Voor mensen met een timmermansoog hebben ze langere antennes, omdat ze een extra (dertiende) antennelid hebben. Analyse van waarnemingen uit 2023 op Waarneming.nl leert dat er veldwaarnemingen van mannetjes zijn van september tot en met november met een piek half oktober-begin november (figuur 10). Dit patroon komt goed overeen met het patroon uit Frankrijk (Villemant et al. 2011), met de kanttekening dat het aantal mannetjes in Nederland in oktober iets sneller opbouwt. In Frankrijk beginnen koninginnen in de tweede helft van oktober in relevante aantallen uit te vliegen om sterk te pieken in de eerste helft van november (loc. cit.). Koninginnen zullen dus naar waarschijnlijkheid in ons land vanaf begin oktober uitvliegen en pieken eind oktober – begin november. In 2023 was het dus de hele maand september effectief om nesten te bestrijden, en vermoedelijk een groot deel van de maand oktober ook nog. Bestrijding na de eerste decade van november is naar de huidige kennis niet zinvol.

Conclusie: bestrijding van nesten van Aziatische hoornaar is tot en met de eerste decade van november voldoende effectief en vanaf de derde decade van november weinig zinvol. De tweede decade van november is een overgangstijd.

Figuur 10 Gemiddeld aantal gevalideerde waarnemingen van mannetjes Aziatische hoornaar per dag op Waarneming.nl uit 2023. X-as: maand en decade (datum = 31 valt ook onder derde decade). Y-as: gemiddeld aantal mannetjes per dag.

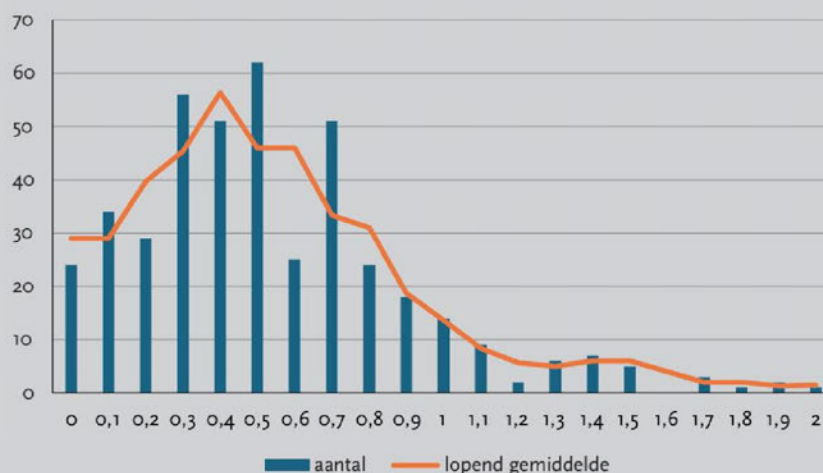

Vluchtafstanden

Werksters jagen op insecten om die als prooi naar het nest te brengen. Nadat een werkster een prooi gevangen heeft, vliegt ze naar een nabijgelegen boom of struik om de prooi te bewerken. Uiteindelijk wordt alleen het borststuk naar het nest getransporteerd. Deze laatste terugvlucht geeft dus informatie over de richting van het nest.

Informatie over de afstand tot het nest wordt verkregen uit een analyse van waarnemingslocaties van werksters in de omgeving van (eventueel later) gevonden nesten. Deze methode is alleen betrouwbaar, als er maar één individueel nest ter plaatse aanwezig is, zodat het aannemelijk is dat de werkster ook aan dat nest gekoppeld is. Juist om deze reden was Nederland, met haar lage dichtheden nesten, ideaal voor een dergelijk onderzoek.

Een analyse van meer dan 400 werkster – nestparen leidt tot de volgende informatie over vluchtafstanden (fig. 11). Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat vijf-zesde van de vluchten korter is dan 0,85 km. Omdat de oppervlakte van het zoekgebied voor het nest kwadratisch toeneemt met de onderzoekstraal, is het advies om in eerste instantie uit te gaan van deze zoekstraal van 0,85 km. Bij een eerder onderzoek in Frankrijk vonden Poidatz et al. (2018) dat de heen- en terugvlucht naar het nest gemiddeld 950 s. duurde (met een grote spreiding), wat bij een door hen veronderstelde gemiddelde vliegsnelheid van 1,6 m/s (Sauvard et al. 2018) overeen zo komen met afstand enkele reis van 750 m. Hier moet dan nog de onbekende foerageertijd van aftrokken worden. Budge et al. (2017) vonden een dominante actieradius van 700 m in Engeland. In uitzonderlijke gevallen, zoals in Spijkenisse in 2018, blijkt de vluchtafstand veel groter (daar: 1,8 km; bron EIS). In 2023 heeft ^{5.1.2e} tot tweemaal toe een vlucht van 1,4 km met een zender kunnen vaststellen. Prooivluchten verder dan 2,0 km zijn tot dusver niet met zekerheid vastgesteld.

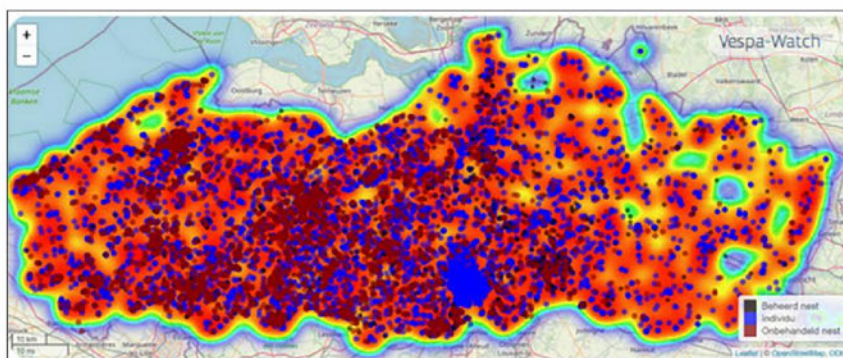

Figuur 11 Frequentieverdeling van vluchtafstanden naar klassen van 100 m. X-as: afstand tot nest (km). Y-as: aantal waargenomen. Oranje lijn: lopend gemiddelde (over 0,3 km).

2.3 SITUATIE IN VLAANDEREN

Omdat de Aziatische hoornaar via Vlaanderen ons land bereikt heeft en nog steeds bereikt, is de situatie in Vlaanderen ook voor ons land van groot belang. Volgens het Agentschap Natuur en Bos (2023) zijn er in 2023 in Vlaanderen meer dan 6400 nesten gevonden (figuur 12). Dit komt overeen met een gemiddelde dichtheid van 0,52 nesten per km², dat is meer dan tien keer zo hoog als in het zuiden van ons land. Duidelijk is ook dat tientallen procenten van de nesten niet bestreden zijn. In 2023 is het beleid in Vlaanderen bijgesteld. Waar eerst de inzet was zo veel mogelijk nesten tijdig te bestrijden, worden nu nesten in natuurgebieden om redenen van biodiversiteit vanuit de overheid geprioriteerd. Dat betekent dat verwacht moet worden dat de instroom vanuit Vlaanderen naar onze zuidelijke provincies fors zal toenemen de komende tijd.

Figuur 12 Nesten van de Aziatische hoornaar in Vlaanderen in 2023. Bron: Agentschap Natuur en Bos (2023).

2.4 JURIDISCHE ASPECTEN

Status Unielijs

Invasieve exoten zijn – volgens Europese verordening 1143/2014 – dieren en planten die per ongeluk of met opzet geïntroduceerd worden in een natuurlijke omgeving waar ze normaal gesproken niet voorkomen, met serieuze negatieve gevolgen voor de nieuwe omgeving. De kern van de verordening wordt gevormd door de Unielijs. Vanuit deze Europese wetgeving heeft elk land waarin een in de lijst opgenomen soort zich toont een bestrijdingsplicht. De Aziatische hoornaar is het enige insect dat momenteel op deze lijst staat. Bij een melding moet gehandeld worden op basis van internationale afspraken: preventie, vroegtijdige opsporing en snelle vernietiging met in sommige gevallen onderhoud (De Hoop et al. 2017).

Wanneer volledige uitroeiing niet mogelijk is, biedt artikel 18 van de Europese exotenregeling een land de mogelijkheid om af te schalen. Op grond hiervan heeft Nederland de status van de Aziatische hoornaar afgeschaald van 'Artikel 17' naar 'Artikel 19'. Dit betekent dat er voor de soort doeltreffende beheersmaatregelen moeten zijn. Deze beheersmaatregelen moeten evenredig zijn met de gevolgen voor milieu en zijn afgestemd op de specifieke omstandigheden van de lidstaten (in casu: Nederland), gebaseerd op een kosten – batenanalyse. Zij worden op basis van de risico-evaluatie en hun kosteneffectiviteit naar prioriteit gerangschikt. Beheersmaatregelen hebben tot doel de soort uit te roeien, te beheersen of in te dammen. In Nederland heeft de overheid er voor gekozen de verantwoordelijkheid van de bestrijding van invasieve exoten bij de provincies te leggen.

Bestrijding : gebruik van gif

Traditioneel werd bij het bestrijden van wespen, waaronder ook de hoornaars vallen, in ons land insecticiden ingezet als Ficam-D (Bendocarb) en Permas-D (Permethrin). De inzet van deze middelen zijn toegestaan 'in en om het huis'. In de

overgrote meerderheid van de gevallen is de inzet van deze stoffen bij de bestrijding van nesten van Aziatische hoornaar dus **niet** toegestaan. Sinds 2022 is dit inzicht ook tot bestrijders en overheden doorgedrongen. Als alternatief is een mechanische methode ontwikkeld door simpel met een grote stofzuiger alle hoornaars op te zuigen en af te voeren (figuur 13-14), om ze daarna zonder gif in de vriezer te doden. Veel overheden, zoals de provincie Zeeland (2023), hebben inmiddels voor deze oplossing gekozen als standaard, omdat zij het gebruik van gif te schadelijk vinden voor de biodiversiteit (figuur 15). Wanneer bestrijding met zuigen om praktische redenen onmogelijk is, bijvoorbeeld omdat het nest niet bereikbaar is met een hoogwerker, is het daarom beter het nest te laten hangen dan om het met gif te bestrijden.

Figuur 13-14 Bestrijding met een stofzuiger is gifvrij, efficiënt en veilig, mits door een deskundige uitgevoerd (foto's EIS / Theo Zeegers).

Figuur 15 Koolmezen zijn er als de ... mezen bij om bestreden nesten te plunderen. Belangrijke reden om geen gif te gebruiken (foto Waarneming.nl).

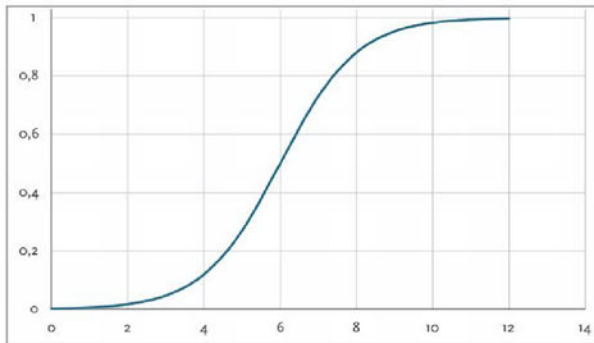

2.5 VOORSPELLING VAN HET VERDER TOENEMEN IN ONS LAND

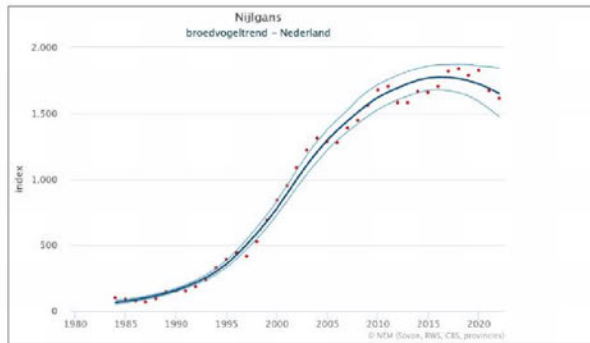
In deze paragraaf doen we een poging om aan de hand van de recente aantalsontwikkelingen van Aziatische hoornaar een voorspelling te doen voor de te verwachte ontwikkeling in de nabije toekomst. Hierbij zal uitgebreid stil worden gestaan bij de onzekerheden in deze voorspelling.

Theoretische overwegingen bij toekomstvoorspellingen

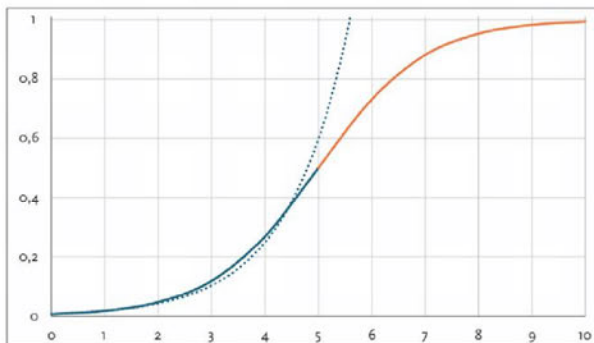
Traditioneel dachten ecologen over de ontwikkelingen in onze natuur als een geleidelijke verandering van de ene stabiele situatie naar de andere. Dit denken in equilibria en successie is ontwikkeld vanuit de vegetatiekunde. Al veertig jaar geleden werd duidelijk dat de dynamiek in de dierenwereld veel groter is (DeAngelis & Waterhouse 1987). Er is een veelheid aan niet-constante wel-stabiele situaties denkbaar vanuit niet-lineaire populatie modellen. Nog dynamischer zijn situaties waarin exoten geïntroduceerd zijn. Wanneer een exoot in zijn nieuwe omgeving kan aanslaan, zal in het begin de groei van de populatie exponentieel zijn, wat leidt tot een aanvankelijk zeer snelle groei (figuur 16). Na enige tijd zal de groei afvlakken door gebrek aan middelen (voedsel, nestplaatsen) en competitie met al aanwezige soorten. Het verloop van de aantallen over de tijd zal typisch de vorm van een verzadigingscurve hebben (figuur 18). Overigens daalt de populatie soms na verzadiging, zoals bij de nijlgans het geval lijkt te zijn (figuur 17).

Figuur 16 Relatieve aantallen van een op jaar = 0 geïntroduceerde exoot over de tijd (hypothetisch).

Figuur 17 Waargenomen aantal broedparen van een exotische vogelsoort (nijlgans) over de laatste decennia. Bron: SOVON.

Figuur 18 Dezelfde verzadigingscurve als figuur 16. Blauw: fase van versnellende groei (voor het buigpunt). Oranje: fase naar vertragende groei (na het buigpunt). Blauw gestippeld: exponentiële regressie.

Het theoretische probleem van voorspellingen is dat de mate van verzadiging niet te voorspellen valt zolang de populatie nog exponentieel groeit. Figuur 18 illustreert dit punt nader. In de fase van versnellende groei (blauw), is een exponentiële benadering (blauw gestippeld) een goede benadering. Zodra de groei gaat vertragen (oranje), wordt deze exponentiële benadering heel snel slecht. Op termijn zal dit gaan gebeuren. Het punt is dat, zolang het systeem in de blauwe fase zit, het moeilijk tot onmogelijk is om het ingaan van de vertragende fase te voorspellen, laat staan het uiteindelijke plafondniveau. Wat de Aziatische hoornaar betreft, wijst alles erop dat we nog in de versnellende groeifase (blauw) zitten.

Voorspelling op grond van exponentieel-lineair model

Duidelijk is dat een voorspellingsmodel voor het aantal nesten in de toekomst gebaseerd moet zijn op zowel jaar als breedtegraad. Pas sinds 2022 zijn de aantallen nesten hoog genoeg om enigszins mee te kunnen rekenen. Onderstaand model wordt gefit aan 2 jaren x 5 breedtegraad zones. Dit is

feitelijk veel te weinig data om een model betrouwbaar te kunnen onderbouwen, maar aangezien we nu niet meer jaar ter beschikking hebben, is dit het beste wat kan. De resultaten moeten dus met veel voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Onder de aanname dat we nog steeds in de fase van versnellende groei zitten, kan het aantal nesten per breedtegraadzone van 25 km breed als volgt gemodelleerd worden:

$$\text{aantal nesten (jaar, breedtegraad)} = e^{(\alpha \cdot \text{jaar} + \beta \cdot \text{breedtegraad} + \gamma)}$$

waarin de breedtegraad de Y-coördinaat van het Amersfoortsysteem betreft.

Voor de parameters α , β en γ vinden we de volgende beste schattingen:

$$\alpha = 1,97 + 0,34 / \text{jaar} \text{ (95\% betrouwbaarheid)}$$

$$\beta = -0,033 + 0,005 / \text{km} \text{ (95\% betrouwbaarheid)}$$

$$\gamma = -3970 + 700 \text{ (95\% betrouwbaarheid)}$$

Dit betekent dat de groei op jaarbasis geschat kan worden op een factor $\exp(1,97) = 7$ (95% betrouwbaarheidsinterval [5, 10]). Voor ieder nest in Nederland in 2023 kunnen dus 7 x zo veel nesten in 2024 verwacht worden (waarbij een deel vanuit Vlaanderen gesticht wordt). Eerder vonden Robinet et al. (2017) voor een op α gelijke grootte $r = 1,66 / \text{jaar}$, corresponderend met een jaarlijkse groei met een factor 5,25. Het totaal aantal in 2024 in ons land te verwachten nesten komt op grond van ons model op 3700 (tabel 1). Waar dit historisch gezien een onvoorstelbaar aantal lijkt, liggen de aantallen in Vlaanderen nu al aanzienlijk hoger (Agentschap Natuur & Bos 2023).

Volgens ons model neemt iedere kilometer naar het noorden het aantal nesten met 3,3% af [2,8%; 3,8%]. Op grond hiervan mag verwacht worden dat de areaalgrens zich jaarlijks 58 km naar het noorden verplaatst [45 km; 71 km]. Dit is lager dan eerder voor Frankrijk gemelde snelheid van verspreiding (78 km/jaar, Robinet et al. 2017), maar iets meer dan op grond van de extremen in ons land geschat zou worden (van Dreischor 2017 naar Jubbega 2023: 34 km/jaar). De hieruit volgende voorspelling voor het aantal nesten in 2024 per noord-zuidband van 25 km wordt gegeven in tabel 1.

Tabel 1 Aantal nesten van Aziatische hoornaar voor 2023 (waargenomen) en 2024 (verwacht bij uitblijven van verzadiging) per oost-westzone van 25 km breedte. AmersY: Y-coördinaat volgens Amersfoort-coördinaten van het midden van de band.

	amersY	2023 – waargenomen	2024 – voorspelling
Maastricht	312	33	225
Sittard	337	23	160
Zeeuws-Vlaanderen - Roermond	362	177	1325
Vlissingen - Eindhoven	387	181	1150
Schouwen - 's-Hertogenbosch	412	55	500
Rotterdam - Doetinchem	437	34	210
Leiden - Haaksbergen	462	13	90
Haarlem - Almelo	487	3	40
Alkmaar - Hardenberg	512		15
Callantsoog - Emmen	537	1	5
Den Burg - Assen	562	1	3

Nogmaals, er gelden aanzienlijke onzekerheden rond deze voorspelling:

- Statistisch bekende onzekerheid: zoals boven vermeld in betrouwbaarheidsmarges. De voorspelde groei wordt geschat op een factor zeven, maar zou ook vijf (ondergrens) of tien (bovengrens) kunnen zijn op grond van de huidige data
- Beperkte data: er zijn eigenlijk veel te weinig data (jaren) voor zo'n regressie-analyse beschikbaar. Variatie kan (veel) groter blijken te zijn dan hier geschatst
- Variabele omstandigheden, zoals weer. Bovenstaand model gaat uit van constante omstandigheden zoals weer. Slecht weer kan aanzienlijke invloed hebben

in de groei van de nesten. Hierbij moet eerder gedacht worden aan extreme neerslag in het voorjaar en droogte en hitte in de zomer dan aan kou.

- Verzadiging: dit model is slechts adequaat voor de fase van versnellende groei. Wanneer er verzadiging op zou treden, zouden de aantallen nesten (aanzienlijk) lager kunnen uitvallen. In die zin is bovenstaand scenario een 'bad case' scenario. Op dit moment is er echter nog geen aanwijzing voor een aankomende verzadiging. Omdat de dichtheid van nesten in Vlaanderen een factor 10 hoger is dan in het zuiden van ons land, is er geen reden aan te nemen dat verzadiging in ons land nabij is.
- Voor de drie noordelijke zones zijn de aantallen zo laag, dat afwijkingen door toeval relatief groot zullen zijn.

Als de komst van de Aziatische hoornaar geen invloed zou hebben op de aantallen Europese hoornaar, zou het totale aantal hoornaars in ons land toenemen. Als, aan de andere kant, de Aziatische hoornaar de Europese hoornaar zou verdrijven, zou het totaal aantal hoornaars niet toenemen. Daarmee zou ook de overlast van hoornaars weinig toenemen of – waar het om gevaar van nesten gaat – zelfs afnemen. Op dit moment is er geen informatie uit ons land bekend over concurrentie tussen beide soorten hoornaars. In Noord-Italië vonden Carisio et al. (2022) geen negatieve correlatie tussen dichtheden van beide soorten hoornaars, en voor lage dichtheden van Aziatische hoornaar zelfs een positieve correlatie. Dat betekent dat verdringing, als het al aanwezig is, van secundair belang is. Concurrentie om voedsel of onderlinge predatie spelen kennelijk geen of een verwaarloosbare rol. Vermoed kan worden dat de keuze van Europese hoornaar om te nestelen in holle bomen de grootste beperkende factor is in haar voorkomen. Deze factor speelt voor de Aziatische hoornaar, die los in bomen hangende zomernesten maakt, geen rol.

Concurrentie tussen hoornaars

Van oudsher is de Europese hoornaar inheems in ons land. Vroeger kwam deze soort voornamelijk in het oosten en zuiden van ons land voor, maar de laatste decennia heeft zij zich zeer sterk uitgebreid. Momenteel kan zij in vrijwel heel ons land gevonden worden, alleen zeer open polderlandschappen worden gemeden. Beide soorten hoornaars lijken in biologie zeer sterk op elkaar en ook de prooikeuze toont gelijkenissen. Ook de Europese hoornaar vangt honingbijen voor kasten, zij het iets minder dan de Aziatische. Het belangrijkste verschil zit in de locaties van het zomernest. Waar de Europese hoornaar het zomernest bouwt in holle bomen of daarop gelijkende structuren (schoorstenen), kiest de Aziatische voor loshangende zomernesten in bomen, in de regel vlak onder de boomkruin.

3 AZIATISCHE HOORNAAR EN BEDREIGING VOOR ...

3.1 GEZONDHEID

Net als alle andere plooi vleugelwespen, kunnen de werksters en koninginnen van de Aziatische hoornaar met een angel steken. Het gif dat zij daarmee injecteren, is niet wezenlijk verschillend van andere soorten hoornaars en limonadewespen. Eén enkele steek leidt in de regel tot niet meer dan enige overlast, tenzij de persoon een sterke overgevoeligheid heeft voor het gif (de Haro et al. 2010). Dit kan leiden tot een anafylactische shock, maar dit is zeer zeldzaam (wij kennen geen gevallen uit Europa) en niet specifiek voor de Aziatische hoornaar. In kort, het risico voor personen zit bij meervoudige steken.

De Aziatische hoornaar is, meer dan één meter van het nest, opvallend dociel (Rome et al. 2011; eigen veldervaring). Aziatische hoornaars worden weinig aange trokken door suiker, wel door gist (bier, valfruit). Ook druiven nog aan de rank trek ken veel hoornaars aan. Vanaf half september, de tijd dat de klimop bloeit, kunnen grotere aantallen hoornaars daar jagend gezien worden. Allemaal omstandigheden waarbij een onvoorziene en ongewenste ontmoeting tussen mens en hoornaar we nig aannemelijk zijn.

Binnen een meter van het nest is het een totaal ander verhaal. Hoornaars (beide soorten) zullen, zolang de koningin in het nest aanwezig is, massaal extreem agres sief reageren. Zonder beschermende kleding zal dit tot een dozijn of (veel) meer steken leiden, waardoor de patiënt zich beroerd zal voelen en ten minste met een antihistaminicum behandeld zal moeten worden (De Haro 2010). De indruk be staat dat hoornaars zich ook specifiek op de ogen richten, waardoor het risico op oogletsel verhoogd is (Laborde-Castérot et al. 2021; 5.1.2a pers. med.).

Omdat de grote zomernesten van de Aziatische hoornaar bijna altijd hoog in de boom hangen, is de kans op een onbedoelde ontmoeting met zo'n nest heel klein. Dat is anders bij de Europese hoornaar, waarvan de nesten heel vaak in de voet van holle bomen zitten. Rapportages in de media van agressieve Aziatische hoornaars betreffen dan ook in de regel Europese, of gevallen waarin leken op eigen houtje het nest probeerden te ruimen. Dat is altijd, zelfs met een luchtbuks, onverstandig en kan tot de dood leiden. Feás (2021) rapporteert gemiddeld vier dodelijke slachtoff ers per jaar voor Spanje ten gevolge van wespen, zonder hierin het aantal van Aziatische hoornaar te kunnen duiden. Omdat het aandeel mannen onder dodelij ke slachtoffers veel hoger is dan onder vrouwen, zouden roekeloze ruimpogingen van nesten mogelijk een belangrijke rol spelen. Voor Nederland hebben we dergelij ke statistieken niet kunnen vinden, de informatie is noch bij het CBS, noch bij Veiligheid.nl aanwezig. Verondersteld mag worden dat gezien de geringere lands- en populatiegrootte, de cijfers voor Nederland ver onder de Spaanse zullen liggen. In uitzonderlijke gevallen kan het zomernest van de Aziatische hoornaar tegen een gevel hangen, onder een dakgoot en dergelijke. Zelfs dan hangt het nest doorgaans buiten bereik van mensen.

In uitzonderlijke gevallen kan het nest van de Aziatische hoornaar ook in een haag hangen. Tuinders die de haag gaan snoeien zonder het nest gezien te hebben, lopen een reëel gevaar op lichamelijk letsel. Daarom bevelen wij aan een voorlichtingscampagne te starten, waarin burgers uitgelegd wordt

- Dat zij bij het snoeien van de haag eerst een visuele inspectie van de haag op nesten doen. Ook relevant voor nesten van de middelste wesp *Dolichovespula media*.

- Dat zij niet zelf een nest moeten ruimen maar via de provincie een deskundige moeten laten komen.

Risico's van een gevonden nest in een haag kunnen eenvoudig behandeld worden door het op enkele meters met een lint afzetten van het nest. Gemeenten zouden hiervoor het initiatief moeten nemen.

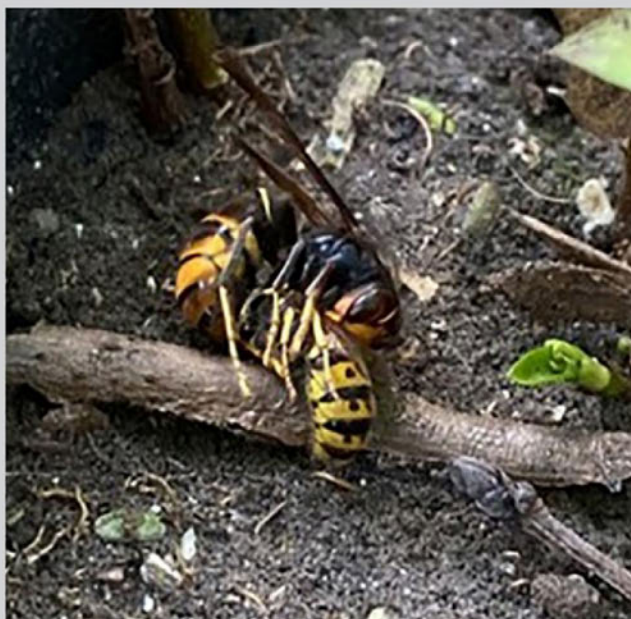
Samenvattend kan gesteld worden dat de risico's om lichamelijk letsel of erger op te lopen ten gevolge van de Aziatische hoornaar momenteel vergeleken met alle andere risico's van het leven in het algemeen en met andere wespen (Vespidae) in het bijzonder klein is. Dit risico zou met voorlichting verder verminderd kunnen worden.

Prooikeuze

Sociale plooiwesp (Vespinae), waartoe de hoornaars (*Vespa*) behoren, voeden hun larven met dierlijk eiwit ('vlees'). Daartoe vangen ze insecten in het veld, die ze na de vangst demonteren. Alleen het borststuk (het eiwitrijke gedeelte) wordt naar het nest getransporteerd. Qua prooikeuze zijn hoornaars in hoge mate opportunisten. De keuze voor de prooi wordt dus vooral bepaald door de beschikbaarheid van geschikte prooi binnen het jachtgebied van het nest. Dit mechanisme verklaart het grote verschil in prooikeuze dat tussen nesten vastgesteld kan worden (zie onder).

Rome et al. (2021) schatten de hoeveelheid prooi die in de loop van een seizoen naar een nest gebracht worden op 95.000 (afgerond), op grond van schattingen van het gemiddelde gewicht van een larve en een prooi en het aantal larven in het nest. Zij hebben ook direct observaties aan nesten gedaan aan de hoeveelheid prooi die per uur naar een nest getransporteerd worden. Op grond hiervan kan het aantal prooi dat per seizoen naar een nest gebracht wordt geschat worden op 25.000. De auteurs bespreken dit evenwel niet en missen de discrepantie van bijna een factor vier.

Gerapporteerde prooikeuzen van de Aziatische hoornaar lopen tamelijk sterk uiteen, wat gezien opportunistisch gedrag van de soort niet zo vreemd is. Waar men het over eens is, is dat de prooi voornamelijk gevonden worden in de vliegen (Diptera), de limonadewespen (*Vespula*) (figuur 19) en de honingbij (*Apis*). Kevers, wantsen en vlinders worden grotendeels gemeden. Rome et al. (2021) rapporteerden een aandeel van 38% honingbij. Verdasca et al. (2021) vonden in alle twaalf onderzochte nesten uit Portugal DNA van honingbijen, tegen 9 nesten met DNA van vliegen en 1 met limonadewespen. Het lastige van DNA-analyse is dat er geen duidelijk verband is tussen de sterkte van het signaal en het aantal exemplaren. In vijf nesten in het zuiden van Engeland en op de Kanaaleilanden bleken limonadewespen veruit de talrijkste prooi (22-67% met eenmaal een buitenligger van 2%) (Stainton et al. 2023). In drie van de vijf nesten werden geen of nauwelijks geen honingbijen aangetroffen en in slechts één nest was het aandeel substantieel (20%). Bromvliegen waren vaak zeer talrijk als prooi (13-52%), zweefvliegen waren er weinig (max 10%, maar meestal veel lager). Hommels en andere wilde bijen worden slechts bij uitzondering gemeld als prooi (Rome et al. 2021, Verdasca et al. 2021). Samenvattend is de conclusie dat de Aziatische hoornaar haar prooi vooral kiest uit limonadewespen, vliegen en honingbijen, maar dat de verhouding in prooikeuze zeer sterk afhangt van de omgeving. Altijd zijn cultuurvolgers zeer sterk in de meerderheid en in slechts enkele gevallen is een iets bijzondere soort (hoogveenzweefvlieg, klimopzijdebij) gerapporteerd. De Aziatische hoornaar jaagt dus in hoge mate op algemene soorten, wat goed past bij het opportunisme van de soort.

Figuur 19 Limonadewespen vormen een belangrijke prooi voor de Aziatische hoornaar (foto Waarneming.nl).

3.2 BIODIVERSITEIT

Zoals in het kader 'prooikeuze' geschetst is, vindt de Aziatische hoornaar vooral haar prooien in de angeldragers (bijen en wespen, inclusief honingbij) en de vliegen. De soorten zijn in hoge mate cultuurvolgers, wat gezien het voorkomen van de Aziatische hoornaar en de talrijkheid van de relevante prooien ook volstrekt voor de hand liggend is. Opvallend is het hoge aandeel limonadewespen (*Vespula*). Hommels en dagvlinders zijn slechts sporadisch prooi en binnen de vliegen zijn het vooral brom-, kamer- en strontvliegen (Calliphoridae, Muscidae resp. Scathophagidae), in sterke mate anthropogene soorten. De prooikeuze van beide soorten hoornaars vertoont sterke gelijkenissen, met de kanttekening dat het aandeel honingbijen bij Aziatische gemiddeld hoger is. Het hoge aandeel limonadewespen, brom-, kamer- en strontvliegen kan voor beide soorten als 'nuttig' gekwalificeerd worden. De vangsten van minder gewone soorten zijn verwaarloosbaar. Alleen bij nesten die natuurgebieden hangen (uitzonderlijk), is het voorstelbaar dat prooien in belangrijke mate niet-anthropogeen zijn, al zijn daar geen bewijzen voor. Samenvattend kan gesteld worden dat de prooikeuze van hoornaars, met uitzondering van honingbijen, vooral als 'nuttig' gekwalificeerd kan worden. Predatie door hoornaars vormt geen bedreiging voor de biodiversiteit.

3.3 ECONOMIE

Bijen

Barbet-Massin et al. (2020) brengen de kosten van de bestrijding van de Aziatische hoornaar in kaart. Zij geven hierbij aan dat de economische kosten van de Aziatische hoornaar nog niet in kaart gebracht zijn. Hun claim dat de economische schade waarschijnlijk hoger is dan de kosten van de bestrijding, mist dan ook onderbouwing. Daarbij komt dat de kosten voor de bestrijding geen natuurgegeven zijn, maar het resultaat van keuzes in beleid. De kosten volgen naast de dichtheid aan hoornaars vooral ook uit het ambitieniveau van het beleid.

Fruit

Nave et al. (2024) publiceren schijnbaar alarmerende cijfers over de schade die Aziatische hoornaar aan fruit, in het bijzonder druiven, zouden toebrengen. Bij precieze lezing van het artikel blijkt het genoemde percentage van 83% voor druiven betrekking te hebben op het aandeel respondenten dat deze schade meldt. Zij veronderstellen dat de schade niet-verwaarloosbaar is, maar geven toe geen cijfers te hebben over de mate van economische schade. Dat veel respondenten schade herkennen, zegt natuurlijk niet dat de schade groot is. Bovendien vergt een dergelijk onderzoek bijzonder goede instructies over de definitie van 'schade'. De foto van hoornaars op valfruit (appel) is in dit kader illustratief (want geen schade).

Voor de volledigheid en duidelijkheid zij vermeld dat ten tijde van de bloei van landbouwgewassen die door insecten bestoven moeten worden, er alleen nog maar koninginnen actief zijn. Het gaat om gewassen die in het voorjaar bloeien (divers fruit, koolzaad), wanneer er alleen nog maar koninginnen actief zijn. De aantallen Aziatische hoornaar zijn dan bijzonder laag en op geen enkele manier een bedreiging voor de bestuiving.

3.4 HONINGBIJEN EN IMKERIJ

Beide soorten hoornaars, Europese *V. crabro* en Aziatische *V. velutina*, vangen ook honingbijen voor kasten (figuur 20). Hoewel het jagen op honingbijen zeker niet het exclusieve werkveld van de Aziatische hoornaar is, lijkt het er wel op dat deze soort bij gelijk prooi-aanbod meer honingbijen vangt dan de Europese. Overigens

Figuur 20 Beide soorten hoornaars jagen op honingbijen, maar met een verschillende techniek (foto Waarneming.nl).

wordt vaak vergeten dat er nog een toppredator van honingbijen is, de bijenwolf *Philanthus triangulum*. Deze soort vangt uitsluitend honingbijen, die zij niet bij de kast maar los in het veld vangt. Door dit gedrag is de bijenwolf onder imkers weinig bekend. De bijenwolf is een solitaire graafwesp en ieder vrouwtje vangt tussen de tien en tweehonderd honingbijen (Lefebvre & Klein 2004). De bijenwolf is de laatste decennia zowel in verspreiding als dichtheid enorm toegenomen. Hoewel het niet mogelijk is om een schatting van de dichtheden bijenwolven te geven, is het evident dat de dichtheden bijenwolven zeker op onze zandgronden hoog zijn en dat daarmee het aantal door deze soort gevangen honingbijen substantieel is.

Met schattingen voor de gemiddelde prooiconsumptie per nest variërend van 25.000-95.000 prooien en het gemiddeld aandeel honingbijen daarin variërend van 5-38%, kennen schattingen voor de gemiddelde honingbijconsumptie van één nest Aziatische hoornaar een zeer grote bandbreedte van 1250-36.000 honingbijen per nest. Eerder genoemde veldobservaties van Rome et al. (2021) komen tot een gemiddelde van 9250 honingbijen per nest per seizoen. Afgezet tegen de gemiddelde grootte van een honingbijvolk van 40.000 individuen (Johnson 2023), is dit dus 23% (bandbreedte: 3-90%) van de omvang van één volk honingbijen. En omdat de bovengrens van deze schattingen alleen bereikt worden in gebieden met grotere aantallen honingbijvolken (denk aan meer dan tien binnen binnen werkstraal nest hoornaars), wordt het duidelijk dat één volk Aziatische hoornaar gemiddeld per volk honingbijen in haar jachtgebied gemiddeld niet meer dan 9% van de omvang van het volk in de loop van een seizoen zal wegvangen, en vermoedelijk nog aanzienlijk minder. Uiteraard zullen honingbijvolken evenredig meer verlies kunnen leiden in geval er meerdere nesten van de Aziatische hoornaar in de buurt aanwezig zijn.

Tegen de achtergrond van de grote zorgen van imkers voor hun volken, is het verlies van volken (grotendeels) door de aanwezigheid van Aziatische hoornaar verbaazingwekkend slecht onderzocht. Verdasca et al. 2021a en Lima et al. 2022 spreken in dit kader van 'no accurate quantification and assessment of its real consequences for honeybees'. Monceau et al. (2014), die verliescijfers rapporteerden op grond van enquêtes, geven toe dat harde data ontbreken en dat het niet mogelijk is gerapporteerde verliezen aan de Aziatische hoornaar toe te schrijven. Monceau & Thiery (2016) herhalen dat. Ook Cornelissen et al. (2018) noemen de effecten van Aziatische hoornaar op bijenvolken en wilde bestuivers 'onduidelijk'. Bij de cijfers van Laurino et al. (2019) ontbreekt iedere onderbouwing.

4 OPSPORING EN BESTRIJDING

4.1 HUIDIGE PRAKTIJK

Omdat de Aziatische hoornaar op de Europese Unielijst staat, moet de soort in beginsel bestreden worden. Doorgaans wordt de soort ontdekt door de aanwezigheid van werksters. Het lukraak wegvangen van enkele werksters heeft op een volk van meerdere honderden weinig zin. Alleen de koningin kan zich voortplanten en daarom moeten met name de koninginnen bestreden worden. Wanneer er werksters actief zijn, zit de koningin uitsluitend in het nest. De paradox doet zich dus voor dat, hoe meer hoornaars buiten actief zijn (werksters), des te lager de kans is dat dit koninginnen betreft. Bijgevolg kent de opsporing en bestrijding over de loop van het seizoen drie fases, zoals aangegeven in figuur 21.

Figuur 21 Drie fasen in de loop van het seizoen met verschillende opsporing en bestrijdingsadviezen.

Bestrijding fase 1: koninginnen en voorjaarsnesten

In het voorjaar sticht de koningin een nieuw volk (voorjaarsnest). De voorjaarsnesten hangen, anders dan zomernesten, niet (hoog) in bomen, maar hangen beschut onder daken, carports, schuurtjes en opvallend vaak in vogelkastjes. Opsporen van het voorjaarsnest is relatief eenvoudig. Omdat er op het nest geen of weinig werksters zitten, is bestrijding vaak ook zeer eenvoudig.

Omdat de koningin in deze fase nog zelf moet jagen, is gesuggereerd dat het wegvangen van koninginnen effectief kan zijn. Helaas blijken de daartoe ontwikkelde vallen zowel weinig effectief als weinig selectief te zijn (en dus tot veel 'collateral damage' leiden). Op dit moment is het middel erger dan de kwaal (zie paragraaf 4.3). Op grond van deze ervaringen moeten eventuele nieuwe ontwerpen voor vallen kritisch getest worden, voordat ze als 'selectief en effectief' omarmd worden.

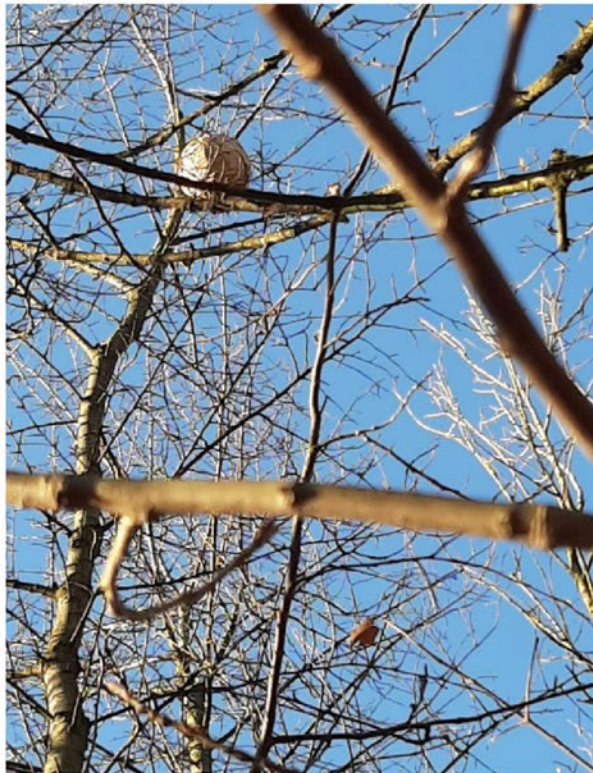
Bestrijding fase 2: Opsporing van nesten

In de periode juli – oktober is bestrijding van de nesten de aanbevolen bestrijdingsmethode (zie boven). Daartoe moeten de nesten eerst opgespoord worden. In uitzonderlijke gevallen kan een nest met visuele inspectie gevonden worden, maar in bijna alle gevallen is een meer systematische aanpak nodig. Hierbij worden werksters gebruikt om het nest te wijzen. Traditioneel wordt dit gedaan door meerdere prooivluchten te volgen en vervolgens kruispeilingen te doen (Slikboer & Zeegers 2021). Kennis over de kansverdeling van lengtes van prooivluchten is hierbij ook zeer behulpzaam (kader 2). Deze traditionele methode is zeer arbeidsintensief (en daardoor duur).

Experimenten met het zenderen van Aziatische hoornaars waren tot en met 2021 onsuccesvol, omdat de zenders te zwaar bleken. Sinds 2022 zijn er zenders op de

Figuur 22 Wiekpots met gemerkte Aziatische hoornaar tussen honingbijen. Soms is suiker lekkerder dan een bij (foto Waarneming.nl).

Figuur 23 's Winters, wanneer er geen bladeren aan de boom hangen, zijn nesten veel makkelijker te vinden, maar dan is het te laat voor bestrijding (foto EIS archief).

markt die licht genoeg zijn om door de meeste Aziatische hoornaars gevlogen te kunnen worden. Hoornaars kunnen met wiekpotten gelokt worden (figuur 22) om vervolgens gezenderd te worden (Vespawatch 2024). Met deze techniek is het opsporen van nesten heel veel effectiever en efficiënter geworden. Waar het opsporen van een nest vroeger ongeveer 6 mensdagen werk was, is dat nu gedaald tot onder de 1 mensdag (vermoedelijk dichter bij 0,5).

Voor Frankrijk schatten Robinet et al. (2017) het aandeel tijdig bestreden nesten op 30-40%. Het verdubbelen van het aandeel bestreden nesten van 30% naar 60% zou volgens hun model tot een vrij beperkte daling van de verspreiding van 17% en van het aantal nesten met 29% leiden. Zelfs bij een praktisch onrealistisch bestrijdingspercentage van 95% blijft de daling van de verspreiding steken op 43% en die van het aantal nesten op 53%. Samengevat tonen deze modellen dat het idee dat de toename en verspreiding van de Aziatische hoornaar te stuiten is door de bestrijding te intensiveren irrealistisch is.

Bestrijding fase 3: Uitgevlogen koninginnen

Het uitvliegen van nieuwe koninginnen staat gelijk aan het falen van de bestrijding. Er is een zeer kleine kans dat de nieuwe koningin opgespoord en gedood kan worden. Hoewel dat op populatieniveau geen effectieve vorm van bestrijding is, betekent iedere gedode koningin wel weer een potentieel nest minder voor de volgende zomer (en scheelt dus een boel werk). Van belang is wel, dat eerst door iemand met voldoende kennis van zaken vastgesteld wordt dat het daadwerkelijk een Aziatische hoorn betreft, en niet een Europese hoornaar, middelste wesp, veldwesp, reuzenhoutwesp, stadreus of honingbij, om maar enkele veel voorkomende misdetermi-

naties te noemen. Ongevalideerd alles dood meppen wat volgens leken op een hoornaar lijkt, is zeker niet goed voor de biodiversiteit.

4.2 RESULTATEN

In Frankrijk werd rond 2017 geschat 5,3 miljoen euro geïnvesteerd in de bestrijding van de Aziatische hoornaar (Barbet-Massin et al. 2020). Desondanks werd naar schatting slechts 30-40% van de nesten tijdig bestreden (Robinet et al. 2017). Voor Vlaanderen (Agentschap Bos en Natuur 2023) en Nederland (eigen database) schatten we het percentage bestreden nesten iets hoger (50-70%). Zeeland (2023) rapporteert een tijdig ruimingspercentage van 80% voor haar provincie. Het aantal nesten dat helemaal niet gedetecteerd wordt, is uiteraard onbekend, maar wel relevant voor de voorplantingssnelheid.

Eerder zagen we al dat de jaarlijkse groei van het aantal nesten een factor 5 (Frankrijk, zonder effect van migratie; Robinet et al. 2017) tot 7 (Nederland, met migratie; paragraaf 2.5). In beide gevallen vindt deze groei plaats ondanks de aanzienlijke bestrijdingsinspanningen. Op grond van de Nederlandse cijfers schatten wij dat, om de groei van het aantal nesten tot staan te brengen, een effectiviteit in de bestrijding van 88-91% nodig zou zijn, dat wil zeggen dat slechts 9-12 % van de nesten gemist mag worden. Eerder vonden Robinet et al. (2017) op grond van gedetailleerde modelberekeningen voor Frankrijk dat zelfs een bestrijdingspercentage van 95% onvoldoende is om de opmars van de Aziatische hoornaar in Frankrijk te stuiten. Afgezet tegen de huidige ruimingspercentage plus de geheel niet gedetecteerde nesten, lijkt ambitie om de opmars te stuiten onrealistisch.

De kosten voor het ruimen van een nest bedragen op dit moment gemiddeld zo'n 600 euro met een aanzienlijke bandbreedte (Zeeland 2023). Hierbij past de kanttekening dat het ruimen van moeilijke te vinden nesten aanzienlijk duurder zal zijn. De kosten voor een poging om deze ambitie toch te halen, bedragen naar verwachting meer dan twee miljoen euro's op jaarbasis voor Nederland voor 2024 en meer dan tien miljoen voor Vlaanderen. Met de verwachting dat dit onvoldoende blijkt te zijn en dus weggegooid geld is.

4.3 NIEUWE TECHNIEKEN

Voorjaarsvallen

Waar volken in de herfst uit meer dan duizend werksters kunnen bestaan, zijn er in het (vroeg) voorjaar uitsluitend koninginnen. Theoretisch is dus het wegvangen van koninginnen in het voorjaar de meest effectieve methode om Aziatische hoornaar te bestrijden.

Brouard et al. (2024) melden een hoge mate van selectiviteit van de Vespatrij val, in die zin dat vrijwel geen Europese hoornaars gevangen worden (twintig keer minder) en nog minder hommels, bijen en vlinders. Wel vangt de val veel limonadewespen, vliegen en muggen. Zij rapporteren een selectiviteit van 39%. Lioy et al. (2021) geven veel meer details en vinden wezenlijk andere resultaten. Bij hen zijn vallen gevuld met bier selectief voor Aziatische hoornaar ten opzichte van Europese, ongeacht de vorm. Helaas vervalt deze selectiviteit in de herfst. Volgens Lioy et al. vormt de Aziatische hoornaar gemiddeld slecht 1,02% van alle insecten in de val en in die zin is het dus moeilijk te spreken over selectieve vallen. Zij waarschuwen dan ook tegen het grootschalig inzetten van de thans bekende vallen. Rojas-Nossa et al. (2024) vonden voor de Vespatrij val een identieke selectiviteit (1,0%). Geen van de andere drie onderzochte vallen had een selectiviteit hoger dan 10%. Zij rapporteren

zelfs een vangst van vliegend hert *Lucanus cervus* in een val. Op grond hiervan ont-raden zij de inzet van vallen als bestrijdingsmethode.

Conclusie: Onafhankelijke peer-reviewed artikelen wijzen op een zeer hoog aandeel van 'bijvangsten' in bekende vallen voor de Aziatische hoornaar. Zij (en wij) ontra-den op grond hiervan de inzet van vallen met het doel de Aziatische hoornaar te bestrijden. Inzet van vallen of, beter, lokpotten waarbij de wesp in leven blijft, als hulp bij het opsporen van de nesten is wel acceptabel en effectief.

5 BOUWSTENEN VOOR HET BELEIDSKADER

Sinds 2017 ligt de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van invasieve exoten primair bij de provincies. Na het afschalen van de status van de Aziatische hoornaar van 'Artikel 17' naar 'Artikel 19' is de verplichting tot bestrijding niet langer absoluut, maar mag deze gebaseerd worden op een kosten-batenanalyse. Hierboven is het treurig-realistisch beeld geschetst dat de uitbreiding van de Aziatische hoornaar door maatregelen wel vertraagd, maar niet gestuit kan worden. Daarmee is het ultieme beleidsdoel, uitroeiing van de Aziatische hoornaar, vervallen. Of en in hoeverre overheden, in het bijzonder provincies, beleid willen opstellen voor de Aziatische hoornaar, is een politiek-bestuurlijke vraag. Om overheden te helpen met de beleidsafweging, dragen wij hier bouwstenen hiertoe aan.

De Aziatische hoornaar vormt geen risico voor de volksgezondheid. Wel kunnen laag hangende nesten een risico vormen voor voorbijgangers. Het is in eerste instantie aan grondeigenaren om hier adequaat op te treden door dergelijke nesten met lint af te zetten. Wanneer een grondeigenaar dit zou nalaten of zelfs weigeren, ligt het voor de hand dat de betreffende gemeente optreedt door het toepassen van bestuursdwang (met spoed).

Biodiversiteit vormt geen argument voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Door de opportunistische prooikeuze van de Aziatische hoornaar zijn vermeende risico's afwezig en volgens alle deskundigen leidt de inzet van lokvallen netto tot meer schade aan de biodiversiteit dan minder. Wanneer men zich toch zorgen maakt over schade voor de biodiversiteit, kan men overwegen bij de bestrijding nesten in natuur prioriteit te geven, zoals de Vlaamse overheid gedaan heeft. De honingbij is geen wilde soort in ons land, maar valt onder veehouderij. Ook economische argumenten ontbreken in het afwegingskader, omdat de negatieve economische effecten van de aanwezigheid van Aziatische hoornaar in ons land verwaarloosbaar zijn.

Blijft over de zorgen van de imkerij. Aziatische hoornaars vangen, net als Europese en bijenwolven, veel honingbijen, maar tot grootschalig verlies van volken leidt dat niet. Sterker, zelfs in landen met veel hogere dichtheden Aziatische hoornaars is het verlies van bijenvolken niet of bijzonder slecht onderbouwd, wat gezien de enorme hoeveelheid literatuur opmerkelijk genoemd mag worden. Het verlies aan honingbijen en verstoring voor de kasten leidt ongetwijfeld tot enig verlies aan honingopbrengst. Dit verlies staat niet in verhouding tot de kosten van bestrijding.

De provincie Zeeland (2023) heeft vlak voor het finaliseren van dit rapport besloten de financiën voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar op termijn te gaan afbouwen. Op grond van bovenstaande overwegingen en de situatie in aangrenzend Vlaanderen, vinden wij dit besluit te billijken. In gebieden met incidentele nesten, zouden provincies ervoor kunnen kiezen om vanwege maatschappelijke onrust die nesten wel op te (laten) sporen en te (laten) bestrijden. Omdat dit ultimo het voeren van een 'loosing battle' is, is het zaak in het kader van verwachtingsmanagement dergelijk handelen te laten vergezellen van goede en realistische communicatie.

Voor de opsporing en bestrijding van de Aziatische hoornaar doen overheden een beroep op marktpartijen. Provincies die de ambitie zouden hebben om toch fors te blijven investeren in bestrijding, kunnen er niet blind van uitgaan dat de markt voldoende capaciteit zal bieden. Van marktpartijen kan niet verwacht worden dat zij fors gaan uitbreiden in capaciteit en personeel zonder dat er concreet uitzicht op

opdrachten is. Provincies doen er verstandig aan voor het seizoen (nu dus) afspraken te maken over het af te nemen volume aan opsporing en bestrijding. Hierbij is het van belang, dat bestrijding in beginsel zonder gif dient plaats te vinden, omdat het gebruik van gif in de buitenruimte doorgaans ongewenst en verboden is.

6 LITERATUUR

- Agentschap Natuur & Bos 2023. www.natuurenbos.be/dossiers/aziatische-hoornaar.
- Barbet-Massin, M., J.-M. Salles & F. Courchamps 2020. The economic cost of control of the invasive yellow-legged Asian hornet. *NeoBiota* 55: 11-25.
- Brouard, R., S. Marié & Ch. Guespin 2024. Impact sur l'entomofauna d'un piégeage de printemps 'responsable' de fondatrices de *Vespa velutina*. *L'Abeille de France* 1119.
- Budge, G.E., J. Hodgetts, E.P. Jones, J.C. Ostojia, J. Hall, V. Tomkies, N. Semmence, M. Brown, M. Wakefield, & K. Stainton 2017. The invasion, provenance, and diversity of *Vespa velutina* Lepeletier (Hymenoptera: Vespidae) in Great Britain. *PLoS ONE* 12 (9): 1-12.
- Carisio, L., J. Cerri, E. Bianchi, S. Bertolino & M. Porporata 2022. Impacts of the invasive hornet *Vespa velutina* on native wasp species: a first effort to understand population-level effects in an invaded area of Europe. *Journal of Insect Conservation* 26: 663-671.
- Cornelissen, B., J. Tom, C. van Dooremalen & R. van Tol 2018. De Aziatische hoornaar: gevolgen voor bestuivers en bestuiving. Wageningen University & Research.
- DeAngelis, D.L. & J.C. Waterhouse 1987. Equilibrium and nonequilibrium concepts in ecological models. *Ecological Monographs* 57 (1): 1-21. <https://doi.org/10.2307/1942636>.
- De Haro, L., M. Labadie, P. Chnaseau, C. Cabot, I. Blanc-Brisset & F. Penouil, F. 2010. Medical consequences of the Asian black hornet (*Vespa velutina*) invasion in Southwestern France. *Toxicon* 55: 650-652.
- Feás, X. 2021. Human fatalities caused by hornet, wasp and bee stings in Spain: epidemiology at state and sub-state level from 1999-2018. *Biology* 10: 73.
- Hoop, L. de, J. van der Loop, J. Matthews, G. van der Velde & R. Leuven 2017. Europese regelgeving voor beheer van invasieve exoten. *De Levende Natuur* 118 (4): 112-116.
- Johnson, B.R. 2023. Honey Bee biology. Princeton University Press, 481 pp.
- Klein, W.F. & V. Lefebvre 2004. Crabronidae – graafwespen. In: T.M.J. Peeters, C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefebvre, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit & H.H.W. Velthuis, De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata), Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden, p. 356-430.
- Laborde-Castérot, H., E. Darrouzet, G. Le Roux, M. Labadie, N. Delcourt, L. De Haro & J. Langrand 2021. Ocular lesions other than stings following Yellow-Legged Hornet (*Vespa velutina nigrithorax*) projections, as reported to French poison control centers. *JAMA Ophthalmology* 139: 105-108.
- Laurino, D., S. Lioy, L. Carisio, A. Manino & M. Porporato 2019. *Vespa velutina*: an alien driver of honey bee colony losses. *Diversity* 12: 5.
- Lioy, S., D. Laurino, M. Capello, A. Romano, A. Manino & M. Porporato 2020. Effectiveness and selectiveness of traps and baits for catching the invasive hornet *Vespa velutina*. *Insects* 11: 706.
- Martin, S. 2017. The Asian hornet. Threats, biology & expansion. The International Bee Research Association.
- Monceau, K., O. Bonnard & O. Thiéry 2014. *Vespa velutina*: a new invasive predator of honeybees in Europe. *Journal of Pest Science* 87: 1-16.
- Monceau, K. & O. Thiéry 2017. *Vespa velutina*: current situation and perspectives. *Atti Accademia Nazionale Italiana di Entomologica* 2016: 137-142.
- Nave, A., J. Godinho, J. Fernandes, A.I. Garcia, A.F. Golpe & M. Branco 2024. *Vespa velutina*: a menace for Western Iberian fruit production. *Cogent Food & Agriculture* 10 (1): 2313679. <https://doi.org/10.1080/23311932.2024.2313679>.
- Pérez-de-Heredia, I., E. Darrouzet, A. Goldarazena, P. Romón & J.-C. Iturrondobetia 2017. Differentiating between gynes and workers in the invasive hornet *Vespa velutina* (Hymenoptera, Vespidae) in Europe. *Journal of Hymenoptera Research* 60: 119-113.
- Perrard, A., M. Arca, Q. Rome, F. Muller, J. Tan, S. Bista, H. Nugroho, R. Baudoin, M. Baylac, J.-F. Silvain, J.M. Carpenter & C. Villemant, C. 2014. Geographic variation of melanisation patterns in a hornet species: differences, climatic pressures or aposematic constraints. *PLoS ONE* 9 (4): 1-16.
- Poidatz, J., K. Monceau, O. Bonnard & D. Thiéry 2018. Activity rhythm and action range of workers of the invasive hornet predator of honeybees *Vespa velutina*, measured by radio frequency identification tags.
- Renneson, J., A. Drumont & Y. Barbier 2020. Présence du frelon asiatique *Vespa velutina* Lepeletier, 1836 en région de Bruxelles-Capitale, bilan de sa progression en Belgique et

- sa décourverte au Grand-Duché de Luxembourg. *Lambillionea* CXX (3): 285-297.
- Robinet, Ch., Ch. Suppo & E. Darrouzet 2017. Rapid spread of the invasive yellow-legged hornet in France: the role of human-mediated dispersal and the effects of control measures. *Journal of Applied Ecology* 54: 205-215.
- Rojas-Nossa, S.V., S. Mato, P. Feijoo, A. Lagoa & J. Garrido 2024. Comparison of effectiveness and selectiveness of baited traps for the capture of the invasive hornet *Vespa velutina*. *Animals* 14: 129.
- Rome, Q., A. Perrard, F. Muller, C. Fontaine, A. Quilès, D. Zuccon & C. Villemant 2021. Not just honeybees: predatory habits of *Vespa velutina* (Hymenoptera: Vespidae) in France. *Annales de la Société entomologique de France (N.S.)*. <https://doi.org/10.1080/00379271.2020.1867005>.
- Sauvard, D., V. Imbault & E. Darrouzet 2018. Flight capacities of yellow-legged hornet (*Vespa velutina nigrithorax*, Hymenoptera: Vespidae) workers from an invasive population in Europe. *PlosOne* 13(6): e0198597.
- Slikboer, L. & Th. Zeegers 2021. De Aziatische hoornaar in Nederland: Ervaringen 2017-2020. *EIS* 2021-7.
- Smit, J., J. Noordijk & Th. Zeegers 2018. De opmars van de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) naar Nederland. *Entomologische Berichten* 78(1): 2-6.
- Stainton, K., S. McGreig, Ch. Conyers, S. Ponting, L. Butler, P. Brown & E.P. Jones 2023. Molecular identification of Asian hornet *Vespa velutina nigrithorax* prey from larval gut contents: a promising method to study diet of an invasive pest. *Animals* 13: 511.
- Verdasca, M.J., R. Godinho, R.G. Rocha, M. Portocarrero, L.G. Carvalheiro, R. Rebelo & H. Rebelo 2021. A metabarcoding tool to detect predation of the honeybee *Apis mellifera* and other wild insects by the invasive *Vespa velutina*. *Journal of Pest Science* 95: 997-1007.
- Vespawatch, 2024. Hoe nesten te zoeken. <https://vespawatch.be/locate-nests/> [geraadpleegd 27 maart 2024]
- Villemant, C., F. Muller, S. Haubois, A. Perrard, E. Darrouzet & Q. Rome 2011. Bilan des travaux (MNHN et IRBI) sur l'invasion en France de *Vespa velutina*, le frelon Asiatique prédateur d'abeilles. In: *Journée Scientifique Apicole JSA* 2011: 3-12.
- Zeeland, provincie, 2023. Adviesrapport Aziatische hoornaar 2023.

EIS KENNISCENTRUM INSECTEN EN ANDERE ONGEWERVELDEN

Stichting EIS is het kenniscentrum voor insecten en andere ongewervelden. De stichting doet onderzoek en geeft adviezen over beleid en beheer. Daarnaast houden we ons bezig met voorlichting en educatie. We hebben een brede kennis over de ecologie, verspreiding en bescherming van ongewervelden. Het bureau werkt samen met ruim 3000 vrijwilligers verdeeld over meer dan 60 werkgroepen, elk gericht op een specifieke diergroep. Door dit netwerk van specialisten en vrijwilligers hebben we naast goede kennis over populaire groepen zoals bijen en sprinkhanen ook ruime expertise met betrekking tot andere insecten en ongewervelden. EIS Kenniscentrum Insecten is daardoor in staat om projecten uit te voeren met betrekking tot een grote diversiteit aan diergroepen.

To: 5.1.2e (FRL)[5.1.2e @fryslan.fr]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e (OV)[5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (D)[5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e (GL)[5.1.2e @ gelderland.nl]; 5.1.2e (NB)[5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @Noord-Holland.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e (FL)[5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e (LB)[5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e (ZL)[5.1.2e @zeeland.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @ gelderland.nl]
From: 5.1.2e [5.1.2e]
Sent: Thur 6/6/2024 1:32:35 PM
Subject: Excel versie poll waarneming.nl wensen + mededeling over capaciteitsuitbreiding
Received: Thur 6/6/2024 1:33:38 PM
[Wensen waarnemingnl poll naam.xlsx](#)

Goedemiddag collega's,

Even twee onderwerpen in één mail anders wordt het wel erg veel vandaag met de mails. **

1) Waarneming.nl

Ik begreep gisteren van 5.1.2e dat niet alle provincies zo veel in Teams werken als dat wij doen in Utrecht. Omdat ik het toch wel belangrijk vind dat iedereen kan aangeven wat ze van waarneming.nl willen als nationaal meldpunt van de Aziatische hoornaar, heb ik de vragenlijst toch maar ook in Excel gezet. Hier kan ook per vraag meerdere hokjes aangevinkt worden en onderin staat ruimte voor eigen inbreng. Ik ontvang de ingevulde versies graag terug.

Als je de vragenlijst al in Teams hebt ingevuld kun je dit deel van de mail als niet verzonden beschouwen.

2) Update Capaciteitsuitbreiding AH

We waren met het werkgroepje van plan om het KAD te benaderen om eventueel opdracht te gaan geven voor het opzetten van een cursus die voorziet in de capaciteitsuitbreiding voor de bestrijding van de AH. 5.1.2e heeft bij haar inkoopadviseur navraag gedaan over deze opzet. Het blijkt niet de aanbeveling te hebben. Dit omdat het geld dat verdiend wordt met de opleiding na onze aanbesteding óók opgeteld moet worden bij de totale opdrachtsom. Dit kan aardig oplopen en ook in meervoudige aanbestedingsbedragen terechtkomen. Dit is erg complex. Ook het feit dat provincies met 5.1.2e werkt die ook cursussen geeft is een moeilijk verhaal. Dit feest gaat dus helaas niet door (in deze vorm). Ik plan met de werkgroep binnenkort een nieuwe afspraak om verder te praten hier over.

Groeten 5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e
5.1.2e

 provincie :: Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.
De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Naam

1.

- ☐ Alleen Zomernesten
- ☐ Voorjaar- en zomernesten, koninginnen (meldingen waar we wat mee moeten/kunnen)
- ☐ Alle nesten en geslachten (ook mannen, winter nesten etc.)

2.

- ☐ Het doet niks en AH hoe onderscheid AH van EH en andere
- ☐ Aanwijzingen voor het doen van een kwaliteit melding

- ☐ Wat er na een melding gebeurt KORT (brief + mogelijke validator(vragen))
 - ☐ Wat er na een melding gebeurt UTGEFRED (dus ook de procedure van melding tot nest verwijderen)
 - ☐ Wat je in de tussentijd moet doen en laten (niet zelf nest verwijderen etc.)
 - ☐ Feiten en cijfers over de Aziatische hoornaar in Nederland
 - ☐ Het huidige AH beleid van de provincie(s)
 - ☐ Waarom wij AH bestrijden

3.

- ☐ Hoe herkent men een AH, en hoe onderscheid men AH van EH en andere
- ☐ Wat er na een melding gebeurt (de procedure van melding tot nest verwijt)
- ☐ Wat je in de tussentijd moet doen en laten (niet zelf nest verwijderen etc.)
 - ☐ Feiten en cijfers over de Aziatische hoornaar in Nederland
 - ☐ Het huidige AH beleid van de provincie(s)
 - ☐ Waarom wij AH bestrijden
 - ☐ Contactgegevens betreffende provincie medewerker

4.

- ☐ Satellietbeelden op kaartje als standaard
- ☐ Optie voor het kiezen van satellietbeelden op kaartje duidelijk aangeven

5.

- ☐ Gegevensbescherming (kies als je wilt dat alleen waarneming.nl de exacte coördinaten kan zien)
 - ☐ Clusteren van dubbele en bij elkaar horende waarnemingen
 - ☐ Export knop met opties voor datumrange, type waarnemingen etc.
- ☐ In site optie voor kaart maken (a la (Q)gis maar dan op de site door aanvinken wat je in je kaart wilt hebben) [Niet o
 - ☐ Onderscheid tussen nesten en individuen (dmv een icon of kleur) [Niet over gesproken tijdens overleg, kan extra c

6.

- ☐ Nest hoogte
- ☐ Nest breedte
- ☐ Nest omvang (klein, middel, groot)
 - ☐ Boomsoort (eventueel met afbeeldingen van veelvoorkomende boomsoort
 - ☐ Grootte van de bewonende kolonie (klein: <5 dieren, middel: <100 dieren,

7.

Wat kan gemeld worden op het meldpunt?

- ☐ Alleen Zomernesten
- ☐ Voorjaar- en zomernesten, koninginnen (meldingen waar we wat mee moeten/kunnen)
- ☐ Alle nesten en geslachten (ook mannen, winter nesten etc.)

Waarover informeert het meldpunt (de website)

- ☐ Hoe herkent men AH, en hoe onderscheid men AH van EH en andere wespen
- ☐ Aanwijzingen voor het doen van een kwaliteits melding
- ☐ Wat er na een melding gebeurd KORT (brief + mogelijke validator(vragen))
- ☐ Wat er na een melding gebeurd LUTGEFID (dus ook de procedure van melding tot nest verwijderen)
- ☐ Wat je in de tussentijd moet doen en laten (niet zelf nest verwijderen etc.)
- ☐ Feiten en cijfers over de Aziatische hoornaar in Nederland
- ☐ Het huidige AH beleid van de provincie(s)
- ☐ Waarom wij AH bestrijden

Waarover informeert de bevestigingsbrief

- ☐ Hoe herkent men een AH, en hoe onderscheid men AH van EH en andere wespen
- ☐ Wat er na een melding gebeurd (de procedure van melding tot nest verwijderen)
- ☐ Wat je in de tussentijd moet doen en laten (niet zelf nest verwijderen etc.)
- ☐ Feiten en cijfers over de Aziatische hoornaar in Nederland
- ☐ Het huidige AH beleid van de provincie(s)
- ☐ Waarom wij AH bestrijden
- ☐ Contactgegevens betreffende provincie medewerker

Mogelijke features op de meldpagina

- ☐ Satellietbeelden op kaartje als standaard
- ☐ Optie voor het kiezen van satellietbeelden op kaartje duidelijk aangeven
- ☐ Gegevensbescherming (kies als je wilt dat alleen waarneming.nl de exacte coördinaten kan zien)
- ☐ Mogelijke features lijst met waarnemingen
- ☐ Clusteren van dubbele en bij elkaar horende waarnemingen
- ☐ Export knop met opties voor datumrange, type waarnemingen etc.
- ☐ Insite optie voor kaart maken (a la (Q)gis maar dan op de site door aanvinken wat je in je kaart wilt hebben) [Niet over gesproken tijdens overleg,
- ☐ Onderscheid tussen nesten en individuen (dmv een icon of kleur) [Niet over gesproken tijdens overleg, kan extra geld kosten]

Vragen voor de bestrijder, in te vullen door waarnemer

- ☐ Nesthoogte
- ☐ Nestbreedte
- ☐ Nestomvang (klein, middel, groot)
- ☐ Boomsoort (eventueel met afbeeldingen van veelvoorkomende boomsoorten om uit te kiezen)
- ☐ Grootte van de bewonende kolonie (klein: <5 dieren, middel: <100 dieren, groot: >100 dieren, o.i.c)

Eigen inbreng kan hieronder

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

van EH en andere wespen
ing tot nest verwijderen)
ljdere n etc.)
nd

[redacted]

[redacted]

gen
ingen etc.
aart wilt hebben) [Niet over gesproken tijdens overleg, kan extra geld kosten]
tijdens overleg, kan extra geld kosten]

[redacted]

mende boomsoorten om uit te kiezen)
ldel: <100 dieren, groot: >100 dieren, o.i.d.)

[redacted]

De precieze details weet ik (nog) niet. Een tijd terug kreeg ik van een andere melder te horen dat iemand naar de huisarts moest en daar een prik heeft gekregen. Ik weet dat er vorig jaar een aantal meldingen in het buitenland (Spanje?) waren. Vorig jaar waren die verhalen nog niet zo duidelijk en wat vaag. Na deze meldingen in onze provincie, vroeg ik mij af hoe dit bij jullie is?

Hebben jullie al meldingen ontvangen van personen die gestoken worden? Wat zijn de reacties/ reageren mensen hier ook heftig op?

Ik vind het zelf interessant om de vraag toch nog eens ergens op tafel te leggen en het standpunt over het effect van een steek misschien te herzien (indien nodig). Zijn jullie het hier mee eens en aan welke partijen denken jullie dan? RIVM, NVWA..?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Exotenbeleid

5.1.2e @zeeland.nl

5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Dit e-mailbericht en de informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Dit bericht kan informatie bevatten waarop intellectuele eigendomsrechten rusten of die vertrouwelijk is of om andere redenen rechtens beschermd is. Kennisname en gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde (n) is verboden. Indien u deze email abusievelijk hebt ontvangen, brengt u ons dan op de hoogte waarbij u gevraagd zal worden het originele bericht te vernietigen. Let op: De Provincie Limburg gaat geen verplichtingen aan via e-mail van of naar individuele medewerkers. U kunt aan deze e-mail geen rechten ontleen, tenzij er een besluit bij zit.

To: 5.1.2e 5.1.2e [5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @gelderland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl]; 5.1.2e
5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @fryslan.frl];
5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl];
5.1.2e [5.1.2e @drenthe.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @brabant.nl]; 5.1.2e [5.1.2e @provinciegroningen.nl]; 5.1.2e
5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Tue 11/14/2023 9:41:40 AM
Subject: RE: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hrn seizoen voorbij is?
Received: Tue 11/14/2023 9:41:00 AM
[~WRD0000.jpg](#)

Goedemorgen allen,

Vanuit de provincie Noord-Holland hebben wij nog niet heel veel ervaring met de Aziatische hoornaar. We hebben dit jaar voor het eerst 3 nesten door 5.1.2e laten verwijderen, maar verder er nog niet veel mee te maken gehad. Dus we volgen graag de lijn op van de meer ervaren provincies en zo klinkt het dus prima om een gezamenlijke einddatum af te spreken. Het argument van 5.1.2e klinkt verder logisch, dus lijkt aannemelijker om dan 1 dec aan te houden als einddatum?

Hartelijke groeten,

5.1.2e
Beleidsmedewerker Natuurherstel – Sector Groen

T 5.1.2e
Houtplein 33 1212 DE Haarlem

Van: 5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>
Verzonden: dinsdag 14 november 2023 10:06
Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl> 5.1.2e < 5.1.2e @overijssel.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-
utrecht.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e
< 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @provinciegroningen.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>;
5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hrn seizoen voorbij is?

Goedemorgen,

Wij hebben dit jaar 15-11 vooral aangehouden om praktische redenen. Het budget is door het grote aantal nesten van dit jaar al ruim overschreden en ik ben vanaf volgende week met zwangerschapsverlof, dus fijn als de werkzaamheden dan zijn afgerond. Daarnaast vond 5.1.2e het ook lastig om aan te geven vanaf wanneer het geen zin meer heeft om nesten te bestrijden. Het is, zoals hieronder ook benoemd, sterk afhankelijk van het weer. In december worden bijvoorbeeld soms ook nog nesten gevonden met koninginnen.

Groeten,
5.1.2e

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @gelderland.nl>
Verzonden: dinsdag 14 november 2023 09:55
Aan: 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl]; 5.1.2e) < 5.1.2e @zeeland.nl>; 5.1.2e
5.1.2e < 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @fryslan.frl>; 5.1.2e < 5.1.2e @flevoland.nl>; 5.1.2e 5.1.2e < 5.1.2e @pzh.nl>; 5.1.2e
< 5.1.2e @prvlimburg.nl>; 5.1.2e < 5.1.2e @drenthe.nl>; 5.1 5.1.2e < 5.1.2e @brabant.nl>; 5.1.2e

<5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>;
5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: Re: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hnr seizoen voorbij is?

Lijkt mij prima om gezamenlijk een einddatum te hebben. Dat communiceert ook beter. Voor de datum zelf heb ik zelf nog geen voorkeur.
Argument van 5.1.2e vind ik valide maar hoor graag waarom 5.1.2e 15-11 aanhoudt.

groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@overijssel.nl>

Verzonden: dinsdag 14 november 2023 09:40

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.frl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hnr seizoen voorbij is?

Dat denk ik inderdaad ook 5.1.2e.

Ik zou ook niet halverwege de maand een datum prikken, start van de maand is voor iedereen veel duidelijker. Ik zou daarom 1 december willen voorstellen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Beleidsontwikkelaar biodiversiteit en soorten

Eenheid Natuur & Milieu, team Natuurbeleid (NMNB)

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Email: 5.1.2e@overijssel.nl

Telefoon extern: 5.1.2e

Telefoon intern: (5.1.2e)

 Wat doet u al voor verhoging van de biodiversiteit in uw woonomgeving?

Van: 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>

Verzonden: dinsdag 14 november 2023 09:11

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.frl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@overijssel.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hnr seizoen voorbij is?

Hallo,

Een datum is een goed idee. Wil je dan een vaste datum voor de komende jaren? Of is die flexibel aan de hand van het weer?

Is morgen niet wat te vroeg? Alle nesten die hier gevonden worden, zijn nog actief. Ik hoorde van 5.1.2e dat de nesten inactief

worden als de temperatuur een aantal dagen onder de 10 graden komt. Via buienradar lijkt dat pas vanaf volgende week te beginnen.

Wat denken jullie daarvan?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Exotenbeleid

5.1.2e
5.1.2e @zeeland.nl
5.1.2e

Provinciehuis | Abdij 6, 4331 BK Middelburg | www.zeeland.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>
Verzonden: donderdag 9 november 2023 15:10
Aan: 5.1.2e 1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.frl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@overijssel.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>

Onderwerp: RE: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hrn seizoen voorbij is?

Dag allen,

Prima, eens

Met groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e 1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>
Verzonden: donderdag 9 november 2023 12:05
Aan: 5.1.2e <5.1.2e@fryslan.frl>; 5.1.2e <5.1.2e@flevoland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@overijssel.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@pzh.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@drenthe.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@gelderland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@brabant.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provinciegroningen.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@noord-holland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@zeeland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@prvlimburg.nl>

Onderwerp: Vraag: wanneer vinden wij dat het Az Hrn seizoen voorbij is?

Goedemorgen collega's,

Ik hoop dat ik nu een complete lijst mail. Mocht er iemand missen laat het me weten.

Gisteren heb ik 5.1.2e weer gesproken en hier kwam een punt uit waar we denk ik het beste samen over kunnen beslissen. Namelijk: tot welke datum willen wij graag dat nesten van Aziatische hoornaars verwijderd worden? En willen wij überhaupt zo'n datum? Ik begreep dat 5.1.2e 15 november aanhoudt, en ik vind dat zelf ook wel een geschikte datum. Na oktober zal het aantal uitgevlogen nesten dat gevonden wordt alleen maar toenemen. Hierdoor heeft het steeds minder nut om een nest te verwijderen. De meest risicovolle periode van zo'n nest is dan al voorbij. Voor 5.1.2e zelf is het ook handig om een datum te hebben, want het seizoen is lang en intensief geweest en dan weet hij ook waar hij aan toe is. Dus zolang de capaciteit is zoals die nu is, is een grens trekken misschien wel zinvol.

Overigens, zodra het gaat vriezen wordt de kans op het vinden van een succesvol nest nog kleiner. Gemiddeld vriest het op 23 oktober voor het eerst ergens in Nederland (vriezen is in deze een temperatuur onder het vriespunt op 1,5 meter hoogte, volgens

buienradar). Half november ligt hier drie weken boven waarmee we hopelijk een marge inbouwen voor warmere herfstjaren zoals dit jaar. Het zal vast niet de laatste warme herfst zijn geweest.

Dus voor nu de vragen:

- Ben je het eens met een einddatum voor het Aziatische hoornaar seizoen vaststellen?
- Ben je het eens met een gezamenlijke einddatum?
- Ben je het eens met 15 november of vind je het zinvol om de periode nog iets op te rekken (1 december o.i.d.) of juist naar onderen bij te stellen (1 november o.i.d.)

Ik hoor het graag,

Groeten 5.1.2e

5.1.4 5.1.2e

5.1.2e

Team NEL

5.1.2e [@provincie-utrecht.nl](mailto:5.1.2e@provincie-utrecht.nl)

PROVINCIE UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Dit e-mailbericht en de informatie verzonden met dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Dit bericht kan informatie bevatten waarop intellectuele eigendomsrechten rusten of die vertrouwelijk is of om andere redenen rechtens beschermd is. Kennisname en gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde (n) is verboden. Indien u deze email abusievelijk hebt ontvangen, brengt u ons dan op de hoogte waarbij u gevraagd zal worden het originele bericht te vernietigen.

Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch | Telefoon 5.1.2e | Fax 5.1.2e | [contact](#) |
Twitter: [@brabant](#) | www.brabant.nl

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?

Volg op Instagram: www.instagram.com/provincienoordbrabant

To: 5.1.2e 5.1.2e @fryslan.frl; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @overijssel.nl; 5.1.2e 5.1.2e @pzh.nl; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl; 5.1.2e 5.1.2e @drenthe.nl; 5.1.2e 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e 5.1.2e @ gelderland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @brabant.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie groningen.nl; 5.1.2e 5.1.2e @noord-holland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @flevoland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @provincie- utrecht.nl; 5.1.2e 5.1.2e @zeeland.nl; 5.1.2e 5.1.2e @prvlimburg.nl
From: 5.1.2e 5.1.2e
Sent: Wed 11/15/2023 11:24:25 AM
Subject: Input op meldpunt & andere punten Az Hmr
Received: Wed 11/15/2023 11:26:59 AM
RE: [Datumprikker: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar](#)
[Reactie namens provincies op agendapunten betreffende Aziatische Hoornaar.pdf](#)

Goedemiddag,

Er is afgelopen week ineens veel te doen geweest rondom de Aziatische hoornaar. Ook was gevraagd om onze kijk op een meldpunt te delen. Bij deze mijn input. Daarbij ook nog andere punten die ik meteen even deel; dan hoeft u jullie niet met meerdere mails lastig te vallen vandaag.

1. Meldpunt: Als we een centraal meldpunt kiezen, dan gaat mijn voorkeur uit naar waarneming.nl. Dit vooral omdat het een welbekend meldpunt is en omdat dit daarom versnippering van gegevens voorkomt. Een uitbreiding binnen waarneming.nl is dan inderdaad een mogelijkheid zijn. Ik vind het wel belangrijk dat de data toegankelijk blijft zoals die nu is. Wellicht kunnen sommige in te bouwen opties ons werk vergemakkelijken; bijvoorbeeld dubbele locaties eruit of groeperen (alles wat betrekking heeft op hetzelfde nest) en misschien een eerste AI-scan om de stadsreuzen en Duitse wespen e.d. er op voorhand uit te filteren. Als we toch wel een nieuw meldpunt willen dan is het handig om dit te koppelen aan waarneming.nl om uiteindelijk alsnog alle data op één plek te krijgen. Nadeel wat mij betreft is wel weer dat je dit 'aan de man moet brengen', hier kan aardig wat tijd over heengaan en werk in zitten.

2. Vespawatch: het initiatief klinkt op zich niet verkeerd 5.2.1
5.2.1 Waarneming.nl zal hun diensten ook niet voor niks doen, maar in beginsel is het platform gericht op registratie van open data. De signalen die ik via de wandelgangen binnenkrijg doen mij helaas vermoeden dat achter vespawatch NL een IT-bedrijf zit dat hier vermoedelijk op termijn aan wil verdienen. Maar ik durf mijn hand er niet voor in het vuur te steken. We kunnen dit onderzoeken, om tot een weloverwogen beslissing te komen.

3. Capaciteit: Hier is ook over gesproken afgelopen week. De noodzaak voor extra capaciteit op korte termijn is hoog. Een cursus opzetten waarna men gecertificeerd aan de slag kan gaan zou hier een oplossing voor kunnen zijn. Daar hangen natuurlijk wel een hoop bijzaken aan waar we over na moeten denken. Misschien kunnen we hier deze winter concreet mee aan de slag?

Andere punten:

- **Plan van aanpak:** ik werk aan een plan van aanpak. In eerste instantie voor provincie Utrecht, want dat is momenteel een van mijn taken. Ik combineer het echter ook met de opdracht uit het laatste IPO, dus het wordt ook een raamwerk waarin de provincies nog steeds flexibel zijn maar dat we ook met bepaalde dingen op één lijn zitten. Ik zal het met jullie delen als de eerste versie klaar is, hopelijk volgende week.
- **Einddatum nesten:** Het is vandaag 15 november en 5.1.2e gaf maandag aan dat hij de nesten die tot en met vandaag gevonden worden nog verwijderd. Ik heb toen met hem gedeeld hoe wij erin staan (maandag was dat ja: NB, LI, UT, FL en OV tot 1 december). Omdat het er toen op leek dat het prima zou zijn voor de meeste provincies heb ik het er daarbij gelaten. Ik vind 1 december echter ook een goed plan, dus ik stel voor dat we deze datum hanteren in 2024 en dit met 5.1.2e communiceren zodat hij daar rekening mee kan houden. Voor dit jaar, komende twee weken, heb ik in ieder geval bevestigd gekregen dat als er in de noordelijkere provincies alsnog een nest gevonden wordt, hij dit nog wel kan verwijderen. Dus dan kunnen jullie 5.1.2e benaderen.
- **Gesprek Nederlandse Bijenhouders vereniging:** Voor het hoornaar seizoen begon dit jaar zijn provincies Zeeland, Noord-Brabant, Limburg en Utrecht in gesprek geweest met NBV over een 'handelingskader Aziatische hoornaar'. De bijgevoegde brief vanuit ons is het voornaamste wat toen besproken is. Wij hebben op verzoek van de NBV toegezegd nog één keer samen te komen om het hoornaar seizoen van 2023 te evalueren, eind dit jaar. Voor deze keer heb ik de provincies van vorige keer + Zuid-Holland en Gelderland een datumprikker toegestuurd, omdat ook in die provincies niet langer sprake is van sporadische nesten. 5.1.2e van LNV heeft eenzelfde verzoek gekregen dus zij schuift ook aan. Ook 5.1.2e zal aanschuiven omdat hij natuurlijk boven op de bestrijding zit. In de bijlage staan de door NBV aangedragen agendapunten.
Ik kan mij voorstellen dat één van de andere provincies er ook graag bij is. Laat me weten als dat het geval is, dan stuur ik de 722368g of morgen te prikken) datum en (teams)afpraak door.

Groeten 5.1.2e

5.1.1 5.1.2e

5.1.2e

Team NEL

5.1.2e [@provincie-utrecht.nl](mailto:5.1.2e@provincie-utrecht.nl)

PROVINCIE UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

To: 5.1.2e @provincie-utrecht.nl]
Cc: 5.1.2e @imkersnederland.nl[5.1.2e @imkersnederland.nl];
5.1.2e @cakdienstverlening.nl[5.1.2e @cakdienstverlening.nl]; 5.1.2e @hotmail.com[5.1.2e @hotmail.com];
5.1.2e @gmail.com[5.1.2e @gmail.com]; 5.1.2e @wur.nl[5.1.2e @wur.nl]; 5.1.2e ,
5.1.2e [5.1.2e @provincie-utrecht.nl]; 5.1.2e 5.1.2e @yahoo.com]; 5.1.2e [5.1.2e @minlnv.nl]
From: 5.1.2e - NBV
Sent: Mon 11/13/2023 2:41:23 PM
Subject: RE: Datumprikker: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar
Received: Mon 11/13/2023 2:41:36 PM

Goedemiddag 5.1.2e 5.1.2e ,

Dank voor de datumprikker, hopelijk kunnen we binnenkort een goed moment vinden dat we elkaar kunnen spreken over de Aziatische hoornaar. We hebben eerder met 5.1.2e een aantal punten gedeeld voor een gesprek en ik hoop dat deze nu in de bijeenkomst behandeld kunnen worden:

- Huidige status: Een overzicht van de huidige, snelle verspreiding van de Aziatische hoornaar in Nederland
- Huidige aanpak: Een beoordeling van de effectiviteit van de huidige maatregelen om de Aziatische hoornaar te bestrijden door provincies, zoals het melden van waarnemingen, opsporen en bestrijden van nesten.
- Samenwerking: Mogelijke manieren om de samenwerking te verbeteren voor het aanpakken van deze invasieve soort
- Communicatie: Vergroten van het bewustzijn over de Aziatische hoornaar en het publiek te betrekken bij het melden van waarnemingen
- Risico-inventarisatie & -evaluatie: Impact en schade van de Aziatische hoornaars op biodiversiteit, imkerij, fruitteelt en volksgezondheid (in 2018 is er een risico-inventarisatie gemaakt door de WUR, maar deze is nu al achterhaald)
- Onderzoek: Inzicht krijgen in de mogelijkheden voor een gefundeerde aanpak, bijvoorbeeld bestrijding of monitoring; uitwisseling met landen waar de Aziatische hoornaar al gevestigd is en aansluiting met internationale wetenschap en aanpak
- Toekomstige strategieën: Bespreken van mogelijke nieuwe, integrale aanpak van de Aziatische hoornaar voor de komende 5-10 jaar
- Financiering: Bekijken van de mogelijke financiering voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. De kosten van de bestrijding van de nesten worden nu gedekt door de provincie, maar daarnaast zijn er andere kosten voor de coördinatie, voorlichting, opsporing van nesten, zenders, selectieve koninginnenvallen, lokstoffen en dergelijke die gedekt moeten worden.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Beleidsadviseur biodiversiteit & bijengezondheid

Werkdagen: Maandag, dinsdag en donderdag

T 5.1.2e

E 5.1.2e @bijenhouders.nl

I www.bijenhouders.nl

Van: 5.1.2e 1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

Verzonden: donderdag 9 november 2023 17:04

Aan: 5.1.2e - NBV < 5.1.2e @bijenhouders.nl>

CC: 5.1.2e @imkersnederland.nl; 5.1.2e @cakdienstverlening.nl; 5.1.2e @hotmail.com; 5.1.2e @gmail.com;

5.1.2e @wur.nl; 5.1.2e < 5.1.2e @provincie-utrecht.nl>; 5.1.2e

< 5.1.2e @provincie-utrecht.nl> 5.1.2e 5.1.2e @yahoo.com>; 5.1.2e < 5.1.2e @minlnv.nl>

Onderwerp: Datumprikker: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar

Bij deze een link naar een datumprikker om ons gesprek in te plannen: <https://datumprikker.nl/paxj5c9i9ar3dw2d>

Ik heb 5.1.2e van het LNV en 5.1.2e ook uitgenodigd om deel te nemen aan het gesprek. Van 5.1.2e begreep ik dat NBV ook graag in gesprek gaat met het LNV. Aangezien wij met zowel 5.1.2e als met 5.1.2e samenwerken aan de bestrijding van de Aziatische hoornaar leek het mij nuttig om dit gesprek gezamenlijk op te zetten.

Verder wil ik vragen welke punten jullie graag in de agenda terugzien, dan kan ik deze opnemen in de agenda.

Ik zie de mogelijke data en tijdstippen van jullie kant graag tegemoet,

Met vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e

5.1.2e

Team NEL

5.1.2e [@provincie-utrecht.nl](mailto:5.1.2e@provincie-utrecht.nl)

PROVINCIE :: UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

Van: 5.1.2e - NBV <5.1.2e@bienenhouders.nl>

Verzonden: dinsdag 7 november 2023 11:42

Aan: 5.1.2e 1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar

Goedemorgen 5.1.2e 5.1.2e,

Dank voor je bericht en we zijn blij te horen dat het overleg over de Aziatische hoornaar in de planning staat. Ik hoop spoedig de datumprikker voor dit overleg tegemoet te zien want het is inmiddels alweer ruim november.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Beleidsadviseur biodiversiteit & bijengezondheid

Werkdagen: Maandag, dinsdag en donderdag

T 5.1.2e

E 5.1.2e [@bienenhouders.nl](mailto:5.1.2e@bienenhouders.nl)

I www.bienenhouders.nl

wij maken grijs

maakgrijsgroener.nl

GROENER

Van: 5.1.2e 1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Verzonden: woensdag 11 oktober 2023 12:13

Aan: 5.1.2e - NBV <5.1.2e@bienenhouders.nl>

CC: 5.1.2e [@imkersnederland.nl](mailto:5.1.2e@imkersnederland.nl); 5.1.2e [@cakdienstverlening.nl](mailto:5.1.2e@cakdienstverlening.nl); 5.1.2e [@hotmail.com](mailto:5.1.2e@hotmail.com); 5.1.2e [@gmail.com](mailto:5.1.2e@gmail.com);

5.1.2e [@wur.nl](mailto:5.1.2e@wur.nl); 5.1.2e <5.1.2e@provincie-utrecht.nl>

Onderwerp: RE: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar

Goedemorgen 5.1.2e,

We gaan een overleg plannen voor in november, als het seizoen helemaal voorbij is. U kunt spoedig een datumprikket verwachten zodat we een geschikte datum en tijd kunnen kiezen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
5.1.2e
Team NEL
5.1.2e @provincie-utrecht.nl

PROVINCIE :: UTRECHT

Archimedeslaan 6 | Postbus 80300 | 3508 TH Utrecht

Ik werk van maandag t/m donderdag.

Van: 5.1.2e - NBV <5.1.2e @bijenhouders.nl>

Verzonden: Monday, October 2, 2023 3:26:30 PM

Aan: 5.1.2e <5.1.2e @provincie-utrecht.nl>

CC: 5.1.2e <5.1.2e @imkersnederland.nl>; 5.1.2e <5.1.2e @cakdienstverlening.nl>; 5.1.2e
(5.1.2e @hotmail.com) <5.1.2e @hotmail.com>; 5.1.2e <5.1.2e @gmail.com>; 5.1.2e
<5.1.2e @wur.nl>

Onderwerp: Evaluatie aanpak Aziatische hoornaar

Beste 5.1.2e,

In het vorige overleg met de zuidelijke provincies over de Aziatische hoornaar was besloten om in september/ oktober een evaluatie in te plannen over de aanpak van de Aziatische hoornaar. Namens de Taskforce Aziatische hoornaar wil ik graag een verzoek indienen om dit overleg spoedig in te plannen.

De opmars van de Aziatische hoornaar gaat onverschrokken door en het aantal waargenomen hoornaars en nesten is hoger dan de verwachtingen, ook boven de rivieren (zie onderstaand kaartje van de geverifieerde waarnemingen in 2023 tot 2 oktober). Het is dus van groot belang om dit overleg binnenkort in te plannen zodat we ons tijdig kunnen voorbereiden op een betere, gezamenlijke aanpak ter bestrijding van de Aziatische hoornaar volgend jaar.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e
Beleidsadviseur biodiversiteit & bijengezondheid

T 5.1.2e
E 5.1.2e @bijenhouders.nl
I www.bijenhouders.nl

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

De informatie in dit bericht is alleen bestemd voor de geadresseerde. Is dit bericht niet voor u bedoeld? Dan vragen wij u om de inhoud niet te gebruiken, maar ons te informeren door het bericht te beantwoorden en daarna te verwijderen. Alvast hartelijk bedankt voor uw hulp.

Geachte heer, mevrouw,

Aanstaande donderdag, 20 april 2023, hebben wij met elkaar een overleg ingepland om verder te spreken over het handelingsperspectief op de Aziatische hoornaar. Vooruitlopend op dit overleg leggen wij u graag dit document voor waarin wij – de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Limburg, Utrecht en Zeeland (vanaf nu: de provincies) – uiteenzetten wat onze gezamenlijke kijk is op het beleid van de Aziatische hoornaar en de onderwerpen welke aanstaande donderdag besproken gaan worden (de agendapunten zoals ingebracht door ^{5.12e} per mail van 4 april 2023). Hiermee hopen wij bij te dragen aan een doelgericht overleg.

1. Het provinciale beleid voor de aanpak van de Aziatische hoornaar

De taak om de Aziatische hoornaar te bestrijden en te beheersen is voor iedere provincie hetzelfde: waar mogelijk moet de Aziatische hoornaar worden bestreden. De invulling die hieraan gegeven wordt verschilt per provincie. Dit is afhankelijk van de mogelijkheden die er (nog) zijn om de Aziatische hoornaar binnen de provincie te bestrijden of te beheersen.

In de zuidelijke provincies (Limburg, Noord-Brabant en Zeeland) is de vestiging van de Aziatische hoornaar reeds de realiteit. Dit betekent niet dat de bestrijding gestaakt wordt, maar wel dat volledige uitroeiing niet langer realistisch is. Provincies Limburg en Noord-Brabant zijn voornemens het opsporen en bestrijden van nesten van de Aziatische hoornaar onverminderd voort te zetten en zetten hiertoe aanbestedingen op. Provincie Zeeland zet minder actief in op opsporing, maar bestrijdt in 2023 alle gemelde nesten van de Aziatische hoornaar. Zij gebruiken hiervoor (in het vervolg) de stofzuigermethode. In Gelderland wordt na melding het nest opgespoord en bestreden. Dat is tot nu toe één keer voorgekomen. In de overige provincies waar de Aziatische hoornaar voorkomt is de ambitie om vestiging te voorkomen – aangezien dat in deze provincies nog mogelijk is. Net als in Gelderland kan dit door elk gemeld of gevonden nest op te sporen en te verdelgen.

2. Onze reactie op de te bespreken onderwerpen a.s. donderdag

De urgentie en impact van de Aziatische Hoornaar

De Aziatische Hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten vanwege de bedreiging die deze soort vormt voor (wilde) bestuivers. De Unielijst maakt onderdeel uit van de Europese Verordening No.1143/2014 waarin soorten zijn opgenomen die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit. Vestiging van deze soorten in een lidstaat moet voorkomen worden. Indien dit ondanks de inspanningen niet (meer) haalbaar is, of als de soort al gevestigd was op het moment dat de soort op de Unielijst is geplaatst, zal de soort beheerst moeten worden.

De Aziatische hoornaar kan dus impact gaan hebben op de biodiversiteit en imkerijen. In welke mate dat zal zijn is op dit moment niet duidelijk, de mate van impact is namelijk afhankelijk van verschillende factoren, zoals de verspreiding, ontwikkelingen in het aantal kolonies en het aantal individuen per kolonie en klimatologische factoren. De afgelopen jaren is door de provincies veel ingezet op opsporing, bestrijding en onderzoek om de Aziatische hoornaar aan te pakken. In eerste instantie is in alle provincies gestreefd naar uitroeiing: ieder opgespoord nest is zo spoedig mogelijk bestreden.

In 2017 is het eerste nest van de Aziatische hoornaar waargenomen in Zeeland. Deze provincie heeft vanaf datzelfde jaar ingezet op uitroeiing, waarbij de NVWA de nesten heeft opgespoord zodat deze vervolgens op kosten van de provincie Zeeland bestreden konden worden. Na een aantal jaar was het voor de NVWA niet langer mogelijk om alle nesten op te sporen, het aantal nesten werd ondanks alle inspanningen te groot. Sinds 2021 worden er jaarlijks zoveel nesten in (zuidelijk) Nederland waargenomen dat het opsporen door slechts enkele deskundigen niet meer mogelijk is. Er is daarom voorlichtingsmateriaal ontwikkeld waarmee iedereen de nesten kan opsporen, hopende dat hierdoor meer nesten ontdekt kunnen worden (<https://www.eis-nederland.nl/aziatischehoornaar>).

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (vanaf nu: ministerie van LNV) heeft naar aanleiding van bovengenoemde ontwikkelingen en de signalen vanuit de provincies geconcludeerd dat volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet langer haalbaar is. Zij heeft de Europese Unie hiervan in kennis gesteld, waardoor de status van de soort veranderd is van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing) naar 'gevestigd' (doel: beheersen)". De provincies hebben sindsdien de taak om de Aziatische hoornaar te beheersen en waar mogelijk te bestrijden, maar uitroeiing is niet langer realistisch. De provinciale besturen hebben afgesproken om zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen (deze afspraak is terug te vinden in: *Besluit van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP)* van het Interprovinciaal Overleg (IPO) op 4 juni 2021).

De ambitie om de aantallen Aziatische hoornaars te beheersen en kolonisatie van nieuwe gebieden te voorkomen blijft ook in de toekomst aan de orde. Provincies Limburg en Noord-Brabant hebben samen een pilot gestart om verschillende opsporingsmethoden toe te passen en met elkaar te vergelijken. Het gaat hierbij onder anderen om telemetrie, ofwel het zenderen van de Aziatische hoornaar. Ook is er vanuit de provincies aandacht besteed aan het betrekken van lokale imkergroepen (o.a. lokale afdelingen van de NBV) bij de aanpak van de bestrijding van

de Aziatische hoornaar. Provincie Limburg heeft in het voorjaar van 2022 in twee online bijeenkomsten 80 deelnemers getraind in het goed waarnemen van de Aziatische hoornaar en het opsporen van hun nesten. Er werd gevraagd om waarnemingen inclusief foto door te geven via Waarneming.nl en informatie uit te wisselen via een, inmiddels 1700 deelnemers tellende, openbare facebook-groep.

De rollen en taken van de verschillende stakeholders in de opsporing en bestrijding van de Aziatische Hoornaar (LNV, provincie, imkerij en anderen)

Het ministerie van LNV is oprichter en trekker van projecten ten behoeve van de bijen zoals de nationale bijenstrategie. Zij hebben dus een rol in zaken die te maken hebben met bijengezondheid. Het ministerie van LNV had, als opdrachtgever van de NVWA, een actievare rol in de opsporing en bestrijding van de Aziatische hoornaar, maar nu de soort is aangemerkt als 'gevestigd', heeft het ministerie van LNV niet langer een actieve rol in de bestrijding. Wel kan zij nog een handhavende rol hebben (middels de NVWA) wat dan gaat over zaken als import en uitzetting, dit is in dit dossier echter niet aan de orde.

De provincies hebben op dit moment vanuit de Europese Verordening No. 1143/2014 de taak om, waar mogelijk, de Aziatische hoornaar te beheersen, bijvoorbeeld door nesten op te sporen en verdelgen (artikel 19 Regeling Wet natuurbescherming). Deze taak is door het Rijk overgedragen aan de provincies om de verantwoordelijkheid te decentraliseren. Hierbij is het doel om schade aan de inheemse biodiversiteit te voorkomen of te beperken. De provincies mogen echter zelf ieder een invulling geven aan hoe deze taak uitgevoerd wordt. De provincies initiëren hiertoe onderzoek, doen aanbestedingen en richten zich op communicatie met andere partijen. De provincies mogen hierin prioriteren en hun eigen beleid bepalen. De provinciale besturen hebben daar zelf de volgende gemeenschappelijke afspraak over gemaakt (zie onder 2): zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen.

Andere partijen hebben vanuit de Europese verordening geen vaste rol in de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Wel kan de provincie Deze partijen (actief) betrekken bij de opsporing of bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Financiering van de opsporing en bestrijding van de Aziatische hoornaar

In hoofdzaak ligt de taak van het beheersen en van de Aziatische hoornaar dus bij de provincies. Iedere provincie mag zelf afwegingen maken waar zij hoeveel op inzetten, maar wel volgens het interprovinciale doel om zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk is de verdere verspreiding te voorkomen. Dit neemt echter niet weg dat andere partijen vrij zijn om zelf een rol op te pakken om hun eigen belangen te behartigen.

De provincies financieren opsporing en bestrijding waar mogelijk. Hiervoor kunnen vrijwilligers ingezet worden, maar dit kan ook via aanbestedingen. Ook financieren de provincies onderzoeken om de bestrijding zo effectief en efficiënt mogelijk te maken. Wanneer de provincie kiest voor communicatie en educatie dan is ook dit voor rekening van de provincie. Wanneer middelen of bestrijdingsmethodes gebruikt worden ten behoeve van de bestrijding, dan worden deze alleen gefinancierd wanneer (wetenschappelijk) bewezen is dat de middelen en methoden effectief zijn zonder een negatieve impact op de biodiversiteit.

Stroomlijnen handelingsperspectief en betrekken van andere provincies die niet bij dit overleg zijn aangesloten

Het belang van stroomlijning staat, vanwege de provinciale taakstelling en beleidsvrijheid, niet in verhouding tot de benodigde inspanning en beoogde 'winst'. Iedere provincie is zelfstandig beslissingsbevoegd, en de provincies zitten wat betreft de kijk op de aanpak van de Aziatische hoornaar grotendeels reeds op één lijn. Voor alle provincies ten noorden van de grote rivieren geldt dezelfde inspanning en ambitie. De verspreiding naar het noorden toe is gestremd - het klimaat is ook nu al opgewarmd ten opzichte van enkele jaren geleden, echter vlak de lijn desondanks af. Het nu al actiever betrekken van (alle) noordelijke provincies zou tijd- en energiewijs enkel averechts uit kunnen pakken. Van belang is om op de actuele werkelijkheid te focussen.

3. De hoofdlijn van deze brief/concluderend

Dat de Aziatische hoornaar impact kan gaan hebben op biodiversiteit en imkerijen is bekend en is tevens de rede waarom de soort is opgenomen op de Europese Unielijst van invasieve exoten. De Aziatische hoornaar is reeds gevestigd in Zeeland, Limburg en Noord-Brabant. Ook komt de soort in mindere mate voor in Zuid-Holland, Gelderland en Utrecht. De landelijke status van de Aziatische hoornaar is 'gevestigd'. Dit betekent dat de taak van de provincies is gewijzigd van 'uitroeiing' naar 'beheersing'. Iedere provincie heeft dezelfde wettelijke taak, maar geeft er een andere invulling aan, en dat is toegestaan. Wij werken samen waar kan, maar besluiten wanneer nodig alleen. De exacte situatie is in iedere provincie anders, waardoor ook de invulling van de wettelijke taak anders is. Wettelijk gezien ligt de hoofdtaak van de bestrijding bij de provincies, echter betekent dit niet dat andere partijen niet kunnen bijdragen aan de bestrijding van de Aziatische hoornaar vanuit (deels) gezamenlijke belangen. Zo kan de inzet van de lokale imkerijen voor wat betreft de opsporing in de toekomst essentieel blijken om efficiënt te blijven bestrijden.

Wij hopen met het bovenstaande aanstaande donderdag met elkaar gericht het gesprek in te kunnen gaan over het handelingsperspectief op de Aziatische hoornaar.

Met vriendelijke groet,

Provincies Gelderland, Limburg, Noord-Brabant, Utrecht en Zeeland.

To: 5.1.2e @haarlemmeer.nl[5.1.2e @haarlemmeer.nl]
Cc: 5.1.2e [5.1.2e @noord-holland.nl]
From: 5.1.2e
Sent: Thur 12/14/2023 10:35:58 AM
Subject: RE: Aziatische hoornaar
Received: Thur 12/14/2023 10:35:00 AM

Hi 5.1.2e ,

5.1.2e stuurde onderstaande mail naar mij door. Bedankt voor de mail.

Op dit moment zijn wij als provincie bezig met een plan van aanpak op te stellen voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. In dit plan wordt o.a. meegenomen dat we graag meer bestrijders zien en hoe we dit willen aanpakken. We verwachten dat dit plan rond februari/begin maart af is. We zouden dan graag met jullie, gemeente Haarlem en de imkerverenigingen in gesprek gaan om gezamenlijk het plan van aanpak te bespreken en te kijken hoe we elkaar nog verder kunnen helpen.

Ik hoop je voor nu zo genoeg geïnformeerd te hebben!

Fijne dag nog.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2e

Trainee Beleidsmedewerker Natuurherstel – Sector Groen

T 5.1.2e

Houtplein 33 2012 DE Haarlem

Van: 5.1.2e < 5.1.2e @haarlemmeer.nl>

Verzonden: donderdag 7 december 2023 15:00

Aan: 5.1.2e < 5.1.2e @noord-holland.nl>

Onderwerp: Aziatische hoornaar

Hi 5.1.2e ,

Hoe gaat het met jou, nog naar je zin bij de Provincie?

Ik ben op zoek naar degene bij PNH die zich bezig houdt met Aziatische hoornaars. Mogelijk ben je dat zelf, maar zo niet, zou je mij dan kunnen doorverwijzen? Bij voorbaat dank!

Het gaat om het volgende: o.a. vanuit de media en onze imkervereniging zijn wij ermee bekend dat de Aziatische hoornaar nu ook in onze gemeente zijn intrede heeft gedaan. Wij willen hier graag adequaat mee omgaan, maar we hebben begrepen dat er maar een beperkt aantal bestrijders (of zelfs maar 1?) is die de hoornaars bestrijdt. Schijnbaar zijn daar ook afspraken over gemaakt met PNH. Wij vragen ons af welke afspraken dat zijn, of dit volstaat en hoe we hier zo mogelijk een goede samenwerking in kunnen aangaan. Onze imkers maken zich namelijk zorgen – en ik deel die zorg – dat ingrijpen nu te lang duurt. Kunnen we hier een half uurtje voor inplannen? Ik hoor het graag.

Met vriendelijke groet,

gemeente
Haarlemmermeer

5.1.2e

Ecoloog gemeente Haarlemmermeer
Cluster Ruimte, Economie en Duurzaamheid

Telefoon: 5.1.2e

Mobiel nummer: 5.1.2e

Werkdagen: ma, di, wo, do

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

www.haarlemmermeergemeente.nl

Volg Gemeente Haarlemmermeer op:

 Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen!

Aan deze e-mail kunnen geen rechten worden ontleend. De gemeente Haarlemmermeer sluit iedere aansprakelijkheid uit die voortvloeit uit de elektronische verzending van dit bericht en de bijlage(n).

De inhoud van dit e-mailbericht (en de bijlagen) is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n).

Ontvangt u dit bericht ten onrechte? Dan verzoeken wij u de afzender hierover te informeren en het bericht te verwijderen.

Gemeente Haarlemmermeer staat er niet voor in dat de integriteit van dit bericht behouden is gebleven. Ook garanderen wij niet dat dit bericht en de bijlage(n) vrij is van virussen, niet is onderschept of vatbaar is geweest voor tussenkomst (door derden).

Programma Invasieve Exoten

Provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
Totstandkoming	4
2. Europese en landelijke kaders	5
2.1 Europese Unie	5
2.2 Rijksoverheid	6
2.3 Provincies	7
2.4 Andere overheden en organisaties	8
3. Aanpak in Noord-Holland	10
3.1. Het doel van het programma: biodiversiteitsbescherming	11
3.2 Financiële ondersteuning	12
3.3 Samenwerking en kennisdeling	15
3.3.1 Klankbordgroep invasieve exoten	15
3.3.2 Aansluiten bij het Kennisnetwerk Invasieve Exoten (KNIE)	16
3.3.3 Communicatie	17
3.4 Monitoring en evaluatie	18
3.4.1 Monitoren van waarnemingen	19
3.4.2 Evaluatie maatregelen en programma	19

1. Inleiding

In het coalitieakkoord 2023-2027 'Verbindend vooruit' staat de ambitie beschreven om natuurgebieden in een goede staat te houden. Hierbij is goed natuurbeheer onmisbaar, wat op allerlei manieren kan plaatsvinden. Het verwijderen van invasieve exoten is bijvoorbeeld een onderdeel van goed natuurbeheer, wat nodig is vanwege de bedreiging die invasieve exoten kunnen vormen voor onze biodiversiteit. Om deze reden vraagt het coalitieakkoord om samen met natuurbeheerders, agrariërs, infrabeheerders, waterschappen en gemeenten te komen tot een programma voor de bestrijding van invasieve exoten. Het voorliggende 'Programma Invasieve Exoten' is de invulling van het coalitieakkoord. Het programma is tevens een nadere uitwerking van de doelstellingen die in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) zijn opgenomen ten aanzien van invasieve exoten.

Regelmatig krijgen we in Nederland te maken met plant- en diersoorten die hier van nature niet thuishoren. Zij komen door menselijk handelen rechtstreeks of indirect in de Nederlandse natuur terecht. Deze soorten noemen we exoten. Ze komen in de natuur terecht door bijvoorbeeld vanuit het buitenland ongezien mee te liften met goederentransporten, door verspreiding van exotische planten uit tuinen of aquaria, of doordat exotische dieren ontsnappen uit gevangenschap. Een aantal van deze exoten overleeft en plant zich voort. Dit leidt niet altijd tot problemen.

Er is echter een aantal exoten die wél voor problemen zorgt. Dit zijn de invasieve exoten. Deze soorten gedragen zich invasief en kunnen zich goed aanpassen en in de natuur vestigen. Daarbij vermenigvuldigen en verspreiden ze zich snel. Ze kunnen inheemse soorten verdringen of de omgeving voor deze soorten ongeschikt maken. Dit komt voornamelijk doordat de natuurlijke vijanden in het land van oorsprong zijn gebleven en deze invasieve soorten minder natuurlijke vijanden hebben in Europa dan onze eigen soorten. Daarmee vormen deze invasieve exoten dus een gevaar voor onze biodiversiteit.

Het gevaar van de invasieve exoten voor de biodiversiteit is op Europees niveau als een gezamenlijk probleem onderkend. Om de verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan is er een Europese verordening tot stand gekomen die de lidstaten verplicht om maatregelen te treffen voor soorten die zijn aangewezen op de zogenoemde Unielijst¹. De betreffende soorten zijn op de Unielijst geplaatst, omdat ze in delen van Europa schade aan de biodiversiteit en/of ecosystemen toebrengen (of dat in de toekomst kunnen doen). Ze kunnen ook nadelige gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid, veiligheid of de economie.

¹ [Unielijst invasieve exoten | Invasieve exoten | NVWA](#)

Andere schade invasieve exoten

Naast dat invasieve exoten schade kunnen toebrengen aan de biodiversiteit, kunnen zij ook landbouwschade veroorzaken, gebouwen of andere constructies aantasten, ziektes overbrengen, de doorstroming van watergangen belemmeren of de erosiebestendigheid van dijken ondermijnen. Het is aan de lidstaten om, waar nodig, zelf maatregelen te treffen wanneer invasieve exoten zulke belangen beschadigen. Zo bestrijdt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) exotische muggen in Nederland, zoals de tijgermug, om de verspreiding van tropische ziektes te voorkomen.

Sinds 2018 is het in Nederland de verantwoordelijkheid van provincies om voor de meeste invasieve exoten van de Unielijst verwijderings-, beheer- en herstelmaatregelen op te stellen. De provincie moet hierbij haar juridische verplichtingen uitvoeren, maar heeft ook een bepaalde mate van beleidsvrijheid bij de bestrijding van de invasieve exoten. Zo kunnen provincies ervoor kiezen om bepaalde soorten niet te bestrijden. Ze kunnen deze afweging maken op basis van een kosten-batenanalyse en de inzet van middelen afwegen binnen het totaalpakket aan natuurmaatregelen, gericht op het bereiken van de internationale natuuropgaven. Daarnaast hebben de provincies beleidsvrijheid in het kiezen waarop ze willen inzetten. Ze kunnen bijvoorbeeld inzetten op het (mede-)financieren van projecten, het stimuleren of faciliteren van samenwerking of het uitvoeren van onderzoek voor informatievoorziening.

Dit programma gaat in op welke keuzes de provincie Noord-Holland maakt voor de bestrijding van invasieve exoten. De focus van het programma ligt vooral op samenwerking, coördinatie en kennisuitwisseling. Hierbij is het Landelijke Masterplan uitroeiing en beheersing Unielijstsoorten² (hierna: Landelijk Masterplan) als uitgangspunt genomen. Hoe we omgaan met inheemse 'plagsoorten' die overlast of schade veroorzaken, zoals eikenprocessierups, akkerdistel en jacobskruiskruid, is nadrukkelijk geen onderdeel van dit programma.

Totstandkoming

Het programma is uitgewerkt in samenspraak met verschillende organisaties. Er is een eerste versie uitgestuurd naar verschillende partijen om hierop te reageren. Deze reactie kon schriftelijk of in een gesprek. Daarnaast is er op 3 november 2023 een bijeenkomst georganiseerd met betrokken partijen om gezamenlijk te kijken naar het programma en naar de knelpunten die er op dit moment zijn bij de bestrijding van invasieve exoten. Partijen die hebben meegedacht met het programma, zijn: Rijkswaterstaat, ProRail, Gemeente Bloemendaal, Gemeente Haarlem, Gemeente Amsterdam, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, PWN, Waternet, Landschap Noord-Holland en de drie Waterschappen van Noord-Holland.

Het programma bestaat uit twee verschillende onderdelen. Het eerste onderdeel bevat de juridische kaders rondom invasieve exoten. Dit onderdeel wordt uiteengezet in hoofdstuk 2. Het tweede onderdeel van het programma gaat over de uitwerking van de aanpak van invasieve exoten in Noord-Holland. Dit onderdeel wordt beschreven in hoofdstuk 3.

² Het masterplan is door de interprovinciale Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP) in december 2017 aangenomen als gezamenlijk vertrekpunt voor de aanpak van invasieve exoten voor de provincies. Zie bijlage 4.

2. Europese en landelijke kaders

2.1 Europese Unie

Invasieve exoten worden door de Europese Unie (EU) beschouwd als een bedreiging voor de biodiversiteit. Zo noemde de Europese Commissie in haar biodiversiteitsstrategie voor 2030 invasieve exoten als een belangrijke oorzaak van het verlies van biodiversiteit³.

Om de verspreiding van invasieve exoten in Europa tegen te gaan is er op 1 januari 2015 een Europese verordening⁴ in werking getreden (hierna: EU-exotenverordening). Deze verordening is in Europa uitgezet voor de preventie, bestrijding en beheersing van invasieve exoten met als doel om in Europa de negatieve gevolgen van invasieve exoten voor de natuur, biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten te voorkomen en/of verminderen. De EU-exotenverordening verplicht lidstaten om maatregelen te nemen ter preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve exoten. Bij de EU-exotenverordening hoort een Unielijst met invasieve exoten die schadelijk zijn voor de biodiversiteit in Europa. Deze Unielijst is in 2016 in Europa van kracht geworden. De EU-exotenverordening verplicht de lidstaten om stapsgewijs onderstaande maatregelen te treffen voor soorten op de Unielijst.

1. Preventie: voorkomen van introductie;
2. Eliminatie: vroegtijdig signaleren en snel verwijderen;
3. Beheersen: populatiebeheersing en beperken van verspreiding.

De EU-exotenverordening verbiedt vrijwel alle activiteiten die bijdragen aan verspreiding van de invasieve exoten die op de Unielijst staan, zoals kweek, handel en transport. Hoewel de EU-exotenverordening ook andere belangen noemt, zoals menselijke gezondheid, dient de verordening primair het biodiversiteitsbelang.

De Unielijst, die in 2016 in werking is getreden, is een dynamische lijst. Er kunnen nieuwe soorten aan worden toegevoegd en er kunnen ook soorten van af worden gehaald wanneer regulering op Europees niveau geen biodiversiteitsvoordelen meer biedt. Sinds 2016 is de Unielijst al meerdere malen uitgebreid. De Unielijst telt nu 88 soorten⁵. Naar verwachting breidt de Unielijst zich de komende jaren nog verder uit.

De invasieve exoten op de Unielijst zijn onder te verdelen in verschillende categorieën waarvoor verschillende verantwoordelijkheden gelden. In welke categorie een invasieve exoot valt, heeft te maken met het stadium van vestiging en verspreiding van de invasieve exoot. Soorten die nog niet gevestigd waren in een lidstaat bij de inwerkingtreding van de Unielijst (03-08-2016), vallen onder artikel 17 van de EU-exotenverordening. Dit artikel is gericht op het volledig en permanent verwijderen van nieuwe populaties. Soorten die al vóór de inwerkingtreding van de Unielijst

³ EU Biodiversity Strategy for 2030, Bringing nature back into our lives, COM(2020) 380 final, 20-05-2020

⁴ Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten (europa.eu)

⁵ Unielijst invasieve exoten

gevestigd waren in een lidstaat vallen onder artikel 19 van de EU-exotenverordening. Dit artikel is gericht op het verwijderen en beheersen van bestaande populaties. Wanneer er nieuwe soorten op de Unielijst worden geplaatst, wordt dezelfde manier van categoriseren gebruikt.

Naast de Unielijst geeft de EU-exotenverordening lidstaten de mogelijkheid om een eigen nationale lijst op te stellen in aanvulling op de Unielijst. Zo heeft Nederland ervoor gekozen om per 1 januari 2022 een handelsverbod in te stellen voor een aantal Aziatische duizendknoopsoorten⁶.

2.2 Rijksoverheid

Nederland heeft de EU-exotenverordening opgenomen in de Wet natuurbescherming (Wnb)⁷. In diezelfde tijd werd in Nederland de decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincies afgerond. Het sluitstuk was de Wnb die per 1 januari 2017 in werking trad en die de decentralisatie wettelijk verankerde. De Wnb bevat kaders die ervoor zorgen dat de provincies per 22 februari 2018 verantwoordelijk zijn voor de bestrijding van de meeste invasieve exoten op de Unielijst.

Ondanks de decentralisatie naar provincies blijft het voor een aantal taken efficiënter om deze op Rijksniveau uit te voeren. Zo blijft het Rijk verantwoordelijk voor de naleving van de verbodsartikelen uit de EU-exotenverordening. De verbodsartikelen uit de verordening zijn vooral gericht op het voorkomen van de vestiging van invasieve exoten (preventie). Hiervoor worden door het Rijk verschillende instrumenten ingezet, zoals handhaving van de verboden op handel en bezit, het uitvoeren van grenscontroles door de douane, landelijk onderzoek naar effectieve uitroeiings- en beheermaatregelen en een surveillancesysteem (alarmering bij eerste waarneming). Daarnaast blijft het Rijk verantwoordelijk voor het opstellen van rapportages aan de Europese Commissie over de (voortgang van de) bestrijding van invasieve exoten in Nederland. Hiervoor krijgt het Rijk wel informatie van de provincies.

Het Rijk blijft verder verantwoordelijk voor de aanpak van soorten van de Unielijst die onder de Visserijwet vallen: de uitheemse rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab. Deze keuze is gemaakt vanwege het visserijbelang.

Het Rijk heeft de meeste van haar verantwoordelijkheden belegd bij verschillende uitvoeringsorganisaties. Het Rijk staat zelf nog aan de lat als het gaat om communicatie over het Europese beleid en de doorwerking hiervan. Maar het toezicht op handels- en bezitsverboden uit de Europese verordening is belegd bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Vergunningverlening, toezicht en handhaving ligt verder bij de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). Het onafhankelijke Bureau Risicobeoordeling & Onderzoek (BuRo) van de NVWA stelt voor het Rijk risicoanalyses op van invasieve exoten ter ondersteuning van het beleidsproces. Verder vindt monitoring en signalering voor een groot deel plaats door

⁶ [Verbod op de handel in Aziatische duizendknopen \(rvo.nl\)](https://www.rvo.nl/nieuws/verbod-op-de-handel-in-aziatische-duizendknopen)

⁷ [wetten.nl - Regeling - Regeling natuurbescherming - BWBR0038668 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Regeling-natuurbescherming-BWBR0038668-overheid.nl)

verschillende organisaties, zoals de Zoogdiervereniging, Waarneming.nl, FLORON en RAVON. Het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), Waarneming.nl en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD) zijn hierbij de belangrijkste surveillanceplatforms. Meer algemene informatie over de EU-exotenverordening wordt weergegeven op de websites van RVO en de NWWA.

Om de Nederlandse implementatie van de EU-exotenverordening voor de provincies te vergemakkelijken, is in 2017 het 'Masterplan uitroeiing en beheersing Unielijstsoorten' opgesteld op verzoek van het Rijk, door de provincies, het ministerie van Economische Zaken, de NWWA, Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren. Dit Masterplan geldt voor de 37 soorten van de eerste Unielijst. Het plan gaat in op de verantwoordelijkheden van het Rijk, provincies, waterschappen en terreinbeheerders en maakt een onderverdeling in soorten die onder artikel 17 of 19 van de EU-exotenverordening vallen. Verder is voor elke Unielijstsoort het ambitieniveau aangegeven, samen met de mogelijke maatregelen. Dit programma maakt ook gebruik van dit Masterplan.

2.3 Provincies

De Gedeputeerde Staten (GS) van de provincies zijn vanaf 2018 verantwoordelijk voor verwijderings-, beheer- en herstelmaatregelen voor de meeste invasieve exoten van de Unielijst en voor het monitoren van ingrepen. Na een melding van een invasieve exoot van de Unielijst bekijkt de provincie in hoeverre er sprake is van populatievorming en in welk gebied de populatie zich precies bevindt. Verder wordt er gekeken onder welk artikel van de EU-exotenverordening de invasieve exoot valt. Binnen de EU-exotenverordening is er onderscheid gemaakt tussen artikel 17- en artikel 19-soorten. Het Landelijk Masterplan heeft een verdere onderverdeling gemaakt in soorten die onder artikel 19 vallen (zie bijlage 1).

De invasieve exoten van de Unielijst die toegewezen zijn aan de provincies zijn onderverdeeld in drie groepen, waarvoor verschillende verantwoordelijkheden gelden:

- Artikel 17-soorten: deze soorten waren nog niet gevestigd in Nederland toen ze op de Unielijst werden gezet, bijvoorbeeld de Amerikaanse voseekhoorn. Op het moment dat er een populatie is ontdekt, moet deze door de provincie volledig verwijderd worden.
- Artikel 19a-soorten: deze exoten waren al in ons land gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst. Deze exoten zijn echter enkel lokaal gevestigd in Nederland, maar nog niet wijdverspreid, zoals de waterteunisbloem, de rosse stekelstaart en de zijdeplant. Dergelijke soorten kunnen met de nodige inspanningen nog volledig worden verwijderd.
- Artikel 19b-soorten: deze exoten waren in ons land gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst en zijn inmiddels zo wijdverspreid dat volledige uitroeiing in Nederland niet meer tot de mogelijkheden behoort. Enkele voorbeelden van deze soorten zijn de nijlganzen en de reuzenberenklauwen. Het beheersen van deze soorten is het voornaamste doel van de provincies.

De provincie moet een invasieve exoot onder artikel 17 dus zo snel mogelijk laten verwijderen uit de natuur. Het Landelijk Masterplan heeft hiervoor ook een stappenplan gemaakt. Zie hiervoor bijlage 2.

Voor de reeds gevestigde invasieve exoten onder artikel 19 hebben de provincies een grotere beleidsvrijheid. Het landelijk masterplan streeft ernaar om invasieve exoten die vallen onder artikel 19a zo snel mogelijk te verwijderen na een melding. De provincie Noord-Holland kiest ervoor om dit mee te nemen in haar afwegingskader. Voor de wijdverspreide invasieve exoten onder artikel 19b, die niet meer uit te roeien zijn en beheerst worden, kunnen provincies ervoor kiezen om bepaalde soorten niet te bestrijden. Ze kunnen deze afweging maken op basis van een kosten-batenanalyse en de inzet van middelen afwegen binnen het totaalpakket aan natuurmaatregelen, gericht op het bereiken van de internationale natuuropgaven. Daarnaast hebben de provincies voor de wijdverspreide invasieve exoten beleidsvrijheid in het kiezen waarop ze willen inzetten. Ze kunnen bijvoorbeeld inzetten op het (mede-)financieren van projecten, het stimuleren of faciliteren van samenwerking of het uitvoeren van onderzoek voor informatievoorziening.

De provincie stemt met de andere provincies ambtelijk hun beleid en maatregelen af in het Interprovinciaal Overleg over invasieve exoten (IPO-taakgroep). De IPO-taakgroep bestaat uit een afvaardiging van provincies en voert regelmatig overleg met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de NVWA.

2.4 Andere overheden en organisaties

De eindverantwoordelijkheid van de provincie betekent niet dat de verplichting tot het uitvoeren van maatregelen alleen bij de provincie ligt. Een dergelijke verantwoordelijkheid is er ook bij andere partijen die met invasieve exoten te maken hebben vanuit hun publieke taak en/of eigendom. Dit is het geval bij de minder- (artikel 19a) en wijdverspreide (artikel 19b) invasieve exoten. Zo worden gemeenten, waterschappen en infrastructuurbeheerders geacht invasieve exoten weg te halen langs publieke paden, watersystemen of andere publieke plekken waar risico's kunnen bestaan. Dit soort activiteiten horen bij het reguliere beheer van zulke organisaties, waardoor de beheerder hier verantwoordelijk voor is.

Het belang en de verantwoordelijkheid om de invasieve exoten te bestrijden is wel verschillend per eigenaar of beheerder van de gebieden. Hieronder staan de verschillen per organisatie uitgeschreven.

1. Waterschappen

De waterschappen halen een beperkt aantal invasieve exoten weg vanwege hun verantwoordelijkheid voor het hydrologisch en ecologisch functioneren van watersystemen. Waterschappen hebben een verantwoordelijkheid voor water aan- en afvoer, waterkwaliteit en waterveiligheid (en veilige wegen). Daarin gaat het ook om het beheer van wateren, dijken, kades

en ruimte bij waterzuiveringen. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in de Waterwet en Kaderrichtlijn Water⁸. Tevens zijn de waterschappen verantwoordelijk voor de aanpak van de Beverrat en Muskusrat⁹.

2. *(Natuur)terreinbeheerders, zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten*

(Natuur)terreinbeheerders halen invasieve exoten weg, omdat ze streven naar een gezonde biodiversiteit en naar het behalen van de Natura 2000-doelen. Daarnaast halen de terreinbeheerders invasieve exoten weg die schade kunnen veroorzaken aan bezoekers. Ze willen namelijk de veiligheid en gezondheid bij wandel- en fietspaden in hun beheergebied waarborgen, mede door de bijzondere zorgplicht die de terreinbeheerders hebben.

3. *(Landelijke) infrastructuurbeheerders, zoals Rijkswaterstaat en ProRail*

De infrastructuurbeheerders hebben als terreinbeherende organisaties, overwegende vanuit de borging van de veiligheid van infrastructuur, een belang bij de aanpak van schadelijke soorten; waaronder ook Unielijstsoorten. Om deze reden halen zij invasieve exoten weg, zoals de Reuzenberenklauwen en de Aziatische duizendknopen. Ook de provincies zijn als wegbeheerder verantwoordelijk voor goed onderhoud van provinciale wegen.

4. *Gemeenten*

De Nederlandse gemeenten hebben geen formele rol bij de exotenverordening. Als lokale overheid en als terreinbeheerder hebben gemeenten wel te maken met de gevolgen van invasieve exoten in relatie tot bijvoorbeeld volksgezondheid, schade aan (lokale) natuur en overlast voor burgers. Meer biodiversiteit is in toenemende mate voor gemeenten ook van belang. Daarnaast zijn gemeenten wel verplicht om hun infrastructuur en bermen goed te onderhouden en het voorkomen van belemmeringen bij grondverzet door bijvoorbeeld wortelresten van invasieve exoten.

5. *Particuliere grondeigenaar*

Particulieren kunnen ook te maken hebben met invasieve exoten, zoals het hebben van een huisdier of planten (bijvoorbeeld in tuin of aquarium). Ook daar gelden regels voor. Indien een plantensoort van de Unielijst al in de tuin staat, mag deze blijven staan. Echter, mag deze zich niet verspreiden/vermeerderen. Voor diersoorten die op de Unielijst staan geldt dat men het dier mag houden totdat het sterft, mits aangetoond kan worden dat men het dier al had voordat de soort op de Unielijst werd geplaatst. Ook hier geldt dat de betreffende dieren niet mogen worden verhandeld, vermeerderd of verspreid¹⁰. Particulieren kunnen dus een belangrijke rol spelen door te voorkomen dat invasieve exoten in hun bezit zich in het wild kunnen verspreiden.

⁸ [Kaderrichtlijn Water](#)

⁹ Dit volgt uit artikel 1, derde lid van de Waterschapswet [wetten.nl - Regeling - Waterschapswet - BWBR0005108 \(overheid.nl\)](#)

¹⁰ [Mijn plant of dier is een invasieve exoot \(rvo.nl\)](#)

In tabel 1 zijn samenvattend de verantwoordelijkheden weergegeven van de verschillende stakeholders.

Tabel 1: Verantwoordelijkheden bij de aanpak van invasieve exoten

Gebied	Organisatie
Natuurgebieden (Natura 2000 en NNN)	Terreinbeheerders (of ander soort eigenaar van betreffende natuurterreinen)
Watergangen/schouwpaden, waterkeringen die onder beheer waterschap vallen en waarvan bepaalde soorten invasieve exoten een bedreiging vormen voor de kerntaken van de waterschappen	Waterschappen
Bermen langs provinciale wegen en de provinciale vaarten inclusief taluds (5 meter)	Provincie
Bermen langs gemeentelijke wegen en oevers langs waterlopen binnen de bebouwde kom	Gemeenten
Bermen langs Rijkswegen en taluds langs Rijkswateren	Rijkswaterstaat
Spoorwegen en taluds	ProRail
Woningen, tuinen en landgoederen	Particuliere grondeigenaar

3. Aanpak in Noord-Holland

Met dit programma stelt de provincie kaders waarmee ze zorgt voor een integrale aanpak van de bestrijding en het beheer van invasieve exoten ten behoeve van de bescherming van de biodiversiteit in de provincie Noord-Holland. De focus van het programma ligt vooral op samenwerking, coördinatie en kennisuitwisseling. Hierbij vormen de EU-exotenverordening met de bijbehorende Unielijst, de Wet natuurbescherming, het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG), het coalitieakkoord 2023-2027 'Verbindend Vooruit'¹¹ en het landelijke Masterplan de overkoepelende uitgangspunten van dit programma.

Het programma is onderverdeeld in drie thema's, namelijk:

1. Het doel van het programma: biodiversiteitsbescherming
2. Samenwerking en kennisdeling
3. Evaluatie en monitoring

¹¹ [Coalitieakkoord - Provincie Noord-Holland](#)

Elk thema, gebaseerd op bovenstaande documenten, heeft zijn eigen uitgangspunten en uitwerking. Deze worden hieronder verder uiteengezet.

3.1. Het doel van het programma: biodiversiteitsbescherming

Dit programma is opgesteld ten behoeve van de bescherming van de biodiversiteit in de provincie Noord-Holland. Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- Bij een nieuwe vestiging van een invasieve exoot (artikel 17-soort) wordt deze in een zo vroeg mogelijk stadium verwijderd. Ingrijpen in een net gevestigde populatie is namelijk efficiënter en voorkomt (grotere) schade en hogere kosten op de langere termijn. De provincie draagt hiervoor de verantwoordelijkheid vanuit de EU-exotenverordening.
- Naast de Unielijst, wordt er door de provincie Noord-Holland, in samenspraak met de betrokken partijen, een Noord-Hollandse lijst met invasieve exoten opgesteld. Deze invasieve exoten staan niet op de Unielijst, maar worden door terreinbeheerders wel als gevaar voor de biodiversiteit beschouwd, zoals watercrassula.
- Bij het beheersen of lokaal uitroeien van invasieve exoten, die al in Nederland waren op het moment van plaatsing op de Unielijst (artikel 19-soorten) en soorten die staan op de Noord-Hollandse exotelijst, concentreert de provincie de inzet van middelen op de gebieden waar invasieve exoten de grootste bedreiging vormen voor de biodiversiteit en waar de provincie Noord-Holland primair de (eind)verantwoordelijkheid voor draagt: de Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en gebieden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).
- Buiten Natura 2000-gebieden en het NNN kunnen er ook problemen met invasieve exoten zijn. Hier focust de provincie zich op samenwerking, coördinatie en kennisuitwisseling.
- Ten aanzien van wijdverspreide invasieve exoten streeft de provincie naar het treffen van maatregelen die leiden tot een stabiele eindsituatie waar het verdere beheer onderdeel kan worden van het reguliere natuurbeheer van de terreinbeheerder.
- Andere organisaties (zie tabel 1 in hoofdstuk 2.4) hebben een medeverantwoordelijkheid voor hun publieke taak en/of eigendom. Daar waar beheersing of lokale uitroeiing van wijdverspreide invasieve exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid bij de betreffende organisaties.
- De bestrijding en beheersing van invasieve exoten acht de provincie effectiever als er over eigendomsgrenzen heen wordt gekeken. Dit geldt vooral voor gevestigde en

wijdverspreide soorten. De provincie stimuleert en bevordert de samenwerking tussen gemeenten, terreinbeheerders en particuliere grondeigenaren en stemt zelf af met omringende provincies.

- Bij de bestrijding van invasieve exoten worden waar mogelijk bewezen effectieve en kansrijke maatregelen ingezet.
- Bij de bestrijding en beheersing van invasieve faunasoorten dienen, conform de EU-exotenverordening, de nodige maatregelen te worden genomen om vermijdbare pijn, spanning en lijden bij de dieren te voorkomen. Daarbij moet zo veel mogelijk rekening worden gehouden met de beste praktijken ter zake.
- De provincie wil een bijdrage leveren aan het voorkomen van onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve exoten.

3.2 Financiële ondersteuning

Het bestrijden van invasieve exoten is vaak erg duur. Om deze reden ondersteunt de provincie terreinbeheerders van Natura 2000-gebieden en eigenaren binnen het NNN bij de bestrijding van invasieve exoten, wanneer dit niet past binnen het reguliere beheer van de eigenaar of beheerder. Hieronder staan de verschillende mogelijkheden voor financiële ondersteuning uitgeschreven. Hierin wordt er onderscheid gemaakt in twee categorieën.

Categorie 1: volledige financiering provincie

Artikel 17-soorten

Dit zijn de invasieve exoten die nog niet in Nederland gevestigd waren toen ze op de Unielijst werden gezet. Vaak hebben ze zich nog steeds niet laten zien in Nederland. Zodra er een populatie is ontdekt moet deze volledig verwijderd worden. Voorbeelden van deze soort zijn de treurmaina of de Amerikaanse voseekhoorn.

De uitvoering voor deze categorie ligt bij de provincie. De provincie werkt hierbij samen met ervaren en deskundige partijen die hierbij kunnen helpen. Er wordt verwacht dat publieke organisaties, terreinbeheerders, particulieren en infrastructuurbeheerders medewerking verlenen aan het verwijderen van artikel-17 soorten op haar eigendommen.

De kosten voor het uitvoeren van de verwijdering/beheersing van zulke soorten worden in principe gedekt door de subsidieregelingen die hieronder (financiële instrumenten) worden toegelicht of uit het budget natuurherstelmaatregelen.

Categorie 2: financiële ondersteuning vanuit de provincie mogelijk

Artikel 19a-soorten

Dit zijn de invasieve exoten die zich al in ons land hebben gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst. Deze exoten zijn echter lokaal gevestigd in Nederland, maar nog niet wijdverspreid. Deze soorten kunnen met de nodige inspanning nog volledig worden verwijderd. Voorbeelden van deze soorten zijn de moeraslantaarn en de zijdeplant.

In principe reageert iedere grondeigenaar/beheerder zelf direct op meldingen vanuit het veld door een aangetroffen soort zo snel mogelijk te verwijderen. Indien de kosten voor dit reguliere beheer te hoog oplopen, kan de provincie een bijdrage leveren voor het verwijderen van de invasieve exoot. De inzet van financiële instrumenten wordt later in deze paragraaf toegelicht.

Artikel 19b-soorten

Deze invasieve exoten hebben zich al in ons land gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst en zijn inmiddels zo wijdverspreid dat volledige verwijdering in heel Nederland niet meer tot de mogelijkheden behoort. In Noord-Holland stimuleert de provincie beheersmaatregelen op maatwerk die tot doel hebben om de populatie van de invasieve exoot te beheersen of in te perken. Voorbeelden van deze soorten zijn de nijlgans, reuzenberenklauw, reuzenbalsemien, grote waternavel en de waterteunisbloem. Indien een soort zich nieuw vestigt in een geïsoleerd gebied heeft volledig elimineren de voorkeur.

Voor deze Unielijstsoorten blijft de terreineigenaar of -beheerder verantwoordelijk voor de te nemen maatregelen. Als de bestrijding van deze soorten niet past bij het reguliere beheer van de eigenaar of beheerder, kan in goed overleg door de provincie worden besloten of financiële ondersteuning nodig is.

Noord-Hollandse exotenlijst

Dit zijn invasieve exoten die (nog) niet op de Unielijst staan, maar wel een aanzienlijke bedreiging vormen voor de biodiversiteit. Deze invasieve exoten worden aangepakt met als doel behoud, bescherming en ontwikkeling van de biodiversiteit. Er wordt door de provincie en de organisaties samen bepaald welke soorten op deze lijst worden gezet. Voor de eerste opzet van de Noord-Hollandse exotenlijst zie bijlage 3. In bijlage 3 staan tevens de criteria voor de Noord-Hollandse exotenlijst beschreven. Enkele voorbeelden van deze categorie zijn: Aziatische duizendknopen, watercrassula en de Amerikaanse vogelkers.

Voor deze niet-Unielijstsoorten blijft de terreineigenaar of -beheerder verantwoordelijk voor de te nemen maatregelen. Als de bestrijding van deze soorten niet past bij het reguliere beheer van de eigenaar of beheerder, kan in goed overleg door de provincie worden besloten of financiële ondersteuning nodig is.

Financiële instrumenten

1. Subsidieregeling in Natura 2000-gebieden en in het NNN voor categorie 1 en 2

De kosten voor het verwijderen en/of beheersen van invasieve exoten kunnen vaak erg oplopen. Daar waar belangrijke natuurdoelen bedreigd worden door deze soorten kan de provincie grondeigenaren/beheerders ondersteunen bij het verwijderen van de invasieve exoten, wanneer de kosten te hoog oplopen. De provincie zal hiervoor een subsidieregeling opstellen.

De subsidieregeling is gericht op kleinere besmettingen in Natura 2000-gebieden of in het NNN, of daarbuiten wanneer de plaats van de invasieve exoot een directe dreiging voor Natura 2000 of het NNN veroorzaakt. De subsidieregeling wordt zo ingericht dat snel handelen mogelijk is in het geval van een besmetting. De subsidieregeling geldt voor invasieve exoten uit categorie 1, 2 en de Noord-Hollandse soorten.

2. Europees LIFE subsidieprogramma

De bestrijding van invasieve exoten past ook in het Europees LIFE subsidieprogramma, dat bijdraagt aan het realiseren van het Europese milieu-, energie- en klimaatbeleid. Het cofinancieringspercentage is meestal 60% binnen dit subsidieprogramma. Het percentage kan oplopen tot 75% als het project zich richt op prioritaire habitats en/of soorten. Elke organisatie in de EU kan een LIFE-subsidie aanvragen, zoals bedrijven, overheidsorganisaties, non-gouvernementele organisaties (NGO's) en kennisinstellingen¹². Het opstellen van een EU-subsidieaanvraag kan ingewikkeld en lastig zijn. De provincie kan organisaties informatie geven en ondersteunen bij het opstellen van een LIFE-subsidieaanvraag. Voor meer informatie kan er een mail worden gestuurd naar 5.1.2@noord-holland.nl. In deze mail mag er gevraagd worden naar het Europa Team van de provincie. Zij helpen dan verder.

3. Subsidieregeling voor gebiedsgerichte samenwerking

Een deel van de wijdverspreide invasieve exoten komt buiten de Natura 2000-gebieden en het NNN voor. Daarbij houden deze invasieve exoten zich niet aan perceelsgrenzen en verspreidt de soort zich over het grondgebied van verschillende eigenaren. Een van de redenen dat de bestrijding niet altijd succesvol is, komt doordat het de verschillende eigenaren niet lukt om tot een gezamenlijke aanpak te komen. Ze weten elkaar wel te vinden, maar tot een gezamenlijke uitvoering komen lukt vaak niet. Een voorbeeld hiervan is de Japanse duizendknoop die vanuit de spoordijk op gemeentelijke grondgebied groeit. De provincie wil de benodigde samenwerking bij dit soort situaties stimuleren met behulp van een subsidieregeling. Met de regeling verwacht de provincie partijen te helpen en te stimuleren om de gewenste samenwerking in gang te zetten. Deze samenwerking kan op elk gewenst niveau plaatsvinden (gemeente, stroomgebied, landschapstype en cluster van grondeigenaren/beheerders etc.). De subsidieregeling moet een bijdrage leveren aan het dekken een gebiedsplan om te komen tot samenwerking.

4. Programma Natuurherstel

¹² [LIFE: Europese natuur-, milieu- en klimaatprojecten \(rvo.nl\)](http://LIFE.Europese.natuur-,milieu-en.klimaatprojecten(rvo.nl))

Naast bovenstaande financiële instrumenten wordt er door de provincie geïnvesteerd in de bestrijding van invasieve exoten vanuit het Programma Natuur. Het Programma Natuur richt zich op herstel en versterking van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De maatregelen die genomen worden binnen het Programma Natuur hangen samen met de verschillende drukfactoren die van invloed zijn op deze gebieden. De aanwezigheid van invasieve exoten is hierbij een belangrijke drukfactor die het halen van de instandhoudingsdoelen in de weg staat. Er is ook een relatie met drukfactor stikstof; met name invasieve plantensoorten zoals Amerikaanse vogelkers en watercrassula profiteren van de extra stikstofaanvoer uit de lucht en zijn daardoor nog lastiger te beheersen. Bestrijding van invasieve plantensoorten ten gunste van de (stikstof)gevoelige habitats in de Natura 2000 gebieden is dan ook aangemerkt als een potentiële herstelmaatregel. Deze kosten vallen dus niet onder dit programma maar worden voor de volledigheid genoemd, aangezien het ook gaat over de aanpak van exoten in de provincie. Voor meer informatie, zie: [Natuurversterking & Stikstof - Provincie Noord-Holland](#).

3.3 Samenwerking en kennisdeling

Kennisdeling en samenwerking dragen in een belangrijke mate bij aan het vergroten van de effectiviteit van bestrijding van invasieve exoten. Hierbij worden onderstaande uitgangspunten gehanteerd.

- Kennisontwikkeling en kennisverspreiding over de bestrijding en/of beheersing van invasieve exoten is noodzakelijk voor een goede integrale aanpak.
- Er wordt ingezet op kennisontwikkeling met betrekking tot effectieve bestrijding en beheersing van invasieve exoten op provinciaal niveau.
- De provincie neemt een faciliterende rol op zich om kennis binnen haar netwerk te verspreiden.
- Waar mogelijk werkt de provincie samen met andere provincies en kennisinstellingen of op landelijk niveau bij kennisdeling.
- Kennisdeling kan bijdragen bij het voorkomen van introductie en verspreiding van invasieve exoten in de samenleving. Om deze reden wil de provincie zich meer gaan inzetten op kennisdeling bij o.a. gemeenten.

Bovenstaande uitgangspunten komen terug in de instrumenten die hieronder worden beschreven.

3.3.1 Klankbordgroep invasieve exoten

De bestrijding van invasieve exoten is door publieke en private partijen volop in ontwikkeling. Kennisdeling en samenwerking dragen in een belangrijke mate bij aan het vergroten van de effectiviteit van bestrijding van invasieve exoten. Om deze reden wil de provincie een klankbordgroep oprichten voor invasieve exoten met belanghebbende partijen, zoals regionale

gebiedsbeheerders, deskundigen, infrabeheerders en gemeenten. De bedoeling is dat de partijen elkaar via de klankbordgroep leren kennen, dat gebiedsbeheerders en beleidsmakers van verschillende organisatie elkaar weten te vinden en dat er samenwerking wordt gezocht in de uitvoering van exotenbestrijding en preventie.

Het uitgangspunt is dat het netwerk twee keer per jaar fysiek bijeenkomt om informatie, ervaringen en onderzoeksresultaten te delen. De klankbordgroep functioneert onder het voorzitterschap van de provincie. Zij zet de bijeenkomsten op. Kosten voor het organiseren van deze klankbordgroep vallen onder normale proceskosten.

Het kan waardevol zijn om onder bovenstaande klankbordgroep subgroepen te hangen die bijvoorbeeld ingericht zijn op gebied of landschapstype. In deze subgroepen kan er dieper op de inhoud ingegaan worden. Bij voorkeur is niet de provincie, maar een andere relevante betrokken partij de trekker van een subgroep. De mogelijkheden worden besproken in de eerste bijeenkomst van de klankbordgroep.

Naast de klankbordgroep op provinciaal niveau, stemmen de provincies onderling met elkaar af in interprovinciaal verband tijdens IPO-overleggen. Deze vinden vier keer per jaar plaats. Tijdens deze overleggen wordt er ook ingezet op kennisuitwisseling tussen de provincies.

Verder streeft de provincie ernaar om binnen de provincie zelf ook een interne groep invasieve exoten op te richten met personen van alle verschillende sectoren die te maken hebben met invasieve exoten, zoals grond, water, en beheer en uitvoering. Dit moet bijdragen aan de integrale aanpak van de exotenbestrijding bij het beheer van eigen areaal.

3.3.2 Aansluiten bij het Kennisnetwerk Invasieve Exoten (KNIE)

De provincie vindt het belangrijk dat er kennis over invasieve exoten wordt verspreid en sluit daarom aan bij het KNIE. Daarnaast kan de provincie samen met de andere leden van het KNIE keuzes maken over de beste invulling van de onderzoeksagenda van het KNIE. De provincie vraagt hiervoor input aan de klankbordgroep. (KNIE)¹³. Het KNIE begon een aantal jaren terug als een samenwerkingsverband van grotere en kleinere overheidsinstellingen. Daar werd er geconstateerd dat de zoektocht naar onder andere bestrijdingsmethoden inefficiënt gebeurde. Door verschillende organisaties werden dezelfde methoden uitgetoetst. Dit is zonde van het geld en de inzet. Samenwerken is hierom van belang. Daarnaast is er een grote behoefte aan een centrale plek waar kennis te vinden is over invasieve exoten, zoals informatie over bestrijdingsmethoden (beproefd en in onderzoek), preventie, juridische vraagstukken, informatie over Europees/landelijk beleid, soortenkennis en actuele ontwikkelingen. Het KNIE zet in op bovenstaande punten. Ze richten zich op grondeigenaren/terreinbeheerders, overheidsinstellingen en voor burgers.

¹³ [Invasieve exoten - Invasieve exoten \(invasieve-exoten.info\)](http://invasieve-exoten.info)

3.3.3 Communicatie

Niet elke organisatie en/of burger is zich even bewust van de schade die invasieve exoten kunnen toebrengen aan de biodiversiteit. Vooral bij kleinere gemeenten en particuliere eigenaren is er nog altijd een achterstand in kennis van en bewustzijn over invasieve exoten. Zo zijn er nog organisaties die de invasieve exoot rimpelroos aanplanten zonder zich bewust te zijn van de gevolgen van rimpelroos voor de biodiversiteit. Daarnaast blijkt dat opdrachtgevers (beheerders, eigenaren), groenaannemers en loonbedrijven vaak nog onvoldoende aansturen op het tegengaan van de verspreiding van invasieve exoten, terwijl deze bedrijven vaak te maken hebben met verspreidingsrisico's van invasieve exoten bij bijvoorbeeld maaiwerkzaamheden. Het aanpakken en beheersen van invasieve exoten werkt echter alleen als er bewustzijn is in alle lagen van organisaties, grondeigenaren en beheerders.

Veel communicatie over invasieve exoten vindt al op landelijk niveau plaats. Zo verspreidt de NVWA al kennis over risico's¹⁴ aan particulieren, terreinbeheerders en bedrijfsleven en heeft zij een lesprogramma over invasieve exoten ontwikkeld voor studenten van MBO-groen en middelbare scholieren.

Aanvullend op de landelijke activiteiten werkt de provincie onderstaande activiteiten verder uit.

1. Communicatiecampagne voor de Waddeneilanden

De provincie Noord-Holland zet zich samen met de provincies Friesland en Groningen in voor een communicatiecampagne voor de Waddeneilanden. Dit zijn eilanden met een geïsoleerde ligging, in combinatie met hoge natuurwaarden (Natura 2000-gebieden). Texel heeft bijvoorbeeld veel last van de invasieve exoot watercrassula. Bewustwording en verspreiding van kennis kunnen onnodige verspreiding beperken. De campagne moet de bewustwording van het effect van ons handelen op de verspreiding van invasieve exoten onder de aandacht brengen en handvatten bieden hoe het best gehandeld kan worden om introductie of verspreiding van invasieve exoten op de kwetsbare Waddeneilanden te voorkomen.

Wanneer de campagne op de Waddeneilanden positieve resultaten oplevert, kan er ook gekeken worden of deze uitgebreid kan worden naar het vaste land.

2. Gemeenten informeren

Gemeenten zijn voor burgers vaak het eerste aanspreekpunt voor vragen. Zo ook voor vragen over de bestrijding van invasieve exoten. Op dit moment wordt er opgemerkt dat er bij gemeenten niet genoeg kennis is over de problematiek en bestrijding van invasieve exoten. Om deze reden wil de provincie gemeenten hierover beter informeren. Dit kan middels kennisbijeenkomsten, of door de inzet van het netwerk van de provincie: Groen Kapitaal¹⁵. Het

¹⁴ [Risicobeoordelingen soorten | Invasieve exoten | NVWA](#)

¹⁵ [Platform Groen Kapitaal](#)

doel is om het onderwerp bij de gemeenten op de agenda te zetten en zo nodig samen afspraken te maken.

3. Verkoop van exoten

Invasieve exoten van de Unielijst mogen niet worden verkocht in de EU. Voor invasieve exoten die niet op de Unielijst staan, maar wel schadelijk zijn voor de natuur is verkoop (nog) niet verboden, zoals de verkoop van cranberry of watercrassula. Het is de rol van het Rijk om te zorgen dat schadelijke soorten het land niet binnenkomen. Om deze reden bespreekt de provincie dit in IPO-verband met het Rijk.

4. Handelingskader voor aannemers/uitvoerders bij de verwerking van invasieve exoten

Steeds vaker komen partijen als terreinbeheerders, aannemers en loonwerkers invasieve exoten tegen tijdens hun werk. Werkzaamheden voor ruimtelijke ontwikkeling, regulier beheer of onderhoud kunnen (onbedoeld) leiden tot de verspreiding van invasieve exoten. Het is daarom van groot belang tijdig rekening te houden met de aanwezige invasieve exoten. Om de risico's op verspreiding te verlagen, praktisch om te gaan met uitdagingen en zorg te dragen voor het nakomen van de wetgeving heeft Stichting Bargerveen een handelingskader opgesteld met de beste werkwijzen¹⁶.

De provincie verspreidt het handelingskader in het netwerk van opdrachtgevers van grondwerkzaamheden en maaiwerkzaamheden. Bij opdrachtgevers moet gedacht worden aan de provincie, gemeenten, infrabeheerders, waterschappen en aan de terreinbeherende organisaties.

3.4 Monitoring en evaluatie

Het monitoren van waarnemingen van invasieve exoten zorgt ervoor dat er snel ingegrepen kan worden wanneer nieuwe vestigingen worden gezien. Zo kan verdere verspreiding efficiënter worden voorkomen. Om deze reden is een goed monitoringssysteem, waarin alle betrokken partijen meewerken van belang. Daarnaast is het belangrijk om te weten hoe effectief bestrijdings- en beheermaatregelen voor invasieve exoten zijn geweest. Voor het monitoren van invasieve exoten en het evalueren van maatregelen is het volgende uitgangspunt opgenomen.

- Voor de algemene monitoring van exoten wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande monitoringsprogramma's.
- Bij subsidieverstrekking legt de provincie monitorings- en evaluatieverplichtingen op om inzicht te krijgen in de effectiviteit van maatregelen.
- Tweejaarlijkse voortgangsevaluatie van het Programma Invasieve Exoten.

¹⁶ [Nature Today | Hoe om te gaan met invasieve exoten?](#)

3.4.1 Monitoren van waarnemingen

Nederland heeft veel vrijwilligers en organisaties die vanuit passie en betrokkenheid informatie over soorten verzamelen, zoals de organisaties FLORON, RAVON en SOVON. Aan particulieren en organisaties wordt gevraagd de waarnemingen van invasieve exoten te melden op waarneming.nl. Uiteindelijk komen al deze meldingen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) terecht en hier worden ze geverifieerd. Via de NVWA worden provincies gewaarschuwd als er een nieuwe soort is waargenomen of als er een nieuwe vindplaats bekend is van een soort die nog beperkt verspreid is. Provincies kunnen dan actie ondernemen. Verder houdt de provincie contact met de terreinbeherende organisaties over verspreidingen van invasieve exoten in de natuurgebieden. Het gebruik van de platforms zoals waarneming.nl kan nog verder geoptimaliseerd worden in samenwerking met de provincies. De klankbordgroep zal hierbij om input gevraagd worden.

3.4.2 Evaluatie maatregelen en programma

Wanneer er maatregelen zijn getroffen voor de bestrijding en/of beheer van invasieve exoten, wil de provincie graag weten hoe effectief deze zijn geweest. Om deze reden worden voor de subsidieregelingen voorwaarden opgenomen dat de subsidieverkrijger de uitgevoerde maatregelen evalueert en de evaluatie rapporteert aan de provincie. Hierdoor wordt er nagegaan of de bestrijding en/of het beheer effectief geweest is. Het Rijk ontvangt deze informatie ook. Er is met het Rijk overeengekomen dat er jaarlijks gerapporteerd wordt over de maatregelen die zijn getroffen voor de bestrijding van invasieve exoten, de kosten hiervan en het effect van de betreffende maatregelen. Deze gegevens zijn nodig voor de rapportage naar Brussel over de uitvoering van de EU-verordening. Naast het evalueren van de uitgevoerde maatregelen, wil de provincie jaarlijks met de klankbordgroep het Programma Invasieve Exoten evalueren.

4. Bijlagen

Bijlage 1: Financiële Paragraaf

Dit programma gaat in op welke keuzes de provincie Noord-Holland maakt voor de bestrijding van invasieve exoten. In deze financiële paragraaf worden de budgettaire effecten van deze keuzes kaart gebracht.

Het gaat hierbij specifiek om 3.2: de uitvoeringsregeling subsidie invasieve exotische planten, in hoofdstuk 3.3 worden het aansluiten bij het Kennisnetwerk Invasieve Exoten genoemd en de (eenmalige) communicatiecampagne voor de Waddeneilanden.

Tabel 1: Financiële Paragraaf	2024	2025	2026	2027	2028
UVR-subsidie invasieve exotische planten		250.000	250.000	250.000	250.000
Kennisnetwerk Invasieve Exoten	10.000	10.000			
Communicatiecampagne Waddeneilanden	5.000				
Totaal	15.000	260.000	250.000	250.000	250.000

Bijlage 2: Unielijstsoorten EU-Exotenverordening

Lichtblauw

Zwart

*

**

-

Soorten die voorkomen/zijn waargenomen in Noord-Holland zijn lichtblauw weergegeven

Soorten waarvan nog geen waarnemingen bekend zijn in Noord-Holland zijn zwart weergegeven

Waterschappen dragen o.b.v. de Waterwet zorg voor de bestrijding van deze soort.

Verantwoordelijkheid Rijk

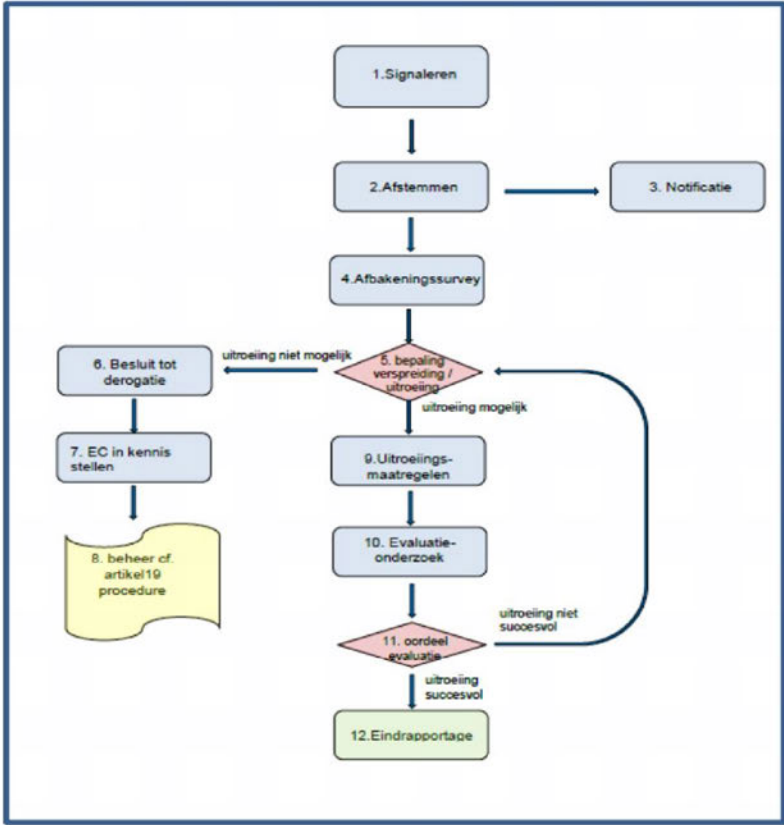
Status nog niet bepaald

NEDERLANDSE NAAM	WETENSCHAPPELIJKE NAAM	Artikel 17 soort	Artikel 19a soort	Artikel 19b soort
Zoogdieren				
Amerikaanse voseekhoorn	Sciurus niger	X		
Beverrat*	Myocastor coypus		X	
Grijze eekhoorn	Sciurus carolinensis	X		
Muskusrat*	Ondatra zibethicus			X
Pallas eekhoorn	Callosciurus erythraeus		X	
Rode neusbeer	Nasua nasua	X		
Siberische grondeekhoorn	Tamias sibiricus			X
Wasbeer	Procyon lotor	X		
Wasbeerhond	Nyctereutes procyonoides		X	
Vogels				
Nijlgans	Alopochen aegyptiacus			X
Rosse stekelstaart	Oxyura jamaicensis		X	
Amoergrondel	Percottus glenii	X		
Blauwband	Pseudorasbora parva			X
Zonnebaars	Lepomis gibbosus		X	
Invertebraten				
Aziatische hoornaar	Vespa velutina		X	
Dwergvuurmier	Wasmannia autropunctata	-	-	-
Limnoperna fortunei (geen Nederlandse naam)	Limnoperna fortunei	-	-	-
Solenopsis richteri (geen Nederlandse naam)	Solenopsis richteri	-	-	-
Tropische vuurmier	Solenopsis geminata	-	-	-
Rode vuurmier	Solenopsis invicta	-	-	-
Nieuw-Zeelandse landplatworm	Arthurdendyus triangulatus	-	-	-
Zoetwatervertebraten				
Californische rivierkreeft**	Pacifastacus leniusculus	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Chinese Wolhandskrab**	<i>Eriocheir sinensis</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft**	<i>Orconectus virilis</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft**	<i>Orconectes limosus</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Marmerkreeft**	<i>Procambarus fallax f. virginalis</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Roestbruine Amerikaanse rivierkreeft**	<i>Orconectes rusticus</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rode Amerikaanse rivierkreeft**	<i>Procambarus clarkii</i>	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reptielen/ amfibieën				
Amerikaanse stierkikker	<i>Lithobates catesbeianus</i> , synoniem <i>Rana catesbeiana</i>	X		
Afrikaanse klauwkikker	<i>Xenopus laevis</i>	-	-	-
Geelbuikschildpad	<i>Trachemys scripta</i>			X
Geelwangschildpad	<i>Trachemys scripta troostii</i>			X
Gewone koningsslang	<i>Lampropeltis getula</i>	-	-	-
Roodwangschildpad	<i>Trachemys scripta elegans</i>			X
Terrestrische planten				
Amerikaans bezemgras	<i>Andropogon virginicus</i>	-	-	-
Afghaanse duizendknoop	<i>Persicaria wallichii</i> , synoniem: <i>Koenigia polystachya</i>	-	-	-
Boomwurger	<i>Celastrus orbiculatus</i>	-	-	-
Ballonrank	<i>Cardiospermum grandiflorum</i>	-	-	-
Chinese struikklaver	<i>Lespedeza cuneata</i>	-	-	-
Fraai lampenpoetsgras	<i>Pennisetum setaceum</i>	-	-	-
Gestekelde duizendknoop	<i>Persicaria perfoliata</i>	-	-	-
Gewone gunnera	<i>Gunnera tinctoria</i>	-	-	-
Hemelboom	<i>Ailanthus altissima</i>	-	-	-
Hakea	<i>Hakea sericea</i>	-	-	-
Hoog pampagras	<i>Cortaderia jubata</i>	-	-	-
Japans steltgras	<i>Microstegium vimineum</i>	-	-	-
Japanse klimvaren	<i>Lygodium japonicum</i>	-	-	-
Kudzu	<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>	X		
Mesquite	<i>Prosopis juliflora</i>	-	-	-
Oosterse hop	<i>Humulus scandens</i>	-	-	-
Perzische berenklaauw	<i>Heracleum persicum</i>	X		
Reuzenbalsemien	<i>Impatiens glandulifera</i>			X
Reuzenberenklaauw	<i>Heracleum mantegazzianum</i>			X
Roze rimpelgras	<i>Ehrharta calycina</i>	-	-	-
Schijnambrosia	<i>Parthenium hysterophorus</i>	-	-	-

Sosnowky's berenklaauw	Heracleum sosnowskyi	X		
Struikaster	Baccharis halimifolia	X		
Talgboom	Triadica sebifera	-	-	-
Wilgacacia	Acacia saligna	-	-	-
Zijdeplant	Asclepias syriaca	-	-	-
Water- en oeverplanten				
Alligatorkruid	Alternanthera philoxeroides	-	-	-
Grote vlotvaren	Salvinia molesta	-	-	-
Grote waternavel	Hydrocotyle ranunculoides			X
Watersla	Pistia stratiotes	-	-	-
Kleine waterteunisboem	Ludwigia peploides		X	
Moeraslantaarn	Lysichiton americanus		X	
Ongelijkbladig vederkruid	Myriophyllum heterophyllum			X
Parelvederkruid	Myriophyllum aquaticum			X
Smalle theeplant	Elodea nuttallii	-	-	-
Smalle waterpest	Elodea nuttallii			X
Verspreidbladige waterpest	Lagarosiphon major			X
Waterhyacint	Eichhornia crassipes		X	
Waterteunisbloem	Ludwigia grandiflora			X
Rugulopteryx okamurae (geen Nederlandse naam)	Rugulopteryx okamurae	-	-	-
Waterwaaier	Cabomba caroliniana			X

Bijlage 3. Stroomschema protocol beheersplan artikel 17-soorten

Toelichting op de procedurestappen:

Stap	Regisseur
1. Signalering via het netwerk	NVWA
2. Afstemming Rijk / provincies	Rijk
3. Notificatie	Rijk
4. Afbakeningssurvey	Provincies
5. Bepaling verspreiding / uitroeingsmogelijkheid	Provincies / EZ
6. Onderbouwing derogatie (artikel 18)	NVWA
7. Aanvraag derogatie	EZ
8. <i>(verder volgens beheersplan procedure conform artikel 19)</i>	
9. Uitroeingsmaatregelen	Provincies
10. Evaluatieonderzoek	Provincies
11. Oordeel evaluatie	Provincies
12. Eindrapportage	EZ

Bijlage 4: Noord-Hollandse exotenlijst

De Noord-Hollandse exotenlijst is gebaseerd op invasieve exoten die niet op de Unielijst staan, maar die wel ecologisch een risico vormen voor de Noord-Hollandse natuur. Deze soorten zijn ook lastig te verwijderen. Voor het opstellen van deze eerste lijst is er gekeken naar invasieve exoten die de provincie Noord-Holland in het verleden al heeft getoetst in het Programma Natuurherstel. De lijst kan in de toekomst verder uitgebreid worden in samenspraak met de provincie. Hiervoor is een onderbouwing nodig dat de soort een ecologisch risico vormt en dat het lastig is om deze soort te verwijderen. De soort wordt vervolgens in de klankbordgroep besproken. Indien er dan blijkt dat de soort inderdaad een dusdanig groot risico vormt, kan de soort op de Noord-Hollandse lijst gezet worden. Hieronder de soorten die de eerste Noord-Hollandse exotenlijst vormen:

- Appelbes
- Cranberry
- Mahonie
- Aziatische Duizendknopen
- Amerikaanse vogelkers
- Watercrassula
- Rimpelroos
- Gele bieslelie
- Cotoneaster

Bijlage 5: Landelijk Masterplan uitroeiing en beheersing Unielijstsoorten

Masterplan uitroeiing en beheersing Unielijstsoorten

Focusgroep Beheer
Den Haag, 4 oktober 2017

Dubbelklikken om het Masterplan te openen

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier a.i. M.J.E.M. van Dam
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

5.1.2e

BEL/NR

Telefoonnummer

5.1.2e

5.1.2e @noord-holland.nl

1 | 2

Betreft: Programma Invasieve Exoten

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:

De vaststelling van het Programma Invasieve Exoten en het vaststellen van de Uitvoeringsregeling Subsidie Invasieve Exotische Planten.

Inleiding

Het Programma Invasieve Exoten vormt de leidraad voor de aanpak van de invasieve exoten in Noord-Holland. Het vormt de basis voor de samenwerking met partners in het veld, voor kennisontwikkeling en voor de ondersteuning van de bestrijding van exoten.

Het programma is opgebouwd in samenspraak met Rijkswaterstaat, ProRail, Gemeente Bloemendaal, Gemeente Haarlem, Gemeente Amsterdam, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Puur Water & Natuur (PWN), Waternet, Landschap Noord-Holland en de drie Waterschappen van Noord-Holland.

Op 25 november 2024 is het programma ter bespreking aangeboden aan uw Statencommissie Landelijk Gebied. Op 17 december 2024 hebben wij het programma vastgesteld.

Het Programma

De aanpak van invasieve exoten is noodzakelijk voor het halen van de Vogel- en Habitatrichtlijndoelen. De algemene insteek van het programma is dat we inzetten op samenwerking, communicatie en kennisdeling. De exotenproblematiek is namelijk vaak zo groot, dat de provincie het niet alleen kan oplossen: door samen te werken met betrokken partijen kunnen we succes boeken.

In de aanloop naar de vaststelling van het definitieve programma zijn we met de volgende onderdelen al gestart:

Verzenddatum

19 DEC. 2024

Kenmerk

2279246/2353210

Uw kenmerk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon 5.1.2e

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

- Een provinciale klankbordgroep waarin betrokken organisaties een aantal keer per jaar samenkomen om hun kennis, ervaringen en knelpunten te delen;
- Een communicatiecampagne in samenwerking met de provincies Friesland en Groningen over invasieve exoten op de Waddeneilanden;
- Verkenning van de mogelijkheden voor een exotenkaart van de Noord-Hollandse duinen. Doel van de kaart is een overzicht bieden van de exoten die zich bevinden in en rondom het duingebied.

Uitvoeringsregeling subsidie invasieve exotische planten

Met deze subsidieregeling willen we bereiken dat invasieve planten vroegtijdig worden verwijderd uit natuurgebieden of gebieden die grenzen aan natuurgebieden. Hierdoor kunnen de invasieve exoten zich op de betreffende locaties niet verder uitbreiden of verspreiden en vormen zij geen bedreiging meer voor de biodiversiteit. Een vroegtijdige aanpak voorkomt dat de invasieve exoten zich zodanig uitbreiden of vermeerderen dat zij wijdverspreid raken in een gebied en er op een later moment grootschalige (en kostbare) herstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd. Het tweede doel dat we met de subsidieregeling willen bereiken is dat verschillende partijen beter gaan samenwerken, zodat de verspreiding van invasieve exoten wordt voorkomen of de bestrijding ervan effectiever wordt.

Naast deze nieuwe subsidieregeling wordt er door de provincie ook geïnvesteerd in de (grootschalige) bestrijding van invasieve exoten vanuit het Programma Natuur. Het Programma Natuur richt zich op herstel en versterking van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

De omvang van het probleem in de provincie Noord-Holland is groter dan waar dit budget toereikend voor is. Door het beschikbare geld in te zetten op vroegtijdige bestrijding, kennisdeling en samenwerking, kan er met beperkte middelen toch een grote impact behaald worden. Jaarlijks zal de subsidie worden geëvalueerd zodat eventuele wijzigingen kunnen worden doorgevoerd.

Tot slot

Op 3 maart 2025 zal de Uitvoeringsregeling Subsidie Invasieve Exotische Planten worden opengesteld.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

5.1.2e

provinciesecretaris

5.1.2e

(n) Programma Invasieve Exoten

M. van Kuijk

5.1.2e

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

5.1.2e